



SUD
EUROPSKE UNIJE



GODIŠNJE IZVJEŠĆE 2021. PRAVOSUDNA AKTIVNOST



SUD
EUROPSKE UNIJE

Godišnje izvješće 2021. Pravosudna aktivnost

Pregled pravosudne aktivnosti Suda i Općeg suda Europske unije



Sud
L-2925 Luxembourg
Tel. +352 4303-1

Opći sud
L-2925 Luxembourg
Tel. +352 4303-1

Internetska stranica Suda:
curia.europa.eu

Printed by the Court of Justice of the European Union in Luxembourg

Tekst dovršen u ožujku 2022.

Ni institucija ni osobe koje djeluju u njezino ime ne odgovaraju za uporabu podataka iz ove publikacije.

Luxembourg: Sud Europske unije · Uprava za komunikaciju ·
Odjel za publikacije i elektroničke medije, 2022.

© Europska unija, 2022.

Fotografije: © Europska unija, 2019. – 2022.

Umnožavanje je dopušteno uz uvjet navođenja izvora.

Za svaku uporabu ili umnožavanje fotografija ili druge građe koja nije zaštićena autorskim pravom Europske unije dopuštenje treba zatražiti izravno od vlasnika prava.

Kazalo

<i>Predgovor K. Lenaerts, predsjednika Suda Europske unije</i>	14
--	----

Poglavlje 1. · Sud

A. Razvoj i aktivnost Suda u 2021.	18
---	----

B. Sudska praksa Suda u 2021.	20
--------------------------------------	----

I. Vrijednosti Unije	20
-----------------------------	----

1. Poštovanje vladavine prava	20
--------------------------------------	----

- Presuda od 18. svibnja 2021. (veliko vijeće), Asociația „Forumul Judecătorilor din România” i dr. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 i C-397/19, EU:C:2021:393) 20
- Presuda od 21. prosinca 2021. (veliko vijeće), Euro Box Promotion i dr. (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 i C-840/19, EU:C:2021:1034) 23
- Presuda od 2. ožujka 2021. (veliko vijeće), A. B. i dr. (Imenovanje sudaca Vrhovnog suda – Pravno sredstvo) (C-824/18, EU:C:2021:153) 27
- Presuda od 15. srpnja 2021. (veliko vijeće), Komisija/Poljska (Sustav stegovnih mjera za suce) (C-791/19, EU:C:2021:596) 29
- Presuda od 6. listopada 2021. (veliko vijeće), W. Ž. (Vijeće za izvanrednu kontrolu i javne poslove pri Vrhovnom sudu – Imenovanje) (C-487/19, EU:C:2021:798) 31
- Presuda od 16. studenoga 2021. (veliko vijeće), Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim i dr. (C-748/19 do C-754/19, EU:C:2021:931) 33
- Presuda od 20. travnja 2021. (veliko vijeće), Republika (C-896/19, EU:C:2021:311) 34

2. Postupak utvrđenja očite opasnosti da država članica teško prekrši vrijednosti Unije	36
--	----

- Presuda od 3. lipnja 2021. (veliko vijeće), Mađarska/Parlament (C-650/18, EU:C:2021:426) 36

II. Temeljna prava	38
---------------------------	----

1. Pravo na pošteno suđenje	39
------------------------------------	----

- Presuda od 2. veljače 2021. (veliko vijeće), Consob (C-481/19, EU:C:2021:84) 39

2. Načelo <i>ne bis in idem</i>	40
--	----

- Presuda od 12. svibnja 2021. (veliko vijeće), Bundesrepublik Deutschland (Interpolova crvena tjeratica) (C-505/19, EU:C:2021:376) 40

3. Sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi	42
---	----

- Presuda od 15. srpnja 2021. (veliko vijeće), WABE i MH Müller Handel (C-804/18 i C-341/19, EU:C:2021:594) 42

4. Zaštita osobnih podataka	45
• Presuda od 2. ožujka 2021. (veliko vijeće), Prokuratuur (Uvjeti pristupa podacima o elektroničkim komunikacijama) (C-746/18, EU:C:2021:152)	45
• Presuda od 15. lipnja 2021. (veliko vijeće), Facebook Ireland i dr. (C-645/19, EU:C:2021:483)	48
• Presuda od 22. lipnja 2021. (veliko vijeće), Latvijas Republikas Saeima (Kazneni bodovi) (C-439/19, EU:C:2021:504)	50
III. Povlačenje Ujedinjene Kraljevine iz Europske unije	53
• Presuda od 15. srpnja 2021. (veliko vijeće), The Department for Communities in Northern Ireland (C-709/20, EU:C:2021:602)	53
• Presuda od 16. studenoga 2021. (veliko vijeće), Governor of Cloverhill Prison i dr. (C-479/21 PPU, EU:C:2021:929)	54
IV. Građanstvo Unije	57
1. Pravo na slobodno kretanje i boravak na državnom području država članica	57
• Presuda od 6. listopada 2021., A (Prelazak državne granice izletničkim plovilom) (C-35/20, EU:C:2021:813)	57
• Presuda od 14. prosinca 2021. (veliko vijeće), Stolična občina, rajon „Pančarevo” (C-490/20, EU:C:2021:1008)	59
2. Odluke o protjerivanju u pogledu građana Unije koje je donijela država članica domaćin	61
• Presuda od 22. lipnja 2021. (veliko vijeće), Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Učinci odluke o protjerivanju) (C-719/19, EU:C:2021:506)	61
• Presuda od 22. lipnja 2021. (veliko vijeće), Ordre des barreaux francophones et germanophone i dr. (Preventivne mjere u svrhu udaljavanja) (C-718/19, EU:C:2021:505)	64
3. Izvedeno pravo na boravak državljana treće zemlje koji su članovi obitelji građanina Unije	66
• Presuda od 2. rujna 2021. (veliko vijeće), État belge (Pravo boravka u slučaju nasilja u obitelji) (C-930/19, EU:C:2021:657)	66
V. Institucionalne odredbe	68
1. Pristup dokumentima	68
• Presuda od 21. siječnja 2021., Leino-Sandberg/Parlament (C-761/18 P, EU:C:2021:52)	68
2. Povlastice i imuniteti Unije	69
• Presuda od 30. studenoga 2021. (veliko vijeće), LR Ģenerālprokuratūra (C-3/20, EU:C:2021:969)	69
3. Obveze koje imaju članovi Revizorskog suda	71
• Presuda od 30. rujna 2021. (puni sastav), Revizorski sud/Pinxten (C-130/19, EU:C:2021:782)	71

VI. Postupci prema pravu Unije	74
1. Zahtjev za prethodnu odluku	74
• Presuda od 6. listopada 2021. (veliko vijeće), Consorzio Italian Management i Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799)	74
• Presuda od 23. studenoga 2021. (veliko vijeće), IS (Nezakonitost rješenja kojim se upućuje zahtjev za prethodnu odluku) (C-564/19, EU:C:2021:949)	76
2. Tužba za poništenje	78
• Presuda od 22. lipnja 2021. (veliko vijeće), Venezuela/Vijeće (Utjecaj na treću državu) (C-872/19 P, EU:C:2021:507)	78
VII. Slobode kretanja	80
1. Slobodno kretanje robe	80
• Presuda od 20. svibnja 2021., Renesola UK (C-209/20, EU:C:2021:400)	80
2. Sloboda poslovnog nastana	82
• Presuda od 11. veljače 2021., Katoen Natie Bulk Terminals i General Services Antwerp (C-407/19 i C-471/19, EU:C:2021:107)	82
• Presuda od 29. travnja 2021., Banco de Portugal i dr. (C-504/19, EU:C:2021:335)	84
• Presuda od 8. srpnja 2021., VAS Shipping (C-71/20, EU:C:2021:550)	85
3. Slobodno pružanje usluga	87
• Presuda od 3. veljače 2021., Fussl Modestraße Mayr (C-555/19, EU:C:2021:89)	87
• Presuda od 14. listopada 2021., Landespolizeidirektion Steiermark (Automati za igre na sreću) (C-231/20, EU:C:2021:845)	88
VIII. Granična kontrola, azil i useljavanje	90
1. Politika azila	90
• Presuda od 16. studenoga 2021. (veliko vijeće), Komisija/Mađarska (Inkriminacija pomaganja tražiteljima azila) (C-821/19, EU:C:2021:930)	91
• Presuda od 9. studenoga 2021. (veliko vijeće), Bundesrepublik Deutschland (Održavanje obiteljskog jedinstva) (C-91/20, EU:C:2021:898)	93
• Presuda od 20. svibnja 2021., L. R. (Zahtjev za azil koji je Norveška odbila) (C-8/20, EU:C:2021:404)	96
• Presuda od 20. siječnja 2021., Secretary of State for the Home Department (C-255/19, EU:C:2021:36)	97
2. Politika useljavanja	99
• Presuda od 14. siječnja 2021., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vraćanje maloljetnika bez pratnje) (C-441/19, EU:C:2021:9)	99
• Presuda od 24. veljače 2021., M i dr. (Transfer u državu članicu) (C-673/19, EU:C:2021:127)	100

IX. Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima	102
1. Europski uhidbeni nalog	102
• Presuda od 17. ožujka 2021., JR (Europski uhidbeni nalog – Osuđujuća presuda u trećoj državi, članici EGP-a) (C-488/19, EU:C:2021:206)	102
• Presuda od 29. travnja 2021., X (Europski uhidbeni nalog – <i>Ne bis in idem</i>) (C-665/20 PPU, EU:C:2021:339)	104
2. Pravo na informiranje u kaznenom postupku	106
• Presuda od 28. siječnja 2021., Specializirana prokuratura (Obavijest o pravima) (C-649/19, EU:C:2021:75)	106
3. Uzajamno priznavanje presuda u kaznenim stvarima	108
• Presuda od 15. travnja 2021., AV (Presuda kojom se izriče jedinstvena kazna) (C-221/19, EU:C:2021:278)	108
4. Zamrzavanje i oduzimanje predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u Europskoj uniji	110
• Presuda od 21. listopada 2021., Okražna prokuratura – Varna (C-845/19 i C-863/19, EU:C:2021:864)	110
X. Pravosudna suradnja u građanskim stvarima	112
• Presuda od 24. ožujka 2021., MCP (C-603/20 PPU, EU:C:2021:231)	112
• Presuda od 25. studenoga 2021., IB (Uobičajeno boravište bračnog druga – Razvod) (C-289/20, EU:C:2021:955)	113
XI. Promet	115
• Presuda od 23. ožujka 2021. (veliko vijeće), Airhelp (C-28/20, EU:C:2021:226)	115
XII. Tržišno natjecanje	117
1. Zabranjeni sporazumi (članak 101. UFEU-a)	117
• Presuda od 6. listopada 2021. (veliko vijeće), Sumal (C-882/19, EU:C:2021:800)	118
• Presuda od 27. siječnja 2021., The Goldman Sachs Group/Komisija (C-595/18 P, EU:C:2021:73)	120
• Presuda od 21. siječnja 2021., Whiteland Import Export (C-308/19, EU:C:2021:47)	121
• Presuda od 11. studenoga 2021., Stichting Cartel Compensation i Equilib Netherlands (C-819/19, EU:C:2021:904)	124
2. Zloupotropa vladajućeg položaja (članak 102. UFEU-a)	126
• Presuda od 25. ožujka 2021., Deutsche Telekom/Komisija (C-152/19 P, EU:C:2021:238)	126
• Presuda od 25. ožujka 2021., Slovak Telekom/Komisija (C-165/19 P, EU:C:2021:239)	126
3. Državne potpore	128
• Presuda od 4. ožujka 2021., Komisija/Fútbol Club Barcelona (C-362/19 P, EU:C:2021:169)	128
• Presuda od 16. ožujka 2021. (veliko vijeće), Komisija/Poljska (C-562/19 P, EU:C:2021:201)	130
• Presuda od 16. ožujka 2021. (veliko vijeće), Komisija/Mađarska (C-596/19 P, EU:C:2021:202)	130

XIII. Porezne odredbe	133
• Presuda od 4. ožujka 2021., Frenetikexito (C-581/19, EU:C:2021:167)	133
XIV. Približavanje zakonodavstava	136
1. Intelektualno vlasništvo	136
1.1 Autorsko pravo	136
• Presuda od 22. lipnja 2021. (veliko vijeće), YouTube i Cyando (C-682/18 i C-683/18, EU:C:2021:503)	136
• Presuda od 9. ožujka 2021. (veliko vijeće), VG Bild-Kunst (C-392/19, EU:C:2021:181)	139
• Presuda od 17. lipnja 2021., M.I.C.M. (C-597/19, EU:C:2021:492)	140
1.2 Dizajni	142
• Presuda od 28. listopada 2021., Ferrari (C-123/20, EU:C:2021:889)	142
2. Telekomunikacije	143
• Presuda od 15. travnja 2021., Eutelsat (C-515/19, EU:C:2021:273)	143
3. Javna nabava	145
• Presuda od 3. veljače 2021., FIGC i Consorzio Ge.Se.Av. (C-155/19 i C-156/19, EU:C:2021:88)	145
4. Osiguranje vozila	147
• Presuda od 29. travnja 2021., Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny (C-383/19, EU:C:2021:337)	147
5. Kemikalije	149
• Presuda od 21. siječnja 2021., Njemačka/Esso Raffinage (C-471/18 P, EU:C:2021:48)	149
6. Pranje novca	151
• Presuda od 2. rujna 2021., LG i MH (Pranje novca za osobne potrebe) (C-790/19, EU:C:2021:661)	151
7. Putovanja, odmori i kružna putovanja u paket-aranžmanima	152
• Presuda od 18. ožujka 2021., Kuoni Travel (C-578/19, EU:C:2021:213)	152
XV. Ekonomska i monetarna politika	154
• Presuda od 26. siječnja 2021. (veliko vijeće), Hessischer Rundfunk (C-422/19 i C-423/19, EU:C:2021:63)	154
• Presuda od 6. svibnja 2021., ABLV Bank i dr./ESB (C-551/19 P i C-552/19 P, EU:C:2021:369)	156
• Presuda od 15. srpnja 2021. (veliko vijeće), Komisija/Landesbank Baden-Württemberg i SRB (C-584/20 P i C-621/20 P, EU:C:2021:601)	158
• Presuda od 15. srpnja 2021. (veliko vijeće), FBF (C-911/19, EU:C:2021:599)	161

XVI. Socijalna politika	163
1. Jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja	163
• Presuda od 26. siječnja 2021., (veliko vijeće), Szpital Kliniczny im. dra J. Babińskiego Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krakowie (C-16/19, EU:C:2021:64)	163
• Presuda od 3. lipnja 2021., Tesco Stores (C-624/19, EU:C:2021:429)	165
• Presuda od 15. srpnja 2021., Tartu Vangla (C-795/19, EU:C:2021:606)	167
2. Organizacija radnog vremena	168
• Presuda od 15. srpnja 2021. (veliko vijeće), Ministarstvo za obrambo (C-742/19, EU:C:2021:597)	168
3. Radnici zaposleni preko poduzeća za privremeno zapošljavanje	171
• Presuda od 11. studenoga 2021., Manpower Lit (C-948/19, EU:C:2021:906)	171
4. Koordinacija sustavâ socijalne sigurnosti	173
• Presuda od 3. lipnja 2021. (veliko vijeće), TEAM POWER EUROPE (C-784/19, EU:C:2021:427)	173
• Presuda od 15. srpnja 2021. (veliko vijeće), A (Javna zdravstvena zaštita) (C-535/19, EU:C:2021:595)	175
5. Provedba na razini Unije sporazuma sklopljenih između socijalnih partnera	177
• Presuda od 2. rujna 2021. (veliko vijeće), EPSU/Komisija (C-928/19 P, EU:C:2021:656)	177
XVII. Okoliš	179
1. Direktiva o staništima	179
• Presuda od 4. ožujka 2021., Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 i C-474/19, EU:C:2021:166)	179
• Presuda od 28. listopada 2021., Magistrat der Stadt Wien (Europski hrčak – II) (C-357/20, EU:C:2021:881)	181
2. Direktiva o pticama	182
• Presuda od 17. ožujka 2021., One Voice i Ligue pour la protection des oiseaux (C-900/19, EU:C:2021:211)	182
3. Pristup informacijama o okolišu	184
• Presuda od 20. siječnja 2021., Land Baden-Württemberg (Interna komunikacija) (C-619/19, EU:C:2021:35)	184
• Presuda od 15. travnja 2021., Friends of the Irish Environment (C-470/19, EU:C:2021:271)	186
XVIII. Energetika	187
• Presuda od 15. srpnja 2021. (veliko vijeće), Njemačka/Poljska (C-848/19 P, EU:C:2021:598)	187
• Presuda od 2. rujna 2021., Komisija/Njemačka (Prenošenje direktiva 2009/72 i 2009/73) (C-718/18, EU:C:2021:662)	189

XIX. Međunarodni sporazumi	192
1. Arbitražna klauzula sadržana u međunarodnom sporazumu među državama članicama	192
• Presuda od 26. listopada 2021. (veliko vijeće), PL Holdings (C-109/20, EU:C:2021:875)	192
2. Ugovor o Energetskoj povelji	194
• Presuda od 2. rujna 2021. (veliko vijeće), Republika Moldova (C-741/19, EU:C:2021:655)	194
3. Sporazum o partnerstvu između Unije i Armenije	197
• Presuda od 2. rujna 2021. (veliko vijeće), Komisija/Vijeće (Sporazum s Armenijom) (C-180/20, EU:C:2021:658)	197
4. Istanbulska konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji	199
• Mišljenje 1/19 (Istanbulska konvencija) od 6. listopada 2021. (veliko vijeće)	199
XX. Zajednička trgovinska politika	202
• Presuda od 21. prosinca 2021. (veliko vijeće), Bank Melli Iran (C-124/20, EU:C:2021:1035)	202
XXI. Zajednička vanjska i sigurnosna politika	205
• Presuda od 23. studenoga 2021. (veliko vijeće), Vijeće/Hamas (C-833/19 P, EU:C:2021:950)	205
C. AKTIVNOST TAJNIŠTVA SUDA U 2021.	207
I. Novi predmeti	208
II. Riješeni predmeti	209
III. Neriješeni predmeti	211
D. Sudska statistika Suda	212
E. Sastav Suda	244
I. Promjene u sastavu Suda u 2021.	245
II. Protokolarni red na dan 31. prosinca 2021.	247

Poglavlje 2. · Opći sud

A. Aktivnost Općeg suda u 2021.	250
B. Sudska praksa Općeg suda u 2021.	254
I. Sudski postupak	257
1. Pojam akta koji se može pobijati	257
• Presuda od 10. ožujka 2021., ViaSat/Komisija (T-245/17, EU:T:2021:128)	257
• Rješenje od 30. studenoga 2021., Airoldi Metalli/Komisija (T-744/20, EU:T:2021:853)	260
2. Rokovi za podnošenje pravnog sredstva	262
• Rješenje od 17. ožujka 2021., 3M Belgium/ECHA (T-160/20, EU:T:2021:149)	262
3. Povlačenje Ujedinjene Kraljevine iz Europske unije	264
• Rješenje od 8. lipnja 2021., Shindler i dr./Vijeće (T-198/20, u žalbenom postupku, EU:T:2021:348)	264
• Rješenje od 7. prosinca 2021., Daimler/EUIPO – Volkswagen (T-422/21, EU:T:2021:888)	266
II. Institucionalno pravo	267
1. Ugovor iz Lisabona – Prijelazne odredbe	267
• Presuda od 27. siječnja 2021., Poljska/Komisija (T-699/17, u žalbenom postupku, EU:T:2021:44)	267
2. Sustav stegovnih mjera koji se primjenjuje na članove Europskog parlamenta	269
• Presuda od 3. veljače 2021., Moi/Parlament (T-17/19, u žalbenom postupku, EU:T:2021:51)	269
3. Europska građanska inicijativa	272
• Presuda od 10. studenoga 2021., Rumunjska/Komisija (T-495/19, u žalbenom postupku, EU:T:2021:781)	272
III. Pravila o tržišnom natjecanju koja se primjenjuju na poduzetnike	275
1. Doprinosi sudskoj praksi u području primjene članka 102. UFEU-a	275
• Presuda od 10. studenoga 2021., Google i Alphabet/Komisija (Google Shopping) (T-612/17, u žalbenom postupku, EU:T:2021:763)	275
2. Doprinosi sudskoj praksi u području koncentracija	277
• Presude od 20. listopada 2021., Polskie Linie Lotnicze „LOT”/Komisija (T-240/18, EU:T:2021:723 i T-296/18, EU:T:2021:724)	277

IV. Državne potpore	280
1. Pojam državne potpore	280
a) Selektivna porezna prednost	280
• Presuda od 12. svibnja 2021., Luksemburg i Amazon/Komisija (T-816/17 i T-318/18, u žalbenom postupku, EU:T:2021:252)	280
• Presuda od 12. svibnja 2021., ispravljena rješenjem od 16. rujna 2021., Luksemburg i dr./Komisija (T-516/18 i T-525/18, u žalbenom postupku, EU:T:2021:599)	283
b) Prednost financirana državnim sredstvima	286
• Presuda od 9. lipnja 2021., Dansk Erhverv/Komisija (T-47/19, u žalbenom postupku, EU:T:2021:331)	286
2. Potpore u sektoru zračnog prometa povezane s pandemijom bolesti COVID-19	288
• Presuda od 17. veljače 2021., Ryanair/Komisija (T-259/20, u žalbenom postupku, EU:T:2021:92)	288
• Presuda od 17. veljače 2021., Ryanair/Komisija (T-238/20, u žalbenom postupku, EU:T:2021:91)	290
3. Potpore u energetsom sektoru	292
• Presuda od 15. rujna 2021., CAPA i dr./Komisija (T-777/19, u žalbenom postupku, EU:T:2021:588)	292
• Presuda od 6. listopada 2021., Tempus Energy Germany i T Energy Sweden/Komisija (T-167/19, EU:T:2021:645)	294
V. Intelektualno vlasništvo – Žig Europske unije	296
1. Apsolutni razlozi za odbijanje	296
a) Zvučni žig	296
• Presuda od 7. srpnja 2021., Ardagh Metal Beverage Holdings/EUIPO (Kombinacija zvukova pri otvaranju limenke gaziranog pića) (T-668/19, EU:T:2021:420)	296
b) Žig koji sadržava amblem – Simbol ZOZP	298
• Presuda od 1. prosinca 2021., Schmid/EUIPO – Landeskammer für Land- und Forstwirtschaft in Steiermark (Steirisches Kürbiskernöl g.g.A) (T-700/20, EU:T:2021:851)	298
2. Povlačenje Ujedinjene Kraljevine iz Europske unije	299
• Presuda od 6. listopada 2021., Indo European Foods/EUIPO – Chakari (Abresham Super Basmati Sela Grade One World’s Best Rice) (T-342/20, u žalbenom postupku, EU:T:2021:651)	299
VI. Zajednička vanjska i sigurnosna politika – Mjere ograničavanja	301
1. Ukrajina	301
• Presuda od 3. veljače 2021., Klymenko/Vijeće (T-258/20, EU:T:2021:52)	301
2. Sirija	303
• Presuda od 24. studenoga 2021., Assi/Vijeće (T-256/19, EU:T:2021:818)	303

VII. Zaštita zdravlja	305
• Presuda od 5. svibnja 2021., Pharmaceutical Works Polpharma/EMA (T-611/18, u žalbenom postupku, EU:T:2021:241)	305
VIII. Okoliš	307
• Presuda od 15. rujna 2021., Daimler/Komisija (T-359/19, EU:T:2021:568)	307
IX. Nadzor financijskog sektora	309
• Rješenje od 20. siječnja 2021., ABLV Bank/SRB (T-758/18, u žalbenom postupku, EU:T:2021:28)	309
• Presuda od 6. listopada 2021., Ukrselhosprom PCF i Versobank/ESB (T-351/18 i T-584/18, u žalbenom postupku, EU:T:2021:669)	312
X. Javna nabava koju provode Unijine institucije	314
• Presuda od 21. travnja 2021., Intereng i dr./Komisija (T-525/19, EU:T:2021:202)	314
XI. Arbitražna klauzula	316
• Presuda od 24. veljače 2021., Universität Koblenz-Landau/EACEA (T-108/18, u žalbenom postupku, EU:T:2021:104)	316
• Presuda od 10. studenoga 2021., Jenkinson/Vijeće i dr. (T-602/15 RENV, u žalbenom postupku, EU:T:2021:764)	318
XII. Pristup dokumentima institucija	321
1. Izuzeće koje se odnosi na zaštitu komercijalnih interesa	321
a) Zaštita autorskog prava	321
• Presuda od 14. srpnja 2021., Public.Resource.Org i Right to Know/Komisija (T-185/19, u žalbenom postupku, EU:T:2021:445)	321
b) Istraživački projekt koji financira Unija	322
• Presuda od 15. prosinca 2021., Breyer/REA (T-158/19, EU:T:2021:902)	322
2. Iznimka koja se odnosi na zaštitu povjerljivosti vijećanja ESB-ovih tijela	325
• Presuda od 6. listopada 2021., Aeris Invest/ESB, (T-827/17, u žalbenom postupku, EU:T:2021:660)	325
XIII. Javna služba	328
1. Raskid ugovora na neodređeno vrijeme	328
• Presuda od 16. lipnja 2021., CE/Odbor regija (T-355/19, u žalbenom postupku, EU:T:2021:369)	328
2. Stegovna mjera	330
• Presuda od 6. listopada 2021., IP/Komisija (T-121/20, EU:T:2021:665)	330
3. Ponovno razvrstavanje članova privremenog osoblja	331
• Presuda od 28. travnja 2021., Correia/EGSO, (T-843/19, EU:T:2021:221)	331

4. Primici od rada	333
• Presuda od 12. svibnja 2021., Alba Aguilera i dr./ESVD (T-119/17 RENV, EU:T:2021:254)	333
• Presuda od 15. rujna 2021., LF/Komisija (T-466/20, EU:T:2021:574)	334
5. Mirovinska prava	336
• Presuda od 24. ožujka 2021., Picard/Komisija (T-769/16, u žalbenom postupku, EU:T:2021:153)	336
6. Uznemiravanje	338
• Presuda od 14. srpnja 2021., AI/ECDC (T-65/19, EU:T:2021:454)	338
7. Rokovi za podnošenje pravnog sredstva	340
• Presuda od 3. ožujka 2021., Barata/Parlament (T-723/18, u žalbenom postupku, EU:T:2021:113)	340
XIV. Zahtjevi za privremenu pravnu zaštitu	342
1. Pandemija bolesti COVID-19	342
• Rješenje od 29. listopada 2021., Abenante i dr./Parlament i Vijeće (T-527/21 R, neobjavljeno, EU:T:2021:750)	342
• Rješenja od 30. studenoga 2021., Roos i dr./Parlament (T-710/21 R, neobjavljeno, EU:T:2021:838) i ID i dr./Parlament (T-711/21 R, neobjavljeno, EU:T:2021:837)	344
2. Imunitet članova Europskog parlamenta	345
• Rješenja od 30. srpnja 2021., Puigdemont i Casamajó i dr./Parlament (T-272/21 R, neobjavljeno, u žalbenom postupku, EU:T:2021:497) i od 26. studenoga 2021., Puigdemont i Casamajó i dr./Parlament (T-272/21 RII, neobjavljeno, u žalbenom postupku, EU:T:2021:834)	345
3. Javna nabava koju provode Unijine institucije	347
• Rješenje od 26. svibnja 2021., OHB System/Komisija (T-54/21 R, neobjavljeno, EU:T:2021:292)	347
C. Aktivnost tajništva Općeg suda u 2021.	349
I. Izazovi godine za tajništvo	350
II. Odgovori na izazove: 2021. godina u brojkama	351
III. Partner u digitalnoj preobrazbi	352
D. Sudska statistika Općeg suda	353
E. Sastav Općeg suda	381
I. Promjene u sastavu Općeg suda u 2021.	382
II. Protokolarni red na dan 31. prosinca 2021.	384



Koen Lenaerts

Predsjednik Suda Europske unije

Nažalost, i u 2021. godini morali smo se suočiti sa zdravstvenim mjerama i ograničenjima u našem privatnom i poslovnom životu kako bi se suzbili uzastopni valovi pandemije bolesti COVID-19. Međutim, zahvaljujući primjeni metoda rada i komunikacije na daljinu, razvijenih nakon izbijanja te pandemije u ožujku 2020., institucija je uspjela osigurati kontinuitet svoje aktivnosti u službi europskog pravosuđa.

Ta mogućnost prilagodbe i inventivnost koju su službe institucije pokazale prilikom uspješnog svladavanja digitalnih izazova priskrbili su joj u lipnju 2021. nagradu za dobru upravu europske ombudsmanice zbog izvrsnosti u inovacijama i digitalizaciji. Ta je nagrada dodijeljena za osmišljavanje i provedbu sustava videokonferencije koji je zastupnicima stranaka omogućio da na raspravi pred dvama sudovima sudjeluju na daljinu, uz simultano prevođenje.

Godinu 2021. obilježila je i važna djelomična zamjena članova Suda. Svečana sjednica održana 7. listopada 2021. bila je tako prilika da se oda priznanje devetero članova koji su napustili Sud, u većini slučajeva nakon vrlo duge službe u instituciji, i zaželi dobrodošlica devetero novih članova. Opći je sud, s druge strane, tijekom te godine pozdravio dolazak petero novih članova.

Na statističkom planu, 2021. obilježena je novim povećanjem broja predmeta pokrenutih pred obama sudovima, nakon kratkotrajnog pada njihova broja u 2020. (1720 predmeta u 2021., u usporedbi s 1584 u 2020.). To se povećanje osobito zapaža na Sudu (838 predmeta u 2021. u odnosu na 737 u 2020.), uglavnom zbog znatnog povećanja broja žalbi podnesenih protiv odluka Općeg suda (232 u 2021. u odnosu na 131 u 2020.). Sličan trend u odnosu na 2020. uočava se i u pogledu broja riješenih predmeta pred dvama sudovima (1723 predmeta u 2021. u odnosu na 1540 u 2020.), pri čemu je povećanje osobito uočljivo kad je riječ o Općem sudu, koji je na taj način u potpunosti profitirao od reforme Unijine institucionalne strukture, koja je praktički dovršena u rujnu 2019. (951 riješeni predmet u 2021. u odnosu na 748 u 2020.). Taj usporedni rast ukupnog broja novih i riješenih predmeta u 2021. pojašnjava zašto se broj neriješenih predmeta nije mijenjao (2541 neriješenih predmeta na dan 31. prosinca 2021. u odnosu na 2544 u 2020.).

Odluke koje su se donosile tijekom cijele protekle godine u području vladavine prava, okoliša, zaštite osobnih podataka, socijalne zaštite ili potpora dodijeljenih u okviru zdravstvene krize pokazuju u kojoj su mjeri aktivnosti institucije u središtu stvarnosti našeg vremena te imaju konkretan utjecaj na život građana i poduzetnika u Europskoj uniji.

U vremenu u kojem se zapaža sve jači trend osporavanja pravosudnih odluka, a u određenim državama članicama čak i dovođenje u pitanje projekta europske integracije, kao i njegovih vrijednosti i osnovnih načela, legitimnost odluka koje donosi institucija počiva, prije svega, na kvaliteti i uvjerljivosti tih odluka. Takva jamstva svjedoče o tome da je europsko pravosuđe isključivo u službi poštovanja pravnih pravila.

Godinu 2021. obilježila je 20. obljetnica potpisivanja Ugovora iz Nice, koji je zacrtao put velikom proširenju 2004. i znatno izmijenio pravosudni sustav Europske unije, osobito otvaranjem mogućnosti za veliku reformu pravosudnog ustroja u prosincu 2015.

Godina 2022. bit će u znaku proslave 70. obljetnice Suda. Tom prilikom bit će organizirana različita događanja, unutar i izvan institucije, kako bi se ojačala dostupnost građanima i povećala transparentnost uloge i sudske prakse dvaju sudova. Te inicijative, zajedno s tekućim projektima koji se odnose na prijenos objava presuda i rasprava na internetu, proizlaze iz zajedničkog nastojanja da se vrata institucije otvore cijeloj Europi, a ne samo skupinama posjetitelja.

Uz želju za skorim povratkom u normalu, moram odati još jednom najiskrenije priznanje mojim kolegama i cjelokupnom osoblju institucije za uzornu predanost i sposobnost prilagodbe koju su pokazali tijekom još jedne vrlo neuobičajene godine.

A handwritten signature in blue ink, reading "K. Lenaers". The signature is written in a cursive style and is underlined with a single horizontal stroke.



CVRIA

GRANDE SALLE D'AUDIENCE

1

**Poglavlje 1.
Sud**

A.

Razvoj i aktivnost Suda u 2021.

Koen Lenaerts, predsjednik

U prvom poglavlju Godišnjeg izvješća sažeto su prikazane aktivnosti Suda u 2021. godini. U prvom dijelu (A) iznosi se pregled razvoja Suda i njegove sudske aktivnosti u protekloj godini. U drugom dijelu (B), kao i svake godine, iznose se glavni doprinosi sudskoj praksi razvrstani prema područjima. U trećem i četvrtom dijelu (C i D) nudi se pregled glavnih statističkih trendova u protekloj godini, dok se u posljednjem, petom dijelu (E) prikazuje sastav Suda u toj godini.

1.1. Proteklu godinu obilježila je važna djelomična zamjena članova Suda prilikom koje je Sud napustilo i istodobno mu se pridružilo devet članova. Na svečanoj sjednici održanoj 7. listopada 2021. tako je odano priznanje Rosariji Silva de Lapuerta (sutkinja Suda od 2003., predsjednica vijeća od pet sudaca od 2012. do 2018. i potpredsjednica od 2018.), Michailu Vilarasu (sudac Općeg suda od 1998. do 2010., sudac Suda od 2015. i predsjednik vijeća od pet sudaca od 2018.), Endreu Juhászu (sudac Suda od 2004.), Cameliji Toader (sutkinja Suda od 2007.), Danielu Švábyju (sudac Općeg suda od 2004. do 2009. i sudac Suda od 2009.), Henriku Saugmandsgaardu Øeu i Michalu Bobeku (nezavisni odvjetnici od 2015.), Evgeniju Tanchevu (nezavisni odvjetnik od 2016.) i Gerardu Hoganu (nezavisni odvjetnik od 2018.).

Istom prilikom na dužnost sudaca stupili su Dimitrios Gratsias (Grčka), Maria Lourdes Arastey Sahún (Španjolska), Miroslav Gavalec (Slovačka), Zoltán Csehi (Mađarska) i Octavia Spineanu-Matei (Rumunjska), a na dužnost nezavisnih odvjetnika Anthony Collins (Irska), Nicholas Emiliou (Cipar), Tamara Čapeta (Hrvatska) i Laila Medina (Latvija).

Nadalje, sedam je sudaca ponovno imenovano na svoje dužnosti: Koen Lenaerts (Belgija), koji je ponovno izabran na čelo institucije 8. listopada 2021., Lars Bay Larsen (Danska), koji je istoga dana ponovno izabran za potpredsjednika suda, Siniša Rodin (Hrvatska), François Biltgen (Luksemburg), Küllike Jürimäe (Estonija), Eugene Regan (Irska) i Niilo Jääskinen (Finska). S druge strane, Juliane Kokott (Njemačka), Manuel Campos Sánchez-Bordona (Španjolska) i Athanasios Rantos (Grčka) ponovno su imenovani na dužnost nezavisnih odvjetnika.

Naposljetku, 26. listopada 2021. Alfredo Calot Escobar ponovno je imenovan tajnikom Suda za razdoblje od 7. listopada 2022. do 6. listopada 2028.

1.2. Kao i 2020., na pravosudnu aktivnost u 2021. također je utjecala zdravstvena kriza, ali je Sud održao visoku razinu te aktivnosti zahvaljujući mjerama koje su poduzete na početku navedene krize kako bi se sudu omogućilo ispunjavanje njegovih zadaća unatoč poteškoćama s kojima se susreo, osobito korištenjem videokonferencije koja zastupnicima stranaka omogućuje sudjelovanje na raspravama na daljinu. Ne ulazeći time u detaljnije komentare u dijelu (C) ovog poglavlja Godišnjeg izvješća, prošlogodišnji statistički podaci otkrivaju nekoliko trendova.

Sudu je u 2021. podneseno 838 predmeta. Riječ je o znatnom povećanju u odnosu na prethodnu godinu (737 predmeta u 2020.), koje se u bitnome može pripisati povećanju broja žalbi, žalbi na intervenciju ili žalbi u postupcima privremene pravne zaštite (232 predmeta u odnosu na 131 prethodne godine). Broj zahtjeva za prethodnu odluku upućenih Sudu 2021. (567) također je u porastu u odnosu na prethodnu godinu (557),

ali ono što privlači najveću pozornost drukčija je zemljopisna raspodjela tih zahtjeva. Dok se broj zahtjeva iz određenih država članica (kao što su Njemačka ili Austrija) znatno smanjio tijekom protekle godine, broj zahtjeva iz Bugarske, Rumunjske, Litve i Slovenije više se nego udvostručio, što svjedoči o vitalnosti dijaloga koji je u prethodnom postupku uspostavljen između Suda i sudova država članica. Sa samo 29 predmeta, broj izravnih tužbi podnesenih 2021. bio je, naprotiv, jedan od najnižih ikad zabilježenih na Sudu.

Kad je riječ o riješenim predmetima, Sud je došao do rezultata vrlo sličnog onom iz prethodne godine jer je u 2021. riješio 772 predmeta u odnosu na 792 u 2020. Raspodjela tih predmeta prema sastavu Suda vrlo je slična onoj iz 2020., pri čemu se, međutim, povećao udio rješenja, osobito kad je riječ o žalbenim postupcima. Naime, gotovo polovica žalbenih postupaka zaključena je 2021. rješenjem donesenim na temelju članka 170.b odnosno članka 181. Poslovnika.

Prosječno trajanje postupaka (16,6 mjeseci) povećalo se u odnosu na prethodnu godinu (15,4 mjeseca), ali to se povećanje u velikom dijelu objašnjava mjerama koje je Sud poduzeo kako bi se ublažili učinci zdravstvene krize, osobito davanjem strankama dodatnog roka od mjesec dana za dostavu njihovih podnesaka ili pisanih očitovanja, kao i primjenom prakse da se umjesto održavanja rasprave postave pitanja na koja se daju pisani odgovori, što neizbježno dovodi do produljenja postupka povezanog s potrebom da se strankama ostavi dostatan rok za davanje odgovora odnosno povezanog s rokom za prevođenje odgovorâ na jezik postupka i radni jezik Suda.

Prethodno navedeni elementi objašnjavaju povećanje broja neriješenih predmeta pred Sudom, kojih je na dan 31. prosinca 2021. bilo 1113. Budući da se novo povećanje broja podnesenih predmeta ne može isključiti, Sud će 2022. nastaviti pažljivo pratiti kretanje tih brojki te će, prema potrebi, poduzeti nužne mjere kako bi nastavio ispunjavanje svojih zadaća u službi stranaka, uključujući, ako je potrebno, podnošenje zakonodavnih prijedloga.

B.

Sudska praksa Suda u 2021.

I. Vrijednosti Unije

1. Poštovanje vladavine prava

Tijekom 2021. Sud je u više navrata odlučivao o pitanjima koja se odnose na temeljne vrijednosti Europske unije propisane u članku 2. UEU-a. Sedam presuda prikazanih u ovom dijelu u tom pogledu donose važna pojašnjenja o poštovanju vladavine prava. Zaštita te vrijednosti konkretizira se osobito pravom na djelotvornu sudsku zaštitu, koja podrazumijeva poštovanje načela neovisnosti, nesmjernjivosti i nepristranosti sudaca. Prve dvije odluke odnose se na reformu u području pravosuđa i borbe protiv korupcije u Rumunjskoj, četiri sljedeće odnose se na reformu pravosuđa u Poljskoj i posljednja se odluka odnosi na postupak imenovanja sudaca u Malti.

Presuda od 18. svibnja 2021. (veliko vijeće), Asociația „Forumul Judecătorilor din România” i dr. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 i C-397/19, [EU:C:2021:393](#))

Rumunjski sudovi uputili su Sudu šest zahtjeva za prethodnu odluku u okviru sporova između pravnih ili fizičkih osoba i tijela poput rumunjske Pravosudne inspekcije, Vrhovnog sudskog vijeća i Državnog odvjetništva pri Vrhovnom kasacijskom sudu.

Sporovi u glavnom postupku nastali su u okviru opsežne reforme u području pravosuđa i borbe protiv korupcije u Rumunjskoj, koju se na razini Unije prati od 2007. na temelju mehanizma za suradnju i provjeru napretka uspostavljenog Odlukom 2006/928¹ prilikom pristupanja Rumunjske Uniji (u daljnjem tekstu: CVM).

U okviru pregovora za pristupanje Uniji Rumunjska je, tijekom 2004., donijela tri takozvana „zakona o pravosuđu”, odnosno o statusu sudaca i državnih odvjetnika, o organizaciji pravosuđa i o Vrhovnom sudskom vijeću, s ciljem poboljšanja neovisnosti i učinkovitosti pravosuđa. Od 2017. do 2019. donesene su izmjene navedenih zakona i izvanrednih vladinih uredbi donesenih na temelju rumunjskog Ustava. Tužitelji iz glavnog postupka osporavaju usklađenost nekih od tih zakonodavnih izmjena s pravom Unije. U prilog svojim tužbama pozivaju se na određena mišljenja i izvješća koja je Europska komisija sastavila u pogledu napretka Rumunjske u okviru CVM-a, pri čemu kritiziraju odredbe koje je Rumunjska donijela od 2017. do 2019. s obzirom na zahtjeve učinkovitosti borbe protiv korupcije i jamstvo neovisnosti sudbene vlasti.

¹ Odluka 2006/928/EZ od 13. prosinca 2006. o uspostavi mehanizma za suradnju i provjeru napretka Rumunjske u ispunjavanju posebnih mjerila na području reforme pravosuđa i borbe protiv korupcije (SL 2006., L 354, str. 56.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 65., str. 53.)

U tom kontekstu sudovi koji su uputili zahtjev dvoje o prirodi i pravnim učincima CVM-a te doseg u izvješća koja je Komisija na temelju njega sastavila. Prema mišljenju tih sudova, treba smatrati da su sadržaj, priroda i trajanje navedenog mehanizma obuhvaćeni područjem primjene Ugovora o pristupanju i da zahtjevi navedeni u tim izvješćima trebaju biti obvezujući za Rumunjsku. U tom pogledu, međutim, navedeni sudovi upućuju na nacionalnu sudsku praksu u skladu s kojom pravo Unije nije nadređeno rumunjskom ustavnom poretku i Odluka 2006/928 ne može biti referentno pravno pravilo u okviru ocjene ustavnosti, s obzirom na to da je ta odluka donesena prije pristupanja Rumunjske Uniji, a Sud nije tumačio pitanje jesu li njezin sadržaj, priroda i trajanje obuhvaćeni područjem primjene Ugovora o pristupanju.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud, zasjedajući u velikom vijeću, utvrđuje da Odluka 2006/928 i izvješća koja je Komisija sastavila na temelju te odluke čine akte koje je donijela institucija Unije, koji se mogu tumačiti u skladu s člankom 267. UFEU-a. Nadalje, Sud utvrđuje da je, kad je riječ o njezinoj pravnoj prirodi, sadržaju i vremenskim učincima, navedena odluka obuhvaćena područjem primjene Ugovora o pristupanju jer predstavlja mjeru donesenu na temelju Akta o pristupanju koji obvezuje Rumunjsku od datuma njezina pristupanja Uniji.

Kad je riječ o pravnim učincima Odluke 2006/928, Sud zaključuje da su svi njezini dijelovi obvezujući za Rumunjsku od njezina pristupanja Uniji te je obvezuje da ispuni mjerila, također obvezujuća, koja se navode u Prilogu toj odluci. Tim se mjerilima, definiranim zbog nedostataka koje je Komisija utvrdila prije pristupanja Rumunjske Uniji, osobito nastoji osigurati da ta država članica poštuje vrijednost vladavine prava. Stoga je Rumunjska dužna poduzeti odgovarajuće mjere za ispunjenje navedenih mjerila i suzdržati se od donošenja bilo kakve mjere koja može ugroziti ostvarivanje tih mjerila.

Kad je riječ o pravnim učincima izvješća koja je Komisija sastavila na temelju Odluke 2006/928, Sud pojašnjava da se u njima postavljaju zahtjevi u pogledu Rumunjske te se navedenoj državi članici upućuju „preporuke” za potrebe ispunjavanja mjerila. U skladu s načelom lojalne suradnje, Rumunjska mora valjano uzeti u obzir navedene zahtjeve i preporuke i suzdržati se od donošenja ili zadržavanja mjera u područjima obuhvaćenima mjerilima kojima se može ugroziti ishod propisan tim zahtjevima i preporukama.

- Privremena imenovanja uprave Pravosudne inspekcije

Kao drugo, nakon što je utvrdio da su propisi koji uređuju organizaciju pravosuđa u Rumunjskoj obuhvaćeni područjem primjene Odluke 2006/928, Sud podsjeća na to da je samo postojanje djelotvornog sudskog nadzora s ciljem osiguranja poštovanja prava Unije svojstveno vrijednosti vladavine prava, koja je zaštićena Ugovorom o Europskoj uniji. Nadalje naglašava da na temelju članka 19. UFEU-a svaka država članica mora osigurati da tijela koja su u svojstvu „suda” dio njezina sustava pravnih lijekova u područjima obuhvaćenima pravom Unije, ispunjavaju zahtjeve djelotvorne sudske zaštite. Budući da se primjenjuju na suce redovnih sudova koji odlučuju o pitanjima u vezi s primjenom ili tumačenjem prava Unije, predmetni nacionalni propisi stoga moraju ispunjavati navedene zahtjeve. U tom je pogledu očuvanje neovisnosti dotičnih sudaca od temeljne važnosti, kako bi ih se zaštitilo od vanjskih utjecaja ili pritiska i kako bi se otklonio svaki izravan utjecaj, ali i posredniji oblici utjecaja koji mogu usmjeriti odluke dotičnih sudaca.

Naposljetku, kad je riječ o pravilima koja uređuju stegovni sustav za suce, Sud ističe da zahtjev neovisnosti podrazumijeva predviđanje jamstava koja su nužna da bi se spriječilo da se taj sustav upotrebljava kao sustav političkog nadzora sadržaja sudskih odluka. Stoga zbog nacionalnog propisa ne mogu kod pojedinaca nastati dvojbe u pogledu toga da će se ovlasti sudskog tijela zaduženog za istrage i stegovni postupak protiv sudaca i državnih odvjetnika upotrebljavati kao sredstvo za izvršavanje pritiska na njihovu aktivnost ili za političku kontrolu te aktivnosti.

S obzirom na ta opća razmatranja, Sud utvrđuje da nacionalni propis može dovesti do takvih dvojbi kada se njime, čak i privremeno, vladi dotične države članice omogućuje da imenuje upravu tijela čija je zadaća provoditi stegovne istrage i provoditi stegovni postupak protiv sudaca i državnih odvjetnika, protivno redovnom postupku imenovanja predviđenom nacionalnim pravom.

- Osnivanje posebnog odjela za progon koji je isključivo nadležan za kažnjiva djela koja počine pravosudni dužnosnici

Kao treće, a s obzirom na ista opća razmatranja, Sud ispituje je li s pravom Unije usklađen nacionalni propis kojim se predviđa osnivanje posebnog odjela državnog odvjetništva s isključivom nadležnošću za vođenje istraga o kažnjivim djelima koja počine suci i državni odvjetnici. Sud pojašnjava da, kako bi bio u skladu s pravom Unije, takav propis mora, s jedne strane, biti opravdan objektivnim i provjerljivim zahtjevima koji se odnose na dobro sudovanje i, s druge strane, jamčiti da se taj odjel ne može upotrebljavati kao sredstvo političkog nadzora nad aktivnošću navedenih sudaca i državnih odvjetnika te da svoju nadležnost obavlja uz poštovanje zahtjeva Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja). Ako nisu ispunjeni ti zahtjevi, može se smatrati da se tim propisom nastoji uvesti sredstvo pritiska i zastrašivanja u odnosu na suce, što narušava povjerenje građana u pravosuđe. Sud dodaje da nacionalni propis o kojem je riječ ne može dovesti do povrede posebnih obveza u području borbe protiv korupcije koje Rumunjska ima na temelju Odluke 2006/928.

Na nacionalnom je sudu da provjeri da reforma koja je u Rumunjskoj dovela do osnivanja specijaliziranog odjela državnog odvjetništva zaduženog za istrage protiv sudaca i državnih odvjetnika te pravila u vezi s imenovanjem državnih odvjetnika raspodijeljenih u taj odjel ne mogu učiniti navedeni odjel podložnim vanjskim utjecajima. Kad je riječ o Povelji, na nacionalnom je sudu da provjeri da predmetni nacionalni propis ne sprečava da se slučaj dotičnih sudaca i državnih odvjetnika ispita u razumnom roku.

- Financijska odgovornost države i osobna odgovornost sudaca zbog pravosudne pogreške

Kao četvrto, Sud zaključuje da nacionalni propis koji uređuje financijsku odgovornost države i osobnu odgovornost sudaca zbog štete prouzročene pravosudnom pogreškom može biti u skladu s pravom Unije samo pod uvjetom da je utvrđivanje osobne odgovornosti suca, u okviru regresne tužbe, zbog takve pravosudne pogreške ograničeno na izvanredne slučajeve i uređeno objektivnim i provjerljivim kriterijima koji se odnose na dobro sudovanje te jamstvima čiji je cilj sprečavanje bilo kakvog rizika od vanjskih pritisaka na sadržaj sudskih odluka. U tu su svrhu jasna i precizna pravila kojima se definiraju postupanja koja dovode do osobne odgovornosti sudaca ključna kako bi se zajamčila neovisnost svojstvena njihovoj zadaći i spriječilo da budu izloženi riziku da se njihova osobna odgovornost može utvrditi samo zbog njihove odluke. To što odluka sadržava pravosudnu pogrešku ne može samo po sebi biti dostatno za postojanje osobne odgovornosti dotičnog suca.

Što se tiče pravila povezanih s utvrđivanjem osobne odgovornosti sudaca, nacionalnim propisom treba jasno i precizno predvidjeti jamstva koja su potrebna kako bi se osiguralo da ni istraga kojom se nastoji provjeriti postojanje uvjeta i okolnosti koji mogu dovesti do utvrđivanja te odgovornosti ni regresna tužba ne mogu postati sredstva za izvršavanje pritiska na pravosudnu aktivnost. Kako bi se spriječilo da takva pravila mogu imati odvratajući učinak na suce pri potpuno neovisnom obavljanju njihove zadaće suđenja, nadležna tijela, da bi pokrenula i vodila tu istragu te da bi provela navedeni postupak, sama moraju biti tijela koja djeluju objektivno i nepristrano, a materijalni uvjeti i postupovna pravila moraju biti takvi da na temelju njih ne mogu nastati legitimne dvojbe u nepristranost tih tijela. Također je važno da se prava utvrđena u Povelji, osobito sučeva prava obrane, u potpunosti poštuju i da tijelo nadležno za odlučivanje o sučevoj osobnoj odgovornosti bude sud. Konkretno, do utvrđenja postojanja pravosudne pogreške ne može doći u okviru regresne tužbe koju je država podnijela protiv dotičnog suca ako taj sudac nije bio saslušan tijekom prethodnog postupka kojim se nastoji utvrditi financijska odgovornost države.

- Načelo nadređenosti prava Unije

Kao peto, Sud presuđuje da se načelu nadređenosti prava Unije protivi nacionalni propis ustavne razine kojim se sudu niže razine onemogućuje da na vlastitu inicijativu izuzme iz primjene nacionalnu odredbu koja je obuhvaćena područjem primjene Odluke 2006/928 i protivna pravu Unije. Sud podsjeća na to da, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, učinci načela nadređenosti prava Unije obvezuju sva tijela države članice a da pritom nacionalne odredbe koje se odnose na podjelu sudske nadležnosti, uključujući onu ustavne naravi, tomu ne mogu biti prepreka. Time što podsjeća i na to da su nacionalni sudovi dužni tumačiti nacionalno pravo u najvećoj mogućoj mjeri u skladu sa zahtjevima prava Unije ili, na vlastitu inicijativu, izuzeti iz primjene svaku odredbu nacionalnog zakonodavstva koju nije moguće tumačiti na taj način, Sud zaključuje da se, u slučaju dokazane povrede UEU-a ili Odluke 2006/928, načelom nadređenosti prava Unije zahtijeva da sud koji je uputio zahtjev izuzme iz primjene predmetne odredbe, bilo da su one zakonodavne ili ustavne prirode.

Presuda od 21. prosinca 2021. (veliko vijeće), Euro Box Promotion i dr. (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 i C-840/19, [EU:C:2021:1034](#))

Ovi se predmeti odnose na opsežnu reformu pravosuđa u području borbe protiv korupcije u Rumunjskoj, u pogledu koje je Sud već donio jednu presudu². Ta reforma predmet je praćenja na razini Europske unije od 2007. na temelju mehanizma za suradnju i provjeru, uspostavljenog Odlukom 2006/928 prilikom pristupanja Rumunjske Uniji (u daljnjem tekstu: CVM).

U okviru tih predmeta postavlja se pitanje može li se primjenom sudske prakse proizišle iz različitih odluka Curtee Constituțională a României (Ustavni sud, Rumunjska) u pogledu pravila kaznenog postupka koja se primjenjuju u području prijevare i korupcije povrijediti pravo Unije, osobito odredbe tog prava kojima se nastoje zaštititi financijski interesi Unije, jamstvo neovisnosti sudaca i vrijednost vladavine prava, pa čak i načelo nadređenosti prava Unije.

U predmetima C-357/19, C-547/19, C-811/19 i C-840/19 Înalta Curte de Casație și Justiție (Vrhovni kasacijski sud, Rumunjska) osudila je nekoliko osoba, uključujući bivše parlamentarne zastupnike i ministre, zbog kaznenih djela utaje PDV-a, kao i korupcije i trgovanja utjecajem, osobito povezano s upravljanjem sredstvima Unije. Curtea Constituțională (Ustavni sud) poništila je te odluke zbog nezakonitog sastava sudskog vijeća, uz obrazloženje, s jedne strane, da je o predmetima o kojima je u prvostupanjskom postupku odlučivala Înalta Curte de Casație și Justiție (Vrhovni kasacijski sud) trebalo odlučivati sudsko vijeće specijalizirano u području korupcije³ i, s druge strane, da je u predmetima o kojima je u žalbenom postupku odlučivala Înalta Curte de Casație și Justiție (Vrhovni kasacijski sud) sve suce sudskog vijeća trebalo odrediti ždrijebom⁴.

U predmetu C-379/19 pred Tribunalulom Bihor (Viši sud u Bihoru, Rumunjska) pokrenuti su kazneni postupci protiv nekoliko osoba optuženih za kaznena djela korupcije i trgovanja utjecajem. U okviru zahtjeva za isključenje dokaza taj je sud suočen s primjenom sudske prakse Curtee Constituțională (Ustavni sud) koja je proglasila neustavnim prikupljanje dokaza u kaznenom postupku koje se provodi uz sudjelovanje rumunjske obavještajne službe, što dovodi do retroaktivnog isključenja predmetnih dokaza iz kaznenog postupka⁵.

2| Presuda od 18. svibnja 2021., *Asociația „Forumul Judecătorilor din România” i dr.* (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 i C-397/19, [EU:C:2021:393](#))

3| Presuda od 3. srpnja 2019., br. 417/2019

4| Presuda od 7. studenoga 2018., br. 685/2018

5| Presude od 16. veljače 2016., br. 51/2016, od 4. svibnja 2017., br. 302/2017 i od 16. siječnja 2019., br. 26/2019

U tim kontekstima Înalta Curte de Casație și Justiție (Vrhovni kasacijski sud) i Tribunalul Bihor (Viši sud u Bihoru) pitali su Sud o usklađenosti tih odluka Curtee Constituțională (Ustavni sud) s pravom Unije⁶. Najprije je Tribunalul Bihor (Viši sud u Bihoru) pitao o obvezujućoj prirodi CVM-a i izvješća koja je izradila Komisija u okviru tog mehanizma⁷. Zatim je Înalta Curte de Casație și Justiție (Vrhovni kasacijski sud) postavila pitanje o eventualnoj sustavnoj opasnosti od nekažnjivosti u području borbe protiv prijevare i korupcije. Naposljetku su oba suda pitala omogućuju li im načela nadređenosti prava Unije i neovisnosti sudaca da izuzmu iz primjene odluku Curtee Constituțională (Ustavni sud) iako na temelju rumunjskog prava činjenica da suci ne poštuju odluku Curtee Constituțională (Ustavni sud) predstavlja stegovnu povredu.

Ocjena Suda

- Obvezujuća priroda CVM-a

Sud, odlučujući u velikom vijeću, potvrđuje svoju sudsku praksu proizišlu iz prijašnje presude, prema kojoj su svi dijelovi CVM-a obvezujući za Rumunjsku⁸. Prema tome, akti koje su prije pristupanja donijele institucije Unije obvezuju Rumunjsku nakon datuma njezina pristupanja. To je slučaj s Odlukom 2006/928 jer su svi njezini dijelovi obvezujući za Rumunjsku sve dok ta odluka ne bude stavljena izvan snage. Mjerila kojima se nastoji osigurati poštovanje vladavine prava također su obvezujuća. Rumunjska je tako dužna poduzeti odgovarajuće mjere u svrhu ispunjavanja tih mjerila, uzimajući u obzir preporuke iz izvješća koja je izradila Komisija⁹.

- Obveza predviđanja učinkovitih i odvraćajućih sankcija za kaznena djela prijevare koja su usmjerena protiv financijskih interesa Unije ili kaznena djela korupcije

Pravu Unije protivi se primjena sudske prakse Curtee Constituțională (Ustavni sud) koja dovodi do poništenja presuda koje su donijela nezakonito sastavljena sudska vijeća ako se njome, zajedno s nacionalnim odredbama u pogledu zastare, stvara sustavna opasnost od nekažnjivosti djela koja predstavljaju teška kaznena djela prijevare usmjerena protiv financijskih interesa Unije ili teška kaznena djela korupcije.

Najprije, iako su pravila kojima se uređuje ustrojstvo pravosuđa u državama članicama, osobito pravila koja se odnose na sastav sudskih vijeća u području prijevare i korupcije, u načelu u nadležnosti tih država, Sud podsjeća na to da su te države ipak dužne poštovati obveze koje imaju na temelju prava Unije.

Među tim je obvezama borba protiv svake nezakonite aktivnosti koja podrazumijeva kaznena djela korupcije koja su usmjerena protiv financijskih interesa Unije primjenom odvraćajućih i učinkovitih mjera¹⁰. Što se tiče Rumunjske, ta je obveza dopunjena obvezom te države članice koja proizlazi iz Odluke 2006/928 u pogledu djelotvorne borbe protiv korupcije i konkretno korupcije na visokoj razini.

6| Člankom 2. i člankom 19. stavkom 1. drugim podstavkom UEU-a, člankom 325. stavkom 1. UFEU-a, člankom 2. Konvencije sastavljene na temelju članka K.3 Ugovora o Europskoj uniji o zaštiti financijskih interesa Europskih zajednica, potpisane u Bruxellesu 26. srpnja 1995. i priložene Aktu Vijeća od 26. srpnja 1995. (SL 1995., C 316, str. 48.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 14., str. 49.), kao i Odlukom 2006/928

7| U skladu s presudom Curtee Constituțională (Ustavni sud) od 6. ožujka 2018., br. 104/2018, Odluka 2006/928 ne može činiti referentno pravno pravilo u okviru ocjene ustavnosti.

8| Presuda od 18. svibnja 2021., *Asociația „Forumul Judecătorilor din România” i dr.* (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 i C-397/19, [EU:C:2021:393](#))

9| Na temelju načela lojalne suradnje iz članka 4. stavka 3. UEU-a

10| U skladu s člankom 325. stavkom 1. UFEU-a

Zahtjev djelotvornosti koji iz nje proizlazi nužno obuhvaća kaznene progone i sankcije za ta kaznena djela i primjenu izrečenih kazni jer, u nedostatku stvarne provedbe sankcija za kaznena djela prijave usmjerene protiv tih interesa i za kaznena djela korupcije općenito, one ne mogu biti učinkovite i odvraćajuće. Nadalje, Sud ističe da je najprije na nacionalnom zakonodavcu da poduzme mjere potrebne kako bi se zajamčilo da postupovno uređenje koje se primjenjuje na navedena kaznena djela ne predstavlja sustavnu opasnost od nekažnjivosti. Nacionalni sudovi pak trebaju izuzeti iz primjene nacionalne odredbe kojima se onemogućuje primjena učinkovitih i odvraćajućih sankcija.

U ovom slučaju primjena predmetne sudske prakse Curtee Constituțională (Ustavni sud) ima za posljedicu to da predmete povezane s prijevaram i korupcijom o kojima je riječ treba preispitati, ovisno o slučaju, u nekoliko navrata, u prvostupanjskom i/ili u žalbenom postupku. S obzirom na složenost i trajanje takvog preispitivanja, ono nužno ima za učinak produljenje trajanja odgovarajućih kaznenih postupaka. Međutim, uz činjenicu da se Rumunjska obvezala skratiti trajanje postupka u predmetima povezanim s korupcijom, Sud podsjeća na to da, s obzirom na posebne obveze koje Rumunjska ima na temelju Odluke 2006/928, nacionalni propis i praksa u tom području ne mogu imati za posljedicu produljenje trajanja istraga koje se odnose na kaznena djela korupcije ili oslabljivanje borbe protiv korupcije na bilo koji drugi način¹¹. Osim toga, s obzirom na nacionalna pravila o zastari, preispitivanje predmeta o kojima je riječ može dovesti do zastare kaznenih djela i spriječiti da se učinkovito i odvraćajuće sankcioniraju osobe koje obavljaju dužnosti na najvišim poslovima u Rumunjskoj Državi i koje su osuđene jer su u okviru obavljanja svojih dužnosti počinile teška djela prijave i/ili korupcije. Tako opasnost od nekažnjivosti postaje sustavna za tu kategoriju osoba te dovodi u pitanje cilj borbe protiv korupcije na visokoj razini.

Naposljetku, Sud podsjeća na to da obveza osiguravanja da će se za takva kaznena djela izreći učinkovite i odvraćajuće kaznene sankcije ne oslobađa sud koji je uputio zahtjev od provjere nužnog poštovanja temeljnih prava zajamčenih člankom 47. Povelje a da pritom taj sud ne može primijeniti nacionalni standard zaštite temeljnih prava koji podrazumijeva takvu sustavnu opasnost od nekažnjivosti. Međutim, zahtjevi koji proizlaze iz tog članka ne sprečavaju da se eventualno izuzme iz primjene sudska praksa Curtee Constituțională (Ustavni sud) koja se odnosi na specijalizaciju i sastav sudskih vijeća u području korupcije, koja podrazumijeva takvu opasnost.

- Jamstvo neovisnosti sudaca

Pravu Unije ne protivi se to da odluke Curtee Constituțională (Ustavni sud) obvezuju redovne sudove, pod uvjetom da se zajamči neovisnost tog suda u odnosu na zakonodavnu i izvršnu vlast. Suprotno tomu, tom se pravu protivi to da se zbog svakog nepoštovanja takvih odluka utvrdi stegovna odgovornost nacionalnih sudaca.

Kao prvo, budući da je postojanje djelotvornog sudske nadzora kako bi se osiguralo poštovanje prava Unije svojstveno vladavini prava, svaki sud od kojeg se traži da primijeni ili tumači pravo Unije treba ispuniti zahtjeve djelotvorne sudske zaštite. Za to je ključna neovisnost sudova. U tom pogledu, suce treba zaštititi od vanjskih utjecaja ili pritisaka koji bi mogli ugroziti njihovu neovisnost. Usto, u skladu s načelom diobe vlasti, koje obilježava funkcioniranje vladavine prava, neovisnost sudova mora osobito biti zajamčena u odnosu na zakonodavnu i izvršnu vlast.

Kao drugo, iako se pravom Unije ne propisuje državama članicama određeni ustavni model koji uređuje odnose i interakciju između različitih grana državne vlasti, Sud ističe da države članice trebaju unatoč tomu osobito poštovati zahtjeve neovisnosti sudova koji proizlaze iz tog prava. U tim okolnostima, odluke ustavnog

¹¹ Točka I. podtočka 5. Priloga IX. Aktu o uvjetima pristupanja Europskoj uniji Republike Bugarske i Rumunjske i prilagodbama Ugovora na kojima se temelji Europska unija (SL 2005., L 157, str. 203.)

suda mogu obvezati redovne sudove pod uvjetom da se nacionalnim pravom jamči neovisnost tog suda osobito u odnosu na zakonodavnu i izvršnu vlast. Suprotno tomu, ako se nacionalnim pravom ne jamči ta neovisnost, takav se nacionalni propis ili praksa protivi pravu Unije jer takav ustavni sud ne može osigurati djelotvornu sudsku zaštitu koja se zahtijeva tim pravom.

Kao treće, u svrhu zaštite neovisnosti sudova stegovni sustav treba sadržavati nužna jamstva kako bi se izbjegla svaka opasnost od upotrebe takvog sustava za politički nadzor sadržaja pravosudnih odluka. U tom pogledu, činjenica da sudska odluka sadržava eventualnu pogrešku u tumačenju i primjeni pravila nacionalnog prava i prava Unije, ili u ocjeni činjenica i procjeni dokazâ, sama po sebi ne može dovesti do utvrđivanja stegovne odgovornosti dotičnog suca. Naime, stegovnu odgovornost suca zbog sudske odluke treba utvrditi samo u slučajevima koji su u cijelosti iznimni te je treba urediti jamstvima kojima se nastoji ukloniti svaka opasnost od vanjskih pritisaka na sadržaj sudskih odluka. Nacionalni propis prema kojem svaka povreda odluka ustavnog suda koju počinje nacionalni redovni sudovi može dovesti do utvrđivanja stegovne odgovornosti ne poštuje te uvjete.

- Nadređenost prava Unije

Načelu nadređenosti prava Unije protivi se to da nacionalni sudovi ne mogu, podložno stegovnim sankcijama, izuzeti iz primjene odluke Curtee Constituțională (Ustavni sud) koje se protive pravu Unije.

Stoga Sud podsjeća na to da je u sudskoj praksi koja se odnosi na UEEZ uspostavio načelo nadređenosti prava Zajednice koje se shvaća kao utvrđivanje prvenstva tog prava nad pravom država članica. U tom je pogledu Sud utvrdio da je posljedica uspostavljanja UEEZ-om vlastitog pravnog poretka, koji su države članice prihvatile na temelju reciprociteta, to da one ne mogu protiv tog pravnog poretka dati prednost naknadnoj jednostranoj mjeri niti suprotstaviti pravu koje proizlazi iz UEEZ-a bilo kakva pravila nacionalnog prava a da to pravo ne izgubi svoju prirodu prava Zajednice i ne dovede u pitanje pravnu osnovu same Zajednice. Usto, izvršna snaga prava Zajednice ne može se razlikovati od jedne do druge države članice zbog pridržavanja naknadnog nacionalnog zakonodavstva a da to ne ugrozi ostvarenje ciljeva UEEZ-a i dovede do diskriminacije na temelju državljanstva zabranjene tim Ugovorom. Sud je stoga smatrao da, iako je sklopljen u obliku međunarodnog sporazuma, UEEZ predstavlja ustavnu povelju zajednice prava i da su osnovne značajke tako uspostavljenog pravnog poretka Zajednice, među ostalim, njegova nadređenost u odnosu na prava država članica te izravan učinak cijelog niza odredbi primjenjivih na njihove državljanke i na same države članice.

Ta bitna obilježja pravnog sustava Unije i važnost njegova poštovanja potvrđeni su bezrezervnom ratifikacijom Ugovorâ kojima je izmijenjen UEEZ, osobito, Ugovora iz Lisabona. Naime, prilikom donošenja tog ugovora, Konferencija predstavnika vlada država članica, u svojoj Izjavi br. 17 o nadređenosti, priloženoj završnom aktu međuvladine konferencije na kojoj je donesen Ugovor iz Lisabona, izričito je podsjetila na to da su, u skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, Ugovori i pravo koje donosi Unija na temelju Ugovorâ nadređeni pravu država članica, pod uvjetima utvrđenima u toj sudskoj praksi.

Sud dodaje da, s obzirom na to da se člankom 4. stavkom 2. UEU-a predviđa da Unija poštuje jednakost država članica pred Ugovorima, Unija može poštovati takvu jednakost samo ako države članice ne mogu, na temelju načela nadređenosti prava Unije, protiv pravnog poretka Unije dati prednost jednostranoj mjeri, kakva god ona bila. U tom kontekstu Sud još ističe da je na njemu da u izvršavanju isključive nadležnosti za pružanje konačnog tumačenja prava Unije pojasni doseg načela nadređenosti prava Unije s obzirom na relevantne odredbe tog prava jer taj doseg ne može ovisiti o tumačenju odredbi nacionalnog prava, ni o tumačenju odredbi prava Unije koje primjenjuje nacionalni sud, a koje ne odgovara tumačenju Suda.

Sud podsjeća na to da učinci načela nadređenosti prava Unije obvezuju sva tijela države članice a da pritom nacionalne odredbe koje se odnose na podjelu sudske nadležnosti, uključujući onu ustavne naravi, tomu ne mogu biti prepreka. Nacionalni sudovi dužni su na temelju vlastite ovlasti izuzeti iz primjene svaki nacionalni

propis ili praksu koja je protivna odredbi prava Unije koje ima izravan učinak a da pritom ne mora zatražiti niti čekati prethodno stavljanje izvan snage tog nacionalnog propisa ili prakse kroz zakonodavni ili bilo koji drugi postupak predviđen Ustavom.

Osim toga, činjenica da nacionalni sudovi ne podliježu stegovnim postupcima ili sankcijama zbog korištenja mogućnošću upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku Sudu na temelju članka 267. UFEU-a, koja je u njihovoj isključivoj nadležnosti, čini jamstvo svojstveno njihovoj neovisnosti. Prema tome, u slučaju da nacionalni redovni sud zaključi da je, s obzirom na presudu Suda, sudska praksa nacionalnog ustavnog suda protivna pravu Unije, činjenica da taj nacionalni sud izuzme iz primjene navedenu sudsku praksu ne može dovesti do utvrđivanja njegove stegovne odgovornosti.

Presuda od 2. ožujka 2021. (veliko vijeće), A. B. i dr. (Imenovanje sudaca Vrhovnog suda – Pravno sredstvo) (C-824/18, [EU:C:2021:153](#))

Rezolucijama donesenima u kolovozu 2018. Krajowa Rada Sądownictwa (Državno sudbeno vijeće, Poljska) (u daljnjem tekstu: KRS) odlučila je predsjedniku Republike Poljske ne iznijeti prijedloge za imenovanje pet osoba (u daljnjem tekstu: podnositelji pravnih sredstava) na mjesta sudaca Sąda Najwyższego (Vrhovni sud, Poljska) i na ta mjesta predložiti druge kandidate. Tužitelji su pokrenuli postupke protiv tih rezolucija pred Naczelnim Sądom Administracyjnym (Visoki upravni sud, Poljska), sudom koji je uputio zahtjev. Takva su pravna sredstva tada bila uređena Zakonom o Državnom sudbenom vijeću (u daljnjem tekstu: Zakon o KRS-u), kako je izmijenjen Zakonom iz srpnja 2018. U skladu s tim uređenjem bilo je predviđeno, s jedne strane, da, ako svi sudionici postupka imenovanja na mjesto suca Vrhovnog suda ne osporavaju predmetnu rezoluciju KRS-a, ona postaje pravomoćna kad je riječ o kandidatu predloženom za to mjesto, tako da ga predsjednik republike može imenovati. Nadalje, eventualno poništenje takve rezolucije po pravnom sredstvu nekog od sudionika čije imenovanje nije bilo predloženo ne može dovesti do nove ocjene njegove situacije u svrhu eventualne dodjele predmetnog radnog mjesta. S druge strane, na temelju tog istog uređenja, takvo pravno sredstvo nije se moglo temeljiti na razlogu čija je osnova neprikladna ocjena toga ispunjavaju li kandidati kriterije uzete u obzir prilikom donošenja odluke o podnošenju prijedloga za imenovanje. U svojem prvotnom zahtjevu za prethodnu odluku sud koji je uputio zahtjev smatra da takvo uređenje u praksi potpuno isključuje djelotvornost pravnog sredstva koje podnosi sudionik čije imenovanje nije bilo predloženo te je odlučio pitati Sud o usklađenosti tog uređenja s pravom Unije.

Nakon tog prvotnog zahtjeva za prethodnu odluku, Zakon o KRS-u ponovno je izmijenjen 2019. Na temelju te reforme postalo je, s jedne strane, nemoguće podnijeti pravno sredstvo protiv KRS-ovih odluka o predlaganju ili nepredlaganju kandidata za imenovanje na mjesta sudaca Vrhovnog suda. S druge strane, tom je reformom propisana obustava po samom zakonu postupaka o takvim pravnim sredstvima koji su i dalje u tijeku, pri čemu se na taj način sudu koji je uputio zahtjev oduzima njegova nadležnost za odlučivanje o toj vrsti pravnog sredstva kao i mogućnost dobivanja odgovora na prethodna pitanja koja je uputio Sudu. U tim okolnostima, sud koji je uputio zahtjev u svojem dopunskom zahtjevu za prethodnu odluku upitao je Sud o usklađenosti tog novog uređenja s pravom Unije.

Ocjena Suda

Na prvom mjestu, Sud je, odlučujući u velikom vijeću, najprije presudio da se sustavu suradnje između nacionalnih sudova i Suda, uspostavljenom člankom 267. UFEU-a, i načelu lojalne suradnje iz članka 4. stavka 3. UFEU-a protive zakonodavne izmjene poput onih prethodno navedenih koje su provedene 2019. u Poljskoj, kad proizlazi da je njihov konkretan učinak sprečavanje Suda da odluči o prethodnim pitanjima poput onih koja je postavio sud koji je uputio zahtjev i isključivanje bilo kakve mogućnosti da nacionalni sud u budućnosti

ponovno postavi slična pitanja. Sud u tom pogledu pojašnjava da je na sudu koji je uputio zahtjev da ocijeni, uzimajući u obzir sve relevantne elemente i osobito kontekst u kojem je poljski zakonodavac donio te izmjene, je li to u predmetnom slučaju tako.

Sud je potom utvrdio da se obvezi država članica da uspostave potrebne pravne lijekove kako bi se pojedincima osiguralo poštovanje njihova prava na djelotvornu sudsku zaštitu u područjima obuhvaćenima pravom Unije, predviđenog člankom 19. stavkom 1. drugim podstavkom UEU-a, može također protiviti ta ista vrsta zakonodavnih izmjena. To je slučaj, što je također na sudu koji je uputio zahtjev da ocijeni na temelju svih relevantnih elemenata, kad te izmjene mogu kod pojedinaca izazvati legitimne sumnje u otpornost sudaca imenovanih na temelju KRS-ovih rezolucija na vanjske elemente, osobito izravne ili neizravne utjecaje zakonodavne i izvršne vlasti, te u njihovu neutralnost u odnosu na suprotstavljene interese. Takve izmjene stoga mogu dovesti do izostanka dojma neovisnosti ili nepristranosti tih sudaca, što može narušiti povjerenje pojedinaca u pravosuđe u demokratskom društvu i vladavini prava.

Kako bi došao do tog zaključka, Sud podsjeća na to da jamstva neovisnosti i nepristranosti koja se zahtijevaju na temelju prava Unije pretpostavljaju postojanje pravila o imenovanju sudaca. Nadalje, Sud ističe odlučujuću ulogu KRS-a u postupku imenovanja na mjesto suca Vrhovnog suda, s obzirom na to da je prijedlog koji to tijelo usvaja *conditio sine qua non* kako bi kandidat potom bio imenovan. Tako stupanj neovisnosti KRS-a u odnosu na poljsku zakonodavnu i izvršnu vlast može biti relevantan kako bi se ocijenilo mogu li suci koje odabire ispuniti zahtjeve neovisnosti i nepristranosti. Sud nadalje napominje da se eventualno nepostojanje sudske zaštite u kontekstu postupka imenovanja na mjesta sudaca nacionalnog vrhovnog suda može pokazati problematičnim kad svi relevantni kontekstualni elementi svojstveni takvom postupku u predmetnoj državi članici mogu kod pojedinaca izazvati sumnje, na razini sustava, u neovisnost i nepristranost sudaca imenovanih po završetku tog postupka. U tom pogledu, Sud pojašnjava da, ako sud koji je uputio zahtjev zaključi, na temelju relevantnih elemenata koje je spomenuo u svojoj odluci kojom je uputio prethodna pitanja i osobito zakonodavnih izmjena koje su nedavno utjecale na postupak imenovanja članova KRS-a, da potonje tijelo ne pruža dostatna jamstva neovisnosti, postojanje sudske zaštite dostupne neodabranim kandidatima pokazalo bi se nužnim kako bi se doprinijelo očuvanju postupka imenovanja predmetnih sudaca od izravnih ili neizravnih utjecaja i kako bi se u konačnici izbjegao nastanak prethodno spomenutih sumnji.

Naposlijetku, Sud presuđuje da, ako sud koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku zaključi da je donošenje zakonodavnih izmjena iz 2019. bilo protivno pravu Unije, načelo nadređenosti tog prava obvezuje potonji sud da te izmjene izuzme iz primjene, bilo da su one zakonodavnog ili ustavnog podrijetla, i da nastavi izvršavati svoju dotadašnju nadležnost za rješavanje sporova koji su pred njim bili pokrenuti prije nego što je došlo do tih izmjena.

Na drugom mjestu, Sud smatra da se članku 19. stavku 1. drugom podstavku UEU-a protive zakonodavne izmjene poput onih prethodno navedenih do kojih je došlo 2018. u Poljskoj, kad proizlazi da one kod pojedinaca mogu izazvati legitimne sumnje u otpornost tako imenovanih sudaca na vanjske elemente i u njihovu neutralnost u pogledu suprotstavljenih interesa te stoga dovesti do izostanka dojma neovisnosti ili nepristranosti tih sudaca, što može narušiti povjerenje pojedinaca u pravosuđe u demokratskom društvu i vladavini prava.

Na sudu koji je uputio zahtjev je da u konačnici odluči je li to u predmetnom slučaju tako. Kad je riječ o razmatranjima o kojima sud koji je uputio zahtjev mora u tom pogledu voditi računa, Sud ističe da se nacionalne odredbe koje se odnose na sudsku zaštitu dostupnu u kontekstu postupka imenovanja na mjesta sudaca nacionalnog vrhovnog suda mogu pokazati problematičnima s obzirom na zahtjeve koji proizlaze iz prava Unije ako se njima ukida djelotvornost sudske zaštite koja je do tada postojala. Međutim, Sud kao prvo ističe da, nakon zakonodavnih izmjena iz 2018., predmetno pravno sredstvo u stvarnosti uopće više nije djelotvorno te pruža samo privid sudske zaštite. Kao drugo, on ističe da se u predmetnom slučaju kontekstualni elementi povezani sa svim drugim reformama koje su nedavno provedene u pogledu Vrhovnog suda i KRS-a moraju također uzeti u obzir. U tom pogledu on navodi, uz prethodno spomenute sumnje u neovisnost KRS-a,

okolnost da su zakonodavne izmjene iz 2018. bile uvedene neposredno prije nego što je KRS u svojem novom sastavu trebao odlučiti o prijavama, poput onih podnositelja pravnih sredstava, podnesenima kako bi se popunila mnogobrojna mjesta sudaca Vrhovnog suda koja su bila upražnjena ili su tek bila stvorena zbog stupanja na snagu različitih izmjena Zakona o Vrhovnom sudu.

Naposlijetku, Sud pojašnjava da, ako sud koji je uputio zahtjev zaključi da su zakonodavne izmjene iz 2018. protivne pravu Unije, na njemu je da ih na temelju načela nadređenosti tog prava izuzme iz primjene u korist primjene nacionalnih odredbi koje su ranije bile na snazi, pri čemu izvršava nadzor predviđen potonjim odredbama.

Presuda od 15. srpnja 2021. (veliko vijeće), Komisija/Poljska (Sustav stegovnih mjera za suce) (C-791/19, [EU:C:2021:596](#))

Poljska je 2017. donijela novi sustav stegovnih mjera za suce Sąda Najwyższyjeg (Vrhovni sud, Poljska) i redovnih sudova. U okviru te zakonodavne reforme unutar Vrhovnog suda osnovano je novo vijeće, Izba Dyscyplinarna (u daljnjem tekstu: Stegovno vijeće). To je vijeće bilo zaduženo, među ostalim, za odlučivanje u stegovnim postupcima koji se odnose na suce Vrhovnog suda i, u drugom stupnju, u predmetima koji se odnose na suce redovnih sudova.

Budući da je smatrala da je donošenjem tog novog sustava stegovnih mjera Poljska povrijedila obveze koje ima na temelju prava Unije¹², Europska komisija podnijela je Sudu tužbu zbog povrede obveze. Komisija osobito tvrdi da taj sustav stegovnih mjera ne jamči ni neovisnost ni nepristranost Stegovnog vijeća sastavljenog isključivo od sudaca koje izabere Krajowa Rada Sądownictwa (Državno sudbeno vijeće, Poljska) (u daljnjem tekstu: KRS), pri čemu 23 od njezinih 25 članova imenuju politička tijela.

U presudi donesenoj u tom predmetu veliko vijeće Suda prihvatilo je tužbu zbog povrede obveze koju je podnijela Komisija. S jedne strane, Sud utvrđuje da taj novi sustav stegovnih mjera za suce ugrožava njihovu neovisnost. S druge strane, taj isti sustav ne omogućuje dotičnim sucima da posve neovisno poštuju obveze koje su im određene u okviru mehanizma prethodnog postupka.

Ocjena Suda

Sud prvo presuđuje da je Poljska povrijedila obveze koje ima na temelju članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a da uspostavi pravne lijekove potrebne za osiguranje djelotvorne sudske zaštite u područjima koja su obuhvaćena pravom Unije.

Sud podsjeća na to da, prema njegovoj ustaljenoj sudskoj praksi, ta odredba i zahtjev neovisnosti sudaca koji proizlazi iz nje nalažu da sustav stegovnih mjera primjenjiv na suce nacionalnih sudova u okviru njihova sustava pravnih lijekova u područjima obuhvaćenima pravom Unije ima jamstva potrebna da se izbjegne bilo kakva opasnost od upotrebe takvog sustava kao sustava političkog nadzora nad sadržajem sudskih odluka, a što zahtijeva, među ostalim, da se utvrde pravila koja definiraju postupanja koja predstavljaju

¹² Komisija je smatrala da je Poljska povrijedila obveze koje ima na temelju članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a, koji predviđa obvezu država članica da uspostave pravne lijekove potrebne za osiguranje djelotvorne sudske zaštite u područjima obuhvaćenima pravom Unije, i članka 267. drugog i trećeg stavka UFEU-a, koji predviđa mogućnost (drugi stavak) za nacionalne sudove nižeg stupnja i obvezu (treći stavak) za nacionalne sudove koji odlučuju u zadnjem stupnju da upute zahtjev za prethodnu odluku.

stegovne prijestupe i predviđaju intervenciju neovisnog tijela u skladu s postupkom kojim se u potpunosti jamče prava utvrđena u člancima 47. i 48. Povelje, a osobito prava obrane, kao i mogućnost da se odluke stegovnih tijela osporavaju pred sudom.

No, Sud smatra da Poljska nije, kao prvo, zajamčila neovisnost i nepristranost Stegovnog vijeća i da je tako ugrozila neovisnost sudaca jer im nije osigurala da stegovne postupke pokrenute protiv njih nadzire tijelo koje ima takva jamstva. U skladu s načelom diobe vlasti, neovisnost sudova mora se osigurati u odnosu na zakonodavnu i izvršnu vlast. Na temelju zakonodavne reforme iz 2017. postupak imenovanja sudaca u Vrhovni sud, a osobito postupak imenovanja članova Stegovnog vijeća Vrhovnog suda, zapravo određuje KRS – tijelo čiji su sastav poljska izvršna i zakonodavna vlast znatno promijenile. Sud također ističe da se Stegovno vijeće mora sastojati isključivo od novih sudaca koje izabere KRS, koji još nisu zasjedali u Vrhovnom sudu te koji će imati pravo, među ostalim, na vrlo visoku plaću i osobito visok stupanj organizacijske, funkcionalne i financijske autonomije u odnosu na uvjete koji prevladavaju u drugim sudskim vijećima tog suda. Svi ti elementi mogu kod pojedinaca pobuditi legitimne sumnje glede otpornosti tog stegovnog tijela na izravni ili neizravni utjecaj poljske zakonodavne ili izvršne vlasti i njegove neutralnosti u odnosu na suprotstavljene interese.

Kao drugo, Sud, uzimajući u obzir u tom pogledu činjenicu da stoga nije zajamčena neovisnost i nepristranost Stegovnog vijeća, ističe da je Poljska omogućila da se sadržaj sudskih odluka može kvalificirati kao stegovni prijestup u odnosu na suce redovnih sudova. Podsjećajući na nužnost izbjegavanja mogućnosti da se sustav stegovnih mjera upotrijebi u svrhu političkog nadzora nad sudskim odlukama ili pritiska na suce, Sud primjećuje da u konkretnom slučaju novi sustav stegovnih mjera za suce, koji ne ispunjava zahtjeve jasnoće i preciznosti glede postupanja na temelju kojih se može utvrđivati odgovornost tih sudaca, također ugrožava njihovu neovisnost.

Kao treće, Poljska, s jedne strane, nije zajamčila ni da se stegovni predmeti usmjereni protiv sudaca redovnih sudova ispituju u razumnom roku, čime se ponovno ugrožava neovisnost tih sudaca. Naime, prema novom sustavu stegovnih mjera sudac koji je bio predmet stegovnog postupka zaključenog konačnom sudskom odlukom može ponovno biti predmet takvih postupaka u istom predmetu, tako da taj sudac trajno ostaje izložen mogućoj prijetnji od takvih postupaka. S druge strane, nova postupovna pravila primjenjiva u stegovnim postupcima u odnosu na suce mogu ograničiti prava obrane optuženih sudaca. Naime, na temelju tog novog sustava radnje povezane s imenovanjem branitelja suca i njegovim preuzimanjem obrane ne prekidaju postupak te se postupak može odvijati usprkos opravdanom izostanku suca ili njegova branitelja. Osim toga, osobito kada su, kao u predmetnom slučaju, dio konteksta sustava stegovnih mjera koji ima nedostatke koji su već prethodno istaknuti, navedena nova nacionalna postupovna pravila mogu povećavati opasnost da se sustav stegovnih mjera upotrijebi kao sustav političkog nadzora nad sadržajem sudskih odluka.

Kao četvrto, Sud presuđuje da, time što je predsjedniku prethodno spomenutog Stegovnog vijeća dodijelila diskrecijsku ovlast da odredi nadležni prvostupanjski stegovni sud u stegovnim predmetima koji se odnose na suce redovnih sudova, Poljska nije zajamčila da takve predmete ispita „zakonom ustanovljen” sud, kao što to također zahtijeva članak 19. stavak 1. drugi podstavak UEU-a.

Potom Sud utvrđuje da je Poljska povrijedila obveze koje ima na temelju članka 267. drugog i trećeg stavka UFEU-a, time što je omogućila da se pravo nacionalnih sudova da Sudu upućuju zahtjeve za prethodnu odluku ograniči mogućnošću pokretanja stegovnog postupka. Naime, ne mogu se dopustiti nacionalne odredbe iz kojih proizlazi da se nacionalni suci mogu izložiti stegovnim postupcima zbog činjenice da su Sudu uputili zahtjev za prethodnu odluku jer one štete tomu da se predmetni nacionalni suci djelotvorno koriste mogućnošću ili ispunjavaju obvezu obraćanja Sudu koje su predviđene u tim odredbama, kao i sustavu suradnje između nacionalnih sudova i Suda koji je tako uspostavljen Ugovorima kako bi se osiguralo jedinstveno tumačenje i puni učinak prava Unije.

Presuda od 6. listopada 2021. (veliko vijeće), W. Ż. (Vijeće za izvanrednu kontrolu i javne poslove pri Vrhovnom sudu – Imenovanje) (C-487/19, [EU:C:2021:798](#))

U kolovozu 2018. sudac W. Ż., koji je zasjedao u okružnom sudu u Poljskoj, premješten je bez svojeg pristanka iz odjela suda u koji je bio raspoređen u drugi odjel istog suda. Podnio je pred Krajowa Rada Sądownictwa (Državno sudbeno vijeće, Poljska) (u daljnjem tekstu: KRS) pritužbu protiv tog premještaja koja je dovela do rezolucije o obustavi postupka. U studenom 2018. W. Ż. pobijao je tu rezoluciju pred Sądom Najwyższem (Vrhovni sud, Poljska), pri čemu je zahtijevao i izuzeće svih sudaca od kojih je sastavljeno vijeće koje treba odlučiti o njegovoj žalbi, to jest Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (vijeće za izvanrednu kontrolu i javne poslove, Poljska) (u daljnjem tekstu: vijeće za kontrolu). Smatrao je da, uzimajući u obzir način njihova imenovanja, članovi tog vijeća ne pružaju potrebna jamstva neovisnosti i nepristranosti.

U tom pogledu Sąd Najwyższy (Izba Cywilna) (Vrhovni sud (građansko vijeće), Poljska), od kojeg se tražilo da odluči o tom zahtjevu za izuzeće, u svojem rješenju kojim se upućuje prethodno pitanje navodi da su Naczelnom Sądu Administracyjnym (Visoki upravni sud, Poljska) podnesene žalbe protiv KRS-ove Rezolucije br. 331/2018 kojom je predsjedniku republike predložen popis novih sudaca vijeća za kontrolu. Međutim, unatoč obustavi izvršenja te rezolucije koju je odredio potonji sud, predsjednik republike imenovao je na sudačka mjesta u tom vijeću za kontrolu neke od kandidata predloženih u toj rezoluciji.

U ožujku 2019., iako je, s jedne strane, navedeni postupak pred Naczelnim Sądom Administracyjnym (Visoki upravni sud) bio još u tijeku te iako je, s druge strane, potonji sud uputio Sudu zahtjev za prethodnu odluku u vezi s drugom KRS-ovom rezolucijom kojom je predsjedniku republike predložen popis kandidata za sudačka mjesta u Vrhovnom sudu¹³, novi je sudac imenovan u vijeće za kontrolu (u daljnjem tekstu: sudac vijeća za kontrolu) na temelju KRS-ove Rezolucije br. 331/2018. Taj novi sudac, koji je odlučivao kao sudac pojedinac, nije raspolagao spisom te nije saslušao osobu W. Ż., donio je rješenje (u daljnjem tekstu: sporno rješenje) kojim je kao nedopuštena odbačena žalba osobe W. Ż. protiv KRS-ove rezolucije o obustavi postupka.

Sud koji je uputio zahtjev pitao je Sud može li se suca imenovanog u takvim uvjetima kvalificirati kao zakonom prethodno ustanovljeni neovisni i nepristrani sud, osobito u smislu članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a¹⁴, te je od njega zatražio da pojasni posljedice koje bi za sporno rješenje moglo imati utvrđenje da se ne može doći do takve kvalifikacije.

U svojoj presudi, donesenoj u velikom vijeću, Sud se izjašnjava o okolnostima koje nacionalni sud mora uzeti u obzir kako bi zaključio da u postupku imenovanja suca postoje nepravilnosti koje mogu spriječiti da ga se može smatrati zakonom prethodno ustanovljenim neovisnim i nepristranim sudom, u smislu članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a, kao i o posljedicama koje u takvom slučaju načelo nadređenosti prava Unije stvara za odluku, poput spornog rješenja, koju je donio takav sudac.

13| Odnosno u predmetu u kojem je donesena presuda od 2. ožujka 2021., *A.B. i dr. (Imenovanje sudaca Vrhovnog suda – Pravno sredstvo)* (C-824/18, [EU:C:2021:153](#)). U tom je postupku, pokrenutom u studenom 2018., Naczelny Sąd Administracyjny (Visoki upravni sud) dvojio, u biti, protivne li se pravu Unije neke izmjene odredbi Zakona o KRS-u glede mogućnosti podnošenja pravnih sredstava koje postoje protiv KRS-ovih rezolucija o imenovanju sudaca Vrhovnog suda.

14| Na temelju te odredbe: „[d]ržave članice osiguravaju pravne lijekove dostatne za osiguranje učinkovite pravne zaštite u područjima obuhvaćenima pravom Unije”.

Ocjena Suda

Sud najprije utvrđuje da je redovni sud, poput poljskog okružnog suda, obuhvaćen poljskim sustavom pravnih lijekova u „područjima obuhvaćenima pravom Unije“, u smislu članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a. Kako bi takav sud mogao osigurati djelotvornu sudsku zaštitu koja se zahtijeva tom odredbom, ključno je očuvanje njegove neovisnosti. No, premještaj suca bez njegova pristanka može ugroziti načela nesmjernosti i neovisnosti sudaca. Naime, on može utjecati na opseg ovlasti dotičnog suca i na postupanje sa spisima koji su mu povjereni te imati znatne posljedice za njegov život i karijeru. Stoga može biti sredstvo za nadzor nad sadržajem sudskih odluka i stvoriti učinke slične učincima stegovne sankcije. Slijedom navedenog, zahtjev neovisnosti sudaca nalaže da sustav primjenjiv na njihove premještaje bez njihova pristanka ima jamstva nužna da se izbjegne ugrožavanje te neovisnosti izravnim ili neizravnim vanjskim intervencijama. Morala bi stoga postojati mogućnost da se takve mjere, o kojima se može odlučiti samo iz opravdanih razloga koji se osobito odnose na preraspodjelu dostupnih resursa, osporavaju pred sudom, u skladu s postupkom koji u potpunosti jamči prava obrane dotičnog suca.

Sud potom utvrđuje da je imenovanje suca vijeća za kontrolu protivno pravomoćnoj odluci Naczelnog Sądu Administracyjnego (Visoki upravni sud), koji je odredio obustavu izvršenja KRS-ove Rezolucije br. 331/2018, a da se pritom nije čekala presuda Suda u predmetu A. B. i dr. (Imenovanje sudaca Vrhovnog suda – Pravni lijekovi) (C-824/18), ugrozilo djelotvornost sustava prethodnog postupka ustanovljenog člankom 267. UFEU-a. Naime, kad je došlo do tog imenovanja, odgovor koji se očekivao od Suda u tom predmetu mogao je navesti Naczelny Sąd Administracyjny (Visoki upravni sud) na to da, prema potrebi, mora u cijelosti poništiti KRS-ovu Rezoluciju br. 331/2018.

Glede drugih okolnosti koje su okruživale imenovanje suca vijeća za kontrolu, Sud također podsjeća na to da je nedavno presudio da su neke okolnosti koje je spomenuo sud koji je uputio zahtjev i odnose se na nedavne izmjene koje su utjecale na sastav KRS-a mogle pobuditi legitimne sumnje osobito glede njegove neovisnosti¹⁵. Usto, do tog imenovanja i spornog rješenja došlo je iako je sudu koji je uputio zahtjev podnesen zahtjev za izuzeće protiv svih sudaca koji su tada bili na dužnosti u vijeću za kontrolu.

Razmatrane zajedno, prethodno navedene okolnosti mogu, podložno konačnim ocjenama koje su na sudu koji je uputio zahtjev, dovesti do zaključka da je do imenovanja suca vijeća za kontrolu došlo očitim kršenjem temeljnih pravila kojima je uređeno imenovanje sudaca Vrhovnog suda. Te iste okolnosti mogu također navesti sud koji je uputio zahtjev na zaključak da su uvjeti u kojima je došlo do tog imenovanja ugrozili integritet ishoda navedenog postupka imenovanja, time što su doprinijeli da se kod pojedinaca izazovu legitimne sumnje i otkloni dojam neovisnosti ili nepristranosti suca vijeća za kontrolu, što može narušiti povjerenje koje pojedinci moraju imati u pravosuđe u demokratskom društvu i vladavini prava.

Slijedom navedenog, Sud presuđuje da na temelju članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a i načela nadređenosti prava Unije, nacionalni sud kojemu je podnesen zahtjev za izuzeće, poput onog o kojemu je riječ u glavnom postupku, mora, kada je s obzirom na predmetnu postupovnu situaciju takva posljedica neophodna da se zajamči nadređenost prava Unije, smatrati nepostojećim rješenje poput spornog rješenja, ako iz svih uvjeta i okolnosti u kojima se odvijao postupak imenovanja suca koji je donio to rješenje proizlazi da on nije zakonom prethodno ustanovljeni neovisni i nepristrani sud, u smislu navedene odredbe.

¹⁵ Vidjeti u tom smislu presudu od 15. srpnja 2021., *Komisija/Poljska (Sustav stegovnih mjera za suce)* (C-791/19, [EU:C:2021:596](#), t. 104. do 108.).

Presuda od 16. studenoga 2021. (veliko vijeće), Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim i dr. (C-748/19 do C-754/19, [EU:C:2021:931](#))

U okviru sedam kaznenih predmeta koji su u tijeku pred njim Sąd Okręgowy w Warszawie (Okružni sud u Varšavi, Poljska) dvoji o tome jesu li sastavi sudskih vijeća koja trebaju odlučivati o tim predmetima usklađeni s pravom Unije, s obzirom na činjenicu da je u njima sudac kojeg je ministar pravosuđa uputio odlukom na temelju Zakona o ustrojstvu redovnih sudova¹⁶.

Taj sud navodi da, na temelju poljskih pravila o upućivanju sudaca, ministar pravosuđa može uputiti suca na kazneni sud višeg stupnja na temelju kriterija koji nisu službeno poznati a da se pritom nad odlukom o upućivanju ne može provesti sudski nadzor. Usto, može opozvati to upućivanje u svakom trenutku a da se pritom na taj opoziv ne primjenjuju prethodno utvrđeni pravni kriteriji niti se odluka o opozivu mora obrazložiti.

U tom je kontekstu sud koji je uputio zahtjev odlučio pitati Sud o usklađenosti navedenih pravila s člankom 19. stavkom 1. drugim podstavkom UEU-a¹⁷ i povređuje li se tim pravilima pretpostavka nedužnosti koja se primjenjuje na kaznene postupke, a koja, među ostalim, proizlazi iz Direktive 2016/343¹⁸.

Svojom presudom, donesenom u velikom vijeću, Sud presuđuje da se članku 19. stavku 1. drugom podstavku UEU-a u vezi s člankom 2. UEU-a te Direktivi 2016/343¹⁹ protive nacionalne odredbe prema kojima ministar pravosuđa države članice može, na temelju kriterija koji nisu javno dostupni, s jedne strane, uputiti suca na rad u kazneni sud višeg stupnja na određeno ili neodređeno vrijeme i, s druge strane, u svakom trenutku i neobrazloženom odlukom opozvati to upućivanje, neovisno o tome je li riječ o upućivanju na određeno ili neodređeno vrijeme.

Ocjena Suda

Najprije, Sud utvrđuje da su poljski redovni sudovi, među kojima se nalazi Sąd Okręgowy w Warszawie (Okružni sud u Varšavi), dio poljskog sustava pravnih lijekova „u područjima obuhvaćenima pravom Unije“, u smislu članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a. Kako bi takvi sudovi mogli osigurati djelotvornu sudsku zaštitu koja se zahtijeva tom odredbom, ključno je očuvanje njihove neovisnosti. Poštovanje tog zahtjeva neovisnosti osobito nalaže da pravila o upućivanju sudaca pružaju potrebna jamstva kako bi se izbjegla svaka opasnost od upotrebe tog upućivanja kao sredstva političkog nadzora nad sadržajem sudskih odluka.

U tom pogledu Sud ističe da, iako činjenica da ministar pravosuđa može uputiti suce samo uz njihov pristanak predstavlja važno postupovno jamstvo, ipak postoji niz elemenata koji, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, omogućavaju ministru pravosuđa da utječe na te suce i koji mogu izazvati sumnje u njihovu neovisnost. Prilikom analize tih različitih elemenata Sud ponajprije navodi da odluku o upućivanju suca i odluku o okončavanju tog upućivanja treba donijeti na temelju unaprijed poznatih kriterija i da one moraju biti pravilno obrazložene kako bi se izbjegle proizvoljnost i opasnost od manipulacija. Usto, s obzirom na to da opoziv upućivanja suca bez njegova pristanka može imati za njega jednake učinke kao stegovna sankcija, mora postojati mogućnost

16] Ustawa Prawo o ustroju sądów powszechnych (Zakon o ustrojstvu redovnih sudova) od 27. srpnja 2001., u verziji koja je bila primjenjiva u glavnom sporu (Dz. U. iz 2019., poz. 52.)

17] Na temelju te odredbe: „[d]ržave članice osiguravaju pravne lijekove dostatne za osiguranje učinkovite pravne zaštite u područjima obuhvaćenima pravom Unije“.

18] Direktiva (EU) 2016/343 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o jačanju određenih vidova pretpostavke nedužnosti i prava sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku (SL 2016., L 65, str. 1.)

19] Članak 6. stavci 1. i 2. Direktive 2016/343

da se takva mjera osporava pred sudom u skladu s postupkom koji u potpunosti jamči prava obrane. Osim toga, ističući da ministar pravosuđa obnaša i dužnost glavnog državnog odvjetnika, Sud utvrđuje da on tako u pojedinom kaznenom predmetu istodobno ima ovlast i nad državnim odvjetnikom koji djeluje u okviru redovnih sudova i nad upućenim sucima, što kod građana može pobuditi opravdane sumnje u nepristranost navedenih upućenih sudaca. Naposljetku, suci upućeni u sudska vijeća koja trebaju odlučiti u glavnim postupcima obnašaju i dužnosti zamjenikâ službenika za stegovne postupke u pogledu sudaca redovnih sudova, tijela zaduženog za vođenje stegovnih postupaka pokrenutih protiv sudaca. Međutim, istodobno obnašanje tih dviju dužnosti, u kontekstu u kojem zamjenike službenika za stegovne postupke u pogledu sudaca redovnih sudova također imenuje ministar pravosuđa, može pobuditi opravdane sumnje kod pojedinaca u pogledu nemogućnosti utjecaja vanjskih čimbenika na druge članove dotičnih sudskih vijeća.

Promatrane zajedno, te različite okolnosti, podložno konačnim ocjenama koje treba provesti sud koji je uputio zahtjev, mogu dovesti do zaključka da ministar pravosuđa, na temelju nepoznatih kriterija, ima ovlast da uputi suce na sudove višeg stupnja i da okonča njihovo upućivanje a da pritom ne mora obrazložiti tu odluku, s učinkom da ti suci, tijekom razdoblja unutar kojeg su upućeni, ne uživaju jamstva ni neovisnost koje bi inače morao uživati svaki sudac u državi vladavine prava. Takva se ovlast ne može smatrati spojivom s obvezom poštovanja zahtjeva neovisnosti.

Osim toga, što se tiče pretpostavke nedužnosti koja se primjenjuje na kaznene postupke, čije poštovanje nastoji osigurati Direktiva 2016/343²⁰, ona pretpostavlja da je sudac potpuno nepristran i da nema nikakve predrasude kada ispituje kaznenu odgovornost optuženika. Neovisnost i nepristranost sudaca stoga su ključni uvjeti za jamstvo pretpostavke nedužnosti. Međutim, u ovom slučaju, u prethodno navedenim okolnostima, neovisnost i nepristranost sudaca i, slijedom toga, pretpostavka nedužnosti mogu biti ugrožene.

Presuda od 20. travnja 2021. (veliko vijeće), Republika (C-896/19, [EU:C:2021:311](#))

Republika je udruga čiji je cilj promicanje i zaštita pravosuđa i vladavine prava na Malti. Nakon imenovanja novih sudaca, do kojih je došlo u travnju 2019., podnijela je *actio popularis* pred Prim'Awla tal-Qorti Ċivili – Ġurisdizzjoni Kostituzzjonali (Prvi odjel Građanskog suda, zasjedajući u svojstvu ustavnog suda, Malta) osobito radi osporavanja postupka imenovanja malteških sudaca, kako je uređen Ustavom²¹. Predmetne ustavne odredbe koje se nisu mijenjale otkako su donesene 1964. sve do reforme 2016. dodjeljuju Il-Prim Ministru (predsjednik vlade, Malta) ovlast predlaganja predsjedniku republike imenovanja kandidata za takvo radno mjesto. Tako u praksi predsjednik vlade raspolaže odlučujućom ovlašću pri imenovanju malteških sudaca, što prema mišljenju udruge Republika dovodi do dvojbi u pogledu neovisnosti tih sudaca. Međutim, kandidati moraju ispuniti određene uvjete, koji su također predviđeni Ustavom, a nakon reforme 2016. uveden je Odbor za imenovanje sudaca koji je zadužen za procjenu kandidata i pružanje mišljenja predsjedniku vlade.

U tom je kontekstu nacionalni sud odlučio upitati Sud o usklađenosti malteškog sustava za imenovanje sudaca s pravom Unije i, konkretnije, s člankom 19. stavkom 1. drugim podstavkom UEU-a i člankom 47. Povelje. Valja podsjetiti na to da članak 19. stavak 1. drugi podstavak UEU-a nalaže državama članicama da uspostave pravne lijekove potrebne za osiguranje djelotvorne sudske zaštite u područjima obuhvaćenima pravom Unije, a u članku 47. Povelje utvrđuje se pravo na djelotvoran pravni lijek svake osobe koja se u određenom slučaju poziva na pravo koje ima na temelju prava Unije.

20| Vidjeti uvodnu izjavu 22. i članak 6. Direktive 2016/343.

21| Članci 96., 96.A i 100. malteškog Ustava

Sud je, zasjedajući u velikom vijeću, presudio da se pravu Unije ne protive nacionalne ustavne odredbe poput odredbi malteškog prava koje se odnose na imenovanje sudaca. Naime, ne čini se da te odredbe mogu dovesti do izostanka dojma neovisnosti ili nepristranosti sudaca, što može ugroziti povjerenje koje pojedinci moraju imati u pravosuđe u demokratskom društvu i vladavini prava.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud je presudio da se članak 19. stavak 1. drugi podstavak UEU-a primjenjuje u predmetnom slučaju s obzirom na to da se tužba odnosi na osporavanje usklađenosti s pravom Unije odredaba nacionalnog prava kojima je uređen postupak imenovanja sudaca koji trebaju odlučivati o pitanjima primjene ili tumačenja prava Unije, i za koje se tvrdi da mogu utjecati na njihovu neovisnost. U pogledu članka 47. Povelje, Sud je naveo da se on ne primjenjuje kao takav jer se udruga Republika ne poziva na subjektivno pravo koje ima na temelju prava Unije te da u predmetnom slučaju nije riječ o provedbi tog prava²², no ipak ga se mora uzeti u obzir za potrebe tumačenja članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a.

Kao drugo, Sud je presudio da se potonjoj odredbi ne protive nacionalne odredbe koje predsjedniku vlade dodjeljuju odlučujuću ovlast u postupku imenovanja sudaca, pri čemu se u tom postupku predviđa intervencija neovisnog tijela zaduženog osobito za procjenu kandidata za mjesto suca i za pružanje mišljenja tom predsjedniku vlade.

Kako bi došao do tog zaključka, Sud najprije općenito naglašava da je među zahtjevima djelotvorne sudske zaštite koje moraju ispunjavati nacionalni sudovi koji mogu odlučivati o primjeni ili tumačenju prava Unije neovisnost sudaca od temeljne važnosti osobito za pravni poredak Unije zbog različitih razloga. Naime, ona je potrebna za dobro funkcioniranje mehanizma zahtjeva za prethodnu odluku, propisanog člankom 267. UFEU-a, koji može pokrenuti samo neovisno tijelo. Usto, taj zahtjev proizlazi iz bitnog sadržaja temeljnog prava na djelotvornu sudsku zaštitu i prava na pošteno suđenje predviđenog u članku 47. Povelje.

Sud zatim podsjeća na svoju nedavnu sudsku praksu²³ u kojoj je naveo pojašnjenja u pogledu jamstava sudačke neovisnosti i nepristranosti, koja se zahtijevaju na temelju prava Unije. Ta jamstva osobito pretpostavljaju postojanje pravila koja omogućuju da se kod pojedinaca otkloni svaka legitimna sumnja u pogledu nemogućnosti utjecaja vanjskih čimbenika na suce, konkretno, izravnih i neizravnih utjecaja zakonodavne i izvršne vlasti, i njihove neutralnosti u odnosu na međusobno suprotstavljene interese.

Naposljetku, Sud naglašava da u skladu s člankom 49. UEU-a, Unija okuplja države koje su slobodno i dobrovoljno prihvatile zajedničke vrijednosti iz članka 2. UEU-a, poput vladavine prava, koje te vrijednosti poštuju te ih se obvezuju promicati. Stoga država članica ne može izmijeniti svoje zakonodavstvo, konkretno u području organizacije pravosuđa, na način da to dovede do slabljenja zaštite vrijednosti vladavine prava, koja je konkretizirana, među ostalim, člankom 19. UEU-a. U tom pogledu države članice moraju se suzdržati od donošenja pravila koja mogu ugroziti neovisnost sudaca.

S obzirom na ta pojašnjenja, Sud je smatrao, s jedne strane, da se osnivanjem Odbora za imenovanje sudaca 2016., naprotiv, jača jamstvo neovisnosti malteških sudaca u odnosu na situaciju koja je proizlazila iz ustavnih odredaba koje su bile na snazi prilikom pristupanja Malte Europskoj uniji. U tom pogledu Sud je naveo da intervencija takvog tijela u načelu može pridonijeti objektivnosti postupka imenovanja sudaca, ograničavajući

22| Protivno članku 51. stavku 1. Povelje

23| Vidjeti primjerice presude od 19. studenoga 2019., *A. K. i dr. (Neovisnost Disciplinskog vijeća Vrhovnog suda)* (C-585/18, C-624/18 i C-625/18, [EU:C:2019:982](#)) i od 2. ožujka 2021., *A. B. i dr. (Imenovanje sudaca Vrhovnog suda – Pravno sredstvo)* (C-824/18, [EU:C:2021:153](#)).

manevarski prostor kojim predsjednik vlade raspolaže u tom području, pod uvjetom da je samo to tijelo dovoljno neovisno. U predmetnom slučaju Sud utvrđuje postojanje niza pravila koja mogu jamčiti takvu neovisnost.

S druge strane, Sud naglašava da, iako predsjednik vlade ima određenu diskrecijsku ovlast pri imenovanju sudaca, ta je ovlast ograničena uvjetima radnog iskustva, predviđenima Ustavom, koje kandidati za sudačko mjesto moraju ispunjavati. Usto, iako predsjednik vlade može odlučiti predložiti predsjedniku Republike imenovanje kandidata kojeg nije predložio Odbor za imenovanje sudaca, on je u takvom slučaju dužan priopćiti svoje razloge, osobito zakonodavnoj vlasti. Sud smatra da, ako predsjednik vlade tu ovlast izvršava samo iznimno i ako se strogo i stvarno pridržava poštovanja obveze obrazlaganja, njegova ovlast ne može prouzročiti legitimne sumnje u neovisnost izabranih kandidata.

2. Postupak utvrđenja očite opasnosti da država članica teško prekrši vrijednosti Unije

Presuda od 3. lipnja 2021. (veliko vijeće), Mađarska/Parlament (C-650/18, EU:C:2021:426)

Europski parlament usvojio je 12. rujna 2018. rezoluciju²⁴ o prijedlogu kojim poziva Vijeće Europske unije da, u skladu s člankom 7. stavkom 1. UEU-a²⁵, utvrdi da postoji očita opasnost da Mađarska teško prekrši zajedničke vrijednosti na kojima se temelji Unija. Tom je izjavom pokrenut postupak predviđen člankom 7. UEU-a, koji može dovesti do suspenzije određenih prava koja proizlaze iz članstva predmetne države članice u Europskoj uniji.

Na temelju članka 354. četvrtog stavka UFEU-a, kojim se utvrđuju modaliteti glasovanja za potrebe primjene članka 7. UEU-a, da bi Parlament usvojio predmetnu rezoluciju, potrebna je dvotrećinska većina danih glasova, koja predstavlja većinu njegovih članova. Primjenjujući svoj Poslovník, kojim se predviđa da se pri izračunu broja glasova za usvajanje ili odbijanje teksta u obzir uzimaju samo glasovi za i protiv, osim ako je posebna većina utvrđena Ugovorima²⁶, Parlament je za izračun glasova o predmetnoj rezoluciji uzeo u obzir samo glasove svojih članova za, odnosno protiv usvajanja rezolucije, dok je suzdržane glasove isključio iz tog izračuna²⁷.

Smatrajući da je prilikom izračuna danih glasova Parlament trebao uzeti u obzir suzdržane glasove, Mađarska je na temelju članka 263. UFEU-a podnijela tužbu za poništenje te rezolucije.

24| Rezolucija (2017/2131(INL)) (SL 2019., C 433, str. 66.)

25| Člankom 7. stavkom 1. UEU-a predviđa se: „Na temelju obrazloženog prijedloga jedne trećine država članica, Europskog parlamenta ili Europske komisije, Vijeće može, odlučujući većinom od četiri petine svojih članova uz prethodnu suglasnost Europskog parlamenta, utvrditi da postoji očita opasnost da država članica teško prekrši vrijednosti iz članka 2. Prije nego što to utvrdi, Vijeće saslušaava dotičnu državu članicu i može joj uputiti preporuke odlučujući u skladu s istim postupkom. Vijeće redovito provjerava postoje li i dalje razlozi koji su bili temelj za takvo utvrđenje.”

26| Članak 178. stavak 3. Poslovnika Parlamenta

27| Rezolucija je usvojena s 448 glasova za i 197 glasova protiv, dok je 48 nazočnih članova bilo suzdržano.

Odlučujući u velikom vijeću, Sud je odbio tu tužbu. Kao prvo, utvrdio je da pobijana rezolucija može biti predmet sudskog nadzora na temelju članka 263. UFEU-a. Kao drugo, smatrao je da se za potrebe utvrđivanja toga je li postignuta dvotrećinska većina danih glasova iz članka 354. UFEU-a ne smiju uračunati suzdržani glasovi parlamentarnih zastupnika.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud se najprije očitovao o svojoj nadležnosti za odlučivanje o predmetnoj tužbi, a zatim o njezinoj dopuštenosti.

Najprije je utvrdio da člankom 269. UFEU-a, kojim se predviđa ograničena mogućnost podnošenja tužbe za poništenje protiv akata Europskog vijeća ili Vijeća donesenih u okviru postupka iz članka 7. UEU-a, nije isključena nadležnost Suda za odlučivanje o predmetnoj tužbi. Naime, budući da to pravo na podnošenje tužbe iz članka 269. UFEU-a podvrgava strožim uvjetima od onih propisanih člankom 263. UFEU-a, članak 269. UFEU-a sadržava ograničenje opće nadležnosti Suda Europske unije za nadzor zakonitosti akata institucija Unije te ga stoga treba usko tumačiti. Usto, u članku 269. UFEU-a nisu navedene rezolucije Parlamenta usvojene na temelju članka 7. stavka 1. UEU-a. Stoga autori Ugovora nisu namjeravali akt poput pobijane rezolucije isključiti iz opće nadležnosti koja je Sudu Europske unije priznata člankom 263. UFEU-a. Takvo tumačenje, uostalom, može doprinijeti poštovanju načela u skladu s kojim je Europska unija utemeljena na vladavini prava u kojoj je uspostavljen cjelovit sustav pravnih sredstava i postupaka namijenjen povjerenju ispitivanja zakonitosti akata Unijinih institucija Sudu Europske unije.

Nadalje, Sud je smatrao da je pobijana rezolucija akt koji se može pobijati. Naime, ona proizvodi obvezujuće pravne učinke od svojeg usvajanja s obzirom na to da je, sve dok Vijeće ne odluči o daljnjim koracima, neposredan učinak te rezolucije ukidanje zabrane koju načelno imaju države članice da uzmu u obzir ili proglase prihvatljivim za obradu zahtjev za azil koji podnese mađarski državljanin²⁸.

Usto, pobijana rezolucija nije međuakt čija se zakonitost može osporavati samo u slučaju spora koji se odnosi na konačni akt čija je on pripremna faza. Naime, s jedne strane, Parlament usvajanjem te rezolucije nije izrazio privremeno stajalište, iako je naknadno utvrđenje Vijeća o postojanju očite opasnosti da država članica teško prekrši vrijednosti Unije uvjetovano prethodnom suglasnosti Parlamenta. S druge strane, predmetna rezolucija proizvodi samostalne pravne učinke, s obzirom na to da, iako se predmetna država članica može pozvati na nezakonitost te rezolucije u prilog svojoj eventualnoj tužbi za poništenje protiv naknadnog utvrđenja Vijeća, eventualni uspjeh potonje tužbe ni u kojem slučaju ne omogućuje uklanjanje svih obvezujućih pravnih učinaka navedene rezolucije.

Međutim, Sud je istaknuo da se određeni posebni uvjeti, predviđeni u članku 269. UFEU-a, kojima podliježe podnošenje tužbe za poništenje protiv utvrđenja Vijeća koje bi moglo biti doneseno slijedom obrazloženog prijedloga Parlamenta kao što je to pobijana rezolucija, moraju primjenjivati i na tužbu za poništenje koja se na temelju članka 263. UFEU-a podnosi protiv takvog obrazloženog prijedloga jer bi u protivnom članak 269. UFEU-a bio lišen korisnog učinka. Stoga potonju tužbu može podnijeti isključivo država članica na koju se obrazloženi prijedlog odnosi, a tužbeni razlozi za poništenje izneseni u prilog takvoj tužbi mogu se odnositi isključivo na povredu postupovnih pravila iz članka 7. UEU-a.

Kao drugo, odlučujući o meritumu, Sud je primijetio da pojam „dani glasovi” iz članka 354. četvrtog stavka UFEU-a nije definiran u Ugovorima i da taj autonomni pojam prava Unije valja tumačiti u skladu s njegovim uobičajenim značenjem u svakodnevnom jeziku. Međutim, taj pojam u svojem uobičajenom značenju obuhvaća

²⁸ Na temelju jedinog članka točke (b) Protokola br. 24 o azilu za državljane država članica Europske unije (SL 2010., C 83, str. 305.)

samo izražavanje glasa za ili protiv određenog prijedloga, dok se suzdržanost, shvaćenu kao odbijanje zauzimanja stajališta, ne može izjednačiti s „danim glasom“. Stoga pravilo iz članka 354. četvrtog stavka UFEU-a, kojim se nalaže glasovanje većinom danih glasova, treba tumačiti na način da isključuje uzimanje u obzir suzdržanih glasova.

Međutim, nakon što je podsjetio na to da članak 354. četvrti stavak UFEU-a sadržava dvostruki zahtjev u pogledu većine – odnosno da akti koje Parlament donosi na temelju članka 7. stavka 1. UEU-a moraju dobiti, s jedne strane, dvije trećine danih glasova i, s druge strane, suglasnost većine članova Parlamenta – Sud je istaknuo da se suzdržani glasovi u svakom slučaju uzimaju u obzir prilikom provjere toga predstavljaju li glasovi dani za usvajanje akta većinu članova Parlamenta.

Naposljetku, Sud smatra da isključenje suzdržanih glasova iz ukupnog broja danih glasova, u smislu članka 354. četvrtog stavka UFEU-a, nije protivno ni načelu demokracije ni načelu jednakog postupanja, osobito s obzirom na to da su parlamentarni zastupnici koji su se suzdržali od glasovanja postupali svjesni predmetne situacije jer su prethodno bili obaviješteni o tome da se suzdržani glasovi neće uzeti u obzir pri izračunu danih glasova.

II. Temeljna prava

Sud je 2021. u više navrata odlučivao o zaštiti temeljnih prava u pravnom poretku Unije. Pet odluka prikazanih u ovom dijelu odnosi se na pojašnjenje opsega određenih prava i načela propisanih u Povelji Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja), kao što je pravo na pošteno suđenje, načelo *ne bis in idem*, sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi i pravo na zaštitu osobnih podataka²⁹.

29] U ovom dijelu valja navesti i nekoliko drugih odluka donesenih u tom području: presuda od 2. ožujka 2021., **A. B. i dr. (Imenovanje sudaca Vrhovnog suda – Pravno sredstvo)** (C-824/18, [EU:C:2021:153](#)); presuda od 20. travnja 2021., **Repubblika** (C-896/19, [EU:C:2021:311](#)); presuda od 18. svibnja 2021., **Asociația „Forumul Judecătorilor din România” i dr.** (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 i C-397/19, [EU:C:2021:393](#)); presuda od 16. studenoga 2021., **Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim i dr.** (C-748/19 do C-754/19, [EU:C:2021:931](#)); presuda od 15. srpnja 2021., **Komisija/Poljska (Sustav stegovnih mjera za suce)** (C-791/19, [EU:C:2021:596](#)) i presuda od 21. prosinca 2021., **Euro Box Promotion i dr.** (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 i C-840/19, [EU:C:2021:1034](#)) prikazana u dijelu I. „Vrijednosti Unije”; presuda od 14. prosinca 2021., **Stolična opština, rajon „Pančarevo”** (C-490/20, [EU:C:2021:1008](#)); presuda od 15. srpnja 2021., **The Department for Communities in Northern Ireland** (C-709/20, [EU:C:2021:602](#)) i presuda od 2. rujna 2021., **État belge (Pravo boravka u slučaju nasilja u obitelji)** (C-930/19, [EU:C:2021:657](#)), prikazana u dijelu IV. „Građanstvo Unije”; presuda od 29. travnja 2021., **Banco de Portugal i dr.** (C-504/19, [EU:C:2021:335](#)); presuda od 3. veljače 2021., **Fussl Modestraße Mayr** (C-555/19, [EU:C:2021:89](#)) i presuda od 14. listopada 2021., **Landespolizeidirektion Steiermark (Automati za igre na sreću)** (C-231/20, [EU:C:2021:845](#)), prikazana u dijelu VII. „Sloboda kretanja”; presuda od 24. veljače 2021., **M i dr. (Transfer u državu članicu)** (C-673/19, [EU:C:2021:127](#)), prikazana u dijelu VIII. „Granična kontrola, azil i useljavanje”; presuda od 28. siječnja 2021., **Specializirana prokuratura (Obavijest o pravima)** (C-649/19, [EU:C:2021:75](#)); presuda od 29. travnja 2021., **X (Europski uhidbeni nalog – Ne bis in idem)** (C-665/20 PPU, [EU:C:2021:339](#)); presuda od 17. ožujka 2021., **JR (Europski uhidbeni nalog – Osuđujuća presuda u trećoj državi, članici EGP-a)** (C-488/19, [EU:C:2021:206](#)) i presuda od 21. listopada 2021., **Okražna prokuratura – Varna** (C-845/19 i C-863/19, [EU:C:2021:864](#)), prikazana u dijelu IX. „Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima”; presuda od 17. lipnja 2021., **M.I.C.M.** (C-597/19, [EU:C:2021:492](#)) i presuda od 2. rujna 2021., **LG i MH (Pranje novca za osobne potrebe)** (C-790/19, [EU:C:2021:661](#)), prikazana u dijelu XIV. „Približavanje zakonodavstava”; presuda od 15. srpnja 2021., **Komisija/Landesbank Baden-Württemberg i SRB** (C-584/20 P i C-621/20 P, [EU:C:2021:601](#)), prikazana u dijelu XV. „Ekonomska i monetarna politika”; presuda od 2. rujna 2021., **Komisija/Njemačka (Prenošenje direktiva 2009/72 i 2009/73)** (C-718/18, [EU:C:2021:662](#)), prikazana u dijelu XVIII. „Energetika”; i presuda od 21. prosinca 2021., **Bank Mellī Iran** (C-124/20, [EU:C:2021:1035](#)), prikazana u dijelu XX. „Zajednička trgovinska politika”.

1. Pravo na pošteno suđenje

Presuda od 2. veljače 2021. (veliko vijeće), Consob (C-481/19, [EU:C:2021:84](#))

Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Državna komisija za trgovačka društva i burzu, Italija, u daljnjem tekstu: Consob) izrekla je 2. svibnja 2012. osobi DB sankcije u ukupnom iznosu od 300 000 eura za upravni prekršaj trgovanja na temelju povlaštenih informacija počinjen 2009.

Consob joj je također izrekao sankciju od 50 000 eura zbog nesudjelovanja. Naime, osoba DB je, nakon što je nekoliko puta zatražila odgodu datuma saslušanja na koje je bila pozvana kao osoba koja ima saznanja o činjenicama, na tom saslušanju odbila odgovoriti na postavljena joj pitanja.

Nakon što je odbijen njezin prigovor protiv tih sankcija, osoba DB podnijela je žalbu u kasacijskom postupku Corteu suprema di cassazione (Visoki kasacijski sud, Italija). Taj je sud 16. veljače 2018. uputio Corteu costituzionale (Ustavni sud, Italija) incidentalno pitanje o ocjeni ustavnosti koje se odnosilo na odredbu talijanskog prava³⁰ na temelju koje je izrečena sankcija zbog nesudjelovanja. Tom se odredbom sankcionira nepravodobno postupanje u skladu s Consobovim zahtjevima ili uzrokovanje kašnjenja u izvršavanju nadzornih funkcija tog tijela, uključujući u pogledu osobe kojoj Consob pripisuje trgovanje na temelju povlaštenih informacija.

Corte costituzionale (Ustavni sud) naglasio je da je u talijanskom pravu trgovanje na temelju povlaštenih informacija istodobno upravni prekršaj i kazneno djelo. Zatim je istaknuo da je predmetna odredba donesena radi provedbe posebne obveze propisane Direktivom 2003/6³¹ i da se njome trenutačno provodi odredba Uredbe br. 596/2014³². Stoga je Sudu postavio pitanje o usklađenosti tih akata s Poveljom i, konkretnije, s pravom na šutnju.

Veliko vijeće Suda priznaje postojanje prava na šutnju, zaštićenog Poveljom³³, u korist fizičke osobe i presuđuje da Direktiva 2003/6 i Uredba br. 596/2014 omogućuju državama članicama da poštuju to pravo u okviru istrage koju nadležno tijelo vodi protiv takve osobe i u kojoj može biti utvrđena njezina odgovornost za prekršaj kažnjiv administrativnim sankcijama kaznenopravne prirode ili njezina kaznenopravna odgovornost.

30| Članak 187. *quindicies* Decreta legislativo n. 58 – Testo unico delle disposizioni in materia di intermediazione finanziaria, ai sensi degli articoli 8 e 21 della legge 6 febbraio 1996, n. 52 (Zakonodavna uredba br. 58 koja sadržava pročišćeni tekst odredbi u području financijskog posredovanja u skladu s člancima 8. i 21. Zakona od 6. veljače 1996., br. 52) od 24. veljače 1998.

31| Na temelju članka 14. stavka 3. Direktive 2003/6/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 28. siječnja 2003. o trgovanju na temelju povlaštenih informacija i manipuliranju tržištem (zlouporabi tržišta) (SL 2003., L 96, str. 16.), (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 3., str. 74.), države članice moraju odrediti sankcije koje se primjenjuju zbog nesudjelovanja u istrazi obuhvaćenoj člankom 12. te direktive. U potonjem članku pojašnjeno je da u okviru toga nadležno tijelo mora moći tražiti informacije od svake osobe te je, prema potrebi, pozvati i saslušati.

32| Članak 30. stavak 1. točka (b) Uredbe (EU) br. 596/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. travnja 2014. o zlouporabi tržišta (Uredba o zlouporabi tržišta) te stavljanju izvan snage Direktive 2003/6/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i direktiva Komisije 2003/124/EZ, 2003/125/EZ i 2004/72/EZ (SL 2014., L 173, str. 1. i ispravak SL 2016., L 287, str. 320.). Ta odredba propisuje određivanje administrativnih sankcija zbog nesudjelovanja u istrazi ili nepridržavanja pravila prilikom istrage, nadzora ili zahtjeva kako je navedeno u članku 23. stavku 2. te uredbe, u čijoj je točki (b) pojašnjeno da to uključuje ispitivanje osobe s ciljem dobivanja informacija.

33| Članak 47. drugi stavak i članak 48. Povelje

Ocjena Suda

S obzirom na sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava o pravu na pošteno suđenje³⁴, Sud naglašava da se pravu na šutnju, koje je u srži pojma „pošteno suđenje“, osobito protivi to da fizička osoba bude sankcionirana zbog odbijanja da tijelu koje je nadležno na temelju Direktive 2003/6 ili Uredbe br. 596/2014 dâ odgovore iz kojih može proizići njezina odgovornost za prekršaj kažnjiv administrativnim sankcijama kaznenopravne prirode ili njezina kaznenopravna odgovornost. S tim u vezi Sud pojašnjava da se sudska praksa koja se odnosi na obvezu poduzetnika da u okviru postupaka u kojima mogu biti izrečene sankcije zbog protutržišnih ponašanja pruže informacije koje kasnije mogu biti iskorištene za dokazivanje njihove odgovornosti za takva ponašanja ne može analogijom primijeniti za utvrđenje dosega prava na šutnju fizičke osobe optužene za trgovanje na temelju povlaštenih informacija. Sud dodaje da pravo na šutnju ipak ne može opravdati svako nepostojanje suradnje dotične osobe s nadležnim tijelima, poput odbijanja prisustvovanja saslušanju koje su ona organizirala ili odugovlačenja čiji je cilj odgoda njegova održanja.

Naposljetku, Sud primjećuje da se Direktiva 2003/6 i Uredba br. 596/2014 mogu tumačiti u skladu s pravom na šutnju, na način da se njima ne zahtijeva da fizička osoba bude sankcionirana zato što je nadležnom tijelu odbila dati odgovore iz kojih može proizići njezina odgovornost za prekršaj kažnjiv administrativnim sankcijama kaznenopravne prirode ili njezina kaznenopravna odgovornost. U tim okolnostima nepostojanje izričitog isključenja izricanja sankcije za takvo odbijanje ne može utjecati na valjanost tih akata. Zadaća je država članica da osiguraju da fizička osoba ne može biti sankcionirana zbog odbijanja davanja takvih odgovora nadležnom tijelu.

2. Načelo *ne bis in idem*

Presuda od 12. svibnja 2021. (veliko vijeće), Bundesrepublik Deutschland (Interpolova crvena tjeralica) (C-505/19, [EU:C:2021:376](#))

Međunarodna organizacija kriminalističke policije (u daljnjem tekstu: Interpol) objavila je 2012. na zahtjev Sjedinjenih Američkih Država, na temelju uhidbenog naloga koji su izdala tijela te zemlje, crvenu tjeralicu za njemačkim državljaninom WS radi njegova mogućeg izručenja. Kada se u državi članici Interpola pronađe osoba koja je predmet takve tjeralice, ta država mora, u načelu, privremeno uhititi traženu osobu, nadzirati je ili ograničiti njezino kretanje.

Međutim, čak i prije objave te crvene tjeralice, u Njemačkoj je protiv osobe WS pokrenut istražni postupak koji se, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, odnosio na ista djela kao što su ona na kojima se temelji ta tjeralica. Taj je postupak pravomoćno zaključen 2010., nakon što je osoba WS platila novčani iznos u skladu s posebnim postupkom sporazumijevanja o kazni, koji je predviđen njemačkim kaznenim pravom. Nakon toga je Bundeskriminalamt (Savezni ured kriminalističke policije, Njemačka) obavijestio Interpol da smatra da je zbog tog ranijeg postupka u predmetnom slučaju primjenjivo načelo *ne bis in idem*. Tim se načelom,

³⁴ Pravo na pošteno suđenje sadržano je u članku 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisane u Rimu 4. studenoga 1950.

koje je sadržano u članku 54. Konvencije o provedbi Schengenskog sporazuma³⁵ i članku 50. Povelje, zabranjuje, među ostalim, da se protiv osobe protiv koje je sudski postupak već pravomoćno okončan vodi novi kazneni postupak za isto kazneno djelo.

Osoba WS podnijela je 2017. Verwaltungsgerichtu Wiesbaden (Upravni sud u Wiesbadenu, Njemačka) tužbu protiv Savezne Republike Njemačke kako bi joj se naložilo poduzimanje potrebnih mjera za povlačenje te crvene tjeralice. U tom pogledu osoba WS ističe povredu načela *ne bis in idem* i povredu svojeg prava na slobodno kretanje, zajamčenog člankom 21. UFEU-a, s obzirom na to da ne može otići u državu stranku Schengenskog sporazuma ili u državu članicu a da se pritom ne dovede u opasnost od uhićenja. Također smatra da je zbog tih povreda obrada njezinih osobnih podataka iz crvene tjeralice protivna Direktivi 2016/680 o zaštiti osobnih podataka u kaznenim stvarima³⁶.

U tom je kontekstu Verwaltungsgericht Wiesbaden (Upravni sud u Wiesbadenu) odlučio uputiti Sudu pitanja o primjeni načela *ne bis in idem* i, konkretnije, o mogućnosti privremenog uhićenja osobe koja je predmet crvene tjeralice u situaciji poput one o kojoj je riječ. Usto, u slučaju primjenjivosti tog načela, taj sud želi znati posljedice u pogledu obrade osobnih podataka sadržanih u takvoj tjeratici koju provode države članice.

U svojoj presudi Sud je, u sastavu velikog vijeća, presudio da članak 54. CISA-e i članak 21. stavak 1. UFEU-a, u vezi s člankom 50. Povelje, treba tumačiti na način da im se ne protivi privremeno uhićenje osobe za kojom je na zahtjev treće države Interpol objavio crvenu tjeralicu, koje provedu tijela države stranke Schengenskog sporazuma odnosno države članice, osim ako se pravomoćnom sudskom odlukom donesenom u državi stranci tog sporazuma odnosno državi članici utvrdi da je protiv te osobe već pravomoćno okončan sudski postupak u državi stranci navedenog sporazuma odnosno državi članici za ista djela kao što su to ona na kojima se temelji navedena crvena tjeratica. Sud je također presudio da odredbe Direktive 2016/680, u vezi s člankom 54. CISA-e i člankom 50. Povelje, treba tumačiti na način da im se ne protivi obrada osobnih podataka iz crvene tjeralice koju je izdao Interpol ako takvom sudskom odlukom nije utvrđeno da se na djela na kojima se temelji ta tjeratica primjenjuje načelo *ne bis in idem*, pod uvjetom da takva obrada ispunjava uvjete predviđene tom direktivom.

Ocjena Suda

Sud najprije podsjeća na to da se načelo *ne bis in idem* može primijeniti u situaciji poput one o kojoj je riječ, odnosno u kontekstu u kojem je odluka kojom se pravomoćno zaključuje kazneni postupak donesena na način da optuženik ispuni određene uvjete, osobito plaćanje novčanog iznosa koji je utvrdilo državno odvjetništvo.

Nakon tog pojašnjenja, Sud smatra, kao prvo, da članku 54. CISA-e, članku 50. Povelje i članku 21. stavku 1. UFEU-a nije protivno privremeno uhićenje osobe za kojom je Interpol objavio crvenu tjeralicu sve dok se ne utvrdi da je protiv te osobe već pravomoćno okončan sudski postupak u državi stranci Schengenskog sporazuma odnosno državi članici za ista djela kao što su ona na kojima se temelji crvena tjeratica i da se stoga primjenjuje načelo *ne bis in idem*.

35] Konvencija o provedbi Schengenskog sporazuma od 14. lipnja 1985. između vlada država Gospodarske unije Beneluksa, Savezne Republike Njemačke i Francuske Republike o postupnom ukidanju kontrola na zajedničkim granicama (SL 2000., L 239, str. 19.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 9., str. 12. i ispravak SL 2018., L 41, str. 15.; u daljnjem tekstu: CISA)

36] Direktiva (EU) 2016/680 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka od strane nadležnih tijela u svrhe sprečavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela ili izvršavanja kaznenih sankcija i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Okvirne odluke Vijeća 2008/977/PUP (SL 2016., L 119, str. 89. i ispravak SL 2018., L 127, str. 14.)

U tom pogledu Sud navodi da, u situaciji u kojoj postoji sumnja u pogledu primjenjivosti načela *ne bis in idem*, privremeno uhićenje može predstavljati nužan korak radi provođenja potrebnih provjera, izbjegavajući pritom bijeg dotične osobe. Ta je mjera stoga opravdana legitimnim ciljem izbjegavanja opasnosti od njezina nekažnjavanja. Nasuprot tomu, ako se pravomoćnom sudskom odlukom utvrdi primjena načela *ne bis in idem*, tada je uzajamnom povjerenju koje postoji između država stranaka Schengenskog sporazuma i pravu na slobodno kretanje protivno privremeno uhićenje ili produljenje tog oduzimanja slobode. Sud pojašnjava da je na državama strankama Schengenskog sporazuma i državama članicama da osiguraju raspoloživost pravnih sredstava koja omogućuju dotičnim osobama ishođenje takve pravomoćne sudske odluke. Sud također ističe da država članica Interpolu, u slučaju da privremeno uhićenje nije u skladu s pravom Unije jer se primjenjuje načelo *ne bis in idem*, neprovođenjem takvog uhićenja ne bi povrijedila svoje obveze kao članica te organizacije.

Kao drugo, kad je riječ o pitanju u pogledu osobnih podataka iz Interpolove crvene tjeralice, Sud navodi da svaki postupak koji se primjenjuje na te podatke, poput njihova bilježenja u popise tjeratica države članice, predstavlja „obradu“ koja je obuhvaćena Direktivom 2016/680³⁷. Usto, on smatra, s jedne strane, da se tom obradom ostvaruje zakonita svrha i, s druge strane, da se ta obrada ne može smatrati nezakonitom samo zato što bi se načelo *ne bis in idem* moglo primijeniti na djela na kojima se temelji crvena tjeratica³⁸. Uostalom, ta se obrada koju provode tijela država članica može pokazati nužnom upravo u svrhu provjere primjenjuje li se navedeno načelo.

U tim okolnostima Sud također smatra da se Direktivi 2016/680, u vezi s člankom 54. CISA-e i člankom 50. Povelje, ne protivi obrada osobnih podataka iz crvene tjeralice ako pravomoćnom sudskom odlukom nije utvrđeno da se u konkretnom slučaju primjenjuje načelo *ne bis in idem*. Međutim, takva obrada mora poštovati uvjete predviđene tom direktivom. U tom smislu obrada mora biti, među ostalim, nužna kako bi nadležno nacionalno tijelo obavilo zadaću u svrhe sprečavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela ili izvršavanja kaznenih sankcija³⁹.

Nasuprot tomu, kad se primjenjuje načelo *ne bis in idem*, bilježenje osobnih podataka iz Interpolove crvene tjeralice u popise tjeratica država članica više nije nužno jer se protiv predmetne osobe više ne može voditi kazneni postupak za djela obuhvaćena navedenom tjeralicom i, slijedom toga, ne može je se zbog njih uhititi. Iz toga slijedi da ispitanik mora imati mogućnost zatražiti brisanje svojih podataka. Ako se to bilježenje ipak zadržava, ono mora biti popraćeno navodom da se zbog načela *ne bis in idem* protiv predmetne osobe više ne može voditi kazneni postupak u državi članici odnosno državi ugovornici za ista djela.

3. Sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi

Presuda od 15. srpnja 2021. (veliko vijeće), WABE i MH Müller Handel (C-804/18 i C-341/19, [EU:C:2021:594](#))

Osobe IX i MJ, zaposlenice društava osnovanih u skladu s njemačkim pravom, kao odgajateljica njegovateljica odnosno savjetnica za prodaju i blagajnica, nosile su na svojim radnim mjestima islamsku maramu za glavu.

³⁷| Vidjeti članak 2. stavak 1. i članak 3. točku 2. Direktive 2016/680.

³⁸| Vidjeti članak 4. stavak 1. točku (b) i članak 8. stavak 1. Direktive 2016/680.

³⁹| Vidjeti članak 1. stavak 1. i članak 8. stavak 1. Direktive 2016/680.

Budući da se nošenjem te marame nije poštovala politika političke, svjetonazorske i vjerske neutralnosti prema roditeljima, djeci i trećim osobama, poslodavac osobe IX, WABE eV (u daljnjem tekstu: WABE), zatražio je od nje uklanjanje te marame i, nakon njezina odbijanja, u dva ju je navrata privremeno suspendirao s njezinih funkcija i izdao joj opomenu. Što se pak tiče osobe MJ, nakon što je odbila skinuti tu maramu na svojem radnom mjestu, njezin poslodavac, MH Müller Handels GmbH (u daljnjem tekstu: MH), najprije ju je rasporedio na drugo radno mjesto koje joj omogućuje nošenje te marame, a potom joj je, nakon što ju je poslao kući, naložio da dođe na svoje radno mjesto bez upadljivih i velikih simbola bilo kakve političke, svjetonazorske ili vjerske prirode.

Osoba IX podnijela je Arbeitsgerichtu Hamburg (Radni sud u Hamburgu, Njemačka) tužbu kojom je zahtijevala da se WABE-u naloži da iz njezina osobnog spisa ukloni opomene koje se odnose na nošenje islamske marame za glavu. S druge strane, osoba MJ nacionalnim je sudovima podnijela tužbu radi utvrđenja nevaljanosti MH-ova naloga i radi naknade pretrpljene štete. Nakon što je osoba MJ pred tim sudovima uspjela u postupku, MH je podnio reviziju Bundesarbeitsgerichtu (Savezni radni sud, Njemačka).

U tom su kontekstu ta dva suda odlučila uputiti Sudu zahtjeve za prethodnu odluku o tumačenju Direktive 2000/78⁴⁰. Sud se, među ostalim, pitalo predstavlja li interno pravilo poduzetnika koje radnicima zabranjuje nošenje svakog vidljivog simbola političkih, svjetonazorskih ili vjerskih uvjerenja na radnom mjestu u odnosu na radnike koji poštuju određena pravila odijevanja na temelju vjerskih učenja izravnu ili neizravnu diskriminaciju na temelju vjere ili uvjerenja, pod kojim uvjetima eventualno različito postupanje koje se neizravno temelji na vjeri ili uvjerenjima, a koje proizlazi iz takvog pravila, može biti opravdano i koje elemente treba uzeti u obzir prilikom ispitivanja prikladnosti takvog različitog postupanja.

U svojoj presudi, koju je donijelo veliko vijeće, Sud pojašnjava, među ostalim, pod kojim uvjetima različito postupanje koje se neizravno temelji na vjeri ili uvjerenjima, a koje proizlazi iz takvog internog pravila, može biti opravdano.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud u vezi s predmetom C-804/18 ispituje predstavlja li interno pravilo poduzetnika koje radnicima zabranjuje nošenje svakog vidljivog simbola političkih, svjetonazorskih ili vjerskih uvjerenja na radnom mjestu u odnosu na radnike koji poštuju određena pravila odijevanja na temelju vjerskih učenja izravnu diskriminaciju na temelju vjere ili uvjerenja, zabranjenu Direktivom o zabrani diskriminacije⁴¹.

U tom pogledu Sud navodi da je nošenje simbola ili odjeće radi izražavanja vjere ili uvjerenja obuhvaćeno „slobodom mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi“⁴². Usto, za potrebe primjene Direktive o borbi protiv diskriminacije pojmovi „vjera“ i „uvjerenja“ analiziraju se kao dva aspekta istog i jedinstvenog razloga diskriminacije.

Osim toga, Sud podsjeća na svoju sudsku praksu prema kojoj takvo pravilo ne predstavlja izravnu diskriminaciju ako se bez razlike odnosi na svako izražavanje takvih uvjerenja i na jednak način postupa sa svim radnicima poduzetnika, pri čemu im općenito i bez razlike nalaže obvezu neutralnosti odijevanja kojoj se protivi nošenje takvih simbola. Sud smatra da se to utvrđenje ne dovodi u pitanje razmatranjem prema kojem određeni

40| Direktiva Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja (SL 2000., L 303, str. 16.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 69. i ispravak SL 2020., L 63, str. 9.; u daljnjem tekstu: Direktiva o borbi protiv diskriminacije)

41| Članak 1. i članak 2. stavak 2. točka (a) Direktive o borbi protiv diskriminacije

42| Zaštićenom člankom 10. Povelje

radnici poštuju vjerska učenja koja zahtijevaju određeni način odijevanja. Naime, iako pravilo poput gore navedenog doista može uzrokovati posebnu neugodnost za takve radnike, to ne utječe na utvrđenje prema kojem to pravilo, koje odražava politiku neutralnosti poduzeća, u načelu ne uspostavlja razliku u postupanju između radnika koja se temelji na kriteriju koji je neraskidivo povezan s vjerom ili uvjerenjima.

U ovom slučaju čini se da se dotično pravilo primjenjivalo općenito i bez razlike jer je dotični poslodavac također zahtijevao i ishodio od jedne zaposlenice koja je nosila vjerski križ da ga skine. Sud zaključuje da u tim okolnostima pravilo poput onoga u glavnom postupku ne predstavlja izravnu diskriminaciju na temelju vjere ili uvjerenja prema radnicima koji poštuju određena pravila odijevanja na temelju vjerskih učenja.

Kao drugo, Sud ispituje može li različito postupanje koje se neizravno temelji na vjeri ili uvjerenjima⁴³, a koje proizlazi iz takvog internog pravila, biti opravdano poslodavčevom željom da provodi politiku političke, svjetonazorske i vjerske neutralnosti prema svojim klijentima ili korisnicima, kako bi se uzela u obzir njihova legitimna očekivanja. Na to odgovara potvrdno, utvrđujući elemente koji uvjetuju taj zaključak.

U tom pogledu, Sud najprije ističe da se poslodavčeva želja da u odnosima s klijentima iskazuje politiku političke, svjetonazorske ili vjerske neutralnosti može smatrati legitimnim ciljem. Međutim, navodi da ta puka želja nije kao takva dovoljna kako bi se objektivno opravdalo različito postupanje koje se neizravno temelji na vjeri ili uvjerenjima, pri čemu se objektivnost takvog opravdanja može utvrditi samo ako postoji *stvarna potreba* tog poslodavca. Relevantni elementi za utvrđivanje takve potrebe su, među ostalim, prava klijenata ili korisnika i njihova legitimna očekivanja i, konkretnije, u području poučavanja, želja roditelja da su za njihovu djecu zadužene osobe koje ne iskazuju svoju vjeru ili uvjerenja kad su u kontaktu s djecom.

Kako bi se ocijenilo postojanje takve potrebe, osobito je relevantna okolnost da je poslodavac pružio dokaz da bi se bez takve politike neutralnosti ugrozila njegova sloboda poduzetništva⁴⁴ jer bi, uzimajući u obzir narav njegovih aktivnosti ili kontekst u kojem se nalaze, pretrpio nepovoljne posljedice.

Nadalje, Sud pojašnjava da takvo različito postupanje mora biti prikladno za osiguranje dobre primjene politike neutralnosti koju je utvrdio poslodavac, što pretpostavlja da se ta politika provodi dosljedno i sustavno. Naposljetku, zabrana nošenja svakog vidljivog simbola političkih, svjetonazorskih ili vjerskih uvjerenja na radnom mjestu mora biti ograničena na ono što je strogo nužno s obzirom na stvarni opseg i težinu nepovoljnih posljedica koje poslodavac nastoji izbjeći takvom zabranom.

Kao treće, Sud u vezi s predmetom C-341/19 ispituje može li neizravna diskriminacija koja se temelji na vjeri ili uvjerenjima, a koja proizlazi iz internog pravila poduzetnika koje radnicima zabranjuje nošenje vidljivih simbola političkih, svjetonazorskih ili vjerskih uvjerenja na radnom mjestu radi osiguranja politike neutralnosti unutar tog poduzetnika, biti opravdana jedino ako obuhvaća svaki vidljivi oblik izražavanja takvih uvjerenja ili se može dopustiti zabrana ograničena na nošenje upadljivih i velikih simbola, pod uvjetom da se provodi dosljedno i sustavno.

U tom smislu ističe da takva ograničena zabrana može više utjecati na osobe koje pripadaju vjerskim, svjetonazorskim i nekonfesijskim strujama koje predviđaju nošenje određene odjeće ili upadljivog i velikog simbola poput marame za glavu. Stoga, kad je kriterij nošenja upadljivih i velikih simbola navedenih uvjerenja neraskidivo povezan s jednom određenom vjerom ili uvjerenjem ili više njih, zabrana nošenja tih simbola na

43| U smislu članka 2. stavka 2. točke (b) Direktive o borbi protiv diskriminacije, koji zabranjuje svaku neizravnu diskriminaciju koja se temelji, među ostalim, na vjeri ili uvjerenjima, osim ako su kriterij ili praksa iz kojih ona proizlazi objektivno opravdani legitimnim ciljem, a sredstva za postizanje tog cilja su primjerena i nužna.

44| Priznata člankom 16. Povelje

temelju tog kriterija imat će za posljedicu to da će se prema određenim radnicima postupati manje povoljno nego prema drugima na temelju njihove vjere ili uvjerenja, što je izjednačeno s izravnom diskriminacijom, koja ne može biti opravdana.

U slučaju da ne treba utvrditi izravnu diskriminaciju, Sud navodi da bi različito postupanje poput onog u glavnom postupku, ako dovodi u posebno nepovoljan položaj osobe određene vjere ili uvjerenja, činilo neizravnu diskriminaciju, koja može biti opravdana jedino ako zabrana obuhvaća svaki vidljivi oblik izražavanja političkih, svjetonazorskih ili vjerskih uvjerenja. U tom pogledu podsjeća na to da politika neutralnosti unutar poduzetnika može biti legitiman cilj i mora odgovarati stvarnoj potrebi poduzeća, poput sprečavanja socijalnih sukoba ili predstavljanja poslodavca na neutralan način prema klijentima, kako bi se objektivno opravdalo različito postupanje koje se neizravno temelji na vjeri ili uvjerenjima. Međutim, kako bi se takva politika učinkovito provodila, ne smije biti dopušteno nikakvo vidljivo iskazivanje političkih, svjetonazorskih ili vjerskih uvjerenja kad su radnici u kontaktu s klijentima ili su u kontaktu među sobom jer nošenje bilo kakvog simbola, makar i malog, ugrožava prikladnost pravila za postizanje postavljenog cilja.

Naposlijetku, Sud smatra da se nacionalne odredbe kojima se štiti sloboda vjere mogu uzeti u obzir kao povoljnije odredbe⁴⁵ u okviru ispitivanja prikladnosti različitog postupanja koje se neizravno temelji na vjeri ili uvjerenjima. U tom smislu on podsjeća, kao prvo, na to da prilikom ispitivanja prikladnosti, u smislu članka 2. stavka 2. točke (b) podtočke i. Direktive o borbi protiv diskriminacije, ograničenja koje proizlazi iz mjere namijenjene osiguravanju primjene politike političke, svjetonazorske i vjerske neutralnosti treba uzeti u obzir različita prava i slobode o kojima je riječ te da je na nacionalnim sudovima da, s obzirom na sve elemente dotičnog spisa, uzmu u obzir sve predmetne interese i da smanje ograničenja predmetnih sloboda na ono što je strogo nužno. To osigurava da se, kad je riječ o nekoliko temeljnih prava i načela utvrđenih u Ugovorima, ocjena poštovanja načela proporcionalnosti provede nužnim usklađenjem zahtjeva za zaštitu različitih prava i načela o kojima je riječ te pravedne ravnoteže među njima. Kao drugo, Sud utvrđuje da je zakonodavac Unije, s obzirom na to da u Direktivi o borbi protiv diskriminacije nije sam izvršio pomirenje između slobode mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi te legitimnih ciljeva na koje se može pozvati za opravdanje nejednakog postupanja te da je to pomirenje prepustio državama članicama i njihovim sudovima, dopustio uzimanje u obzir konteksta svojstvenog svakoj državi članici i priznavanje svakoj od njih margine prosudbe u okviru tog pomirenja.

4. Zaštita osobnih podataka

Presuda od 2. ožujka 2021. (veliko vijeće), Prokuratuur (Uvjeti pristupa podacima o elektroničkim komunikacijama) (C-746/18, [EU:C:2021:152](#))

Protiv osobe H. K. u Estoniji je pokrenut kazneni postupak zbog krađe, korištenja bankovnom karticom treće osobe i nasilja prema osobama koje sudjeluju u sudskom postupku. Osobu H. K. prvostupanjski je sud zbog tih kaznenih djela osudio na kaznu zatvora od dvije godine. Ta je odluka zatim potvrđena u žalbenom postupku.

⁴⁵ U smislu članka 8. stavka 1. Direktive o borbi protiv diskriminacije, koji se odnosi na odredbe koje su za zaštitu načela jednakog postupanja povoljnije od odredaba iz te direktive. To bi bio slučaj, primjerice, s nacionalnim odredbama kojima bi se opravdanje različitog postupanja koje se neizravno temelji na vjeri uvjetovalo višim zahtjevima nego što to proizlazi iz članka 2. stavka 2. točke (b) podtočke i. te direktive.

Zapisnici na kojima se temelji utvrđenje počinjenja tih kaznenih djela sastavljeni su, među ostalim, na temelju osobnih podataka dobivenih u okviru pružanja elektroničkih komunikacijskih usluga. Riigikohus (Vrhovni sud, Estonija), kojem je osoba H. K. podnijela žalbu u kasacijskom postupku, iznio je sumnje u pogledu usklađenosti s pravom Unije⁴⁶ uvjeta u kojima su istražne službe imale pristup tim podacima.

Te su se sumnje, kao prvo, odnosile na pitanje je li trajanje razdoblja za koje su istražne službe imale pristup podacima kriterij na temelju kojeg se može ocijeniti ozbiljnost zadiranja u temeljna prava dotičnih osoba koje čini taj pristup. Tako se, kada je to razdoblje vrlo kratko ili je količina prikupljenih podataka vrlo ograničena, sud koji je uputio zahtjev pita može li cilj borbe protiv kriminaliteta općenito, a ne samo protiv teških kaznenih djela, opravdati takvo zadiranje. Kao drugo, ima dvojbe u pogledu mogućnosti da se estonsko državno odvjetništvo, imajući u vidu različite zadaće koje su mu dodijeljene nacionalnim pravom, smatra „neovisnim” upravnim tijelom u smislu presude Tele2 Sverige i Watson i dr.⁴⁷, koje tijelu nadležnom za provedbu istrage može odobriti pristup dotičnim podacima.

Svojom presudom, donesenom u velikom vijeću, Sud presuđuje da se Direktivi o privatnosti i elektroničkim komunikacijama u vezi s Poveljom protiv nacionalni propis koji omogućuje pristup državnih tijela podacima o prometu ili podacima o lokaciji, koji mogu pružiti informacije o komunikacijama koje izvršava korisnik sredstva elektroničke komunikacije ili o lokaciji terminalne opreme kojom se koristi i omogućiti izvođenje preciznih zaključaka o njegovu privatnom životu, u svrhu sprečavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela, a da taj pristup nije ograničen na postupke kojima je cilj borba protiv teških kaznenih djela ili sprečavanje ozbiljnih prijetnji javnoj sigurnosti. Prema mišljenju Suda, trajanje razdoblja za koje se traži pristup tim podacima i količina ili priroda podataka dostupnih u odnosu na takvo razdoblje nemaju utjecaja u tom pogledu. Usto, Sud smatra da se toj direktivi, u vezi s Poveljom, protiv nacionalni propis kojim se državnom odvjetništvu dodjeljuje nadležnost za odobravanje pristupa državnog tijela podacima o prometu i podacima o lokaciji radi vođenja kaznene istrage.

Ocjena Suda

Kad je riječ o uvjetima u kojima se pristup podacima o prometu i podacima o lokaciji koje su zadržali pružatelji elektroničkih komunikacijskih usluga može u svrhu sprečavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela odobriti državnim tijelima primjenom mjere na temelju Direktive o privatnosti i elektroničkim komunikacijama⁴⁸, Sud podsjeća na to da, u skladu s onim što je presudio u presudi La Quadrature du Net i dr.⁴⁹, ta direktiva dopušta državama članicama da donesu, među ostalim u te svrhe, zakonske mjere usmjerene na ograničenje dosega prava i obveza predviđenih navedenom direktivom, posebno obveze jamčenja povjerljivosti komunikacija i podataka o prometu⁵⁰, samo uz poštovanje općih načela prava Unije, među kojima je načelo proporcionalnosti,

⁴⁶ Konkretnije, s člankom 15. stavkom 1. Direktive 2002/58/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. srpnja 2002. o obradi osobnih podataka i zaštiti privatnosti u području elektroničkih komunikacija (Direktiva o privatnosti i elektroničkim komunikacijama) (SL 2002., L 201, str. 37.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 52., str. 111.), kako je izmijenjena Direktivom 2009/136/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2009. (SL 2009., L 337, str. 11.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 52., str. 224. i ispravci SL 2017., L 162, str. 56. i SL 2018., L 74, str. 11.), u vezi s člancima 7., 8. i 11. kao i člankom 52. stavkom 1. Povelje.

⁴⁷ Presuda od 21. prosinca 2016., *Tele2 Sverige i Watson i dr.* (C-203/15 i C-698/15, [EU:C:2016:970](#), t. 120.)

⁴⁸ Članak 15. stavak 1. Direktive o privatnosti i elektroničkim komunikacijama

⁴⁹ Presuda od 6. listopada 2020., *La Quadrature du Net i dr.* (C-511/18, C-512/18 i C-520/18, [EU:C:2020:791](#), t. 166. do 169.)

⁵⁰ Članak 5. stavak 1. Direktive o privatnosti i elektroničkim komunikacijama

kao i temeljna prava zajamčena Poveljom⁵¹. Stoga se Direktivi o privatnosti i elektroničkim komunikacijama protivne zakonske mjere kojima se pružateljima elektroničkih komunikacijskih usluga preventivno nalaže opće i neselektivno zadržavanje podataka o prometu i podataka o lokaciji.

Što se tiče cilja sprečavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela, koji se nastoji postići predmetnim propisom, Sud u skladu s načelom proporcionalnosti smatra da samo ciljevi borbe protiv teških kaznenih djela ili sprečavanje ozbiljnih prijetnji javnoj sigurnosti mogu opravdati pristup državnih tijela skupu podataka o prometu ili podataka o lokaciji, koji mogu omogućiti izvođenje preciznih zaključaka o privatnom životu dotičnih osoba, a drugi čimbenici, koji se odnose na proporcionalnost zahtjeva za pristup, poput trajanja razdoblja za koje se pristup takvim podacima traži, ne mogu imati za posljedicu to da cilj sprečavanja, istrage, otkrivanja i progona kaznenih djela općenito može opravdati takav pristup.

Kad je riječ o nadležnosti dodijeljenoj državnom odvjetništvu za odobravanje pristupa državnog tijela podacima o prometu i podacima o lokaciji radi vođenja kaznene istrage, Sud podsjeća na to da je u nacionalnom pravu potrebno utvrditi uvjete u kojima pružatelji elektroničkih komunikacijskih usluga moraju odobriti nadležnim nacionalnim tijelima pristup podacima kojima raspolažu. Međutim, da bi ispunio zahtjev proporcionalnosti, takav propis mora sadržavati jasna i precizna pravila o doseg i primjeni predmetne mjere te propisivati minimalne uvjete, na način da osobe o čijim je osobnim podacima riječ raspolažu dostatnim jamstvima koja omogućuju učinkovitu zaštitu tih podataka od rizika zlouporabe. Taj propis mora biti zakonski obvezujući u nacionalnom pravu te je u njemu potrebno navesti u kojim se okolnostima i pod kojim uvjetima može donijeti mjera kojom se predviđa obrada takvih podataka, a da se pritom zajamči da će zadiranje biti ograničeno na ono što je strogo nužno.

Prema mišljenju Suda, u svrhu osiguranja punog poštovanja tih uvjeta u praksi, bitno je da se prije pristupa nadležnih nacionalnih tijela zadržanim podacima provede nadzor suda ili neovisnog upravnog tijela i da odluka tog suda ili tijela bude donesena nakon obrazloženog zahtjeva tih tijela podnesenog osobito u okviru postupaka sprečavanja, otkrivanja ili progona kaznenih djela. U slučaju opravdane hitnosti nadzor mora uslijediti u kratkim rokovima.

U tom pogledu Sud pojašnjava da taj prethodni nadzor, među ostalim, zahtijeva da sud ili tijelo zaduženo za izvršavanje tog nadzora raspolaže svim ovlastima i pruža sva potrebna jamstva za usklađivanje različitih interesa i prava o kojima je riječ. Konkretnije, kad je riječ o kaznenoj istrazi, takav nadzor zahtijeva da taj sud ili to tijelo može osigurati pravednu ravnotežu između, s jedne strane, interesa povezanih s potrebama istrage u okviru borbe protiv kriminaliteta i, s druge strane, temeljnih prava na poštovanje privatnog života i zaštite osobnih podataka osoba čiji su podaci obuhvaćeni pristupom. Kada taj nadzor ne izvršava sud nego neovisno upravno tijelo, ono mora uživati položaj koji mu omogućava da prilikom obavljanja svojih zadaća postupi objektivno i nepristrano i u tu svrhu mora biti zaštićeno od svakog vanjskog utjecaja.

Sud smatra da iz toga proizlazi da zahtjev neovisnosti koji mora ispuniti tijelo zaduženo za obavljanje prethodnog nadzora nalaže da to tijelo ima svojstvo treće strane u odnosu na ono koje zahtijeva pristup podacima, tako da prvonavedeno tijelo može izvršavati taj nadzor objektivno i nepristrano i zaštićeno od svakog vanjskog utjecaja. Konkretno, zahtjev neovisnosti u kaznenom postupku podrazumijeva da tijelo zaduženo za taj prethodni nadzor, s jedne strane, nije uključeno u provođenje predmetne kaznene istrage i, s druge strane, da ima neutralan položaj u odnosu na stranke kaznenog postupka. Međutim, to nije tako u slučaju državnog odvjetništva koje, poput estonskog državnog odvjetništva, vodi istragu i, ovisno o slučaju, zastupa optužbu. Iz toga proizlazi da državno odvjetništvo ne može izvršavati navedeni prethodni nadzor.

51| Konkretno, članci 7., 8. i 11. te članak 52. stavak 1. Povelje

Presuda od 15. lipnja 2021. (veliko vijeće), Facebook Ireland i dr. (C-645/19, EU:C:2021:483)

Predsjednik Commissie ter bescherming van de persolijke levenssfeer (Komisija za zaštitu privatnosti, Belgija, u daljnjem tekstu: KZP) podnio je protiv društava Facebook Ireland, Facebook Inc. i Facebook Belgium 11. rujna 2015. tužbu za propuštanje pred Nederlandstalige rechtbankom van eerste aanleg Brussel (Prvostupanjski sud na nizozemskom jeziku u Bruxellesu, Belgija), kojom se traži prestanak povreda zakonodavstva u području zaštite podataka koje je navodno počinio Facebook. Te su se povrede sastojale od prikupljanja i uporabe informacija o ponašanju belgijskih korisnika interneta, kako imateljâ računa na Facebooku tako i osoba koje nisu korisnici Facebookovih usluga, putem različitih tehnologija kao što su kolačići, dodaci društvenoj mreži⁵² ili pikseli.

Taj se sud 16. veljače 2018. proglasio nadležnim za odlučivanje o toj tužbi te je u pogledu merituma presudio da društvena mreža Facebook nije dovoljno obavijestila belgijske korisnike interneta o prikupljanju predmetnih informacija i njihovoj uporabi. Osim toga, pristanak korisnika interneta na prikupljanje i obradu navedenih informacija ocijenjen je nevaljanim.

Facebook Ireland, Facebook Inc. i Facebook Belgium podnijeli su 2. ožujka 2018. protiv te presude žalbu Hofu van beroep te Brussel (Žalbeni sud u Bruxellesu, Belgija), sudu koji je u ovom predmetu uputio zahtjev za prethodnu odluku. Pred tim sudom Gegevensbeschermingsautoriteit (Tijelo za zaštitu podataka, Belgija, u daljnjem tekstu: TZP) djelovao je kao pravni sljednik predsjednika KZP-a. Sud koji je uputio zahtjev proglasio se nadležnim isključivo za odlučivanje o žalbi koju je podnio Facebook Belgium.

Sud koji je uputio zahtjev iznio je dvojbe u pogledu utjecaja primjene „jedinstvenog mehanizma” predviđenog Uredbom o zaštiti podataka⁵³ na nadležnosti TZP-a te je, konkretnije, postavio pitanje može li TZP pokrenuti postupak protiv Facebooka Belgium u odnosu na činjenice nastale nakon stupanja na snagu GDPR-a, odnosno 25. svibnja 2018., s obzirom na to da je kao voditelj obrade predmetnih podataka utvrđen Facebook Ireland. Naime, od tog datuma i osobito na temelju primjene načela „jedinstvenog mehanizma” predviđenog GDPR-om, samo Data Protection Commissioner (Povjerenik za zaštitu podataka, Irska) nadležan je za podnošenje tužbe za propuštanje, pod nadzorom irskih sudova.

U svojoj presudi, o kojoj je odlučivao u velikom vijeću, Sud pojašnjava ovlasti nacionalnih nadzornih tijela u okviru GDPR-a. On tako, među ostalim, presuđuje da na temelju te uredbe nadzorno tijelo države članice može pod određenim uvjetima izvršavati svoju ovlast obavještavanja suda te države o svakoj navodnoj povredi GDPR-a i pokrenuti postupak u vezi s prekograničnom obradom podataka⁵⁴, iako nije vodeće nadzorno tijelo u pogledu te obrade.

52| Primjerice gumbi „Sviđa mi se” ili „Podijeli”

53| Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (SL 2016., L 119, str. 1. te ispravci SL 2018., L 127, str. 2. i SL 2021., L 74, str. 35.; u daljnjem tekstu: GDPR). Na temelju članka 56. stavka 1. GDPR-a: „Ne dovodeći u pitanje članak 55. nadzorno tijelo glavnog poslovnog nastana ili jedinog poslovnog nastana voditelja obrade ili izvršitelja obrade nadležno je djelovati kao vodeće nadzorno tijelo za prekograničnu obradu koju provodi taj voditelj obrade ili izvršitelj obrade.”

54| U smislu članka 4. točke 23. GDPR-a

Ocjena Suda

Na prvom mjestu, Sud pojašnjava uvjete pod kojima nacionalno nadzorno tijelo koje nije vodeće nadzorno tijelo u pogledu prekogranične obrade mora izvršavati svoju ovlast obavještanja suda države članice o svakoj navodnoj povredi GDPR-a i, u slučaju potrebe, pokretanja sudskog postupka kako bi se osigurala primjena te uredbe. Tako, s jedne strane, GDPR mora tom nadzornom tijelu dodijeliti ovlast za donošenje odluke kojom se utvrđuje da takva obrada povređuje pravila predviđena tom uredbom i, s druge strane, ta se ovlast mora izvršavati uz poštovanje postupaka suradnje i nadzora konzistentnosti predviđenih tom uredbom⁵⁵.

Naime, GDPR u odnosu na prekogranične obrade predviđa „jedinstveni mehanizam“⁵⁶ koji se temelji na podjeli nadležnosti između „vodećeg nadzornog tijela“ i drugih predmetnih nacionalnih nadzornih tijela. Taj mehanizam zahtijeva usku, lojalnu i djelotvornu suradnju između tih tijela, kako bi se osigurala dosljedna i ujednačena primjena pravila o zaštiti osobnih podataka te kako bi se očuvao njihov koristan učinak. GDPR u tom pogledu propisuje načelnu nadležnost vodećeg nadzornog tijela za donošenje odluke kojom se utvrđuje da prekogranična obrada povređuje pravila predviđena tom uredbom⁵⁷, dok je nadležnost drugih nacionalnih nadzornih tijela za donošenje takve odluke, makar i privremeno, iznimka⁵⁸. Međutim, vodeće nadzorno tijelo prilikom izvršavanja svojih nadležnosti ne može zanemariti potreban dijalog te lojalnu i djelotvornu suradnju s drugim predmetnim nadzornim tijelima. Posljedično tomu, u okviru te suradnje, vodeće nadzorno tijelo ne može zanemariti stajališta drugih predmetnih nadzornih tijela, a svaki relevantan i obrazložen prigovor koji jedno od tih tijela iznese rezultira, barem privremeno, blokiranjem donošenja nacрта odluke vodećeg nadzornog tijela.

Sud nadalje pojašnjava da je okolnost da nadzorno tijelo države članice koje nije vodeće nadzorno tijelo kad je riječ o prekograničnoj obradi podataka može izvršavati ovlast obavještanja suda te države o svakoj navodnoj povredi GDPR-a i pokretanja sudskog postupka samo uz poštovanje pravila o podjeli nadležnosti za odlučivanje između vodećeg nadzornog tijela i drugih nadzornih tijela⁵⁹ u skladu s člancima 7., 8. i 47. Povelje, kojima se dotičnoj osobi jamči pravo na zaštitu njezinih osobnih podataka i pravo na djelotvoran pravni lijek.

Na drugom mjestu, Sud presuđuje da u slučaju prekogranične obrade podataka izvršavanje ovlasti nadzornog tijela države članice koje nije vodeće nadzorno tijelo da pokrene sudski postupak⁶⁰ ne zahtijeva da voditelj ili izvršitelj prekogranične obrade osobnih podataka protiv kojeg je pokrenut taj postupak ima glavni poslovni nastan ili drugi poslovni nastan na državnom području te države članice. Međutim, izvršavanje te ovlasti mora biti obuhvaćeno teritorijalnim područjem primjene GDPR-a⁶¹, što znači da voditelj ili izvršitelj prekogranične obrade ima poslovni nastan na području Unije.

55| Predviđenih člancima 56. i 60. GDPR-a

56| Članak 56. stavak 1. GDPR-a

57| Članak 60. stavak 7. GDPR-a

58| Članak 56. stavak 2. i članak 66. GDPR-a propisuju iznimke od načela nadležnosti za odlučivanje vodećeg nadzornog tijela.

59| Predviđenih člancima 55. i 56., u vezi s člankom 60. GDPR-a

60| Na temelju članka 58. stavka 5. GDPR-a

61| Članak 3. stavak 1. GDPR-a predviđa da se ta uredba primjenjuje na obradu osobnih podataka „u okviru aktivnosti poslovnog nastana voditelja obrade ili izvršitelja obrade u Uniji, neovisno o tome obavlja li se obrada u Uniji ili ne“.

Na trećem mjestu, Sud odlučuje da se u slučaju prekogranične obrade podataka ovlast nadzornog tijela države članice koje nije vodeće nadzorno tijelo da o svakoj navodnoj povredi GDPR-a obavijesti sud te države i, u slučaju potrebe, pokrene sudski postupak, može izvršavati kako u odnosu na glavni poslovni nastan voditelja obrade koji se nalazi u državi članici tog tijela tako i u odnosu na drugi poslovni nastan tog voditelja, pod uvjetom da se sudski postupak odnosi na obradu podataka izvršenu u okviru aktivnosti tog poslovnog nastana i da je navedeno tijelo nadležno za izvršavanje te ovlasti.

Ipak, Sud ističe da izvršavanje te ovlasti podrazumijeva da je GDPR primjenjiv. U predmetnom slučaju, s obzirom na to da su aktivnosti poslovnog nastana grupe Facebook u Belgiji neodvojivo povezane s obradom osobnih podataka o kojoj je riječ u glavnom postupku, za koju je na području Unije odgovoran Facebook Ireland, ta se obrada izvršava „u okviru aktivnosti poslovnog nastana voditelja obrade” i stoga je doista obuhvaćena područjem primjene GDPR-a.

Na četvrtom mjestu, Sud presuđuje da, kad je nadzorno tijelo države članice koje nije „vodeće nadzorno tijelo” pokrenulo sudski postupak u pogledu prekogranične obrade osobnih podataka prije datuma stupanja na snagu GDPR-a, navedeni postupak može se, u skladu s pravom Unije, nastaviti na temelju odredbi Direktive o zaštiti podataka⁶², koja se i dalje primjenjuje u pogledu povreda u njoj predviđenih pravila počinjenih do datuma kad je ta direktiva stavljena izvan snage. Nadalje, navedeni postupak to tijelo može pokrenuti za povrede počinjene nakon stupanja na snagu GDPR-a, pod uvjetom da je riječ o jednoj od situacija u kojima ta uredba iznimno dodjeljuje tom tijelu nadležnost za donošenje odluke kojom se utvrđuje da se predmetnom obradom podataka povređuju pravila iz te uredbe te uz poštovanje u njoj predviđenih postupaka suradnje i nadzora konzistentnosti.

Na petom mjestu, Sud priznaje izravan učinak odredbe GDPR-a na temelju koje svaka država članica zakonom propisuje da je njezino nadzorno tijelo ovlašteno obavijestiti sudove o svakoj povredi te uredbe i, u slučaju potrebe, pokrenuti sudski postupak. Posljedično tomu, takvo tijelo može se pozvati na tu odredbu kako bi pokrenulo ili nastavilo postupak protiv pojedinaca, čak i ako navedena odredba nije posebno provedena u zakonodavstvu predmetne države članice.

Presuda od 22. lipnja 2021. (veliko vijeće), Latvijas Republikas Saeima (Kazneni bodovi) (C-439/19, [EU:C:2021:504](#))

B je fizička osoba kojoj su izrečeni kazneni bodovi zbog jednog ili više prometnih prekršaja. Te je kaznene bodove Ceļu satiksmes drošības direkcija (Uprava za sigurnost cestovnog prometa, Latvija; u daljnjem tekstu: CSDD) upisala u Nacionalni registar vozila i njihovih vozača.

Na temelju latvijskog propisa o cestovnom prometu⁶³ informacije o kaznenim bodovima izrečenima vozačima vozila upisanih u taj registar javno su dostupne te ih CSDD priopćava svakoj osobi koja to zatraži – uključujući i gospodarskim subjektima radi ponovne uporabe – pri čemu nije potrebno opravdati poseban interes za dobivanje tih podataka. Osoba B osporavala je zakonitost tog propisa te je Latvijas Republikas Satversmes tiesi (Ustavni sud, Latvija) podnijela ustavnu tužbu kako bi se ispitala usklađenost tog propisa s pravom na poštovanje privatnosti.

⁶² Direktiva 95/46/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 24. listopada 1995. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom protoku takvih podataka (SL 1995., L 281, str. 31.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 7., str. 88.)

⁶³ Članak 14.1 stavak 2. Ceļu satiksmes likumsa (Zakon o cestovnom prometu) od 1. listopada 1997. (Latvijas Vēstnesis, 1997., br. 274/276)

Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Ustavni sud) smatrala je da u okviru ocjene opsega tog ustavnog prava mora voditi računa o GDPR-u. Stoga je od Suda zatražio da pojasni doseg više odredaba GDPR-a kako bi mogao utvrditi je li latvijski propis o cestovnom prometu u skladu s tom uredbom.

U svojoj presudi, donesenoj u velikom vijeću, Sud ocjenjuje da se GDPR-u protivi latvijski propis. Utvrđuje da nije dokazana nužnost priopćavanja osobnih podataka o kaznenim bodovima izrečenima za prometne prekršaje, osobito imajući u vidu cilj poboljšanja sigurnosti cestovnog prometa, na koji se poziva latvijska vlada. Usto, Sud smatra da ni pravo javnog pristupa službenim dokumentima ni pravo na slobodu informiranja ne opravdavaju takav propis.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud ocjenjuje da obrada osobnih podataka o kaznenim bodovima jest „obrada osobnih podataka koji se odnose na kaznene osude i kažnjiva djela“⁶⁴, za koju se GDPR-om predviđa pojačana zaštita zbog posebne osjetljivosti odnosnih podataka.

S tim u vezi, uvodno napominje da su informacije o kaznenim bodovima osobni podaci i da CSDD-ovo priopćavanje tih informacija trećim osobama čini obradu koja spada u materijalno područje primjene GDPR-a. Naime, to područje primjene vrlo je široko, a spomenuta obrada nije obuhvaćena iznimkama od primjene te uredbe.

Tako, s jedne strane, navedena obrada nije obuhvaćena iznimkom o neprimjeni GDPR-a na obradu izvršenu tijekom djelatnosti koja nije obuhvaćena pravom Unije⁶⁵. Naime, treba smatrati da je jedini cilj te iznimke da se iz područja primjene te uredbe isključe obrade osobnih podataka koje državna tijela provode u okviru aktivnosti namijenjenih zaštiti nacionalne sigurnosti ili neke druge aktivnosti koja se može svrstati u istu kategoriju. Te aktivnosti konkretno obuhvaćaju one kojima je cilj zaštita osnovnih državnih funkcija i temeljnih interesa društva. Međutim, aktivnosti vezane uz sigurnost cestovnog prometa nemaju takav cilj te se stoga ne mogu svrstati u kategoriju aktivnosti kojima je cilj zaštita nacionalne sigurnosti.

S druge strane, priopćavanje osobnih podataka o kaznenim bodovima nije ni obrada obuhvaćena iznimkom o neprimjeni GDPR-a na obrade osobnih podataka koje nadležna tijela obavljaju u kaznenim stvarima⁶⁶. Naime, Sud ocjenjuje da se prilikom navedenog priopćavanja CSDD ne može smatrati takvim „nadležnim tijelom“⁶⁷.

Kako bi utvrdio čini li pristup osobnim podacima o prometnim prekršajima, poput kaznenih bodova, obradu osobnih podataka koji se odnose na „kažnjiva djela“⁶⁸ te uživaju pojačanu zaštitu, Sud zaključuje, oslanjajući se osobito na okolnosti nastanka GDPR-a, da taj pojam upućuje isključivo na kaznena djela. Međutim, činjenica da se u latvijskom pravnom sustavu prometni prekršaji kvalificiraju kao prekršajni nije odlučna za ocjenu toga jesu li ta kažnjiva djela obuhvaćena pojmom „kazneno djelo“ s obzirom na to da je riječ o autonomnom

64| Članak 10. GDPR-a

65| Članak 2. stavak 2. točka (a) GDPR-a

66| Članak 2. stavak 2. točka (d) GDPR-a

67| Članak 3. stavak 7. Direktive (EU) 2016/680 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka od strane nadležnih tijela u svrhe sprečavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela ili izvršavanja kaznenih sankcija i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Okvirne odluke Vijeća 2008/977/PUP (SL 2016., L 119, str. 89. i ispravak SL 2018., L 127, str. 14.)

68| Članak 10. GDPR-a

pojmu prava Unije koji zahtijeva autonomno i ujednačeno tumačenje u cijeloj Uniji. Na taj način, nakon što je podsjetio na tri kriterija relevantna za ocjenu kaznene naravi kažnjivog djela, a to su pravna kvalifikacija kažnjivog djela u nacionalnom pravu, narav kažnjivog djela i težina izrečene kazne, Sud ocjenjuje da su prometni prekršaji o kojima je riječ obuhvaćeni pojmom „kažnjiva djela” u smislu GDPR-a. Kad je riječ o prvim dvama kriterijima, Sud navodi da, čak i ako se kažnjiva djela u nacionalnom pravu ne kvalificiraju kao „kaznena”, to može proizlaziti iz njihove naravi, a osobito iz represivne svrhe sankcije do čijeg izricanja može doći. U predmetnom slučaju, izricanje kaznenih bodova za prometne prekršaje, baš kao i druge sankcije do kojih može dovesti njihovo počinjenje, služe, među ostalim, navedenoj represivnoj svrsi. Kad je riječ o trećem kriteriju, Sud napominje da samo prometni prekršaji određene težine dovode do izricanja kaznenih bodova i da, samim time, mogu dovesti do kazni određene težine. Nadalje, izricanje kaznenih bodova u pravilu prati sankcija koja se izriče, a kumuliranje tih bodova dovodi do pravnih posljedica koje mogu uključivati i zabranu upravljanja vozilom.

Kao drugo, Sud ocjenjuje da se GDPR-u protivi latvijski propis koji obvezuje CSDD da podatke o kaznenim bodovima izrečenima vozačima vozila za prometne prekršaje učini javno dostupnima, pri čemu osoba koja traži pristup ne mora opravdati poseban interes za dobivanje tih podataka.

S tim u vezi Sud naglašava da poboljšanje sigurnosti cestovnog prometa, koje se nastoji ostvariti latvijskim propisom, jest cilj od općeg interesa koji priznaje Unija i da stoga države članice mogu kvalificirati sigurnost cestovnog prometa kao „zadaću od javnog interesa”⁶⁹. Međutim, nije dokazana nužnost latvijskog sustava javnog priopćavanja osobnih podataka o kaznenim bodovima za postizanje utvrđenog cilja. Naime, s jedne strane, latvijski zakonodavac raspolaže velikim brojem metoda koje bi mu mogle omogućiti postizanje tog cilja drugim sredstvima kojima se manje zadire u temeljna prava ispitanika. S druge strane, valja voditi računa o osjetljivosti podataka o kaznenim bodovima i o činjenici da njihovo javno priopćavanje može činiti ozbiljno zadiranje u prava na poštovanje privatnosti i na zaštitu osobnih podataka, s obzirom na to da može izazvati društvenu osudu i dovesti do stigmatizacije dotične osobe.

Osim toga, Sud smatra da, imajući u vidu osjetljivost tih podataka i ozbiljnost spomenutog zadiranja u dva navedena temeljna prava, ona imaju prednost i pred interesom javnosti za pristup službenim dokumentima, kao što je Nacionalni registar vozila i njihovih vozača, i pred pravom na slobodu informiranja.

Kao treće, zbog istih razloga Sud smatra da se GDPR-u protivi latvijski propis i u dijelu u kojem ovlašćuje CSDD da podatke o kaznenim bodovima izrečenima vozačima vozila za prometne prekršaje dostavi gospodarskim subjektima kako bi ih oni mogli ponovno upotrijebiti i priopćiti javnosti.

Kao četvrto i posljednje, Sud pojašnjava da se načelu nadređenosti prava Unije protivi to da sud koji je uputio zahtjev, postupajući po tužbi protiv latvijskog propisa za koji je Sud ocijenio da nije u skladu s pravom Unije, odluči da se pravni učinci tog propisa održavaju do dana donošenja njegove konačne presude.

Naposljetku, u ovom dijelu treba istaknuti i presudu od 12. svibnja 2021., **Bundesrepublik Deutschland (Interpolova crvena tjeratica)** (C-505/19, [EU:C:2021:376](#)), donesenu u kontekstu izdavanja Interpolove crvene tjeralice⁷⁰.

⁶⁹ U skladu s člankom 6. stavkom 1. točkom (e) GDPR-a, obrada osobnih podataka je zakonita ako je „nužna za izvršavanje zadaće od javnog interesa [...]”.

⁷⁰ Ta je presuda prikazana u dijelu II.2. „Načelo *ne bis in idem*”.

III. Povlačenje Ujedinjene Kraljevine iz Europske unije

Sud je u dvjema presudama pojasnio posljedice povlačenja Ujedinjene Kraljevine iz Europske unije.

Presuda od 15. srpnja 2021. (veliko vijeće), *The Department for Communities in Northern Ireland (C-709/20, EU:C:2021:602)*

CG, osoba s dvojnim hrvatskim i nizozemskim državljanstvom, od 2018. živi u Ujedinjenoj Kraljevini a da ondje ne obavlja gospodarsku djelatnost. Tamo je živjela sa svojim partnerom, nizozemskim državljaninom, i njihovo dvoje djece sve dok se nije preselila u prihvatilište za zlostavljane žene. Ne raspolaže nikakvim sredstvima.

Home Office (Ministarstvo unutarnjih poslova, Ujedinjena Kraljevina) odobrio joj je 4. lipnja 2020. pravo na privremeni boravak u Ujedinjenoj Kraljevini na temelju novog britanskog sustava primjenjivog na građane Unije koji borave u toj zemlji, a koji je uveden u kontekstu povlačenja Ujedinjene Kraljevine iz Europske unije. Za dodjelu takvog prava boravka ne provjerava se uvjet raspolaganja sredstvima.

Osoba CG je 8. lipnja 2020. Departmentu for Communities in Northern Ireland (Ministarstvo zajednica Sjeverne Irske, Ujedinjena Kraljevina) podnijela zahtjev za socijalnu pomoć pod nazivom univerzalni kredit (*Universal Credit*). Taj je zahtjev odbijen jer zakon o univerzalnom kreditu isključuje građane Unije, kojima je pravo boravka dodijeljeno na temelju novog sustava, iz kategorije potencijalnih korisnika univerzalnog kredita.

Osoba CG osporavala je to odbijanje pred Appeal Tribunalom (Northern Ireland) (Žalbeni sud Sjeverne Irske, Ujedinjena Kraljevina), pozivajući se, među ostalim, na razliku u postupanju između građana Unije koji zakonito borave u Ujedinjenoj Kraljevini i britanskih državljana. Taj je sud odlučio postaviti Sudu pitanja o eventualnoj neusklađenosti britanskog zakona o univerzalnom kreditu sa zabranom diskriminacije na temelju državljanstva koja je propisana člankom 18. prvim stavkom UFEU-a.

Sud, zasjedajući u velikom vijeću, utvrđuje usklađenost britanskog propisa s načelom jednakog postupanja predviđenim člankom 24. Direktive 2004/38⁷¹, pri čemu obvezuje nacionalna tijela da provjere izlaže li odbijanje dodjele socijalne pomoći na temelju tog propisa građanina Unije i njegovu djecu konkretnoj i trenutačnoj opasnosti od povrede njihovih temeljnih prava priznatih Poveljom Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).

Ocjena Suda

Budući da je zahtjev suda koji je uputio zahtjev podnesen prije isteka prijelaznog razdoblja, odnosno prije 31. prosinca 2020., Sud je nadležan za odlučivanje o zahtjevu za prethodnu odluku na temelju članka 86. stavka 2. Sporazuma o povlačenju Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske iz Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju⁷².

⁷¹ Direktiva 2004/38/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji slobodno se kretati i boraviti na državnom području država članica, o izmjeni Uredbe (EEZ) br. 1612/68 i stavljanju izvan snage direktiva 64/221/EEZ, 68/360/EEZ, 72/194/EEZ, 73/148/EEZ, 75/34/EEZ, 75/35/EEZ, 90/364/EEZ, 90/365/EEZ i 93/96/EEZ (SL 2004., L 158, str. 77.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 42. i ispravak SL 2016., L 87, str. 36., u daljnjem tekstu: Direktiva o boravku)

⁷² SL 2020., L 29, str. 7.

Nakon tog uvodnog pojašnjenja, Sud najprije utvrđuje odredbe prava Unije primjenjive u predmetnom slučaju i zaključuje da pitanje je li osoba CG pretrpjela diskriminaciju na temelju državljanstva treba ocijeniti s obzirom na članak 24. Direktive o boravku, a ne članak 18. UFEU-a, zato što prvi od tih članaka konkretizira načelo nediskriminacije na temelju državljanstva koje je, među ostalim, utvrđeno drugonavedenim člankom u pogledu građana Unije koji se slobodno kreću i borave na području država članica.

Nakon što je utvrdio da univerzalni kredit o kojem je riječ treba kvalificirati kao socijalnu pomoć u smislu te direktive, Sud ističe da je pristup tom davanju ograničen na građane Unije koji ispunjavaju uvjete utvrđene navedenom direktivom. U tom pogledu Sud podsjeća na to da je na temelju članka 7. te direktive obveza ekonomski neaktivnog građanina Unije da ima dostatna sredstva uvjet za stjecanje prava na boravak dulji od tri mjeseca, ali kraći od pet godina.

Zatim potvrđuje svoju sudsku praksu prema kojoj država članica ima mogućnost, na temelju tog članka, odbiti dodjelu socijalne pomoći ekonomski neaktivnim građanima Unije koji, poput osobe CG, ostvaruju svoju slobodu kretanja i koji ne raspolažu dostatnim sredstvima da bi mogli zatražiti pravo boravka na temelju Direktive o boravku. Sud pojašnjava da se u okviru konkretnog ispitivanja imovinskog stanja svake zainteresirane osobe zatražena davanja ne uzimaju u obzir pri utvrđivanju postojanja dostatnih sredstava.

Sud, uostalom, naglašava da Direktiva o boravku ne sprečava države članice da uvedu povoljnija pravila od onih utvrđenih tom direktivom, u skladu s njezinim člankom 37. Međutim, pravo boravka dodijeljeno samo na temelju nacionalnog prava, kao što je to slučaj u glavnom postupku, nikako se ne može smatrati dodijeljenim „na temelju” navedene direktive.

Ipak, osoba CG iskoristila je svoju temeljnu slobodu kretanja i boravka na području država članica predviđenu Ugovorom, tako da njezina situacija ulazi u područje primjene prava Unije, čak i ako ostvaruje svoje pravo boravka na temelju britanskog prava kojim se uspostavlja povoljniji sustav u odnosu na onaj predviđen Direktivom o boravku. Međutim, Sud je presudio da tijela države članice domaćina pri dodjeli prava boravka, kao što je ono o kojem je riječ u glavnom postupku, provode odredbe UFEU-a koje se odnose na status građanina Unije, a koji se smatra temeljnim statusom državljana država članica, i to bez pozivanja na uvjete i ograničenja tog prava iz Direktive o boravku.

U skladu s člankom 51. stavkom 1. Povelje, ta su tijela stoga dužna, prilikom ispitivanja zahtjeva za socijalnu pomoć poput onog koji je podnijela osoba CG, postupiti u skladu s odredbama Povelje, osobito njezinim člancima 1. (ljudsko dostojanstvo), člankom 7. (poštovanje privatnog i obiteljskog života) i člankom 24. (prava djeteta). U okviru tog ispitivanja ta tijela mogu uzeti u obzir sve instrumente pomoći predviđene nacionalnim pravom na koje dotični građanin i njegova djeca stvarno imaju pravo.

Presuda od 16. studenoga 2021. (veliko vijeće), Governor of Cloverhill Prison i dr. (C-479/21 PPU, [EU:C:2021:929](#))

Osoba SD uhićena je u rujnu 2020. u Irskoj na temelju europskog uhidbenog naloga (EUN) koji su izdala pravosudna tijela Ujedinjene Kraljevine u ožujku 2020. u svrhu izvršenja kazne zatvora. Osoba SN uhićena je u veljači 2021. u Irskoj na temelju EUN-a koji su izdala ista pravosudna tijela u listopadu 2020. u svrhu pokretanja kaznenog progona. Zainteresirane se osobe nakon uhićenja i do donošenja odluke o njihovoj predaji navedenim tijelima nalaze u pritvoru u Irskoj. Budući da je High Court (Visoki sud, Irska) utvrdio da je njihovo zadržavanje u pritvoru zakonito i da je odbio naložiti njihovo puštanje na slobodu, zainteresirane osobe podnijele su žalbu Supreme Courtu (Vrhovni sud, Irska).

Prema mišljenju potonjeg suda, irski zakon kojim se u irsko pravo prenosi Okvirna odluka o EUN-u⁷³ primjenjuje se na treće zemlje ako postoji važeći sporazum između navedene zemlje i Unije radi predaje traženih osoba. Međutim, kako bi se to zakonodavstvo primjenjivalo, predmetni sporazum, odnosno u ovom slučaju Sporazum o povlačenju Ujedinjene Kraljevine iz Unije⁷⁴ i Sporazum o trgovini i suradnji između Unije i te treće države⁷⁵, treba biti obvezujući za Irsku. Međutim, to ne mora biti slučaj s obzirom na to da ti sporazumi sadržavaju mjere, koje se odnose na mehanizam europskog uhidbenog naloga i novi mehanizam predaje između Unije i Ujedinjene Kraljevine, koje su obuhvaćene područjem slobode, sigurnosti i pravde (u daljnjem tekstu: PSSP) i koje stoga načelno nisu obvezujuće za Irsku na temelju Protokola (br. 21)⁷⁶. Međutim, ni prilikom povlačenja Ujedinjene Kraljevine iz Unije ni tijekom sklapanja Sporazuma o trgovini i suradnji Irska nije iskoristila mogućnost koju ima na temelju navedenog Protokola (br. 21) da se na nju primijene odredbe tih sporazuma koje se odnose na navedene mjere⁷⁷.

Sud u svojoj presudi konkretno odlučuje o tome jesu li pravne osnove Sporazuma o povlačenju i Sporazuma o trgovini i suradnji, to jest članak 50. stavak 2. UEU-a (kojim se predviđa vanjska nadležnost Unije za sklapanje Sporazuma o povlačenju) odnosno članak 217. UFEU-a (kojim se predviđa vanjska nadležnost Unije za sklapanje sporazuma o pridruživanju) same po sebi prikladne kako bi se na njima temeljilo uključivanje tih mjera u te sporazume. Naime, ako nisu, potrebna je materijalna pravna osnova koja se odnosi na PSSP, što dovodi do primjene Protokola (br. 21) i podrazumijeva načelnu neprimjenjivost tih mjera u Irskoj.

Ocjena Suda

U okviru hitnog prethodnog postupka Sud, zasjedajući u velikom vijeću, odlučio je da su za Irsku obvezujuće odredbe Sporazuma o povlačenju kojima se predviđa nastavak primjene mehanizma EUN-a u odnosu na Ujedinjenu Kraljevinu tijekom prijelaznog razdoblja i odredba Sporazuma o trgovini i suradnji kojom se predviđa primjena mehanizma predaje uspostavljenog potonjim sporazumom na EUN-ove izdane prije isteka prijelaznog razdoblja koji se odnose na osobe koje još nisu uhićene prije isteka navedenog razdoblja.

Kao prvo, u okviru ispitivanja odabira članka 50. UEU-a kao pravne osnove za Sporazum o povlačenju, Sud ističe da, kako bi se mogao postići cilj kojim se omogućuje da se povlačenje neke države članice iz Unije pravilno provede, stavkom 2. te odredbe Uniji se dodjeljuje isključiva nadležnost za sklapanje sporazuma kojim se utvrđuju aranžmani tog povlačenja. Cilj tog sporazuma jest urediti sva pitanja koja se odnose na povlačenje, u svim područjima obuhvaćenim Ugovorima. Stoga je u skladu s tom nadležnosti Unija mogla

73 | Okvirna odluka Vijeća 2002/584/PUP od 13. lipnja 2002. o Europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica (SL 2002., L 190, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 83. i ispravak SL 2013., L 222, str. 14.), kako je izmijenjena Okvirnom odlukom Vijeća 2009/299/PUP od 26. veljače 2009. (SL 2009., L 81, str. 24.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 16., str. 169.)

74 | Sporazum o povlačenju Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske iz Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju (SL 2020., L 29, str. 7.) (u daljnjem tekstu: Sporazum o povlačenju)

75 | Sporazum o trgovini i suradnji između Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju, s jedne strane, i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske, s druge strane (SL 2021., L 149, str. 10.) (u daljnjem tekstu: Sporazum o trgovini i suradnji)

76 | Protokol (br. 21) o stajalištu Ujedinjene Kraljevine i Irske s obzirom na područje slobode, sigurnosti i pravde, priložen UEU-u i UFEU-u (SL 2012., C 326, str. 295.) (u daljnjem tekstu: Protokol (br. 21)). U skladu s tim protokolom, Irska nije obvezana mjerama obuhvaćenim PSSP-om, osim ako je izrazila želju da primijeni neku od njih.

77 | Na temelju članka 62. stavka 1. točke (b), u vezi s člankom 185. četvrtim stavkom Sporazuma o povlačenju, mehanizam EUN-a predviđen Okvirnom odlukom o EUN-u primjenjuje se u odnosu na Ujedinjenu Kraljevinu tijekom prijelaznog razdoblja, odnosno do 31. prosinca 2020. U skladu s člankom 632. Sporazuma o trgovini i suradnji, odredbe koje se odnose na predaju i koje se predviđaju tim Sporazumom o trgovini i suradnji primjenjuju se na EUN-ove izdane u skladu s Okvirnom odlukom o EUN-u prije isteka prijelaznog razdoblja ako tražena osoba nije bila uhićena za potrebe izvršenja EUN-a prije isteka tog prijelaznog razdoblja.

sklopiti Sporazum o povlačenju kojim se predviđa, među ostalim, da se, ako tim sporazumom nije predviđeno drukčije, tijekom prijelaznog razdoblja na Ujedinjenu Kraljevinu primjenjuje pravo Unije, uključujući Okvirnu odluku o EUN-u.

Sud dodaje da, s obzirom na to da se članku 50. stavku 2. UFEU-a ne mogu dodati pravne osnove kojima se predviđaju postupci koji nisu u skladu s postupkom predviđenim u njegovim stavicima 2. i 4., na temelju toga valja zaključiti da se samo člankom 50. UFEU-a u Sporazumu o povlačenju može zajamčiti dosljedno postupanje u svim područjima iz navedenih Ugovora, kojim se osigurava da se povlačenje pravilno provede. Stoga, s obzirom na to da je članak 50. stavak 2. UFEU-a jedina primjerena pravna osnova za sklapanje Sporazuma o povlačenju, ne može se primijeniti Protokol (br. 21).

Kao drugo, u okviru ispitivanja odabira članka 217. UFEU-a kao pravne osnove za Sporazum o trgovini i suradnji, Sud ističe da sporazumi sklopljeni na temelju te odredbe mogu sadržavati pravila koja se odnose na sva područja koja su u nadležnosti Unije. Međutim, s obzirom na to da Unija na temelju članka 4. stavka 2. točke (j) UFEU-a raspolaže podijeljenom nadležnosti u pogledu PSSP-a, mjere obuhvaćene tim područjem nadležnosti mogu se uključiti u sporazum o pridruživanju, kao što je Sporazum o trgovini i suradnji.

Budući da je mehanizam predaje uspostavljen Sporazumom o trgovini i suradnji doista obuhvaćen tim područjem nadležnosti, Sud zatim ispituje zahtijeva li uključivanje takvog mehanizma u sporazum o pridruživanju i dodavanje posebne pravne osnove Unije koja se odnosi na PSSP⁷⁸. U tom pogledu, osobito s obzirom na širok doseg Sporazuma o trgovini i suradnji, uključivanje u taj sporazum odredbi obuhvaćenih PSSP-om dio je općeg cilja navedenog sporazuma koji se odnosi na uspostavu temelja za širok odnos između Unije i Ujedinjene Kraljevine. Budući da se mehanizmom predaje uspostavljenim Sporazumom o trgovini i suradnji nastoji postići taj jedini cilj, nije nužno, kao što se to predviđa sudskom praksom o aktima koji slijede više ciljeva, dodati mu još jednu pravnu osnovu. Slijedom toga, pravila iz Sporazuma o trgovini i suradnji koja se odnose na predaju mogu se temeljiti samo na članku 217. UFEU-a a da se odredbe Protokola (br. 21) ne primjenjuju.

U ovom dijelu može se istaknuti i pet drugih presuda koje se odnose na Ujedinjenu Kraljevinu: presuda od 20. siječnja 2021., *Secretary of State for the Home Department* (C-255/19, [EU:C:2021:36](#))⁷⁹, presuda od 18. ožujka 2021., *Kuoni Travel* (C-578/19, [EU:C:2021:213](#))⁸⁰, presuda od 24. ožujka 2021., *MCP* (C-603/20 PPU, [EU:C:2021:231](#))⁸¹, presuda od 20. svibnja 2021., *Renésola UK* (C-209/20, [EU:C:2021:400](#))⁸² i presuda od 3. lipnja 2021., *Tesco Stores* (C-624/19, [EU:C:2021:429](#))⁸³.

78| Navodi se članak 82. stavak 1. drugi podstavak točka (d) UFEU-a.

79| Ta je presuda prikazana u dijelu VIII.1. „Politika azila“.

80| Ta je presuda prikazana u dijelu XIV.7. „Putovanja, odmori i kružna putovanja u paketnim aranžmanima“.

81| Ta je presuda prikazana u dijelu X. „Pravosudna suradnja u građanskim stvarima“.

82| Ta je presuda prikazana u dijelu VII.1. „Slobodno kretanje robe“.

83| Ta je presuda prikazana u dijelu XVI.1. „Jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja“.

IV. Građanstvo Unije

Sud je donio više presuda u području građanstva Unije. Dvije se presude odnose na ishođenje ili predočenje identifikacijskih dokumenata građana Unije u državama članicama čiji su državljani. Druge se dvije presude odnose na odluke o protjerivanju koje je donijela država članica domaćin u odnosu na građane Unije i članove njihovih obitelji. Zadnja se presuda odnosi na pravo na boravak državljanina treće zemlje koji je član obitelji građanina Unije⁸⁴.

1. Pravo na slobodno kretanje i boravak na državnom području država članica

Presuda od 6. listopada 2021., A (Prelazak državne granice izletničkim plovilom) (C-35/20, [EU:C:2021:813](#))

Osoba A, finski državljanin, izletničkim je plovilom u kolovozu 2015. putovala iz Finske u Estoniju i natrag. Tijekom tog putovanja prelazila je međunarodne vode koje se nalaze između Finske i Estonije. Iako je posjedovala važeću finsku putovnicu, osoba A nije ju nosila tijekom tog putovanja. Slijedom toga, prilikom granične kontrole provedene u Helsinkiju u trenutku povratka, osoba A nije mogla predočiti putovnicu niti ikakvu drugu putnu ispravu, ali se njezin identitet ipak mogao utvrditi na temelju vozačke dozvole.

Syyttäjä (državni odvjetnik, Finska) pokrenuo je protiv osobe A postupak zbog kašnjenog djela lakše povrede državne granice. Naime, u skladu s finskim zakonodavstvom, finski državljani moraju prilikom putovanja u drugu državu članicu ili prilikom povratka na državno područje Finske iz druge države članice, bilo kojim prijevoznim sredstvom i bilo kojim putem, pod prijetnjom kaznenih sankcija, nositi važeću osobnu iskaznicu ili putovnicu.

U prvostupanjskom postupku utvrđeno je da je osoba A počinila povredu time što je prešla finsku granicu a da nije nosila putnu ispravu. No ipak joj nije izrečena nikakva kazna jer je kažnjivo djelo bilo lakše naravi, a iznos novčane kazne koji joj se mogao izreći u skladu s kaznenim sustavom predviđenim finskim pravom, u skladu s njezinim prosječnim mjesečnim prihodima, bio je pretjeran te je iznosio 95 250 eura.

Budući da je žalba koju je državni odvjetnik podnio protiv te odluke odbijena, on je podnio reviziju Korkein oikeusu (Vrhovni sud, Finska). Potonji je sud zatim odlučio upitati Sud o usklađenosti finskog zakonodavstva o kojemu je riječ u glavnom postupku, a osobito sustava kaznenih sankcija kojim se prelazak državne granice

⁸⁴ U ovom dijelu treba istaknuti i sljedeće presude: presuda od 12. svibnja 2021., *Bundesrepublik Deutschland (Interpolova crvena tjeratica)* (C-505/19, [EU:C:2021:376](#)), koja je donesena u kontekstu izdavanja Interpolove crvene tjeralice i koja je prikazana u dijelu II.2. „Načelo *ne bis in idem*“; presuda od 15. srpnja 2021., *The Department for Communities in Northern Ireland* (C-709/20, [EU:C:2021:602](#)), koja se odnosi na načelo nediskriminacije na temelju državljanstva u slučaju građanina Unije koji boravi u Ujedinjenoj Kraljevini u kontekstu povlačenja te zemlje iz Europske unije i koja je prikazana u dijelu III. „Povlačenje Ujedinjene Kraljevine“ i presuda od 15. srpnja 2021., *A (Javna zdravstvena zaštita)* (C-535/19, [EU:C:2021:595](#)), koja se odnosi na pravo ekonomski neaktivnih građana Unije, koji borave u državi članici koja je različita od one njihova podrijetla, na uključivanje u sustav javnog zdravstvenog osiguranja države članice domaćina, i koja je prikazana u dijelu XVI.4. „Koordinacija sustava socijalne sigurnosti“.

bez važeće osobne iskaznice ili putovnice kažnjava novčanom kaznom koja može iznositi 20 % mjesečnog neto prihoda počinitelja povrede, s pravom građana Unije na slobodno kretanje predviđenim člankom 21. UFEU-a⁸⁵.

Ocjena Suda

U svojoj presudi Sud najprije pojašnjava uvjete pod kojima se može propisati obveza nošenja osobne iskaznice ili putovnice, pod prijetnjom sankcija, po potrebi i kaznene naravi, prilikom putovanja u državu članicu različitu od one čije državljanstvo ima dotična osoba.

U tom pogledu, kao prvo, ističe da izraz „s važećom osobnom iskaznicom ili putovnicom” koji se upotrebljava u Direktivi 2004/38⁸⁶, kojom se pojašnjava članak 21. UFEU-a, znači da je ostvarivanje prava državljana jedne države članice na odlazak u drugu državu članicu uvjetovano time da sa sobom nose važeću osobnu iskaznicu ili putovnicu. Ta formalnost povezana sa slobodnim kretanjem⁸⁷ ima za cilj olakšati ostvarivanje prava na slobodno kretanje, time što jamči da se svaka osoba koja ima to pravo bez poteškoća identificira kao takva u okviru eventualne provjere. Posljedično, država članica koja svoje državljane obvezuje da pri prelasku državne granice, kako bi otputovali u drugu državu članicu, ponesu jedan od navedenih dokumenata, doprinosi poštovanju te formalnosti.

Kada je, kao drugo, riječ o sankcijama koje se mogu izreći građaninu Unije koji ne poštuje navedenu formalnost, Sud pojašnjava da države članice na temelju autonomije kojom raspolažu u tom pogledu mogu predvidjeti sankcije, pa čak i kaznenopravne prirode, pod uvjetom da osobito poštuju načela proporcionalnosti i nediskriminacije.

Posljedično, Sud zaključuje da se pravu građana Unije na slobodno kretanje ne protivi nacionalni propis kojim država članica, pod prijetnjom kaznenih sankcija, obvezuje svoje državljane da nose važeću osobnu iskaznicu ili putovnicu kada putuju u drugu državu članicu, bilo kojim prijevoznim sredstvom i bilo kojim putem. Međutim, te sankcije moraju biti usklađene s općim načelima prava Unije, uključujući i načela proporcionalnosti i nediskriminacije.

Osim toga, Sud je došao do istog zaključka i u pogledu zahtjeva za nošenje osobne iskaznice ili putovnice prilikom ulaska državljana države članice na njezino državno područje iz druge države članice. On ipak pojašnjava da, iako se prilikom tog povratka državljana države članice na njezino državno područje može zahtijevati predočenje osobne iskaznice ili putovnice, obveza nošenja takvog dokumenta ne može biti uvjet za pravo ulaska.

85 | Uzimajući u obzir odredbe koje se odnose na prelazak granica utvrđene u Uredbi (EZ) br. 562/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. ožujka 2006. o Zakoniku Zajednice o pravilima kojima se uređuje kretanje osoba preko granica (Zakonik o schengenskim granicama).

86 | Vidjeti članke 4. i 1. Direktive 2004/38 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji slobodno se kretati i boraviti na državnom području država članica, o izmjeni Uredbe (EEZ) br. 1612/68 i stavljanju izvan snage direktiva 64/221/EEZ, 68/360/EEZ, 72/194/EEZ, 73/148/EEZ, 75/34/EEZ, 75/35/EEZ, 90/364/EEZ, 90/365/EEZ i 93/96/EEZ (SL 2004., L 158, str. 77.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 42. i ispravak SL 2016., L 87, str. 36., u daljnjem tekstu: Direktiva o boravku).

87 | Uvodna izjava 7. Direktive o boravku

Naposljetku, Sud ispituje protivi li se članku 21. stavku 1. UFEU-a i Direktivi o boravku, u vezi s načelom proporcionalnosti kazni predviđenim Poveljom Europske unije o temeljnim pravima⁸⁸ (u daljnjem tekstu: Povelja), sustav kaznenih sankcija kao što je onaj predviđen u finskom pravu u slučaju prelaska državne granice bez važeće osobne iskaznice ili putovnice.

U tom pogledu Sud ističe da, iako države članice mogu izreći novčanu kaznu kako bi sankcionirale povredu formalnog zahtjeva u pogledu ostvarivanja prava dodijeljenog pravom Unije, takva sankcija ipak mora biti proporcionalna težini te povrede. Međutim, kada, kao u ovom slučaju, nositelj prava na slobodno kretanje, koji posjeduje važeću osobnu iskaznicu ili putovnicu, povrijedi obvezu nošenja takvog dokumenta, na način da jednostavno nije ponio taj dokument prilikom svojeg putovanja, kažnjivo djelo ima malu težinu. Slijedom toga, teška novčana kazna, poput one koja se sastoji od novčane kazne u visini od 20 % iznosa prosječnog mjesečnog neto dohotka počinitelja povrede, nije proporcionalna težini te povrede.

Presuda od 14. prosinca 2021. (veliko vijeće), Stolična opština, rajon „Pančarevo” (C-490/20, EU:C:2021:1008)

V. M. A., bugarska državljanica, i K. D. K. borave od 2015. u Španjolskoj, a 2018. stupile su u brak. Njihovo dijete, S. D. K. A., rođeno je 2019. u Španjolskoj. U rodnom listu tog djeteta, koji su izdala španjolska tijela, kao roditelji navedene su dvije majke.

Budući da je rodni list koji izdaju bugarska tijela nužan za dobivanje bugarske identifikacijske isprave, V. M. A. je zatražila od općine Sofija⁸⁹ da joj za S. D. K. A. izda takav rodni list. Tom je zahtjevu priložila ovjereni prijevod na bugarski jezik izvotka iz španjolske evidencije o osobnom stanju u pogledu rodnog lista S. D. K. A.

Općina Sofija naložila je V. M. A. da podnese dokaze o roditeljstvu S. D. K. A., i to u vezi s identitetom djetetove biološke majke. Naime, obrazac rodnog lista važeći u Bugarskoj predviđa samo jednu rubriku za „majku”⁹⁰ i jednu rubriku za „oca” te se u svaku od tih rubrika može upisati samo jedno ime.

Budući da je V. M. A. smatrala da nije obvezna pružiti potrebnu informaciju, općina Sofija odbila je izdati zatraženi rodni list zbog nedostatka informacija o identitetu biološke majke dotičnog djeteta i činjenice da je navođenje u rodnom listu dvoje roditelja ženskog spola protivno bugarskom javnom poretku kojim se ne dopušta sklapanje braka između dviju osoba istog spola.

V. M. A. je protiv te odluke podnijela tužbu Administrativnom sudu Sofia-grad (Upravni sud u Sofiji, Bugarska), sudu koji je uputio zahtjev.

Taj sud dvoji u pogledu pitanja povređuju li se odbijanjem bugarskih tijela da registriraju rođenje bugarske državljanke⁹¹, do kojeg je došlo u drugoj državi članici i koje je potvrđeno rodnim listom u kojem se navode dvije majke i koji je izdala potonja država članica, prava navedene državljanke koja su joj dodijeljena člancima 20.

88 | Članak 49. stavak 3. Povelje

89 | Stolična opština, rajon „Pančarevo” (općina Sofija, okrug Pančarevo, Bugarska) (u daljnjem tekstu: općina Sofija)

90 | Prema Semeen kodeksu (bugarski obiteljski zakonik), u njegovoj verziji koja se primjenjuje na glavni postupak, majčinstvo se utvrđuje rođenjem, s obzirom na to da je majka djeteta definirana kao žena koja ga je rodila, uključujući u slučaju medicinski potpomognute oplodnje.

91 | Taj sud smatra da je nesporno da, čak i ako bugarska tijela nisu izdala rodni list, dijete ima bugarsko državljanstvo na temelju, osobito, članka 25. stavka 1. bugarskog Ustava.

i 21. UFEU-a, kao i člancima 7., 24. i 45. Povelje. Naime, to odbijanje može otežati izdavanje bugarske identifikacijske isprave i stoga zapriječiti ostvarivanje prava tog djeteta na slobodno kretanje i puno ostvarivanje njegovih prava koja ima kao građanin Unije.

U tim okolnostima taj je sud odlučio postaviti Sudu pitanje o tumačenju članka 4. stavka 2. UFEU-a⁹², članka 20. i 21. UFEU-a kao i članka 7., 24. i 45. Povelje. Taj sud u biti pita obvezuju li te odredbe državu članicu na izdavanje rodnog lista kako bi dijete dobilo identifikacijsku ispravu, pri čemu je to dijete državljanin te države članice čije je rođenje u drugoj državi članici potvrđeno rodnim listom koji su izdala tijela te druge države članice, u skladu s njezinim nacionalnim pravom i kojim se kao majke tog djeteta određuju državljanica prve od tih dviju država članica i njezina supruga, pri čemu se ne navodi koja je od tih dviju žena rodila navedeno dijete.

U svojoj presudi, donesenoj u velikom vijeću, Sud navedene odredbe tumači na način da, kad je riječ o maloljetnom djetetu, građaninu Unije, u čijem su rodnom listu koji su izdala nadležna tijela države članice domaćina, kao njegovi roditelji naznačene dvije osobe istog spola, država članica čiji je to dijete državljanin obvezna mu je, s jedne strane, izdati osobnu iskaznicu ili putovnicu, a da pritom ne zahtijeva da njezina nacionalna tijela prethodno izdaju rodni list, kao i, s druge strane, priznati, poput svake druge države članice, dokument koji potječe iz države članice domaćina te koji navedenom djetetu omogućuje da s bilo kojom od tih dviju osoba ostvaruje svoje pravo na slobodno kretanje i boravak na državnom području država članica.

Ocjena Suda

Do tog zaključka Sud je došao najprije podsjetivši na to da, kako bi se državljanima država članica omogućilo da ostvare pravo slobodnog kretanja i boravka na državnom području država članica⁹³ koje je svakom građaninu Unije priznato člankom 21. stavkom 1. UFEU-a, Direktiva o boravku nalaže državama članicama da, djelujući u skladu sa svojim zakonodavstvom, svojim državljanima izdaju osobnu iskaznicu ili putovnicu u kojoj se navodi njihovo državljanstvo.

Stoga, budući da je S. D. K. A. bugarska državljanica, bugarska tijela dužna su joj izdati bugarsku osobnu iskaznicu ili putovnicu u kojoj je navedeno njezino prezime kako proizlazi iz rodnog lista koji su izdala španjolska tijela, neovisno o izdavanju novog rodnog lista.

Takav dokument, sâm ili povezan s dokumentom koji je izdala država članica domaćin, mora djetetu poput S. D. K. A. omogućiti ostvarivanje njegova prava na slobodno kretanje sa svakom od svojih dviju majki, čiji je status roditelja tog djeteta utvrdila država članica domaćin za vrijeme boravka u skladu s Direktivom o boravku.

Naime, prava koja se člankom 21. stavkom 1. UFEU-a priznaju državljanima država članica uključuju pravo na vođenje normalnog obiteljskog života u njihovoj državi članici domaćinu i državi članici njihova državljanstva prilikom povratka na državno područje te države članice na način da su ondje uz njih prisutni članovi njihove obitelji. Budući da su španjolska tijela zakonito utvrdila postojanje roditeljske veze, biološke ili pravne, između S. D. K. A. i njezinih dvaju roditelja, koja je potvrđena u rodnom listu izdanom za dijete, osobama V. M. A. i K. D. K. mora stoga primjenom članka 21. UFEU-a i Direktive o boravku, kao roditeljima maloljetnog građanina Unije nad kojim faktično imaju pravo na skrb, u svim državama članicama biti priznato pravo da mu budu pratnja tijekom ostvarivanja njegovih prava.

⁹² Na temelju kojeg, osobito, Unija poštuje nacionalni identitet svojih država članica, neodvojivo povezan s njihovim temeljnim političkim i ustavnim strukturama.

⁹³ U daljnjem tekstu: pravo na slobodno kretanje

Iz toga proizlazi, s jedne strane, da države članice moraju priznati tu roditeljsku vezu kako bi S. D. K. A. omogućili da sa svakim od svojih roditelja ostvaruje svoje pravo na slobodno kretanje. S druge strane, oba roditelja moraju raspolagati dokumentom koji ih ovlašćuje da putuju s tim djetetom. Tijela države članice domaćina u najboljem su položaju izdati takav dokument, koji se može sastojati od rodnog lista i koji druge države članice imaju obvezu priznati.

Točno je da je osobno stanje područje u nadležnosti država članica koje slobodno odlučuju hoće li u svojem nacionalnom pravu predvidjeti sklapanje braka za osobe istog spola kao i njihovo roditeljstvo. Međutim, pri izvršavanju te nadležnosti svaka država članica mora poštovati pravo Unije, osobito odredbe Ugovorâ koje se odnose na slobodu kretanja i boravka građana Unije, priznajući u tu svrhu osobno stanje osoba utvrđeno u drugoj državi članici u skladu s njezinim pravom.

U predmetnom slučaju obveza države članice da, s jedne strane, djetetu, državljaninu te države članice, koje je rođeno u drugoj državi članici u kojoj je izdan rodni list u kojem su kao roditelji navedene dvije osobe istog spola, izda osobnu iskaznicu ili putovnicu i, s druge strane, prizna roditeljsku vezu između tog djeteta i svake od tih dviju osoba u okviru njegova ostvarivanja vlastitih pravâ na temelju članka 21. UFEU-a i s njime povezanih akata sekundarnog prava, ne povređuje nacionalni identitet niti krši javni poredak te države članice. Naime, takva obveza ne podrazumijeva da predmetna država članica u svojem nacionalnom pravu predvidi roditeljstvo osoba istog spola ili da prizna, u svrhe različite od ostvarivanja prava koja to dijete ima na temelju prava Unije, roditeljsku vezu između navedenog djeteta i osoba koje se navode kao njegovi roditelji u rodnom listu koji su izdala tijela države članice domaćina.

Naposlijetku, nacionalna mjera koja može spriječiti ostvarivanje slobodnog kretanja osoba može se opravdati samo ako je u skladu s temeljnim pravima zajamčenima Poveljom⁹⁴. Međutim, bilo bi protivno temeljnim pravima zajamčenima člancima 7. i 24. Povelje da se djetetu uskrati odnos s jednim od njegovih roditelja u okviru ostvarivanja njegova prava na slobodno kretanje i da mu se ostvarivanje tog prava učini nemogućim ili pretjerano teškim zbog toga što su njegovi roditelji istog spola.

2. Odluke o protjerivanju u pogledu građana Unije koje je donijela država članica domaćin

Presuda od 22. lipnja 2021. (veliko vijeće), Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Učinci odluke o protjeravanju) (C-719/19, [EU:C:2021:506](#))

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (državni tajnik za pravosuđe i sigurnost, Nizozemska, u daljnjem tekstu: državni tajnik) odlukom od 1. lipnja 2018. utvrdio je da osoba FS, poljski državljanin, nezakonito boravi na državnom području Nizozemske jer više ne ispunjava uvjete predviđene člankom 7. Direktive o boravku, koji se odnosi na pravo na boravak dulji od tri mjeseca, te joj je naložio da napusti nizozemsko državno područje. Odlukom od 25. rujna 2018. (u daljnjem tekstu: odluka o protjerivanju) državni tajnik utvrdio je da je neosnovana pritužba koju je osoba FS podnijela protiv odluke od 1. lipnja 2018. Odredio joj je rok od četiri tjedna za dobrovoljni odlazak, koji je istjecao 23. listopada 2018., i nakon kojeg je osoba FS mogla biti protjerana zbog svojeg nezakonitog boravka u Nizozemskoj.

⁹⁴ U situaciji koja je predmet glavnog postupka relevantno je pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života zajamčeno člankom 7. Povelje te prava djeteta zajamčena njezinim člankom 24., osobito pravo na uzimanje u obzir zaštite interesa djeteta te na održavanje redovitog osobnog odnosa i izravnog kontakta s obama roditeljima.

Osoba FS napustila je Nizozemsku najkasnije 23. listopada 2018., s obzirom na to da ju je njemačka policija na taj dan uhitila zbog krađe u trgovini. Osoba FS izjavila je da boravi u Njemačkoj, blizu nizozemske granice. Osim toga, navela je i da je zbog svoje ovisnosti o marihuani svakodnevno odlazila u Nizozemsku kako bi je kupovala. Uhićena je 22. studenoga 2018. u supermarketu u Nizozemskoj zbog krađe. Nakon njezina uhićenja te nakon što joj je određeno policijsko zadržavanje, državni tajnik odredio je osobi FS upravno zadržavanje radi njezina protjerivanja u zemlju podrijetla. Ta je odluka obrazložena time da postoji opasnost da osoba FS izbjegne nadzor stranaca te da izbjegne ili ometa pripremu odlaska ili postupak protjerivanja.

Presudom donesenom u prosincu 2018. rechtbank Den Haag, zittingsplaats Groningen (Sud u Haagu, stalna služba u Groningenu, Nizozemska) odbio je kao neosnovanu tužbu koju je osoba FS podnijela protiv odluke o upravnom zadržavanju. Osoba FS podnijela je žalbu protiv te presude Raadu van State (Državno vijeće, Nizozemska), sudu koji je uputio zahtjev. Taj sud ističe da je odluka o protjerivanju koja je donesena protiv osobe FS odluka o protjerivanju u smislu članka 15. Direktive o boravku⁹⁵. Prema mišljenju tog istog suda pitanje je li osoba FS nakon svojeg povratka u Nizozemsku zakonito zadržana ovisi o tome je li na dan tog zadržavanja ponovno imala pravo na boravak. Stoga je Sud pozvan odlučiti o okolnostima u kojima se građanin Unije protiv kojeg je donesena odluka o protjerivanju zbog razloga koji nisu javni poredak, javna sigurnost ili javno zdravlje može pozvati na novo pravo boravka u državi članici domaćinu.

Svojom presudom, donesenom u velikom vijeću, Sud je utvrdio da odluka o protjerivanju građanina Unije s državnog područja države članice domaćina, donesena na temelju tog članka 15. stavka 1. Direktive o boravku, zbog toga što taj građanin Unije više nema pravo na privremeni boravak na tom području na temelju te direktive, nije u potpunosti izvršena samo na temelju činjenice da je navedeni građanin Unije fizički napustio navedeno područje u roku koji mu je u toj odluci određen za dobrovoljni odlazak. Usto, Sud navodi da, kako bi ostvario novo pravo na boravak na temelju članka 6. stavka 1. Direktive o boravku na istom području, građanin Unije protiv kojeg je donesena takva odluka o protjerivanju mora ne samo fizički napustiti državno područje države članice domaćina, nego i stvarno i konkretno okončati svoj boravak na tom državnom području, tako da se prilikom njegova povratka na navedeno državno područje ne može smatrati da se njegov boravak zapravo nastavlja na njegov raniji neprekinuti boravak na istom državnom području.

Ocjena Suda

Kako bi došao do tog zaključka, kao prvo, Sud razmatra je li samo fizički odlazak građanina Unije iz države članice domaćina dovoljan da bi se odluka o protjerivanju koja je protiv njega donesena na temelju članka 15. stavka 1. Direktive o boravku mogla smatrati u potpunosti izvršenom. U tom pogledu Sud ističe da vremenski učinci takve odluke o protjerivanju ne proizlaze iz teksta te direktive. Nadalje, s obzirom na cilj koji se želi postići tom odredbom i kontekst u kojem se ona nalazi, kao i svrhu navedene direktive, Sud ističe da je mogućnost države članice domaćina da protjera građanina Unije koji više ne boravi zakonito na njezinu državnom području dio posebnog cilja Direktive o boravku, a koji se sastoji od izbjegavanja toga da građani Unije i članovi njihovih obitelji postanu nerazuman teret za sustav socijalne pomoći države članice domaćina tijekom njihova privremenog boravka. Sud usto navodi da bi tumačenje prema kojem bi samo fizički odlazak građanina Unije bio dovoljan za izvršenje odluke o protjerivanju dovelo do toga da bi se taj građanin mogao pozivati na višekratne uzastopne privremene boravke u državi članici kako bi u njoj zapravo stalno boravio, iako takav građanin ne bi ispunjavao uvjete za stalni boravak predviđene Direktivom o boravku. Prema

⁹⁵ Ta odredba, među ostalim, predviđa da se određeni postupci predviđeni u poglavlju VI. iste direktive, naslovljenom „Ograničenja prava na ulazak i prava na boravak zbog razloga javnog poretka, javne sigurnosti ili javnog zdravlja“ (postupci predviđeni u članku 30. i 31.) po analogiji primjenjuju na sve odluke kojima se ograničava slobodno kretanje građana Europske unije ili članova njihovih obitelji zbog razloga koji nisu javni poredak, javna sigurnost ili javno zdravlje.

mišljenju Suda, takvo tumačenje ne bi bilo u skladu s općim kontekstom Direktive o boravku, kojom je predviđen stupnjeviti sustav u pogledu prava na boravak u državi članici domaćinu koji dovodi do stjecanja prava na stalni boravak.

Usto, Sud ocjenjuje da određivanje roka od najmanje mjesec dana od dana obavijesti o odluci o protjerivanju za njezino izvršenje⁹⁶ s obzirom na to da se njime omogućava građaninu o kojem je riječ da pripremi svoj odlazak, ide u prilog tumačenju članka 15. stavka 1. Direktive o boravku prema kojem je odluka o protjerivanju izvršena kada taj građanin stvarno i konkretno okonča svoj boravak na tom državnom području.

Kao drugo, Sud daje korisne naznake sudu koji je uputio zahtjev kako bi taj sud mogao utvrditi, na temelju cjelovite ocjene svih okolnosti spora koji se pred njim vodi, je li predmetni građanin Unije stvarno i konkretno okončao svoj boravak na državnom području države članice domaćina tako da se može smatrati da je odluka o protjerivanju koja se na njega odnosila u potpunosti izvršena. U tom pogledu Sud najprije navodi da bi nalaganje takvom građaninu, u svakom slučaju, da se suzdrži od ulaska u državu članicu domaćina tijekom određenog minimalnog razdoblja, poput primjerice razdoblja od tri mjeseca, kako bi se mogao pozvati na novo pravo boravka u državi članici na temelju članka 6. stavka 1. Direktive o boravku, dovelo do toga da se ostvarivanje tog temeljnog prava podvrgava ograničenju koje nije predviđeno ni Ugovorima ni tom direktivom. Međutim, trajanje razdoblja koje je ta osoba provela izvan državnog područja države članice domaćina nakon što je ona donijela odluku o protjerivanju može imati određenu važnost na način da, što je odsutnost zainteresirane osobe s državnog područja države članice domaćina dulja, ta odsutnost više potvrđuje stvarnu i konkretnu prirodu prestanka njegova boravka u toj državi članici. Osim toga, među drugim korisnim naznakama koje Sud pruža on ističe važnost svih elemenata koji potvrđuju prekid veza između predmetnog građanina Unije i države članice domaćina, poput raskida ugovora o najmu ili selidbe. Sud pojašnjava da relevantnost takvih elemenata mora ocijeniti nadležno nacionalno tijelo s obzirom na sve konkretne okolnosti koje obilježavaju posebnu situaciju građanina Unije o kojem je riječ.

Naposlijetku, Sud pojašnjava posljedice neizvršenja odluke o protjerivanju. U tom pogledu navodi da, ako iz provjera koje provodi nadležno nacionalno tijelo proiziđe da građanin Unije nije stvarno i konkretno okončao svoj privremeni boravak na državnom području države članice domaćina, ta država članica nije dužna donijeti novu odluku o protjerivanju na temelju istih činjenica na temelju kojih je već donesena odluka o protjerivanju protiv tog građanina, nego se može osloniti na potonju odluku kako bi ga obvezala da napusti njezino državno područje. Međutim, Sud pojašnjava da bi materijalna promjena okolnosti koja bi omogućila građaninu Unije da ispuní uvjete predviđene u članku 7. Direktive o boravku, a koji se odnose na boravak duži od tri mjeseca, lišila svakog učinka odluku o protjerivanju koja je protiv njega donesena i značila bi da se, unatoč njezinu neizvršenju, njegov boravak na državnom području dotične države članice smatra zakonitim. Kad je riječ o mogućnosti države članice da provjeri je li takva odluka o protjerivanju u potpunosti izvršena, unatoč ograničenjima utvrđenima pravom Unije koja se odnose na takve provjere, određene odredbe Direktive o boravku omogućavaju državi članici domaćinu da osigura da taj privremeni boravak državljana drugih država članica na njezinu području bude u skladu s tom direktivom⁹⁷. Konačno, Sud utvrđuje da se na odluku o protjerivanju donesenu protiv građanina Unije na temelju članka 15. stavka 1. Direktive o boravku ne može pozivati kada na temelju članka 5. te direktive, koji predviđa pravo ulaska na državno područje države članice domaćina, taj građanin povremeno dolazi na to državno područje iz drugih razloga, a ne kako bi ondje boravio.

⁹⁶ Predviđeno člankom 30. stavkom 3. Direktive o boravku i po analogiji primjenjivo na odluku donesenu na temelju članka 15. te direktive.

⁹⁷ To osobito vrijedi za članak 5. stavak 5. Direktive o boravku, prema kojem država članica može od zainteresirane osobe zahtijevati da prijavi svoju prisutnost na njezinu državno područje u razumnom i nediskriminirajućem roku, pri čemu nepoštovanje potonjeg zahtjeva, kao i onog o obvezi prijave, može dovesti do proporcionalnih i nediskriminirajućih sankcija.

Presuda od 22. lipnja 2021. (veliko vijeće), *Ordre des barreaux francophones et germanophone* i dr. (Preventivne mjere u svrhu udaljavanja) (C-718/19, [EU:C:2021:505](#))

Dvije tužbe za ukidanje loi du 24 février de 2017 modifiant la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers afin de renforcer la protection de l'ordre public et de la sécurité nationale (Zakon od 24. veljače 2017. o izmjeni Zakona od 15. prosinca 1980. o pristupu državnom području, boravku, nastanjenju i udaljavanju stranaca radi jačanja zaštite javnog poretka i nacionalne sigurnosti)⁹⁸ podnesene su Couru constitutionnelle (Ustavni sud, Belgija). Prvu je podnio *Ordre des barreaux francophones et germanophone*, a drugu su podnijele četiri neprofitne udruge koje djeluju u području zaštite prava migranata i zaštite ljudskih prava.

Taj nacionalni propis iz 2017. predviđa, s jedne strane, mogućnost da se građanima Unije i članovima njihovih obitelji, tijekom roka koji im je određen za napuštanje belgijskog državnog područja nakon donošenja odluke o udaljavanju u odnosu na njih zbog razloga javnog poretka ili tijekom produljenja tog roka, izreknu preventivne mjere kojima se nastoji izbjeći opasnost od bijega, kao što je to određivanje kućnog pritvora. S druge strane, on omogućava zadržavanje, u najduljem razdoblju od osam mjeseci, građana Unije i članova njihovih obitelji koji nisu postupili u skladu s takvom odlukom o udaljavanju, kako bi se zajamčilo njezino izvršenje. Te su odredbe slične ili istovjetne onima koje se primjenjuju na državljane trećih zemalja s nezakonitim boravkom kojima se Direktiva 2008/115⁹⁹ prenosi u belgijsko pravo.

U tim okolnostima, sud koji je uputio zahtjev pita Sud o usklađenosti tog belgijskog propisa sa slobodom kretanja koja je građanima Unije i članovima njihovih obitelji zajamčena člancima 20. i 21. UFEU-a kao i Direktivom o boravku.

Ocjena Suda

Sud, u sastavu velikog vijeća, najprije utvrđuje da u situaciji u kojoj ne postoji propis prava Unije u pogledu izvršenja odluke o udaljavanju građana Unije i članova njihovih obitelji, puka činjenica da država članica domaćin predviđa pravila koja se odnose na to izvršenje po uzoru na odredbe koje se primjenjuju na vraćanje državljana trećih zemalja sama po sebi nije protivna pravu Unije. Međutim, takva pravila moraju biti u skladu s tim pravom, osobito u području slobode kretanja i boravka građana Unije i članova njihovih obitelji. Sud zatim provjerava ograničuje li se tim pravilima te slobode i, u slučaju potvrdnog odgovora, jesu li navedena pravila opravdana.

Tako Sud smatra, kao prvo, da se predmetnim nacionalnim odredbama ograničuje sloboda kretanja i boravka jer se njima ograničava kretanje dotične osobe.

Kao drugo, kad je riječ o postojanju opravdanja za takva ograničenja, Sud najprije podsjeća na to da su predmetne mjere namijenjene izvršenju odluka o udaljavanju koje se donose zbog razloga javnog poretka ili javne sigurnosti i treba ih ocjenjivati s obzirom na zahtjeve predviđene člankom 27. Direktive o boravku¹⁰⁰.

98 | *Moniteur belge* od 19. travnja 2017., str. 51890.

99 | Direktiva 2008/115/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2008. o zajedničkim standardima i postupcima država članica za vraćanje državljana trećih zemalja s nezakonitim boravkom (SL 2008., L 348, str. 98.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 8., str. 188.; u daljnjem tekstu: Direktiva o vraćanju)

100 | U skladu sa stavkom 2. tog članka, mjere ograničavanja poduzete zbog razloga javnog poretka ili javne sigurnosti moraju biti u skladu s načelom proporcionalnosti i temeljiti se isključivo na osobnom ponašanju dotičnog pojedinca.

S jedne strane, kad je riječ o preventivnim mjerama kojima se nastoji izbjeći opasnost od bijega, Sud utvrđuje da se člancima 20. i 21. UFEU-a kao ni Direktivi o boravku ne protivi to da se na građane Unije i članove njihovih obitelji, tijekom roka koji im je određen za napuštanje državnog područja države članica domaćina nakon donošenja takve odluke o udaljavanju, primijene odredbe koje su slične onima kojima se u odnosu na državljane trećih zemalja Direktiva o vraćanju¹⁰¹ prenosi u nacionalno pravo, pod uvjetom da prvo navedene odredbe poštuju opća načela, predviđena Direktivom o boravku¹⁰², u pogledu ograničavanja prava na ulazak i prava na boravak zbog razloga javnog poretka, javne sigurnosti ili javnog zdravlja i da nisu nepovoljnije od drugo navedenih.

Naime, takve preventivne mjere nužno doprinose zaštiti javnog poretka s obzirom na to da je njihov cilj osigurati da se osoba koja predstavlja opasnost za javni poredak države članice domaćina udalji s njezina državnog područja. Za te se mjere stoga treba smatrati da se njima ograničava sloboda njihova kretanja i boravka „zbog razloga javnog poretka” u smislu Direktive o boravku¹⁰³, tako da se one načelno mogu opravdati na temelju te direktive.

Osim toga, za te se mjere ne može smatrati da su protivne Direktivi o boravku samo zbog toga što su slične mjerama kojima se Direktiva o vraćanju prenosi u nacionalno pravo. S obzirom na tu činjenicu, Sud naglašava da osobe na koje se odnosi Direktiva o boravku imaju status i prava posve drukčije prirode od onih na koje se mogu pozvati osobe na koje se odnosi Direktiva o vraćanju. Prema tome, s obzirom na temeljni status koji uživaju građani Unije, mjere koje im se mogu propisati u svrhu izbjegavanja opasnosti od bijega ne smiju biti nepovoljnije od mjera predviđenih nacionalnim pravom kako bi se izbjegla takva opasnost od bijega, tijekom trajanja roka za dobrovoljni odlazak, državljana trećih zemalja u odnosu na koje se vodi postupak vraćanja zbog razloga javnog poretka.

S druge strane, kad je riječ o zadržavanju u svrhu udaljavanja, Sud utvrđuje da se člancima 20. i 21. UFEU-a kao i Direktivi o boravku protivi nacionalni propis u okviru kojeg se na građane Unije i članove njihovih obitelji koji, nakon isteka određenog roka ili njegova produljenja, nisu postupili u skladu s odlukom o udaljavanju koja je donesena u odnosu na njih zbog razloga javnog poretka ili javne sigurnosti, primjenjuje mjera zadržavanja u najduljem trajanju od osam mjeseci pri čemu je to trajanje istovjetno onom koje se u nacionalnom pravu primjenjuje na državljane trećih zemalja koji nisu postupili u skladu s odlukom o vraćanju donesenom zbog takvih razloga na temelju Direktive o vraćanju¹⁰⁴.

U tom pogledu, Sud navodi da trajanje zadržavanja predviđeno predmetnom nacionalnom odredbom, koje je istovjetno onom koje se primjenjuje na udaljavanje državljana trećih zemalja, mora biti proporcionalno postavljenom cilju koji se sastoji od osiguravanja učinkovite politike udaljavanja građana Unije i članova njihovih obitelji. Međutim, kad je konkretno riječ o trajanju postupka udaljavanja, građani Unije i članovi njihovih obitelji ne nalaze se u situaciji koja je usporediva s onom državljana trećih zemalja tako da nije opravdano istovjetno postupanje prema svim tim osobama kad je riječ o najduljem trajanju zadržavanja.

Konkretno, države članice raspolažu mehanizmima suradnje i instrumentima u okviru udaljavanja građana Unije ili članova njihovih obitelji u drugu državu članicu, kojima nužno ne raspolažu u okviru udaljavanja državljana treće zemlje u treću zemlju. Naime, budući da se odnosi između država članica temelje na obvezi

101| Članak 7. stavak 3. Direktive o vraćanju. U skladu s tom odredbom, „[o]dređene obveze čiji je cilj sprečavanje opasnosti od bijega, kao što je redovno javljanje tijelima, polog odgovarajućeg novčanog jamstva, dostava dokumenata ili obveza boravka u određenom mjestu, mogu se odrediti tijekom vremena za dobrovoljni odlazak”.

102| Članak 27. Direktive o boravku

103| Članak 27. stavak 1. Direktive o boravku

104| Članak 6. stavak 1. Direktive o vraćanju

lojalne suradnje i načelu uzajamnog povjerenja, oni ne bi trebali dovesti do poteškoća koje su istovjetne onima koje se mogu pojaviti u slučaju suradnje između država članica i trećih zemalja. Usto, praktične poteškoće koje se odnose na organiziranje povratka načelno ne bi trebale biti iste za te dvije kategorije osoba. Naposljetku, vraćanje građanina Unije na područje njegove države članice podrijetla olakšano je Direktivom o boravku¹⁰⁵.

Prema mišljenju Suda, iz toga proizlazi da najdulje trajanje zadržavanja od osam mjeseci u svrhu udaljavanja građana Unije i članova njihovih obitelji prekoračuje ono što je nužno za ostvarenje postavljenog cilja.

3. Izvedeno pravo na boravak državljanina treće zemlje koji su članovi obitelji građanina Unije

Presuda od 2. rujna 2021. (veliko vijeće), État belge (Pravo boravka u slučaju nasilja u obitelji) (C-930/19, [EU:C:2021:657](#))

Osoba X, alžirski državljanin, pridružila se 2012. svojoj supruzi Francuskinji u Belgiji, gdje joj je izdana dozvola boravka za člana obitelji građanina Unije.

Tijekom 2015. dotični je bio prisiljen napustiti obiteljski dom zbog nasilja u obitelji koje je nad njim počinila njegova supruga. Nekoliko mjeseci kasnije, ona je napustila Belgiju i nastanila se u Francuskoj. Gotovo tri godine nakon tog odlaska, osoba X podnijela je tužbu za razvod braka. Razvod je proglašen 24. srpnja 2018.

U međuvremenu État belge (Belgijska Država) ukinuo je pravo boravka osobi X jer nije dokazala da ima dostatna novčana sredstva za vlastito uzdržavanje. Naime, suprotno belgijskoj odredbi kojom se prenosi članak 13. stavak 2. Direktive o boravku, u slučaju razvoda braka ili prestanka zajedničkog života bračnih drugova zadržavanje prava boravka državljanina treće zemlje koji je bio žrtva nasilja u obitelji koje je počinio njegov bračni drug građanin Unije podliježe određenim uvjetima, među ostalim, i uvjetu da ima dostatna sredstva.

Osoba X protiv te odluke podnijela je tužbu pred Conseilom du contentieux des étrangers (Vijeće za sporove u vezi sa strancima, Belgija), zbog toga što postoji razlika u postupanju između bračnog druga građanina Unije i bračnog druga državljanina treće zemlje koji zakonito boravi u Belgiji. Naime, belgijska odredba kojom je prenesen članak 15. stavak 3. Direktive 2003/86¹⁰⁶ zadržavanje prava boravka državljanina treće zemlje koji je ostvario pravo na spajanje obitelji s drugim državljaninom treće zemlje i koji je bio žrtva nasilja u obitelji koje je počinio potonji državljanin, u slučaju razvoda ili rastave uvjetuje samo dokazom o postojanju nasilja u obitelji.

Vijeće za sporove u vezi sa strancima smatra da je, kada je riječ o zadržavanju, u slučaju razvoda braka, prava boravka državljanina trećih zemalja koji su bili žrtve nasilja u obitelji koje je počinio njihov bračni drug, sustav uspostavljen Direktivom o boravku manje povoljan od sustava uspostavljenog Direktivom 2003/86. Stoga je pozvao Sud da odluči o valjanosti članka 13. stavka 2. Direktive o boravku, osobito s obzirom na načelo jednakog postupanja, predviđeno člankom 20. Povelje.

¹⁰⁵ Naime, na temelju članka 27. stavka 4., država članica koja je izdala putovnicu ili osobnu iskaznicu mora dopustiti imatelju takve isprave protjeranom iz druge države članice da uđe na njezino državno područje bez ikakvih formalnosti.

¹⁰⁶ Direktiva Vijeća 2003/86/EZ od 22. rujna 2003. o pravu na spajanje obitelji (SL 2003., L 251, str. 12.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku poglavlje 19., svezak 8., str. 70. i ispravci SL 2020., L 61, str. 32. i SL 2020., L 61, str. 33.)

Svojom presudom, donesenom u velikom vijeću, Sud, kao prvo, ograničava doseg svoje sudske prakse o području primjene članka 13. stavka 2. prvog podstavka točke (c) Direktive o boravku i, posebice, svoje presude NA¹⁰⁷. Kao drugo, ne utvrđuje nijedan element koji bi mogao utjecati na valjanost članka 13. stavka 2. te direktive s obzirom na članak 20. Povelje.

Ocjena Suda

Prije ispitivanja valjanosti, Sud pojašnjava područje primjene članka 13. stavka 2. prvog podstavka točke (c) Direktive o boravku, na temelju kojeg se pravo boravka zadržava u slučaju razvoda ako je to opravdano iznimno teškim okolnostima, primjerice ako je osoba za vrijeme braka bila žrtva nasilja u obitelji. Posebice se postavlja pitanje je li ta odredba primjenjiva kada je, kao u glavnom postupku, sudski postupak razvoda pokrenut nakon odlaska bračnog druga koji je građanin Unije iz dotične države članice domaćina.

Suprotno onomu što je presuđeno u presudi NA, Sud smatra da, u svrhu zadržavanja prava boravka na temelju te odredbe, sudski postupak razvoda može se pokrenuti nakon takvog odlaska. Međutim, kako bi se zajamčila pravna sigurnost, državljanin treće zemlje koji je bio žrtva nasilja u obitelji koje je počinio njegov bračni drug građanin Unije i čiji sudski postupak razvoda nije pokrenut prije odlaska građanina Unije iz države članice domaćina može se pozivati na zadržavanje svojeg prava boravka na temelju te odredbe samo pod uvjetom da je taj postupak pokrenut u razumnom roku nakon takvog odlaska. Naime, važno je dotičnom državljaninu treće zemlje ostaviti dovoljno vremena da odabere između dviju mogućnosti koje mu Direktiva o boravku nudi kako bi zadržao pravo boravka, a to su pokretanje sudskog postupka razvoda kako bi ostvario pravo boravka na osobnoj osnovi na temelju članka 13. stavka 2. prvog podstavka točke (c) navedene direktive odnosno njegovo nastanjenje u državi članici u kojoj boravi građanin Unije kako bi zadržao svoje izvedeno pravo boravka.

Kada je riječ o valjanosti članka 13. stavka 2. Direktive o boravku, Sud zaključuje da ta odredba ne dovodi do diskriminacije. Naime, neovisno o činjenici da članak 13. stavak 2. prvi podstavak točka (c) Direktive o boravku i članak 15. stavak 3. Direktive 2003/86 dijele cilj osiguravanja zaštite članova obitelji koji su žrtve nasilja, sustavi uspostavljeni tim direktivama pripadaju različitim područjima, čija su načela, predmeti i ciljevi također različiti. Usto, nositelji prava iz Direktive o boravku uživaju drukčiji status i prava različite naravi od onih na koja se mogu pozivati nositelji prava iz Direktive 2003/86 te diskrecijska ovlast priznata državama članicama za primjenu uvjeta utvrđenih u tim direktivama nije ista. U predmetnom slučaju upravo je izbor koji su belgijska tijela donijela u okviru provedbe široke diskrecijske ovlasti koja im je priznata člankom 15. stavkom 4. Direktive 2003/86 doveo do različitog postupanja na koje se žalio tužitelj iz glavnog postupka.

Stoga, kad je riječ o zadržavanju svojeg prava boravka, državljani trećih zemalja, bračni drugovi građanina Unije koji su bili žrtve nasilja u obitelji koje je počinio potonji građanin i koji su obuhvaćeni Direktivom o boravku, s jedne strane, i državljani trećih zemalja, bračni drugovi drugog državljanina treće zemlje koji su bili žrtve nasilja u obitelji koje je počinio potonji državljanin i koji su obuhvaćeni Direktivom 2003/86, s druge strane, ne nalaze se u usporedivoj situaciji u svrhu eventualne primjene načela jednakog postupanja, zajamčenog člankom 20. Povelje.

107| Presuda od 30. lipnja 2016., NA (C-115/15, [EU:C:2016:487](#))

V. Institucionalne odredbe

U ovom dijelu treba istaknuti tri presude: prva je donesena u području pristupa dokumentima, druga se odnosi na povlastice i imunitete Unije, a treća, donesena u punom sastavu, odnosila se na obveze koje imaju članovi Revizorskog suda.

1. Pristup dokumentima

Presuda od 21. siječnja 2021., *Leino-Sandberg/Parlament* (C-761/18 P, [EU:C:2021:52](#))

Žaliteljica, sveučilišna profesorica, podnijela je Europskom parlamentu, u okviru istraživačkih projekata koji se odnose na transparentnost trijaloga, zahtjev za pristup odluci te institucije kojom se osobi odbio pristup određenim dokumentima koji sadržavaju podatke utvrđene u okviru trijaloga¹⁰⁸. Svojom odlukom od 3. travnja 2017.¹⁰⁹, Parlament je žaliteljici odbio pristup traženom dokumentu.

Opći sud odlučio je¹¹⁰ obustaviti postupak povodom žaliteljicine tužbe za poništenje te odluke jer je, nakon što je dokument kojem je žaliteljica zahtijevala pristup na internetu otkrio njegov adresat, navedena tužba postala bespredmetna.

Razmotrivši žalbu koju je podnijela žaliteljica, Sud je ukinuo rješenje Općeg suda i predmet vratio tom sudu.

Ocjena Suda

Oslanjajući se na svoju sudsku praksu¹¹¹, Sud je utvrdio da, iako je treća strana otkrila sporni dokument, Parlament nije formalno povukao spornu odluku, tako da je spor zadržao svoj predmet.

Kako bi provjerio je li Opći sud trebao odlučiti o meritumu tužbe, Sud je ispitaio pitanje je li žaliteljica, unatoč tomu što je treća strana otkrila taj dokument, zadržala svoj pravni interes. Najprije je istaknuo da, iako je točno da pravni interes, koji mora postojati do proglašenja sudske odluke, pod prijetnjom obustave postupka, čini postupovni uvjet neovisan o materijalnom pravu mjerodavnom za meritum spora, on se ipak ne može odvojiti od tog prava. Stoga, uzimajući u obzir činjenicu da je zahtjev za pristup koji je podnijela žaliteljica bio utemeljen na Uredbi br. 1049/2001¹¹², Sud podsjeća na to da ta uredba, koja počiva na načelu otvorenosti djelovanja, ima za cilj davanje najšireg mogućeg javnog pristupa dokumentima institucija. Sud pojašnjava da se navedenom uredbom utvrđuje, s jedne strane, načelno pravo svake osobe na pristup dokumentima institucije i, s druge strane, načelna obveza institucije da odobri pristup svojim dokumentima. Izuzeća od prava na pristup dokumentima institucija u njoj su taksativno navedena.

108| Odluka Europskog parlamenta od 8. srpnja 2015., A(2015) 4931

109| Odluka Europskog parlamenta A(2016) 15112

110| Rješenje od 20. rujna 2018., *Leino-Sandberg/Parlament* (T-421/17, neobjavljeno, [EU:T:2018:628](#))

111| Presuda od 4. rujna 2018., *ClientEarth/Komisija* (C-57/16 P, [EU:C:2018:660](#))

112| Uredba (EZ) br. 1049/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2001. o javnom pristupu dokumentima Europskog parlamenta, Vijeća i Komisije (SL 2001., L 145, str. 43.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 16., str. 70.)

Nadalje, Sud je nastojao pojasniti da, iako prema odredbama Uredbe br. 1049/2001¹¹³, dotična institucija svoju obvezu davanja pristupa dokumentima ispunjava izvješćivanjem podnositelja kako doći do traženog dokumenta ako je ona već objavila dokument i ako je on lako dostupan, to nije slučaj ako je dokument institucije objavila treća strana. U tom pogledu, naglašava da se ne može smatrati da dokument koji je objavila treća strana predstavlja službeni dokument ili dokument kojim se izražava službeno stajalište institucije ako ta institucija nije nedvosmisleno potvrdila da ono što je prikupljeno potječe od nje i izražava njezino službeno stajalište.

Sud utvrđuje da se, u situaciji u kojoj je žaliteljica dobila isključivo pristup spornom dokumentu koji je objavila treća strana i u kojoj joj Parlament i dalje odbija pristup traženom dokumentu, ne može smatrati da je žaliteljica dobila pristup tom dokumentu u smislu Uredbe br. 1049/2001 niti da je stoga izgubila interes da zahtijeva poništenje odluke Parlamenta kojom joj se odbija pristup tom dokumentu samo zbog tog otkrivanja. Naprotiv, u takvoj situaciji podnositelj zahtjeva zadržava stvaran interes da dobije pristup ovjerenoj verziji traženog dokumenta čime se jamči da je ta institucija njezin autor i da je u tom dokumentu izraženo njezino službeno stajalište.

Stoga Sud smatra da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava time što je otkrivanje dokumenta treće osobe izjednačio s otkrivanjem traženog dokumenta dotične institucije i time što je na temelju tog izjednačavanja zaključio da treba obustaviti postupak povodom žaliteljice tužbe zbog toga što je, s obzirom na to da je dokument objavila treća strana, žaliteljica tom dokumentu mogla pristupiti i njime se koristiti na način koji je podjednako zakonit kao da ga je ishodila na temelju prihvaćanja zahtjeva koji je podnesen na temelju te uredbe.

2. Povlastice i imuniteti Unije

Presuda od 30. studenoga 2021. (veliko vijeće), LR Ğenerālprokuratūra (C-3/20, [EU:C:2021:969](#))

Latvijsko državno odvjetništvo optužilo je u lipnju 2018. guvernera Središnje banke Latvije (u daljnjem tekstu: osoba AB) za različita kaznena djela korupcije pred Rĩgas rajona tiesom (Općinski sud u Rigi, Latvija). Konkretno, osobi AB stavilo se na teret da je primila dva mita u vezi s postupkom bonitetnog nadzora nad latvijskom bankom i da je prala novac koji potječe od jednog od tih mita.

Kao guverner Središnje banke Latvije osoba AB, ĉiji je posljednji mandat guvernera istekao u prosincu 2019., bila je i ĉlan Općeg vijeća i Upravnog vijeća Europske središnje banke (ESB).

S obzirom na tu posebnost, Rĩgas rajona tiesa (Općinski sud u Rigi) dvoji o tome može li osoba AB na temelju svojega svojstva ĉlana Općeg vijeća i Upravnog vijeća ESB-a imati imunitet na temelju ĉlanka 11. toĉke (a) Protokola (br. 7) o povlasticama i imunitetima Europske unije¹¹⁴, kojim se dužnosnicima i ostalim službenicima Unije priznaje imunitet od sudskih postupaka za sve radnje koje poduzimaju u službenom svojstvu.

113| ĉlanak 10. stavci 1. i 2. Uredbe br. 1049/2001

114| Protokol (br. 7) o povlasticama i imunitetima Europske unije (SL 2016., C 202, str. 266.; u daljnjem tekstu: Protokol o povlasticama i imunitetima)

Tako je Rīgas rajona tiesa (Općinski sud u Rigi) odlučila uputiti Sudu prethodno pitanje o tome može li i, po potrebi, pod kojim uvjetima i prema kojim pravilima guverner središnje banke države članice imati imunitet od sudskih postupaka na temelju Protokola o povlasticama i imunitetima u okviru kaznenog postupka koji se vodi protiv njega.

Ocjena Suda

Nakon što je podsjetio na to da su svi guverneri središnjih banaka država članica članovi Općeg vijeća ESB-a, a guverneri središnjih banaka država članica čija je valuta euro usto članovi Upravnog vijeća ESB-a, Sud, zasjedajući u velikom vijeću, utvrđuje prije svega da se Protokol o povlasticama i imunitetima, u skladu s njegovim člankom 22., primjenjuje na ESB, na članove njegovih tijela i na njegovo osoblje. Slijedom toga, taj se protokol primjenjuje na guvernera središnjih banaka država članica kao članove barem jednog tijela ESB-a.

U tom okviru guverneri središnjih banaka mogu osobito uživati imunitet od sudskih postupaka predviđen u članku 11. točki (a) Protokola o povlasticama i imunitetima za radnje koje poduzimaju u službenom svojstvu člana tijela ESB-a. U skladu s tom odredbom, navedeni guverneri uživaju imunitet od sudskih postupaka i nakon prestanka obnašanja dužnosti.

Što se tiče predmeta i opsega zaštite predviđene u članku 11. točki (a) Protokola o povlasticama i imunitetima, Sud zatim naglašava da se na temelju članka 17. prvog stavka navedenog protokola imunitet od sudskih postupaka priznaje isključivo u interesu Unije. Člankom 17. drugim stavkom istog protokola provodi se to načelo time što se predviđa da je svaka institucija Unije dužna skinuti taj imunitet u svim slučajevima u kojima ocijeni da skidanje imuniteta nije protivno interesima Unije.

Tako je na samom ESB-u, kada mu je podnesen zahtjev za skidanje imuniteta guverneru nacionalne središnje banke u pogledu nacionalnog kaznenog postupka u tijeku, da ocijeni je li skidanje imuniteta protivno interesima Unije.

Nasuprot tomu, ESB i tijelo odgovorno za kazneni postupak protiv guvernera nacionalne središnje banke dijele ovlast za utvrđenje jesu li postupanja guvernera koja mogu biti predmet kaznene kvalifikacije bila poduzeta u službenom svojstvu člana tijela ESB-a i ulaze li stoga u područje primjene imuniteta od sudskih postupaka predviđenog u članku 11. točki (a) Protokola o povlasticama i imunitetima.

U pogledu pravila te raspodjele ovlasti, Sud pojašnjava da se, kada tijelo odgovorno za kazneni postupak utvrdi da guverner nacionalne središnje banke postupanja koja su njime obuhvaćena očito nije poduzeo u službenom svojstvu člana tijela ESB-a, postupak protiv njega može nastaviti čim se ne primjenjuje imunitet od sudskih postupaka. To je slučaj za radnje prijave, korupcije ili pranja novca koje počinu guverner središnje banke države članice, a koje nužno izlaze izvan opsega dužnosti dužnosnika ili ostalih službenika Unije.

Nasuprot tomu, ako nacionalno tijelo u bilo kojem stadiju kaznenog postupka utvrdi da je postupanja koja su njime obuhvaćena dotični guverner poduzeo u službenom svojstvu člana tijela ESB-a, ono se mora savjetovati s ESB-om i, u slučaju da ESB smatra da su radnje poduzete u tom službenom svojstvu, mora zatražiti od njega skidanje imuniteta tom guverneru. Takvim zahtjevima za skidanje imuniteta mora se udovoljiti, osim ako se utvrdi da im se protive interesi Unije.

Osim toga, poštovanje te raspodjele ovlasti podliježe nadzoru Suda, kojem se može podnijeti tužba zbog povrede obveze na temelju članka 258. UFEU-a u slučaju povrede obveze nacionalnih tijela da se obrate dotičnoj instituciji Unije kada se ne može razumno isključiti dvojba o primjenjivosti imuniteta od sudskih

postupaka. Obratno, ako je nadležna institucija Unije odbila skidanje imuniteta, valjanost tog odbijanja može biti predmet prethodnog postupka pred Sudom ili čak izravne tužbe dotične države članice na temelju članka 263. UFEU-a.

U pogledu dosega imuniteta od sudskih postupaka predviđenog u članku 11. točki (a) Protokola o povlasticama i imunitetima, Sud pojašnjava da se takvom imunitetu ne protivi kazneni progon u cijelosti, osobito mjere istrage, prikupljanje dokaza i dostava optužnice. No, ako se već u stadiju istrage koju provode nacionalna tijela i prije obraćanja sudu utvrdi da dužnosnik ili službenik Unije možda ima imunitet od sudskih postupaka za radnje koje su predmet kaznenog progona, na tim je tijelima da zatraže skidanje imuniteta od dotične institucije Unije. Tom imunitetu, ako ga dotični dužnosnik ili službenik Unije uživa samo za određenu radnju, ipak se ne protivi to da se dokazi prikupljeni tijekom policijske ili sudske istrage nad takvim dužnosnikom ili službenikom mogu koristiti u drugim postupcima u odnosu na druge radnje koje nisu obuhvaćene imunitetom ili koji se vode protiv trećih osoba.

Naposljetku, Sud ističe da, čak i ako se imunitet od sudskih postupaka ne primjenjuje kada je korisnik tog imuniteta optužen u kaznenom postupku za radnje koje nije poduzeo u okviru dužnosti koju obnaša za račun neke institucije Unije, zloporabni nacionalni progon pokrenut za radnje koje nisu obuhvaćene tim imunitetom kako bi se izvršio pritisak na dotičnog službenika Unije protive se u svakom slučaju načelu lojalne suradnje utvrđenom u članku 4. stavku 3. trećem podstavku UEU-a.

3. Obveze koje imaju članovi Revizorskog suda

Presuda od 30. rujna 2021. (puni sastav), Revizorski sud/Pinxten (C-130/19, [EU:C:2021:782](#))

K. Pinxten bio je član Europskog revizorskog suda od 1. ožujka 2006. do 30. travnja 2018., pri čemu je služio dva mandata.

Na toj osnovi imao je, među ostalim, pravo na naknadu različitih troškova i službeni automobil. Osim toga, između 2006. i ožujka 2014. Revizorski sud stavio mu je na raspolaganje vozača.

Revizorski sud naveo je da je tijekom 2016. dobio informacije o više ozbiljnih nepravilnosti koje se pripisuju K. Pinxtenu. On je 18. srpnja 2016. obavješten o prijavi koja je podnesena protiv njega.

Glavni tajnik Revizorskog suda prosljedio je 14. listopada 2016. na temelju uputa predsjednika te institucije Uredu za borbu protiv prijevara (OLAF) spis o aktivnostima K. Pinxtena koje su dovele do moguće neopravdanih troškova na teret proračuna Unije.

Revizorski sud zaprimio je 2. srpnja 2018. OLAF-ovo konačno izvješće nakon završetka njegove istrage. U tom su izvješću u pogledu K. Pinxtena utvrđeni zloporaba sredstava Revizorskog suda u okviru aktivnosti koje nisu povezane s njegovim dužnostima, zloporaba kartica za gorivo, zloporaba ugovora o automobilskom osiguranju za njegov službeni automobil, neopravdani izostanci, izostanak prijave vanjskih aktivnosti, prijenos povjerljivih informacija i postojanje sukoba interesa. Osim toga, smatrajući da bi neke od činjenica otkrivenih istragom mogle činiti kaznena djela, OLAF je svoje informacije i preporuke prosljedio luksemburškim pravosudnim tijelima.

Nakon što je K. Pinxten Revizorskom sudu proslijedio pisana očitovanja, članovi te institucije saslušali su ga 26. studenoga 2018. na zatvorenoj sjednici. Revizorski sud odlučio je 29. studenoga 2018., na toj sjednici, uputiti slučaj K. Pinxtena Sudu u skladu s člankom 286. stavkom 6. UFEU-a¹¹⁵.

Usporedo, s obzirom na informacije koje je proslijedio OLAF, državni odvjetnik pri Tribunalu d'arrondissement de Luxembourg (Općinski sud u Luxembourg, Luksemburg) zatražio je u dopisu od 1. listopada 2018. od Revizorskog suda da K. Pinxtenu ukine imunitet od sudskih postupaka. Ta je institucija 15. studenoga 2018. udovoljila tom zahtjevu.

Tužbom podnesenom 15. veljače 2019. Revizorski sud tražio je od Suda da utvrdi da je K. Pinxten prestao ispunjavati obveze koje su proizlazile iz njegove službe te da mu slijedom toga izrekne sankciju predviđenu u članku 286. stavku 6. UFEU-a.

Odlučujući u punom sastavu, što je njegov najsvečaniji sastav, Sud presuđuje, među ostalim, da je K. Pinxten povrijedio obveze koje su proizlazile iz njegove službe kao člana Revizorskog suda u pogledu:

- neprijavljenog i nezakonitog obavljanja aktivnosti unutar upravnog odbora političke stranke;
- zlouporabe sredstava Revizorskog suda za financiranje aktivnosti koje nisu povezane s dužnostima člana te institucije u opsegu koji se navodi u presudi;
- upotrebe kartice za gorivo u svrhu kupovine goriva za vozila koja pripadaju trećim osobama; i
- stvaranja sukoba interesa u okviru odnosa s upraviteljem revidiranog subjekta.

Suprotno tomu, Sud je odbio prigovore koje je podnio Revizorski sud i koji se odnose na:

- navodno neprijavljeno i nezakonito upravljanje društvom građanskog prava za upravljanje nekretninama;
- činjenicu da je dijete K. Pinxtena zadržalo i upotrebljavalo karticu za gorivo iako više nije bilo član njegova kućanstva;
- navođenje lažnih prijava štete osiguranju u okviru nezgoda koje su uključivale službeno vozilo i vozača raspoređenog u kabinet K. Pinxtena.

S obzirom na ta utvrđenja, Sud je odlučio da se K. Pinxtenu oduzmu dvije trećine prava na mirovinu s učinkom od datuma objavljivanja presude u ovom predmetu, odnosno od 30. rujna 2021.

Ocjena Suda

Što se tiče dopuštenosti tužbe, Sud je uzastopno odbio sve argumente K. Pinxtena koji se odnose na, kao prvo, neusklađenost postupka koji se vodi protiv njega s pravom na djelotvornu sudsku zaštitu, kao drugo, nepravilnost OLAF-ove istrage, kao treće, nepravilnost postupka koji se unutar Revizorskog suda primjenjuje za odobrenje podnošenja tužbe pred Sudom i, kao četvrto, nepravodobno podnošenje te tužbe. Stoga Sud utvrđuje da je navedena tužba dopuštena.

115| Članak 286. stavak 6. UFEU-a: „Član Revizorskog suda može biti razriješen dužnosti ili mu se može oduzeti pravo na mirovinu ili druge zamjenske povlastice samo ako Sud, na zahtjev Revizorskog suda, utvrdi da taj član više ne ispunjava propisane uvjete ili obveze koje proizlaze iz njegove službe.”

Što se tiče merituma tužbe, nakon što je podsjetio na prirodu obveza koje proizlaze iz službe člana Revizorskog suda, Sud naglašava da pojam „obveze koje proizlaze iz njegove službe”, u smislu članka 286. stavka 6. UFEU-a, treba široko tumačiti. S obzirom na velike odgovornosti koje su im povjerene, važno je da članovi Revizorskog suda poštuju najviše standarde ponašanja i osiguravaju da opći interes Unije uvijek ima prednost, ne samo pred nacionalnim interesima, nego i osobnim interesima. U tom pogledu, obveze članova Revizorskog suda navedene u primarnom pravu Unije preuzele su se i konkretizirale u unutarnjim pravilima koja je donijela ta institucija i koja su ti članovi dužni strogo poštovati.

U tom je kontekstu na Sudu da ispita sve dokaze koje mu je podnio Revizorski sud – na kojem je da utvrdi postojanje povrede koja se pripisuje K. Pinxtenu – kao i dokaze koje mu je podnio potonji. Sud treba, među ostalim, ocijeniti materijalnu točnost i pouzdanost tih elemenata kako bi se odredilo jesu li oni dostatni da se utvrdi povreda određenog stupnja težine u smislu članka 286. stavka 6. UFEU-a.

Prema tome, nakon što je ispita sve dokaze koje su podnijeli Revizorski sud i K. Pinxten, Sud je odlučio da je K. Pinxten, time što je obavljao neprijavljenu aktivnost unutar upravnog odbora političke stranke koja nije spojiva s njegovim dužnostima člana Revizorskog suda, time što je zloupotrijebio sredstva te institucije za financiranje aktivnosti koje nisu povezane s dužnostima člana te institucije¹¹⁶ te postupao na način koji može stvoriti sukob interesa s revidiranim subjektom, postao odgovoran za povredu znatnog stupnja težine te je stoga povrijedio obveze koje proizlaze iz njegove službe kao člana navedene institucije u smislu članka 286. stavka 6. UFEU-a.

Prema mišljenju Suda, zbog te je povrede u načelu potrebno izreći sankciju na temelju te odredbe. U skladu s tom odredbom, Sud može izreći sankciju koja uključuje razrješenje s dužnosti ili oduzimanje prava na mirovinu zainteresirane osobe ili drugih zamjenskih povlastica.

Budući da se u članku 286. stavku 6. UFEU-a ne navode pojašnjenja u pogledu opsega oduzimanja prava na mirovinu na koje se odnosi ta odredba, Sud može izreći potpuno ili djelomično oduzimanje tog prava. Međutim, ta sankcija treba biti proporcionalna težini povreda obveza koje proizlaze iz službe člana Revizorskog suda i koje je utvrdio Sud.

U tom pogledu, Sud ističe da se na temelju niza okolnosti može utvrditi da nepravilnosti pripisive K. Pinxtenu imaju posebno visok stupanj težine. Tako je K. Pinxten u svoja dva mandata kao član Revizorskog suda najprije namjerno i opetovano povrijedio pravila primjenjiva unutar te institucije te je time sustavno povređivao temeljne obveze koje su proizlazile iz njegove službe. Nadalje, često je pokušavao prikriti te povrede navedenih pravila. Usto, nepravilnosti koje je počinio uvelike su pridonijele njegovu osobnom obogaćivanju. Štoviše, postupanje K. Pinxtena nanijelo je Revizorskom sudu veliku štetu ne samo u financijskom smislu, nego i u pogledu njegova ugleda. Naposljetku, posebna uloga Revizorskog suda, koji je zadužen za ispitivanje zakonitosti i pravilnosti rashoda Unije te ispravnosti financijskog upravljanja¹¹⁷, dodatno povećava težinu nepravilnosti koje je počinio K. Pinxten.

Sud ipak napominje da drugi elementi mogu umanjiti odgovornost K. Pinxtena. S jedne strane, stekao je pravo na mirovinu na temelju rada koji je obavljao tijekom dvanaest godina službe na Revizorskom sudu. Doista, ne dovodi se u pitanje kvaliteta tog rada, uzimajući u obzir da su K. Pinxtena njegovi kolege izabrali na dužnost doajena trećeg vijeća Revizorskog suda s učinkom od 2011. S druge strane, iako su povrede koje je počinio K. Pinxten u pogledu obveza koje su proizlazile iz njegove službe rezultat vlastitih izbora za koje je

116] Niz nepravilnosti povezanih s troškovima službenih putovanja i dnevnicama, troškovima reprezentacije i ugošćivanja te upotrebom službenog vozila i usluge vozača.

117] Članak 287. stavak 2. UFEU-a

morao biti svjestan da nisu spojivi s temeljnim obvezama koje su proizlazile iz njegove službe, nastavak tih nepravilnosti ipak je omogućen zbog nedorečenosti unutarnjih pravila te institucije i propusta u nadzoru koji je ona uspostavila.

S obzirom na sve ispitane elemente, Sud na temelju pravedne ocjene okolnosti ovog slučaja proglašava da se oduzimaju dvije trećine prava na mirovinu K. Pinxtena s učinkom od dana objavljivanja presude u ovom predmetu.

VI. Postupci prema pravu Unije

U ovom dijelu treba istaknuti tri presude. U prvoj je presudi Sud pojasnio kriterije utvrđene u presudi Cilfit i dr.¹¹⁸, koji se odnose na situacije u kojima nacionalni sudovi koji odlučuju u zadnjem stupnju ne podliježu obvezi upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku. Druga se presuda odnosi na ovlast višeg suda da proglasi nezakonitim zahtjev za prethodnu odluku koji je Sudu uputio niži sud. U trećoj je presudi, donesenoj u žalbenom postupku u kontekstu spora za poništenje, Sud odlučivao o dopuštenosti tužbe za poništenje koju je podnijela treća država protiv mjera ograničavanja koje je donijelo Vijeće s obzirom na stanje u toj državi.

1. Zahtjev za prethodnu odluku

Presuda od 6. listopada 2021. (veliko vijeće), *Conorzio Italian Management i Catania Multiservizi* (C-561/19, [EU:C:2021:799](#))

Consiglio di Stato (Državno vijeće, Italija), nacionalni sud koji odlučuje u zadnjem stupnju (u daljnjem tekstu: sud koji je uputio zahtjev) uputio je 2017. Sudu zahtjev za prethodnu odluku u okviru spora o javnoj nabavi usluga čišćenja, među ostalim, talijanskih željezničkih postaja. Sud je svoju presudu donio 2018.¹¹⁹. Stranke u tom sporu potom su zatražile od suda koji je uputio zahtjev da uputi druga prethodna pitanja.

U tom je kontekstu 2019. sud koji je uputio zahtjev uputio Sudu novi zahtjev za prethodnu odluku. Nastojao je saznati, među ostalim, je li nacionalni sud koji odlučuje u zadnjem stupnju dužan uputiti Sudu pitanje o tumačenju prava Unije kada mu je to pitanje postavila stranka u poodmaklom stadiju odvijanja postupka, nakon što predmet prvi put dođe do faze donošenja odluke, odnosno kada je u tom predmetu već upućen zahtjev za prethodnu odluku.

Ocjena Suda

U svojoj presudi veliko vijeće Suda ponovno je potvrdilo kriterije utvrđene u presudi Cilfit i dr., koja predviđa tri situacije u kojima nacionalni sudovi koji odlučuju u zadnjem stupnju ne podliježu obvezi upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku¹²⁰:

118| Presuda od 6. listopada 1982., *Cilfit i dr.* (283/81, [EU:C:1982:335](#))

119| Presuda od 19. travnja 2018., *Conorzio Italian Management i Catania Multiservizi* (C-152/17, [EU:C:2018:264](#))

120| Ta je obveza predviđena u članku 267. trećem stavku UFEU-a.

- pitanje nije bitno za rješenje spora;
- Sud je već tumačio predmetnu odredbu prava Unije;
- pravilno tumačenje prava Unije toliko je očito da ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj sumnji.

Shodno tomu, Sud je presudio da se nacionalni sud koji odlučuje u zadnjem stupnju ne može osloboditi svoje obveze upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku samo iz razloga što je Sudu već uputio zahtjev za prethodnu odluku u okviru istog nacionalnog predmeta.

Glede treće prethodno navedene situacije, Sud pojašnjava da nepostojanje razumne sumnje treba procijeniti s obzirom na značajke svojstvene pravu Unije, posebne poteškoće koje predstavlja njegovo tumačenje i rizik razilaženja sudske prakse unutar Unije. Prije zaključka o nepostojanju razumne sumnje glede pravilnog tumačenja prava Unije nacionalni sud koji odlučuje u zadnjem stupnju mora biti uvjeren da je to jednako očito i drugim sudovima zadnjeg stupnja država članica, kao i Sudu.

U tom pogledu sama mogućnost različitog tumačenja odredbe prava Unije nije dovoljna za zaključak da postoji razumna sumnja glede njezina pravilnog tumačenja. Međutim, kada je sudu koji odlučuje u zadnjem stupnju poznato da postoje različiti smjerovi u sudskoj praksi – kod sudova jedne države članice ili različitih država članica – u pogledu tumačenja odredbe prava Unije primjenjive u glavnom postupku, taj sud mora biti posebno pažljiv u svojoj ocjeni o mogućem nepostojanju razumne sumnje glede pravilnog tumačenja navedene odredbe.

Nacionalni sudovi koji odlučuju u zadnjem stupnju moraju na vlastitu odgovornost, neovisno i uz svu dužnu pažnju ocijeniti nalaze li se u jednoj od triju situacija u kojima mogu ne uputiti Sudu pitanje o tumačenju prava Unije koje im je postavljeno. Kada takav sud smatra da je oslobođen obveze obraćanja Sudu, iz obrazloženja njegove odluke mora biti razvidno da postoji jedna od tih triju situacija.

Osim toga, kada se sud koji odlučuje u zadnjem stupnju nađe u jednoj od tih situacija, on nije dužan obratiti se Sudu, čak i ako je pitanje o tumačenju prava Unije postavila stranka u postupku pred njim.

Suprotno tomu, ako pitanje o tumačenju prava Unije ne odgovara nijednoj od tih situacija, sud koji odlučuje u zadnjem stupnju dužan je obratiti se Sudu. Činjenica da je u okviru istog nacionalnog predmeta navedeni sud već uputio Sudu zahtjev za prethodnu odluku ne dovodi u pitanje obvezu upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku, kada pitanje o tumačenju prava Unije, čiji je odgovor nužan za rješenje spora, postoji i nakon odluke Suda.

Isključivo je na nacionalnom sudu da odluči u kojem stadiju postupka valja uputiti prethodno pitanje. Međutim, sud koji odlučuje u zadnjem stupnju ne mora Sudu uputiti prethodno pitanje zbog nedopuštenosti iz razloga koji su svojstveni postupku pred tim sudom. Naime, u slučaju u kojem razloge istaknute pred takvim sudom treba proglasiti nedopuštenima, zahtjev za prethodnu odluku ne može se smatrati nužnim i relevantnim kako bi taj sud mogao donijeti svoju odluku. Mjerodavnim nacionalnim postupovnim pravilima moraju se, međutim, poštovati načela ekvivalentnosti¹²¹ i djelotvornosti¹²².

121 | Načelo ekvivalentnosti zahtijeva da se sva pravila vezana uz pravna sredstva bez razlikovanja primjenjuju na pravna sredstva koja se temelje na povredi prava Unije i na ona, slična, koja se temelje na nepoštovanju nacionalnog prava.

122 | U skladu s načelom djelotvornosti, nacionalna postupovna pravila ne smiju praktično onemogućavati ili pretjerano otežavati ostvarivanje pravâ dodijeljenih pravnim poretkom Unije.

Presuda od 23. studenoga 2021. (veliko vijeće), IS (Nezakonitost rješenja kojim se upućuje zahtjev za prethodnu odluku) (C-564/19, [EU:C:2021:949](#))

Pesti Központi Kerületi Bíróság (Središnji sud gradskih četvrti u Pešti, Mađarska) odlučuje u kaznenom postupku protiv švedskog državljanina. Tijekom prvog saslušanja pred istražnim tijelom okrivljenik, koji ne poznaje mađarski, informiran je, uz pomoć tumača za švedski jezik, o sumnjama koje su mu stavljene na teret. Međutim, ne postoje nikakve informacije o odabiru tumača, provjeri njegovih sposobnosti odnosno o činjenici da su se on i okrivljenik međusobno razumjeli. U Mađarskoj naime ne postoji nikakav službeni registar prevoditelja i tumača, a ni u mađarskim propisima nije određeno tko se može imenovati u tom svojstvu u kaznenim postupcima te prema kojim kriterijima. Slijedom navedenog, sud pred kojim se vodi postupak smatra da ni odvjetnik ni sudac ne mogu provjeriti kakvoću tumačenja. U tim okolnostima sud pred kojim se vodi postupak zaključuje da postoji mogućnost povrede okrivljenikova prava na informiranje o njegovim pravima te povrede njegovih prava obrane.

Taj sud stoga je odlučio uputiti Sudu pitanja o usklađenosti mađarskih propisa s Direktivom 2010/64¹²³, koja se odnosi na pravo na tumačenje i prevođenje u kaznenim postupcima, i s Direktivom 2012/13¹²⁴, koja se tiče prava na informiranje u takvim postupcima. Nadalje, u slučaju utvrđenja neusklađenosti, pita može li se kazneni postupak voditi u odsutnosti okrivljenika, kako je to predviđeno u mađarskom pravu za pojedine slučajeve u kojima okrivljenik ne pristupi raspravi.

Nakon tog prvotnog pokretanja postupka pred Sudom, Kúria (Vrhovni sud, Mađarska) odlučila je o zahtjevu za zaštitu zakonitosti koji je podnio mađarski glavni državni odvjetnik protiv odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku te je potonju odluku ocijenila nezakonitom, ne zadirući međutim u njezine pravne učinke, zbog toga što u biti postavljena pitanja nisu relevantna ni potrebna za rješenje spora u glavnom postupku. Na temelju istih razloga na kojima počiva i odluka Kúrije (Vrhovni sud) pokrenut je disciplinski postupak protiv suca koji je uputio zahtjev, koji je u međuvremenu obustavljen. Dvojeći o usklađenosti takvog postupka i odluke Kúrije (Vrhovni sud) s pravom Unije te o utjecaju potonje odluke na nastavak kaznenog postupka u glavnom predmetu, prethodno navedeni sud uputio je dopunski zahtjev za prethodnu odluku u tom smislu.

Ocjena Suda

Sud, zasjedajući u velikom vijeću, najprije je ocijenio da se sustavu suradnje između nacionalnih sudova i Suda, koji je uspostavljen člankom 267. UFEU-a, protivi to da nacionalni vrhovni sud utvrdi, nakon što mu je podnesen zahtjev za zaštitu zakonitosti, nezakonitost zahtjeva za prethodnu odluku koji je uputio niži sud, bez zadiranja u pravne učinke odluke kojom se upućuje taj zahtjev, zbog toga što postavljena pitanja nisu relevantna ni potrebna za rješenje spora u glavnom postupku. Naime, takav nadzor zakonitosti jednak je nadzoru dopuštenosti zahtjeva za prethodnu odluku, za koji je isključivo nadležan Sud. Nadalje, takvim utvrđivanjem nezakonitosti može se, s jedne strane, ugroziti autoritet odgovora koje će dati Sud i, s druge strane, ograničiti izvršavanje ovlasti nacionalnih sudova da upute Sudu zahtjev za prethodnu odluku. Slijedom toga, može se ograničiti djelotvorna sudska zaštita prava koje pojedinci imaju na temelju prava Unije.

¹²³ Direktiva 2010/64/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 20. listopada 2010. o pravu na tumačenje i prevođenje u kaznenim postupcima (SL 2010., L 280, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 10., str. 213.)

¹²⁴ Direktiva 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informiranje u kaznenom postupku (SL 2012., L 142, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 48.)

U tim okolnostima načelo nadređenosti prava Unije obvezuje niži sud na izuzimanje iz primjene odluke vrhovnog suda dotične države članice. Na taj zaključak ni na koji način ne utječe činjenica da Sud naknadno može proglasiti nedopuštenima prethodna pitanja koja mu je postavio taj niži sud.

Kao drugo, Sud utvrđuje da se pravu Unije protivi stegovni postupak koji je pokrenut protiv nacionalnog suca zbog toga što je Sudu uputio zahtjev za prethodnu odluku jer sama mogućnost pokretanja stegovnog postupka može ugroziti mehanizam predviđen člankom 267. UFEU-a, kao i neovisnost sudstva koja je osobito bitna za dobro funkcioniranje tog mehanizma. Osim toga, takav postupak može odvratiti sve nacionalne sudove od upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku, što bi moglo ugroziti ujednačenu primjenu prava Unije.

Naposljetku, kao treće, Sud je razmotrio obveze koje države članice imaju na temelju Direktive 2010/64 u pogledu tumačenja i prevođenja u kaznenim postupcima. U tom pogledu, države članice moraju donijeti konkretne mjere kojima se osigurava, s jedne strane, dostatna kakvoća tumačenja i prevođenja kako bi osumnjičenik ili optuženik saznao koje mu se djelo stavlja na teret. U tom pogledu ustrojavanje registra neovisnih prevoditelja i tumača jedan je od načina koji mogu pridonijeti postizanju tog cilja. S druge strane, mjere koje donose države članice moraju omogućiti nacionalnim sudovima provjeru dostatne kakvoće tumačenja kako bi se zajamčili pravičnost postupka i ostvarivanje prava obrane.

Nakon te provjere nacionalni sud može doći do zaključka da osoba nije informirana, na jeziku koji razumije, o djelu koje joj se stavlja na teret zbog neodgovarajućeg tumačenja odnosno nemogućnosti utvrđivanja njegove kakvoće. U tim okolnostima direktivama 2010/64 i 2012/13 u vezi s pravima obrane u smislu članka 48. stavka 2. Povelje Europske unije o temeljnim pravima protivi se vođenje kaznenog postupka u odsutnosti.

U ovom dijelu treba istaknuti i sljedeće presude: presuda od 15. srpnja 2021., **FBF** (C-911/19, [EU:C:2021:599](#)), koja se odnosi, s jedne strane, na mogućnost pobijanja Smjernica koje izdaje Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA) i koje su upućene nadležnim tijelima ili financijskim institucijama i, s druge strane, na nadležnost Suda za ocjenjivanje zakonitosti tih smjernica u prethodnom postupku¹²⁵, presuda od 15. srpnja 2021., **Komisija/Poljska (Sustav stegovnih mjera za suce)** (C-791/19, [EU:C:2021:596](#)) i presuda od 6. listopada 2021., **W. Ż. (Vijeće za izvanrednu kontrolu i javne poslove pri Vrhovnom sudu – Imenovanje)** (C-487/19, [EU:C:2021:798](#))¹²⁶, u kojima je Sud odlučivao o pitanjima koja se odnose na zaštitu vladavine prava kao vrijednosti Unije, presuda od 2. rujna 2021., **Republika Moldova** (C-741/19, [EU:C:2021:655](#))¹²⁷ i presuda od 26. listopada 2021., **PL Holdings** (C-109/20, [EU:C:2021:875](#))¹²⁸.

125| Ta je presuda prikazana u dijelu XV. „Ekonomska i monetarna politika“.

126| Te su dvije presude prikazane u dijelu I. „Vrijednosti Unije“.

127| Ta je presuda prikazana u dijelu XIX.2. „Ugovor o Energetskoj povelji“.

128| Ta je presuda prikazana u dijelu XIX.1. „Arbitražna klauzula sadržana u međunarodnom sporazumu među državama članicama“.

2. Tužba za poništenje

Presuda od 22. lipnja 2021. (veliko vijeće), Venezuela/Vijeće (Utjecaj na treću državu) (C-872/19 P, [EU:C:2021:507](#))

Uzimajući u obzir pogoršanje stanja u području ljudskih prava, vladavine prava i demokracije, Vijeće Europske unije donijelo je 2017. mjere ograničavanja protiv Bolivarijanske Republike Venezuele (u daljnjem tekstu: Venezuela). Članci 2., 3., 6. i 7. Uredbe 2017/2063¹²⁹ predviđali su, među ostalim, zabranu prodaje ili isporuke bilo kojoj fizičkoj ili pravnoj osobi, subjektu ili tijelu u Venezueli vojne opreme i s njom povezanih tehnologija koje se mogu upotrijebiti u svrhu unutarnje represije kao i zabranu pružanja tim fizičkim ili pravnim osobama, subjektima ili tijelima u Venezueli određenih tehničkih, posredničkih ili financijskih usluga povezanih s isporukom te opreme.

Venezuela je 6. veljače 2018. podnijela tužbu za poništenje Uredbe 2017/2063 u dijelu u kojem se njezine odredbe na nju odnose. Potom je prilagodila svoju tužbu kako bi njome obuhvatila i Odluku 2018/1656 i Provedbenu uredbu 2018/1653¹³⁰, akte kojima je Vijeće produljilo donesene mjere ograničavanja. Presudom od 20. rujna 2019. Opći sud Europske unije odbacio je tu tužbu kao nedopuštenu zbog toga što sporne odredbe nisu izravno utjecale na pravnu situaciju Venezuele¹³¹.

Povodom žalbe Venezuele Sud je odlučivao o primjeni kriterija o dopuštenosti predviđenih u članku 263. četvrtom stavku UFEU-a u odnosu na tužbu treće države za poništenje mjera ograničavanja koje je Vijeće donijelo s obzirom na stanje u toj državi. Ukinuo je presudu Općeg suda u dijelu u kojem je on proglasio nedopuštenu tužbu Venezuele za poništenje članaka 2., 3., 6. i 7. Uredbe 2017/2063 i vratio predmet Općem sudu na ponovno suđenje kako bi odlučio o meritumu te tužbe.

Ocjena Suda

Sud je najprije istaknuo da je, s obzirom na to da se žalba Venezuele ne odnosi na dio pobijane presude u kojem je tužba te treće države za poništenje Odluke 2018/1656 i Provedbene uredbe 2018/1653 proglašena nedopuštenom, Opći sud u tom pogledu konačno odlučio. Sud je zatim podsjetio na to da, prema ustaljenoj sudskoj praksi, on može, prema potrebi po službenoj dužnosti, odlučiti o razlogu koji se odnosi na javni poredak, a koji se temelji na povredi pretpostavki dopuštenosti utvrđenih u članku 263. UFEU-a.

U ovom je slučaju po službenoj dužnosti istaknuo pitanje može li se Venezuela smatrati „pravnom osobom” u smislu članka 263. četvrtog stavka UFEU-a. U tom pogledu istaknuo je da iz te odredbe ne proizlazi da se određene kategorije pravnih osoba ne mogu pozivati na mogućnost podnošenja tužbe za poništenje predviđene tom odredbom UFEU-a. Osim toga, iz njegove ranije sudske prakse također ne proizlazi da se pojam „pravna osoba” iz članka 263. četvrtog stavka UFEU-a usko tumači. Sud je potom istaknuo da načelo prema kojem se Unija temelji, među ostalim, na vrijednosti vladavine prava proizlazi iz članka 2. UEU-a i iz članka 21. UEU-a, na koji se upućuje u članku 23. UEU-a, koji se odnosi na zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku (ZVSP). U tim

¹²⁹ Uredba Vijeća (EU) 2017/2063 od 13. studenoga 2017. o mjerama ograničavanja s obzirom na stanje u Venezueli (SL 2017., L 295, str. 21.)

¹³⁰ Odluka Vijeća (ZVSP) 2018/1656 od 6. studenoga 2018. o izmjeni Odluke (ZVSP) 2017/2074 o mjerama ograničavanja s obzirom na stanje u Venezueli (SL 2018., L 276, str. 10.) i Provedbena uredba Vijeća (EU) 2018/1653 od 6. studenoga 2018. o provedbi Uredbe (EU) 2017/2063 o mjerama ograničavanja s obzirom na stanje u Venezueli (SL 2018., L 276, str. 1.)

¹³¹ Presuda od 20. rujna 2019., *Venezuela/Vijeće* (T-65/18, [EU:T:2019:649](#))

je okolnostima presudio da, u skladu s člankom 263. četvrtim stavkom UFEU-a, s obzirom na načela djelotvornog sudskog nadzora i vladavine prava, treća država mora imati aktivnu procesnu legitimaciju kao „pravna osoba” u smislu te odredbe ako su ispunjeni ostali uvjeti predviđeni navedenom odredbom. U tom pogledu pojasnio je da obveze Unije da nadzire poštovanje vladavine prava nisu podređene uvjetu reciprociteta. Prema tome, Venezuelu, kao državu s međunarodnom pravnom osobnošću, treba smatrati „pravnom osobom” u smislu članka 263. četvrtog stavka UFEU-a.

Nadalje, Sud je presudio da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava time što je smatrao da predmetne mjere ograničavanja ne proizvode izravno učinke na pravni položaj Venezuele. U tom je pogledu utvrdio da su predmetne mjere ograničavanja donesene protiv Venezuele. Naime, zabraniti subjektima Unije da obavljaju određene transakcije znači zabraniti Venezueli obavljanje navedenih transakcija s tim subjektima. Osim toga, budući da je stupanjem na snagu Uredbe 2017/2063 stupila na snagu odmah i automatska primjena zabrana predviđenih njezinim člancima 2., 3., 6. i 7., te zabrane sprečavaju Venezuelu da nabavi mnoge proizvode i usluge. Sud je iz toga zaključio da navedene odredbe proizvode izravne učinke na pravni položaj te države. U tom je pogledu istaknuo da nije potrebno praviti razliku ovisno o tome ulaze li takve poslovne djelatnosti u akte upravljanja (*iure gestionis*) ili u akte javne vlasti (*iure imperii*). Isto tako, utvrdio je da u tu svrhu nije relevantna okolnost da predmetne mjere ograničavanja nisu apsolutna zapreka Venezueli da nabavlja predmetnu robu i usluge.

Slijedom toga, Sud je odlučio o meritumu ostalih razloga nedopuštenosti koje je Vijeće prvotno istaknulo pred Općim sudom. Što se tiče razloga koji se temelji na nepostojanju pravnog interesa Venezuele, Sud je smatrao da, s obzirom na to da zabrane predviđene u člancima 2., 3., 6. i 7. Uredbe 2017/2063 negativno utječu na interese Venezuele, osobito gospodarske, njihovo poništenje može joj samo po sebi donijeti korist. Što se tiče razloga koji se temelji na činjenici da se sporne odredbe ne odnose izravno na Venezuelu, Sud je smatrao da se zabrane propisane prethodno navedenim člancima Uredbe 2017/2063 primjenjuju a da se pritom adresatima koji su zaduženi za njihovu provedbu ne ostavlja ikakva diskrecijska ovlast i da nije potrebno donijeti provedbene mjere. Budući da je već utvrdio da te odredbe proizvode učinke na pravni položaj Venezuele, Sud je odbio taj razlog.

Naposljetku, Sud je istaknuo da je Uredba 2017/2063 „regulatorni akt” u smislu članka 263. četvrtog stavka UFEU-a. Budući da članci te uredbe koje osporava Venezuela ne podrazumijevaju usto provedbene mjere, Sud je zaključio da ta treća država ima aktivnu procesnu legitimaciju protiv njih na temelju te odredbe a da pritom ne mora dokazati da se ti članci odnose osobno na nju.

*

U ovom dijelu treba istaknuti i presudu od 21. siječnja 2021., **Njemačka/Esso Raffinage** (C-471/18 P, [EU:C:2021:48](#)), koja se, među ostalim, odnosi na mogućnost pobijanja izjave o neusklađenosti nakon odluke o evaluaciji registracijskih dosjea Europske agencije za kemikalije (ECHA)¹³², i presudu od 6. svibnja 2021., **ABLV Bank i dr./ESB** (C-551/19 P i C-552/19 P, [EU:C:2021:369](#)), koja se osobito odnosi na pripremnu prirodu ocjene Europske središnje banke kojom se proglašava da je kreditna institucija u situaciji propadanja ili vjerojatne propasti¹³³. Presuda od 2. rujna 2021., **EPSU/Komisija** (C-928/19 P, [EU:C:2021:656](#)) odnosi se pak na sudski nadzor koji se provodi u okviru tužbe protiv Komisijine odluke kojom se odbija podnijeti prijedlog provedbe sporazuma koje su sklopili socijalni partneri¹³⁴. Naposljetku valja spomenuti presudu od 21. siječnja 2021. **Leino-Sandberg/**

132| Ta je presuda prikazana u dijelu XIV.5. „Kemikalije”.

133| Ta je presuda prikazana u dijelu XV. „Ekonomska i monetarna politika”.

134| Ta je presuda prikazana u dijelu XVI.5. „Provedba na razini Unije sporazuma sklopljenih između socijalnih partnera”.

Parlament (C-761/18 P, [EU:C:2021:52](#)), koja se odnosi na zadržavanje pravnog interesa tužitelja u okviru tužbe podnesene protiv odluke institucije kojom se odbija pristup dokumentu koji je nakon podnošenja tužbe objavila treća strana¹³⁵.

VII. Slobode kretanja

1. Slobodno kretanje robe

Presuda od 20. svibnja 2021., *Renesola UK* (C-209/20, [EU:C:2021:400](#))

Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs (Porezna i carinska uprava, Ujedinjena Kraljevina) uveo je 2016. antidampinške i kompenzacijske pristojbe društvu Renesola UK Ltd (u daljnjem tekstu: društvo Renesola) za uvoz u Ujedinjenu Kraljevinu solarnih modula koji se sastavljaju u Indiji od solarnih ćelija podrijetlom iz Kine. Te pristojbe temeljile su se osobito na Provedbenoj uredbi br. 1357/2013¹³⁶, čiji je učinak primjena tih pristojbi, među ostalim, na module i solarne panele proizvedene u trećim zemljama koje nisu Kina od solarnih ćelija podrijetlom iz Kine, pri čemu se solarni moduli u čijoj je proizvodnji sudjelovalo više zemalja kvalificiraju kao proizvodi podrijetlom iz zemlje iz koje potječu solarne ćelije od kojih se sastoje. Ta kvalifikacija podrijetla temelji se na načelu iz članka 24. Carinskog zakonika Zajednice¹³⁷, prema kojem se zemlja podrijetla određuje prema posljednjoj bitnoj gospodarski opravdanoj preradi ili obradi u trgovačkom društvu koje je opremljeno za tu svrhu i koja dovodi do proizvodnje novog proizvoda ili predstavlja važnu fazu proizvodnje.

Društvo Renesola pred sudom je osporavalo uvođenje tih pristojbi, uz obrazloženje da je Provedbena uredba br. 1357/2013 nevaljana i da bi, s obzirom na članak 24. Carinskog zakonika Zajednice, solarne module o kojima je riječ trebalo smatrati podrijetlom iz Indije. Prilikom odlučivanja o žalbi, Upper Tribunal (Tax and Chancery Chamber) (Viši sud, Odjel za poreze i Chancery, Ujedinjena Kraljevina) odlučio je Sudu uputiti pitanje o valjanosti Provedbene uredbe br. 1357/2013 u dijelu u kojem se njome određuje zemlja podrijetla solarnih modula na temelju kriterija iz članka 24. Carinskog zakonika Zajednice. Taj sud smatra da se sastavljanje solarnih modula koje se izvršava u Indiji od solarnih ćelija proizvedenih u Kini treba smatrati tehnički složenim i osjetljivim postupkom koji omogućuje dobivanje proizvoda s posebnim svojstvima, tako da solarne module o kojima je riječ treba smatrati proizvodima čija je posljednja bitna prerada izvršena u Indiji i, na temelju toga, proizvodima podrijetlom iz te treće zemlje, a ne iz Kine.

135| Ta je presuda prikazana u dijelu V.1. „Pristup dokumentima“.

136| Provedbena uredba Komisije (EU) br. 1357/2013 od 17. prosinca 2013. o izmjeni Uredbe (EEZ) br. 2454/93 o utvrđivanju odredaba za provedbu Uredbe Vijeća (EEZ) br. 2913/92 o Carinskom zakoniku Zajednice (SL 2013., L 341, str. 47.)

137| Uredba Vijeća (EEZ) br. 2913/92 od 12. listopada 1992. o Carinskom zakoniku Zajednice (SL 1992., L 302, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 2., svezak 2., str. 110.), kako je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 2700/2000 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. studenoga 2000. (SL 2000., L 311, str. 17.) (u daljnjem tekstu: Carinski zakonik Zajednice)

U svojoj presudi Sud potvrđuje valjanost Provedbene uredbe br. 1357/2013, pri čemu osobito smatra da ocjena Europske komisije ne sadržava pogrešku koja se tiče prava ili očitu pogrešku u ocjeni te, osim toga, da je donošenje te uredbe opravdano ciljem dosljedne i ujednačene provedbe ne samo carinskih nego i antidampinških propisa Unije.

Ocjena Suda

Sud najprije podsjeća na to da Carinski zakonik Zajednice ovlašćuje Komisiju da donosi sve provedbene mjere koje su potrebne ili korisne za njegovu provedbu. Konkretno, na temelju članaka 247. i 247.a Carinskog zakonika Zajednice, Komisija može donijeti provedbene akte, poput Provedbene uredbe br. 1357/2013, u svrhu tumačenja i primjene apstraktnih kriterija iz članka 24. tog zakonika. Stoga, u slučaju postojanja jedne ili više konkretnih kategorija robe u čijoj je proizvodnji sudjelovalo više zemalja, onu od tih zemalja koju treba smatrati zemljom podrijetla te robe može se utvrditi provedbenim aktom pod uvjetom da su ispunjeni kriteriji iz članka 24. tog zakonika i da je tako utvrđena zemlja ona u kojoj je izvršena „posljednja bitna prerada ili obrada” navedene robe. Kad je riječ o potonjem izrazu, Sud pojašnjava, među ostalim, da on upućuje na fazu proizvodnje tijekom koje je roba stekla svoju namjenu kao i svojstva i poseban sastav koji nije ranije posjedovala i koji se naknadno ne moraju podvrgnuti značajnim kvalitativnim izmjenama.

Sud nadalje ističe da Komisijin provedbeni akt mora biti opravdan ciljevima kao što su oni kojima se osigurava pravna sigurnosti i ujednačena primjena carinskih propisa Unije. Naposljetku, obrazloženje takvog akta mora sudovima Unije omogućiti nadzor njegove zakonitosti, bilo u okviru izravne tužbe ili zahtjeva za prethodnu odluku.

U ovom slučaju Sud smatra, kao prvo, pozivajući se na uvodne izjave 1., 3. i 4. Provedbene uredbe br. 1357/2013, da cilj dosljedne i ujednačene provedbe carinskih i antidampinških propisa Unije u okviru kojeg su utvrđene antidampinške i kompenzacijske pristojbe opravdava donošenje te uredbe.

Kao drugo, kad je riječ o obrazloženju navedene uredbe, Sud je utvrdio da je Komisija u dovoljnoj mjeri obrazložila razloge koji su je naveli na preciziranje podrijetla solarnih modula i panela, a koji predmetnim operatorima omogućuju da razumiju i osporavaju Komisijino obrazloženje, kao i Suda da ocijeni valjanost uredbe o kojoj je riječ.

Kao treće i posljednje, Sud je proveo nadzor Komisijina rasuđivanja u pogledu određivanja zemlje podrijetla predmetnih proizvoda s obzirom na kriterij „posljednje bitne prerade ili obrade” iz članka 24. Carinskog zakonika Zajednice. U tom pogledu Sud ističe da Komisija nije počinila nikakvu pogrešku koja se tiče prava ili očitu pogrešku u ocjeni. Konkretno, potvrđuje Komisijinu ocjenu prema kojoj je sposobnost prikupljanja solarne energije, a zatim njezino pretvaranje u električnu energiju, bitno svojstvo ćelija, modula i solarnih panela kojim se određuje njihova namjena, tako da je prerada silicijskih pločica u solarne ćelije važnija od poboljšanja učinjenih u kasnijoj fazi sastavljanja solarnih ćelija u module ili solarne panele te stoga predstavlja „posljednju bitnu preradu” tih različitih proizvoda u smislu članka 24. Carinskog zakonika Zajednice.

2. Sloboda poslovnog nastana

Presuda od 11. veljače 2021., Katoen Natie Bulk Terminals i General Services Antwerp (C-407/19 i C-471/19, [EU:C:2021:107](#))

U belgijskom pravu rad u lukama uređen je, među ostalim, Zakonom o organizaciji rada u lukama, prema kojem taj rad mogu obavljati samo priznati lučki radnici. Europska komisija uputila je 2014. Belgiji pismo opomene u kojem je navela da se njezinim zakonodavstvom o radu u lukama povređuje sloboda poslovnog nastana (članak 49. UFEU-a). Nakon tog pisma, ta država članica donijela je 2016. Kraljevsku uredbu o priznavanju lučkih radnika u lučkim područjima, kojom se utvrđuju pravila o provedbi Zakona o organizaciji rada u lukama, nakon čega je Komisija zatvorila postupak zbog povrede obveze protiv nje.

U predmetu Katoen Natie Bulk Terminals i General Services Antwerp (C-407/19) ta dva društva, koja obavljaju lučke djelatnosti u Belgiji i inozemstvu, zahtijevala su od Raada van State (Državno vijeće, Belgija) poništenje te Kraljevske uredbu iz 2016. jer su smatrala da se njome ograničava njihova sloboda da zaposle lučke radnike podrijetlom iz drugih država članica koje nisu Belgija kako bi radili u belgijskim lučkim područjima.

U predmetu Middlegate Europe (C-471/19) dotično društvo bilo je obvezano platiti novčanu kaznu nakon što su belgijske policijske službe utvrdile povredu rada u lukama koju je počinio nepriznati lučki radnik. U okviru postupka koji je pokrenut pred sudom koji je uputio zahtjev u tom drugom predmetu, odnosno Grondwettelijk Hofom (Ustavni sud, Belgija), to društvo osporavalo je ustavnost Zakona o organizaciji rada u lukama jer je smatralo da se njime povređuje sloboda trgovanja i poduzetništva za poduzetnike. Ističući da je ta sloboda, zajamčena belgijskim Ustavom, usko povezana s nekoliko temeljnih sloboda zajamčenih UFEU-om, poput slobodnog pružanja usluga (članak 56. UFEU-a) i slobode poslovnog nastana (članak 49. UFEU-a), taj sud odlučio je, kao što je to učinio Raad van State (Državno vijeće) u okviru prvog predmeta, postaviti Sudu pitanje o usklađenosti tih nacionalnih pravila kojima se održava na snazi poseban sustav zapošljavanja lučkih radnika s tim dvjema odredbama. Tim spojenim predmetima, uz odgovor koji je trebao dati na to pitanje, od Suda je zatraženo da utvrdi dodatne kriterije koji bi omogućili da se razjasni usklađenost sustava lučkih radnika sa zahtjevima prava Unije.

Ocjena Suda

Sud prije svega utvrđuje da predmetni propis, kojim se nerezidentne poduzetnike koji se žele nastaniti u Belgiji kako bi ondje obavljali lučke poslove ili koji ondje žele pružati lučke usluge a da se ondje ne nastane obvezuje da zapošljavaju samo priznate lučke radnike poput onih u skladu s tim propisom, sprečava takve poduzetnike da se koriste svojim osobljem ili da zaposle druge nepriznate radnike. Stoga taj propis, koji može učiniti manje privlačnim poslovni nastan tih poduzetnika u Belgiji ili njihovo pružanje usluga u toj državi članici, čini ograničenje tih dviju sloboda poslovnog nastana i pružanja usluga. Sud zatim podsjeća na to da se takvo ograničenje može opravdati važnim razlogom u općem interesu, pod uvjetom da se njime može jamčiti ostvarenje cilja koji se njime nastoji postići i da ne prekoračuje ono što je nužno da ga se postigne. U ovom slučaju Sud ističe da se propis o kojem je riječ ne može sam po sebi smatrati neprikladnim ili neproporcionalnim za postizanje zadanog cilja, odnosno jamčenja sigurnosti u lučkim područjima i sprečavanja nezgoda na radu. Nakon sveobuhvatne ocjene predmetnog sustava. Sud presuđuje da je takav propis usklađen s člancima 49. i 56. UFEU-a, ako se navedeni uvjeti i pravila utvrđeni za primjenu tog propisa, s jedne strane, temelje na objektivnim i nediskriminatornim kriterijima koji su unaprijed poznati i omogućavaju lučkim radnicima drugih država članica da dokažu da u svojoj državi podrijetla ispunjavaju jednake zahtjeve poput onih koji se primjenjuju na nacionalne lučke radnike i, s druge strane, ne uspostavljaju ograničenu kvotu radnika koji se mogu tako priznati.

Zatim, ispitujući usklađenost pobijane Kraljevske uredbe s različitim slobodama kretanja zajamčenima UFEU-om, Sud navodi da predmetni nacionalni propis predstavlja i ograničenje slobodnog kretanja radnika, utvrđenog u članku 45. UFEU-a, jer može imati odvratajući učinak prema radnicima i poslodavcima podrijetlom iz drugih država članica. Stoga Sud ocjenjuje nužnost i proporcionalnost različitih mjera sadržanih u tom propisu u odnosu na cilj jamčenja sigurnosti u lučkim područjima i sprečavanja nezgoda na radu.

U tom pogledu Sud smatra da predmetni propis, prema kojem osobito:

- lučke radnike priznaje administrativna komisija, koju zajedno čine članovi koje imenuju organizacije poslodavaca i organizacije radnika;
- ta komisija, ovisno o potrebama za radnom snagom, također odlučuje moraju li priznati radnici biti uključeni u kvotu lučkih radnika, pri čemu je za lučke radnike koji nisu uključeni u tu kvotu trajanje njihova priznavanja ograničeno na trajanje njihova ugovora o radu, tako da se svaki put mora pokrenuti novi postupak priznavanja za svaki novi ugovor koji sklapaju;
- nije predviđen nikakav maksimalni rok u kojem navedena komisija mora odlučiti,

nije usklađen sa slobodama kretanja iz članaka 45., 49. i 56. UFEU-a zbog toga što nije ni nužan ni prikladan za postizanje zadanog cilja.

Kao drugo, Sud ispituje uvjete priznavanja lučkih radnika. Prema predmetnom nacionalnom propisu, osim ako može dokazati da u drugoj državi članici ispunjava jednake uvjete, radnik mora ispuniti zahtjeve zdravstvene sposobnosti, prolaska psihološkog testa i prethodnog stručnog osposobljavanja. Prema mišljenju Suda, ti zahtjevi su uvjeti koji mogu osigurati sigurnost u lučkim područjima i proporcionalni su u odnosu na takav cilj. Stoga su takve mjere usklađene sa slobodama predviđenima člancima 45., 49. i 56. UFEU-a. Međutim, Sud smatra da je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri može li se zadaćom koja je u svrhu imenovanja tijela zaduženih za izvršavanje takvih pretraga, testova ili ispitivanja povjerena organizaciji poslodavaca i, prema potrebi, sindikatima priznatih lučkih radnika dovesti u pitanje njihova transparentnost, objektivnost i nepristranost.

Kao treće, Sud presuđuje da predmetni nacionalni propis, kojim se predviđa održavanje na snazi priznavanja koje je lučki radnik dobio na temelju ranijeg pravnog uređenja i njegovo uključivanje u kvotu lučkih radnika, očito nije neprikladan za postizanje zadanog cilja ni neproporcionalan s obzirom na taj cilj, tako da je u tom pogledu također usklađen sa slobodama utvrđenima u člancima 45., 49. i 56. UFEU-a.

Kao četvrto, Sud smatra da je predmetni propis, na temelju kojeg se na prijenos lučkog radnika u kvotu radnika lučkog područja različitog od onoga u kojem je on dobio svoje priznanje primjenjuju uvjeti i pravila određeni kolektivnim ugovorom o radu, usklađen sa slobodama kretanja predviđenima člancima 45., 49. i 56. UFEU-a. Ipak, na sudu koji je uputio zahtjev je da provjeri jesu li ti uvjeti i pravila nužni i proporcionalni s obzirom na cilj osiguranja sigurnosti u svakom lučkom području.

Naposlijetku, Sud navodi da nacionalni propis prema kojem logistički radnici moraju imati „potvrdu o sigurnosti” čiji su uvjeti izdavanja predviđeni kolektivnim ugovorom o radu nije neusklađen sa slobodama navedenima u člancima 45., 49. i 56. UFEU-a ako su uvjeti izdavanja takve potvrde nužni i proporcionalni u odnosu na cilj jamčenja sigurnosti u lučkim područjima te se postupkom predviđenim za njezino stjecanje ne nalažu nerazumna i neproporcionalna administrativna opterećenja.

Presuda od 29. travnja 2021., Banco de Portugal i dr. (C-504/19, [EU:C:2021:335](#))

Fizička osoba VR sklopila je 2008. ugovor s Banco Espírito Santo, Sucursal en España (u daljnjem tekstu: BES Španjolska), španjolskom podružnicom portugalske banke Banco Espírito Santo (u daljnjem tekstu: BES), kojim je stekla povlaštene dionice islandske kreditne institucije. U kontekstu ozbiljnih financijskih poteškoća društva BES, Banco de Portugal odlučio je odlukom donesenom u kolovozu 2014. uspostaviti „banku za premošćivanje“, naziva Novo Banco SA, na koju su prenesene aktiva, pasiva i drugi neimovinski elementi društva BES. Neki elementi pasive su ipak bili isključeni iz prijenosa na Novo Banco. Nakon navedenog prijenosa Novo Banco SA, Sucursal en España (u daljnjem tekstu: Novo Banco Španjolska) održao je poslovni odnos koji je osoba VR uspostavila s društvom BES Španjolska.

Osoba VR podnijela je 4. veljače 2015. tužbu Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (Prvostupanjski sud u Vitoriji, Španjolska) protiv Novo Banco Španjolska s ciljem da se ugovor prvenstveno, proglašni ništetnim ili, podredno, raskine. Novo Banco Španjolska prigovorio je da nema pasivnu legitimaciju jer je, na temelju odluke iz kolovoza 2014., navodna odgovornost bila dio pasive koji mu nije bio prenesen.

Budući da je Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (Prvostupanjski sud u Vitoriji) prihvatio zahtjev osobe VR, Novo Banco Španjolska podnio je žalbu Audienciji Provincial de Álava (Provincijski sud u Álavi, Španjolska). Tijekom postupka dostavio je dvije odluke koje je 29. prosinca 2015. donio Banco de Portugal. Te su odluke sadržavale izmjene odluke iz kolovoza 2014. te se u njima navodilo, među ostalim, da „počevši od tog dana, sljedeće obveze društva BES nisu bile prenesene na Novo Banco: [...] bilo koja odgovornost koja je predmet jednog od postupaka opisanih u Prilogu I.“, među kojima je bila i tužba osobe VR. Osim toga, one su predviđale da se, ako su aktiva, pasiva ili neimovinski elementi trebali ostati u imovini društva BES, ali su u stvarnosti preneseni na Novo Banco, oni prenose s Novo Banco natrag na društvo BES s učinkom od 3. kolovoza 2014.

Budući da je Audiencija Provincial de Álava (Provincijski sud u Álavi) odbila žalbu Novo Banco Španjolska, to je društvo podnijelo pravni lijek pred sudom koji je uputio zahtjev, Tribunalom Supremo (Vrhovni sud, Španjolska). Novo Banco Španjolska smatra da, na temelju Direktive 2001/24 o restrukturiranju i likvidaciji kreditnih institucija¹³⁸, odluke od 29. prosinca 2015. proizvode, bez ikakvih daljnjih formalnosti, učinke u svim državama članicama. Smatrajući da su te odluke izmijenile odluku iz kolovoza 2014. s retroaktivnim učinkom, Tribunal Supremo (Vrhovni sud) pokrenuo je postupak pred Sudom kako bi saznao treba li takve materijalne izmjene priznati u sudskim postupcima u tijeku.

Ocjena Suda

Sud napominje da se na temelju članka 3. stavka 2. Direktive 2001/24 mjere restrukturiranja u načelu primjenjuju u skladu s pravom matične države članice i proizvode učinke prema zakonodavstvu te države u cijeloj Uniji bez ikakvih daljnjih formalnosti. Ipak, kao izuzeće od tog načela članak 32. te direktive predviđa da učinci mjera restrukturiranja na neki postupak koji je u tijeku u vezi s imovinom ili pravom kojeg je kreditna institucija lišena podliježu isključivo pravu države članice u kojoj je u tijeku taj postupak.

Na prvom mjestu, Sud ističe da primjena tog članka 32. zahtijeva ispunjenje triju kumulativnih uvjeta te da su oni ispunjeni u glavnom postupku. Naime, kao prvo, mora se raditi o mjerama restrukturiranja u smislu članka 2. Direktive 2001/24, što je ovdje slučaj jer su odluke od 29. prosinca 2015. namijenjene očuvanju ili obnovi financijskog stanja kreditne institucije.

¹³⁸ Direktiva 2001/24/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 4. travnja 2001. o restrukturiranju i likvidaciji kreditnih institucija (SL 2001., L 125, str. 15.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 8., str. 14.)

Kao drugo, mora postojati postupak u tijeku, a taj pojam obuhvaća samo postupke o meritumu. U ovom slučaju, s jedne strane, treba smatrati da je glavni postupak onaj o meritumu te da su, s druge strane, odluke od 29. prosinca 2015. donesene u trenutku kada je postupak koji je osoba VR pokrenula 4. veljače 2015. već bio u tijeku.

Kao treće, postupak koji je u tijeku mora se odnositi na „imovinu ili pravo kojih je kreditna institucija lišena“. S obzirom na razlike između jezičnih verzija članka 32. Direktive 2001/24, Sud ispituje svrhu te odredbe i utvrđuje da je njezin cilj da se učinci mjera restrukturiranja ili postupaka likvidacije na neki postupak u tijeku podvrgnu pravu države članice u kojoj se taj postupak vodi. Međutim, s obzirom na takvu svrhu, ne bi bilo dosljedno iz primjene potonjeg prava isključiti učinke koje proizvode mjere restrukturiranja na postupak u tijeku ako se taj postupak odnosi na eventualne odgovornosti koje su takvim mjerama restrukturiranja prenesene na drugi subjekt. Stoga se taj članak 32. mora primjenjivati na jedan ili više elemenata imovine kreditne institucije, koji su dio aktive i pasive te su predmet mjera restrukturiranja, kao što je to slučaj eventualne odgovornosti o kojoj je riječ u glavnom postupku.

Na drugom mjestu, kada je riječ o opsegu učinaka mjera restrukturiranja uređenih pravom države članice u kojoj je postupak u tijeku, Sud ističe da pravo te države članice uređuje sve učinke koje takve mjere mogu imati na takav postupak, bez obzira na to jesu li ti učinci proceduralni ili materijalni.

Slijedom toga, iz članka 3. stavka 2. i članka 32. Direktive 2001/24 proizlazi da su i proceduralni i materijalni učinci mjere restrukturiranja na sudski postupak o meritumu koji je u tijeku isključivo oni koji su određeni pravom države članice u kojoj je taj postupak u tijeku.

Osim toga, Sud ističe, s jedne strane, da bi se priznanje, u glavnom postupku, učinaka odluka od 29. prosinca 2015., s obzirom na to da bi moglo dovesti u pitanje sudske odluke koje su već donesene u korist osobe VR, protivilo općem načelu pravne sigurnosti. S druge strane, kad bi se prihvatilo da bi mjere restrukturiranja, koje je donijelo nadležno tijelo matične države članice nakon podnošenja tužbe u drugoj državi članici, a koje za posljedicu imaju retroaktivnu izmjenu relevantnog pravnog okvira za rješavanje spora u kojem je podnesena ta tužba, mogle navesti sud pred kojim se vodi postupak da odbije tužbu, to bi predstavljalo ograničenje prava na djelotvoran pravni lijek u smislu članka 47. prvog stavka Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).

Sud zaključuje da se članku 3. stavku 2. i članku 32. Direktive 2001/24, u vezi s načelom pravne sigurnosti i člankom 47. prvim stavkom Povelje, protivi to da se u sudskom postupku o meritumu koji je u tijeku bezuvjetno priznaju učinci mjere restrukturiranja, kao što su odluke od 29. prosinca 2015., ako takvo priznanje dovodi do toga da kreditna institucija na koju je pasiva prenesena prvom mjerom restrukturiranja gubi, s retroaktivnim učinkom, pasivnu legitimaciju u tom postupku u tijeku, dovodeći tako u pitanje sudske odluke koje su već donesene u korist tužitelja u istom postupku.

Presuda od 8. srpnja 2021., VAS Shipping (C-71/20, [EU:C:2021:550](#))

VAS Shipping, društvo sa sjedištem u Danskoj i u vlasništvu švedskog društva, brodar je četiriju brodarskih društava s poslovnim nastanom u Švedskoj. Potonja su društva upisala četiri broda u Danskoj radi obavljanja njihove djelatnosti pomorskog prijevoza u Danskoj. U skladu s danskim pravom, društvo VAS Shipping nadležno je za sklapanje svih pravnih poslova koje ta djelatnost uobičajeno podrazumijeva.

Danski je sud 2018. naložio društvu VAS Shipping plaćanje kazne zbog toga što je na četirima plovilima koja viju dansku zastavu zaposlilo pomorce, državljane trećih zemalja koji nemaju dansku radnu dozvolu a nisu izuzeti od obveze posjedovanja takve dozvole. Naime, državljani trećih zemalja koji rade u toj državi izuzimaju su od obveze posjedovanja radne dozvole u Danskoj samo kada broj pristanaka nekog plovila u danske luke

nije veći od 25 puta. U ovom su slučaju četiri plovila u razdoblju od kolovoza 2010. do kolovoza 2011. pristala u danske luke više od 25 puta. Prema mišljenju navedenog suda, iako zahtjev za radnu dozvolu određen nacionalnim propisom predstavlja ograničenje slobode poslovnog nastana u smislu članka 49. UFEU-a, taj je zahtjev ipak opravdan i proporcionalan za izbjegavanje poremećaja na nacionalnom tržištu rada.

Østre Landsret (Žalbeni sud regije Istok, Danska), odlučujući povodom žalbe društva VAS Shipping, odlučio je Sudu postaviti pitanje o usklađenosti danskog propisa kojim se od državljana trećih zemalja koji su zaposleni na plovilu koje vije dansku zastavu i koje je u vlasništvu društva s poslovnim nastanom u drugoj državi članici traži da imaju radnu dozvolu u Danskoj, osim ako predmetno plovilo tijekom jedne godine nije pristalo u tu državu članicu više od 25 puta.

U svojoj presudi Sud pojašnjava opseg obveza država članica na temelju slobode poslovnog nastana, s obzirom na pravo koje imaju na temelju članka 79. stavka 5. UFEU-a da odrede opseg prihvata državljana trećih zemalja koji na njihovo državno područje dolaze radi potrage za poslom, neovisno o tome je li riječ o zaposlenim ili samozaposlenim osobama.

Ocjena Suda

Sud najprije utvrđuje da je situacija o kojoj je riječ u glavnom postupku obuhvaćena slobodom poslovnog nastana propisanom u članku 49. UFEU-a. Sud u tom pogledu podsjeća na to da ta sloboda, u skladu s člankom 54. UFEU-a, daje društvima sa zakonitim poslovnim nastanom u jednoj državi članici pravo da obavljaju svoju djelatnost u drugoj državi članici posredstvom društva kćeri, podružnice ili zastupništva, uključujući stjecanje udjela u kapitalu društva sa sjedištem u toj drugoj državi članici, što im omogućuje izvršavanje odlučujućeg utjecaja na to društvo i određivanje njegovih djelatnosti. Usto, kad je riječ o registraciji broda, Sud naglašava da se ona ne može odvojiti od ostvarivanja slobode poslovnog nastana ako je taj brod instrument za obavljanje gospodarske djelatnosti koja uključuje trajni poslovni nastan u državi članici u kojoj je brod registriran.

S obzirom na ta pojašnjenja, Sud ispituje može li predmetni nacionalni propis predstavljati ograničenje slobode poslovnog nastana.

U tom pogledu Sud najprije ističe da, na temelju članka 79. stavka 5. UFEU-a, države članice zadržavaju pravo da odrede opseg prihvata državljana trećih zemalja koji na njihovo državno područje dolaze radi potrage za poslom, pri čemu se država čiju zastavu plovilo vije u tom kontekstu smatra državom u kojoj je zaposlen državljanin treće zemlje koji radi na tom plovilu.

Oslanjajući se na tu odredbu, Sud nadalje smatra da zahtjev da državljani trećih zemalja zaposleni na državnom području države članice, uključujući na plovilu upisanom u toj državi, moraju imati radnu dozvolu predstavlja mjeru kojom se regulira pristup zapošljavanju i boravku državljana trećih zemalja na državnom području. Stoga dotična država članica ima pravo propisati da navedeni državljani moraju ishoditi radnu dozvolu, pri čemu također predviđa, ako je potrebno, iznimke od te obveze. Prema tome, Sud je presudio da predmetni nacionalni propis, koji se bez razlike primjenjuje na sva plovila koja viju zastavu predmetne države, a kojim se predviđa da svi državljani trećih zemalja koji su zaposleni kao članovi posade takvih plovila moraju imati radne dozvole, pri čemu se od te obveze izuzimaju jedino članovi posade plovila koje tijekom jedne godine nije pristalo u luke te države članice više od 25 puta, ne predstavlja ograničavanje slobode poslovnog nastana u skladu s člankom 49. prvim stavkom UFEU-a.

Naposljetku, Sud ističe da takav propis svakako može staviti društva s poslovnim nastanom u prvoj državi članici koja se presele u drugu državu članicu kako bi ondje upotrebljavala plovilo koje vije zastavu potonje države članice u manje povoljan položaj od onoga u kojem se nalaze društva koja u drugoj državi članici upotrebljavaju plovila koja viju zastavu neke druge države članice i čiji propisi ne predviđaju sličnu obvezu.

Međutim, takve nepovoljne posljedice proizlaze iz mogućih razlika u načinu na koji svaka država članica primjenjuje pravo iz članka 79. stavka 5. UFEU-a kojim se omogućuje nadzor opsega prihvata državljana trećih zemalja na njezino državno područje s ciljem traženja zaposlenja, a koje joj je izričito dodijeljeno.

3. Slobodno pružanje usluga

Presuda od 3. veljače 2021., Fussl Modestraße Mayr (C-555/19, [EU:C:2021:89](#))

Društvo austrijskog prava Fussl Modestraße Mayr GmbH upravlja nizom modnih trgovina s poslovnim nastanom u Austriji i saveznoj zemlji Bavarskoj (Njemačka). Ono je 2018. sklopilo ugovor s društvom SevenOne Media GmbH, marketinškim poduzećem njemačke televizijske kuće ProSiebenSat.1. Taj se ugovor odnosio na emitiranje isključivo u saveznoj zemlji Bavarskoj oglašavanja u okviru programa nacionalnog kanala ProSieben.

Međutim, društvo SevenOne Media odbilo je izvršiti taj ugovor. Naime, od 2016. državnim ugovorom koje su sklopile savezne zemlje televizijskim kućama zabranjeno je da u svoje nacionalne emisije umeću televizijska oglašavanja čije je emitiranje ograničeno na regionalnu razinu. Cilj je te zabrane zadržavanje prihoda od regionalnog televizijskog oglašavanja za regionalne i lokalne kanale, čime im se na taj način osigurava izvor financiranja i stoga njihova održivost, a sve kako bi im se omogućilo da pridonesu raznolikosti ponude televizijskih programa. Zabranu prati „odstupajuća klauzula”, kojom se saveznim zemljama omogućuje da odobre regionalno oglašavanje u okviru nacionalnih emisija.

U tim okolnostima Landgericht Stuttgart (Zemaljski sud u Stuttgartu, Njemačka), pred kojim se vodi postupak koji se odnosi na izvršenje predmetnog ugovora, pita o usklađenosti te zabrane s pravom Unije.

Taj je predmet naveo Sud, među ostalim, da primijeni određena načela utvrđena u svojoj sudskoj praksi u području slobode pružanja usluga i da tumači Povelju u posebnom kontekstu zabrane regionalnog oglašavanja na nacionalnim televizijskim kanalima, pri čemu uzima u obzir postojanje usluga oglašavanja koje se pružaju na internetskim platformama, a koje bi mogle biti konkurentne tradicionalnim medijima.

Ocjena Suda

Kao prvo, kad je riječ o Direktivi o audiovizualnim medijskim uslugama¹³⁹, Sud je naveo da se njezin članak 4. stavak 1. na temelju kojeg države članice, pod određenim uvjetima, mogu predvidjeti iscrpnija i stroža pravila u područjima obuhvaćenima tom direktivom, kako bi osigurale zaštitu interesa televizijskih gledatelja, u ovom slučaju ne primjenjuje. Naime, iako je predmetna zabrana obuhvaćena područjem na koje se odnosi Direktiva, odnosno područjem televizijskog oglašavanja, ona se ipak odnosi na posebno područje koje nije uređeno nijednim od njezinih članaka te se uostalom ne odnosi na cilj zaštite televizijskih gledatelja. Stoga se ne može kvalificirati kao „iscrpnije” ili „strože” pravilo u smislu članka 4. stavka 1. Direktive o audiovizualnim medijskim uslugama, tako da se takva zabrana ne protivi toj odredbi.

¹³⁹ Direktiva 2010/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 10. ožujka 2010. o koordinaciji određenih odredaba utvrđenih zakonima i drugim propisima u državama članicama o pružanju audiovizualnih medijskih usluga (Direktiva o audiovizualnim medijskim uslugama) (SL 2010., L 95, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 7., str. 160.)

Kao drugo, kad je riječ o usklađenosti predmetne zabrane sa slobodom pružanja usluga, koja je zajamčena člankom 56. UFEU-a, Sud je najprije utvrdio da takva zabrana podrazumijeva ograničenje te temeljne slobode na štetu pružatelja usluga oglašavanja, odnosno televizijskih kuća, i primatelja tih usluga, to jest oglašivača, i to osobito onih sa sjedištem u drugim državama članicama. Nadalje, kad je riječ o opravdanju tog ograničenja, Sud podsjeća na to da očuvanje raznolikosti ponude televizijskih programa može biti važan razlog u općem interesu. Naposljetku, kad je riječ o proporcionalnosti ograničenja, Sud podsjeća na to da cilj održavanja pluralizma medija, uistinu, uzimajući u obzir da je povezan s temeljnim pravom na slobodu izražavanja, daje nacionalnim tijelima široku diskrecijsku ovlast. Međutim, predmetna zabrana mora biti prikladna za osiguranje ostvarenja tog cilja i njome se ne smije prekoračiti ono što je nužno za njegovo postizanje.

Sud je u tom pogledu naveo, s jedne strane, da predmetna zabrana može biti nedosljedna, s obzirom na činjenicu, koju treba provjeriti nacionalni sud, da se ona primjenjuje samo na usluge oglašavanja koje pružaju televizijske kuće, a ne i na usluge oglašavanja, osobito linearne usluge, koje se pružaju na internetu. Naime, moguće je da je riječ o dvjema vrstama konkurentskih usluga na njemačkom tržištu oglašavanja koje mogu predstavljati jednak rizik za financijsko zdravlje regionalnih i lokalnih televizijskih kuća i, dakle, za cilj zaštite pluralizma medija¹⁴⁰. S druge strane, kad je riječ o nužnosti zabrane, Sud je primijetio da bi manje ograničavajuća mjera mogla proizići iz djelotvorne provedbe sustava odobrenja na razini saveznih zemalja koji je predviđen „odstupajućom klauzulom”. Međutim, na nacionalnom je sudu da provjeri može li se ta *a priori* manje ograničavajuća mjera doista donijeti i provesti na način da se osigura da se u praksi može ostvariti cilj koji se nastoji postići.

Kao treće, kad je riječ o slobodi izražavanja i informiranja, koja je zajamčena u članku 11. Povelje, Sud je utvrdio da joj se ne protivi zabrana regionalnog oglašavanja na nacionalnim televizijskim kanalima poput one sadržane u predmetnoj nacionalnoj mjeri. Naime, ta zabrana u biti predstavlja uspostavljanje ravnoteže između, s jedne strane, slobode komercijalnog izražavanja nacionalnih televizijskih kuća i oglašivača te, s druge strane, zaštite pluralizma medija na regionalnoj i lokalnoj razini. Stoga je njemački zakonodavac mogao opravdano smatrati, a da pritom nije prekoračio široku marginu prosudbe koju ima u tom okviru, da očuvanje javnog interesa mora prevladati nad privatnim interesom nacionalnih televizijskih kuća i oglašivača.

Kao četvrto i posljednje, Sud je presudio da se predmetna zabrana ne protivi načelu jednakog postupanja, utvrđenom u članku 20. Povelje, pod uvjetom da ne dovodi do nejednakog postupanja između nacionalnih televizijskih kuća i pružatelja usluga oglašavanja, osobito linearne usluga, na internetu u pogledu emitiranja oglašavanja na regionalnoj razini. U tom je pogledu na nacionalnom sudu da provjeri jesu li situacija nacionalnih televizijskih kuća i ona pružatelja usluga oglašavanja, osobito linearne usluga, na internetu u pogledu pružanja usluga regionalnog oglašavanja znatno različite, kad je riječ o elementima koji obilježavaju njihove odnosne situacije, odnosno osobito uobičajenim načinima korištenja uslugama oglašavanja, načinima na koji se one pružaju ili pak pravnom okviru kojim su obuhvaćene.

Presuda od 14. listopada 2021., Landespolizeidirektion Steiermark (Automati za igre na sreću) (C-231/20, [EU:C:2021:845](#))

U jednom objektu u Austriji jedno je društvo 2016. u komercijalne svrhe stavilo na raspolaganje deset automata za igre na sreću, čime je povrijedilo monopol u području navedenih igara. Naime, u skladu s austrijskim Saveznim zakonom o igrama na sreću zabranjene su lutrije za koje nije izdana koncesija ili dozvola i koje nisu isključene iz monopola savezne države u području tih igara. Njihovo organiziranje putem

¹⁴⁰ Okolnosti predmeta u glavnom postupku u tom su pogledu u biti usporedive s onima u predmetu u kojem je donesena presuda od 17. srpnja 2008., *Corporación Dermaestética* (C-500/06, [EU:C:2008:421](#)).

automata bez potrebne koncesije kažnjivo je djelo za koje je predviđena novčana kazna uz zamjensku kaznu oduzimanja slobode i sudjelovanje u troškovima postupka za izricanje kazni, u iznosu od 10 % izrečenih kazni. Kad je riječ o tome poštuje li pravna osoba predmetne odredbe, u načelu se smatra odgovornom osoba koja je pozvana da zastupa društvo prema trećima.

Tako je zastupniku spomenutog društva, nakon što je proglašen krivim za navedena kažnjiva djela, najprije izrečena novčana kazna u iznosu od 100 000 eura (odnosno 10 000 eura za svako kažnjivo djelo) i zamjenska kazna oduzimanja slobode u trajanju od 30 dana (odnosno tri dana za svako kažnjivo djelo), uz plaćanje iznosa od 10 000 eura na ime sudjelovanja u troškovima postupka. Nakon što su protiv te odluke podneseni pravni lijekovi, navedene su kazne smanjene na, redom, 40 000 eura, 10 dana i 4000 eura.

Nakon što je pozvan da ocijeni zakonitost tih novih sankcija, Verwaltungsgerichtshof (Upravni sud, Austrija) odlučio je uputiti Sudu više prethodnih pitanja koja se odnose na usklađenost predmetnih nacionalnih propisa sa slobodom pružanja usluga, utvrđenom u članku 56. UFEU-a.

U svojoj presudi Sud pojašnjava, među ostalim, opseg obveze nacionalnih sudova da ispituju, s obzirom na tu slobodu, nacionalni sustav kazni u području igara na sreću.

Ocjena Suda

Sud najprije navodi da treba odvojeno ispitati za svako od ograničenja predviđenih nacionalnim zakonodavstvom u području igara na sreću, što uključuje i predviđene kazne, može li se njime osigurati postizanje jednog ili više ciljeva na koje se poziva dotična država članica i prekoračuje li se njime ono što je nužno za njihovo ostvarenje.

Prema tome, nacionalni sud od kojega je zatražena ocjena zakonitosti kazne u tom području mora posebno ocjenjivati njezinu usklađenost sa slobodnim pružanjem usluga, u smislu članka 56. UFEU-a, i to s obzirom na konkretne načine njezina određivanja. Ta se ocjena mora provesti čak i ako je već ocijenjeno da su druga ograničenja koja su povezana sa zasnivanjem monopola u području igara na sreću usklađena s navedenom odredbom.

Nadalje, Sud smatra da, kada ograničenja u području igara na sreću koja su utvrdile države članice odgovaraju važnim razlozima u općem interesu, osiguravaju ostvarenje cilja kojem teže i ne prekoračuju ono što je nužno za njegovo postizanje, izricanje kazni odgovara istim važnim razlozima u općem interesu kao i navedena ograničenja. Međutim, strogost kazni mora odgovarati težini povreda koje suzbijaju i poštovati načelo proporcionalnosti kazni, utvrđeno u članku 49. stavku 3. Povelje.

Na taj način, kad je riječ, kao prvo, o izricanju najmanje novčane kazne za svaki neovlašteno postavljeni automat za igre na sreću, bez najvišeg ukupnog iznosa novčanih kazni, Sud utvrđuje da takva mjera nije sama po sebi neproporcionalna s obzirom na težinu kažnjivih djela o kojima je riječ. Točno je da ona može rezultirati kaznama u visokom iznosu, ali omogućava eliminiranje ekonomske koristi koja bi se mogla ostvariti počinjenjem sankcioniranih kažnjivih djela. Međutim, na sudu je koji je uputio zahtjev da se uvjeri u to da najmanji izrečeni iznos te ukupni iznos izrečenih novčanih kazni nisu neproporcionalni u odnosu na tu korist.

Kad je riječ, kao drugo, o zamjenskoj kazni oduzimanja slobode, Sud ističe da se njome nastoji zajamčiti djelotvorno sankcioniranje kažnjivih djela u slučaju nemogućnosti naplate novčane kazne te ni ona sama po sebi nije neproporcionalna u odnosu na vrstu i težinu kažnjivih djela o kojima je riječ. Međutim, u predmetnom slučaju svaki automat za igre na sreću može dovesti do izricanja takve kazne, pri čemu se ne predviđa najdulje ukupno trajanje kazni. Na taj način, budući da kumuliranje tih kazni može rezultirati kaznom oduzimanja slobode vrlo dugog trajanja, na sudu je koji je uputio zahtjev da provjeri je li trajanje izrečene kazne prekomjerno u odnosu na težinu utvrđenih kažnjivih djela.

Naposljetku i kao treće, kad je riječ o propisivanju sudjelovanja u troškovima postupka u iznosu od 10 % izrečenih novčanih kazni, Sud naglašava da naplaćivanje sudskih troškova pridonosi dobrom funkcioniranju pravosudnog sustava s obzirom na to da čini izvor financiranja pravosudne djelatnosti država članica. Međutim, na sudu je koji je uputio zahtjev da se uvjeri u to da navedeno sudjelovanje nije prekomjerno u odnosu na stvarne troškove postupka i da se njime ne povređuje pravo na pristup sudu, utvrđeno u članku 47. Povelje.

*

Što se tiče slobode pružanja usluga, u ovom dijelu treba istaknuti i presudu od 11. veljače 2021., **Katoen Natie Bulk Terminals i General Services Antwerp** (C-407/19 i C-471/19, [EU:C:2021:107](#))¹⁴¹ te presudu od 3. lipnja 2021., **TEAM POWER EUROPE** (C-784/19, [EU:C:2021:427](#))¹⁴².

VIII. Granična kontrola, azil i useljavanje

1. Politika azila

U kontekstu migracijske krize koja u Europi postoji već nekoliko godina i povezanog dolaska mnogobrojnih podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu u okviru Unije, Sud i dalje odlučuje o mnogim predmetima povezanim s Unijinom politikom azila. U tom pogledu treba istaknuti četiri presude¹⁴³. Prva presuda odnosi se na razloge nedopuštenosti zahtjeva za azil predviđenih direktivama 2013/32¹⁴⁴ i 2013/33¹⁴⁵ u okviru postupka zbog povrede obveze. Druga presuda odnosi se na odobravanje izvedenog statusa izbjeglice u svrhu održavanja obiteljskog jedinstva maloljetnom djetetu državljanina treće zemlje kojem je taj status priznat, uključujući kad je to dijete rođeno na državnom području te države članice i preko drugog roditelja ima državljanstvo druge treće zemlje u kojoj ga se neće progoniti. Treća presuda odnosi se na pojam „naknadni zahtjev” za međunarodnu zaštitu u slučaju u kojem je prvi zahtjev odbila treća država koja sudjeluje u mehanizmu uspostavljenom Uredbom br. 604/2013¹⁴⁶. Naposljetku, četvrta presuda odnosi se na uvjete prestanka statusa izbjeglice.

141| Ta je presuda prikazana u dijelu VII.2. „Sloboda poslovnog nastana”.

142| Ta je presuda prikazana u dijelu XVI.4. „Koordinacija sustavâ socijalne sigurnosti”.

143| U ovom dijelu treba istaknuti i Mišljenje 1/19 (**Istanbulska konvencija**), od 6. listopada 2021., u kojem je Sud odlučio o nadležnosti Unije u okviru potpisivanja Istanbulske konvencije o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Ta je presuda prikazana u dijelu XIX.4. „Istanbulska konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji”.

144| Direktiva 2013/32/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o zajedničkim postupcima za priznavanje i oduzimanje međunarodne zaštite (SL 2013., L 180, str. 60.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 12., str. 249. i ispravci SL 2020., L 76, str. 38. i SL 2020., L 415, str. 90.) (u daljnjem tekstu: Direktiva o postupcima)

145| Direktiva 2013/33/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o utvrđivanju standarda za prihvata podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu (SL 2013., L 180, str. 96.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 137.) (u daljnjem tekstu: Direktiva o prihvat)

146| Uredba (EU) br. 604/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o utvrđivanju kriterija i mehanizama za određivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji je u jednoj od država članica podnio državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva (SL 2013., L 180, str. 31.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 108.; u daljnjem tekstu: Uredba Dublin III)

Presuda od 16. studenoga 2021. (veliko vijeće), Komisija/Mađarska (Inkriminacija pomaganja tražiteljima azila) (C-821/19, [EU:C:2021:930](#))

Mađarska je 2018. usvojila izmjene određenih zakona koji se odnose na mjere protiv nezakonitog useljavanja i donijela, među ostalim, odredbe kojima je, s jedne strane, uvela novi razlog za nedopuštenost zahtjevâ za azil i, s druge strane, inkriminirala aktivnosti organiziranja čiji je cilj omogućiti podnošenje zahtjevâ za azil osobama koje na temelju mađarskog prava nemaju pravo na azil te je propisala ograničenja slobode kretanja za osobe koje su osumnjičene za počinjenje takvog kaznenog djela.

Smatrajući da je donošenjem tih odredbi Mađarska povrijedila obveze koje ima na temelju Direktive o postupcima i Direktive o prihvatu, Europska komisija podnijela je Sudu tužbu zbog povrede obveze.

Sud je, odlučujući u velikom vijeću, u bitnom dijelu prihvatio Komisijinu tužbu.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud je presudio da je Mađarska povrijedila obveze koje ima na temelju Direktive o postupcima¹⁴⁷ time što je omogućila da se zahtjev za međunarodnu zaštitu odbaci kao nedopušten jer je njegov podnositelj stigao na njezino državno područje preko države u kojoj nije izložen progonu ni opasnosti od nastanka teške štete odnosno u kojoj mu je osigurana dostatna razina zaštite. Naime, u Direktivi o postupcima¹⁴⁸ taksativno se nabrajaju situacije u kojima države članice mogu smatrati da je zahtjev za međunarodnu zaštitu nedopušten. Međutim, razlog za nedopuštenost predviđen mađarskim propisom ne odgovara nijednoj od tih situacija¹⁴⁹.

Kao drugo, Sud je presudio da je Mađarska povrijedila obveze koje ima na temelju Direktive o postupcima¹⁵⁰ i Direktive o prihvatu¹⁵¹ time što je u svojem nacionalnom pravu kriminalizirala ponašanje svake osobe koja u okviru aktivnosti organiziranja pruži pomoć pri izražavanju namjere za podnošenje zahtjeva za azil odnosno pri podnošenju takvog zahtjeva na njezinu državnom području, kada je moguće dokazati, izvan svake razumne sumnje, da je ta osoba bila svjesna činjenice da se taj zahtjev na temelju tog prava neće moći prihvatiti.

Kako bi došao do tog zaključka, Sud ispituje, s jedne strane, ograničavaju li se mađarskim propisom kojim se predviđa to kazneno djelo prava koja proizlaze iz Direktive o postupcima i Direktive o prihvatu te, s druge strane, je li to ograničenje moguće opravdati s obzirom na pravo Unije.

Na prvom mjestu, nakon što je provjerio da su određene aktivnosti pomaganja tražiteljima međunarodne zaštite na koje se odnose Direktiva o postupcima i Direktiva o prihvatu obuhvaćene područjem primjene mađarskog propisa, Sud je utvrdio da taj propis predstavlja ograničenje prava zajamčenih tim direktivama.

147| Članak 33. stavak 2. Direktive o postupcima, u kojem se nabrajaju situacije u kojima države članice mogu smatrati da je zahtjev za međunarodnu zaštitu nedopušten

148| Članak 33. stavak 2. Direktive o postupcima

149| Vidjeti presudu od 14. svibnja 2020., *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság* (C-924/19 PPU i C-925/19 PPU, [EU:C:2020:367](#), t. 149., 151. i 161. do 164.).

150| Članak 8. stavak 2. Direktive o postupcima, koji se odnosi na pristup tražiteljima međunarodne zaštite organizacija i osoba koje im osiguravaju savjetovanje i zastupanje, i članak 22. stavak 1. te direktive, koji se odnosi na pravnu pomoć i zastupanje u svim fazama postupka.

151| Članak 10. stavak 4. Direktive o prihvatu, koji se odnosi na pristup ustanovama za zadržavanje, osobito, pravnih ili drugih savjetnika i osoba koje predstavljaju nevladine organizacije.

Konkretno, tim se propisom ograničavaju, s jedne strane, pravo na pristup tražiteljima međunarodne zaštite i komuniciranje s njima¹⁵² i, s druge strane, djelotvornost prava zajamčenog tražitelju azila da se, o vlastitom trošku, savjetuje s pravnim ili drugim savjetnikom¹⁵³.

Na drugom mjestu, Sud smatra da se takvo ograničenje ne može opravdati ciljevima na koje se poziva mađarski zakonodavac, odnosno borbom protiv zlouporabe postupka azila i protiv nezakonitog useljavanja koje se temelji na prijeveri.

Kad je riječ o prvom cilju, Sud ističe da se mađarskim propisom kažnjavaju i ponašanja koja se ne mogu smatrati zlouporabom ili prijeverom. Naime, čim se može dokazati da je predmetna osoba znala za to da pojedinac kojem je pomagala ne može na temelju mađarskog prava steći status izbjeglice, moguće je kaznenopravno sankcionirati svaku pomoć pruženu u okviru aktivnosti organiziranja s ciljem omogućavanja izražavanja namjere za podnošenje zahtjeva za azil odnosno njegova podnošenja, čak i ako je ta pomoć pružena uz poštovanje postupovnih pravila i bez namjere da se tijelo nadležno za odlučivanje stvarno dovede u zabludu.

Tako se, najprije, izlaže kaznenom progonu svatko tko pomaže da se izrazi namjera za podnošenje zahtjeva za azil odnosno podnese takav zahtjev, iako zna da se taj zahtjev na temelju pravila mađarskog prava neće moći prihvatiti, ali smatra da su ta pravila protivna, među ostalim, pravu Unije. Slijedom toga, tražiteljima može biti uskraćena pomoć koja bi im omogućila da u kasnijoj fazi postupka za odobrenje azila osporavaju, osobito na temelju prava Unije, zakonitost nacionalnog propisa koji se primjenjuje na njihovu situaciju.

Tim se propisom, nadalje, kažnjava pružanje pomoći osobi da izrazi namjeru za podnošenje zahtjeva za azil odnosno da podnese takav zahtjev kada ta osoba nije bila izložena progonu niti je izložena opasnosti od progona u barem jednoj državi kroz koju je prošla prije dolaska u Mađarsku. Međutim, odbijanje zahtjeva za azil kao nedopuštenog zbog tog razloga protivi se Direktivi o postupcima. Slijedom toga, takva se pomoć ni u kojem slučaju ne može izjednačiti s prijeverom ili zlouporabom.

Naposljetku, budući da se njime ne isključuje mogućnost kaznenopravnog sankcioniranja osobe od trenutka kada se može konkretno dokazati da je ona morala znati da podnositelj zahtjeva kojem je pružila pomoć nije ispunjavao uvjete za dobivanje azila, Sud ističe da se tim propisom osobama koje žele pružiti takvu pomoć nalaže da već u trenutku izražavanja namjere za podnošenje zahtjeva ili podnošenja zahtjeva ispitaju je li taj zahtjev moguće prihvatiti na temelju mađarskog prava. Međutim, s jedne strane, od tih se osoba ne može očekivati da provode takve provjere, osobito zato što tražitelji azila već u toj fazi mogu imati poteškoće u navođenju relevantnih elemenata za dobivanje statusa izbjeglice. S druge strane, opasnost za predmetne osobe da im se izrekne osobito stroga kaznenopravna sankcija, to jest sankcija oduzimanja slobode, samo zato što su morale znati da je zahtjev za azil osuđen na neuspjeh dovodi do neizvjesnosti u pogledu zakonitosti bilo koje pomoći namijenjene provedbi tih dviju ključnih faza postupka za odobrenje azila. Tim se propisom tako može uvelike odvratiti svaku osobu koja u tim fazama postupka želi pružiti pomoć, čak i ako se tom pomoći jedino nastoji omogućiti državljaninu treće zemlje da ostvari svoje temeljno pravo na traženje azila u državi članici, te se njime prekoračuje ono što je nužno za postizanje cilja borbe protiv prijevera odnosno zlouporaba.

152] Ta su prava osobama odnosno organizacijama koje pružaju pomoć tražiteljima međunarodne zaštite priznata u članku 8. stavku 2. Direktive o postupcima i članku 10. stavku 4. Direktive o prihvatu.

153] To je pravo zajamčeno člankom 22. stavkom 1. Direktive o postupcima.

Kad je riječ o drugom cilju koji se nastoji ostvariti mađarskim propisom, Sud utvrđuje da se pružanje pomoći radi izražavanja namjere za podnošenje zahtjeva za azil odnosno podnošenja takvog zahtjeva ne može smatrati aktivnošću kojom se potiče nezakonit ulazak državljanina treće zemlje u tu državu članicu ili njegov boravak u njoj, tako da inkriminacija uvedena mađarskim propisom nije prikladna mjera za postizanje takvog cilja.

Sud je konačno presudio da je Mađarska povrijedila obveze koje ima na temelju Direktive o postupcima¹⁵⁴ i Direktive o prihvatu¹⁵⁵, time što je uskratila pravo približavanja svojim vanjskim granicama svakoj osobi osumnjičenoj da je u okviru aktivnosti organiziranja pružila pomoć pri izražavanju namjere za podnošenje zahtjeva za azil odnosno podnošenju tog zahtjeva na njezinu državnom području, kada je moguće dokazati, izvan svake razumne sumnje, da je ta osoba bila svjesna da se taj zahtjev neće moći prihvatiti. Naime, tim se propisom ograničavaju prava zajamčena tim direktivama od trenutka kada je predmetna osoba osumnjičena za počinjenje kaznenog djela zbog pružanja pomoći u navedenim okolnostima, iako je inkriminacija tog ponašanja protivna pravu Unije. Iz toga slijedi da takvo ograničenje nije moguće razumno opravdati s obzirom na potonje pravo.

Presuda od 9. studenoga 2021. (veliko vijeće), Bundesrepublik Deutschland (Održavanje obiteljskog jedinstva) (C-91/20, [EU:C:2021:898](#))

Tužiteljica iz glavnog postupka, osoba LW, tuniska državljanica, rođena je u Njemačkoj 2017. od majke Tunizanke, čiji zahtjev za azil nije prihvaćen, i oca Sirijca, kojemu je 2015. odobren status izbjeglice. Zahtjev za azil podnesen u ime osobe LW odbijen je odlukom Bundesamta für Migration und Flüchtlinge (Savezni ured za migracije i izbjeglice, Njemačka).

Osoba LW, s obzirom na to da nije uspjela u postupku pred sudom kojem je podnesena tužba protiv te odluke, protiv presude tog suda podnijela je reviziju sudu koji je uputio zahtjev, Bundesverwaltungsgerichtu (Savezni upravni sud, Njemačka).

Sud koji je uputio zahtjev ističe da osoba LW ne može zahtijevati odobravanje statusa izbjeglice na temelju vlastitog prava. Naime, ona može ostvariti djelotvornu zaštitu u Tunisu, državi svojeg državljanstva. Međutim, osoba LW, kao maloljetno dijete roditelja kojem je odobren status izbjeglice, ispunjava uvjete predviđene nacionalnim zakonodavstvom¹⁵⁶ za priznavanje izvedenog statusa izbjeglice u svrhu zaštite obitelji u okviru azila. To se zakonodavstvo tumači na način da status izbjeglice valja odobriti i djetetu koje je rođeno u Njemačkoj i koje preko drugog roditelja ima državljanstvo treće zemlje na čijem ga se državnom području neće progoniti.

154| Članak 8. stavak 2., članak 12. stavak 1. točka (c) i članak 22. stavak 1. Direktive o postupcima

155| Članak 10. stavak 4. Direktive o prihvatu

156| U ovom slučaju članak 26. stavci 2. i 5. Asylgesetza (Zakon o pravu na azil), u verziji primjenjivoj na glavni postupak. Tim se kombiniranim odredbama predviđa odobravanje, na njegov zahtjev, maloljetnom nevjenčanom djetetu izbjeglice status međunarodne zaštite ako je status koji je stekao njegov roditelj konačan.

Budući da se pitao je li takvo tumačenje njemačkog prava u skladu s Direktivom 2011/95¹⁵⁷, sud koji je uputio zahtjev prekinuo je postupak kako bi Sudu postavio pitanje o tumačenju članka 3.¹⁵⁸ i članka 23. stavka 2.¹⁵⁹ navedene direktive. Sud je svojom presudom, zasjedajući u velikom vijeću, odgovorio da se tim odredbama ne protivi to da država članica na temelju povoljnijih nacionalnih odredbi odobri izvedeni status izbjeglice u svrhu održavanja obiteljskog jedinstva maloljetnom nevjenčanom djetetu državljanina treće zemlje kojem je taj status priznat, uključujući kad je to dijete rođeno na državnom području te države članice i preko drugog roditelja ima državljanstvo druge treće zemlje u kojoj ga se neće progoniti. Međutim, usklađenost takvih nacionalnih odredbi s Direktivom za kvalifikaciju II pretpostavlja da dijete nije obuhvaćeno razlogom za isključenje iz te direktive i da ono na temelju svojeg državljanstva ili drugog elementa koji obilježava njegov osobni pravni status nema pravo na postupanje u navedenoj državi članici koje je bolje od onoga koje proizlazi iz odobravanja statusa izbjeglice.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud je utvrdio da dijete koje se nalazi u situaciji poput one u glavnom postupku ne ispunjava uvjete da mu se pojedinačno odobri status izbjeglice na temelju sustava uspostavljenog Direktivom za kvalifikaciju II.

Naime, iz navedene direktive proizlazi da je za svojstvo izbjeglice potrebno ispuniti dva uvjeta koji se odnose, s jedne strane, na strah od proganjanja i, s druge strane, na izostanak zaštite od djela proganjanja od strane treće zemlje čiji je dotična osoba državljanin. Međutim, osoba LW može uživati učinkovitu zaštitu u Tunisu. Sud je u tom kontekstu podsjetio na to da se, na temelju sustava uspostavljenog Direktivom za kvalifikaciju II, zahtjev za međunarodnu zaštitu ne može pojedinačno prihvatiti samo zato što član obitelji podnositelja zahtjeva ima osnovani strah od proganjanja ili je izložen stvarnoj opasnosti od ozbiljne nepravde ako se utvrdi da, unatoč njegovoj povezanosti s tim članom obitelji i posebnoj ranjivosti koja iz toga proizlazi, sam podnositelj zahtjeva nije izložen prijetnjama od proganjanja ili ozbiljnoj nepravdi¹⁶⁰.

Kao drugo, Sud je istaknuo da se Direktivom za kvalifikaciju II ne predviđa proširenje izvedenog statusa izbjeglice na članove obitelji izbjeglice koji pojedinačno ne ispunjavaju uvjete za odobravanje tog statusa. Naime, člankom 23. te direktive državama članicama samo se nalaže da uredi svoje nacionalno pravo kako bi takvi članovi obitelji mogli zahtijevati, pod uvjetom da je to spojivo s njihovim osobnim pravnim statusom, određene povlastice, među kojima je izdavanje dozvole boravka ili pristup zapošljavanju, čiji je cilj održavanje obiteljskog jedinstva. Osim toga, obveza država članica da predvide pristup tim povlasticama ne proširuje se na djecu korisnika međunarodne zaštite koja su rođena u državi članici domaćinu u obitelji koja je u njoj osnovana.

157 | Direktiva 2011/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o standardima za kvalifikaciju državljan trećih zemalja ili osoba bez državljanstva za ostvarivanje međunarodne zaštite, za jedinstveni status izbjeglica ili osoba koje ispunjavaju uvjete za supsidijarnu zaštitu te sadržaj odobrene zaštite (SL 2011., L 337, str. 9.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 13., str. 248. i ispravak SL 2020., L 76, str. 37.) (u daljnjem tekstu: Direktiva za kvalifikaciju II)

158 | Tom se odredbom propisuje mogućnost da države članice uvedu ili zadrže povoljnije standarde prema kojima se određuje koje osobe ispunjavaju uvjete za odobravanje statusa izbjeglica, kao i one prema kojima se utvrđuje sadržaj međunarodne zaštite, pod uvjetom da su ti standardi u skladu s tom direktivom.

159 | Tom se odredbom, čiji je cilj jamčiti održavanje obiteljskog jedinstva korisnika međunarodne zaštite kada članovi njegove obitelji pojedinačno ne ispunjavaju uvjete potrebne za ostvarivanje takve zaštite, predviđa proširenje na te članove određenih povlastica dodijeljenih korisniku.

160 | Vidjeti presudu od 4. listopada 2018., *Ahmedbekova* (C-652/16, [EU:C:2018:801](#), t. 50.).

Kao treće, Sud je, kako bi utvrdio može li država članica ipak odobriti izvedeni status izbjeglice u svrhu održavanja obiteljskog jedinstva djetetu u situaciji poput one osobe LW, podsjetio na to da se člankom 3. Direktive za kvalifikaciju II državama članicama dopušta da uvedu povoljnije standarde za određivanje toga tko ispunjava uvjete za odobravanje statusa izbjeglice ako su ti standardi u skladu s tom direktivom.

Takvi standardi, među ostalim, nisu u skladu s Direktivom ako se njima status izbjeglice nastoji priznati državljanima treće zemlje koji se nalaze u situacijama koje nisu povezane s logikom međunarodne zaštite¹⁶¹. Naime, nacionalno zakonodavstvo o kojem je riječ u glavnom postupku, kojim se u svrhu održavanja obiteljskog jedinstva predviđa automatsko proširenje izvedenog statusa izbjeglice na maloljetno dijete osobe kojoj je odobren taj status, neovisno o tome ispunjava li to dijete pojedinačno uvjete za odobravanje navedenog statusa, uključujući slučaj u kojem je navedeno dijete rođeno u državi članici domaćinu, predstavlja vezu s logikom međunarodne zaštite.

Međutim, Sud je istaknuo da mogu postojati situacije u kojima bi takvo automatsko proširenje, unatoč postojanju te veze, bilo nespojivo s Direktivom za kvalifikaciju II.

Tako se, s jedne strane, rezervi iz članka 3. te direktive protivi to da država članica donese odredbe kojima status izbjeglice odobrava osobi koja je iz njega isključena na temelju članka 12. stavka 2. navedene direktive. Doista, nacionalnim zakonodavstvom o kojem je riječ u glavnom postupku isključuje se takve osobe iz proširenja statusa izbjeglice.

S druge strane, rezervom iz članka 23. stavka 2. Direktive za kvalifikaciju II isključuje se proširenje povlastica dodijeljenih korisniku međunarodne zaštite na člana njegove obitelji ako to nije u skladu s osobnim pravnim statusom navedenog člana. Sud je pojasnio doseg te rezerve, koja se mora poštovati i kada država članica primjenjuje povoljnije standarde uvedene u skladu s člankom 3. te direktive, na temelju kojih se status odobren korisniku međunarodne zaštite automatski proširuje na članove njegove obitelji, neovisno o ispunjenju uvjeta za odobravanje tog statusa.

U tom pogledu ne bi bilo u skladu s osobnim pravnim statusom djeteta korisnika međunarodne zaštite koje pojedinačno ne ispunjava uvjete za dobivanje te zaštite da se na njega prošire povlastice iz članka 23. stavka 2. Direktive za kvalifikaciju II ili status odobren tom korisniku kada ono ima državljanstvo države članice domaćina ili drugo državljanstvo koje mu, uzimajući u obzir sve elemente koji obilježavaju njegov osobni pravni status, daje pravo na postupanje u toj državi članici koje je bolje od onoga koje proizlazi iz takvog proširenja. Tim tumačenjem rezerve iz članka 23. stavka 2. Direktive za kvalifikaciju II uzima se u obzir najbolji interes djeteta, s obzirom na koji tu odredbu treba tumačiti i primjenjivati.

U ovom slučaju ne čini se da bi osoba LW, s obzirom na svoje tunisko državljanstvo ili neki drugi element koji obilježava njezin osobni pravni status, imala pravo na postupanje u Njemačkoj koje je bolje od onoga koje proizlazi iz proširenja izvedenog statusa izbjeglice odobrenog njezinu ocu.

Naposljetku, Sud je pojasnio da usklađenost primjene povoljnijih nacionalnih odredbi, poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku, s Direktivom za kvalifikaciju II na situaciju poput one osobe LW ne ovisi o tome je li za nju i njezine roditelje moguće nastaniti se u Tunisu. Budući da je cilj članka 23. te direktive omogućiti izbjeglici da uživa prava koja joj taj status daje održavajući pritom jedinstvo svoje obitelji u državi članici domaćinu, postojanje mogućnosti da se obitelj osobe LW nastani u Tunisu ne može opravdati to da se rezerva iz stavka 2. te odredbe shvati na način da se njome isključuje odobravanje statusa izbjeglice osobi LW jer bi takvo tumačenje značilo da se njezin otac odriče prava na azil koje mu je dodijeljeno u Njemačkoj.

¹⁶¹ Vidjeti presudu od 4. listopada 2018., *Ahmedbekova* (C-652/16, [EU:C:2018:801](#), t. 71.).

Presuda od 20. svibnja 2021., L. R. (Zahtjev za azil koji je Norveška odbila) (C-8/20, EU:C:2021:404)

L. R., iranski državljanin, podnio je 2008. zahtjev za azil u Norveškoj. Njegov je zahtjev bio odbijen i on je bio predan iranskim tijelima. L. R. je 2014. podnio novi zahtjev u Njemačkoj. S obzirom na to da Uredbu Dublin III, koja omogućuje utvrđivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu, primjenjuje i Norveška¹⁶², njemačka tijela stupila su u kontakt s tijelima te zemlje kako bi od njih zatražila da prihvate osobu L. R. Potonja su tijela to ipak odbila, pri čemu su smatrala da Norveška više nije odgovorna za razmatranje njezina zahtjeva, i to u skladu s Uredbom Dublin III¹⁶³. Njemačka tijela potom su odbacila zahtjev osobe L. R. za azil kao nedopušten, utvrdivši da se radi o „ponovnom zahtjevu” i da nisu bili ispunjeni uvjeti koji bi u takvoj situaciji opravdali otvaranje novog postupka azila. L. R. je tada podnio tužbu protiv te odluke Schleswig-Holsteinisches Verwaltungsgerichtu (Upravni sud u Schleswig-Holsteinu, Njemačka).

U tim okolnostima taj sud odlučio je postaviti pitanje Sudu kako bi dobio pojašnjenja u vezi s pojmom „naknadni zahtjev” definiranim u Direktivi o postupcima¹⁶⁴. Naime, države članice mogu odbaciti naknadni zahtjev kao nedopušten ako u njemu nisu navedeni novi elementi ili činjenice¹⁶⁵.

Upravni sud u Schleswig-Holsteinu doista smatra da iz Direktive o postupcima proizlazi da se zahtjev za međunarodnu zaštitu ne može kvalificirati kao „naknadni zahtjev” ako se prvi postupak kojim je zahtjev odbijen nije odvijao u drugoj državi članici Unije, već u trećoj državi. Taj sud, međutim, smatra da tu direktivu valja tumačiti šire, uzimajući u obzir sudjelovanje Norveške u zajedničkom europskom sustavu azila, na temelju sporazuma između Unije, Islanda i Norveške, tako da države članice nisu obvezne voditi cjelokupan prvi postupak azila u situaciji poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku.

Sud se u presudi ne slaže s tom analizom i presuđuje da se pravu Unije¹⁶⁶ protivi propis države članice koji predviđa mogućnost odbacivanja kao nedopuštenog zahtjeva za međunarodnu zaštitu na temelju toga što je zainteresirana osoba podnijela prethodni zahtjev za priznavanje statusa izbjeglice u trećoj državi koja primjenjuje Uredbu Dublin III, u skladu sa sporazumom između Unije, Islanda i Norveške, i da je taj zahtjev bio odbijen.

Ocjena Suda

Sud podsjeća na to da se „naknadni zahtjev” u Direktivi o postupcima definira kao „daljnji zahtjev za međunarodnu zaštitu podnesen nakon donošenja konačne odluke o prethodnom zahtjevu”¹⁶⁷. Međutim, iz te direktive jasno proizlazi¹⁶⁸, s jedne strane, da se zahtjev upućen trećoj državi ne može razumjeti kao „zahtjev

162| Na temelju Sporazuma između Europske zajednice i Republike Islanda i Kraljevine Norveške o kriterijima i mehanizmima za određivanje države odgovorne za razmatranje zahtjeva za azilom podnesenih u državi članici ili u Islandu ili u Norveškoj – Izjave (SL 2001., L 93, str. 40.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 23.; u daljnjem tekstu: Sporazum između Unije, Islanda i Norveške)

163| Vidjeti članak 19. stavak 3. Uredbe Dublin III.

164| Članak 2. točka (q) Direktive o postupcima

165| Članak 33. stavak 2. točka (d) Direktive o postupcima

166| Konkretno, članku 33. stavku 2. točki (d) Direktive o postupcima, u vezi s njezinim člankom 2. točkom (q)

167| Članak 2. točka (q) Direktive o postupcima

168| Članak 2. točke (b) i (e) Direktive o postupcima

za međunarodnu zaštitu" i, s druge strane, da odluka koju je donijela treća država ne može biti obuhvaćena definicijom „konačna odluka”. Stoga postojanje prethodne odluke treće države kojom je odbijen zahtjev za priznavanje statusa izbjeglice ne omogućava da se zahtjev za međunarodnu zaštitu koji je podnijela zainteresirana osoba u državi članici nakon donošenja te prethodne odluke kvalificira kao „naknadni zahtjev”.

Sud dodaje da postojanje sporazuma između Unije, Islanda i Norveške u tom pogledu nije relevantno. Naime, iako na temelju tog sporazuma Norveška primjenjuje određene odredbe Uredbe Dublin III, to ne vrijedi za odredbe Direktive za kvalifikaciju II ili Direktive o postupcima. Također, u situaciji poput one u ovom predmetu, država članica kojoj je zainteresirana osoba podnijela novi zahtjev za međunarodnu zaštitu može, ovisno o slučaju, zatražiti od Norveške da ponovno prihvati dotičnu osobu. Međutim, kad takav ponovni prihvrat nije moguć ili do njega ne dođe, predmetna država članica nema pravo smatrati da daljnji zahtjev čini „naknadni zahtjev”, što bi omogućilo da ga se, ovisno o slučaju, odbaci kao nedopušten. Nadalje, čak i pod pretpostavkom da norveški sustav azila predviđa razinu zaštite podnositelja zahtjeva za azil koja je istovjetna zaštiti koju predviđa pravo Unije, ta okolnost ne može dovesti do drugačijeg zaključka. Naime, s jedne strane, iz teksta odredbi Direktive o postupcima jasno proizlazi da se u trenutačnim okolnostima treća država ne može izjednačiti s državom članicom, u svrhu primjene predmetnog razloga za nedopuštenost. S druge strane, takvo izjednačavanje ne može ovisiti o ocjeni konkretne razine zaštite tražitelja azila u dotičnoj trećoj državi jer bi to moglo utjecati na pravnu sigurnost.

Presuda od 20. siječnja 2021., Secretary of State for the Home Department (C-255/19, EU:C:2021:36)

Osoba OA somalski je državljanin koji pripada manjinskom klanu (Reer Hamar). Osoba OA i njegova supruga devedesetih godina prošlog stoljeća bili su žrtve proganjanja koje je počinila paravojna skupina većinskog klana (Hawiye). Zbog tih progona oni su 2001. pobjegli iz Somalije, te je supruga osobe OA dobila status izbjeglice u Ujedinjenoj Kraljevini. Osoba OA pridružila joj se 2003. te je također stekla taj status kao uzdržavanik svoje supruge.

Međutim, u rujnu 2016. Secretary of State for the Home Department (ministar unutarnjih poslova, Ujedinjena Kraljevina) opozvao je status izbjeglice osobi OA zbog toga što manjinski klanovi više nisu predmet progona i jer ta država osigurava djelotvornu zaštitu. U tom pogledu, u skladu s Direktivom 2004/83¹⁶⁹, izbjeglički status prestaje kada više ne postoje okolnosti na temelju kojih je taj status priznat, te se zainteresirana osoba više „ne može odbijati staviti pod zaštitu države svog državljanstva”¹⁷⁰. Osoba OA podnijela je tužbu protiv te odluke koju sada mora ispitati Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) (Viši sud, Odjel za imigraciju i azil, Ujedinjena Kraljevina). Ona tvrdi da i dalje strahuje od proganjanja i da je somalska tijela ne mogu zaštititi. Usto, tvrdi da se zaključak o postojanju dovoljne „zaštite” u njezinoj državi podrijetla ne može izvesti iz socijalne i financijske potpore koju pruža njezina obitelj ili drugi članovi njezina klana, koji su privatni, a ne državni subjekti.

U tom kontekstu nacionalni sud pred kojim je pokrenut postupak odlučio je Sudu postaviti pitanja kako bi u biti utvrdio može li se na temelju eventualne socijalne i financijske potpore privatnih subjekata, poput obitelji ili klana, zaključiti da postoji „zaštita” u smislu Direktive za kvalifikaciju I i je li takva potpora relevantna

169| Direktiva Vijeća 2004/83/EZ od 29. travnja 2004. o minimalnim standardima za kvalifikaciju i status državljanina treće zemlje ili osoba bez državljanstva kao izbjeglica ili osoba kojima je na drugi način potrebna međunarodna zaštita te o sadržaju odobrene zaštite (SL 2004., L 304., str. 12.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 12., str. 64.; u daljnjem tekstu: Direktiva za kvalifikaciju I). Ta direktiva stavljena je izvan snage s učinkom od 21. prosinca 2013. Direktivom za kvalifikaciju II.

170| Vidjeti članak 11. stavak 1. točku (e) Direktive za kvalifikaciju I.

za ocjenu učinkovitosti ili dostupnosti zaštite koju osigurava država ili za utvrđivanje postojanja osnovanog straha od proganjanja. Usto, taj se sud pita jesu li kriteriji koji uređuju ispitivanje te zaštite koje se provodi prilikom analize prestanka statusa izbjeglice isti kao i oni koji se primjenjuju na odobravanje tog statusa.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud je utvrdio da „zaštita” iz odredaba Direktive za kvalifikaciju I koje se odnose na prestanak statusa izbjeglice mora ispunjavati iste zahtjeve kao što su oni koji proizlaze iz odredaba koje se odnose na odobravanje tog statusa¹⁷¹. U tom pogledu Sud ističe simetriju između odobravanja i prestanka izbjegličkog statusa. Naime, Direktiva za kvalifikaciju I predviđa gubitak izbjegličkog statusa ako uvjeti za dobivanje tog statusa više nisu ispunjeni. Stoga okolnosti koje dokazuju nemogućnost države podrijetla ili, suprotno, njezinu mogućnost da osigura zaštitu od djela proganjanja predstavljaju ključni element u ocjeni koja dovodi do odobravanja ili, ovisno o slučaju, ako se dođe do suprotnog zaključka, prestanka izbjegličkog statusa. Dakle, takav prestanak podrazumijeva da je promjena okolnosti otklonila razloge koji su doveli do odobravanja izbjegličkog statusa.

Kao drugo, Sud tvrdi da eventualna socijalna i financijska potpora koju pružaju privatni subjekti, poput obitelji ili klana državljanina treće zemlje, ne ispunjava zahtjeve zaštite koji proizlaze iz Direktive za kvalifikaciju I. Slijedom toga, ta potpora nije relevantna ni za ocjenu učinkovitosti ili dostupnosti zaštite koju osigurava država¹⁷² ni za utvrđivanje postoji li i dalje osnovani strah od proganjanja u slučaju državljanina o kojem je riječ¹⁷³.

Kako bi došao do tog zaključka, Sud najprije naglašava da se smatra da zaštita od djela proganjanja općenito postoji ako država, stranke ili organizacije koje kontroliraju državu ili bitan dio njezina državnog područja poduzmu razumne mjere kako bi spriječile ta djela, osobito kada raspolažu djelotvornim pravosudnim sustavom koji omogućuje otkrivanje, gonjenje i kažnjavanje takvih djela te kada podnositelj zahtjeva ima pristup toj zaštiti. Usto, Sud podsjeća na to da, kako bi ih se kvalificiralo kao djela proganjanja, relevantne činjenice moraju biti dovoljno ozbiljne po svojoj prirodi ili ponavljanju da predstavljaju ozbiljno kršenje temeljnih ljudskih prava ili biti skup različitih mjera koje su dovoljno ozbiljne da utječu na pojedinca na sličan način kao takvo kršenje. Međutim, prema mišljenju Suda, obična socijalna i financijska potpora obitelji ili klana nije takve prirode da sama po sebi može spriječiti ili kažnjavati djela proganjanja te se stoga ne može smatrati da osigurava zaštitu koja se zahtijeva od tih djela. To je osobito slučaj kada takva socijalna i financijska potpora nema za cilj osigurati zaštitu državljaninu treće zemlje o kojem je riječ od takvih djela, nego mu pomoći u njegovu ponovnom nastanjenju u zemlji podrijetla.

Nadalje, Sud zatim utvrđuje da takva socijalna i financijska potpora nije relevantna za ocjenu učinkovitosti ili dostupnosti zaštite koju osigurava država. U tom pogledu napominje da ekonomske poteškoće u načelu nisu obuhvaćene pojmom „proganjanje”¹⁷⁴, tako da potpora kojoj je cilj otklanjanje takvih poteškoća ne bi trebala utjecati na ocjenu dostatnosti državne zaštite od djela proganjanja. Štoviše, Sud dodaje da, čak i ako klanovi, osim takve socijalne i financijske potpore, također pružaju zaštitu sigurnosti, ta se zaštita u svakom slučaju ne može uzeti u obzir kako bi se provjerilo ispunjava li zaštita države zahtjeve iz Direktive za kvalifikaciju I.

¹⁷¹| Vidjeti članak 11. stavak 1. točku (e) i članak 2. točku (c) Direktive za kvalifikaciju I. U pogledu predmetnih zahtjeva, vidjeti članak 7. stavke 1. i 2. te direktive.

¹⁷²| Vidjeti članak 7. stavak 1. točku (a) Direktive za kvalifikaciju I.

¹⁷³| Vidjeti članak 11. stavak 1. točku (e) Direktive za kvalifikaciju I, u vezi s njezinim člankom 2. točkom (c).

¹⁷⁴| Vidjeti članak 9. Direktive za kvalifikaciju I.

Naposljetku, prema mišljenju Suda, socijalna i financijska potpora koju pruža obitelj ili klan dotične osobe ne može isključiti strah od proganjanja, neovisno o zahtjevima zaštite koji proizlaze iz Direktive za kvalifikaciju I. Naime, uvjeti u pogledu statusa izbjeglice koji se odnose, s jedne strane, na strah od proganjanja u njegovoj državi podrijetla i, s druge strane, na nepostojanje zaštite od djela proganjanja, neraskidivo su povezani. Stoga, kako bi se utvrdilo je li taj strah osnovan valja uzeti u obzir postojanje ili nepostojanje zaštite od takvih djela. Međutim, na temelju te zaštite može se zaključiti da ne postoji osnovani strah od proganjanja samo ako ona ispunjava zahtjeve koji proizlaze iz Direktive za kvalifikaciju I¹⁷⁵. Naime, budući da su uvjeti koji se odnose na strah od proganjanja i na zaštitu od djela proganjanja neraskidivo povezani, oni se ne mogu razmatrati s obzirom na različiti kriterij zaštite nego ih treba ocjenjivati s obzirom na zahtjeve predviđene u toj direktivi. Prema mišljenju Suda, tumačenje prema kojem postojeća zaštita u trećoj zemlji podrijetla može isključiti osnovani strah od proganjanja čak i ako ne ispunjava te zahtjeve moglo bi dovesti u pitanje minimalne zahtjeve propisane navedenom direktivom.

2. Politika useljavanja

Presuda od 14. siječnja 2021., *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vraćanje maloljetnika bez pratnje)* (C-441/19, [EU:C:2021:9](#))

Osoba TQ, maloljetnik bez pratnje koji je tada imao 15 godina, u lipnju 2017. podnijela je zahtjev za dozvolu privremenog boravka u Nizozemskoj na temelju prava azila. U okviru tog zahtjeva osoba TQ navela je da je rođena 2002. u Gvineji. Nakon smrti njezine tete s kojom je živjela u Sijera Leoneu, osoba TQ došla je u Europu. U Amsterdamu (Nizozemska) navodno je bila žrtva trgovine ljudima i seksualnog iskorištavanja, zbog čega trenutačno boluje od teških psihičkih poremećaja. *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (državni tajnik za pravosuđe i sigurnost, Nizozemska; u daljnjem tekstu: državni tajnik) u ožujku 2018. po službenoj dužnosti odlučio je da osoba TQ nema pravo na dozvolu privremenog boravka, pri čemu je sud koji je uputio zahtjev pojasnio da ona nema pravo ni na status izbjeglice ni na supsidijarnu zaštitu. U skladu s nizozemskim pravom, odluka *Staatssecretarisa van Justitie en Veiligheid* predstavlja odluku o vraćanju.

U travnju 2018. osoba TQ podnijela je tužbu protiv te odluke sudu koji je uputio zahtjev, pri čemu je osobito tvrdila da ne zna gdje joj žive roditelji, da ih ne bi ni prepoznala da se vrati, da ne poznaje nijednog drugog člana svoje obitelji i da ne zna ni postoje li.

Sud koji je uputio zahtjev objašnjava da nacionalni propisi razlikuju maloljetnike bez pratnje ovisno o njihovoj dobi. Što se tiče maloljetnika koji su na dan podnošenja zahtjeva za azil mlađi od 15 godina, prije donošenja odluke o tom zahtjevu provodi se istraga o postojanju odgovarajućeg prihvata u državi povratka, predviđena člankom 10. Direktive 2008/115¹⁷⁶, pri čemu se tim maloljetnicima dodjeljuje redovna dozvola boravka ako takav prihvata ne postoji. U pogledu maloljetnika koji, poput osobe TQ, u trenutku podnošenja zahtjeva za azil imaju najmanje 15 godina, ne provodi se takva istraga, s obzirom na to da se čini da nizozemska tijela čekaju da maloljetnici o kojima je riječ navršše 18 godina kako bi provela odluku o vraćanju. Stoga je u razdoblju od njegova podnošenja zahtjeva za azil do stjecanja punoljetnosti boravak maloljetnika bez pratnje koji ima najmanje 15 godina u Nizozemskoj nezakonit, ali se tolerira.

¹⁷⁵| Vidjeti osobito članak 7. stavak 2. Direktive za kvalifikaciju I.

¹⁷⁶| Direktiva 2008/115/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2008. o zajedničkim standardima i postupcima država članica za vraćanje državljana trećih zemalja s nezakonitim boravkom (SL 2008., L 348, str. 98.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 8., str. 188.; u daljnjem tekstu: Direktiva o vraćanju)

U tim je okolnostima sud koji je uputio zahtjev odlučio pitati Sud o tome je li razlikovanje u nizozemskim propisima između maloljetnika bez pratnje starijih od 15 godina i onih mlađih od 15 godina usklađeno s pravom Unije.

Ocjena Suda

Sud je utvrdio da, kada država članica namjerava donijeti odluku o vraćanju maloljetnika bez pratnje na temelju Direktive o vraćanju, ona mora u svim fazama postupka nužno uzimati u obzir najbolji interes djeteta¹⁷⁷, što podrazumijeva opću i sveobuhvatnu ocjenu situacije tog maloljetnika. Prema mišljenju Suda, kad bi predmetna država članica donijela odluku o vraćanju a da se prethodno nije uvjerila da postoji odgovarajući prihvata u državi povratka, tog se maloljetnika, iako je u pogledu njega donesena odluka o vraćanju, u slučaju nepostojanja takvog prihvata ne bi moglo udaljiti. Stoga bi se takav maloljetnik našao u vrlo nesigurnoj situaciji u pogledu svojeg pravnog statusa i svoje budućnosti, osobito kad je riječ o njegovu školovanju, vezi s udomiteljskom obitelji ili mogućnosti ostanka u predmetnoj državi članici, što bi bilo u suprotnosti sa zahtjevom zaštite najboljeg interesa djeteta u svim fazama postupka. Iz toga slijedi da se, ako u državi povratka ne postoji odgovarajući prihvata, u odnosu na dotičnog maloljetnika ne može donijeti odluka o vraćanju.

U tim okolnostima Sud pojašnjava da je dob dotičnog maloljetnika bez pratnje tek jedan od čimbenika na temelju kojih se provjerava postojanje odgovarajućeg prihvata u državi povratka i utvrđuje treba li zbog najboljeg interesa djeteta ne donijeti odluku o vraćanju tog maloljetnika. Slijedom toga, kako bi država članica provjerila postoji li takav prihvata, ne može razlikovati maloljetnike bez pratnje jedino na temelju kriterija njihove dobi.

Sud je također presudio da se, uzimajući u obzir obvezu država članica da donesu odluku o vraćanju u odnosu na svakog državljanina treće zemlje koji nezakonito boravi na njihovu području¹⁷⁸ i da ga udalje u najkraćem roku¹⁷⁹, Direktivi o vraćanju protivi to da se država članica, nakon što je donijela odluku o vraćanju u odnosu na maloljetnika bez pratnje te se uvjerila da u državi povratka postoji odgovarajući prihvata, suzdrži od njegova udaljavanja sve dok on ne navrš 18 godina. U takvom slučaju dotični maloljetnik mora biti udaljen s područja predmetne države članice uz pridržaj toga kako će se razvijati njegova situacija. S tim u vezi Sud je utvrdio da, ako u fazi njegova udaljavanja u državi povratka za maloljetnika bez pratnje više ne bude osiguran odgovarajući prihvata, predmetna država članica ne može izvršiti odluku o vraćanju.

Presuda od 24. veljače 2021., M i dr. (Transfer u državu članicu) (C-673/19, EU:C:2021:127)

Troje državljanina trećih zemalja, osobe M, A i T, podnijelo je zahtjeve za međunarodnu zaštitu u Nizozemskoj iako su već imali status izbjeglice u drugim državama članicama, odnosno u Bugarskoj, Španjolskoj i Njemačkoj. Zbog toga je Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Državni tajnik za pravosuđe i sigurnost, Nizozemska) odbio njihove zahtjeve. Nakon što je utvrdio da nezakonito borave na nizozemskom području, naložio im je da se odmah vrate u te države članice. Budući da dotične osobe nisu postupile u skladu s tim zahtjevom, zadržane su, a zatim prisilno transferirane u predmetne države članice.

¹⁷⁷| Vidjeti članak 5. točku (a) Direktive o vraćanju.

¹⁷⁸| Vidjeti članak 6. stavak 1. Direktive o vraćanju.

¹⁷⁹| Vidjeti članak 8. Direktive o vraćanju.

Osobe M, A i T podnijele su žalbe rechtbanku Den Haag (Sud u Haagu, Nizozemska). One tvrde da je, s obzirom na to da prethodno nije donesena odluka o vraćanju u smislu Direktive o vraćanju, njihovo zadržavanje nezakonito. Stoga zahtijevaju naknadu time uzrokovane štete. Iako su tužbe osoba M i A odbijene, osoba T je uspjela u postupku. Zatim su osobe M i A podnijele žalbu Raadu van State (Državno vijeće, Nizozemska), a Državni tajnik za pravosuđe i sigurnost podnio je žalbu protiv presude u predmetu koji se odnosi na osobu T.

U tom je kontekstu taj sud odlučio pitati Sud protivni li se Direktivi o vraćanju¹⁸⁰ to da država članica zadrži državljanina treće zemlje koji nezakonito boravi na njezinu području radi njegova prisilnog transfera u drugu državu članicu u kojoj taj državljanin ima status izbjeglice ako je on odbio postupiti u skladu s nalogom da ode u tu drugu državu članicu i ako nije moguće donijeti odluku o njegovu vraćanju. U svojoj je presudi Sud niječno odgovorio na to pitanje.

Ocjena Suda

Za donošenje tog zaključka Sud, kao prvo, podsjeća na to da se, na temelju Direktive o vraćanju, u odnosu na svakog državljanina treće zemlje s nezakonitim boravkom treba u načelu donijeti odluka o vraćanju¹⁸¹. U toj se odluci mora točno odrediti treća zemlja u koju dotična osoba treba biti udaljena, odnosno zemlja njezina podrijetla, zemlja tranzita ili treća zemlja u koju se ona dobrovoljno odluči vratiti, a koja ju je spremna primiti na svoje područje¹⁸². Odstupajući od toga, kada državljanin treće zemlje s nezakonitim boravkom ima dozvolu boravka u drugoj državi članici, treba mu radije dopustiti da odmah ode u tu državu članicu negoli odmah donijeti odluku o njegovu vraćanju¹⁸³. Međutim, ako se taj državljanin odbije vratiti u predmetnu državu članicu ili ako se njegov odlazak zahtijeva odmah iz razloga javnog poretka ili nacionalne sigurnosti, država članica u kojoj nezakonito boravi mora tada donijeti odluku o vraćanju.

Kao drugo, Sud međutim ističe da je u predmetnom slučaju nizozemskim tijelima bilo pravno nemoguće donijeti odluku o vraćanju dotičnih osoba nakon njihova odbijanja da odu u države članice koje su im dodijelile status izbjeglice. Naime, nijedna od trećih zemalja navedenih u Direktivi o vraćanju¹⁸⁴ ne može u predmetnom slučaju biti odredište povratka. Konkretno, zbog njihova statusa izbjeglica ne može ih se uputiti u zemlju njihova podrijetla jer bi se time povrijedilo načelo zabrane prisilnog udaljenja ili vraćanja. Države članice moraju poštovati to načelo, zajamčeno Poveljom Europske unije o temeljnim pravima¹⁸⁵, prilikom provedbe Direktive o vraćanju¹⁸⁶. Osim toga, Sud utvrđuje da, u tim okolnostima, nijedan standard i nijedan postupak predviđen tom direktivom ne omogućuje udaljavanje tih državljanina iako oni nezakonito borave na državnom području države članice.

Kao treće, Sud podsjeća na to da cilj Direktive o vraćanju nije usklađivanje svih pravila država članica o boravku stranaca. Naime, cilj te direktive nije utvrditi posljedice nezakonitog boravka državljanina treće zemlje u pogledu kojeg ne može biti donesena nikakva odluka o vraćanju u treću zemlju, osobito kada, kao

180| Vidjeti konkretnije članke 3., 4., 6. i 15. Direktive o vraćanju.

181| Vidjeti članak 6. stavak 1. Direktive o vraćanju.

182| Vidjeti članak 3. točku 3. Direktive o vraćanju.

183| Vidjeti članak 6. stavak 2. Direktive o vraćanju.

184| Vidjeti članak 3. točku 3. Direktive o vraćanju.

185| Vidjeti članak 18. i članak 19. stavak 2. Povelje Europske unije o temeljnim pravima.

186| Vidjeti članak 5. Direktive o vraćanju.

u predmetnom slučaju, ta nemogućnost proizlazi iz primjene načela zabrane prisilnog udaljenja ili vraćanja. Stoga se u takvoj situaciji na odluku države članice da prisilno transferira tog državljanina u državu članicu koja mu je priznala status izbjeglice ne primjenjuju zajednički standardi i postupci utvrđeni navedenom direktivom. Ona nije obuhvaćena područjem primjene te direktive, nego ulazi u izvršavanje isključive nadležnosti prve države članice u području nezakonite imigracije. Slijedom toga, isto vrijedi i za zadržavanje tog državljanina koje je naloženo radi osiguranja njegova transfera u predmetnu državu članicu. Sud ipak pojašnjava da se prilikom tog prisilnog transfera i zadržavanja moraju poštovati temeljna prava, osobito ona zajamčena Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda¹⁸⁷, i Konvencija o statusu izbjeglica¹⁸⁸.

IX. Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima

U pogledu pravosudne suradnje u kaznenim stvarima treba istaknuti pet presuda. Dvije se presude odnose na europski uhidbeni nalog, uređen Okvirnom odlukom 2002/584¹⁸⁹. Treća se presuda odnosi na pravo na informiranje u kaznenom postupku u kontekstu izdavanja europskog uhidbenog naloga. Četvrta se presuda odnosi na uzajamno priznavanje presuda u kaznenim stvarima i poštovanje osuđujućih presuda među državama članicama u novom kaznenom postupku. Peta se presuda odnosi na zamrzavanje i oduzimanje predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u Uniji¹⁹⁰.

1. Europski uhidbeni nalog

Presuda od 17. ožujka 2021., JR (Europski uhidbeni nalog – Osuđujuća presuda u trećoj državi, članici EGP-a) (C-488/19, [EU:C:2021:206](#))

Osoba JR, litavski državljanin, u Norveškoj je 2014. osuđena na zatvorsku kaznu. U skladu s bilateralnim sporazumom između Norveške i Litve¹⁹¹, ta je presuda priznata te je postala izvršiva u Litvi te je osoba JR premještena u tu državu kako bi se izvršio preostali dio njezine kazne. U studenome 2016. određen joj je

187| Konvencija potpisana u Rimu 4. studenoga 1950.

188| Konvencija potpisana u Ženevi 28. srpnja 1951.

189| Okvirna odluka Vijeća 2002/584/PUP od 13. lipnja 2002. o Europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica (SL 2002., L 190, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 83. i ispravak SL 2013., L 222, str. 14.; u daljnjem tekstu: Okvirna odluka o EUN-u), kako je izmijenjena Okvirnom odlukom Vijeća 2009/299/PUP od 26. veljače 2009. (SL 2009., L 81, str. 24.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 16., str. 169.).

190| U ovom dijelu treba istaknuti i Mišljenje 1/19 (*Istanbulska konvencija*) od 6. listopada 2021., u kojem je Sud odlučio o nadležnosti Unije u okviru potpisivanja Istanbulske konvencije o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Ta je presuda prikazana u dijelu XIX.4. „Istanbulska konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji“. Presuda od 23. studenoga 2021., *IS (Nezakonitost rješenja kojim se upućuje zahtjev za prethodnu odluku)* (C-564/19, [EU:C:2021:949](#)) odnosi se, među ostalim, na opseg obveza koje imaju države članice s obzirom na pravo na tumačenje i prevođenje u kaznenim postupcima te je prikazana u dijelu VI.1. „Zahtjev za prethodnu odluku“.

191| Bilateralni sporazum o priznavanju i izvršenju presuda u kaznenim stvarima kojima se izriču kazne zatvora ili mjere oduzimanja slobode, sklopljen 5. travnja 2011. između Kraljevine Norveške i Republike Litve

uvjetni otpust, ali je taj otpust naknadno opozvan te je tada određeno izvršenje preostalog dijela njezine kazne. Budući da je osoba JR pobjegla u Irsku, litavska tijela izdala su protiv nje europski uhiđbeni nalog (EUN). U siječnju 2019. osoba JR uhićena je u Irskoj.

Osoba JR pred High Courtom (Visoki sud, Irska) osporava svoju predaju litavskim tijelima pozivajući se, s jedne strane, na činjenicu da samo Norveška može zahtijevati njezino izručenje i, s druge strane, na razlog za moguće neizvršenje EUN-a zbog izvanteritorijalnog karaktera kaznenog djela¹⁹². Ta osoba smatra da, s obzirom na to da je kazneno djelo zbog kojeg je izdan EUN počinjeno u drugoj državi (Norveška) koja nije država izdavateljica EUN-a, Irska mora odbiti izvršiti taj EUN.

U tom je kontekstu High Court (Visoki sud) pokrenuo postupak pred Sudom. Pita o mogućnosti izdavanja EUN-a radi izvršenja kazne koju je izrekao sud treće države, ali koja je, u skladu s bilateralnim sporazumom, priznata i djelomično izvršena u državi članici izdavateljici. U slučaju potvrdnog odgovora, taj sud pita o kvalifikaciji „izvanteritorijalnog kaznenog djela” kako bi utvrdio je li predmetni razlog za moguće neizvršenje primjenjiv u ovom slučaju.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud podsjeća na to da EUN treba biti utemeljen na nacionalnoj sudskoj odluci, različitoj od odluke o izdavanju EUN-a. U tom smislu presuda koju je donio sud treće države kojom se izriče kazna zatvora ne može kao takva biti temelj EUN-a. Suprotno tomu, Sud je presudio da se EUN može temeljiti na aktu suda države članice izdavateljice kojim se priznaje takva presuda i koji je čini izvršivim, pod uvjetom da predmetna kazna zatvora iznosi najmanje četiri mjeseca.

Kako bi došao do tog zaključka, Sud najprije ističe da takvi akti o priznavanju i izvršenju države članice čine sudske odluke u smislu Okvirne odluke o EUN-u¹⁹³, s obzirom na to da su doneseni radi izvršenja kazne. Nadalje, s obzirom na to da ti akti omogućuju izvršenje presude u istoj državi članici, valja ih, ovisno o slučaju, kvalificirati kao „izvršivu presudu” ili „izvršivu odluku”. Naposljetku, u skladu s Okvirnom odlukom o EUN-u¹⁹⁴, takvi su akti obuhvaćeni njezinim područjem primjene pod uvjetom da se predmetnom osuđujućom presudom predviđa kazna zatvora od najmanje četiri mjeseca. Ne zahtijeva se da kazna koju treba izvršiti proizlazi iz presude koju su donijeli sudovi države članice izdavateljice ili sudovi druge države članice.

Ipak, Sud dodaje da su pravosudna tijela države članice izdavateljice dužna osigurati poštovanje zahtjeva svojstvenih sustavu EUN-a u pogledu postupka i temeljnih prava. Konkretnije, pravo države članice izdavateljice mora predvidjeti sudski nadzor na temelju kojeg se može provjeriti jesu li se u okviru postupka u kojem je donesena osuđujuća presuda u trećoj državi poštovala temeljna prava dotične osobe. To osobito vrijedi za poštovanje obveza koje proizlaze iz članka 47. (pravo na djelotvoran pravni lijek i na pošteno suđenje) i članka 48. (pretpostavka nedužnosti i pravo na obranu) Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).

192| Taj se razlog predviđa u članku 4. točki 7. podtočki (b) Okvirne odluke o EUN-u.

193| Vidjeti članak 1. stavak 1., članak 2. stavak 1. i članak 8. stavak 1. točku (c) Okvirne odluke o EUN-u.

194| Vidjeti članak 1. stavak 1. i članak 2. stavak 1. Okvirne odluke o EUN-u.

Kao drugo, Sud smatra da je za utvrđivanje toga je li kazneno djelo na kojem se temelji osuđujuća presuda donesena u trećoj državi, i naknadno izdavanje EUN-a, počinjeno „izvan državnog područja države izdateljice”¹⁹⁵, potrebno uzeti u obzir kaznenu nadležnost te treće države (u ovom slučaju Norveške), a ne onu države članice izdateljice.

U tom pogledu, s jedne strane, Sud ističe da je takvo tumačenje u skladu s ciljem koji se želi postići razlogom za moguće neizvršenje EUN-a povezanim s izvanteritorijalnošću kaznenog djela. Naime, na temelju tog razloga moguće je izbjeći prihvaćanje EUN-a za izvršenje kazne izrečene za kazneno djelo koje se progona na temelju šire međunarodne kaznene nadležnosti od one priznate pravom države izvršiteljice. S druge strane, Sud napominje da bi suprotno tumačenje ugrozilo ostvarenje općih ciljeva Okvirne odluke o EUN-u. Naime, ako bi država izvršiteljica naloga mogla odbiti predaju u slučaju da je država izdateljica EUN-a priznala presudu koju je donio sud treće države, to bi odbijanje moglo ne samo odgoditi izvršenje kazne, nego bi također moglo dovesti do nekažnjavanja tražene osobe. Osim toga, moglo bi obeshrabiliti države članice od toga da zahtijevaju priznavanje presuda i, u situaciji kao što je ona u glavnom postupku, potaknuti državu izvršenja priznate presude da ograniči primjenu instrumenata uvjetnog otpusta.

Presuda od 29. travnja 2021., X (Europski uhidbeni nalog – *Ne bis in idem*) (C-665/20 PPU, [EU:C:2021:339](#))

U rujnu 2019. njemačka pravosudna tijela izdala su EUN protiv osobe X, u svrhu kaznenog progona zbog djela koja je 2012. počinila svojoj partnerici i njezinoj kćeri. Osoba X uhićena je u ožujku 2020. u Nizozemskoj. Protivila se svojoj predaji tim tijelima, pri čemu je tvrdila da je za spomenuta djela već gonjena i pravomoćno osuđena u Iranu. Konkretno, za jedan dio tih djela bila je oslobođena, a za jedan dio osuđena na zatvorsku kaznu koju je izdržala gotovo u cijelosti prije nego što je uvjetno otpuštena. Taj joj je otpust odobren u okviru opće mjere pomilovanja koju je izreklo tijelo koje nije sud, vrhovni vođa Irana, prilikom 40. godišnjice islamske revolucije. Stoga se, prema tvrdnjama osobe X, izvršenje EUN-a izdanog protiv nje zbog njezine ranije osude u Iranu protivi načelu *ne bis in idem*, kako je navedeno u članku 4. točki 5. Okvirne odluke o EUN-u, prenesene u nizozemsko pravo.

U skladu s tom odredbom, pravosudno tijelo izvršenja može odbiti izvršenje EUN-a ako je tražena osoba pravomoćno osuđena u trećoj zemlji zbog istih djela, pod uvjetom da je, u slučaju izricanja kazne, ona izdržana ili je u tijeku njezino izdržavanje, ili ako kazna više ne može biti izvršena u skladu s pravom države u kojoj je izrečena. Taj razlog „za moguće neizvršenje” sličan je razlogu za „obvezno neizvršavanje” iz članka 3. točke 2. Okvirne odluke, s tim što se potonja odredba odnosi na kaznu izrečenu „u državi članici”, a ne u „trećoj zemlji”.

U tim okolnostima Rechtbank Amsterdam (Sud u Amsterdamu, Nizozemska) odlučio je Sudu uputiti prethodno pitanje o tumačenju članka 4. točke 5. Okvirne odluke. Naime, taj sud, od kojeg se traži da odluči o predaji osobe X, dvoji o margini prosudbe kojom raspolaže u takvom slučaju u pogledu pojma „ista djela” iz te odredbe, s obzirom na to da se iranska tijela nisu izričito izjasnila o pojedinim djelima koja se osobi X stavljaju na teret u Njemačkoj odnosno o doseg u uvjeta prema kojem je, u slučaju izricanja kazne, ona „izdržana ili više ne može biti izvršena u skladu s pravom države u kojoj je izrečena”.

U svojoj presudi donesenoj u hitnom postupku Sud najprije ocjenjuje da pravosudno tijelo izvršenja mora raspolagati marginom prosudbe kako bi utvrdilo treba li zbog predmetnog razloga odbiti izvršenje EUN-a. Nadalje, pojam „ista djela” mora se ujednačeno tumačiti. Naposljetku, u okolnostima poput onih u glavnom predmetu ispunjen je uvjet koji se odnosi na izvršenje kazne.

¹⁹⁵ | Članak 4. točka 7. podtočka (b) Okvirne odluke o EUN-u

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud podsjeća na to da se u Okvirnoj odluci propisuju, s jedne strane, razlozi za obvezno neizvršavanje EUN-a¹⁹⁶ i, s druge strane, razlozi za moguće neizvršenje¹⁹⁷, koje države članice mogu, ali ne moraju prenijeti u svoje nacionalno pravo. Međutim, u slučaju prenošenja razloga za moguće neizvršenje, one ne mogu predvidjeti obvezu pravosudnih tijela da automatski odbiju izvršenje svih predmetnih EUN-a. Naime, ta tijela moraju raspolagati marginom prosudbe koja im omogućuju ispitivanje u svakom slučaju zasebno, pri čemu uzimaju u obzir sve relevantne okolnosti. Kad bi im se oduzela ta mogućnost, time bi mogućnost odbijanja izvršenja EUN-a postala u stvarnosti obveza, iako navedeno odbijanje predstavlja iznimku od načelnog pravila da se EUN izvršava.

Osim toga, Sud naglašava razliku u odnosu na razloge za obvezno neizvršavanje iz članka 3. stavka 2. Okvirne odluke, čija primjena ne ostavlja pravosudnom tijelu izvršenja nikakvu marginu prosudbe. Naime, načela uzajamnog povjerenja i priznavanja, koja prevladavaju u odnosima između država članica i koja im nalažu prihvaćanje pretpostavke da svaka od njih poštuje pravo Unije, osobito temeljna prava, ne mogu se automatski primijeniti na presude koje izriču sudovi trećih zemalja. Na taj se način visoka razina povjerenja u kaznenopravni sustav koja postoji među državama članicama ne može pretpostaviti kad je riječ o trećim zemljama. Zbog tog razloga pravosudnom tijelu izvršenja valja priznati određenu marginu prosudbe.

Kao drugo, Sud ocjenjuje da pojam „ista djela” iz članka 3. točke 2. i članka 4. točke 5. Okvirne odluke valja ujednačeno tumačiti. Naime, zbog razloga dosljednosti i pravne sigurnosti, ta dva pojma, koji su izraženi istim riječima, moraju imati isti doseg. Sud dodaje da okolnost da se članak 3. točka 2. tiče presuda donesenih u Uniji dok se članak 4. točka 5. odnosi na one donesene u trećoj zemlji ne može, kao takva, opravdati različit doseg tog pojma.

Kao treće, Sud ocjenjuje da je u slučaju kao što je onaj u glavnom postupku ispunjen uvjet koji se odnosi na izvršenje kazne, a propisan je u članku 4. točki 5. Okvirne odluke. U tom pogledu naglašava da se u spomenutom članku općenito navodi „pravo države u kojoj je kazna izrečena”, a da se dodatno ne pojašnjava razlog zbog kojeg nije moguće izvršiti kaznu. Stoga načelno valja priznati sve mjere pomilovanja koje su predviđene pravom zemlje u kojoj je kazna izrečena, a koje imaju za učinak to da izrečena sankcija više ne može biti izvršena. S tim u vezi nisu relevantni težina djela, narav tijela koje je izreklo mjeru odnosno razlozi na kojima se ona temelji ako, primjerice, nije riječ o objektivnim razlozima kaznenopravne politike.

Međutim, Sud dodaje da pravosudno tijelo izvršenja mora provesti odvagivanje prilikom korištenja marginom prosudbe kojom raspolaže za potrebe primjene razloga za moguće neizvršenje iz članka 4. točke 5. Okvirne odluke. Ono mora uskladiti, s jedne strane, potrebu da se izbjegne nekažnjavanje osuđenika i borbu protiv kriminaliteta i, s druge strane, potrebu da se tim osobama zajamči pravna sigurnost, poštovanjem pravomoćnih odluka javnih tijela. Naime, načelo *ne bis in idem*, koje je navedeno u članku 4. točki 5. i članku 3. točki 2. Okvirne odluke, obuhvaća oba ta aspekta.

*

196| Navode se u članku 3. Okvirne odluke.

197| Navode se u člancima 4. i 4.a Okvirne odluke.

U ovom dijelu treba istaknuti i presudu od 16. studenoga 2021., *Governor of Cloverhill Prison i dr.* (C-479/21 PPU, [EU:C:2021:929](#)), u kojoj je Sud odlučio o sustavu europskog uhidbenog naloga i novom sustavu predaje između Unije i Ujedinjene Kraljevine uspostavljenom u kontekstu povlačenja Ujedinjene Kraljevine iz Europske unije¹⁹⁸, kao i presudu od 28. siječnja 2021., *Specializirana prokuratura (Obavijest o pravima)* (C-649/19, [EU:C:2021:75](#)), donesenu u kontekstu europskog uhidbenog naloga koji je izdao sud koji je uputio zahtjev¹⁹⁹.

2. Pravo na informiranje u kaznenom postupku

Presuda od 28. siječnja 2021., Specializirana prokuratura (Obavijest o pravima) (C-649/19, [EU:C:2021:75](#))

Specializirana prokuratura (Specijalizirano državno odvjetništvo, Bugarska) pokrenula je kazneni progon protiv osobe IR koja je optužena zbog sudjelovanja u zločinačkoj organizaciji radi počinjenja financijskih kaznenih djela. Tijekom preliminarnе faze kaznenog postupka, osoba IR kao „okrivljenik” bila je obaviještena samo o nekim svojim pravima. Prilikom započinjanja sudske faze kaznenog postupka, u veljači 2017., nije se moglo utvrditi gdje se osoba IR nalazi. U travnju 2017. Specializiran nakazatelen sad (Specijalizirani kazneni sud, Bugarska) donio je protiv osobe IR mjeru istražnog zatvora koja predstavlja nacionalni uhidbeni nalog. Budući da osoba IR dotad nije pronađena, u svibnju 2017. izdan je EUN. Međutim, budući da je sumnjao u usklađenost EUN-a s pravom Unije, Specializiran nakazatelen sad (Specijalizirani kazneni sud) ga je opozvao.

Budući da je odlučio izdati novi EUN protiv osobe IR, taj sud želi dobiti pojašnjenja o informacijama koje mu treba priložiti kako bi se zajamčilo poštovanje prava predviđenih Direktivom o pravu na informiranje u kaznenom postupku²⁰⁰. Konkretnije, želi saznati mogu li se osobe koje su uhićene radi izvršenja EUN-a, povrh prava koja su im izričito dodijeljena Direktivom 2012/13, pozvati na prava koja su priznata „osumnjčenicima i okrivljenicima koji su uhićeni ili zadržani” u smislu te direktive. U slučaju negativnog odgovora na to pitanje, Specializiran nakazatelen sad (Specijalizirani kazneni sud) pita o valjanosti Okvirne odluke o EUN-u s obzirom na pravo na slobodu i pravo na djelotvoran pravni lijek koji su zajamčeni člancima 6. i 47. Povelje. Naime, informacije koje se pružaju osobama koje su uhićene radi izvršenja EUN-a na temelju Okvirne odluke o EUN-u ograničenije su od onih koje se pružaju osumnjčenicima ili okrivljenicima koji su uhićeni ili zadržani na temelju Direktive 2012/13, tako da taj sud pita postaje li za te prve osobe nemoguće ili pretjerano teško pobijati naloge izdane protiv njih.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud tvrdi da se prava osumnjčenika ili okrivljenika koji su uhićeni ili zadržani, predviđena Direktivom 2012/13, ne primjenjuju na osobe koje su uhićene radi izvršenja EUN-a. Među tim pravima nalazi se osobito pravo na dobivanje pisane obavijesti o pravima prilikom uhićenja, pri čemu ta obavijest mora sadržavati informacije o svakoj mogućnosti pobijanja zakonitosti uhićenja, ostvarivanja preispitivanja zadržavanja ili

198 | Ta je presuda prikazana u dijelu III. „Povlačenje Ujedinjene Kraljevine iz Europske unije”.

199 | Ta je presuda prikazana u dijelu IX.2. „Pravo na informiranje u kaznenom postupku”.

200 | Direktiva 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informiranje u kaznenom postupku (SL 2012., L 142, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 48.)

podnošenja zahtjeva za privremeno puštanje na slobodu²⁰¹. Među navedenim pravima navodi se i pravo na informiranost o optužbama²⁰² te pravo pristupa osnovnom sadržaju spisa kako bi se osporavala zakonitost uhićenja ili zadržavanja²⁰³.

Kako bi došao do tog zaključka i nakon što je utvrdio da se na temelju same analize teksta odredbi Direktive 2012/13 kojima se predviđaju ta različita prava ne može utvrditi jesu li osobe koje su uhićene radi izvršenja EUN-a obuhvaćene pojmovima osumnjičenici i okrivljenici koji su uhićeni ili zadržani u smislu te direktive i na koje se primjenjuju navedena prava, Sud analizira, kao prvo, kontekst tih odredbi. U tom pogledu navodi da Direktiva 2012/13 sadržava druge odredbe koje se izričito odnose na prava osoba koje su uhićene radi izvršenja EUN-a²⁰⁴. Nadalje, upućivanja u Direktivi 2012/13 na osumnjičenike ili okrivljenike koji su uhićeni ili zadržani trebalo bi smatrati upućivanjima na svaku situaciju u kojoj su ti osumnjičenici ili te osobe lišene slobode u smislu članka 5. stavka 1. točke (c) Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda potpisane u Rimu 4. studenoga 1950. (u daljnjem tekstu: EKLJP)²⁰⁵. Međutim ta se situacija razlikuje od zakonitog uhićenja ili pritvora neke osobe protiv koje je u tijeku postupak protjerivanja ili izručenja, također obuhvaćenog EKLJP-om, a koji odgovora slučaju EUN-a²⁰⁶. Prema mišljenju Suda, iz toga proizlazi da se odredbe koje se odnose na osumnjičenike ili okrivljenike koji su uhićeni ili zadržani ne odnose na osobe koje su uhićene radi izvršenja EUN-a.

Kao drugo, Sud smatra da to tumačenje potvrđuje činjenica da Direktiva 2012/13 ima dvostruki cilj²⁰⁷. Naime, s jedne strane, njome se utvrđuju minimalni standardi koje treba primjenjivati u području informacija o osumnjičenicima ili okrivljenicima, kako bi im se omogućilo da pripreme svoju obranu i kako bi se osigurala pravičnost postupka. S druge strane, njome se nastoje očuvati posebnosti postupka u vezi s EUN-om, koji obilježava želja za pojednostavnjivanjem i brzinom postupka predaje.

Kao drugo, Sud potvrđuje valjanost Okvirne odluke o EUN-u s obzirom na članke 6. i 47. Povelje, kojima se jamče pravo na slobodu odnosno pravo na djelotvoran pravni lijek.

U tom pogledu Sud najprije podsjeća na to da, s obzirom na to da se izdavanjem EUN-a može ugroziti pravo na slobodu dotične osobe, zaštita prava koja joj se priznaje, u pogledu postupka i temeljnih prava, podrazumijeva donošenje odluke koja ispunjava zahtjeve djelotvorne sudske zaštite prilikom donošenja nacionalnog uhiđenog naloga ili prilikom izdavanja EUN-a.

Nadalje, Sud naglašava da osoba na koju se odnosi EUN izdan radi kaznenog progona, od trenutka predaje stječe svojstvo „okrivljenika“ u smislu Direktive 2012/13. Stoga, od tog trenutka uživa sva prava povezana s tim svojstvom, tako da može pripremiti svoju obranu te joj se osigurava pravičnost postupka.

201| Vidjeti članak 4. Direktive 2012/13, osobito njezin stavak 3.

202| Vidjeti članak 6. stavak 2. Direktive 2012/13.

203| Vidjeti članak 7. stavak 1. Direktive 2012/13.

204| Vidjeti članak 5. Direktive 2012/13. Vidjeti također Prilog II. toj direktivi kojim se predviđa primjer obrasca obavijesti o pravima za osobe koje su uhićene na temelju EUN-a, različit od primjera obrasca obavijesti o pravima koju treba predati osumnjičenicima ili okrivljenicima koji su uhićeni ili zadržani, predviđenog u njezinu Prilogu I. i obuhvaćenog člankom 4. Direktive 2012/13.

205| Vidjeti uvodnu izjavu 21. Direktive 2012/13.

206| Vidjeti članak 5. stavak 1. točku (f) EKLJP-a.

207| Vidjeti članak 1. Direktive u vezi s njezinim uvodnim izjavama 14., 27. i 39.

Što se tiče razdoblja koje prethodi predaji, Sud ističe, s jedne strane, da se Okvirnom odlukom o EUN-u predviđa da EUN mora sadržavati informacije o prirodi i pravnom opisu kaznenog djela kao i o opisu okolnosti u kojima je kazneno djelo počinjeno²⁰⁸. Međutim, te informacije u biti odgovaraju onima iz odredbi Direktive 2012/13 koje se odnose na pravo osumnjičenika ili okrivljenika koji su uhićeni ili zadržani na informiranje o optužbama²⁰⁹. S druge strane, Sud podsjeća na to da pravo na djelotvornu sudsku zaštitu ne zahtijeva da se pravo na pravni lijek protiv odluke o izdavanju EUN-a može ostvariti prije predaje dotične osobe. Stoga, nikakva povreda prava na djelotvornu sudsku zaštitu ne može proizići iz same okolnosti da je ta osoba obaviještena o pravnim sredstvima dostupnima u državi članici izdavateljici i da je dobila pristup spisu tek nakon svoje predaje nadležnim tijelima te države članice.

Direktiva 2012/13 tumači se i u presudi Suda od 23. studenoga 2021., *IS (Nezakonitost rješenja kojim se upućuje zahtjev za prethodnu odluku)* (C-564/19, [EU:C:2021:949](#))²¹⁰.

3. Uzajamno priznavanje presuda u kaznenim stvarima

Presuda od 15. travnja 2021., AV (Presuda kojom se izriče jedinstvena kazna) (C-221/19, [EU:C:2021:278](#))

Sud koji je uputio zahtjev, odnosno Sąd Okręgowy w Gdańsku (Okružni sud u Gdańsku, Poljska) i jedan njemački sud izrekli su 2010. odnosno 2017. osobi AV, poljskom državljaninu, kazne zatvora. Sud koji je uputio zahtjev priznao je njemačku presudu radi njezina izvršenja u Poljskoj, na temelju Okvirne odluke 2008/909²¹¹ koja ovlašćuje državu članicu da prizna presudu izrečenu u drugoj državi članici i izvrši kaznu. Kaznu koju je izrekao njemački sud trebalo je odslužiti u Poljskoj od 1. rujna 2016. do 29. studenoga 2021., dok kaznu koju je izrekao sud koji je uputio zahtjev treba odslužiti od 29. studenoga 2021. do 30. ožujka 2030.

Osoba AV podnijela je 2018. Okružnom sudu u Gdańsku zahtjev za donošenje presude kojom se izriče jedinstvena kazna kojom bi se obuhvatile obje navedene kazne. Na temelju poljskog Kaznenog zakonika, takvom se presudom kojom se izriče jedinstvena kazna može izmijeniti trajanje više kazni izrečenih određenoj osobi i objediniti ih u novu jedinstvenu kaznu. Presudu kojom se izriče jedinstvena kazna potrebno je donijeti kad su za to ispunjeni uvjeti.

Međutim, sud koji je uputio zahtjev smatra da poljski Kazneni zakonik ne dopušta da se presudom kojom se izriče jedinstvena kazna uz kazne izrečene u Poljskoj obuhvate i one izrečene u drugoj državi članici, koje su priznate radi njihova izvršenja u Poljskoj, čime se osoba protiv koje je doneseno više osuđujućih presuda u različitim državama članica stavlja u nepovoljniji položaj od one koja je više puta osuđena u samo jednoj državi članici. U tom je kontekstu taj sud odlučio uputiti Sudu prethodna pitanja o tumačenju Okvirne odluke

208| Vidjeti članak 8. stavak 1. točke (d) i (e) Okvirne odluke o EUN-u.

209| Vidjeti članak 6. Direktive 2012/13.

210| Ta je presuda prikazana u dijelu VI.1. „Zahtjev za prethodnu odluku“.

211| Okvirna odluka Vijeća 2008/909/PUP od 27. studenoga 2008. o primjeni načela uzajamnog priznavanja presuda u kaznenim predmetima kojima se izriču kazne zatvora ili mjere koje uključuju oduzimanje slobode s ciljem njihova izvršenja u Europskoj uniji (SL 2008., L 327, str. 27.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 111.), kako je izmijenjena Okvirnom odlukom Vijeća 2009/299/PUP od 26. veljače 2009. (SL 2009., L 81, str. 24.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 16., str. 169.)

2008/909 i Okvirne odluke 2008/675²¹² o poštovanju, u novom kaznenom postupku, prethodnih osuđujućih presuda donesenih protiv iste osobe u drugim državama članicama. Od Suda se traži odgovor na pitanje može li se i pod kojim uvjetima donijeti presuda kojom se izriče jedinstvena kazna kojom bi se uz kazne koje su ranije izrečene dotičnoj osobi u državi članici u kojoj se donosi presuda kojom se izriče jedinstvena kazna obuhvatile i kazne koje su joj izrečene u drugoj državi članici, a izvršavaju se u prvoj državi članici.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud je ispitao dopušta li Okvirna odluka 2008/909 donošenje presude kojom se izriče jedinstvena kazna, poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku.

U tom pogledu, najprije je istaknuo da su tom okvirnom odlukom propisane stroge pretpostavke koje treba ispuniti kako bi nadležno tijelo države izvršiteljice moglo promijeniti kaznu izrečenu u državi izdavateljici. Presudio je da navedena okvirna odluka dopušta donošenje presude kojom se izriče jedinstvena kazna, poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, pod uvjetom da se tom presudom trajanje ili vrsta kazne koja je izrečena u drugoj državi članici, a izvršava se u državi članici u kojoj se donosi spomenuta presuda kojom se izriče jedinstvena kazna, ne promijene na način kojim bi se prekoračile stroge granice predviđene za tu promjenu. Suprotno bi rješenje dovelo do neopravdanog različitog postupanja prema osobama protiv kojih je više osuđujućih presuda doneseno u samo jednoj državi članici i onima osuđenima u više država članica, kad se kazne izvršavaju u istoj državi članici. Usto bi podrazumijevalo primjenu Okvirne odluke 2008/909 na način koji je protivan pravu građana Unije iz članka 21. UFEU-a na kretanje i boravak na državnom području država članica.

Sud zatim ističe da je država članica u kojoj je donesena presuda kojom se izriče jedinstvena kazna dužna razdoblje oduzimanja slobode koje je osuđena osoba već odslužila u državi izdavateljici u cijelosti oduzeti od ukupnog trajanja oduzimanja slobode koje treba izvršiti. Naposlijetku, podsjeća na to da, s obzirom na to da je država izdavateljica jedina nadležna za odlučivanje o reviziji presude kojom su izrečene kazne koje treba izvršiti u drugoj državi članici, Okvirnom odlukom 2008/909 dopušta se donošenje presude kojom se izriče jedinstvena kazna, poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, samo ako ona ne dovede do revizije tih kazni.

Kao drugo, Sud ispituje je li donošenje presude kojom se izriče jedinstvena kazna, poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, dopušteno s obzirom na Okvirnu odluku 2008/675 u skladu s kojom se u okviru kaznenog postupka pokrenutog protiv određene osobe moraju poštovati osuđujuće presude koje su istoj osobi u drugoj državi članici ranije izrečene zbog različitih kaznenih djela. Takvo poštovanje ne smije imati za učinak ni zadiranje u prethodne osuđujuće presude ili njihovo izvršenje u državi članici u kojoj je u tijeku novi kazneni postupak ni njihovo ukidanje ili preispitivanje.

U tom pogledu Sud ističe da izricanje jedinstvene kazne može predstavljati zadiranje u prethodnu osuđujuću presudu ili njezino izvršenje, ako kazna izrečena tom prethodnom presudom još nije izvršena ili ako dotična osoba nije premještena u drugu državu članicu radi izvršenja te prve osuđujuće presude. U glavnom je postupku osuđujuća presuda njemačkog suda proslijeđena i priznata, u skladu s Okvirnom odlukom 2008/909, u svrhu njezina izvršenja u Poljskoj. Slijedom navedenog, Sud smatra da poštovanje te osuđujuće presude u okviru donošenja presude kojom se izriče jedinstvena kazna nema za učinak zadiranje u tu osuđujuću presudu ni njezino izvršenje, niti njezino ukidanje ili preispitivanje, u smislu Okvirne odluke 2008/675, pod

212 | Okvirna odluka Vijeća 2008/675/PUP od 24. srpnja 2008. o poštovanju [osuđujućih] presuda među državama članicama Europske unije u novom kaznenom postupku (SL 2008., L 220, str. 32.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 16., str. 130.)

uvjetom da se tom presudom kojom se izriče jedinstvena kazna poštuju pretpostavke i granice utvrđene Okvirnom odlukom 2008/909. Uz obvezu poštovanja tih pretpostavki i granica, sud koji odlučuje u novom kaznenom postupku, poput onog kojemu je cilj donošenje presude kojom se izriče jedinstvena kazna, o kojem je riječ u glavnom postupku, dužan je poštovati prethodnu osuđujuću presudu izrečenu u drugoj državi članici na isti način kako bi poštovao prethodnu nacionalnu osuđujuću presudu.

4. Zamrzavanje i oduzimanje predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u Europskoj uniji

Presuda od 21. listopada 2021., Okražna prokuratura – Varna (C-845/19 i C-863/19, EU:C:2021:864)

Dva bugarska državljanina (u daljnjem tekstu: dotične osobe) osuđena su u kaznenom postupku zbog neovlaštenog posjedovanja iznimno opasnih opojnih sredstava u svrhu njihove distribucije u veljači 2019. u Varni (Bugarska). Nakon te osuđujuće presude Okražna prokuratura – Varna (Okružno državno odvjetništvo u Varni, Bugarska) zatražila je od Okražnog sada Varna (Okružni sud u Varni, Bugarska) oduzimanje novčanih iznosa otkrivenih u njihovim stanovima tijekom pretraga.

Na raspravi pred tim sudom dotične su osobe izjavile da zaplijenjeni novčani iznosi pripadaju članovima njihovih obitelji. Ti članovi obitelji nisu sudjelovali u postupku pred navedenim sudom jer im nacionalno pravo to ne dopušta. Taj je sud odbio odobriti oduzimanje navedenih novčanih iznosa jer je smatrao da kazneno djelo za koje su dotične osobe osuđene nije takvo da dovodi do ostvarivanja ekonomske koristi. Usto, iako postoje dokazi da su dotične osobe prodavale opojna sredstva, protiv njih se zbog toga nije vodio kazneni progon niti su osuđene za takvo kazneno djelo. Okružno državno odvjetništvo u Varni pobijalo je tu presudu ističući da prilikom primjene relevantnih nacionalnih odredbi navedeni sud nije uzeo u obzir Direktivu 2014/42²¹³.

U tim je okolnostima sud koji je uputio zahtjev odlučio postaviti pitanja Sudu o nužnosti postojanja prekogranične situacije za primjenu Direktive 2014/42, opsegu oduzimanja predviđenog tom direktivom kao i o dosegu prava na djelotvoran pravni lijek priznatog trećoj osobi koja tvrdi ili za koju se tvrdi da je vlasnik imovine koja je predmet oduzimanja. Svojom se presudom Sud tako izjasnio o pitanjima od iznimne važnosti za pojašnjavanje područja primjene Direktive 2014/42 i tumačenje nekih njezinih ključnih pojmova.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud utvrđuje da posjedovanje opojnih sredstava u svrhu njihove distribucije ulazi u područje primjene Direktive 2014/42 iako su svi elementi svojstveni počinjenju tog kaznenog djela ograničeni na samo jednu državu članicu. Naime, na temelju UFEU-a²¹⁴, takvo je kazneno djelo obuhvaćeno jednim od područja osobito teškog kriminaliteta s prekograničnom dimenzijom navedenih u tom Ugovoru. Posljedično, zakonodavac

²¹³ | Direktiva 2014/42/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 3. travnja 2014. o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u Europskoj uniji (SL 2014., L 127, str. 39. i ispravak SL 2014., L 138, str. 114.)

²¹⁴ | Članak 83. stavak 1. UFEU-a

Unije nadležan je za donošenje minimalnih pravila usklađivanja koja se odnose na definiranje kaznenih djela i sankcija u tom području, pri čemu ta nadležnost također obuhvaća situacije u kojima su elementi svojstveni počinjenju konkretnog kaznenog djela ograničeni na samo jednu državu članicu.

Kao drugo, Sud smatra da Direktiva 2014/42 predviđa ne samo oduzimanje imovine koja čini ekonomsku korist ostvarenu kaznenim djelom za koje je njegov počinitelj osuđen nego se također odnosi na oduzimanje imovine koja pripada počinitelju kaznenog djela za koju je nacionalni sud pred kojim se vodi postupak siguran da je stečena drugim kriminalnim radnjama. Međutim, takva oduzimanja treba provesti uz poštovanje jamstava predviđenih tom direktivom²¹⁵ i ona su uvjetovana time da je kazneno djelo za koje je navedeni počinitelj proglašen krivim jedno od onih ondje navedenih²¹⁶ i time da to kazneno djelo može izravno ili neizravno dovesti do ekonomske koristi.

Kad je riječ o prvoj vrsti oduzimanja, nužno je da je imovinska korist koju se namjerava oduzeti ostvarena kaznenim djelom za koje je njegov počinitelj pravomoćno osuđen.

Kad je riječ o drugom slučaju koji odgovara proširenom oduzimanju²¹⁷, Sud navodi da, s jedne strane, kako bi se utvrdilo može li kazneno djelo dovesti do ekonomske koristi, države članice mogu uzeti u obzir način djelovanja, primjerice je li kazneno djelo počinjeno u kontekstu organiziranog kriminala ili s namjerom ostvarivanja redovite dobiti od kaznenih djela²¹⁸. S druge strane, uvjerenje nacionalnog suda da je imovina stečena kriminalnim radnjama mora se temeljiti na okolnostima slučaja, uključujući konkretne činjenične elemente i dostupne dokaze²¹⁹. U tu svrhu taj sud može, među ostalim, uzeti u obzir nerazmjer između vrijednosti predmetne imovine i zakonitog prihoda osuđene osobe²²⁰.

Naposljetku, kad je riječ o oduzimanju imovine trećih osoba²²¹, ono pretpostavlja da se dokaže prijenos imovinske koristi na treću osobu koji je izvršila osumnjičena ili optužena osoba ili da se dokaže da je treća osoba stekla takvu imovinsku korist i da je znala da je svrha tog prijenosa ili stjecanja izbjegavanje oduzimanja.

Kao treće, Sud je presudio da se Direktivi 2014/42, u vezi s člankom 47. Povelje, protivi nacionalni propis koji u korist države dopušta oduzimanje imovine za koju se tvrdi da pripada osobi koja nije počinitelj kaznenog djela a da toj osobi pritom nije omogućeno da sudjeluje kao stranka u postupku oduzimanja. Naime, ta direktiva državama članicama propisuje poduzimanje nužnih mjera kako bi osobe na koje se odnose mjere koje ona predviđa, uključujući treće osobe koje tvrde ili za koje se tvrdi da su vlasnici imovine koju se namjerava oduzeti, imale pravo na djelotvoran pravni lijek i na pravično suđenje u svrhu zaštite svojih prava²²². Usto, navedena direktiva predviđa nekoliko posebnih jamstava kako bi se osigurala zaštita temeljnih prava takvih

215| Članak 8. stavak 8. Direktive 2014/42

216| Članak 5. stavak 2. Direktive 2014/42

217| Članak 5. Direktive 2014/42

218| Uvodna izjava 20. Direktive 2014/42

219| Uvodna izjava 21. Direktive 2014/42

220| Članak 5. stavak 1. Direktive 2014/42

221| Članak 6. Direktive 2014/42

222| Članak 8. stavak 1. Direktive 2014/42

trećih osoba. Među tim jamstvima nalazi se pravo na odvjetnika tijekom čitavog postupka oduzimanja²²³, koje očito podrazumijeva pravo trećih osoba na saslušanje u okviru tog postupka, uključujući pravo na ostvarivanje njihova prava vlasništva nad imovinom na koju se oduzimanje odnosi²²⁴.

X. Pravosudna suradnja u građanskim stvarima

U ovom dijelu treba istaknuti dvije presude koje se odnose na Uredbu br. 2201/2003²²⁵, koja se primjenjuje u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću. Prva se presuda odnosi na pitanje određivanja nadležnog suda u slučaju otmice djeteta u treću državu u kojoj je djetetu odobreno uobičajeno boravište. Druga se posebno odnosi na pojam „uobičajeno boravište” u svrhu određivanja nadležnog suda u slučaju razvoda braka.

Presuda od 24. ožujka 2021., MCP (C-603/20 PPU, [EU:C:2021:231](#))

Osobe SS i MCP, indijski državljani s dozvolom boravka u Ujedinjenoj Kraljevini, roditelji su osobe P, britanske državljanke rođene 2017. Majka je u listopadu 2018. otišla u Indiju s djetetom, koje od tada živi ondje sa svojom bakom s majčine strane i stoga više nema uobičajeno boravište u Ujedinjenoj Kraljevini. Majka je na tom razlogu temeljila osporavanje nadležnosti sudova Engleske i Walesa, kojima je otac podnio zahtjev kojim, u okviru tužbe podnesene pred High Court of Justice (England & Wales), Family Division (Visoki sud, Engleska i Wales, Obiteljski odjel, Ujedinjena Kraljevina), traži vraćanje djeteta u Ujedinjenu Kraljevinu i, podredno, pravo na kontakt.

Taj sud smatra da njegovu nadležnost valja ocijeniti na osnovi Uredbe Bruxelles II.a. U tom pogledu navodi da se, u trenutku kad je otac pokrenuo postupak pred tim sudom, djetetovo uobičajeno boravište nalazilo u Indiji i ono je bilo u cijelosti integrirano u indijsko društveno i obiteljsko okruženje, pri čemu njegove konkretne činjenične veze s Ujedinjenom Kraljevinom, osim građanstva, nisu postojale.

Visoki sud navodi da se člankom 10. Uredbe Bruxelles II.a uspostavljaju pravila o nadležnosti u slučaju nezakonitog odvođenja ili zadržavanja djeteta, pri čemu navodi da ima dvojbe osobito u pogledu pitanja može li se ta odredba primijeniti na sukob nadležnosti između sudova države članice i sudova treće zemlje. On stoga pita Sud treba li tu odredbu tumačiti na način da, ako je dijete steklo svoje uobičajeno boravište u trećoj zemlji nakon otmice u tu zemlju, sudovi države članice u kojoj je dijete imalo svoje uobičajeno boravište neposredno prije otmice zadržavaju svoju nadležnost bez vremenskog ograničenja. Taj predmet tako Sudu omogućuje da donese odluku o teritorijalnom doseg u navedene odredbe.

223| Članak 8. stavak 7. Direktive 2014/42

224| Članak 8. stavak 9. Direktive 2014/42

225| Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1347/2000 (SL 2003., L 338, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133. i ispravak SL 2014., L 46, str. 22., u daljnjem tekstu: Uredba Bruxelles II.a)

Ocjena Suda

Sud, kao prvo, navodi da, kad je riječ o nadležnosti u slučaju otmice djeteta, članak 10. Uredbe Bruxelles II.a predviđa kriterije koji se odnose na situaciju ograničenu na područje država članica. Okolnost da se u tom članku koristi izraz „država članica”, a ne izraz „država” ili „treća zemlja”, upućuje na to da uređuje nadležnost samo u slučaju otmice djeteta iz jedne države članice u drugu.

Kao drugo, kad je riječ o kontekstu članka 10. Uredbe Bruxelles II.a, Sud utvrđuje da ta odredba čini pravilo o posebnoj nadležnosti u odnosu na opće pravilo²²⁶ u skladu s kojim su sudovi države članice djetetova uobičajenog boravišta načelno nadležni u području roditeljske odgovornosti. To pravilo o posebnoj nadležnosti poništava učinak do kojeg bi dovela primjena pravila o općoj nadležnosti u slučaju otmice djeteta odnosno prijenos nadležnosti u državu članicu u kojoj je dijete steklo novo uobičajeno boravište. Međutim, ako je dijete steklo uobičajeno boravište izvan Europske unije, pravilo o općoj nadležnosti ne primjenjuje se. Posljedično, članak 10. te uredbe gubi svoj smisao i stoga više nije primjenjiv.

Osim toga, Sud navodi da iz pripremnih akata Uredbe Bruxelles II.a proizlazi da zakonodavac Unije u područje primjene navedenog članka 10. nije namjeravao uključiti pretpostavku otmica djece u treću zemlju s obzirom na to da bi takve otmice osobito trebale biti obuhvaćene međunarodnim konvencijama kao što su to Haške konvencije iz 1980.²²⁷ i 1996.²²⁸. U određenim okolnostima (kao što su to pristanak ili pasivnost nositelja prava na roditeljsku skrb) Haška konvencija iz 1996. zapravo predviđa prijenos nadležnosti na sudove države u kojoj se nalazi djetetovo novo uobičajeno boravište. Međutim, takav prijenos nadležnosti bio bi lišen učinka u slučaju da sudovi države članice trebaju zadržati svoju nadležnost bez vremenskog ograničenja.

Kao treće, Sud navodi da vremenski neograničeno zadržavanje nadležnosti nije u skladu s jednim od temeljnih ciljeva Uredbe Bruxelles II.a, odnosno da ne odgovara najboljem interesu djeteta, pri čemu se u tu svrhu daje prednost kriteriju blizine. Takvo tumačenje članka 10. te uredbe također ne bi bilo u skladu s logikom mehanizma neposrednog vraćanja ili zadržavanja iz Haške konvencije iz 1980.

Sud zaključuje da članak 10. Uredbe Bruxelles II.a nije primjenjiv u slučaju da se utvrdi da je dijete, na datum podnošenja zahtjeva koji se odnosi na roditeljsku odgovornost, steklo uobičajeno boravište u trećoj zemlji nakon otmice u tu zemlju. U takvom slučaju nadležnost suda pred kojim je postupak pokrenut trebat će utvrditi u skladu s primjenjivim međunarodnim konvencijama ili, ako ne postoje, u skladu s člankom 14. Uredbe Bruxelles II.a.

Presuda od 25. studenoga 2021., IB (Uobičajeno boravište bračnog druga – Razvod) (C-289/20, EU:C:2021:955)

Osoba IB, francuski državljanin, i osoba FA, irska državljanica, vjenčali su se u Irskoj 1994. Od tada su dobili troje djece koja su sada punoljetna. Osoba IB podnijela je 2018. zahtjev za razvod braka pred tribunalom de grande instance de Paris (Okružni sud u Parizu, Francuska). Budući da se taj sud proglasio mjesno nenadležnim za odlučivanje o razvodu braka, osoba IB pokrenula je postupak pred *courom d'appel de Paris* (Žalbeni sud

²²⁶ Iz članka 8. stavka 1. te uredbe

²²⁷ Konvencija o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece, potpisana 25. listopada 1980. u okviru Haške konferencije za međunarodno privatno pravo

²²⁸ Konvencija o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u odnosu na roditeljsku odgovornost i o mjerama za zaštitu djece, sklopljena u Hagu 19. listopada 1996. (SL 2008., L 151, str. 39.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 8., str. 169.)

u Parizu, Francuska). Od tog suda traži se ocjena nadležnosti tribunala de grande instance de Paris (Okružni sud u Parizu) s obzirom na uobičajeno boravište osobe IB u skladu s Uredbom Bruxelles II.a. U tom pogledu navodi, među ostalim, da mnogi elementi obilježavaju osobnu i obiteljsku povezanost osobe IB s Irskom, gdje je od 1999. živjela s bračnim drugom i djecom. Međutim, također ističe da je osoba IB više godina cijele tjedne provodila u Francuskoj, gdje je smjestila središte svojih profesionalnih interesa. Stoga taj sud smatra da je osoba IB zapravo imala dva boravišta, odnosno jedno tijekom tjedna zbog profesionalnih razloga u Parizu, a drugo ostatak vremena kod svojeg bračnog druga i djece u Irskoj.

U tim je okolnostima cour d'appel de Paris (Žalbeni sud u Parizu) pokrenuo postupak pred Sudom kako bi utvrdio koji su sudovi nadležni za odlučivanje o razvodu braka osoba IB i FA na temelju članka 3. stavka 1. točke (a) Uredbe Bruxelles II.a. Konkretno, taj sud pita Sud može li bračni drug koji svoj život vodi u dvjema državama članicama imati uobičajeno boravište u tim dvjema državama članicama, tako da su sudovi tih dviju država članica nadležni za odlučivanje o razvodu.

U svojoj presudi Sud je pojasnio pojam „uobičajeno boravište” bračnog druga i presudio da on, čak i ako svoj život vodi u dvjema državama članicama, može imati samo jedno uobičajeno boravište u smislu članka 3. stavka 1. točke (a) Uredbe Bruxelles II.a.

Ocjena Suda

U nedostatku definicije pojma „uobičajeno boravište” u Uredbi Bruxelles II.a ili izričitog upućivanja na pravo država članica u tom pogledu, Sud je naveo da taj pojam treba tumačiti autonomno i ujednačeno. Osobito je istaknuo da se člankom 3. stavkom 1. točkom (a) Uredbe Bruxelles II.a ni drugim njezinim odredbama ne predviđa da osoba istodobno može imati više uobičajenih boravišta ili uobičajeno boravište na više mjesta. Takva višestrukost osobito bi štetila pravnoj sigurnosti, s obzirom na to da bi se otežalo određivanje unaprijed sudova koji bi mogli odlučivati o razvodu kao i provjeru vlastite nadležnosti koju provodi sud pred kojim je pokrenut postupak.

Nadalje, Sud je, pozivajući se na svoju sudsku praksu koja se odnosi na uobičajeno boravište djeteta²²⁹, smatrao da je pojam „uobičajeno boravište” u svrhu određivanja nadležnosti u području raskida bračne veze načelno obilježen dvama elementima, odnosno, s jedne strane, namjerom zainteresirane osobe da uobičajeno središte svojih interesa smjesti u određenom mjestu i, s druge strane, dovoljno stabilnom prisutnošću na državnom području dotične države članice.

Dakle, bračni drug koji se, kao stranka koja pokreće postupak, poziva na nadležnost sudova države članice svojeg uobičajenog boravišta, na temelju članka 3. stavka 1. točke (a) Uredbe Bruxelles II.a, nužno mora prenijeti svoje uobičajeno boravište na državno područje države članice koja nije ona u kojoj se nalazio prethodni bračni dom. Stoga on mora izraziti namjeru da uobičajeno središte svojih interesa utvrdi u toj drugoj državi članici i dokazati da je njegova prisutnost u toj državi članici dovoljno stabilna.

U tom kontekstu Sud je istaknuo posebne okolnosti koje se odnose na određivanje uobičajenog boravišta bračnog druga. Stoga, kada se bračni drug odluči nastaniti u drugoj državi članici zbog bračne krize, on i dalje može zadržati društvene i obiteljske veze u državi članici u kojoj se nalazio prethodni bračni dom. Usto, okolina odrasle osobe različitija je od one djeteta jer se sastoji se od šireg spektra aktivnosti i raznovrsnih interesa te se ne može zahtijevati da su oni koncentrirani na državnom području samo jedne države članice.

229 | Vidjeti osobito presudu od 28. lipnja 2018., **HR** (C-512/17, [EU:C:2018:513](#)).

S obzirom na ta razmatranja, Sud je zaključio da, iako bračni drug istodobno može imati više boravišta, on u danom trenutku može imati samo jedno uobičajeno boravište u smislu članka 3. stavka 1. točke (a) Uredbe Bruxelles II.a. Prema tome, kada bračni drug svoj život vodi u dvjema državama članicama, samo su sudovi države članice na čijem se državnom području nalazi to uobičajeno boravište nadležni za odlučivanje o zahtjevu za raskid bračne veze. Na sudu koji je uputio zahtjev je da provjeri, na temelju svih činjeničnih okolnosti predmetnog slučaja, odgovara li državno područje države članice kojoj pripada, u smislu članka 3. stavka 1. točke (a) Uredbe Bruxelles II.a, mjestu u koje je osoba IB prenijela svoje uobičajeno boravište.

XI. Promet

Presuda od 23. ožujka 2021. (veliko vijeće), Airhelp (C-28/20, [EU:C:2021:226](#))

Putnik je rezervirao mjesto na letu iz Malmö u Stockholm (Švedska), koji je 29. travnja 2019. trebao izvesti Scandinavian Airlines System Denmark – Norway – Sweden (u daljnjem tekstu: SAS). Istog je dana taj let otkazan zbog štrajka SAS-ovih pilota u Danskoj, Švedskoj i Norveškoj (u daljnjem tekstu: predmetni štrajk).

Nakon neuspješnih pregovora koje su vodili sindikati koji zastupaju pilote SAS-a, a čiji je cilj bio sklapanje novog kolektivnog ugovora s tim zračnim prijevoznikom, ti su sindikati pozvali svoje članove na štrajk. Taj je štrajk trajao sedam dana, a zbog njega je SAS otkazao više letova, među kojima i let koji je rezervirao dotični putnik.

Airhelp, kojem je taj putnik ustupio eventualna prava prema SAS-u podnio je Attunda tingsrättu (Prvostupanjski sud u Attundi, Švedska) tužbu kojom zahtijeva isplatu odštete predviđene Uredbom o pravima putnika u zračnom prometu²³⁰, u slučaju otkazivanja leta. U predmetnom je slučaju SAS odbio isplatiti tu odštetu smatrajući da štrajk njegovih pilota ne predstavlja „izvanrednu okolnost“ u smislu te uredbe²³¹, s obzirom na to da on nije dio redovnog obavljanja njegove djelatnosti pružanja usluga zračnog prijevoza i da je izvan njegove stvarne kontrole. Airhelp je smatrao da taj štrajk nije takva „izvanredna okolnost“ jer su sporovi u vezi s kolektivnim ugovorom, poput štrajkova koji mogu nastati prilikom pregovora i sklapanja kolektivnih ugovora, dio uobičajenog poslovanja zračnog prijevoznika.

Prvostupanjski sud u Attundi dvoji o tome obuhvaća li pojam „izvanredne okolnosti“ u smislu Uredbe o pravima putnika u zračnom prometu štrajk koji su radničke organizacije najavile, zakonito započele i kojim se nastoje ishoditi, osobito, povećanja plaća. Naime, na temelju švedskog prava, štrajk treba biti najavljen samo jedan tjedan prije njegova početka.

230| Članak 5. stavak 1. točka (c), u vezi s člankom 7. stavkom 1. točkom (a) Uredbe (EZ) br. 261/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. veljače 2004. o utvrđivanju općih pravila odštete i pomoći putnicima u slučaju uskraćenog ukrcanja i otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta [...] te o stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 295/91 (SL 2004., L 46, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 26., str. 21. i ispravak SL 2019., L 119, str. 202., u daljnjem tekstu: Uredba o pravima putnika u zračnom prometu)

231| U skladu s člankom 5. stavkom 3. Uredbe o pravima putnika u zračnom prometu, stvarni zračni prijevoznik nije dužan platiti odštetu u skladu s člankom 7. te uredbe, ako može dokazati da je do otkazivanja leta došlo zbog izvanrednih okolnosti koje se nije moglo izbjeći čak ni ako su sve razumne mjere poduzete.

Ocjena Suda

Svojom presudom, koju je donijelo veliko vijeće, Sud je presudio da štrajk koji je započeo na poziv sindikata osoblja stvarnog zračnog prijevoznika, uz poštovanje uvjeta utvrđenih nacionalnim zakonodavstvom, osobito njime predviđenog roka za najavu, koji je namijenjen iznošenju zahtjevâ radnikâ tog prijevoznika i koji provodi jedna ili više kategorija osoblja čije je prisustvo nužno za izvođenje leta, nije obuhvaćen pojmom „izvanredna okolnost” u smislu Uredbe o pravima putnika u zračnom prometu.

Najprije, Sud podsjeća na to da pojam „izvanredne okolnosti” predviđen Uredbom o pravima putnika u zračnom prometu obuhvaća događaje koji ispunjavaju dva kumulativna uvjeta, a to jesu li oni ispunjeni treba ocijeniti u svakom slučaju zasebno, odnosno, s jedne strane, uvjet da po svojoj naravi ili zbog svojeg uzroka nisu dio redovnog obavljanja djelatnosti zračnog prijevoznika i, s druge strane, uvjet da su izvan njegove stvarne kontrole²³². Pojašnjava i da taj pojam treba tumačiti usko, uzimajući u obzir, s jedne strane, to da je cilj te uredbe osiguravanje visoke razine zaštite putnika u zračnom prometu i, s druge strane, da oslobođenje od obveze odštete predviđene tom uredbom predstavlja odstupanje od načela obeštećivanja tih putnika.

Zatim Sud ispituje može li štrajk, koji je započeo na poziv sindikata osoblja stvarnog zračnog prijevoznika, uz poštovanje uvjeta utvrđenih nacionalnim zakonodavstvom, osobito njime predviđenog roka za najavu, koji je namijenjen iznošenju zahtjevâ radnikâ tog prijevoznika i koji provodi jedna ili više kategorija osoblja čije je prisustvo nužno za izvođenje leta, predstavljati „izvanrednu okolnost” u smislu te uredbe.

Kad je riječ, kao prvo, o tome može li se predmetni štrajk kvalificirati kao događaj koji nije dio redovnog obavljanja djelatnosti zračnog prijevoznika, Sud ističe da je pravo poduzimanja kolektivnog djelovanja, uključujući štrajk, temeljno pravo predviđeno člankom 28. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja). S tim u vezi, Sud pojašnjava da štrajk, kao jedan od mogućih izraza kolektivnog pregovaranja, treba smatrati događajem koji je dio redovnog obavljanja poslodavčeve djelatnosti, neovisno o osobitostima predmetnog tržišta rada ili nacionalnom zakonodavstvu primjenjivom u pogledu provedbe tog temeljnog prava. To tumačenje treba primijeniti i kada je poslodavac stvarni zračni prijevoznik, s obzirom na to da su mjere koje se odnose na uvjete rada i primitke od rada osoblja takvog prijevoznika obuhvaćene redovnim obavljanjem njegovih djelatnosti. Stoga je štrajk čiji je cilj ograničen na to da se od zračnog prijevoznika ishodi povećanje plaća pilota, izmjena njihova radnog vremena te veća predvidljivost u pogledu vremena rada događaj koji je dio redovnog obavljanja djelatnosti tog poduzetnika, osobito kada je taj štrajk zakonito organiziran.

Što se tiče, kao drugo, toga može li predmetni štrajk biti u potpunosti izvan stvarne kontrole zračnog prijevoznika, Sud naglašava da je, kao prvo, s obzirom na to da štrajk za radnike predstavlja pravo zajamčeno Poveljom, njegovo pokretanje predvidljivo bilo kojem poslodavcu, a osobito kada je taj štrajk bio najavljen.

Kao drugo, budući da je izbijanje štrajka predvidljivo poslodavcu, on zadržava kontrolu nad događajima, s obzirom na to da u načelu ima sredstva da se za njega pripremi i, po potrebi, ublaži njegove posljedice. U tom kontekstu, poput svakog poslodavca, stvarni zračni prijevoznik čije osoblje započne štrajk koji se temelji na zahtjevima vezanima za uvjete rada i primitke od rada ne može tvrditi da nema nikakvu kontrolu nad tim štrajkom.

²³² Vidjeti u tom smislu presude od 22. prosinca 2008., *Wallentin-Hermann* (C-549/07, [EU:C:2008:771](#), t. 23.); od 17. rujna 2015., *van der Lans* (C 257/14, [EU:C:2015:618](#), t. 36.); od 17. travnja 2018., *Krüseman i dr.* (C-195/17, C-197/17 do C-203/17, C-226/17, C-228/17, C-254/17, C-274/17, C-275/17, C-278/17 do C-286/17 i C-290/17 do C-292/17, [EU:C:2018:258](#), t. 32. i 34.) i od 11. lipnja 2020., *Transportes Aéros Portugueses* (C-74/19, [EU:C:2020:460](#), t. 37.).

Stoga, prema mišljenju Suda, štrajk osoblja stvarnog zračnog prijevoznika koji se odnosi na zahtjeve koji se tiču radnih odnosa između navedenog prijevoznika i njegova osoblja o kojima se može odlučivati okviru socijalnog dijaloga unutar poduzeća, koji uključuje pregovore o plaćama, nije obuhvaćen pojmom „izvanredna okolnost” u smislu Uredbe o pravima putnika u zračnom prometu.

Kao treće, Sud primjećuje da, za razliku od događaja čiji je uzrok „unutarnji” u odnosu na stvarnog zračnog prijevoznika, nad događajima čiji je uzrok „vanjski” taj prijevoznik nema kontrolu jer im je uzrok prirodni događaj ili radnja treće osobe, poput drugog zračnog prijevoznika ili javnog ili privatnog subjekta koji se miješa u djelatnost zračnog prijevoza ili zračne luke. Tako naglašava da upućivanje u Uredbi o pravima putnika u zračnom prometu²³³ na izvanredne okolnosti koje mogu konkretno nastati u slučaju štrajkova koji utječu na operacije stvarnih zračnih prijevoznika, treba razumjeti kao da se odnosi na štrajkove koji su vanjski u odnosu na djelatnost predmetnog zračnog prijevoznika, poput štrajkova kontrolora zračnog prometa ili osoblja zračne luke. Suprotno tomu, štrajk koji su pokrenuli i proveli članovi vlastitog osoblja predmetnog zračnog prijevoznika predstavlja događaj koji je „unutarnji” u odnosu na tog poduzetnika, uključujući kad je štrajku pokrenut na poziv sindikatâ, s obzirom na to da oni postupaju u interesu radnikâ navedenog poduzetnika. Međutim, ako je takav štrajk uzrokovan zahtjevima kojima mogu udovoljiti samo tijela javne vlasti, on može predstavljati „izvanrednu okolnost” ako je izvan stvarne kontrole zračnog prijevoznika.

Četvrto, Sud presuđuje da činjenica da se predmetni štrajk ne kvalificira kao „izvanredna okolnost” u smislu Uredbe o pravima putnika u zračnom prometu ne povređuje ni slobodu poduzetništva zračnog prijevoznika ni njegova prava vlasništva²³⁴ i pravo na pregovaranje²³⁵. Kad je riječ o potonjem pravu, okolnost da je zračni prijevoznik zbog zakonito organiziranog štrajka članova svojega osoblja suočen s rizikom obveze isplate odštete dugovane putnicima zbog otkazivanja njihova leta ne obvezuje ga da bespogovorno prihvati sve zahtjeve štrajkaša. Naime, zračni prijevoznik i dalje može isticati interese poduzeća kako bi postigao kompromis koji je zadovoljavajući za sve socijalne partnere. Što se tiče slobode poduzetništva i prava vlasništva zračnog prijevoznika, Sud podsjeća na to da to nisu apsolutna prava i da, stoga, važnost koju ima cilj zaštite potrošača²³⁶, uključujući putnike u zračnom prometu, može opravdati negativne ekonomske posljedice za određene gospodarske subjekte, čak i ako su one znatne.

XII. Tržišno natjecanje

1. Zabranjeni sporazumi (članak 101. UFEU-a)

U području zabranjenih sporazuma treba istaknuti četiri presude. Prva se odnosi na uvjete utvrđivanja građanskopravne odgovornosti društva kćeri društva majke koje je sankcionirano Komisijinom odlukom. Druga se odnosi na uvjete utvrđivanja odgovornosti društava majki na temelju njihova društva kćeri u okviru plaćanja novčane kazne. Treća se presuda odnosi na nacionalna pravila o zastari u području sankcija koje

233| Uvodna izjava 14. Uredbe o pravima putnika u zračnom prometu

234| Zajamčena člancima 16. i 17. Povelje

235| Zajamčeno člankom 28. Povelje

236| Kako je predviđen člankom 169. UFEU-a i člankom 38. Povelje

nalažu nacionalna tijela nadležna za tržišno natjecanje. Naposljetku, četvrta se presuda odnosi na mogućnost nacionalnih sudova da primijene članak 101. UFEU-a na povrede počinjene u području zračnog prijevoza prije stupanja na snagu uredbi kojima se provode pravila Unije o tržišnom natjecanju.

Presuda od 6. listopada 2021. (veliko vijeće), Sumal (C-882/19, [EU:C:2021:800](#))

Društvo Sumal SL kupilo je između 1997. i 1999. dva kamiona od društva Mercedes Benz Trucks España SL (u daljnjem tekstu: MBTE), društva kćeri grupe Daimler, čije je društvo majka društvo Daimler AG.

Odlukom od 19. srpnja 2016.²³⁷ Europska komisija utvrdila je da je društvo Daimler AG počinilo povredu pravila prava Unije kojima se zabranjuju zabranjeni sporazumi²³⁸ jer je između siječnja 1997. i siječnja 2011. sklopilo sporazume s četrnaest drugih europskih proizvođača kamiona o utvrđivanju cijena i povećanju bruto cijena kamiona u Europskom gospodarskom prostoru (EGP).

Nakon te odluke društvo Sumal podnijelo je tužbu za naknadu štete protiv društva MBTE u kojoj je zahtijevalo plaćanje iznosa od 22 204,35 eura za naknadu štete koja proizlazi iz tog zabranjenog sporazuma. Međutim, Juzgado de lo Mercantil no 07 de Barcelona (Trgovački sud br. 07 u Barceloni, Španjolska) odbio je tužbu društva Sumal uz obrazloženje da se Komisijina odluka ne odnosi na društvo MBTE.

Društvo Sumal podnijelo je žalbu protiv te presude Audienciji Provincial de Barcelona (Provincijski sud u Barceloni, Španjolska). U tom kontekstu taj je sud pitao Sud o tome može li se i u kojim uvjetima tužba za naknadu štete podnijeti protiv društva kćeri nastavno na Komisijinu odluku kojom su utvrđene protutržišne prakse njegova društva majke.

Svojom presudom donesenom u velikom vijeću Sud pojašnjava uvjete pod kojima žrtve protutržišne prakse društva koju je sankcionirala Komisija imaju pravo isticati, u okviru tužbi za naknadu štete podnesenih pred nacionalnim sudovima, građansku odgovornost društava kćeri sankcioniranog društva na koja se ne odnosi Komisijina odluka.

Ocjena Suda

U skladu s ustaljenom sudskom praksom, svaka osoba ima pravo zatražiti od „poduzetnika” koji su sudjelovali u zabranjenom sporazumu ili zabranjenim praksama na temelju članka 101. UFEU-a naknadu štete uzrokovane tim protutržišnim praksama. Čak i ako su te tužbe za naknadu štete podnesene nacionalnim sudovima, utvrđivanje subjekta koji je dužan nadoknaditi štetu izravno je uređeno pravom Unije.

Budući da su te tužbe za naknadu štete sastavni dio sustava provedbe pravila Unije o tržišnom natjecanju, isto kao i njihova provedba od strane javnih tijela, pojam „poduzetnik” u smislu članka 101. UFEU-a ne može imati drukčiji doseg u kontekstu Komisijina izricanja novčanih kazni „poduzetnicima” („public enforcement”) i u kontekstu tužbi za naknadu štete protiv tih „poduzetnika” pred nacionalnim sudovima („private enforcement”).

Prema sudskoj praksi Suda, pojam „poduzetnik” u smislu članka 101. UFEU-a obuhvaća svaki subjekt koji obavlja ekonomsku aktivnost, neovisno o njegovu pravnom statusu i načinu financiranja, te stoga označava gospodarsku jedinicu, čak i ako je s pravnoga gledišta on sastavljen od nekoliko fizičkih ili pravnih osoba.

237 | Odluka C(2016) 4673 *final* u vezi s postupkom na temelju članka 101. [UFEU-a] i članka 53. Sporazuma o EGP-u (Predmet AT.39824 – Kamioni), čiji je sažetak objavljen u *Službenom listu Europske unije* od 6. travnja 2017. (SL 2017., C 108, str. 6.).

238 | Članak 101. UFEU-a i članak 53. Sporazuma o EGP-u

Ako se utvrdi da je društvo koje pripada takvoj gospodarskoj jedinici povrijedilo članak 101. stavak 1. UFEU-a, tako da je „poduzetnik” kojega je dio počinio tu povredu, pojam „poduzetnik” i, preko njega, pojam „gospodarska jedinica” uzrokuju solidarnu odgovornost subjekata koji čine gospodarsku jedinicu u trenutku počinjenja povrede.

U tom smislu Sud usto navodi da je pojam „poduzetnik” iz članka 101. UFEU-a funkcionalni pojam, tako da se gospodarska jedinica koja ga čini mora identificirati s gledišta predmeta dotičnog sporazuma.

Stoga, ako je postojanje povrede članka 101. stavka 1. UFEU-a utvrđeno u pogledu društva majke, žrtvi te povrede dopušteno je isticati građansku odgovornost društva kćeri tog društva majke, pod uvjetom da žrtva dokaže da je s obzirom na, s jedne strane, ekonomske, organizacijske i pravne veze koje povezuju ta dva pravna subjekta i, s druge strane, postojanje konkretne veze između ekonomske aktivnosti tog društva kćeri i predmeta povrede za koju se društvo majka smatra odgovornim, to društvo kći sa svojim društvom majkom činilo gospodarsku jedinicu.

Iz toga slijedi da u okolnostima poput onih u glavnom postupku, kako bi se mogla podnijeti tužba za naknadu štete protiv društva MBTE kao društva kćeri društva Daimler AG, društvo Sumal mora u načelu dokazati da se protutržišni sporazum koji je sklopilo društvo Daimler AG odnosi na iste proizvode kao što su oni koje društvo MBTE stavlja na tržište. Time bi društvo Sumal dokazalo da je upravo gospodarska jedinica, kojoj pripada društvo MBTE zajedno sa svojim društvom majkom, ono što čini poduzetnika koji je počinio povredu koju je Komisija utvrdila na temelju članka 101. stavka 1. UFEU-a.

Međutim, u okviru takve tužbe za naknadu štete koja se podnosi protiv društva kćeri društva majke u pogledu kojeg je utvrđeno da je počinilo povredu članka 101. UFEU-a društvo kći pred nacionalnim sudom mora raspolagati svim potrebnim sredstvima za djelotvorno ostvarivanje svojih prava obrane, osobito kako bi moglo osporavati svoje pripadanje istom poduzetniku kao i njegovo društvo majka.

S obzirom na to, kad se tužba za naknadu štete temelji, kao u ovom slučaju, na Komisijinu utvrđenju povrede članka 101. stavka 1. UFEU-a u odluci upućenoj društvu majci društva kćeri tuženika, potonje društvo ne može pred nacionalnim sudom osporavati postojanje povrede koju je utvrdila Komisija. Naime, u skladu s člankom 16. stavkom 1. Uredbe br. 1/2003²³⁹, nacionalni sudovi ne mogu donijeti odluke koje su protivne Komisijinoj odluci.

Nasuprot tomu, ako nikakvo protupravno ponašanje društva majke nije bilo utvrđeno u Komisijinoj odluci na temelju članka 101. UFEU-a, društvo kći može osporavati ne samo svoje pripadanje istom „poduzetniku” kao i njegovo društvo majka nego i postojanje povrede koja se pripisuje potonjem društvu.

U tom smislu Sud usto pojašnjava da mogućnost nacionalnog suda da utvrdi eventualnu odgovornost društva kćeri za nastalu štetu nije isključena zbog puke činjenice da Komisija, ovisno o slučaju, nije donijela nikakvu odluku ili da odlukom kojom je utvrdila povredu tom društvu nije izrekla upravnu sankciju.

Sud zaključuje da se članku 101. stavku 1. UFEU-a protivi nacionalno zakonodavstvo koje predviđa mogućnost pripisivanja odgovornosti za ponašanje jednog društva drugom društvu isključivo u slučaju u kojem ono drugo kontrolira ono prvo.

239 | Uredba Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima [101.] i [102. UFEU-a] (SL 2003., L 1, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 165. i ispravak SL 2016., L 173, str. 108.)

Presuda od 27. siječnja 2021., *The Goldman Sachs Group/Komisija* (C-595/18 P, EU:C:2021:73)

The Goldman Sachs Group (u daljnjem tekstu: žalitelj) društvo je sa sjedištem u Sjedinjenim Američkim Državama koje djeluje kao poslovna banka i investicijsko društvo u glavnim svjetskim financijskim središtima. Od 29. srpnja 2005. do 28. siječnja 2009. (u daljnjem tekstu: razdoblje povrede), posredstvom određenih fondova koje je osnovalo, bilo je (neizravno) društvo majka društva Prysmian SpA kao i njegova društva kćeri, u cijelosti u vlasništvu potonjeg društva, Prysmian Cavi e Sistemi Srl, dvaju društava sa sjedištem u Italiji, koja zajedno čine grupu Prysmian, svjetskog sudionika u sektoru podmorskih i podzemnih električnih kabela. Dok je njegov udio u kapitalu društva Prysmian prvotno iznosio 100 % udjela, razina tog udjela smanjila se na 84,4 % prilikom uvrštenja na burzu jednog dijela kapitala društva Prysmian 3. svibnja 2007.²⁴⁰

Nakon istrage pokrenute 2008. Komisija je odlukom od 2. travnja 2014.²⁴¹ (u daljnjem tekstu: sporna odluka), s jedne strane, utvrdila postojanje jedinstvene i trajne povrede članka 101. UFEU-a u „sektoru (vrlo) visokonaponskih podzemnih i/ili podmorskih električnih kabela”, koja se sastojala u raspodjeli svjetskog tržišta između glavnih europskih, japanskih i južnokorejskih proizvođača i, s druge strane, izrekla novčane kazne za njihovo sudjelovanje u tom zabranjenom sporazumu.

Žaliteljeva odgovornost utvrđena je kao društva majke društva Prysmian tijekom razdoblja povrede, pri čemu se razlikuje situacija koja je postojala do uvrštenja dijela kapitala društva Prysmian na burzu i kasnija situacija. Tako je, što se tiče prvog razdoblja, Komisija utvrdila da je žalitelj ostao u položaju sličnom onom jedinog i isključivog vlasnika, unatoč izvršenim prijenosima udjela, tako da se, u skladu s načelima iz sudske prakse koja je utvrdio Sud²⁴², može pretpostaviti da je izvršavao odlučujući utjecaj na ponašanje društva Prysmian na tržištu. Usto, što se tiče cijelog razdoblja povrede, Komisija se oslonila na sve elemente koji otkrivaju gospodarske, organizacijske i pravne veze koje su postojale između žalitelja i društva Prysmian kako bi zaključila da se stvarno izvršavao takav odlučujući utjecaj.

Osporavajući takvu Komisijinu analizu čiji je cilj bio pripisati mu predmetnu povredu, društvo Goldman Sachs podnijelo je Općem sudu tužbu kojom je tražilo, s jedne strane, poništenje sporne odluke u dijelu u kojem se odnosi na njega i, s druge strane, smanjenje iznosa novčane kazne koja mu je izrečena. Ta je tužba odbijena u cijelosti presudom Općeg suda od 12. srpnja 2018.²⁴³ U svojoj presudi od 27. siječnja 2021. Sud odbija žalbu koju je podnijelo društvo Goldman Sachs protiv presude Općeg suda. U tom kontekstu, Sud daje nova pojašnjenja o uvjetima utvrđivanja odgovornosti društava majki na temelju njihova društva kćeri u slučaju povrede pravila tržišnog natjecanja.

²⁴⁰ Tijekom razdoblja povrede razdoblje koje prethodi uvrštenju dijela kapitala društva Prysmian na burzu u daljnjem tekstu zvat će se „prvo razdoblje”.

²⁴¹ Odluka Komisije C(2014) 2139 *final* od 2. travnja 2014. u vezi s postupkom primjene članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u (predmet AT.39610 – Električni kabeli)

²⁴² Presuda od 10. rujna 2009., *Akzo Nobel i dr./Komisija* (C-97/08 P, EU:C:2009:536, t. 58.). Vidjeti i presude od 24. lipnja 2015., *Fresh Del Monte Produce/Komisija i Komisija/Fresh Del Monte Produce* (C-293/13 P i C-294/13 P, EU:C:2015:416, t. 75. i navedena sudska praksa) i od 28. listopada 2020., *Pirelli & C./Komisija* (C-611/18 P, neobjavljena, EU:C:2020:868, t. 68. i navedena sudska praksa).

²⁴³ Presuda od 12. srpnja 2018., *The Goldman Sachs Group/Komisija* (T-419/14, EU:T:2018:445)

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud je presudio da je Opći sud pravilno smatrao da se, s obzirom na to da društvo majka ima sva glasačka prava povezana s dionicama svojeg društva kćeri, Komisija s pravom oslonila na pretpostavku stvarnog izvršavanja odlučujućeg utjecaja tog društva majke na ponašanje svojeg društva kćeri na tržištu. Naime, Sud podsjeća na to da ta pretpostavka, kako je utvrđena njegovom sudskom praksom, ima za cilj omogućiti da se društvo majku smatra odgovornim za postupanje svojeg društva kćeri, osim ako uspije dokazati da se potonje društvo ponaša samostalno na tržištu. Stoga njezina primjena ne nalaže Komisiji da podnese indicije na temelju kojih se može utvrditi stvarno izvršavanje takvog utjecaja. U tom smislu Sud pojašnjava da nije samo vlasništvo cijelog ili gotovo cijelog kapitala društva kćeri samo po sebi ono na čemu se temelji pretpostavka, nego stupanj kontrole društva majke nad svojim društvom kćeri koji to vlasništvo podrazumijeva. Ako društvo majka ima sva glasačka prava povezana s dionicama svojeg društva kćeri a da ipak nije njegov jedini dioničar, ono može izvršavati odlučujući utjecaj na ponašanje potonjeg društva. Sud primjećuje da se žaliteljevo držanje svih glasačkih prava povezanih s dionicama njegova društva kćeri nije osporavalo te pritom zaključuje da se Općem sudu žalbom ne može prigovoriti što je takvu situaciju izjednačio sa situacijom društva koje drži cijeli ili gotovo cijeli kapital svojeg društva kćeri s obzirom na uvjete primjene pretpostavke stvarnog izvršavanja odlučujućeg utjecaja.

Kao drugo, što se tiče ispitivanja elemenata na koje se Komisija oslonila kako bi zaključila da je žalitelj izvršavao odlučujući utjecaj na ponašanje svojeg društva kćeri na tržištu tijekom cijelog razdoblja povrede, Sud napominje da se Komisija, kad je riječ o prvom razdoblju, oslonila na dva temelja kako bi žalitelja smatrala odgovornim za povredu, odnosno, s jedne strane, na pretpostavku stvarnog izvršavanja odlučujućeg utjecaja jer je žalitelj imao sva glasačka prava povezana s dionicama društva Prysmian i, s druge strane, na zaključak da je žalitelj stvarno izvršavao takav utjecaj na društvo Prysmian. Budući da se Komisija s pravom oslonila na takvu pretpostavku i da Opći sud nije počinio pogrešku koja se tiče prava time što je zaključio da žalitelj nije uspio oboriti tu pretpostavku, Sud smatra da je žalba bespredmetna u dijelu u kojem se odnosi na zaključke Općeg suda u pogledu drugog temelja na koji se Komisija pozvala kako bi žalitelja smatrala odgovornim za predmetnu povredu u tom razdoblju.

Što se tiče razdoblja nakon što je dio kapitala društva Prysmian uvršten na burzu, Sud presuđuje da Opći sud nije počinio pogrešku koja se tiče prava time što je smatrao da osobne veze između društva majke i njegova društva kćeri, osim onih koje proizlaze iz kumuliranja funkcija, mogu biti relevantne u tom pogledu jer takve veze mogu upućivati na postojanje jedinstvenog gospodarskog subjekta. Stoga je Opći sud pravilno priznao relevantnost osobnih veza koje se odnose na obavljanje djelatnosti savjetovanja od strane člana upravnog odbora jednog društva za drugo društvo.

Naposljetku, Sud napominje da društvu Prysmian nije odobreno nikakvo smanjenje novčane kazne zbog neuspješne naravi tužbe koju su podnijela društva te grupe²⁴⁴, tako da žalitelj nije mogao postaviti takav zahtjev. Posljedično, žalba je odbijena u cijelosti.

Presuda od 21. siječnja 2021., Whiteland Import Export (C-308/19, [EU:C:2021:47](#))

Consiliul Concurenței (Vijeće za tržišno natjecanje, Rumunjska) pokrenuo je 7. rujna 2009. istragu o maloprodajnom tržištu hrane protiv više poduzetnika, među kojima je bio Whiteland Import Export SRL (u daljnjem tekstu: Whiteland), kako bi utvrdio jesu li ti poduzetnici povrijedili pravila tržišnog natjecanja, osobito ona iz članka 101.

²⁴⁴ Presuda od 12. srpnja 2018., *Prysmian i Prysmian Cavi e Sistemi/Komisija* (T-475/14, [EU:T:2018:448](#)), potvrđena presudom od 24. rujna 2020., *Prysmian i Prysmian Cavi e Sistemi/Komisija* (C-601/18 P, [EU:C:2020:751](#))

UFEU-a. Naime, njima se stavlja na teret da su od 2006. do 2009. sklapali protutržišne sporazume čiji je cilj bio narušavanje i sprečavanje tržišnog natjecanja na relevantnom tržištu određivanjem prodajne i preprodajne cijene proizvođa dobavljača. Odlukom od 14. travnja 2015. Vijeće za tržišno natjecanje izreklo im je novčane kazne.

Utvrdivši da je na temelju primjenjivih nacionalnih pravila rok zastare već bio istekao kada je Vijeće za tržišno natjecanje donijelo svoju odluku, Curtea de Apel București (Žalbeni sud u Bukureštu, Rumunjska), odlučujući o tužbi koju je podnio Whiteland, poništila je navedenu odluku u dijelu u kojem se odnosila na to društvo. Naime, nakon što je utvrdio da je rok zastare počeo teći 15. srpnja 2009., na dan kad je završila povreda koja se stavlja na teret društvu Whiteland, taj je sud smatrao da je odlukom o pokretanju istrage od 7. rujna 2009. prekinut tijek roka zastare te je počeo teći novi rok, s istekom 7. rujna 2014. Prema mišljenju navedenog suda, na temelju uskog tumačenja nacionalnih pravila kojima se uređuju rokovi zastare, mjere koje je Vijeće za tržišno natjecanje donijelo nakon odluke o pokretanju istrage nisu mogle prekinuti tijek novog roka zastare i stoga je ta odluka posljednja radnja tog tijela koja može prekinuti tijek tog roka. Osim toga, taj je isti sud smatrao da se članak 25. stavak 3. Uredbe br. 1/2003, koji se odnosi na prekid zastare, primjenjuje samo na Europsku komisiju te da se njime ne uređuju rokovi zastare u području novčanih kazni koje izriču nacionalna tijela nadležna za tržišno natjecanje.

U tom je kontekstu Înalta Curte de Casație și Justiție (Vrhovni kasacijski sud, Rumunjska; u daljnjem tekstu: sud koji je uputio zahtjev), kojem je Vijeće za tržišno natjecanje podnijelo žalbu protiv presude Curtee de Apel București (Žalbeni sud u Bukureštu), Sudu postavio pitanje jesu li nacionalni sudovi dužni primijeniti članak 25. stavak 3. Uredbe br. 1/2003 na zastaru ovlasti nacionalnog tijela nadležnog za tržišno natjecanje da izriče sankcije za povrede prava tržišnog natjecanja Unije. Sud koji je uputio zahtjev također je pozvao Sud da u biti pojasni treba li članak 4. stavak 3. UFEU-a i članak 101. UFEU-a, u vezi s načelom djelotvornosti, tumačiti na način da im se protivi nacionalni propis, kako ga tumače nadležni nacionalni sudovi, prema kojem odluka o pokretanju istrage, koju je donijelo nacionalno tijelo nadležno za tržišno natjecanje, a koja se odnosi na povredu pravila prava tržišnog natjecanja Unije, čini posljednju odluku tog tijela čiji učinak može biti prekid tijeka roka zastare ovlasti tog tijela za izricanje sankcija i isključuje mogućnost da se naknadnom radnjom u istrazi ili postupku u vezi s povredom prekine tijek tog roka.

Ocjena Suda

Što se tiče prvog pitanja, Sud tvrdi da nacionalni sudovi nisu dužni primijeniti članak 25. stavak 3. Uredbe br. 1/2003 na zastaru ovlasti nacionalnog tijela nadležnog za tržišno natjecanje u području izricanja sankcija za povrede prava tržišnog natjecanja Unije.

U tom pogledu napominje da u ovom slučaju eventualna relevantnost članka 25. stavka 3. Uredbe br. 1/2003, prema kojem se zastara u području izricanja novčanih kazni ili periodičnih penala prekida bilo kojom radnjom Komisije ili tijela države članice nadležnog za tržišno natjecanje s ciljem istrage ili vođenja postupaka u vezi s povredom, ovisi isključivo o pitanju je li ta odredba primjenjiva na činjenično stanje u glavnom predmetu. Sud smatra da, s obzirom na kontekst u kojem se nalazi navedena odredba i njezin cilj, ona uređuje samo ovlasti kojima Komisija raspolaže u području sankcija. Iz toga proizlazi da ta odredba ne predviđa pravila o zastari koja se odnose na ovlasti nacionalnih tijela nadležnih za tržišno natjecanje u području izricanja kazni.

Što se tiče drugog pitanja, Sud najprije podsjeća na to da je, u nedostatku obvezujućih propisa prava Unije u tom području, na državama članicama da uspostave i primjenjuju nacionalna pravila o zastari u području sankcija koje izriču nacionalna tijela nadležna za tržišno natjecanje, uključujući pravila o mirovanju i/ili prekidu. Međutim, uspostava i primjena tih pravila ne mogu učiniti praktično nemogućom ili pretjerano otežanom provedbu prava Unije.

Stoga, kako se ne bi ugrozila puna i ujednačena primjena prava Unije te kako se ne bi donijele ili održavale na snazi mjere kojima se može poništiti koristan učinak pravila tržišnog natjecanja primjenjivih na poduzetnike, Sud pojašnjava da države članice moraju osigurati da nacionalna pravila koja utvrđuju rokove zastare moraju biti osmišljena tako da se uspostavi ravnoteža između, s jedne strane, ciljeva jamčenja pravne sigurnosti i osiguranja obrade predmeta u razumnom roku kao općih načela prava Unije i, s druge strane, djelotvorne i učinkovite provedbe članaka 101. i 102. UFEU-a, kako bi se pridonijelo poštovanju javnog interesa koji ima za cilj spriječiti narušavanje funkcioniranja unutarnjeg tržišta sporazumima ili praksama koji su štetni za tržišno natjecanje.

U tom pogledu Sud podsjeća na to da je važno uzeti u obzir posebnosti predmeta obuhvaćenih pravom tržišnog natjecanja i, konkretnije, okolnost da ti predmeti u načelu zahtijevaju provođenje složene činjenične i ekonomske analize. Prema tome, nacionalni propis kojim se utvrđuje datum od kojeg počinje teći rok zastare, trajanje tog roka i pravila o mirovanju ili prekidu tijekom tog roka, treba prilagoditi tim posebnostima i ciljevima provođenja pravila prava tržišnog natjecanja od strane predmetnih osoba, kako se ne bi ugrozila puna djelotvornost pravila Unije u tom području. Sud usto smatra da nacionalno uređenje zastare koje, iz razloga svojstvenih tom uređenju, čini sustavnu prepreku izricanju učinkovitih i odvraćajućih sankcija za povrede prava tržišnog natjecanja Unije može učiniti primjenu pravila tog prava praktički nemogućom ili pretjerano teškom.

U predmetnom slučaju, u skladu s uskim tumačenjem nacionalnih pravila kojima se uređuju rokovi zastare u vrijeme nastanka činjenica, koje primjenjuje jedan dio nacionalne sudske prakse, među ostalim Curtea de Apel București (Žalbeni sud u Bukureštu) u okviru glavnog postupka, odluka o pokretanju istrage ili postupka u vezi s povredom pravila prava tržišnog natjecanja jest posljednja radnja nacionalnog tijela nadležnog za tržišno natjecanje koja može imati učinak prekida tijekom roka zastare ovlasti tog tijela za izricanje sankcija te nijedna naknadno poduzeta radnja u svrhu istrage ili vođenja postupka u vezi s povredom ne može prekinuti tijek tog roka, čak i ako poduzimanje takvih radnji čini važan stadij istrage i svjedoči o volji tog tijela da sankcionira povredu.

U tim okolnostima Sud zaključuje da takvo usko tumačenje nacionalnog propisa može ugroziti djelotvornu provedbu pravila prava Unije od strane nacionalnih tijela nadležnih za tržišno natjecanje. Naime, takvo tumačenje, kojim se potpuno zabranjuje prekid tijekom roka zastare radnjama poduzetima naknadno u okviru istrage, može predstavljati sustavnu opasnost od nekažnjavanja djela koja predstavljaju povrede navedenog prava Unije. Međutim, na sudu koji je uputio zahtjev je da provjeri je li to ovdje slučaj.

Ako se pokaže da je to slučaj, Sud naglašava da je na tom sudu da predmetni nacionalni propis tumači u najvećoj mogućoj mjeri u svjetlu prava Unije i, osobito, pravila tog prava u području tržišnog natjecanja, kako ih tumači Sud, ili da, po potrebi, navedeni propis ne primijeni.

U tom pogledu Sud podsjeća na to da se pitanje treba li nacionalnu odredbu u dijelu u kojem je protivna pravu Unije izuzeti iz primjene postavlja samo ako nije moguće bilo kakvo njezino usklađeno tumačenje.

Međutim, u ovom slučaju iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da se takvo tumačenje čini mogućim, što je ipak na sudu koji je uputio zahtjev da konačno provjeri.

Presuda od 11. studenoga 2021., Stichting Cartel Compensation i Equilib Netherlands (C-819/19, EU:C:2021:904)

Odlukom od 17. ožujka 2017. Europska komisija utvrdila je da je, usklađujući različite elemente svojih cjenovnih politika u području usluga zračnog prijevoza tereta, 19 zračnih prijevoznika povrijedilo članak 101. UFEU-a i/ili članak 53. Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru (u daljnjem tekstu: Sporazum o EGP-u)²⁴⁵, kao i članak 8. Sporazuma između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o zračnom prometu (u daljnjem tekstu: Švicarski sporazum)²⁴⁶ kojima se zabranjuju zabranjeni sporazumi i trgovinske prakse kojima se ograničava tržišno natjecanje²⁴⁷.

Smatrajući da joj primjenjivi propis nije omogućavao sankcioniranje tih praksi zračnih prijevoznika od samog njihova početka na linijama koje nisu bile ograničene na Europski gospodarski prostor (EGP), Komisija je utvrdila datum početka razdoblja povrede na različit način ovisno o linijama o kojima je riječ. Razdoblje povrede utvrđeno za linije između zračnih luka smještenih u EGP-u bilo je od prosinca 1999. do veljače 2006., a datum početka razdoblja povrede za linije između zračnih luka smještenih u Europskoj uniji i zračnih luka smještenih izvan EGP-a određen je na 1. svibnja 2004. Za linije između zračnih luka smještenih u državama ugovornicama Sporazuma o EGP-u koje nisu države članice i trećih zemalja taj je datum određen na 19. svibnja 2005., a za linije između zračnih luka Unije i zračnih luka smještenih u Švicarskoj na 1. lipnja 2002.

Nakon donošenja te odluke društva Stichting Cartel Compensation (u daljnjem tekstu: SCC) i Equilib Netherlands, dvije pravne osobe specijalizirane za područje naknada šteta koje su nastale zbog povreda tržišnog natjecanja, podnijela su rechtbanku Amsterdam (Sud u Amsterdamu, Nizozemska) nekoliko tužbi u kojim su zahtijevali da taj sud, s jedne strane, utvrdi da je 19 zračnih prijevoznika, između 1999. i 2006., usklađujući svoje cjenovne politike u vezi s uslugama zračnog prijevoza tereta, nezakonito postupalo prema otpremnicima robe koji su upotrebljavali te usluge i, s druge strane, naloži tim prijevoznicima naknadu štete koju su ti otpremnici navodno pretrpjeli zbog tog postupanja.

Međutim, rechtbank Amsterdam (Sud u Amsterdamu) dvoji o svojoj nadležnosti za primjenu članka 81. UEZ-a (koji je postao članak 101. UFEU-a) ili članka 53. Sporazuma o EGP-u u sporu privatnog prava na osporavana postupanja 19 zračnih prijevoznika na linijama koje nisu ograničene na EGP s obzirom na to da su se ta postupanja odvijala prije datuma početka razdoblja povrede koja su u tom pogledu utvrđena u Komisijinoj odluci. Stoga je u tom pogledu taj sud odlučio uputiti prethodno pitanje Sudu.

Ocjena Suda

Kad je riječ o protutržišnim praksama zračnih prijevoznika na linijama između zračnih luka Unije i zračnih luka trećih zemalja, Sud najprije ističe da su za zračni prijevoz na tim linijama odredbe koje je Vijeće donijelo na temelju članka 83. stavka 1. UEZ-a (koji je postao članak 103. stavak 1. UFEU-a), radi organiziranja provedbe članka 81. UEZ-a, stupile na snagu tek 1. svibnja 2004. Stoga su samo sustavi predviđeni člancima 84. i 85.

245 | Sporazum o Europskom gospodarskom prostoru (SL 1994., L 1, str. 3.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 106., str. 4.), članak 1. stavak 1.

246 | Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o zračnom prometu, potpisan 21. lipnja 1999. u Luxembourg u ime Europske zajednice Odlukom 2002/309/EZ Vijeća i Komisije o Sporazumu o znanstvenoj i tehnološkoj suradnji od 4. travnja 2002. o sklapanju sedam sporazuma sa Švicarskom Konfederacijom (SL 2002., L 114, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 60., str. 3. i ispravak SL 2015., L 210, str. 38.)

247 | Odluka C(2017) 1742 *final* od 17. ožujka 2017. u vezi s postupkom u skladu s člankom 101. UFEU-a, člankom 53. Sporazuma o EGP-u i člankom 8. Sporazuma između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o zračnom prometu (Predmet AT.39258 – Zračni prijevoz tereta)

UEZ-a (koji su postali članci 104. i 105. UFEU-a), na temelju kojih su, u nedostatku odredbi donesenih u skladu s člankom 83. stavkom 1. UEZ-a, (upravna) tijela država članica odgovorna za provedbu načela iz članka 81. UEZ-a, primjenjivi na te usluge prije tog datuma. Osim toga, isto vrijedi i za postupanja zračnih prijevoznika koja su se odvijala između 1999. i datuma stupanja na snagu Švicarskog sporazuma, odnosno 1. lipnja 2002., u dijelu u kojem su se izravno odnosila na usluge zračnog prijevoza između zračnih luka Unije i zračnih luka Švicarske.

Međutim, to utvrđenje ne podrazumijeva to da su usluge zračnog prijevoza između zračnih luka Unije i zračnih luka trećih zemalja ili Švicarske ostale isključene iz primjene članka 81. UEZ-a do 1. svibnja 2004. u pogledu trećih zemalja ili do 1. lipnja 2002. u pogledu Švicarske, niti da su nacionalni sudovi spriječeni primijeniti tu odredbu ako ne postoji odluka nadležnih nacionalnih tijela ili Komisije kojom se utvrđuje povreda prije tih datuma.

Naime, iz sudske prakse Suda proizlazi da su zračni prijevozi morali poštovati opća pravila Ugovora, uključujući ona u području tržišnog natjecanja, od njihova stupanja na snagu.

Sud također podsjeća na to da članak 81. stavak 1. UEZ-a ima izravne učinke u odnosima između pojedinaca i stvara prava za pojedince koja su nacionalni sudovi dužni štiti. Stoga su nacionalni sudovi nadležni primijeniti članak 81. UEZ-a osobito u sporovima privatnog prava, s obzirom na to da ta nadležnost proizlazi iz izravnog učinka tog članka.

Na navedenu nadležnost ne utječe primjena članaka 84. i 85. UEZ-a jer nijedna od tih dviju odredbi ne ograničava nacionalnim sudovima primjenu članka 81. UEZ-a, među ostalim, u sporovima privatnog prava.

Međutim, izvršavanje nadležnosti nacionalnih sudova za primjenu članka 81. UEZ-a može se ograničiti osobito načelom pravne sigurnosti, a posebno potrebom da se izbjegne da ti sudovi i subjekti nadležni za upravnu provedbu Unijinih pravila tržišnog natjecanja donose proturječne odluke, kao i potrebom očuvanja nadležnosti za donošenje odluka ili zakonodavnih nadležnosti institucija Unije kojima je povjerena provedba tih pravila te osiguranjem obvezujućeg učinka njihovih akata.

S obzirom na navedeno, kad je riječ o protutržišnim praksama zračnih prijevoznika na linijama između zračnih luka Unije i zračnih luka trećih zemalja ili zračnih luka Švicarske koje su se odvijale prije datuma početaka razdoblja povrede koje je Komisija utvrdila u svojoj odluci od 17. ožujka 2017., ne postoji opasnost da odluka nacionalnog suda u sporu privatnog prava bude proturječna upravnoj odluci o provedbi Unijinih pravila o tržišnom natjecanju ili da ometa nadležnosti odlučivanja ili zakonodavne nadležnosti institucija Unije.

Naposljetku, kad je riječ o primjeni članka 53. Sporazuma o EGP-u na postupanja 19 zračnih prijevoznika o kojima je riječ, Sud podsjeća na to da je navedeni sporazum, čiji je cilj, među ostalim, proširiti unutarne tržište uspostavljeno na području Unije na države Europskog udruženja slobodne trgovine, sastavni dio prava Unije. U tom okviru na Sudu je da osigura da se pravila Sporazuma o EGP-u koja su u bitnom istovjetna onima iz UFEU-a tumače ujednačeno unutar država članica.

Iz toga slijedi da članak 53. Sporazuma o EGP-u treba tumačiti na isti način kao i članak 81. UEZ-a, s obzirom na to da mu je u biti istovjetan.

Stoga, s obzirom na sve prethodno navedeno, Sud zaključuje da je nacionalni sud, poput rechtbanka Amsterdam (Sud u Amsterdamu), nadležan za primjenu članka 81. UEZ-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u u sporu privatnog prava na protutržišne prakse zračnih prijevoznika na linijama između zračnih luka Unije i zračnih luka trećih zemalja ili Švicarske koje su se odvijale prije datuma stupanja na snagu odredbi koje je Vijeće donijelo na temelju članka 83. stavka 1. UEZ-a, koje su postale primjenjive na te prve zračne linije, i prije stupanja na snagu Švicarskog sporazuma.

2. Zloupotreba vladajućeg položaja (članak 102. UFEU-a)

Presuda od 25. ožujka 2021., Deutsche Telekom/Komisija (C-152/19 P, [EU:C:2021:238](#))

Presuda od 25. ožujka 2021., Slovak Telekom/Komisija (C-165/19 P, [EU:C:2021:239](#))

Društvo Slovak Telekom a.s. (u daljnjem tekstu: društvo ST) dugogodišnji je telekomunikacijski operator u Slovačkoj koji nudi širokopojasne usluge putem svojih nepokretnih bakrenih mreža i optičkih vlakana. Mreže društva ST uključuju također i „lokalnu petlju“, odnosno fizičke veze koje povezuju, s jedne strane, telefonsku utičnicu pretplatnika i, s druge strane, glavni razdjelnik nepokretne telefonske mreže.

Na temelju analize svojeg nacionalnog tržišta slovačko regulatorno tijelo za telekomunikacije donijelo je 8. ožujka 2005. odluku kojom je odredilo društvo ST kao operatora sa znatnom tržišnom snagom na veleprodajnom tržištu za izdvojeni pristup lokalnoj petlji. Slijedom toga, na temelju regulatornog okvira Unije²⁴⁸, društvo ST bilo je obvezno alternativnim operatorima odobriti pristup lokalnoj petlji čiji je vlasnik kako bi novim sudionicima omogućio korištenje te infrastrukture za nuđenje vlastitih usluga krajnjim korisnicima.

Komisija je 15. listopada 2014. donijela odluku kojom je kaznila društvo ST i njegovo društvo majku, Deutsche Telekom AG (u daljnjem tekstu: društvo DT), zbog zloupotrebe njegova vladajućeg položaja na slovačkom tržištu širokopojasnih internetskih usluga ograničavanjem pristupa alternativnim operatorima njegovoj lokalnoj petlji od 2005. do 2010. (u daljnjem tekstu: sporna odluka). Konkretnije, Komisija je društvima ST i DT prigovorila da su povrijedila članak 102. UFEU-a time što su utvrdila nepoštena pravila i uvjete u svojoj referentnoj ponudi za izdvajanje lokalne petlje i primjenjivala nepoštene cijene kojima se jednako učinkovitom operatoru ne omogućuje da bez gubitaka ponudi maloprodajne usluge koje nudi društvo ST. Zbog toga je Komisija izrekla novčanu kaznu od 38 838 000 eura društvima ST i DT solidarno te novčanu kaznu od 31 070 000 eura društvu DT.

Opći sud Europske unije presudama od 13. prosinca 2018., Deutsche Telekom/Komisija²⁴⁹ i Slovak Telekom/Komisija²⁵⁰, djelomično je poništio spornu odluku i utvrdio iznos novčane kazne za koju su solidarno odgovorna društva ST i DT na 38 061 963 eura, a iznos novčane kazne za koju je odgovorno samo potonje društvo na 19 030 981 euro.

Sud je odbio žalbe koje su podnijela društva ST i DT te je, u tom kontekstu, pojasnio doseg svoje presude Bronner²⁵¹ u vezi s kvalifikacijom kao zloupotrebe, u smislu članka 102. UFEU-a, odbijanja pristupa infrastrukturi čiji je vlasnik poduzetnik u vladajućem položaju. U toj je presudi Sud utvrdio viši prag za utvrđenje da praksa odbijanja stavljanja na raspolaganje konkurentskim poduzetnicima infrastrukture čiji je vlasnik poduzetnik u vladajućem položaju predstavlja zloupotrebu.

248 | Riječ je osobito o Uredbi (EZ) br. 2887/2000 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. prosinca 2000. o izdvajanju pristupa lokalnoj petlji (SL 2000., L 336, str. 4.) i Direktivi 2002/21/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o zajedničkom regulatornom okviru za elektroničke komunikacijske mreže i usluge (Okvirna direktiva) (SL 2002., L 108, str. 33.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 49., str. 25.).

249 | Presuda od 13. prosinca 2018., *Deutsche Telekom/Komisija* (T-827/14, [EU:T:2018:930](#))

250 | Presuda od 13. prosinca 2018., *Slovak Telekom/Komisija* (T-851/14, [EU:T:2018:929](#))

251 | Presuda od 26. studenoga 1998., *Bronner* (C-7/97, [EU:C:1998:569](#))

Ocjena Suda

Sud najprije ističe da svaki poduzetnik, iako je poduzetnik u vladajućem položaju, u načelu ima pravo odbiti sklapanje ugovora i koristiti infrastrukturu koju je razvio za vlastite potrebe. Nalaganje obveze poduzetniku u vladajućem položaju da s konkurentskim poduzetnikom sklopi ugovor kojim će drugonavedenom poduzetniku omogućiti pristup infrastrukturi prvonavedenog, zbog toga što je zlouporabno odbio sklopiti ugovor, stoga je obveza kojom se osobito ugrožava sloboda ugovaranja i pravo vlasništva poduzetnika u vladajućem položaju. Kada dakle poduzetnik u vladajućem položaju odbije dati pristup svojoj infrastrukturi, odluka kojom se tog poduzetnika obvezuje da odobri taj pristup svojim konkurentima može se opravdati, u smislu politike tržišnog natjecanja, samo ako poduzetnik u vladajućem položaju ima stvarnu veliku snagu na tržištu o kojem je riječ.

Nadalje, Sud pojašnjava da primjena uvjeta koje je Sud naveo u presudi Bronner, a osobito trećeg uvjeta, omogućuje da se utvrdi raspolaže li poduzetnik u vladajućem položaju takvom velikom snagom zahvaljujući svojoj infrastrukturi. U skladu s tom presudom, poduzetnika u vladajućem položaju može se obvezati da odobri pristup infrastrukturi koju je razvio za potrebe vlastite djelatnosti samo kada je, kao prvo, odbijanje tog pristupa može ukloniti svaku mogućnost tržišnog natjecanja konkurentskom poduzetniku koji traži pristup, kao drugo, to odbijanje ne može se objektivno opravdati i, kao treće, takav pristup nužan je za djelatnost konkurentskog poduzetnika, ako ne postoji stvarna ili moguća zamjena za tu infrastrukturu.

Suprotno tomu, kada poduzetnik u vladajućem položaju odobri pristup svojoj infrastrukturi, ali taj pristup podvrgava nepoštenim uvjetima, ne primjenjuju se uvjeti koje je Sud naveo u presudi Bronner. Naime, iako takva postupanja mogu predstavljati zlouporabu jer mogu dovesti do protutržišnih učinaka na tržištima o kojima je riječ, ona se ne mogu izjednačiti s odbijanjem poduzetnika u vladajućem položaju da odobri pristup svojoj infrastrukturi jer tijela nadležna za tržišno natjecanje neće moći obvezati tog poduzetnika da odobri pristup svojoj infrastrukturi s obzirom na to da će taj pristup već biti odobren. Mjere koje će se naložiti u takvom kontekstu stoga će manje zadirati u slobodu ugovaranja poduzetnika u vladajućem položaju i njegovo pravo vlasništva nego obveza davanja pristupa vlastitoj infrastrukturi kada ju je pridržao za potrebe svoje djelatnosti.

S obzirom na regulatorni okvir Unije koji društvu ST nalaže da konkurentskim poduzetnicima odobri pristup svojoj lokalnoj petlji, Sud podsjeća na to da taj slovački telekomunikacijski operator nije mogao i doista nije odbio odobriti pristup toj petlji. Suprotno tomu, društvo ST primjenom samostalnosti u odlučivanju koju ima u pogledu uvjeta tog pristupa utvrdilo je pravila i uvjete pristupa koji se dovode u pitanje u spornoj odluci. Budući da ta pravila i uvjeti ne predstavljaju odbijanje pristupa usporedivog s onim koji je bio predmet presude Bronner, uvjeti koje je Sud utvrdio u tom slučaju u predmetnom se slučaju ne primjenjuju. Suprotno argumentima koje ističu društva ST i DT, Komisija dakle nije bila dužna dokazati nužnost pristupa lokalnoj petlji društva DT za ulazak konkurentskih operatora na tržište kako bi kvalificirala uvjete i pravila pristupa koji se dovode u pitanje kao zlouporabu vladajućeg položaja.

Drugi žalbeni razlozi koje su istaknula društva ST i DT i koji se, među ostalim, odnose na ocjenu praksi određivanja cijena društva ST koja je dovela do istiskivanja marži i na pripisivanje povrede društvu DT kao društvu majci, također su odbijeni. Slijedom toga, Sud odbija žalbe u cijelosti.

3. Državne potpore

U području državnih potpora treba istaknuti tri presude. Prva se odnosi na postojanje „gospodarske prednosti” u korist profesionalnih nogometnih klubova u okviru poreznog sustava primjenjivog na neprofitne pravne osobe. U drugim dvjema presudama riječ je o postojanju eventualne „selektivne pogodnosti” te se one odnose na porez uveden u Poljskoj u sektoru trgovine na malo odnosno na porez na oglašavanje uveden u Mađarskoj.

Presuda od 4. ožujka 2021., Komisija/Fútbol Club Barcelona (C-362/19 P, EU:C:2021:169)

Španjolski zakon donesen 1990. obvezivao je sve španjolske profesionalne sportske klubove da se preoblikuju u sportska dionička društva, osim profesionalnih sportskih klubova koji su ostvarili pozitivan rezultat tijekom razdoblja koja su prethodila donošenju tog zakona. Fútbol Club Barcelona (u daljnjem tekstu: FCB) i druga tri profesionalna nogometna kluba koja su bila obuhvaćena tom iznimkom – Club Atlético Osasuna (Pamplona), Athletic Club (Bilbao) i Real Madrid Club de Fútbol (Madrid) – tako su odabrali da nastave djelovati u obliku neprofitnih pravnih osoba i na tom su temelju ostvarili posebnu stopu oporezivanja svojih prihoda. Kako je ta posebna porezna stopa do 2016. ostala niža od stope primjenjive na sportska dionička društva, Komisija je svojom odlukom od 4. srpnja 2016.²⁵² zaključila da je taj propis, kojim je uvedena porezna povlastica u području poreza na dobit u korist dotičnih četiriju klubova, predstavljao nezakonit program potpora koji je nespojiv s unutarnjim tržištem te je naložila Španjolskoj da ga okonča i povrati pojedinačne potpore koje su isplaćene korisnicima navedenog programa.

Opći sud, pred kojim je FCB pokrenuo postupak protiv sporne odluke, presudom od 26. veljače 2019.²⁵³ poništio je tu odluku zbog toga što Komisija nije u dovoljnoj mjeri utvrdila postojanje gospodarske prednosti dodijeljene korisnicima predmetne mjere. Opći sud osobito je smatrao da Komisija nije dovoljno ispitala je li prednost koja je proizlazila iz te smanjene porezne stope mogla biti uravnotežena nepovoljnijom stopom odbitka za reinvestiranje neočekivane dobiti koja je bila primjenjiva na profesionalne nogometne klubove koji djeluju u obliku neprofitne pravne osobe u odnosu na onu koja je bila primjenjiva na subjekte koji djeluju kao sportska dionička društva.

U svojoj presudi od 4. ožujka 2021. Sud je prihvatio zahtjeve iz žalbe koju je podnijela Komisija i ukinuo pobijanu presudu. U prilog svojoj žalbi Komisija je iznijela jedan žalbeni razlog, koji se temeljio na povredi članka 107. stavka 1. UFEU-a, u pogledu, s jedne strane, pojma „prednost koja može činiti državnu potporu” u smislu te odredbe i, s druge strane, obveza koje ima u okviru ispitivanja postojanja potpore, osobito s obzirom na postojanje prednosti. U tom kontekstu, Sud pojašnjava zahtjeve u pogledu dokazivanja koji se odnose na Komisiju u okviru analize kojom se utvrđuje daje li porezni sustav prednost svojim korisnicima i stoga može li taj sustav činiti „državnu potporu” u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a.

252| Odluka Komisije (EU) 2016/2391 od 4. srpnja 2016. o državnoj potpori SA.29769 (2013/C) (ex 2013/NN) koju provodi Španjolska za određene nogometne klubove (SL 2016., L 357, str. 1.; u daljnjem tekstu: sporna odluka)

253| Presuda od 26. veljače 2019., *Fútbol Club Barcelona/Komisija* (T-865/16, [EU:T:2019:113](#), u daljnjem tekstu: pobijana presuda)

Ocjena Suda

U okviru ocjene osnovanosti jedinog iznesenog žalbenog razloga, Sud je utvrdio, kao prvo, da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava kada je smatrao da se sporna odluka trebala analizirati kao odluka koja se istodobno odnosi i na program potpora²⁵⁴ i na pojedinačne potpore jer se Komisija u svojoj odluci izjasnila i o pojedinačnim potporama dodijeljenima četirima klubovima korisnicima, poimence navedenima. Naime, u slučaju programa potpora važno je razlikovati donošenje tog programa od potpora koje su dodijeljene na temelju tog programa. Pojedinačne mjere kojima se samo provodi program potpora samo su provedbene mjere općeg sustava koje se načelno ne moraju prijaviti Komisiji.

No, u ovom slučaju Sud napominje da se sporna mjera odnosi na takav program potpora jer posebne porezne odredbe koje su primjenjive na neprofitne subjekte, konkretno smanjena porezna stopa, mogu već samo zbog te mjere donijeti korist svakom od prihvatljivih nogometnih klubova, koji su utvrđeni na opći i apstraktan način, za neodređeno razdoblje i iznos a da pritom nisu potrebne dodatne provedbene mjere i da te odredbe ne trebaju biti povezane s ostvarenjem posebnog projekta. Stoga sama činjenica da su u ovom slučaju potpore bile dodijeljene pojedinačno klubovima na temelju predmetnog programa potpora ne može utjecati na ispitivanje koje treba provesti Komisija u svrhu određivanja postojanja prednosti. U tim je okolnostima stoga Opći sud pogrešno ocijenio takvu okolnost relevantnom.

Kao drugo, Sud utvrđuje da je pogreška koja se tiče prava koju je počinio Opći sud iskrivila njegove zaključke o doseg obveza koje Komisija ima u pogledu dokaza postojanja prednosti. Naime, na temelju te pogrešne premise Opći sud smatrao je da je Komisija morala u svrhu svoje analize uzeti u obzir ne samo prednost koja proizlazi iz smanjene porezne stope nego i druge sastavnice predmetnog poreznog sustava koje smatra nerazdvojivima, kao što su to mogućnosti odbitka, u mjeri u kojoj njihovo ograničenje može uravnotežiti navedenu prednost. Sud podsjeća na to da je točno da Komisija mora provesti opću ocjenu programa potpora uzimajući u obzir sve sastavnice koje čine njegova svojstvena obilježja, kako povoljna tako i nepovoljna za njegove korisnike. Međutim, ispitivanje postojanja prednosti ne može ovisiti o financijskoj situaciji korisnika tog programa u trenutku daljnje dodjele pojedinačnih potpora na temelju tog sustava. Konkretno, nemogućnost određivanja, u trenutku donošenja sustava potpora, točnog iznosa po poreznom razdoblju prednosti koju je doista stekao svaki od njegovih korisnika ne može spriječiti Komisiju da utvrdi da je taj program mogao od tog stadija pribaviti korist tim korisnicima i, povezano s tim, ne može osloboditi dotičnu državu članicu od ključne obveze da prijavi takav program. Naime, iako je Komisija, kao što je to Opći sud priznao u pobijanoj presudi, u okviru analize poreznog sustava, na temelju ažuriranih podataka, bila dužna provjeriti je li se prednost doista ostvarila tijekom sljedećih poreznih razdoblja i, prema potrebi, je li takva prednost bila kompenzirana nepogodnostima utvrđenima tijekom drugih poreznih razdoblja, države članice koje ne ispune svoju obvezu prijave takvog sustava predmetnim pristupom bile bi stavljene u povoljniji položaj. Stoga Komisija mora samo u stadiju mogućeg povrata pojedinačnih potpora dodijeljenih na temelju predmetnog programa potpora provjeriti pojedinačnu situaciju svakog korisnika, pri čemu takav povrat zahtijeva utvrđenje točnog iznosa potpore koju su ti korisnici doista ostvarili u svakom poreznom razdoblju.

U ovom slučaju nesporno je da im je od trenutka svojeg donošenja sustav potpora koji proizlazi iz sporne mjere, s obzirom na to da je određenim klubovima prihvatljivima za taj sustav, među kojima je bio FCB, iznimno davao mogućnost da nastave djelovati kao neprofitni subjekt, omogućio ostvarivanje koristi od smanjene porezne stope u odnosu na onu koja je primjenjiva na klubove koji djeluju kao sportsko dioničko društvo. Time je predmetni sustav potpora mogao od trenutka svojeg donošenja staviti klubove koji djeluju kao neprofitni subjekt u povoljniji položaj u odnosu na klubove koji djeluju kao sportska dionička društva,

254 U smislu članka 1. točke (d) Uredbe Vijeća (EU) 2015/1589 od 13. srpnja 2015. o utvrđivanju detaljnih pravila primjene članka 108. [UFEU-a] (SL 2015., L 248, str. 9. i ispravak SL 2017., L 186, str. 7.)

pribavljajući im prednost koja može biti obuhvaćena člankom 107. stavkom 1. UFEU-a. Iz toga slijedi da, kako bi u dovoljnoj mjeri dokazala da predmetni program potpora pribavlja svojim korisnicima prednost koja je obuhvaćena tom odredbom, Komisija nije bila dužna u spornoj odluci ispitati utjecaj odbitka za reinvestiranje neočekivane dobiti ni mogućnosti odgode u obliku poreznog kredita, a osobito neutraliziraju li taj odbitak ili te mogućnosti prednost koja proizlazi iz smanjene porezne stope. Stoga je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava kada je odlučio da je Komisija bila dužna provesti takvo ispitivanje, po potrebi, tražeći relevantne podatke. Posljedično, Sud je ukinuo pobijanu presudu u toj točki.

Konačno, što se tiče posljedica tog ukidanja pobijane presude, Sud najprije napominje da je Opći sud, kako bi prihvatio tužbu za poništenje sporne odluke, pobijanom presudom prihvatio drugi tužbeni razlog, koji se u biti temelji na nepotpunoj analizi postojanja prednosti, ali je prethodno odbio razlog koji se temeljio na povredi članka 49. UFEU-a jer je, prema navodima FCB-a, Komisija morala utvrditi da je obveza profesionalnih nogometnih klubova da se preoblikuju u sportska dionička društva bila protivna slobodi poslovnog nastana, zajamčenoj tom odredbom. U takvim okolnostima, Sud ističe da su FCB ili Španjolska, koja je intervenirala u potporu zahtjevu nogometnog kluba, mogli u okviru protužalbe osporavati osnovanost razloga za odbijanje navedenog tužbenog razloga, iako je Opći sud prihvatio njihove zahtjeve iz drugih razloga. U nedostatku takve žalbe, pobijana presuda stoga je u pogledu tog pitanja postala pravomoćna.

Nakon tog pojašnjenja, Sud smatra da stanje postupka dopušta da se odluči o sporu te je posljedično u svojoj odluci o sporu odbio ostala četiri tužbena razloga iz prvostupanjskog postupka, koji se temelje, redom, na pogreškama koje je Komisija počinila prilikom ispitivanja prednosti dodijeljene predmetnom mjerom, povredi načela zaštite legitimnog očekivanja i pravne sigurnosti, povredi članka 107. stavka 1. UFEU-a jer Komisija nije smatrala da je sporna mjera bila opravdana internom logikom predmetnog poreznog sustava kao i povredi pravila primjenjivih na povrat postojeće potpore. Posljedično, Sud je odbio FCB-ovu tužbu.

Presuda od 16. ožujka 2021. (veliko vijeće), Komisija/Poljska (C-562/19 P, [EU:C:2021:201](#))

Presuda od 16. ožujka 2021. (veliko vijeće), Komisija/Mađarska (C-596/19 P, [EU:C:2021:202](#))

Poljska je zakonom koji je stupio na snagu 1. rujna 2016. uvela porez u sektoru trgovine na malo. Taj se porez temeljio na mjesečnom prometu koji je svaki trgovac na malo ostvario od prodaje robe potrošačima koji prelazi iznos od 17 milijuna poljskih zlota (PLN) (oko četiri milijuna eura). Taj je porez imao dva razreda: stopa od 0,8 % primjenjivala se na promet u rasponu od 17 do 170 milijuna poljskih zlota (između oko četiri i četrdeset milijuna eura), a stopa od 1,4 % teretila je dio prometa koji prelazi potonji iznos.

Nakon službenog istražnog postupka u vezi s tom mjerom koji je pokrenut odlukom od 19. rujna 2016.²⁵⁵, Europska komisija smatrala je u odluci od 30. lipnja 2017.²⁵⁶ da taj progresivni porez čini državnu potporu nespojivu s unutarnjim tržištem te je naložila Poljskoj da poništi sva privremeno obustavljena plaćanja na temelju tog poreza, s učinkom od dana donošenja te druge odluke.

Presudom od 16. svibnja 2019.²⁵⁷ Opći sud, pred kojim je Poljska pokrenula postupak, poništio je, s jedne strane, odluku o pokretanju i, s druge strane, negativnu odluku u odnosu na Poljsku. Ocijenio je, s jedne strane, da je Komisija pogrešno smatrala da je uvođenje progresivnog poreza na promet koji je ostvaren trgovinom robe na malo dovelo do selektivne prednosti u korist poduzetnika s niskim prometom vezanim uz tu djelatnost i, s druge strane, da, što se tiče odluke o pokretanju, ona nije mogla, s obzirom na stanje spisa u trenutku donošenja te odluke, privremeno kvalificirati predmetnu poreznu mjeru kao novu potporu a da se ne osloni na postojanje legitimnih sumnji o tom pitanju.

Mađarska je pak zakonom koji je stupio na snagu 15. kolovoza 2014. uvela progresivni porez na prihode ostvarene oglašavanjem u toj državi članici. Taj porez, koji se temelji na neto prometu oglašivača (tiskovni mediji, audiovizualni mediji, objavljiivači oglasa na plakatima) koji djeluju u Mađarskoj, najprije je sadržavao ljestvicu od šest progresivnih stopa ovisno o prometu, koja je zatim bila prilagođena da bi sadržavala samo dvije stope te je bila popraćena mogućnošću da porezni obveznici čija je dobit prije poreza za 2013. bila nula ili negativna od svoje porezne osnovice odbiju 50 % gubitaka prenesenih iz prethodnih razdoblja.

Nakon službenog istražnog postupka provedenog nad tom mjerom, koji je pokrenut odlukom od 12. ožujka 2015.²⁵⁸, Komisija je odlukom od 4. studenoga 2016.²⁵⁹ smatrala da porezna mjera koju je donijela Mađarska, zbog progresivne strukture i mogućnosti odbitka prenesenih gubitaka koju je sadržavala, čini državnu potporu nespojivu s unutarnjim tržištem i naložila je trenutni i stvarni povrat potpora isplaćenih njezinim korisnicima.

Presudom od 27. lipnja 2019.²⁶⁰ Opći sud, pred kojim je Mađarska pokrenula postupak, poništio je potonju odluku, pri čemu je odlučio da je Komisija pogrešno smatrala da predmetna porezna mjera i mehanizam djelomičnog odbitka prenesenih gubitaka čine selektivnu prednost.

Veliko vijeće Suda dvjema je presudama objavljenima 16. ožujka 2021. odbilo žalbe koje je podnijela Komisija protiv pobijanih presuda. U prilog svojim žalbama Komisija je osobito tvrdila da je Opći sud povrijedio članak 107. stavak 1. UFEU-a kada je odlučio da predmetna progresivnost poreza na promet ne dovodi do selektivne prednosti.

255 | Odluka od 19. rujna 2016. o državnoj potpori SA.44351 (2016/C) (ex 2016/NN) – Poljski porez u sektoru trgovine na malo – Poziv na podnošenje primjedaba u skladu s člankom 108. stavkom 2. [UFEU-a] (SL 2016., C 406, str. 76., u daljnjem tekstu: odluka o pokretanju ili odluka o pokretanju postupka u odnosu na Poljsku)

256 | Odluka (EU) 2018/160 od 30. lipnja 2017. o državnoj potpori SA.44351 (2016/C) (ex 2016/NN) koju je provela Poljska za porez u sektoru trgovine na malo (SL 2018., L 29, str. 38., u daljnjem tekstu: negativna odluka u odnosu na Poljsku)

257 | Presuda od 16. svibnja 2019., **Poljska/Komisija** (T-836/16 i T-624/17, [EU:T:2019:338](#))

258 | Odluka od 12. ožujka 2015. o državnoj potpori SA.39235 (2015/C) (ex 2015/NN) – Mađarska – Porez na oglašavanje – Poziv na podnošenje primjedaba u skladu s člankom 108. stavkom 2. [UFEU-a] (SL 2015., C 136, str. 7.)

259 | Odluka Komisije (EU) 2017/329 od 4. studenoga 2016. o mjeri SA.39235 (2015/C) (ex 2015/NN) koju je provela Mađarska u vezi s oporezivanjem prometa od oglašavanja (SL 2017., L 49, str. 36., u daljnjem tekstu: negativna odluka koja se odnosi na Mađarsku, ili zajedno s negativnom odlukom koja se odnosi na Poljsku: sporne odluke)

260 | Presuda od 27. lipnja 2019., **Mađarska/Komisija** (T-20/17, [EU:T:2019:448](#), u daljnjem tekstu zajedno s prethodno navedenom presudom **Poljska/Komisija**: pobijane presude)

Sud, koji je u svojim presudama odbio Komisijine prigovore, ponovno potvrđuje, u okviru državnih potpora, načelo utvrđeno u području temeljnih sloboda unutarnjeg tržišta prema kojemu su države članice slobodne, prema sadašnjem stanju usklađivanja poreznog prava Unije, uspostaviti sustav oporezivanja koji smatraju najprikladnijim, tako da primjena progresivnog oporezivanja na temelju prometa ulazi u diskrecijsku ovlast svake države članice²⁶¹, pod uvjetom da značajke predmetne mjere ne pokazuju nijedan očito diskriminatoran element.

Ocjena Suda

Sud uvodno podsjeća na to da u svrhu kvalifikacije mjere opće primjene kao „državne potpore”, u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, uvjet koji se odnosi na selektivnost prednosti predviđene predmetnom mjerom nalaže da se odredi može li ona staviti „određene poduzetnike ili proizvodnju određene robe” u povoljniji položaj u usporedbi s drugima koji se, s obzirom na cilj koji se želi postići navedenim sustavom, nalaze u činjenično i pravno usporedivoj situaciji i koji na taj način doživljavaju različit tretman koji bi se u biti mogao kvalificirati kao diskriminatoran. Konkretno, kada se radi o nacionalnoj poreznoj mjeri, Komisija mora, nakon što utvrdi referentni sustav odnosno „uobičajeni” porezni sustav primjenjiv u predmetnoj državi članici, dokazati da predmetna porezna mjera odstupa od tog referentnog sustava jer se njome uvodi razlikovanje između gospodarskih subjekata koji se, s obzirom na cilj tog sustava, nalaze u činjenično i pravno usporedivoj situaciji, iako to nije opravdano s obzirom na narav ili strukturu predmetnog sustava.

S obzirom na ta razmatranja, Sud najprije ispituje je li u ovom slučaju Opći sud pravilno odlučio u biti da Komisija nije dokazala da je posljedica progresivnosti predmetnih poreznih mjera pružanje selektivne prednosti „određenim poduzetnicima ili proizvodnjama određene robe”. U tom pitanju Sud je potvrdio analizu Općeg suda prema kojoj je progresivnost stopa predviđena predmetnim poreznim mjerama sastavni dio referentnog sustava s obzirom na koji valja ocijeniti može li se utvrditi postojanje selektivne prednosti.

Naime, imajući na umu poreznu autonomiju priznatu državama članicama izvan područja koja su predmet harmonizacije u pravu Unije, one su slobodne uspostaviti sustav oporezivanja koji smatraju najprikladnijim, donoseći po potrebi progresivni porez. Konkretno, pravu Unije u području državnih potpora načelno se ne protivi to da države članice odluče odabrati progresivne porezne stope čija je svrha uzeti u obzir sposobnost plaćanja poreznih obveznika, kao što ni ne obvezuje države članice da primjenu progresivnih stopa ograniče samo na poreze koji se temelje na dobiti, isključivši poreze koji se temelje na prometu.

U tim okolnostima bitne značajke poreza, koje obuhvaćaju progresivne porezne stope, načelno tvore referentni sustav ili „uobičajeni” porezni sustav u svrhu analize uvjeta selektivnosti. Komisija mora, po potrebi, dokazati da su značajke nacionalne porezne mjere zamišljene na očito diskriminatoran način, tako da bi morale biti isključene iz referentnog sustava, što bi osobito moglo otkriti nedosljedan izbor kriterija oporezivanja s obzirom na cilj te mjere. U tom pogledu Sud međutim utvrđuje da u ovom slučaju Komisija nije utvrdila da su značajke mjera koje su donijeli poljski i mađarski zakonodavac bile zamišljene na očito diskriminatoran način kako bi se zaobišli zahtjevi koji proizlaze iz prava Unije u području državnih potpora. U tim okolnostima Opći sud stoga je u pobijanim presudama osnovano odlučio da se Komisija pogrešno oslonila na nepotpun i fiktivan referentni sustav smatrajući da progresivna ljestvica predmetnih poreznih mjera nije dio referentnog sustava s obzirom na koji je trebalo ocijeniti selektivnost tih mjera.

²⁶¹ Vidjeti osobito u tom smislu presude od 3. ožujka 2020., *Vodafone Magyarorszag*, (C-75/18, [EU:C:2020:139](#) t. 49.) i od 3. ožujka 2020., *Tesco-Global Áruházak* (C-323/18, [EU:C:2020:140](#), t. 69.) i u području državnih potpora, presudu od 26. travnja 2018., *ANGED* (C-233/16, [EU:C:2018:280](#), t. 50.).

U predmetu (C-562/19 P) koji se odnosi na porez u sektoru prodaje na malo uveden u Poljskoj Sud zatim ispituje razloge na temelju kojih je Opći sud poništio i odluku o pokretanju. U ovom slučaju Opći sud u biti je odlučio da je Komisija temeljila privremenu kvalifikaciju predmetne porezne mjere kao nove potpore na očito pogrešnoj analizi te porezne mjere, koja posljedično nije mogla dovoljno potkrijepiti postojanje legitimnih dvojbi o toj kvalifikaciji. U tom pogledu Sud podsjeća na to da sud Unije, kada provodi nadzor valjanosti takve odluke o pokretanju službenog istražnog postupka, treba provesti tek ograničeni nadzor Komisijine ocjene o kvalifikaciji mjere kao „državne potpore” u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a. No Sud utvrđuje da je, kada je odlučio na način kako je to učinio, Opći sud samo izvršio nadzor očite pogreške u ocjeni privremene kvalifikacije državne potpore koju je Komisija primijenila u odluci o pokretanju, i u tom pogledu ističe da Opći sud u svakom slučaju nije poništio tu odluku nakon pukog ponavljanja razloga zbog kojih je poništio negativnu odluku u odnosu na Poljsku. Posljedično, Sud odbacuje žalbene razloge podnesene protiv presude Općeg suda kojom je poništio odluku o pokretanju i nalog za obustavu donesen uz nju.

Konačno, u predmetu (C-596/19 P) koji se odnosi na porez na oglašavanje uveden u Mađarskoj Sud odlučuje da Opći sud nije počinio pogrešku koja se tiče prava kada je smatrao da prijelazni mehanizam djelomičnog odbitka prenesenih gubitaka nije doveo do selektivne prednosti. Naime, uvođenje prijelazne mjere koja uzima u obzir dobit nije nedosljedno s obzirom na cilj preraspodjele kojemu teži mađarski zakonodavac uvodeći porez na oglašavanje. Sud je u tom pogledu naglasio da je kriterij koji se odnosi na nepostojanje ostvarene dobiti za razdoblje koje prethodi stupanju na snagu tog poreza objektivne naravi jer poduzetnici koji se koriste prijelaznim mehanizmom djelomičnog odbitka gubitaka imaju s tog gledišta nižu sposobnost plaćanja od drugih.

Zbog tih razloga Sud je u cijelosti odbio žalbe koje je Komisija podnijela protiv pobijanih presuda.

XIII. Porezne odredbe

Presuda od 4. ožujka 2021., Frenetikexito (C-581/19, [EU:C:2021:167](#))

Frenetikexito je trgovačko društvo koje u Portugalu obavlja djelatnosti upravljanja sportskim objektima i njihova iskorištavanja, djelatnost treniranja i održavanja dobrog tjelesnog stanja, te nutricionističkog praćenja i savjetovanja. Ono je 2014. i 2015. u svojim prostorijama pružalo usluge nutricionističkog praćenja posredstvom kvalificiranog i certificiranog nutricionista. Za te usluge nije bio obračunan porez na dodanu vrijednost (PDV).

Frenetikexito je u svojim poslovnim prostorijama nudio različite programe, od kojih su neki uključivali samo usluge treniranja i održavanja dobrog tjelesnog stanja, dok su drugi programi uključivali i nutricionističko praćenje. Svaki klijent mogao je odabrati željeni program i koristiti se svim uslugama koje su mu bile stavljene na raspolaganje u okviru izabranog programa, pri čemu mu je usluga nutricionističkog praćenja bila naplaćena, neovisno o tome je li se njome koristio. Usto, ta se usluga mogla odabrati odvojeno od bilo koje druge usluge uz plaćanje određenog iznosa.

Frenetikexito je u računima koje je izdavao razlikovao iznose povezane s uslugom treniranja i održavanja dobrog tjelesnog stanja i one vezane uz uslugu nutricionističkog praćenja. Naplaćene usluge nutricionističkog praćenja i usluge nutricionističkog savjetovanja nisu se poklapale.

Porezno tijelo utvrdilo je u okviru nadzora da su za predmetna porezna razdoblja klijenti društva Frenetikexito platili uslugu nutricionističkog praćenja čak i ako je nisu koristili. Smatrajući, prema tome, da je pružanje te usluge bilo pomoćno u odnosu na pružanje usluge treniranja i održavanja dobrog tjelesnog stanja, to je tijelo na tu uslugu primijenilo porezni tretman glavne usluge i izvršilo naknadni obračun PDV-a zajedno s odgovarajućim

kompenzacijskim kamatama. Budući da ti iznosi nisu plaćeni, pokrenuti su ovršni postupci radi njihove naplate. Međutim, budući da je smatralo da su usluge nutricionističkog praćenja neovisne od usluga treniranja i održavanja dobrog tjelesnog stanja, društvo Frenetikexito podnijelo je Tribunalu Arbitral Tributário (Centro de Arbitragem Administrativa – CAAD) (Arbitražni porezni sud (Centar za upravnu arbitražu – CAAD), Portugal) tužbu radi utvrđenja nezakonitosti predmetnog naknadnog obračuna.

U tim je okolnostima sud koji je uputio zahtjev odlučio postaviti Sudu pitanje o tumačenju članka 132. stavka 1. točke (c) Direktive 2006/112²⁶², u vezi s člankom 2. stavkom 1. točkom (c) iste direktive. Na temelju potonje odredbe, PDV-u podliježe isporuka usluga uz naknadu na teritoriju određene države članice koju obavlja porezni obveznik koji djeluje kao takav. Odstupanjem od tog načela, na temelju članka 132. stavka 1. točke (c) Direktive o PDV-u, države članice izuzimaju „pružanje medicinske skrbi u okviru obavljanja medicinskih ili paramedicinskih profesija u skladu s njihovim definicijama u dotičnoj državi članici“.

U svojoj presudi Sud je ispitao treba li uslugu nutricionističkog praćenja, pruženu u okolnostima poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku, smatrati „uslugom koja je sporedna u odnosu na glavnu uslugu“ koja podliježe PDV-u ili, naprotiv, uslugom koja je odvojena i samostalna i, ako je to tako, može li se i pod kojim uvjetima takva isporuka izuzeti od PDV-a.

Ocjena Suda

Prije odgovora na pitanje predstavlja li usluga nutricionističkog praćenja, koju pruža certificirani i ovlašteni stručnjak u sportskim objektima i eventualno u okviru programa koji uključuju i usluge treniranja i održavanja dobrog tjelesnog stanja samostalnu uslugu, Sud najprije ispituje može li navedena usluga biti obuhvaćena područjem primjene izuzeća predviđenog člankom 132. stavkom 1. točkom (c) Direktive o PDV-u.

U tom pogledu Sud ističe da „pružanje medicinske skrbi“ u smislu te odredbe nužno mora imati terapeutsku svrhu, odnosno obavljati se s ciljem zaštite zdravlja osoba, uključujući njegovo očuvanje ili izlječenje. Da bi bila obuhvaćena prethodno navedenim izuzećem, usluga mora ispuniti dva uvjeta: mora imati terapeutsku svrhu i mora se pružati u okviru obavljanja medicinskih ili paramedicinskih profesija u skladu s njihovim definicijama u dotičnoj državi članici.

Što se tiče drugog uvjeta, važno je utvrditi je li usluga nutricionističkog praćenja, poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, pravom dotične države članice definirana kao da se pruža pri obavljanju medicinske ili paramedicinske profesije. Sud napominje da je u ovom slučaju predmetnu uslugu pružala osoba koju njezina profesionalna kvalifikacija ovlašćuje da obavlja paramedicinske djelatnosti kako ih definira dotična država članica.

Ako je to doista slučaj, valja ispitati svrhu predmetne usluge, što odgovara prvom uvjetu iz članka 132. stavka 1. točke (c) Direktive o PDV-u. Budući da su izuzeća predviđena člankom 132. te direktive obuhvaćena poglavljem naslovljenim „Izuzeća koja se odnose na određene aktivnosti od javnog interesa“, aktivnost se ne može izuzeti ako ne odgovara spomenutoj svrsi od javnog interesa.

U tom pogledu, usluga nutricionističkog praćenja koja se pruža u okviru sportskog objekta može, kao i sami sport, pomoći spriječiti određene bolesti, kao što je pretilost. Takva usluga stoga načelno ima zdravstvenu svrhu, ali ne nužno i terapeutsku svrhu. U nedostatku naznake da je pruženo u tu svrhu, dotično nutricionističko

262 | Direktiva Vijeća 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost (SL 2006., L 347, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 1., str. 120.; u daljnjem tekstu: Direktiva o PDV-u)

praćenje ne ispunjava kriterij aktivnosti od javnog interesa koji je zajednički za sva izuzeća predviđena u članku 132. Direktive o PDV-u. Slijedom toga, ono nije obuhvaćeno izuzećem predviđenim u članku 132. stavku 1. točki (c) te direktive, tako da u načelu podliježe PDV-u.

Sud zatim ispituje je li usluga nutricionističkog praćenja neovisna o uslugama treniranja i održavanja dobrog tjelesnog stanja, što zadržava interes za određivanje poreznog tretmana tih usluga. Podsjeća na to da kad se jedna gospodarska transakcija sastoji od niza elemenata i akata, u obzir valja uzeti sve okolnosti u kojima se odvija navedena transakcija da bi se utvrdilo sadržava li jednu ili više usluga. Prema općem pravilu, svaku uslugu treba smatrati odvojenom i samostalnom. Kao iznimku od tog pravila, jedinstvenom složenom uslugom smatraju se akti koje porezni obveznik pruža klijentu koji su tako usko povezani da objektivno čine jednu ekonomski neodvojivu uslugu. Druga iznimka odgovara situaciji u kojoj se za određene elemente mora smatrati da predstavljaju glavnu uslugu, dok se druge elemente mora smatrati pomoćnim uslugama koje slijede poreznu sudbinu glavne usluge. Relevantni kriteriji u tom pogledu su nepostojanje samostalne svrhe usluge sa stajališta prosječnog potrošača i uzimanje u obzir vrijednosti svake od usluga od kojih se sastoji gospodarska transakcija.

Pod uvjetom da to provjeri sud koji je uputio zahtjev, u predmetnom slučaju nije primjenjiva nijedna od tih iznimaka. S jedne strane, usluge poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku, koje nisu neodvojivo povezane, ne predstavljaju jedinstvenu složenu uslugu. S druge strane, nutricionističko praćenje za prosječnog potrošača ima neovisnu svrhu, zdravstvenu i estetsku, u odnosu na usluge treniranja i održavanja dobrog tjelesnog stanja, čija je svrha sportske naravi. Osim toga, prema obračunu tih usluga, koji navodi sud koji je uputio zahtjev, 40 % ukupne mjesečne naknade koju plaća klijent može se pripisati nutricionističkom savjetovanju, tako da se usluge nutricionističkog praćenja poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku ne mogu smatrati pomoćnima u odnosu na glavne usluge treniranja i održavanja dobrog tjelesnog stanja. Stoga takve usluge valja smatrati odvojenima i samostalnim u svrhu primjene članka 2. stavka 1. točke (c) Direktive o PDV-u.

Valja podsjetiti i na to da je u presudama donesenim 16. ožujka 2021. u predmetima **Komisija/Poljska** (C-562/19 P, [EU:C:2021:201](#)) i **Komisija/Mađarska** (C-596/19 P, [EU:C:2021:202](#)) Sud odlučio i o porezu koji je uvela Poljska u sektoru prodaje na malo i o porezu na oglašavanje koji je uvela Mađarska²⁶³.

²⁶³ Te su presude prikazane u dijelu XII.3. „Državne potpore“.

XIV. Približavanje zakonodavstava

1. Intelektualno vlasništvo

U području intelektualnog vlasništva treba istaknuti četiri presude. Prve se tri odnose na autorsko pravo. Četvrta se odnosi na dizajn te daje Sudu priliku od odlučiti, s jedne strane, o pojmu „individualni karakter“ dizajna u pravu Unije i, s druge strane, o pojmu „otkrivanje javnosti“ neprijavljenog dizajna.

1.1. Autorsko pravo

U području autorskog prava Sud je u prvoj presudi odlučio o uvjetima u kojima operatori platforme za dijeljenje na internetu provode „priopćavanje javnosti“ te o njihovoj odgovornosti za povrede prava intelektualnog vlasništva koje počinje korisnici njihovih platformi. U drugoj presudi Sud je pojasnio taj pojam „priopćavanje javnosti“ u kontekstu uključivanja na internetsku stranicu i stavljanja na raspolaganje javnosti djela koje je dostupno na drugoj internetskoj stranici. Treća se presuda odnosi na tumačenje pojma „stavljanje na raspolaganje javnosti“, kao i uvjete u kojima se nositelj prava intelektualnog vlasništva može koristiti sustavom zaštite tih prava.

Presuda od 22. lipnja 2021. (veliko vijeće), YouTube i Cyando (C-682/18 i C-683/18, [EU:C:2021:503](#))

U sporu koji je doveo do pokretanja prvog predmeta (C-682/18) Frank Peterson, glazbeni producent, tuži društvo YouTube i njegova zakonskog zastupnika, društvo Google, pred njemačkim sudovima povodom stavljanja na platformu Youtube 2008. nekoliko fonograma u pogledu kojih tvrdi da je nositelj različitih prava. To su objavljivanje izvršili korisnici te platforme bez njegova odobrenja. Riječ je o skladbama s albuma A Winter Symphony umjetnice Sarah Brightman kao i o privatnim zvučnim zapisima s koncerata u sklopu njezine turneje „Symphony Tour“.

U sporu koji je doveo do pokretanja drugog predmeta (C-683/18) izdavačka kuća Elsevier tuži društvo Cyando pred njemačkim sudovima zbog objavljivanja na internetu 2013., na njegovoj platformi za smještaj i dijeljenje datoteka Uploaded, različitih djela u pogledu kojih društvo Elsevier ima isključiva prava. To su objavljivanje izvršili korisnici te platforme bez njegova odobrenja. Riječ je o djelima Gray's Anatomy for Students, Atlas of Human Anatomy i Campbell-Walsh Urology, kojima se može pristupiti na platformi Uploaded putem zbirke poveznica rehabgate.com, avaxhome.ws i bookarchive.ws.

Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka), pred kojim su pokrenuta ta dva spora, postavio je nekoliko prethodnih pitanja Sudu kako bi on, među ostalim, pojasnio odgovornost tih operatora internetskih platformi kad je riječ o djelima zaštićenima autorskim pravom koja su korisnici tih platformi na njima nezakonito objavili.

Tu odgovornost Sud ispituje u okviru sustava koji se primjenjivao u vrijeme nastanka činjenica, a koji proizlazi iz Direktive 2001/29 o autorskom pravu²⁶⁴, Direktive 2000/31 o elektroničkoj trgovini²⁶⁵ kao i Direktive 2004/48 o provedbi prava intelektualnog vlasništva²⁶⁶. Postavljena prethodna pitanja ne odnose se na sustav koji se počeo primjenjivati nakon nastanka činjenica iz glavnog postupka, koji je uveden Direktivom 2019/790 o autorskom pravu i srodnim pravima na jedinstvenom digitalnom tržištu²⁶⁷.

U svojoj presudi, donesenoj u sastavu velikog vijeća, Sud je, među ostalim, presudio da u trenutačnom stanju prava Unije operatori internetskih platformi sami javnosti ne priopćuju sadržaje zaštićene autorskim pravom koje njihovi korisnici nezakonito objavljuju na internetu, osim ako ti operatori, uz puko stavljanje na raspolaganje platformi, doprinose davanju pristupa javnosti takvim sadržajima protivno autorskom pravu. Usto, Sud je presudio da ti operatori mogu biti oslobođeni odgovornosti u smislu Direktive 2000/31 o elektroničkoj trgovini pod uvjetom da nemaju aktivnu ulogu takve prirode da se može utvrditi da znaju i kontroliraju sadržaje učitane na njihovu platformu.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud ispituje izvršava li sâm operator platforme za dijeljenje videozapisa ili platforme za smještaj i dijeljenje datoteka, na koju korisnici mogu nezakonito staviti na raspolaganje javnosti zaštićene sadržaje, u okolnostima poput onih o kojima je riječ u ovim predmetima, „priopćavanje javnosti” tih sadržaja, u smislu Direktive o autorskom pravu²⁶⁸. U tu svrhu najprije podsjeća na ciljeve i definiciju pojma „priopćavanje javnosti” kao i na dodatne kriterije koje treba uzeti u obzir u okviru pojedinačne ocjene koju taj pojam podrazumijeva.

Tako Sud među tim kriterijima naglašava nezaobilaznu ulogu operatora platforme i namjeru njegove intervencije. On poduzima „radnju priopćavanja” kada djeluje, i pritom je u potpunosti svjestan posljedica svojeg postupanja, kako bi omogućio svojim klijentima pristup zaštićenom djelu i to osobito u slučaju da, kad ne bi bilo takvog djelovanja, ti klijenti načelno ne bi mogli uživati u emitiranom djelu.

264| Direktiva 2001/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu (SL 2001., L 167, str. 10.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 1., str. 119.)

265| Direktiva 2000/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2000. o određenim pravnim aspektima usluga informacijskog društva na unutarnjem tržištu, posebno elektroničke trgovine (Direktiva o elektroničkoj trgovini) (SL 2000., L 178, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 39., str. 58.)

266| Direktiva 2004/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o provedbi prava intelektualnog vlasništva (SL 2004., L 157, str. 45.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 2., str. 74.)

267| Direktiva (EU) 2019/790 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o autorskom pravu i srodnim pravima na jedinstvenom digitalnom tržištu i izmjeni direktiva 96/9/EZ i 2001/29/EZ (SL 2019., L 130, str. 92. i ispravak SL 2019., L 134, str. 25.). Ta direktiva za operatore internetskih platformi uvodi novi sustav posebne odgovornosti za djela koja su korisnici tih platformi nezakonito objavili na internetu. Ta direktiva, koju je svaka država članica trebala prenijeti u svoje nacionalno pravo najkasnije 7. lipnja 2021., tim operatorima, među ostalim, nalaže obvezu dobivanja odobrenja nositelja prava, primjerice sklapanjem ugovora o licenciranju, za djela koja korisnici te platforme objavljuju na internetu.

268| Članak 3. stavak 1. Direktive o autorskom pravu. Na temelju te odredbe države članice moraju predvidjeti autorima isključivo pravo davanja ovlaštenja ili zabrane za svako priopćavanje njihovih djela javnosti, žicom ili bežičnim putem, uključujući stavljanje njihovih djela na raspolaganje javnosti tako da im pripadnici javnosti mogu pristupiti s mjesta i u vrijeme koje sami odaberu.

U tom kontekstu Sud presuđuje da operator platforme za dijeljenje videozapisa ili platforme za smještaj i dijeljenje datoteka, na koju korisnici mogu nezakonito staviti na raspolaganje javnosti zaštićene sadržaje, ne izvršava radnju „priopćavanja javnosti” tih sadržaja u smislu Direktive o autorskom pravu, osim ako, uz puko stavljanje na raspolaganje platforme, pridonosi davanju javnosti pristupa takvim sadržajima protivno autorskom pravu.

Takav je osobito slučaj ako taj operator ima konkretna saznanja o nezakonitom stavljanju na raspolaganje zaštićenog sadržaja na njegovu platformu i ne provede žurno uklanjanje ili onemogućavanje pristupa tim sadržajima ili ako, neovisno o tomu što zna ili bi morao znati da korisnici njegove platforme zaštićene sadržaje općenito nezakonito stavljaju na raspolaganje javnosti posredstvom njegove platforme, ne provede odgovarajuće tehničke mjere koje se mogu očekivati od prosječno pažljivog operatora koji se nalazi u njegovoj situaciji kako bi na vjerodostojan i učinkovit način suzbio povrede autorskog prava na toj platformi ili ako sudjeluje u odabiru zaštićenih sadržaja koji se javnosti nezakonito priopćavaju, na svojoj platformi nudi sredstva koja su posebno namijenjena nezakonitom dijeljenju takvih sadržaja ili ako svjesno potiče takva dijeljenja, čemu u prilog ide okolnost da je usvojio gospodarski model koji korisnike njegove platforme potiče da javnosti nezakonito priopćavaju zaštićeni sadržaj na toj platformi.

Kao drugo, Sud se bavio pitanjem može li na operatora internetskih platformi primijeniti oslobođenje od odgovornosti predviđeno Direktivom 2000/31 o elektroničkoj trgovini²⁶⁹, u pogledu zaštićenih sadržaja koje korisnici nezakonito priopćavaju javnosti posredstvom njegove platforme. U tom pogledu naglašava da valja ispitati je li uloga tog operatora neutralna odnosno je li njegovo postupanje samo tehničke, automatske i pasivne prirode, što podrazumijeva da on nije upoznat sa sadržajem koji pohranjuje niti ga nadzire ili, naprotiv ima aktivnu ulogu zahvaljujući kojoj bi mogao steći znanje ili kontrolu nad tim sadržajima. Takav operator stoga može biti oslobođen od odgovornosti, pod uvjetom da nema aktivnu ulogu koja je takve prirode da mu omogućuje stjecanje saznanja i kontrole nad sadržajem učitanim na njegovu platformu. Kako bi ga se isključilo iz navedenog oslobođenja, mora imati saznanja o konkretnim nezakonitim djelima svojih korisnika u vezi sa zaštićenim sadržajima učitanima na njegovu platformu.

Kao treće, Sud navodi uvjete pod kojima nositelji prava iz Direktive o autorskom pravu²⁷⁰ mogu ishoditi izdavanje sudskih naloga protiv operatora internetske platforme. Smatra da se toj direktivi ne protivi to da, na temelju nacionalnog prava, nositelj autorskog ili srodnog prava može ishoditi izdavanje sudskog naloga protiv operatora čijim se uslugama koristila treća osoba za nanošenje povrede njegovu pravu, a da pritom taj operator o tome nije imao saznanja u smislu Direktive 2000/31 o elektroničkoj trgovini²⁷¹, samo ako je prije pokretanja sudskog postupka ta povreda prethodno prijavljena navedenom operatoru i on nije žurno djelovao kako bi uklonio predmetni sadržaj ili mu onemogućio pristup i vodio računa o tome da se takve povrede ne ponove.

Međutim, na nacionalnim je sudovima da osiguraju da prilikom primjene takvog uvjeta ne dođe do kašnjenja stvarnog prestanka povrede na način da se uzrokuje neproporcionalna šteta tom nositelju.

269| Članak 14. stavak 1. Direktive 2000/31 o elektroničkoj trgovini. U skladu s tom odredbom, kad se pružena usluga informacijskog društva sastoji od pohrane informacija dobivenih od primatelja usluge, države članice moraju osigurati da davatelj usluge nije odgovoran za informacije pohranjene na zahtjev primatelja usluge, pod uvjetom da davatelj nema stvarnog znanja o protuzakonitoj aktivnosti ili informaciji i, u pogledu zahtjeva za naknadu štete, ne zna za činjenice ili okolnosti iz kojih bi bila vidljiva protuzakonita aktivnost ili informacija ili da davatelj, odmah po dobivanju takvog saznanja ili spoznaje, žurno djeluje kako bi uklonio te informacije ili im onemogućio pristup.

270| Članak 8. stavak 3. Direktive o autorskom pravu. U skladu s tom odredbom, države članice osiguravaju nositeljima prava mogućnost podnošenja zahtjeva za izdavanje sudskog naloga protiv posrednika čije usluge koristi treća strana za povredu autorskog ili srodnog prava.

271| Članak 14. stavak 1. točka (a) Direktive 2000/31 o elektroničkoj trgovini

Presuda od 9. ožujka 2021. (veliko vijeće), VG Bild-Kunst (C-392/19, [EU:C:2021:181](#))

Stiftung Preußischer Kulturbesitz (u daljnjem tekstu: SPK) njemačka je zaklada koja upravlja Deutsche Digitale Bibliothekom, digitalnom knjižnicom posvećenom kulturi i znanju koja povezuje njemačke kulturne i znanstvene institucije. Internetska stranica te biblioteke sadržava poveznice na digitalizirane sadržaje koji su pohranjeni na internetskim portalima uključenih institucija. Sam Deutsche Digitale Bibliothek, kao „digitalni izlog“, sprema samo minijature (*thumbnails*), odnosno verzije slika čija je veličina smanjena u odnosu na njihovu izvornu veličinu.

VG Bild-Kunst, organizacija za kolektivno ostvarivanje autorskih prava u području vizualnih umjetnosti u Njemačkoj, uvjetuje sklapanje sa SPK-om ugovora o licenci za korištenje njegova kataloga djela u obliku minijatura uvrštavanjem odredbe u skladu s kojom se SPK obvezuje da će prilikom korištenja djela obuhvaćenih ugovorom primjenjivati učinkovite tehničke mjere protiv *framinga*²⁷², koji treće osobe primjenjuju na minijature tih djela koje se prikazuju na internetskoj stranici Deutsche Digitale Bibliotheka.

Budući da je smatrao da takva ugovorna odredba nije razumna s gledišta autorskog prava, SPK je njemačkim sudovima podnio tužbu kojom je zahtijevao da se utvrdi da je VG Bild-Kunst dužan izdati predmetnu licenciju, pri čemu ona ne smije biti uvjetovana primjenom tih mjera namijenjenih sprečavanju *framinga*²⁷³.

U tim okolnostima Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka) zahtijeva od Suda da utvrdi treba li taj *framing* smatrati priopćavanjem javnosti u smislu Direktive o autorskom pravu²⁷⁴, što bi, ako je odgovor potvrđan, omogućilo VG Bild-Kunstu da SPK-u naloži primjenu tih mjera.

Sud, zasjedajući u velikom vijeću, presuđuje da uključivanje *framingom* na internetsku stranicu treće osobe djela zaštićenih autorskim pravom koja su uz odobrenje nositelja autorskog prava stavljena na raspolaganje javnosti na drugoj internetskoj stranici i kojima se može slobodno pristupiti predstavlja priopćavanje javnosti ako to uključivanje zaobilazi mjere zaštite od *framinga* koje je poduzeo ili naložio nositelj autorskog prava.

Ocjena Suda

Sud najprije navodi da promjena veličine djela u kontekstu *framinga* ne igra ulogu u ocjeni postojanja radnje priopćavanja javnosti dokle god su izvorni elementi djela zamjetni.

Nadalje, Sud ističe, s jedne strane, da tehnika *framinga* predstavlja radnju priopćavanja javnosti ako ima za učinak stavljanje prikazanog elementa na raspolaganje svim potencijalnim korisnicima te internetske stranice. S druge strane, podsjeća na to da, s obzirom na to da tehnika *framinga* upotrebljava isti tehnički način kao što je onaj već upotrijebljen za priopćavanje zaštićenog djela javnosti na izvornoj internetskoj stranici, odnosno internetu, to priopćavanje ne ispunjava uvjet nove javnosti i stoga nije obuhvaćeno priopćavanjem „javnosti“ u smislu Direktive o autorskom pravu.

272| Tehnika *framinga* sastoji se u podjeli internetske stranice na više okvira i prikazu, u jednome od njih, aktivnom poveznicom ili uključenom internetskom poveznicom (*inline linking*), elementa koji potječe s druge stranice radi skrivanja korisnicima te stranice izvornog okruženja kojem pripada taj element.

273| U skladu s njemačkim pravom, organizacije za kolektivno ostvarivanje prava dužne su svakoj osobi koja to zatraži pod razumnim uvjetima izdati licenciju za korištenje prava čije im je ostvarivanje povjereno. Međutim, u skladu s njemačkom sudskom praksom, one iznimno mogu odbiti izdati licenciju, pod uvjetom da to odbijanje ne predstavlja zlouporabu monopola i uz pridržaj mogućnosti osporavanja zahtjeva za licenciju prevladavajućim legitimnim interesima.

274| Na temelju članka 3. stavka 1. Direktive o autorskom pravu, države članice moraju predvidjeti autorima isključivo pravo davanja ovlaštenja ili zabrane za svako priopćavanje njihovih djela javnosti.

Međutim, to se razmatranje primjenjuje samo u situaciji u kojoj pristup predmetnim djelima na izvornoj internetskoj stranici nije ni na koji način ograničen. Naime, u takvoj situaciji nositelj prava je od početka odobrio priopćavanje svojih djela svim korisnicima interneta.

Suprotno tomu, Sud naglašava da, ako je nositelj prava od početka poduzeo ili naložio mjere ograničenja u pogledu objave svojih djela, on nije pristao na to da treće osobe mogu slobodno priopćavati njegova djela javnosti. Naprotiv, želio je ograničiti javnost koja ima pristup njegovim djelima samo na korisnike određene internetske stranice.

Slijedom toga, ako je nositelj autorskog prava poduzeo ili naložio mjere ograničenja *framinga*, uključenje djela tehnikom *framinga* na internetsku stranicu treće osobe predstavlja „stavljanje na raspolaganje tog djela novoj javnosti“. Stoga je za to priopćavanje javnosti potrebno odobrenje nositelja predmetnih prava.

Naime, suprotan pristup značio bi uspostavu pravila o iscrpljenju prava na priopćavanje. Naime, to bi pravilo oduzelo nositelju autorskog prava mogućnost da zahtijeva odgovarajuću naknadu za korištenje svojeg djela. Stoga bi takav pristup povrijedio pravednu ravnotežu koju je potrebno zadržati u digitalnom okruženju između, s jedne strane, interesa nositelja autorskog i srodnih prava da se zaštite njihova prava intelektualnog vlasništva i, s druge strane, zaštite interesa i temeljnih prava korisnika predmeta zaštite.

Naposljetku, Sud pojašnjava da nositelj autorskog prava ne može ograničiti svoj pristanak na *framing* na ikoji drugi način osim učinkovitim tehničkim mjerama. Naime, u slučaju nepostojanja takvih mjera, moglo bi biti teško provjeriti je li se taj nositelj namjeravao protiviti *framingu* svojih djela.

Presuda od 17. lipnja 2021., M.I.C.M. (C-597/19, [EU:C:2021:492](#))

Društvo Mircom International Content Management & Consulting (M.I.C.M.) Limited (u daljnjem tekstu: Mircom) podnijelo je protiv društva Telenet BVBA, pružatelja pristupa internetu, Ondernemingsrechtbanku Antwerpen (Trgovački sud u Antwerpenu, Belgija) zahtjev za otkrivanje informacija. Njime se zahtijevalo donošenje odluke kojom se Telenetu nalaže da pruži identifikacijske podatke svojih korisnika na temelju IP adresa koje je za Mircomov račun prikupilo jedno specijalizirano društvo. Internetski priključci Telenetovih korisnika bili su upotrijebljeni za dijeljenje filmova iz Mircomove ponude na mreži ravnopravnih članova (*peer-to-peer*) pomoću protokola BitTorrent. Telenet se protivi Mircomovu zahtjevu.

U tim je okolnostima sud koji je uputio zahtjev najprije pitao Sud predstavlja li dijeljenje dijelova medijske datoteke koja sadržava zaštićeno djelo na navedenoj mreži priopćavanje javnosti na temelju prava Unije. Zatim je želio znati može li se nositelj prava intelektualnog vlasništva, poput Mircoma, koji se njima ne koristi, nego potražuje naknadu štete od navodnih počinitelja povrede, koristiti mjerama, postupcima i pravnim sredstvima predviđenima pravom Unije radi osiguranja provedbe tih prava, na primjer, zahtijevanjem informacija. Naposljetku, sud koji je uputio zahtjev tražio je od Suda da razjasni pitanje zakonitosti, s jedne strane, načina na koji je Mircom prikupio IP adrese korisnika i, s druge strane, priopćavanja podataka čije je otkrivanje Mircom zahtijevao od Teleneta.

Sud je u svojoj presudi odlučio, kao prvo, da učitavanje dijelova medijske datoteke na mrežu ravnopravnih članova (*peer-to-peer*), poput predmetne, predstavlja stavljanje na raspolaganje javnosti u smislu prava Unije²⁷⁵. Kao drugo, nositelj prava intelektualnog vlasništva, poput Mircoma, može se koristiti sustavom zaštite tih prava, ali njegov zahtjev za otkrivanje informacija, konkretno, ne smije predstavljati zlouporabu

²⁷⁵ | Članak 3. stavci 1. i 2. Direktive 2001/29 o autorskom pravu.

te mora biti opravdan i razmjeran²⁷⁶. Kao treće, sustavno bilježenje IP adresa korisnika takve mreže i priopćavanje njihovih imena i poštanskih adresa tom nositelju ili trećoj strani kako bi mu se omogućilo da podnese tužbu za naknadu štete dopušteni su pod određenim uvjetima²⁷⁷.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud, koji je u kontekstu zaštite autorskog prava već odlučivao o pojmu „priopćavanje javnosti“, pojašnjava da učitavanje prethodno preuzetih dijelova medijske datoteke koja sadržava zaštićeno djelo korištenjem mreže ravnopravnih članova (*peer-to-peer*), iako ti dijelovi kao takvi nisu upotrebljivi te unatoč tomu što do učitavanja dolazi automatski, kada je korisnik pristao na program za razmjenu BitTorrent klijent davanjem svoje suglasnosti za njegovu primjenu nakon što je o njegovim značajkama bio propisno obaviješten, predstavlja „stavljanje djela na raspolaganje javnosti“.

Sud u tom pogledu naglašava da svaki korisnik navedene mreže može lako rekonstruirati izvornu datoteku od dijelova koji su dostupni na računalima drugih korisnika. Istodobno s preuzimanjem dijelova određene datoteke, oni se stavljaju na raspolaganje za učitavanje drugim korisnicima. Sud u tom pogledu utvrđuje da korisnik ne mora preuzeti određeni broj dijelova koji čine minimalni prag i da svaka radnja kojom on, potpuno svjestan posljedica svojeg postupanja, daje pristup zaštićenim djelima može predstavljati radnju stavljanja na raspolaganje. U predmetnom je slučaju riječ upravo o takvoj radnji jer ona obuhvaća neodređen broj mogućih adresata, podrazumijeva znatan broj osoba te je izvedena pred novom javnosti. Tim se tumačenjem nastoji osigurati pravedna ravnoteža između interesa i temeljnih prava nositelja prava intelektualnog vlasništva, s jedne strane, i korisnika predmeta zaštite, s druge strane.

Kao drugo, Sud smatra da se nositelj prava intelektualnog vlasništva, poput Mircoma, koji je ta prava stekao na način da su mu ustupljene tražbine te koji se njima ne koristi nego samo potražuje naknadu štete od navodnih počinitelja povreda, u načelu može koristiti mjerama, postupcima i pravnim sredstvima predviđenima u pravu Unije, pod uvjetom da njegov zahtjev ne predstavlja zlouporabu. Pojašnjava da je eventualno tvrđenje takve zlouporabe u nadležnosti suda koji je uputio zahtjev te da bi on u tu svrhu mogao, na primjer, provjeriti jesu li sudski postupci doista bili pokrenuti zbog odbijanja sporazumnog rješenja. Kad je riječ, konkretno, o zahtjevu za otkrivanje informacija, poput Mircomova, Sud utvrđuje da ga se ne može smatrati nedopuštenim zato što je postavljen u pre-sudskom postupku. Međutim, taj zahtjev valja odbiti ako je neopravdan ili nerazmjeran, što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri. Tim tumačenjem Sud nastoji osigurati visoku razinu zaštite intelektualnog vlasništva na unutarnjem tržištu.

Kao treće, Sud je presudio da se pravu Unije u načelu ne protivi ni to da nositelj prava intelektualnog vlasništva ili treća strana za njegov račun sustavno bilježe IP adrese korisnika mreže ravnopravnih članova (*peer-to-peer*) čiji su internetski priključci navodno bili korišteni u aktivnostima koje povređuju pravo (prethodna obrada podataka), ni priopćavanje imena i poštanskih adresa tih korisnika tom nositelju ili trećoj strani radi podnošenja tužbe za naknadu štete (naknadna obrada podataka). Međutim, inicijative i zahtjevi u tom smislu moraju biti opravdani, razmjerni, ne smiju predstavljati zlouporabu te moraju biti predviđeni nacionalnom zakonodavnom

276 | Članak 3. stavci 2. i 8. Direktive 2004/48

277 | Članak 6. stavak 1. prvi podstavak točka (f) Uredbe (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (SL 2016., L 119, str. 1. i ispravci SL 2018., L 127, str. 2. i SL 2021., L 74, str. 35.) u vezi s člankom 15. stavkom 1. Direktive 2002/58/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. srpnja 2002. o obradi osobnih podataka i zaštiti privatnosti u području elektroničkih komunikacija (Direktiva o privatnosti i elektroničkim komunikacijama) (SL 2002., L 201, str. 37.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 52., str. 111.) kako je izmijenjena Direktivom 2009/136/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2009. (SL 2009., L 337, str. 11.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 52., str. 224. i ispravci SL 2017., L 162, str. 56. i SL 2018., L 74, str. 11.).

mjerom kojom se ograničava opseg prava i obveza na temelju prava Unije. Sud pojašnjava da pravo Unije društvu poput Teleneta ne nalaže da privatnim osobama priopći osobne podatke kako bi pred građanskim sudovima mogle pokrenuti postupke protiv povreda autorskog prava. Međutim, ono državama članicama dopušta da propišu takvu obvezu.

1.2. Dizajni

Presuda od 28. listopada 2021., Ferrari (C-123/20, [EU:C:2021:889](#))

Ferrari SpA prvi put je 2. prosinca 2014. javnosti predstavio model vozila najviše klase FXX K u priopćenju za medije s dvije fotografije koje su prikazivale bočnu i prednju stranu tog vozila.

Društvo Mansory Design & Holding GmbH (u daljnjem tekstu: Mansory Design), sa sjedištem u Njemačkoj, od 2016. proizvodi i prodaje setove dijelova za ugađanje nazvane „tuning kits“ namijenjene mijenjanju vanjskog izgleda drugog cestovnog modela Ferrarija koji se proizvodi u seriji tako da se približi vanjskom izgledu Ferrarija FXX K.

Ferrari je podnio tužbu zbog povrede i dodatne zahtjeve protiv Mansory Designa zbog navodne povrede prava priznatih trima neregistriranim dizajnima Zajednice koja se odnosi na dijelove modela FXX K, odnosno elemente njegove karoserije. Ti dizajni Zajednice nastali su u trenutku objave priopćenja za medije od 2. prosinca 2014.

Landgericht Düsseldorf (Zemaljski sud u Düsseldorfu, Njemačka) odbio je te zahtjeve u cijelosti.

Nakon žalbe podnesene Oberlandesgerichtu Düsseldorf (Visoki zemaljski sud u Düsseldorfu, Njemačka), taj je sud odbio Ferrarijevu žalbu, presudivši da prvi i drugi dizajn za koji se traži zaštita nisu nikada postojali s obzirom na to da Ferrari nije dokazao da je ispunjen minimalni uvjet u vidu određene samostalnosti i određenog jedinstva oblika, dok treći dizajn za koji se traži zaštita postoji, ali ga društvo Mansory Design nije povrijedilo.

U tom je kontekstu Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka), pred kojim je Ferrari podnio zahtjev za reviziju, zatražio od Suda da pojasni može li otkrivanje javnosti slika proizvoda, kao što je objava fotografija vozila, dovesti do otkrivanja javnosti dizajna na dijelu ili sastavnom dijelu tog proizvoda i, u slučaju potvrdnog odgovora, mora li vanjski izgled tog dijela proizvoda ili sastavnog dijela složenoga proizvoda biti samostalan u odnosu na ukupan izgled proizvoda kako bi se moglo ispitati ima li taj vanjski izgled individualan karakter.

U svojoj presudi u prethodnom postupku Sud je, među ostalim, presudio da pravo Unije treba tumačiti na način da otkrivanje javnosti slika proizvoda, kao što je objava fotografija vozila, dovodi do otkrivanja javnosti dizajna na dijelu tog proizvoda ili na sastavnom dijelu navedenog proizvoda kao složenog proizvoda, pod uvjetom da se vanjski izgled tog dijela ili sastavnog dijela može jasno prepoznati prilikom tog otkrivanja²⁷⁸.

278 | U smislu članka 3. točaka (a) i (c), članka 4. stavka 2. i članka 11. stavka 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 6/2002 od 12. prosinca 2001. o dizajnu Zajednice (SL 2002., L 3, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 24., str. 45. i ispravci SL 2018., L 72, str. 42. i SL 2020., L 415, str. 89.)

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud ističe da su materijalni uvjeti potrebni za nastanak zaštite dizajna Zajednice, bez obzira na to je li registriran ili neregistriran, odnosno novost i individualni karakter, isti i za proizvode i za dijelove proizvoda²⁷⁹. Ako su ispunjeni ti materijalni uvjeti, formalni uvjet za nastanak neregistriranog dizajna Zajednice jest otkrivanje javnosti u smislu članka 11. stavka 2. Uredbe br. 6/2002²⁸⁰. Kako bi otkrivanje javnosti dizajna proizvoda razmatranog kao cjelina dovelo do otkrivanja dizajna dijela tog proizvoda, nužno je da se vanjski izgled tog dijela može jasno prepoznati prilikom tog otkrivanja. Međutim, to ne podrazumijeva obvezu dizajnerâ da zasebno otkriju svaki dio svojih proizvoda za koje žele uživati zaštitu neregistriranog dizajna Zajednice.

Kao drugo, Sud naglašava da pojam „individualni karakter”, u smislu članka 6. Uredbe br. 6/2002²⁸¹, ne uređuje odnose između dizajna proizvoda i dizajna dijelova od kojih je on sastavljen, nego odnos između tih dizajna i drugih ranijih dizajna. Kako bi se moglo ispitati ispunjava li vanjski izgled dijela proizvoda ili sastavnog dijela složenog proizvoda uvjet individualnog karaktera, nužno je da taj dio ili sastavni dio čini vidljivi dio proizvoda ili složenog proizvoda, koji je jasno određen crtama, obrisima, bojama, oblicima ili posebnom teksturom. To pretpostavlja da vanjski izgled tog dijela proizvoda ili tog sastavnog dijela složenog proizvoda može sam po sebi ostaviti ukupan dojam i da se ne može u potpunosti temeljiti na cjelokupnom proizvodu.

2. Telekomunikacije

Presuda od 15. travnja 2021., Eutelsat (C-515/19, [EU:C:2021:273](#))

U svrhu poticanja razvoja konkurentnog unutarnjeg tržišta pokretnih satelitskih usluga u Europskoj uniji i osiguravanja postupne pokrivenosti u svim državama članicama, Europski parlament i Vijeće donijeli su Odluku br. 626/2008²⁸². Nakon provedenog postupka odabira operatora paneuropskih sustava za pružanje pokretnih satelitskih usluga²⁸³, Europska komisija odabrala je, među drugima, i poduzeće Inmarsat Ventures SE (u daljnjem tekstu: Inmarsat). To je poduzeće razvilo sustav pod nazivom „European Aviation Network”, namijenjen pružanju usluga internetskog povezivanja u zračnoj plovidbi. Autorité de régulation des communications électroniques et des postes (Regulatorno tijelo za elektroničke komunikacije i poštanske usluge, Francuska) odlukom od 21. listopada 2014. odobrio mu je da koristi određene frekvencije na području kontinentalne Francuske, a odlukom od 22. veljače 2018. izdao mu je odobrenje da upravlja dodatnim

279| U smislu članka 4. do 6. Uredbe br. 6/2002

280| U skladu s tim člankom, „smatra se da je dizajn unutar [Unije] učinjen dostupnim javnosti ako je objavljen, izložen, korišten u trgovini ili drukčije otkriven na takav način da su ovi događaji u redovitom poslovanju objektivno mogli biti poznati poslovnim krugovima specijaliziranim u odnosnom sektoru, a koji posluju unutar [Unije]”.

281| Članak 6. stavak 1. Uredbe br. 6/2002 predviđa da dizajn ima individualan karakter ako se ukupni dojam koji ostavlja na upućenog korisnika razlikuje od ukupnog dojma koji na takva korisnika ostavlja bilo koji dizajn koji je bio učinjen dostupnim javnosti.

282| Odluka br. 626/2008/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. lipnja 2008. o odabiru i odobrenju sustava za pružanje pokretnih satelitskih usluga (MSS) (SL 2008., L 172, str. 15.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 39., str. 177., u daljnjem tekstu: Odluka o MSS-u), članak 2. stavak 2. točke (a) i (b) te članak 8. stavci 1. i 3.

283| Članak 2. stavak 2. točke (a) i (b) Odluke o MSS-u u vezi s člankom 8. stavcima 1. i 3. te odluke

komponentama na tlu (u daljnjem tekstu: DKT-ovi)²⁸⁴ za pokretne satelitske sustave. Eutelsat, Inmarsatov konkurent, podnio je stoga Conseilu d'État (Državno vijeće, Francuska) tužbu za poništenje potonje odluke, među ostalim, zbog povrede prava Unije.

U prethodnom postupku koji je pokrenuo francuski visoki upravni sud Sud daje tumačenje pojma „pokretni satelitski sustavi” te pojmova „DKT” i „pokretna zemaljska postaja”²⁸⁵ u smislu Odluke o MSS-u. Osim toga, pojašnjava ovlasti nadležnih tijela država članica da operatoru odbiju izdati ili da izdaju odobrenja koja su potrebna za pribavljanje komponenti pokretnih satelitskih sustava.

Ocjena Suda

Sud prije svega naglašava da nije nužno da se „pokretni satelitski sustav” mora najprije temeljiti, u smislu kapaciteta za prijenos podataka, na satelitskoj komponenti tog sustava. Naime, mjerodavne odredbe Odluke o MSS-u ne definiraju, u smislu kapaciteta za prijenos podataka, odnos između satelitske komponente pokretnog satelitskog sustava, s jedne strane, i zemaljske komponente tog sustava, s druge strane. Osim toga, iz upotrebe riječi „dodatne” u izrazu „dodatne komponente na tlu” ne može se izvući nikakav zaključak jer ta riječ ništa ne govori o relativnoj važnosti tih dviju komponenti.

Nadalje, Sud navodi da se postaja na tlu može kvalificirati kao „DKT pokretnih satelitskih sustava” ako su ispunjena dva glavna zahtjeva. U smislu lokacije, ona se mora koristiti na fiksnoj lokaciji i mora obuhvaćati geografsko područje pokriveno jednim ili više satelita dotičnog pokretnog satelitskog sustava. Nadalje, s funkcionalne točke gledišta, postaja na tlu mora se koristiti radi poboljšanja dostupnosti pokretnih satelitskih usluga u područjima gdje se ne može osigurati komunikacija zatražene kvalitete sa satelitskom komponentom tog sustava. Budući da su ti zahtjevi kao i drugi zajednički uvjeti²⁸⁶ ispunjeni, nijedno ograničenje o broju DKT-ova koji se mogu upotrebljavati ili o zemljopisnoj površini koju pokrivaju ne može proizići iz odredbi Odluke o MSS-u²⁸⁷. U tom smislu pojam „zatražena kvaliteta” treba shvatiti kao razinu kvalitete nužnu za pružanje usluge koju operator tog sustava nudi i treba ga tumačiti s obzirom na cilj promicanja inovacije, tehnološkog napretka i interesa potrošača.

Međutim, upravljanje DKT-ovima ne smije dovesti do narušavanja tržišnog natjecanja na predmetnom tržištu, a satelitska komponenta pokretnog satelitskog sustava mora pružati stvarnu i konkretnu korist, u smislu da takva komponenta mora biti nužna za funkcioniranje tog sustava, uz iznimku samostalnog funkcioniranja DKT-ova u slučaju kvara na satelitskoj komponenti, što ne smije trajati duže od osamnaest mjeseci. Na nadležnim nacionalnim tijelima je da provjere ispunjavanje tih uvjeta.

Konačno, prema mišljenju Suda, da bi bila obuhvaćena pojmom „pokretna zemaljska postaja”, nije potrebno da takva postaja može bez posebne opreme komunicirati i s DKT-om i sa satelitom. U tom pogledu, nakon što je podsjetio na određeni broj zahtjeva koji moraju biti ispunjeni, Sud zaključuje da te zahtjeve ispunjava cjelina sastavljena od dvaju odvojenih prijamnih terminala, povezanih preko upravitelja komunikacije, pri čemu je prvi smješten iznad trupa zrakoplova i komunicira sa svemirskom postajom, a drugi ispod tog trupa i komunicira s DKT-ovima. Sud pojašnjava da je u tom kontekstu nebitna okolnost da pojedinačni elementi ne tvore fizički nerazdruživu cjelinu.

284 | Članak 2. stavak 2. točka (b) Odluke o MSS-u u vezi s člankom 8. stavcima 1. i 3. te odluke

285 | Članak 2. stavak 2. točka (a) Odluke o MSS-u

286 | Članak 8. stavak 3. Odluke o MSS-u

287 | Konkretno, članka 2. stavka 2. točke (b) Odluke o MSS-u

*

Valja podsjetiti i na to da je Sud u presudama **Deutsche Telekom/Komisija** (C-152/19 P, [EU:C:2021:238](#)) i **Slovak Telekom/Komisija** (C-165/19 P, [EU:C:2021:239](#)), donesenima 25. ožujka 2021., odlučivao o zlouporabi vladajućeg položaja na slovačkom tržištu širokopojasnih internetskih usluga²⁸⁸.

3. Javna nabava

Presuda od 3. veljače 2021., FIGC i Consorzio Ge.Se.Av. (C-155/19 i C-156/19, [EU:C:2021:88](#))

Federazione Italiana Giuoco Calcio (Talijanski nogometni savez, u daljnjem tekstu: FIGC) organizirao je pregovarački postupak u svrhu dodjele ugovora o javnim uslugama prijenosa materijala potrebnih za praćenje putovanja nacionalnih nogometnih reprezentacija i uslugama skladištenja za potrebe FIGC-a, u trajanju od tri godine. Nakon okončanja tog postupka jedan od ponuditelja pozvanih da sudjeluju u tom postupku, kojem ugovor nije bio dodijeljen, podnio je tužbu Tribunaleu amministrativo regionale per il Lazio (Okružni upravni sud za Lacij, Italija) kojom je pobijao način provedbe navedenog postupka. Prema mišljenju tog ponuditelja, FIGC treba smatrati javnopravnim tijelom, koje je stoga moralo poštovati pravila o objavljivanju predviđena propisima o javnoj nabavi.

Budući da je Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Okružni upravni sud za Lacij) prihvatio tužbu i poništio dodjelu predmetnog ugovora o javnoj nabavi, FIGC i subjekt kojem je taj savez dodijelio taj ugovor podnijeli su žalbe protiv presude tog suda Consiglio di Stato (Državno vijeće, Italija). Pred tim su sudom osporavali, među ostalim, pretpostavku da FIGC treba kvalificirati kao „javnopravno tijelo”.

U tom je kontekstu Consiglio di Stato (Državno vijeće) odlučilo uputiti Sudu dva prethodna pitanja o tumačenju Direktive o provođenju postupka javne nabave²⁸⁹. Taj sud traži da se pojasni ispunjava li FIGC određene uvjete, navedene u toj direktivi, da bi ga se moglo kvalificirati kao „javnopravno tijelo” i ima li FIGC s tim u vezi obvezu primjenjivati pravna pravila koja se odnose na dodjelu ugovora o javnoj nabavi. Konkretno, traži od Suda da tumači, s jedne strane, uvjet prema kojem „javnopravno tijelo” mora biti uspostavljeno posebno u svrhu zadovoljavanja potreba u općem interesu, koje nisu industrijske ili trgovačke naravi²⁹⁰ i, s druge strane, uvjet prema kojem upravljanje takvim tijelom mora biti podložno upravljačkom nadzoru tijela javne vlasti²⁹¹.

288 | Te su presude prikazane u dijelu XII.2. „Zlouporaba vladajućeg položaja (članak 102. UFEU-a)”.

289 | Direktiva 2014/24/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o javnoj nabavi i o stavljanju izvan snage Direktive 2004/18/EZ (SL 2014., L 94, str. 65. i ispravci SL 2015., L. 275, str. 68., SL 2016., L 311, str. 26. i SL 2020., L 406, str. 67.)

290 | Članak 2. stavak 1. točka 4. podtočka (a) Direktive 2014/24

291 | Članak 2. stavak 1. točka 4. podtočka (c) Direktive 2014/24

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud ističe da u Italiji sportsku aktivnost, kao aktivnost od općeg interesa, provode svi nacionalni sportski savezi u okviru zadaća javnopravnog karaktera, koje su im izričito dodijeljene nacionalnim propisa, pri čemu se pojašnjava da se čini da nekoliko tih zadaća nije industrijske ili trgovačke naravi. Sud iz toga zaključuje da se nacionalni sportski savez poput FIGC-a, s obzirom na to da osigurava učinkovito ispunjenje tih zadaća, može smatrati uspostavljenim posebno u svrhu zadovoljavanja potreba u općem interesu, koje nisu industrijske ili trgovačke naravi.

Sud pojašnjava da taj zaključak nije doveden u pitanje, s jedne strane, činjenicom da FIGC ima pravni oblik udruge privatnog prava i, s druge strane, činjenicom da se FIGC, osim aktivnostima od općeg interesa, taksativno navedenih u nacionalnim propisima, obavlja i druge aktivnosti koje čine velik dio njegovih ukupnih aktivnosti i koje financira vlastitim sredstvima.

Kao drugo, kad je riječ o pitanju treba li se upravljanje nacionalnim sportskim savezom smatrati podložnim upravljačkom nadzoru tijela javne vlasti poput, u ovom slučaju, Comitata Olimpico Nazionale Italiano (Talijanski nacionalni olimpijski savez, u daljnjem tekstu: CONI), Sud smatra da se tijelo javne vlasti, koje je, u bitnome, zaduženo za donošenje pravila u području sporta, za provjeru njihove pravilne primjene i za intervenciju isključivo na razini organizacije natjecanja i pripreme za Olimpijske igre, a ne za uređenje organizacije i svakodnevnog bavljenja različitim sportskim disciplinama, na prvi pogled ne može smatrati hijerarhijskim tijelom koje može nadzirati nacionalne sportske saveze i usmjeravati upravljanje tim savezima. Dodaje i da se čini da se upravljačka autonomija, povjerena nacionalnim sportskim savezima u Italiji, *a priori* protivi postojanju tako širokog CONI-jeva aktivnog nadzora, da on može utjecati na upravljanje nacionalnim sportskim savezima poput FIGC-a, osobito u području provedbe postupka javne nabave.

Sud međutim pojašnjava da se takva pretpostavka može oboriti ako se utvrdi da je zbog različitih ovlasti povjerenih CONI-ju FIGC toliko ovisan o CONI-ju da on može utjecati na odluke navedenog saveza u području javne nabave.

Naglašavajući da je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri postojanje ovisnosti koju prati mogućnost utjecaja, Sud pruža pojašnjenja čiji je cilj usmjeravati taj sud u njegovoj odluci. U tu svrhu, Sud navodi, među ostalim, da radi ocjene postojanja CONI-jeva aktivnog nadzora nad upravljanjem FIGC-om i mogućnosti CONI-jeva utjecaja na odluke FIGC-a u području javne nabave, različite CONI-jeve ovlasti treba analizirati sveobuhvatno.

Nadalje, ističe da, ako se zaključi da CONI nadzire upravljanje nacionalnim sportskim savezima, tada je okolnost da ti savezi, zbog svojeg većinskog sudjelovanja u glavnim odborima CONI-ja, mogu utjecati na njegovu aktivnost, relevantna samo ako se utvrdi da svaki od nacionalnih sportskih saveza, sam za sebe, može znatno utjecati na upravljački nadzor koji nad njime provodi CONI, zbog čega se taj nadzor neutralizira te se vraća samostalnost u upravljanju tom nacionalnom sportskom savezu.

4. Osiguranje vozila

Presuda od 29. travnja 2021., Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny (C-383/19, EU:C:2021:337)

Powiat Ostrowski (Ostrowski okrug, Poljska), poljska jedinica lokalne samouprave, 7. veljače 2018. sudskim je putem, nakon odluke o oduzimanju vozila, postao vlasnik vozila registriranog u Poljskoj. Nakon dostave te odluke, izvršene 20. travnja 2018., okrug je osigurao vozilo počevši od sljedećeg radnog dana upravnog tijela, odnosno od ponedjeljka 23. travnja 2018.

Uzimajući u obzir njegovo loše tehničko stanje, okrug je odlučio poslati to vozilo na uništenje. Na temelju potvrde koju je izdala stanica za rastavljanje, vozilo je brisano 22. lipnja 2018.

Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny (Jamstveni fond za osiguranja, Poljska) 10. srpnja 2018. okrug je izrekao novčanu kaznu u iznosu od 4200 poljskih zlota (oko 933 eura) jer je povrijedio svoju obvezu ugovaranja osiguranja od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe tog vozila u razdoblju od 7. veljače do 22. travnja 2018. Uu daljnjem tekstu: sporno razdoblje).

Okrug je Sądu Rejonowy w Ostrowie Wielkopolskim (Općinski sud u Ostrówu Wielkopolskom, Poljska) podnio tužbu kako bi se utvrdilo da tijekom spornog razdoblja nije bio obvezan osigurati vozilo. Taj sud pitao je Sud o postojanju obveze ugovaranja osiguranja od građanskopravne odgovornosti²⁹² za vozilo registrirano u državi članici koje se nalazi na privatnom zemljištu i nije u voznom stanju zbog svojeg tehničkog stanja te je, prema odluci njegova vlasnika, namijenjeno za uništenje.

Svojom presudom Sud je presudio da je ugovaranje osiguranja od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornog vozila obvezno ako je predmetno vozilo registrirano u državi članici i ako to vozilo nije zakonito povučeno iz upotrebe u skladu s primjenjivim nacionalnim propisom.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud ističe da je ugovaranje osiguranja od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornog vozila u načelu obvezno za vozilo registrirano u državi članici koje se nalazi na privatnom zemljištu i čije je uništenje predviđeno odlukom njegova vlasnika, čak i ako to vozilo u određenom trenutku nije u voznom stanju zbog svojeg tehničkog stanja.

U tom pogledu, Sud pojašnjava da je pojam „vozilo”²⁹³ objektivan i neovisan o tome za što se vozilo o kojem je riječ upotrebljava ili za što se može upotrebljavati, a i o namjeri njegova vlasnika ili druge osobe da ga stvarno upotrebljava.

Međutim, tehničko stanje vozila može se mijenjati tijekom vremena i njegovo eventualno osposobljavanje ovisi o subjektivnim čimbenicima kao što su volja njegova vlasnika ili posjednika da izvrši ili dâ izvršiti potrebne popravke i raspolaganje sredstvima potrebnima za takve popravke. Stoga, kada bi sama činjenica da vozilo u određenom trenutku nije u voznom stanju bila dovoljna da ga se liši svojstva vozila i da se izbjegne obveza

²⁹² Članak 3. prvi stavak Direktive 2009/103/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila i izvršenje obveze osiguranja od takve odgovornosti (SL 2009., L 263, str. 11.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 7., str. 114.)

²⁹³ Članak 1. točka 1. Direktive 2009/103

osiguranja, dovela bi se u pitanje objektivnost tog pojma „vozilo”. Usto, obveza osiguranja²⁹⁴ nije povezana s upotrebom vozila kao prijevoznog sredstva u određenom trenutku ni s pitanjem je li dotično vozilo uzrokovalo štetu. Stoga, obveza osiguranja ne može biti isključena zbog same činjenice da registrirano vozilo u određenom trenutku nije u voznom stanju zbog svojeg tehničkog stanja i, prema tome, ne može uzrokovati štetu, čak i ako je to tako od trenutka prelaska prava vlasništva nad vozilom. Isto tako, činjenica da je vlasnik ili druga osoba imala namjeru uništiti to vozilo ne može sama po sebi dovesti do zaključka da ono gubi svojstvo „vozila” te da se tako izbjegava navedena obveza osiguranja. Naime, kvalifikacija „vozila” i doseg obveze osiguranja ne mogu ovisiti o tim subjektivnim čimbenicima jer bi se time ugrozila predvidljivost, stabilnost i kontinuitet te obveze, čije je poštovanje pak nužno kako bi se osigurala pravna sigurnost.

Kao drugo, Sud presuđuje da se u načelu obveza osiguranja vozila registriranog u državi članici koje se nalazi na privatnom zemljištu i čije je uništenje predviđeno odlukom njegova vlasnika, čak i ako ono u određenom trenutku nije u voznom stanju zbog svojeg tehničkog stanja, s jedne strane, nalaže kako bi se osigurala zaštita žrtava prometnih nezgoda s obzirom na to da je intervencija tijela za naknadu štete za oštećenje stvari ili tjelesne ozljede prouzročene neosiguranim vozilom²⁹⁵ predviđena jedino u slučajevima u kojima je ugovaranje osiguranja obvezno. Naime, to tumačenje osigurava da tim žrtvama, u svakom slučaju, štetu naknadi ili osiguravatelj, na temelju ugovora koji je u tu svrhu sklopljen, ili tijelo za naknadu štete, u slučaju kad vozilo koje je sudjelovalo u nezgodi nije osigurano ili kad je ono nepoznato. S druge strane, ono omogućuje da se na najbolji mogući način poštuje cilj kojim se želi zajamčiti slobodno kretanje vozila koja se uobičajeno nalaze na području Unije i osoba koje su u tim vozilima. Naime, samo se osiguravanjem pojačane zaštite eventualnih žrtava nezgoda uzrokovanih motornim vozilima od država članica može tražiti²⁹⁶ da se suzdrže od sustavnog provjeravanja imaju li vozila koja u njihovo državno područje ulaze s državnog područja druge države članice policu osiguranja od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila, što je bitno za jamčenje tog slobodnog kretanja.

Kao treće i posljednje, Sud pojašnjava da vozilo, kako bi ga se isključilo iz obveze osiguranja, treba u skladu s primjenjivim nacionalnim propisom službeno povući iz upotrebe. Naime, iako registracija vozila u načelu potvrđuje njegovo vozno stanje i stoga činjenicu da se može koristiti kao prijevozno sredstvo, moguće je da registrirano vozilo objektivno definitivno nije u voznom stanju zbog svojeg lošeg tehničkog stanja. Međutim, utvrđenje da vozilo definitivno nije u voznom stanju i posljedično utvrđenje gubitka svojstva „vozila” treba provesti objektivno. U tom pogledu, iako brisanje registracije vozila može činiti takvo objektivno utvrđenje, pravom Unije²⁹⁷ ne predviđa se način na koji se vozilo može zakonito povući iz upotrebe. Stoga se to povlačenje može u skladu s primjenjivim nacionalnim propisom utvrditi na način različit od brisanja registracije dotičnog vozila.

294| Članak 3. prvi stavak Direktive 2009/103

295| Članak 10. stavak 1. Direktive 2009/103

296| Članak 4. Direktive 2009/103

297| Direktiva 2009/103

5. Kemikalije

Presuda od 21. siječnja 2021., Njemačka/Esso Raffinage (C-471/18 P, [EU:C:2021:48](#))

Društvo Esso Raffinage (u daljnjem tekstu: društvo Esso) podnijelo je Europskoj agenciji za kemikalije (ECHA) zahtjev za registraciju koji se odnosi na kemikaliju koju ono proizvodi.

ECHA je odlukom od 6. studenoga 2012. od društva Esso zatražila da joj u roku od jedne godine dostavi dodatne informacije. Društvo Esso ECHA-i u odgovoru je dostavilo informacije različite od zatraženih, ali koje je ono smatralo alternativnima u odnosu na te informacije.

ECHA je 1. travnja 2015. Ministère de l'écologie, du développement durable, des transports et du logement (Ministarstvo ekologije, održivog razvoja, prometa i stanovanja, Francuska) uputila dopis naslovljen „Izjava o neusklađenosti nakon odluke o ocjeni dosjea na temelju Uredbe (EZ) br. 1907/2006“ (u daljnjem tekstu: sporni dopis). U tom je dopisu ECHA utvrdila da društvo Esso nije ispunilo svoje obveze²⁹⁸.

Nakon što je utvrdio da je dopuštena, Opći sud prihvatio je tužbu koju je podnijelo društvo Esso i poništio sporni dopis. Odlučujući povodom žalbe Savezne Republike Njemačke, Sud ju je odbio i pritom pojasnio doseg ECHA-ine ovlasti da donese odluke nakon provjere usklađenosti informacija sadržanih u registracijskim dosjeima kemikalija.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud je proveo nadzor ocjena Općeg suda koje se odnose na dopuštenost tužbe društva Esso, osobito što se tiče mogućnosti pobijanja spornog dopisa. U tom pogledu Sud najprije podsjeća na to da se, kako bi se utvrdilo proizvodi li akt obvezujuće pravne učinke, u obzir mogu uzeti, s jedne strane, objektivni kriteriji poput sadržaja akta o kojemu je riječ, kontekst njegova donošenja kao i ovlasti njegova autora i, s druge strane, subjektivni kriterij, koji se odnosi na namjeru koja je navela instituciju, tijelo, ured ili agenciju Unije koja je autor pobijanog akta na njegovo donošenje. Međutim, taj subjektivni kriterij može imati samo komplementarnu ulogu u odnosu na prethodno navedene objektivne kriterije, tako da mu se ne može pridati veća važnost od one koja se pridaje potonjim kriterijima ni dovesti u pitanje ocjena učinaka pobijanog akta koji iz njega proizlaze.

Nadalje, Sud utvrđuje da je, time što je predvidio da ECHA može donijeti „potrebne odluke“²⁹⁹, zakonodavac Unije njoj dodijelio ovlast da izvuče pravno obvezujuće posljedice iz ispitivanja informacija koje je dostavio podnositelj registracije, prethodno obaviješten o odluci kojom se od njega zahtijeva da uskladi informacije sadržane u njegovu registracijskom dosjeu sa zahtjevima Uredbe REACH³⁰⁰. Stoga ECHA može odlučivati o tome jesu li informacije o kojima je riječ u skladu s tim zahtjevima i je li podnositelj registracije poštovao odgovarajuće obveze. One ne uključuju samo obveze kojima se poštuje odluka kojom se traži dostavljanje

298 | Kako proizlaze iz Odluke od 6. studenoga 2012. i iz članka 5. i članka 41. stavka 4. Uredbe (EZ) br. 1907/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. prosinca 2006. o registraciji, evaluaciji, autorizaciji i ograničavanju kemikalija (REACH) i osnivanju Europske agencije za kemikalije te o izmjeni Direktive 1999/45/EZ i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EEZ) br. 793/93 i Uredbe Komisije (EZ) br. 1488/94 kao i Direktive Vijeća 76/769/EEZ i direktiva Komisije 91/155/EEZ, 93/67/EEZ, 93/105/EZ i 2000/21/EZ (SL 2006., L 396, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 23., str. 3. i ispravak SL 2017., L 135, str. 46.) (u daljnjem tekstu: Uredba REACH)

299 | Članak 42. stavak 1. Uredbe REACH

300 | Odluka donesena na temelju članka 41. stavka 3. Uredbe REACH

informacija o kojima je riječ, nego i, u konačnici, obvezu proizvođača i uvoznika kemikalija u količini jednakoj ili većoj od jedne tone godišnje³⁰¹ da ispune sve zahtjeve primjenjive na registraciju potonjih kemikalija. U tom pogledu Sud ističe da je zakonodavac Unije uveo postupak registracije i evaluacije kemikalija kako bi ECHA-i omogućio da provjeri poštuje li industrija svoje obveze, pod prijetnjom izricanja sankcija. U tom je okviru na državama članicama da utvrde pravila o sankcijama koje se primjenjuju na društva o kojima je riječ i poduzmu sve potrebne mjere kako bi osigurale njihovu provedbu³⁰², u slučaju da je ECHA utvrdila da su ti poduzetnici povrijedili obveze koje proizlaze iz Uredbe REACH³⁰³. Stoga je Sud zaključio da je Opći sud pravilno naveo da ovlast donošenja odluke kojom se utvrđuje postojanje povrede tih obveza, poput one koja je sadržana u spornom dopisu, pripada ECHA-i, a ne državama članicama, kao što tvrdi Savezna Republika Njemačka u svojoj žalbi.

Konačno, Sud je utvrdio da je ta analiza podjele nadležnosti između ECHA-e i država članica potkrijepljena ciljevima Uredbe REACH. Naime, njome se uvodi integrirani sustav kontrole proizvedenih, uvezenih kemikalija ili kemikalija stavljenih na tržište u Uniji, s ciljem osiguravanja visoke razine zaštite zdravlja ljudi i okoliša. Međutim, jedan od glavnih elemenata tog sustava je uspostava ECHA-e, središnjeg i neovisnog tijela zaduženog, najprije, za zaprimanje zahtjeva za registraciju navedenih kemikalija i izmjenu tih zahtjeva, nadalje, za provjeru potpunosti i odbacivanje u slučaju nepotpunosti i, konačno, za provjeru sukladnosti informacija koje ti zahtjevi sadržavaju, po potrebi i nakon što budu dopunjeni, sa zahtjevima primjenjivima u tom području³⁰⁴.

Kao drugo, Sud je ispitao ocjene Općeg suda koje se odnose na ECHA-inu provedbu njezine nadležnosti u odlučivanju. U tom pogledu najprije navodi da se ECHA-ina obveza da evaluira podnesene joj registracijske dosjee za kemikalije i provjeri usklađenost u njima sadržanih informacija proteže, ako podnositelj prijave podnese „odstupanja od standardnih zahtjeva obavješćivanja”, na pitanje jesu li ta odstupanja i njihova obrazloženja u skladu s pravilima kojima su regulirana. Naime, svaki podnositelj registracije ima mogućnost podnijeti, u svojem registracijskom dosjeu, informacije koje su različite od traženih standardnih zahtjeva obavješćivanja, a koje se nazivaju „odstupanja od standardnih zahtjeva”, pod uvjetom da poštuju zahtjeve kojima se reguliraju ta odstupanja. Nadalje, Sud tvrdi da mogućnost podnositeljâ prijave da izvrše takva „odstupanja” u kasnijim fazama postupka registracije i evaluacije kemikalija, osobito u slučaju kada je ECHA donijela odluku kojom se od podnositelja prijave traži da dopuni svoj registracijski dosje studijom koja uključuje provođenje pokusa na životinjama, proizlazi iz relevantnih općih odredaba Uredbe REACH i vodećeg načela ograničavanja pokusa na životinjama koje je uobličeno tim općim odredbama. Konkretno, ta uredba nalaže da se informacije „gdje god je to moguće” dobivaju tako da se ne provode pokusi na životinjama i da se takvi pokuse provode „samo u krajnjoj nuždi”. Konačno, Sud ističe da ECHA treba ispitati ta odstupanja i odlučiti o njihovoj usklađenosti uz poštovanje postupovnih pravila i pravila odlučivanja predviđenih Uredbom REACH, što ona u ovom slučaju nije učinila, kao što je to Opći sud pravilno utvrdio.

301| Članak 5. i članak 6. stavak 1. Uredbe REACH

302| Članci 125. i 126. Uredbe REACH, u vezi s uvodnim izjavama 121. i 122. te uredbe

303| Članak 51. Uredbe REACH

304| Članci 6., 20., 22., 41. i 42. i uvodne izjave 19., 20. i 44. Uredbe REACH

6. Pranje novca

Presuda od 2. rujna 2021., LG i MH (Pranje novca za osobne potrebe) (C-790/19, EU:C:2021:661)

Tribunalul Braşov (Viši sud u Braşovu, Rumunjska) osudio je osobu LG, direktora jednog društva, na uvjetnu kaznu zatvora za kazneno djelo pranja novca, koje se sastoji od 80 djela, počinjenih između 2009. i 2013. Predmetni novac stečen je kaznenim djelom utaje poreza koje je počinila ista osoba (u daljnjem tekstu: glavno kazneno djelo).

Nakon što joj je podnesena žalba protiv te presude, Curtea de apel Braşov (Žalbeni sud u Braşovu, Rumunjska), sud koji je uputio zahtjev, izrazila je sumnje u pogledu toga može li počinitelj glavnog kaznenog djela i počinitelj kaznenog djela pranja novca biti ista osoba.

Sud je u svojoj presudi odlučio da se Direktivi 2005/60³⁰⁵ ne protivi nacionalni propis kojim se predviđa da počinitelj glavnog kaznenog djela može počinuti kazneno djelo pranja novca.

Ocjena Suda

Sud najprije podsjeća na to da konverzija ili prijenos imovine, kada se zna da je ta imovina stečena kriminalnom aktivnošću ili sudjelovanjem u takvoj aktivnosti, radi utaje ili prikrivanja nedopuštenog podrijetla imovine ili pomaganja bilo kojoj osobi koja je uključena u provedbu takve aktivnosti u izbjegavanju pravnih posljedica njezina djelovanja, jest djelovanje koje se, kada je počinjeno namjerno, smatra kaznenim djelom pranja novca³⁰⁶. Posljedično, kako bi se osoba mogla smatrati počiniteljem tog kaznenog djela, ona mora znati da je navedena imovina stečena kriminalnom aktivnošću ili sudjelovanjem u takvoj aktivnosti. Budući da je taj uvjet nužno ispunjen u pogledu počinitelja glavnog kaznenog djela, Direktiva 2005/60 ne isključuje mogućnost da taj počinitelj bude i počinitelj kaznenog djela pranja novca. Osim toga, budući da takvo postupanje predstavlja sporedno djelo koje ne proizlazi automatski iz glavnog kaznenog djela, može ga počinuti i počinitelj glavnog kaznenog djela i treća osoba.

Nadalje, Sud analizira normativni kontekst Direktive 2005/60 i osobito međunarodne obveze država članica³⁰⁷ kao i akte Unije³⁰⁸ koji su bili na snazi na dan donošenja te direktive. U tom pogledu pojašnjava da su na taj dan države članice imale izbor da u svojem kaznenom pravu ne predvide kažnjivost postupanja koja predstavljaju pranje novca u pogledu počinitelja glavnog kaznenog djela. Naime, obveza koja se Direktivom 2005/60 predviđa za države članice da zabrane određena djelovanja koja čine pranje novca a da pritom tom direktivom nisu propisana sredstva za provedbu takve zabrane, s jedne strane, i definicija pranja novca u toj direktivi na način koji omogućuje a da pritom ne propisuje kažnjivost navedenih radnji u pogledu počinitelja

305| Direktiva 2005/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2005. o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma (SL 2005., L 309, str. 15.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 2., str. 116.), članak 1. stavak 2. točka (a)

306| Članak 1. stavak 2. točka (a) Direktive 2005/60

307| Konvencija Vijeća Europe o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenoga kaznenim djelom, potpisana u Strasbourg 8. studenoga 1990. (Serija europskih ugovora br. 141)

308| Okvirna odluka Vijeća 2001/500/PUP od 26. lipnja 2001. o pranju novca, identifikaciji, praćenju, zamrzavanju, pljenidbi i oduzimanju imovine i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima (SL 2001., L 182, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 58.)

glavnog kaznenog djela, s druge strane, ostavljaju takav izbor državama članicama³⁰⁹, u skladu s njihovim međunarodnim obvezama i temeljnim načelima njihova nacionalnog prava. Osim toga, obveza tih država da predvide takvu kažnjivost uvedena je samo Direktivom 2018/1673³¹⁰.

Naposljetku, Sud pojašnjava da je ta kažnjivost u skladu s ciljevima Direktive 2005/60, s obzirom na to da ona može otežati unošenje sredstava stečenih kaznenim djelom u financijski sustav i tako pridonosi osiguravanju dobrog funkcioniranja unutarnjeg tržišta. Slijedom toga, država članica može predvidjeti kažnjivost kaznenog djela pranja novca u pogledu počinitelja glavnog kaznenog djela.

Nadalje, kada je riječ o načelu *ne bis in idem*³¹¹ i osobito o zabrani ponovnog suđenja ili kažnjavanja u kaznenom postupku za isto kazneno djelo, Sud podsjeća na to da je mjerodavni kriterij jednakost materijalnih činjenica, shvaćena kao postojanje niza međusobno neraskidivo povezanih konkretnih okolnosti koje su dovele do konačnog oslobađanja ili osuđivanja određene osobe. Stoga je zabranjeno da se za iste radnje izrekne više sankcija kaznene prirode u različitim postupcima vođenima u tu svrhu. U predmetnom slučaju načelu *ne bis in idem* ne protivi se to da se počinitelj glavnog kaznenog djela kazneno progoni zbog kaznenog djela pranja novca ako djela koja dovode do kaznenog progona nisu istovjetna onima koja čine glavno kazneno djelo. U tom pogledu Sud pojašnjava da pranje novca predstavlja djelo koje je različito od djela koje čini glavno kazneno djelo, čak i ako to pranje novca provodi počinitelj tog glavnog kaznenog djela.

Sud pojašnjava doseg obveza provjere koje ima nacionalni sud. Tako taj sud mora provjeriti je li u pogledu glavnog kaznenog djela donesena pravomoćna kaznena presuda kojom se izriče oslobađajuća presuda ili osuda njegova počinitelja i jesu li materijalne činjenice koje čine glavno kazneno djelo istovjetne onima za koje se vodi postupak protiv počinitelja zbog pranja novca.

7. Putovanja, odmori i kružna putovanja u paket-aranžmanima

Presuda od 18. ožujka 2021., Kuoni Travel (C-578/19, [EU:C:2021:213](#))

Tužiteljica, osoba X, i njezin suprug sklopili su s društvom Kuoni Travel Ltd (u daljnjem tekstu: društvo Kuoni), organizatorom putovanja s poslovnim nastanom u Ujedinjenoj Kraljevini, ugovor o putovanju u paket-aranžmanu. Tijekom svojeg boravka osoba X susrela je osobu N, zaposlenika hotela, koji ju je, pod izgovorom da je želi otpratiti do recepcije, silovao i napao.

Osoba X zahtijevala je naknadu štete od društva Kuoni zbog pretrpljenog silovanja i napada s obrazloženjem da su oni posljedica nepravilnog izvršenja ugovora o putovanju koji je osoba X sklopila s društvom Kuoni, kao i povrede Uredbe iz 1992.³¹². Društvo Kuoni osporava te optužbe pozivajući se na odredbu tog ugovora

309 | Članak 1. stavci 1. i 2. točka (a) Direktive 2005/60

310 | Direktiva (EU) 2018/1673 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2018. o borbi protiv pranja novca kaznenopravnim sredstvima (SL 2018., L 284, str. 22.)

311 | Članak 50. Povelje Europske unije o temeljnim pravima

312 | Package Travel, Package Holidays and Package Tours Regulations 1992 (Uredba iz 1992. o putovanjima, odmorima i kružnim putovanjima u paket-aranžmanima, u daljnjem tekstu: Uredba iz 1992.) od 22. prosinca 1992. u pravo Ujedinjene Kraljevine prenijela je Direktivu Vijeća 90/314/EEZ od 13. lipnja 1990. o putovanjima, odmorima i kružnim putovanjima u paket aranžmanima (SL 1990., L 158, str. 59.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 60., str. 27.).

koja se odnosi na uvjete nastanka odgovornosti za pravilno izvršenje njegovih ugovornih obveza³¹³ te na odredbu Uredbe iz 1992. u pogledu oslobođenja od odgovornosti kad je do neizvršenja ili nepravilnog izvršenja ugovora došlo zbog događaja koji on ili drugi pružatelj usluge nisu mogli predvidjeti ili spriječiti³¹⁴.

Nakon žalbe, koja je podnesena protiv odbijanja zahtjeva za naknadu štete koji je podnijela osoba X, Supreme Court of the United Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) uputio je Sudu prethodna pitanja koja se odnose na doseg članka 5. stavka 2. treće alineje Direktive 90/314, u dijelu u kojem se njime predviđa razlog za izuzeće od odgovornosti organizatora putovanja u paket-aranžmanu za pravilno izvršenje obveza koje proizlaze iz ugovora o takvom putovanju sklopljenog između tog organizatora i potrošača i koji uređuje ta direktiva. Odgovarajući na ta pitanja Sud je presudio da tu odredbu treba tumačiti na način da se u slučaju neizvršenja ili nepravilnog izvršenja tih obveza zbog radnji zaposlenika pružatelja usluga u izvršavanju navedenog ugovora taj zaposlenik ne može smatrati pružateljem usluga u svrhu primjene te odredbe, a organizator ne može osloboditi odgovornosti koja proizlazi iz takvog neizvršenja ili nepravilnog izvršenja, primjenom navedene odredbe.

Ocjena Suda

Sud uvodno podsjeća na to da Direktiva 90/314 uspostavlja, među ostalim, sustav ugovorne odgovornosti organizatora putovanja u paket-aranžmanima u odnosu na potrošače koji su s njima sklopili ugovor o takvim putovanjima, od kojeg se ne može odstupiti ugovornom odredbom³¹⁵. Jedina dopuštena odstupanja od te odgovornosti jesu ona koja su taksativno navedena u Direktivi 90/314³¹⁶. Jedna od posebnosti te odgovornosti organizatora jest ta da obuhvaća pravilno ispunjenje obveza pružatelja usluga koje proizlaze iz ugovora o putovanju u paket-aranžmanu.

Nadalje, što se tiče pojma „pružatelj usluga“, Sud utvrđuje da on nije definiran ni Direktivom 90/314 ni izričitim upućivanjem u toj direktivi na pravo država članica, tako da ga treba tumačiti autonomno i ujednačeno. S obzirom na uobičajeni smisao tog pojma i činjenicu da se obveze koje proizlaze iz ugovora o putovanju u paket-aranžmanu mogu ispuniti posredstvom osoba različitih od organizatora, treba ga razumjeti tako da označava fizičku ili pravnu osobu, različitu od organizatora putovanja, koja pruža usluge uz naknadu. S obzirom na navedeno, Sud pojašnjava da se zaposlenik pružatelja usluga ne može sam smatrati pružateljem usluga u smislu Direktive 90/314, jer za razliku od pružatelja usluga nije sklopio nikakav ugovor s organizatorom putovanja u paket-aranžmanu, i svoj posao obavlja u okviru odnosa podređenosti s poslodavcem i stoga pod njegovim nadzorom. Međutim, Sud ne isključuje mogućnost da se radnje ili propusti tog zaposlenika mogu izjednačiti za potrebe sustava odgovornosti iz Direktive 90/314 s onima pružatelja usluga koji ga zapošljava. Smatra da neizvršenje ili nepravilno izvršenje obveza koje proizlaze iz ugovora o putovanju u paket-aranžmanu, iako se temelje na radnjama koje su počinili zaposlenici pružatelja usluga, može dovesti do ugovorne

313| U skladu s člankom 5. stavkom 10. točkom (b) ugovora, organizator putovanja preuzima odgovornost ako zbog njegove krivnje ili zbog krivnje njegovih zastupnika ili dobavljača, bilo koji dio turističkog aranžmana koji je rezerviran prije odlaska iz Ujedinjene Kraljevine nije onakav kako je opisan u brošuri osim ako je šteta prouzročena suugovaratelju ili članu njegove skupine nastala krivnjom suugovaratelja ili je posljedica nepredviđenih okolnosti koje, čak i uz svu dužnu pažnju, organizator, njegovi zastupnici ili dobavljači nisu mogli predvidjeti ili izbjeći.

314| Na temelju članka 15. stavka 2. točke (c) podtočke ii. Uredbe iz 1992., „druga ugovorna strana odgovorna je potrošaču za svu štetu koja mu je nanesena zbog neizvršenja ili nepravilnog izvršenja ugovora, osim ako neizvršenje ili nepravilno izvršenje ugovora nije prouzročeno ni krivnjom druge ugovorne strane ni krivnjom drugog pružatelja usluga jer je do takvog neizvršenja došlo zbog događaja koji druga ugovorna strana ili pružatelj usluga čak i uz svu dužnu pažnju nije mogao predvidjeti ili spriječiti“.

315| Članak 5. stavak 3. Direktive 90/314

316| Članak 5. stavak 2. Direktive 90/314

odgovornosti organizatora jer, s jedne strane, postoji veza između radnje ili propusta kojim je prouzročena šteta potrošaču i obveza organizatora koje proizlaze iz navedenog ugovora o putovanju u paket-aranžmanu i, s druge strane, te obveze izvršava zaposlenik pružatelja usluga koji se nalazi pod njegovim nadzorom. U nedostatku takve odgovornosti došlo bi do neopravdane razlike između odgovornosti organizatora za djela koja su počinili njihovi pružatelji usluga i odgovornosti koja proizlazi iz istih djela koje su počinili zaposlenici tih pružatelja usluga u izvršavanju svojih obveza iz ugovora o putovanju u paket-aranžmanu, što bi organizatoru omogućilo da izbjegne svoju odgovornost.

Naposljetku, Sud podsjeća na to da, iako se može odstupiti od pravila kojim se predviđa odgovornost organizatora putovanja u paket-aranžmanu, razlog za oslobođenje od te odgovornosti koji se odnosi na situacije u kojima neizvršenje ili nepravilno izvršenje ugovora proizlazi iz događaja koji organizator ili pružatelj usluga³¹⁷ nije mogao predvidjeti ili spriječiti treba tumačiti usko, autonomno i ujednačeno. Događaj koji se nije mogao predvidjeti ili spriječiti obuhvaćen tim razlogom razlikuje se od slučaja više sile i treba ga tumačiti jer se taj uzrok temelji na nepostojanju krivnje organizatora ili pružatelja usluga, jer se odnosi na radnju ili incident koji nije obuhvaćen njihovim područjem nadzora. Međutim, budući da su radnje ili propusti zaposlenika pružatelja usluga koji dovode do neizvršenja ili nepravilnog izvršenja obveza organizatora prema potrošaču obuhvaćeni tim područjem nadzora, ne može ih se smatrati događajima koji se ne mogu predvidjeti ili spriječiti. Stoga se organizator ne može osloboditi svoje odgovornosti koja proizlazi iz takvog neizvršenja ili nepravilnog izvršenja ugovora.

XV. Ekonomska i monetarna politika

U području ekonomske i monetarne politike treba istaknuti četiri presude. U prvoj presudi Sud pojašnjava uvjete u kojima države članice mogu predvidjeti ograničenja plaćanja euronovčanicama i eurokovanicama. U drugoj i trećoj presudi Sud iznosi pojašnjenja o funkcioniranju Jedininstvenog sanacijskog odbora (SRB) u okviru jedinstvenog sanacijskog mehanizma. Naposljetku, u četvrtoj presudi Sud odlučuje o dosegu nadležnosti Europskog nadzornog tijela za bankarstvo (EBA) za izdavanje smjernica upućenih nadležnim tijelima ili financijskim institucijama.

Presuda od 26. siječnja 2021. (veliko vijeće), Hessischer Rundfunk (C-422/19 i C-423/19, [EU:C:2021:63](#))

Dvojica njemačkih državljana, obveznici plaćanja radio-televizijske pristojbe u saveznoj zemlji Hessen (Njemačka), predložila su Hessischer Rundfunku (ustanovi za radiodifuziju u Hessenu) gotovinsko plaćanje te pristojbe. Pozivajući se na svoj Statut o postupku plaćanja radio-televizijskih pristojbi, kojim se isključuje svaka mogućnost gotovinskog plaćanja navedene pristojbe³¹⁸, Hessischer Rundfunk odbio je njihov prijedlog te im je poslao platne naloge.

317 | Članak 5. stavak 2. treća alineja Direktive 90/314

318 | Članak 10. stavak 2. Satzunga des Hessischen Rundfunks über das Verfahren zur Leistung der Rundfunkbeiträge (Statut ustanove za radiodifuziju u saveznoj zemlji Hessen o postupku plaćanja radio-televizijskih pristojbi) od 5. prosinca 2012.

Dvojica njemačkih državljana podnijela su pravno sredstvo protiv tih platnih naloga, a spor je stigao do Bundesverwaltungsgerichta (Savezni upravni sud, Njemačka). Taj je sud istaknuo da isključenje mogućnosti plaćanja radio-televizijske pristojbe euronovčanicama, koje je propisano Statutom Hessischer Rundfunka o postupku plaćanja radio-televizijskih pristojbi, povređuje odredbu saveznog prava višeg ranga kojom se propisuje da su euronovčanice neograničeno zakonsko sredstvo plaćanja³¹⁹.

Međutim, budući da je dvojio o usklađenosti te odredbe saveznog prava s isključivom nadležnošću Unije u području monetarne politike za države članice čija je valuta euro, Bundesverwaltungsgericht (Savezni upravni sud) uputio je Sudu zahtjev za prethodnu odluku. Taj je sud također pitao onemogućuje li se statusom euronovčanica kao zakonskog sredstva plaćanja javnim subjektima država članica da isključe mogućnost oslobođenja gotovinskim plaćanjem od platne obveze koju nalažu tijela javne vlasti, kao što je to slučaj s plaćanjem radio-televizijske pristojbe u saveznoj zemlji Hessen.

Sud, zasjedajući u velikom vijeću, presuđuje da država članica čija je valuta euro može u okviru organizacije svoje javne uprave donijeti mjeru kojom se ta uprava obvezuje na prihvatanje gotovinskih plaćanja ili kojom se zbog razloga od javnog interesa i pod određenim uvjetima uvodi odstupanje od te obveze.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud tumači pojam „monetarna politika” u području u kojem Unija raspolaže isključivom nadležnošću za države članice čija je valuta euro³²⁰.

Najprije, Sud pojašnjava da taj pojam nije ograničen samo na svoju operativnu provedbu, nego također podrazumijeva normativnu dimenziju, čiji je cilj zajamčiti status eura kao jedinstvene valute. Nadalje, Sud ističe da se pripisivanjem statusa „zakonitog sredstva plaćanja”³²¹ samo euronovčanicama koje izdaju Europska središnja banka i nacionalne središnje banke utvrđuje njihov službeni status u europodručju, isključujući pritom mogućnost da druge novčanice imaju taj status. U tom pogledu Sud dodaje da pojam „zakonsko sredstvo plaćanja” u pogledu sredstva plaćanja izraženog u novčanoj jedinici znači da se to sredstvo plaćanja općenito ne može odbiti prilikom ispunjenja duga izraženog u istoj novčanoj jedinici. Naposljetku, Sud naglašava da se činjenicom da se zakonodavcu Unije omogućuje utvrđenje mjera potrebnih za uporabu eura kao jedinstvene valute³²² odražava zahtjev uspostave ujednačenih načela za sve države članice čija je valuta euro i doprinosi ostvarenju glavnog cilja monetarne politike Unije, koji se sastoji od održavanja stabilnosti cijena.

Slijedom toga, Sud smatra da je samo Unija nadležna odrediti status zakonskog sredstva plaćanja koji se priznaje euronovčanicama. U tom pogledu Sud podsjeća na to da, kada je Uniji dodijeljena isključiva nadležnost, države članice ne mogu donositi ili zadržavati odredbu koja ulazi u tu nadležnost, čak i u slučaju kada Unija nije izvršila svoju isključivu nadležnost.

319| Članak 14. stavak 1. druga rečenica Gesetza über die Deutsche Bundesbank (Zakon o Njemačkoj saveznoj banci), u verziji objavljenoj 22. listopada 1992. (BGBl. 1992. I, str. 1782.), kako je izmijenjen Zakonom od 4. srpnja 2013. (BGBl. 2013. I, str. 1981.)

320| Na temelju članka 3. stavka 1. točke (c) UFEU-a, s obzirom na to da prema članku 2. stavku 1. UFEU-a samo Unija može donositi i usvajati pravno obvezujuće akte u tom području.

321| Status zakonskog sredstva plaćanja euronovčanica propisan je člankom 128. stavkom 1. trećom rečenicom UFEU-a, člankom 16. prvim stavkom trećom rečenicom Protokola (br. 4) o Statutu Europskog sustava središnjih banaka i Europske središnje banke (SL 2016., C 202, str. 230.) kao i člankom 10. drugom rečenicom Uredbe Vijeća (EZ) br. 974/98 od 3. svibnja 1998. o uvođenju eura (SL 1998., L 139, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 10., svezak 3., str. 38.).

322| Članak 133. UFEU-a

S obzirom na navedeno, Sud ističe da za propisivanje ili očuvanje djelotvornosti euronovčanica kao zakonskog sredstva plaćanja nije potrebno naložiti apsolutnu obvezu njihova prihvaćanja kao sredstva plaćanja. Također nije nužno da Unija sveobuhvatno i ujednačeno utvrdi iznimke od te načelne obveze, pod uvjetom da je u pravilu moguće gotovinsko plaćanje.

Slijedom toga, Sud zaključuje da su države članice čija je valuta euro nadležne za uređivanje načina ispunjenja platnih obveza, pod uvjetom da je u pravilu moguće gotovinsko plaćanje sredstvima plaćanja izraženima u toj valuti. Stoga država članica može donijeti mjeru kojom obvezuje svoju javnu upravu na prihvaćanje gotovinskih plaćanja u toj valuti.

Kao drugo, Sud ističe da status euronovčanica i eurokovanica kao zakonskog sredstva plaćanja načelno podrazumijeva obvezu njihova prihvaćanja. Međutim, Sud pojašnjava da tu obvezu države članice načelno mogu ograničiti zbog razloga od javnog interesa, pod uvjetom da su ta ograničenja proporcionalna zadanom cilju od javnog interesa, što osobito podrazumijeva da su za ispunjenje novčanih obveza dostupna druga zakonska sredstva plaćanja.

U tom pogledu Sud navodi da je u javnom interesu da se iznosi novčanih dugova prema javnim subjektima mogu namiriti na način koji za njih ne podrazumijeva nerazuman trošak koji bi ih sprečavao da osiguraju pružene usluge uz manje troškove. Stoga razlog od javnog interesa koji se temelji na potrebi jamstva ispunjenja platne obveze koju nalažu tijela javne vlasti može opravdati ograničenje gotovinskih plaćanja, osobito kada je broj obveznika plaćanja pristojbe od kojih se potraživanje mora naplatiti vrlo velik.

Međutim, na Bundesverwaltungsgerichtu (Savezni upravni sud, Njemačka) je da provjeri je li takvo ograničenje proporcionalno cilju učinkovite naplate radio-televizijske pristojbe, osobito s obzirom na činjenicu da alternativna zakonska sredstva plaćanja lako mogu biti nedostupna svim osobama koje su obveznici plaćanja te pristojbe.

Presuda od 6. svibnja 2021., ABLV Bank i dr./ESB (C-551/19 P i C-552/19 P, EU:C:2021:369)

Žalitelji su društvo ABLV Bank AS, kreditna institucija sa sjedištem u Latviji i društvo majka grupe ABLV (predmet C-551/19 P), i dioničari društva ABLV Bank AS (predmet C-552/19 P). Društvo ABLV Bank Luxembourg SA kreditna je institucija sa sjedištem u Luksemburgu koja je jedno od društava kćeri grupe ABLV i čije je društvo ABLV Bank jedini dioničar. Te se dvije institucije smatraju značajnima te su stoga bile podvrgnute nadzoru Europske središnje banke (ESB) u okviru jedinstvenog nadzornog mehanizma uvedenog Uredbom br. 1024/2013³²³.

United States Department of the Treasury (Ministarstvo financija Sjedinjenih Američkih Država) objavio je 13. veljače 2018. da namjerava donijeti posebne mjere kako bi spriječio da grupa ABLV pristupi financijskom sustavu u dolarima Sjedinjenih Država (USD). Nakon te najave, grupa se našla u poteškoćama, što je dovelo do početka ispitivanja treba li usvojiti sanaciju predviđenu Uredbom br. 806/2014³²⁴.

323 | U smislu članka 6. stavka 4. Uredbe Vijeća (EU) br. 1024/2013 od 15. listopada 2013. o dodjeli određenih zadaća Europskoj središnjoj banci u vezi s politikama bonitetnog nadzora kreditnih institucija (SL 2013., L 287, str. 63., u daljnjem tekstu: Uredba o SSM-u)

324 | Uredba (EU) br. 806/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. srpnja 2014. o utvrđivanju jedinstvenih pravila i jedinstvenog postupka za sanaciju kreditnih institucija i određenih investicijskih društava u okviru jedinstvenog sanacijskog mehanizma i jedinstvenog fonda za sanaciju te o izmjeni Uredbe (EU) br. 1093/2010 (SL 2014., L 225, str. 1. i ispravak SL 2015., L 101, str. 62.; u daljnjem tekstu: Uredba o SRM-u)

Sanacijski postupak je složen postupak koji, ovisno o slučaju, uključuje više europskih tijela, kao što su ESB, Jedinstveni sanacijski odbor (u daljnjem tekstu: SRB), Europska komisija, Vijeće Europske unije i predmetna nacionalna sanacijska tijela.

U ovom je slučaju ESB 18. veljače 2018. naložio Finanšu un kapitāla tirgus komisiji (Komisija za financijska tržišta i tržišta kapitala, Latvija), nacionalnom sanacijskom tijelu Latvije, da uvede moratorij kako bi društvu ABLV Bank omogućio da stabilizira svoju situaciju. Također je pozvao Commission de surveillance du secteur financier (Komisija za nadzor financijskog sektora, Luksemburg), luksemburško nacionalno sanacijsko tijelo, da poduzme slične mjere u pogledu društva ABLV Bank Luxembourg.

U skladu s Uredbom o SRM-u, ESB je 22. veljače 2018. SRB-u dostavio svoj nacrt procjene o propadanju ili vjerojatnoj propasti društava ABLV Bank i ABLV Bank Luxembourg. Dana 23. veljače 2018. zaključio je da društva ABLV Bank i ABLV Bank Luxembourg propadaju ili je vjerojatno da će propasti³²⁵. Međutim, SRB je istog dana smatrao da sanacijska mjera u slučaju tih banaka nije nužna radi javnog interesa³²⁶.

Tužbama podnesenima Općem sudu 3. svibnja 2018.³²⁷, žalitelji su zatražili poništenje ESB-ovih akata kojima je utvrđeno propadanje ili vjerojatna propast tih banaka. Opći je sud rješenjima od 6. svibnja 2019. odbacio tužbe kao nedopuštene, pri čemu je smatrao da pobijani akti predstavljaju pripremne mjere u postupku, kojima se SRB-u omogućuje da donese odluku³²⁸.

Sud odbija žalbe žaliteljâ. U svojoj presudi razlikuje SRB-ove i ESB-ove zadaće.

Ocjena Suda

Svojim prvim žalbenim razlogom žalitelji ističu da je Opći sud, u svrhu ocjene dopuštenosti tužbi, morao uzeti u obzir ESB-ovu procjenu propadanja banka.

Sud smatra da Opći sud nije povrijedio sudsku praksu u skladu s kojom, za ocjenu dopuštenosti tužbe, valja razmatrati bit pobijanog akta, s obzirom na objektivne kriterije poput njegova sadržaja, konteksta njegova donošenja i ovlasti institucije koja ga je donijela. Osim toga, Opći sud nije počinio pogrešku koja se tiče prava ni kad je u obzir uzeo ESB-ovu namjeru, pri čemu je, međutim, tom subjektivnom kriteriju dao komplementarnu ulogu.

Prema mišljenju Suda, pogrešno je pretpostaviti da svi akti institucija imaju svojstvo odluke, osim ako je u njima jasno navedeno da to nije slučaj. Takva bi pretpostavka bila u suprotnosti sa sudskom praksom Suda. Kao odgovor na argumente žalitelja, Sud ističe da ESB-ova ocjena proporcionalnosti planirane mjere nije dovoljan element za potvrdu obvezujuće prirode tog akta procjene. Naime, svaka mjera mora biti u skladu s općim načelima prava Unije, među kojima je i načelo proporcionalnosti, tako da je analizu proporcionalnosti mjere moguće provesti u međuaktu tijekom upravnog postupka koji se sastoji od više faza. Kad je riječ o tome da ESB priopćava i objavljuje akte o kojima je riječ, to ne znači da ih je ESB namjeravao učiniti obvezujućima

325| U skladu s člankom 18. stavkom 1. prvim podstavkom točkom (c) Uredbe o SRM-u

326| U smislu članka 18. stavka 1. prvog podstavka točke (c) i članka 18. stavka 5. Uredbe o SRM-u

327| Predmeti T-281/18 i T-283/18

328| Tužbama koje su Općem sudu također podnesene 3. svibnja 2018., žalitelji su pokrenuli postupke radi poništenja SRB-ovih odluka od 23. veljače 2018. (T-280/18 i T-282/18). Ti se postupci još vode pred Općim sudom.

niti da su oni sami po sebi takvi. Kad je riječ o ESB-ovoj tvrdnji o neizbježnosti likvidacije kreditnih institucija, Sud ističe da takva likvidacija nije posljedica ESB-ovih akata, nego odluke koju su dioničari tog društva donijeli slijedom SRB-ove odluke prema kojoj nije bilo nužno radi javnog interesa primijeniti sanacijske programe.

Prije odgovora na drugi žalbeni razlog, Sud ističe značajke Uredbe o SRM-u. Jedan od ciljeva te uredbe je brzo donošenje odluka, kako se ne bi ugrozila financijska stabilnost predmetnog subjekta. Međutim, priznavanje svojstva odluke ESB-ovoj procjeni o propadanju ili vjerojatnoj propasti subjekta moglo bi znatno utjecati na brzinu tog postupka. Osim toga, Sud ističe da se čini da to što je pokretanje sudskog postupka predviđeno samo protiv SRB-ovih odluka³²⁹ potvrđuje da zakonodavac Unije ESB-u nije namjeravao dodijeliti nadležnost za odlučivanje u tom području.

Sud podsjeća na to da SRB može donijeti sanacijski program samo ako su ispunjena tri uvjeta³³⁰: subjekt propada ili je vjerojatno da će propasti, nije razumno očekivati da bi druge mjere spriječile njegovo propadanje u razumnom vremenskom razdoblju i nužnost sanacijske mjere radi javnog interesa.

Sud tvrdi da se ESB-ova procjena o propadanju ili vjerojatnoj propasti odnosi samo na jedan od tih uvjeta. Napominje i da je donošenje procjene primarno ESB-ova uloga, zbog njegova stručnog znanja i pristupa informacijama o bonitetu. Međutim, SRB može sam izvršiti procjenu o propadanju ili vjerojatnoj propasti, na primjer kada ESB smatra da nije riječ o propadanju, te je isključivo on nadležan za odlučivanje o tome jesu li tri uvjeta ispunjena. Nije vezan ESB-ovom procjenom te se može s njom ne složiti. S druge strane, dužan je ispraviti nepravilnost s obzirom na to da je protiv njegovih odluka moguće pokrenuti sudske postupke³³¹.

Prema mišljenju Suda, ESB, kao nadzorno tijelo, raspolaže posebnim stručnim znanjem. Međutim, razlika između nadzora i sanacije kreditnih institucija ne utječe na prirodu procjene kao pripremnog akta: dakle, akt o oduzimanju odobrenja za rad subjektu nije istovrijedan procjeni o propadanju ili vjerojatnoj propasti subjekta.

Presuda od 15. srpnja 2021. (veliko vijeće), Komisija/Landesbank Baden-Württemberg i SRB (C-584/20 P i C-621/20 P, [EU:C:2021:601](#))

SRB je 11. travnja 2017. u okviru financiranja Jedinственог фонда за санацију (SRF) donio odluku kojom je utvrđen iznos *ex ante* doprinosa svake institucije SRF-u za 2017.³³². Među tim se institucijama nalazilo društvo Landesbank Baden-Württemberg, njemačka kreditna institucija.

Nakon što mu je društvo Landesbank Baden-Württemberg podnijelo tužbu za poništenje, Opći sud poništio je spornu odluku u dijelu u kojem se odnosila na tu instituciju³³³. Smatrao je da ta odluka ne ispunjava zahtjev potvrde vjerodostojnosti te je u interesu dobrog sudovanja utvrdio povrh toga da je tu odluku SRB donio protivno obvezi obrazlaganja. U tom je pogledu presudio, među ostalim, da sporna odluka ne sadržava gotovo nijedan element koji služi za izračun *ex ante* doprinosa SRF-u i da njezin prilog ne sadržava dostatne elemente za provjeru točnosti tog doprinosa.

329 | Članak 86. stavak 2. Uredbe o SRM-u

330 | Članak 18. stavak 1. prvi podstavak točke (a) do (c) Uredbe o SRM-u

331 | Članak 86. stavak 2. Uredbe o SRM-u

332 | Odluka SRB-a donesena na njegovoj izvršnoj sjednici od 11. travnja 2017. o izračunu *ex ante* doprinosa Jedinственом фонду за санацију за 2017. (SRB/ES/SRF/2017/05) (u daljnjem tekstu: sporna odluka)

333 | Presuda od 23. rujna 2020., *Landesbank Baden-Württemberg/SRB* (T-411/17, [EU:T:2020:435](#))

Nakon što su mu žalbe podnijeli Komisija (predmet C-584/20 P) i SRB (predmet C-621/20 P), Sud, odlučujući u velikom vijeću, ukida presudu Općeg suda. Odlučivši konačno o sporu on poništava spornu odluku u odnosu na društvo Landesbank Baden-Württemberg zbog nedostatnosti obrazloženja, iako je ipak zauzeo drukčiji pristup od Općeg suda u vezi s dosegom obveze obrazlaganje takve odluke.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud zaključuje da je Opći sud povrijedio načelo kontradiktornosti, s obzirom na to da SRB-u nije omogućio da svrhovito zauzme stajalište o razlogu koji je Opći sud istaknuo po službenoj dužnosti i koji se temelji na nepostojanju dovoljno dokaza o potvrdi vjerodostojnosti priloga spornoj odluci.

U tom pogledu podsjeća na to da se, kako bi se zajamčilo djelotvorno poštovanje načela kontradiktornosti, prethodni poziv strankama da podnesu svoja očitovanja o razlogu koji sud Unije namjerava istaknuti po službenoj dužnosti mora uputiti pod uvjetima koji im omogućuju da svrsishodno i učinkovito zauzmu stajalište o tom razlogu, također i, prema potrebi, tako da tom sudu podnesu dokaze koji su nužni kako bi on mogao odlučiti o navedenom razlogu uz potpuno poznavanje stvari. Prema tome, Opći sud morao je obavijestiti stranke da svoju odluku namjerava zasnovati na razlogu koji se temelji na nepostojanju potvrde vjerodostojnosti sporne odluke i, slijedom toga, pozvati ih da mu podnesu argumente koje smatraju korisnima kako bi on mogao odlučiti o tom razlogu. No, u konkretnom slučaju, Opći sud nije niti prije rasprave niti na njoj zapravo omogućio SRB-u da na svrhovit i učinkovit način zauzme stajalište o tom razlogu, osobito tako da podnese dokaze koji se odnose na potvrdu vjerodostojnosti sporne odluke.

Utvrdivši tako da je Opći sud povrijedio načelo kontradiktornosti, Sud je presudio da je SRB u dovoljnoj mjeri osigurao potvrdu vjerodostojnosti sporne odluke kao cjeline, kako glede njezina teksta tako i glede njezina priloga, osobito korištenjem informatičkog sustava ARES.

Kao drugo, Sud se izjašnjava o obvezi obrazlaganja koju SRB ima radi donošenja odluke poput sporne odluke.

Prije svega ističe da Opći sud nije pravilno ocijenio doseg te obveze s obzirom na to da je presudio da je SRB bio dužan u obrazloženje sporne odluke uvrstiti elemente na temelju kojih društvo Landesbank Baden-Württemberg može provjeriti točnost izračuna svojeg *ex ante* doprinosa SRF-u za 2017., pri čemu povjerljivost nekih od tih elemenata ne može utjecati na tu obvezu.

S jedne strane, ne mora obrazloženje svake odluke institucije, tijela, ureda ili agencije Unije, kojom se privatnom subjektu nalaže plaćanje novčanog iznosa, sadržavati nužno sve elemente na temelju kojih njezin adresat može provjeriti točnost izračuna visine tog iznosa. S druge strane, institucije, tijela, uredi i agencije Unije ne smiju načelno, na temelju načela zaštite poslovne tajne kao općeg načela prava Unije, odati konkurentima privatnog subjekta povjerljive informacije koje je on pružio.

Uzimajući u obzir logiku sustava financiranja SRF-a i način izračuna *ex ante* doprinosa SRF-u, koji se zasniva, među ostalim, na upotrebi povjerljivih podataka o financijskom stanju institucija na koje se taj izračun odnosi, obveza obrazlaganja sporne odluke mora se odvagnuti sa SRB-ovom obvezom poštovanja poslovne tajne tih institucija. Međutim, potonja obveza ne smije se tumačiti toliko široko da obvezu obrazlaganja liši njezine biti. U tom pogledu, obrazlaganje odluke kojom se privatnom subjektu nalaže plaćanje novčanog iznosa, a da mu se ne iznesu svi elementi na temelju kojih se može točno provjeriti izračun visine tog novčanog iznosa, ne ugrožava nužno, u svakom slučaju, bit obveze obrazlaganja.

Stoga Sud zaključuje da se u konkretnom slučaju obveza obrazlaganja poštuje kad, iako adresatima odluke kojom su utvrđeni *ex ante* doprinosi SRF-u nisu dostavljeni podaci obuhvaćeni poslovnom tajnom, oni raspolažu metodom izračuna koju je SRB upotrijebio te dovoljnim informacijama da u bitnome shvate na koji se način njihov osobni položaj uzeo u obzir u svrhu izračuna njihova *ex ante* doprinosa SRF-u, s obzirom na položaj svih ostalih dotičnih institucija.

Nadalje, Sud nije potvrdio utvrđenje Općeg suda prema kojem je povreda SRB-ove obveze obrazlaganja, za dio izračuna *ex ante* doprinosâ SRF-u koji se odnosi na prilagođavanje razmjerno profilu rizičnosti dotičnih institucija, proizišla iz nezakonitosti određenih odredaba Delegirane uredbe 2015/63³³⁴.

Nakon što je detaljno prikazao mehanizam za prilagođavanje profilu rizičnosti *ex ante* doprinosâ SRF-u, koji se zapravo osigurava raspoređivanjem dotičnih institucija na temelju određenih vrijednosti u „skupove“ koji *in fine* omogućavaju da se utvrdi multiplikator za prilagodbu riziku, Sud pojašnjava da SRB može, a da pritom ne povrijedi svoju obvezu poštovanja poslovne tajne, otkriti granične vrijednosti „skupova“ i pokazatelje koji se odnose na njih. Tim se otkrivanjem nastoji omogućiti dotičnoj instituciji da se uvjeri, među ostalim, da je prilikom diskretizacije pokazatelja stvarno razvrstana u skladu sa svojim ekonomskim položajem, da se ta diskretizacija odvijala u skladu s metodom utvrđenom u Delegiranoj uredbi 2015/63 na temelju uvjerljivih podataka i da su se u obzir uzeli svi čimbenici rizika.

Štoviše, drugi koraci u metodi izračuna *ex ante* doprinosâ SRF-u počivaju na agregiranim podacima dotičnih institucija koji se mogu otkriti u agregiranom obliku, a da se ne ugrozi SRB-ova obveza da poštuje poslovnu tajnu.

Prema tome, Sud zaključuje da Delegirana uredba 2015/63 ne sprečava SRB da u agregiranom i anonimiziranom obliku otkrije dovoljno informacija kako bi se instituciji omogućilo da shvati na koji se način njezin osobni položaj uzeo u obzir prilikom izračuna njezina *ex ante* doprinosa SRF-u, s obzirom na položaj svih ostalih dotičnih institucija. Doduše, obrazloženje zasnovano na otkrivanju relevantnih informacija u agregiranom i anonimiziranom obliku ne omogućava svakoj instituciji da sustavno otkrije moguću pogrešku koju je SRB počinio prilikom prikupljanja i agregiranja relevantnih podataka. S druge strane, ono je dostatno da omogućí toj instituciji da se uvjeri da su informacije koje je pružila nadležnim tijelima bile uključene u izračun njezina *ex ante* doprinosa SRF-u, u skladu s relevantnim pravilima prava Unije, i da se na temelju njezina općenitog poznavanja financijskog sektora prepozna moguća upotreba neuvjerljivih ili očito netočnih informacija te utvrdi treba li podnijeti tužbu za poništenje protiv SRB-ove odluke kojom se utvrđuje njezin *ex ante* doprinos SRF-u. Sud pojašnjava, međutim, da taj pristup u vezi s obrazloženjem neke odluke poput sporne odluke ne zadire u mogućnost sudova Unije da radi provedbe djelotvornog sudskog nadzora u skladu sa zahtjevima iz članka 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima zatraže od SRB-a podnošenje podataka koji mogu opravdati izračune čija se točnost pred njima osporava, i time, prema potrebi, osiguraju povjerljivost tih podataka.

Naposljetku, Sud presuđuje da sporna odluka nije dostatno obrazložena jer elementi koji se nalaze u njoj kao i oni dostupni na SRB-ovoj internetskoj stranici na datum te odluke obuhvaćaju tek dio relevantnih informacija koje je SRB mogao priopćiti bez ugrožavanja poslovne tajne. Konkretno, ni prilog toj odluci ni SRB-ova internetska stranica nisu sadržavali podatke o graničnim vrijednostima svakog „skupa“ i o vrijednostima pokazatelja koji se odnose na njih. Slijedom navedenog, sporna odluka poništena je u dijelu u kojem se odnosi na društvo Landesbank Baden-Württemberg.

³³⁴ | Delegirana uredba Komisije (EU) 2015/63 od 21. listopada 2014. o dopuni Direktive 2014/59/EU Europskog parlamenta i Vijeća u vezi s *ex ante* doprinosima aranžmanima financiranja sanacije (SL 2015., L 11, str. 44. i ispravak SL 2017., L 156, str. 38.). U pobijanoj je presudi Opći sud utvrdio nezakonitost članaka 4. do 7. i 9. te Priloga I. toj uredbi u vezi s metodom izračuna *ex ante* doprinosâ SRF-u.

Presuda od 15. srpnja 2021. (veliko vijeće), FBF (C-911/19, [EU:C:2021:599](#))

Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA) izdalo je 2016. Smjernice o sustavima upravljanja bankovnim proizvodima za građanstvo i nadzora nad tim proizvodima³³⁵. Obaviješću objavljenom 8. rujna 2017. na svojoj internetskoj stranici, Autorité de contrôle prudentiel et de résolution (Agencija za bonitetni nadzor i sanaciju, Francuska; u daljnjem tekstu: ACPR) objavio je da je usklađen s tim smjernicama, što ih stoga čini primjenjivima na sve financijske institucije pod njegovim nadzorom.

Fédération bancaire française (Francuski bankarski savez, Francuska) (u daljnjem tekstu: FBF) podnio je 8. studenoga 2017. Conseilu d'État (Državno vijeće, Francuska) tužbu za poništenje ACPR-ove obavijesti. FBF je naveo da EBA-ine smjernice, koje su postale primjenjive na temelju te obavijesti, nisu valjane jer to tijelo nije nadležno za izdavanje takvih smjernica.

Budući da je imao dvojbe, s jedne strane, u pogledu pravnih sredstava dostupnih kako bi se osigurao nadzor suda Unije nad zakonitošću spornih smjernica te, s druge strane, u pogledu valjanosti tih smjernica s obzirom na okvir ovlasti dodijeljene EBA-i sekundarnim pravom, Conseil d'État (Državno vijeće) uputio je Sudu zahtjev za prethodnu odluku, u kojem je od njega tražio da se izjasni o tim aspektima.

Nakon što je u svojoj presudi, koju je donijelo veliko vijeće, najprije utvrdio da EBA-ine smjernice ne mogu biti predmet tužbe za poništenje na temelju članka 263. UFEU-a, Sud se proglašava nadležnim za ocjenjivanje valjanosti tih smjernica u prethodnom postupku na temelju članka 267. UFEU-a te potvrđuje njihovu valjanost.

Ocjena Suda

Kad je riječ o sudskom nadzoru suda Unije nad spornim smjernicama, Sud ističe da ti akti ne mogu biti predmet tužbe za poništenje na temelju članka 263. UFEU-a jer njihov cilj nije stvaranje obvezujućih pravnih učinaka.

U tom pogledu naglašava da iz Uredbe br. 1093/2010³³⁶ proizlazi da nadležna tijela koja su adresati spornih smjernica nisu dužna uskladiti se s njima i imaju mogućnost odstupiti od njih, a u tom slučaju moraju obrazložiti svoje stajalište. Tako se za te smjernice ne može smatrati da proizvode obvezujuće pravne učinke u odnosu na ta nadležna tijela ili financijske institucije. Stoga Sud smatra da je zakonodavac Unije, time što ju je ovlastio za izdavanje smjernica i preporuka, EBA-i želio dodijeliti ovlast poticanja i uvjeravanja, što se razlikuje od ovlasti donošenja akata s obvezujućom snagom.

Međutim, okolnost da sporne smjernice nemaju obvezujuće pravne učinke ne može isključiti nadležnost Suda da u prethodnom postupku odluči o njihovoj valjanosti. Prema tome, Sud se na temelju članka 267. UFEU-a proglašava nadležnim za ocjenjivanje valjanosti spornih smjernica.

Provodi ocjenu te valjanosti s obzirom na odredbe Uredbe br. 1093/2010 kako bi provjerio jesu li te smjernice obuhvaćene EBA-inim ovlastima.

335 | Smjernice od 22. ožujka 2016. (EBA/GL/2015/18) (u daljnjem tekstu: sporne smjernice)

336 | Članak 16. stavak 3. Uredbe (EU) br. 1093/2010 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. studenoga 2010. o osnivanju Europskog nadzornog tijela (Europskog nadzornog tijela za bankarstvo), kojom se izmjenjuje Odluka br. 716/2009/EZ i stavlja izvan snage Odluka Komisije 2009/78/EZ (SL 2010., L 331, str. 12.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 12., str. 80.)

Prije svega naglašava da, s obzirom na to da iz Uredbe br. 1093/2010 proizlazi da je zakonodavac Unije precizno ograničio EBA-inu ovlast izdavanja smjernica na temelju objektivnih kriterija, izvršavanje te ovlasti mora podlijegati strogom sudskom nadzoru s obzirom na te kriterije. Okolnost da sporne smjernice ne proizvode obvezujuće pravne učinke ne može utjecati na opseg tog nadzora.

Potom Sud pojašnjava da je EBA-ina ovlast djelovanja ograničena u smislu da je to tijelo nadležno za izdavanje smjernica samo ako je zakonodavac Unije to izričito predvidio. Nakon što je podsjetio na sadržaj odredbi Uredbe br. 1093/2010 o opsegu ovlasti dodijeljenih EBA-i, Sud utvrđuje, s jedne strane, da valjanost smjernica koje to tijelo izdaje ovisi o poštovanju odredaba te uredbe kojima je konkretno uređena EBA-ina ovlast izdavanja smjernica, ali i o tome jesu li te smjernice obuhvaćene područjem EBA-ina djelovanja koje je istom uredbom određeno upućivanjem na primjenu nekih akata Unije navedenih u njoj. S druge strane, EBA može s ciljem osiguravanja zajedničke, ujednačene i dosljedne primjene prava Unije izdavati smjernice o obvezama dotičnih institucija u pogledu bonitetnog nadzora, osobito kako bi se zaštitili interesi deponenata i ulagatelja odgovarajućim uređivanjem preuzimanja financijskih rizika. Naime, u Uredbi br. 1093/2010 ne postoji ništa na temelju čega se može zaključiti da bi iz te ovlasti bile isključene mjere o osmišljavanju i stavljanju na tržište proizvoda, pod uvjetom da su te mjere obuhvaćene područjem EBA-ina djelovanja.

S obzirom na ta razmatranja Sud ispituje jesu li sporne smjernice obuhvaćene, s jedne strane, područjem EBA-ina djelovanja te, s druge strane, posebnim okvirom koji je zakonodavac Unije odredio za izvršavanje EBA-ine ovlasti izdavanja smjernica.

Kad je riječ o području EBA-ina djelovanja, Sud naglašava da valjanost spornih smjernica podliježe uvjetu da su obuhvaćene područjem primjene barem jednog od akata navedenih u Uredbi br. 1093/2010³³⁷ ili da su neophodne radi osiguranja dosljedne i učinkovite primjene takvog akta.

U tom pogledu zaključuje da se sporne smjernice mogu smatrati nužnima za osiguranje dosljedne i učinkovite primjene odredaba direktiva 2013/36, 2007/64, 2009/110 i 2014/17 koje su izravno ili neizravno obuhvaćene Uredbom br. 1093/2010.

Naime, Sud je osobito u pogledu tih prvih triju direktiva naglasio da, s obzirom na to da je cilj spornih smjernica odrediti na koji bi način odnosne institucije trebale uključiti sustave upravljanja proizvodima i nadzora nad tim proizvodima, namijenjene osiguranju da se u njihovim strukturama i unutarnjim postupcima u obzir uzmu značajke ciljanih tržišta kao i značajke dotičnih potrošača, treba smatrati da se tim smjernicama uspostavljaju načela čija je namjena zajamčiti učinkovite procese za utvrđivanje, upravljanje i praćenje rizika kao i odgovarajuće mehanizme unutarnje kontrole u smislu relevantnih odredbi akata navedenih u Uredbi br. 1093/2010³³⁸, kako bi se zajamčilo postojanje robusnog sustava korporativnog upravljanja koji se zahtijeva u tim odredbama.

337 | Sud utvrđuje da se za četiri direktive mora smatrati da su akti navedeni u članku 1. stavku 2. Uredbe br. 1093/2010, a one su: Direktiva 2013/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima, izmjeni Direktive 2002/87/EZ te stavljanju izvan snage direktiva 2006/48/EZ i 2006/49/EZ (SL 2013., L 176, str. 338.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 14., str. 105.), Direktiva 2007/64/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenoga 2007. o platnim uslugama na unutarnjem tržištu i o izmjeni direktiva 97/7/EZ, 2002/65/EZ, 2005/60/EZ i 2006/48/EZ te stavljanju izvan snage Direktive 97/5/EZ (SL 2007., L 319, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 10., svezak 2., str. 172.), Direktiva 2009/110/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. o osnivanju, obavljanju djelatnosti i bonitetnom nadzoru poslovanja institucija za elektronički novac te o izmjeni direktiva 2005/60/EZ i 2006/48/EZ i stavljanju izvan snage Direktive 2000/46/EZ (SL 2009., L 267, str. 7.) (SL, službeno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 11., str. 94.) i Direktiva 2014/17/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 4. veljače 2014. o ugovorima o potrošačkim kreditima koji se odnose na stambene nekretnine i o izmjeni direktiva 2008/48/EZ i 2013/36/EU i Uredbe (EU) br. 1093/2010 (SL 2014., L 60, str. 34. i ispravci SL 2015., L 65, str. 22. i SL 2015., L 246, str. 11.).

338 | Članak 74. stavak 1. Direktive 2013/36, članak 10. stavak 4. Direktive 2007/64 i članak 3. stavak 1. Direktive 2009/110

Kad je riječ o posebnom okviru koji je zakonodavac Unije odredio za izvršavanje EBA-ine ovlasti izdavanja smjernica, Sud utvrđuje da sporne smjernice spadaju u taj okvir³³⁹.

U tom pogledu Sud pojašnjava, kao prvo, da sporne smjernice imaju za cilj doprinosti zaštiti potrošača kao i zaštiti deponenata i ulagatelja iz Uredbe br. 1093/2010. Kao drugo, te su smjernice povezane s funkcijama koje su dodijeljene EBA-i u skladu s tom uredbom glede uređivanja preuzimanja rizika od strane financijskih institucija. Kao treće, za njih treba smatrati da doprinose uvođenju dosljednih, učinkovitih i efektivnih nadzornih praksi unutar Europskog sustava financijskog nadzora³⁴⁰.

Sud iz toga zaključuje da sporne smjernice spadaju u poseban okvir koji je zakonodavac Unije odredio za izvršavanje EBA-ine ovlasti izdavanja smjernica i, slijedom toga, u nadležnost EBA-e. Stoga presuđuje da ispitivanje valjanosti, koje je zatražio sud koji je uputio zahtjev, nije otkrilo nijedan element koji bi utjecao na valjanost navedenih smjernica.

XVI. Socijalna politika

U području socijalne politike treba istaknuti nekoliko presuda. One se odnose na načelo jednakog postupanja u području zaposlenja i rada³⁴¹ koje se primjenjuje na radnike s invaliditetom, kao i na plaće žena i muškaraca koji obavljaju jednak rad ili na pitanje organizacije radnog vremena pripadnika oružanih snaga. Osim toga, jedna se presuda odnosi na zaštitu radnika zaposlenih preko poduzeća za privremeno zapošljavanje. Nadalje, dvije se presude odnose na pojam poslodavca „koji redovno obavlja svoju djelatnost” u državi članici i na uvjete uključivanja u sustave javnog zdravstvenog osiguranja u državama članicama u okviru koordinacije sustava socijalne sigurnosti. Naposljetku, zadnja se presuda odnosi na pitanje provedbe na razini Unije sporazuma sklopljenih između socijalnih partnera.

1. Jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja

Presuda od 26. siječnja 2021., (veliko vijeće), Szpital Kliniczny im. dra J. Babińskiego Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krakowie (C-16/19, EU:C:2021:64)

Osoba VL bila je zaposlena od listopada 2011. do rujna 2016. u jednoj bolnici u Krakovu (Poljska). U prosincu 2011. ishodila je odluku o priznavanju invaliditeta, koju je svojem poslodavcu dostavila istog mjeseca. Kako bi se smanjio iznos doprinosa koje bolnica plaća Državnom fondu za rehabilitaciju osoba s invaliditetom, ravnatelj te institucije, nakon sastanka s osobljem koji je održan u drugoj polovici 2013., odlučio je dodijeliti mjesečni dodatak na plaću radnicima koji nakon tog sastanka dostave odluku o priznavanju invaliditeta. Na

³³⁹ Kako proizlazi iz članka 8. stavaka 1. i 2. kao i članka 16. stavka 1. Uredbe br. 1093/2010, u vezi s njezinim člankom 1. stavkom 5.

³⁴⁰ Praksi na koje se upućuje u članku 8. stavku 1. točki (b) i članku 16. stavku 1. Uredbe br. 1093/2010.

³⁴¹ U ovom dijelu treba istaknuti i presudu donesenu 15. srpnja 2021., *WABE i MH Müller Handel* (C-804/18 i C-341/19, EU:C:2021:594), u dvama predmetima koji se odnose na nošenje islamske marame na radnom mjestu, koja je prikazana u dijelu II.3. „Sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi”

osnovi te odluke dodatak na plaću priznat je trinaestero radnika koji su dostavili odluke o priznavanju invaliditeta nakon tog sastanka, dok šesnaestero radnika koji su odluke o invaliditetu dostavili već ranije, među kojima je bila i osoba VL, nije dobilo taj dodatak.

Nakon što je prvostupanjski sud odbio tužbu koju je podnijela protiv svojeg poslodavca, osoba VL podnijela je žalbu pred sudom koji je uputio zahtjev, Sądom Okręgowym w Krakowie (Okružni sud u Krakovu, Poljska). Prema njezinu mišljenju, praksa njezina poslodavca, koja za učinak ima isključenje nekih radnika s invaliditetom iz prava na dodatak na plaću dodijeljen radnicima s invaliditetom, a koji je za cilj imao isključivo smanjenje iznosa doprinosa bolnice, potičući radnike s invaliditetom koji još nisu dostavili odluke o priznavanju invaliditeta da to učine, protivna je zabrani svake izravne ili neizravne diskriminacije na temelju invaliditeta utvrđene Direktivom 2000/78³⁴².

S obzirom na to, kao i na činjenicu da je imao dvojbe u pogledu tumačenja članka 2. navedene direktive, a osobito u vezi s time može li doći do diskriminacije u smislu te odredbe ako poslodavac pravi razliku unutar jedne skupine radnika koji dijele istu zaštićenu značajku, sud koji je uputio zahtjev želi saznati može li diskriminaciju u smislu navedene odredbe predstavljati poslodavčeva praksa koja se sastoji od isključivanja, od datuma koji je sam odredio, mogućnosti dobivanja dodatka na plaću koji se isplaćuje radnicima s invaliditetom nakon dostave odluke o priznavanju invaliditeta za one radnike koji su tom poslodavcu takvu odluku već dostavili prije navedenog datuma.

Ocjena Suda

Sud je, odlučujući u velikom vijeću, kao prvo ispitao može li razlika u postupanju do koje dolazi unutar jedne skupine osoba s invaliditetom biti obuhvaćena „pojmom diskriminacije“ iz članka 2. Direktive o borbi protiv diskriminacije. U tom pogledu, on ističe da tekst tog članka ne omogućuje donošenje zaključka da je, kada je riječ o tom razlogu zaštite, zabrana diskriminacije predviđena navedenom direktivom ograničena samo na razlike u postupanju koje postoje između osoba s invaliditetom i osoba bez invaliditeta. Ni kontekst tog članka ne omogućuje takvo ograničenje. Što se tiče cilja koji se ostvaruje tom direktivom, on govori u prilog tumačenju u smislu da ona ne ograničava krug osoba u odnosu na koje se može provesti usporedba kako bi se utvrdila diskriminacija na temelju invaliditeta samo na osobe bez invaliditeta. Sud navodi i da bi, iako je točno da su slučajevi diskriminacije na temelju invaliditeta, u smislu navedene direktive, u pravilu takvi da se prema osobama s invaliditetom postupa lošije nego prema osobama bez invaliditeta, zaštita koju pruža ta direktiva bila umanjena ako bi se smatralo da situacija u kojoj do takve diskriminacije dolazi unutar skupine osoba koje sve imaju invaliditet ne potpada sama po sebi pod zabranu diskriminacije koja je njome utvrđena. Stoga načelo jednakog postupanja utvrđeno Direktivom o borbi protiv diskriminacije služi zaštititi radnika s invaliditetom od svake diskriminacije na temelju invaliditeta, ne samo u odnosu na radnike bez invaliditeta, nego i u odnosu na druge radnike s invaliditetom.

Potom je Sud ocjenjivao može li sporna praksa predstavljati diskriminaciju na temelju invaliditeta koja je zabranjena Direktivom o borbi protiv diskriminacije. U vezi s time on navodi, kao prvo, da, kada poslodavac prema nekom radniku postupa nepovoljnije nego prema nekom drugom svojem radniku u usporedivoj situaciji i ako se pokaže, s obzirom na sve relevantne činjenice predmeta, da se to nepovoljnije postupanje temelji na invaliditetu prvonavedenog radnika, zato što se zasniva na mjerilu koje je neodvojivo povezano s tim invaliditetom, onda je takvo postupanje suprotno zabrani izravne diskriminacije iz članka 2. stavka 2. točke (a) Direktive o borbi protiv diskriminacije. S obzirom na to da je sporna praksa dovela do razlike

342 | Direktiva Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja (SL 2000., L 303, str. 16.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 69. i ispravak SL 2020., L 63, str. 9.; u daljnjem tekstu: Direktiva o borbi protiv diskriminacije)

u postupanju između dviju kategorija radnika koji se nalaze u usporedivoj situaciji, sud koji je uputio zahtjev obavezan je utvrditi predstavlja li vremenski uvjet koji je nametnuo poslodavac kako bi bilo moguće ostvariti pravo na dodatak na plaću iz glavnog postupka, odnosno dostava odluke o priznavanju invaliditeta nakon datuma koji je taj poslodavac odredio, mjerilo neodvojivo povezano s invaliditetom radnika kojima je taj dodatak uskraćen. Sud u tom pogledu ističe da poslodavac, kako se čini, nije ostavio mogućnost radnicima s invaliditetom koji su mu već dostavili svoje odluke da ih ponovno dostave ili da dostave nove odluke, tako da bi ta praksa mogla definitivno onemogućiti jasno određenoj skupini radnika, koja se sastoji od svih radnika s invaliditetom čiji je invaliditet nužno bio poznat poslodavcu prilikom njezina uvođenja, da ispune taj vremenski uvjet. Naime, oni su svoje stanje već ranije službeno prijavili dostavom odluke o priznavanju invaliditeta.

Kao drugo, Sud ističe da bi, ako bi sud koji je uputio zahtjev, suprotno navedenom, utvrdio da predmetno različito postupanje proizlazi iz naizgled neutralne prakse, on morao provjeriti, kako bi utvrdio predstavlja li ta praksa neizravnu diskriminaciju u smislu članka 2. stavka 2. točke (b) Direktive o borbi protiv diskriminacije, je li ona za učinak imala stavljanje u posebno nepovoljan položaj osobe s određenim invaliditetom u odnosu na osobe s drugim invaliditetima, i, osobito, stavlja li u nepovoljniji položaj određene radnike s invaliditetom zbog posebne naravi njihova invaliditeta, osobito zbog njegove vidljivosti ili zbog toga što je zahtijevao razumne prilagodbe. Naime, prema mišljenju Suda, moglo bi se smatrati da su uglavnom radnici s takvim invaliditetom bili obvezni prije datuma koji je ona odredila bolnici iz glavnog postupka službeno prijaviti svoje zdravstveno stanje dostavom odluke o priznavanju invaliditeta, dok su drugi radnici koji su imali invaliditete druge naravi, primjerice zbog toga što su ti invaliditeti lakši ili neposredno ne zahtijevaju takve prilagodbe, zadržali izbor da to učine ili ne. Stoga praksa poput one o kojoj je ovdje riječ, iako naizgled neutralna, može predstavljati neizravnu diskriminaciju na temelju invaliditeta, ako dovodi u neravnotežan položaj radnike s invaliditetom ovisno o naravi njihova invaliditeta, ako nije objektivno opravdana legitimnim ciljem i ako sredstva za njezino postizanje nisu primjerena i nužna, što je obavezan provjeriti sud koji je uputio zahtjev.

Presuda od 3. lipnja 2021., Tesco Stores (C-624/19, [EU:C:2021:429](#))

Tesco Stores trgovac je na malo koji svoje proizvode prodaje na internetu i u trgovinama koje se nalaze u Ujedinjenoj Kraljevini. U tim trgovinama, različitih površina, zaposleno je ukupno oko 250 000 radnika koji obavljaju različite vrste poslova. To društvo također ima distribucijsku mrežu s oko 11 000 zaposlenika koji obavljaju različite vrste poslova. Oko 6000 zaposlenika ili bivših zaposlenika Tesco Storesa, ženskog i muškog spola, koji rade ili su radili u njegovim trgovinama, tužili su to društvo sudu koji je uputio zahtjev, Watford Employment Tribunalu (Radni sud u Watfordu, Ujedinjena Kraljevina), počevši od veljače 2018., zbog toga što, u suprotnosti s nacionalnim zakonodavstvom i člankom 157. UFEU-a³⁴³, plaća muškaraca i žena za jednak rad nije bila jednaka. Taj je sud odlučio prekinuti postupak povodom zahtjeva muških radnika, s obzirom na to da je smatrao da ishod tih zahtjeva ovisi o ishodu zahtjeva tužiteljica u glavnom postupku, koje su ženskog spola.

One tvrde da su njihov rad i rad muških radnika koje društvo Tesco Stores zapošljava u distribucijskim centrima svoje mreže jednake vrijednosti i da, na temelju članka 157. UFEU-a, imaju pravo svoj rad usporediti s radom tih radnika, iako se on obavlja u različitim poslovnim jedinicama. U skladu s tim člankom, njihovi uvjeti rada i uvjeti rada navedenih radnika mogu se pripisati „jedinственном izvoru“, odnosno društvu Tesco Stores. To društvo pak smatra da članak 157. UFEU-a nema izravan učinak u okviru zahtjeva koji se temelje na radu jednake vrijednosti, tako da se tužiteljice u glavnom postupku na njega ne mogu pozivati pred sudom koji je uputio zahtjev. Usto, osporava da ga se može kvalificirati kao „jedinstveni izvor“.

343 U skladu s tom odredbom, „[s]vaka država članica osigurava primjenu načela o jednakim plaćama muškaraca i žena za jednak rad ili za rad jednake vrijednosti“.

Što se tiče članka 157. UFEU-a, sud koji je uputio zahtjev ističe da kod sudova Ujedinjene Kraljevine postoji nesigurnost u pogledu njegova izravnog učinka, koja je osobito povezana s razlikovanjem koje je Sud istaknuo između diskriminacije koja se može utvrditi samo na temelju kriterija istovjetnosti rada i jednakosti plaća i one koja se može utvrditi isključivo na temelju izričitijih provedbenih odredbi³⁴⁴. Međutim, zahtjevi o kojima je riječ u glavnom postupku mogli bi ulaziti u tu drugu kategoriju, u pogledu koje članak 157. UFEU-a nema izravan učinak.

U tom kontekstu sud koji je uputio zahtjev pokrenuo je postupak pred Sudom. U svojoj presudi Sud je odlučio da članak 157. UFEU-a ima izravan učinak u sporovima između pojedinaca u kojima se poziva na nepoštovanje načela jednakosti plaća muškaraca i žena za „rad jednake vrijednosti“, kako je to navedeno u tom članku.

Ocjena Suda

Sud je najprije utvrdio svoju nadležnost, u skladu s člankom 86. Sporazuma o povlačenju³⁴⁵, za odgovor na zahtjev za prethodnu odluku, unatoč povlačenju Ujedinjene Kraljevine iz Europske unije.

Što se tiče merituma, Sud je najprije istaknuo, kada je riječ o tekstu članka 157. UFEU-a, da se njime na jasan i precizan način propisuje obveza postizanja rezultata te da je on obvezujući u pogledu „jednakog rada“ i „rada jednake vrijednosti“. Nadalje, Sud je podsjetio na to da, prema ustaljenoj sudskoj praksi, članak 157. UFEU-a proizvodi izravne učinke stvarajući u pogledu pojedinaca prava koja nacionalni sudovi moraju štiti, osobito u slučaju diskriminacije koja izravno proizlazi iz zakonskih odredbi ili kolektivnih ugovora kao i u slučaju kada se rad obavlja u istoj poslovnoj jedinici ili u istoj privatnoj ili javnoj službi. U tom pogledu podsjeća na to da je pojasnio da se takva diskriminacija ubraja u one koje se mogu utvrditi samo na temelju kriterija istovjetnosti rada i jednakosti plaća iz članka 119. UEEZ-a i da u takvoj situaciji sud može utvrditi sve činjenične elemente koji mu omogućavaju da ocijeni prima li radnica ženskog spola plaću nižu od plaće radnika muškog spola koji obavlja jednak rad ili rad jednake vrijednosti³⁴⁶. Stoga iz ustaljene sudske prakse, suprotno onomu što tvrdi društvo Tesco Stores, proizlazi da se izravni učinak članka 157. UFEU-a ne odnosi samo na situacije u kojima radnici različitog spola koji se uspoređuju obavljaju „jednak rad“, nego se proširuje i na situacije „rada jednake vrijednosti“. U tom kontekstu Sud pojašnjava da pitanje obavljaju li dotični radnici „jednak rad“ ili „rad jednake vrijednosti“ ovisi o činjeničnoj ocjeni suda.

Usto, Sud smatra da cilj članka 157. UFEU-a, odnosno uklanjanje svake diskriminacije na temelju spola za jednak rad ili rad jednake vrijednosti s obzirom na sve aspekte i uvjete plaće, potvrđuje takvo tumačenje. Sud u tom pogledu ističe da načelo jednakosti plaća muškaraca i žena za jednak rad ili za rad jednake vrijednosti iz članka 157. UFEU-a čini dio temelja Unije.

Naposlijetku, Sud naglašava da, kada se razlike u uvjetima plaće radnika koji obavljaju jednak rad ili rad jednake vrijednosti ne mogu pripisati jedinstvenom izvoru, nedostaje subjekt koji bi mogao ponovno uspostaviti jednako postupanje, tako da takva situacija nije obuhvaćena člankom 157. UFEU-a. Suprotno tomu, kad se

344 | Sud koji je uputio zahtjev u tom pogledu upućuju na točku 18. presude od 8. travnja 1976., *Defrenne* (43/75, [EU:C:1976:56](#)).

345 | Vidjeti Odluku (EU) 2020/135 od 30. siječnja 2020. o sklapanju Sporazuma o povlačenju Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske iz Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju (EZA) (SL 2020., L 29, str. 1.), kojom je Vijeće u ime Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju odobrilo taj sporazum koji je priložen toj odluci (SL 2020., L 29, str. 7.). Sud navodi da iz članka 86. navedenog sporazuma proizlazi da on i dalje ima nadležnost za odlučivanje u prethodnom postupku o zahtjevima sudova Ujedinjene Kraljevine koji su podneseni prije isteka prijelaznog razdoblja određenog za 31. prosinca 2020., što je ovdje slučaj.

346 | Vidjeti u tom smislu presude od 8. travnja 1976., *Defrenne* (43/75, [EU:C:1976:56](#), t. 18. i 21. do 23.) i od 11. ožujka 1981., *Worringham i Humphreys* (69/80, [EU:C:1981:63](#), t. 23.), koje se odnose na članak 119. UEEZ-a, koji je nakon izmjene postao članak 141. UEZ-a, koji je pak postao članak 157. UFEU-a.

takvi uvjeti plaće mogu pripisati jedinstvenom izvoru, rad i plaća tih radnika mogu se usporediti čak i ako oni rade u različitim poslovnima jedinicama. Stoga se na tu odredbu može pozivati pred nacionalnim sudovima u sporu koji se temelji na radu jednake vrijednosti koji radnici različitog spola kod istog poslodavca obavljaju u njegovim različitim poslovnim jedinicama ako on predstavlja takav jedinstveni izvor.

Presuda od 15. srpnja 2021., Tartu Vangla (C-795/19, [EU:C:2021:606](#))

Osoba XX bila je zaposlena u zatvoru u Tartuu (Estonija) kao zatvorski službenik gotovo punih petnaest godina.

Tijekom tog razdoblja na snagu je stupila Uredba br. 12 Vlade Republike Estonije o zdravstvenim uvjetima za zatvorske službenike i postupku zdravstvenog pregleda kao i o sadržaju i obliku uvjerenja o zdravstvenoj sposobnosti. Ta uredba, među ostalim, određuje najniže pragove slušne percepcije koji se primjenjuju na te službenike i predviđa da oštećenje sluha koje je ispod tih normi predstavlja apsolutnu zdravstvenu prepreku za obavljanje dužnosti zatvorskog službenika. Usto, navedena uredba ne dopušta uporabu korektivnih slušnih pomagala prilikom ocjene ispunjavanja uvjeta u vezi s oštrinom sluha.

Upravitelj zatvora u Tartuu otpustio je osobu XX 28. lipnja 2017., nakon što je izdano uvjerenje o zdravstvenoj sposobnosti u kojem je utvrđeno da oštrina sluha te osobe nije u skladu s najnižim pragovima slušne percepcije, utvrđenima Uredbom br. 12.

Osoba XX podnijela je tužbu Tartu Halduskohusu (Upravni sud u Tartuu, Estonija), u kojoj je tvrdila da ta uredba sadržava diskriminaciju na temelju invaliditeta protivno, među ostalim, põhiseadusu (Ustav). Budući da je ta tužba odbijena, Tartu Ringkonnakohus (Žalbeni sud u Tartuu, Estonija) prihvatio je, presudom od 11. travnja 2019., žalbu osobe XX i utvrdio nezakonitost odluke o otkazu. Taj je sud također odlučio pokrenuti sudski postupak ocjene ustavnosti odredbi navedene uredbe pred sudom koji je uputio zahtjev, Riigikohusom (Vrhovni sud, Estonija). Ističući da obveza postupanja bez diskriminacije prema osobama s invaliditetom na jednak način kao i s drugim osobama koje se nalaze u usporedivoj situaciji ne proizlazi samo iz Ustava, nego i iz prava Unije, potonji je sud odlučio uputiti pitanje Sudu protivi li se takav nacionalni propis odredbama Direktive o borbi protiv diskriminacije.

Ocjena Suda

Nakon što je utvrdio da Uredba br. 12 ulazi u područje primjene te direktive i da uspostavlja različito postupanje koje se izravno temelji na invaliditetu, Sud provjerava može li se ono opravdati na temelju članka 4. stavka 1. navedene direktive, prema kojem države članice mogu propisati da različito postupanje koje se temelji na značajki povezanoj s tim razlogom ne predstavlja diskriminaciju kada, zbog prirode određenih profesionalnih djelatnosti ili zbog uvjeta u kojima se one obavljaju, takva značajka predstavlja stvarni i odlučujući uvjet za obavljanje određenog zanimanja, pod uvjetom da je cilj legitiman i zahtjev proporcionalan. Budući da ta odredba dopušta odstupanje od načela nediskriminacije, Sud podsjeća na to da je treba usko tumačiti.

Sud, među ostalim, ističe da uvjet koji se odnosi na dobar sluh, a time i na određenu oštrinu sluha, proizlazi iz naravi zadataka zatvorskog službenika, kako ih je opisao sud koji je uputio zahtjev, i ponavlja da se činjenicu da njegova oštrina sluha mora biti u skladu s najnižim pragovima slušne percepcije, zbog naravi tih zadataka i uvjeta u kojima se oni obavljaju, može smatrati „stvarnim i odlučujućim uvjetom za obavljanje određenog zanimanja” u smislu članka 4. stavka 1. Direktive o borbi protiv diskriminacije.

Budući da je svrha Uredbe br. 12 očuvanje sigurnosti osoba i javnog poretka, Sud smatra da su tom uredbom postavljeni legitimni ciljevi, a zatim ispituje je li uvjet koji je njome predviđen, odnosno da oštrina sluha zatvorskog službenika mora biti u skladu s najnižim pragovima slušne percepcije, pri čemu prilikom ocjene usklađenosti s tim pragovima nije dopuštena uporaba korektivnih slušnih pomagala i čije neispunjenje predstavlja apsolutnu zdravstvenu prepreku za obavljanje njegovih dužnosti, odnosno okončava ih, prikladan za postizanje tih ciljeva i prekoračuje li ono što je nužno za njihovo postizanje.

Kada je riječ o prikladnosti tog uvjeta, Sud podsjeća na to da je propis prikladan osigurati ostvarenje postavljenog cilja samo ako istinski osigurava njegovo sustavno i dosljedno postizanje. Međutim, taj sud primjećuje da navedena uredba zatvorskog službeniku dopušta da se prilikom ocjene usklađenosti s pravnim pravilima koje predviđa u vezi s oštrinom vida koristi korektivnim pomagalima, dok je ta mogućnost kad je riječ o oštrini sluha isključena.

Što se tiče nužnosti tog uvjeta, Sud ističe da nepoštovanje pragova određenih Uredbom br. 12 apsolutno sprečava obavljanje dužnosti zatvorskog službenika jer se ti pragovi primjenjuju na sve zatvorske službenike, bez mogućnosti odstupanja. Usto, ta uredba ne omogućuje pojedinačnu ocjenu sposobnosti službenika za ispunjavanje bitnih zadataka tog zanimanja, neovisno o njegovu oštećenju sluha.

Sud podsjeća i na obvezu poslodavca, koja proizlazi iz članka 5. Direktive o borbi protiv diskriminacije, da u određenoj situaciji prema potrebi poduzme odgovarajuće mjere kako bi se osobi s invaliditetom omogućio pristup zapošljavanju i obavljanje rada, ako takve mjere za tog poslodavca ne bi predstavljale nerazmjerno opterećenje. U tom pogledu, Sud utvrđuje da Uredba br. 12 poslodavcu osobe XX ne omogućuje da prije njezina otpuštanja izvrši provjere kako bi predvidio mjere poput uporabe slušnog aparata, oslobođenja te osobe od obveze izvršavanja zadaća koje zahtijevaju dostizanje najnižih propisanih pragova slušne percepcije ili pak raspoređivanje na radno mjesto koje ne zahtijeva dostizanje tih pragova, i da nije dana nikakva naznaka o eventualnoj nerazmjernosti opterećenja koje bi iz toga proizlazilo.

Čini se da je ta uredba time propisala uvjet koji prekoračuje ono što je nužno za postizanje postavljenih ciljeva.

Sud zaključuje da se članku 2. stavku 2. točki (a), članku 4. stavku 1. i članku 5. Direktive o borbi protiv diskriminacije protivi nacionalni propis koji predviđa apsolutnu nemogućnost zadržavanja na njegovu radnom mjestu zatvorskog službenika čija oštrina sluha nije u skladu s najnižim pragovima slušne percepcije utvrđenima tim propisom, a ne omogućuje da se provjeri može li taj službenik ispunjavati navedene dužnosti, po potrebi nakon izvršavanja razumnih prilagodbi u smislu tog članka 5.

2. Organizacija radnog vremena

Presuda od 15. srpnja 2021. (veliko vijeće), Ministarstvo za obrambo (C-742/19, EU:C:2021:597)

Od veljače 2014. do srpnja 2015. osoba B. K. u svojstvu dočasnika slovenske vojske provodila je neprekidnu „stražarsku službu“ u trajanju od sedam dana mjesečno. Tijekom te službe, koja je obuhvaćala razdoblja tijekom kojih je trebala obavljati stvarnu djelatnost nadzora i razdoblja tijekom kojih je bila dužna samo biti na raspolaganju svojim nadređenima, osoba B. K. bila je dostupna i stalno prisutna u vojarni u koju je bila raspoređena.

Budući da se za svaki od tih dana „stražarske službe“ samo osam sati predstavlja radno vrijeme, Ministarstvo obrane isplaćivalo je osobi B. K. redovnu plaću za tih osam radnih sati, a za preostale sate osoba B. K. primala je samo naknadu za pripravnost u visini od 20 % osnovne plaće.

Tužba koju je podnijela osoba B. K. i kojom je zahtijevala da joj se kao prekovremeni rad plate sati u kojima tijekom „stražarske službe“ nije obavljala nikakvu stvarnu djelatnost u službi svojeg poslodavca, nego je bila prisiljena biti na raspolaganju svojim nadređenima, odbijena je u prvostupanjskom i žalbenom postupku.

U tim je okolnostima Vrhovno sodišće (Vrhovni sud, Slovenija), kojemu je podnesena revizija, odlučilo Sudu postaviti pitanje o primjenjivosti Direktive 2003/88³⁴⁷, kojom se utvrđuju minimalni zahtjevi, osobito u vezi s trajanjem radnog vremena, na stražarsku službu koja se obavlja u mirnodopsko vrijeme i, po potrebi, o tome treba li razdoblje straže tijekom kojeg je vojnik dužan boraviti u krugu vojarnje u koju je raspoređen, ali ondje ne obavlja stvarni posao, smatrati radnim vremenom u smislu članka 2. te direktive, za potrebe utvrđivanja iznosa naknade na koju taj vojnik ima pravo za to razdoblje.

Ocjena Suda

U svojoj presudi, koju je donijelo veliko vijeće, Sud, kao prvo, pobliže određuje slučajeve u kojima je stražarska aktivnost koju obavlja vojnik isključena iz područja primjene Direktive 2003/88.

U tu svrhu Sud najprije utvrđuje da članak 4. stavak 2. UEU-a, kojim se predviđa da nacionalna sigurnost ostaje isključiva odgovornost svake države članice³⁴⁸, nema za učinak isključivanje organizacije radnog vremena pripadnika vojnih snaga iz područja primjene prava Unije.

Sud u tom pogledu ističe da se glavne zadaće oružanih snaga država članica, kao što su očuvanje teritorijalne cjelovitosti i zaštita nacionalne sigurnosti, izrijeком nalaze među temeljnim državnim funkcijama koje Unija mora poštovati. Pojašnjava da iz toga ipak ne proizlazi da odluke država članica o organizaciji njihovih oružanih snaga ne ulaze u područje primjene prava Unije, osobito kada je riječ o usklađenim pravilima koja se odnose na organizaciju radnog vremena.

Iako Unijino poštovanje temeljnih državnih funkcija, dakle, ne podrazumijeva potpuno izuzimanje organizacije radnog vremena pripadnika vojnih snaga iz područja primjene prava Unije, članak 4. stavak 2. UEU-a ipak zahtijeva da primjena pravila prava Unije o organizaciji radnog vremena na vojnike ne bude takve naravi da spriječi dobro izvršavanje tih temeljnih funkcija. Stoga se u pravu Unije moraju uzeti u obzir specifičnosti koje svaka država članica određuje u vezi s funkcioniranjem svojih oružanih snaga, koje proizlaze, među ostalim, iz posebnih međunarodnih odgovornosti koje je ta država članica preuzela, iz sukoba ili prijetnji s kojima se suočava ili pak iz geopolitičkog konteksta u kojem se nalazi.

Nadalje, kad je riječ o osobnom području primjene Direktive 2003/88, Sud podsjeća na to da je pojam „radnik“ definiran u odnosu na temeljno obilježje radnog odnosa, odnosno okolnost da neka osoba u korist druge osobe i prema njezinim uputama obavlja poslove za koje u zamjenu prima plaću. Budući da je tijekom predmetnog razdoblja takav bio i slučaj osobe B. K., navedena se direktiva primjenjuje na njegovu situaciju.

347 | Direktiva 2003/88/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 4. studenoga 2003. o određenim vidovima organizacije radnog vremena (SL 2003., L 299, str. 9.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 31.)

348 | U skladu s istom odredbom, Unija poštuje temeljne državne funkcije, uključujući osiguranje teritorijalne cjelovitosti države, očuvanje javnog poretka i zaštitu nacionalne sigurnosti.

Naposljetku, kad je riječ o materijalnom području primjene Direktive 2003/88, definiranom upućivanjem na članak 2. Direktive 89/391³⁴⁹, Sud podsjeća na to da se ona primjenjuje na „sve sektore djelatnosti, kako javne tako i privatne”³⁵⁰, osim kod postojanja obilježja svojstvenih određenim specifičnim aktivnostima u sektoru državne uprave kao što su oružane snage, s kojima je u izravnoj suprotnosti³⁵¹.

U tom pogledu Sud ističe da se članak 2. Direktive 89/391 ne može tumačiti na način da su pripadnici oružanih snaga država članica u potpunosti i trajno isključeni iz područja primjene Direktive 2003/88. Naime, takvo se isključenje ne odnosi na određene sektore državne uprave razmatrane u cjelini, nego samo na određene kategorije aktivnosti u tim sektorima, i to zbog njihove specifične prirode. Kad je konkretno riječ o aktivnostima koje obavljaju vojnici, Sud osobito ističe da one koje su povezane s upravnim službama, održavanjem, popravljanjem, zdravstvom, održavanjem reda ili progonom kaznenih djela nemaju, kao takve, obilježja koja se protive svakom planiranju radnog vremena kojim se poštuju zahtjevi propisani Direktivom 2003/88, barem dok se te aktivnosti ne obavljaju u okviru vojne operacije ili tijekom njezine neposredne pripreme.

Nasuprot tomu, Sud utvrđuje da se navedena direktiva ne primjenjuje na aktivnosti vojnika ni, osobito, na njihove stražarske aktivnosti kada se one odvijaju tijekom njihove temeljne obuke, operativnih vježbi ili pak u okviru operacija koje uključuju vojno djelovanje oružanih snaga, bez obzira na to provode li se one, trajno ili povremeno, unutar granica dotične države članice ili izvan njih. Osim toga, Direktiva 2003/88 nije primjenjiva ni na vojne aktivnosti koje su u tolikoj mjeri specifične da nije moguće uspostaviti sustav rotacije osoblja koji osigurava poštovanje zahtjeva te direktive. Isto vrijedi i kad se vojna aktivnost obavlja u okviru izvanrednih događaja, čija težina i razmjer zahtijevaju usvajanje mjera nužnih za zaštitu života, zdravlja kao i sigurnosti zajednice te čije bi pravilno izvršenje bilo ugroženo kad bi se morala poštovati sva pravila predviđena navedenom direktivom ili kad bi se primjena te direktive na takvu aktivnost, putem nalaganja dotičnim tijelima obveze uspostave sustava rotacije ili planiranja radnog vremena, mogla provesti samo na štetu dobrog provođenja vojnih operacija u užem smislu. Na sudu koji je uputio zahtjev jest da utvrdi je li stražarska aktivnost koju je obavljala osoba B. K. obuhvaćena jednim od tih slučajeva. U slučaju niječnog odgovora, za tu aktivnost valja smatrati da je obuhvaćena područjem primjene Direktive 2003/88.

Kao drugo, Sud ističe da, pod pretpostavkom da se Direktiva 2003/88 primjenjuje u ovom slučaju, razdoblje straže nametnuto vojniku koje podrazumijeva stalnu prisutnost na njegovu radnom mjestu treba smatrati radnim vremenom ako se to radno mjesto ne podudara s njegovim prebivalištem. Međutim, s obzirom na to da je način plaćanja radnika za dežurstva koja obavljaju obuhvaćen nacionalnim pravom, a ne Direktivom 2003/88, toj se direktivi ne protivi to da se razdoblje straže tijekom kojeg je vojnik dužan boraviti u krugu vojarne u koju je raspoređen, ali ondje ne obavlja stvarni posao, plati različito od razdoblja straže tijekom kojeg on stvarno ispunjava radne obveze.

349 | Direktiva Vijeća 89/391/EEZ od 12. lipnja 1989. o uvođenju mjera za poticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja radnika na radu (SL 1989., L 183, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 4., str. 50.)

350 | Članak 2. stavak 1. Direktive 89/391

351 | Članak 2. stavak 2. prvi podstavak Direktive 89/391

3. Radnici zaposleni preko poduzeća za privremeno zapošljavanje

Presuda od 11. studenoga 2021., Manpower Lit (C-948/19, [EU:C:2021:906](#))

Manpower Lit, litavsko poduzeće za privremeno zapošljavanje, ustupio je Europskom institutu za ravnopravnost spolova (EIGE), agenciji Unije sa sjedištem u Vilniusu (Litva), pet zaposlenika koji su radili kao asistentice odnosno informatičar. Nakon što su njihovi radni odnosi s društvom Manpower Lit okončani između travnja i prosinca 2018., ti su zaposlenici, ocijenivši da im se duguje isplata zaostataka primitaka od rada, pokrenuli postupak pred Valstybinės darbo inspekcijos Vilniaus teritorinio skyriaus Darbo ginčų komisijom (Komisija za radne sporove u okviru područnog odjela inspekcije rada Vilnius, Litva) kako bi ishodili njihovu isplatu.

Odlukom od 20. lipnja 2018. ta je komisija, uzimajući u obzir odredbu Zakonika o radu kojom se u litavsko pravo prenosi načelo jednakog postupanja prema radnicima zaposlenima preko poduzeća za privremeno zapošljavanje, navedeno u Direktivi 2008/104³⁵², naložila naplatu navedenih zaostataka, smatrajući da su predmetni zaposlenici zapravo obavljali zadaće članova EIGE-ova stalnog osoblja i da njihovi uvjeti koji se odnose na plaću trebaju odgovarati onima koje EIGE primjenjuje na članove svojeg ugovornog osoblja.

Budući da je tužba koju je podnijelo protiv te odluke odbijena u prvostupanjskom i u žalbenom postupku, društvo Manpower Lit podnijelo je žalbu u kasacijskom postupku Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Vrhovni sud Litve).

Taj je sud odlučio postaviti Sudu prethodna pitanja kako bi saznao primjenjuje li se načelo jednakog postupanja, predviđeno Direktivom 2008/104, u glavnom postupku prema radnicima zaposlenima preko poduzeća za privremeno zapošljavanje, uzimajući u obzir činjenicu da se uslugama ustupanja radnika zaposlenih preko poduzeća za privremeno zapošljavanje kao korisnik služi agencija Unije.

U svojoj presudi Sud potvrđuje primjenjivost Direktive 2008/104, uključujući odredbi kojima se želi osigurati poštovanje načela jednakog postupanja, u glavnom postupku.

Ocjena Suda

Sud kao prvo analizira područje primjene Direktive 2008/104. U tom pogledu navodi da EIGE mora ispuniti tri uvjeta³⁵³ kako bi direktiva bila primjenjiva, odnosno da mora biti obuhvaćen pojmom „javnog i privatnog poduzeća“, da mora odgovarati „poduzeću korisniku“ i obavljati „gospodarsku djelatnost“.

Kad je riječ o pitanju može li se EIGE smatrati „poduzećem korisnikom“³⁵⁴, Sud ističe da su predmetni zaposlenici kao radnici zaposleni preko poduzeća za privremeno zapošljavanje privremeno radili za EIGE, pod njegovim nadzorom i rukovodstvom. Osim toga, navodi da tu agenciju Unije treba smatrati „pravnom osobom“ u smislu Direktive 2008/104. Sud iz toga zaključuje da je EIGE u tom kontekstu „poduzeće korisnik“.

352 | Članak 5. Direktive 2008/104/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 19. studenoga 2008. o radu preko poduzeća za privremeno zapošljavanje (SL 2008., L 327, str. 9.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 4., str. 280.)

353 | Predviđeni u članku 1. stavku 2. te direktive. Na temelju te odredbe navedena se direktiva primjenjuje na javna i privatna poduzeća koja su poduzeća za privremeno zapošljavanje ili poduzeća korisnici koji obavljaju gospodarske djelatnosti, bez obzira na to posluju li s ciljem ostvarenja dobiti ili ne.

354 | U smislu članka 3. stavka 1. točke (d) Direktive 2008/104, odnosno „svaka fizička ili pravna osoba za koju i pod čijim nadzorom i rukovodstvom radnik zaposlen kod poduzeća za privremeno zapošljavanje privremeno radi“.

Što se tiče dosega pojmova „javno i privatno poduzeće“ i „gospodarska djelatnost“, s obzirom na to da ti pojmovi nisu definirani u toj direktivi, Sud se bavi pitanjem obavlja li EIGE gospodarsku djelatnost koja se sastoji od ponude robe ili usluga na određenom tržištu.

U tom pogledu najprije utvrđuje da djelatnosti te agencije Unije nisu obuhvaćene izvršavanjem prerogativa javne vlasti i da stoga nisu isključene iz kvalifikacije gospodarske djelatnosti. Nadalje, uzimajući u obzir određene EIGE-ove djelatnosti navedene u Uredbi br. 1922/2006³⁵⁵, postoje tržišta na kojima djeluju trgovačka poduzeća koja se s EIGE-om nalaze u odnosu tržišnog natjecanja. Nije relevantna okolnost da EIGE u obavljanju svojih djelatnosti ne posluje s ciljem ostvarenja dobiti. Naposljetku, EIGE-ovi prihodi obuhvaćaju³⁵⁶, među ostalim, plaćanja primljena za izvršene usluge, što potvrđuje da je zakonodavac Unije predvidio da taj institut barem djelomično djeluje kao dionik na tržištu.

Stoga Sud zaključuje da treba smatrati da EIGE obavlja, u najmanju ruku djelomično, djelatnost koja se sastoji od pružanja usluga na određenom tržištu i da je, slijedom toga, ustupanje EIGE-u od poduzeća za privremeno zapošljavanje osoba koje su s tim poduzećem sklopile ugovor o zapošljavanju, kako bi EIGE-u pružile usluge rada, obuhvaćeno područjem primjene Direktive 2008/104.

Kao drugo, Sud ispituje može li se radno mjesto radnika zaposlenog preko poduzeća za privremeno zapošljavanje koji je ustupljen EIGE-u smatrati „istim radnim mjestom“ u smislu Direktive 2008/104, s obzirom na to da prema toj direktivi³⁵⁷ osnovni uvjeti rada i zapošljavanja za radnike zaposlene kod poduzeća za privremeno zapošljavanje moraju za vrijeme trajanja njihova ustupanja poduzeću korisniku biti najmanje jednaki uvjetima koji bi na te radnike bili primjenljivi da ih je na isto radno mjesto izravno zaposlilo navedeno poduzeće.

Što se tiče mogućnosti usporedbe uvjeta rada i zapošljavanja radnika zaposlenih preko poduzeća za privremeno zapošljavanje s onima članova osoblja EIGE-a zaposlenih na temelju Pravilnika o osoblju za dužnosnike Unije, Sud odbija argument Europske komisije prema kojem bi ta usporedba mogla povrijediti članak 335. UFEU-a, kojim se Uniji priznaje najšira pravna sposobnost koja se priznaje pravnim osobama na temelju njihova nacionalnog prava, i članak 336. UFEU-a o Pravilniku o osoblju za dužnosnike koji donosi zakonodavac Unije. Naime, ta usporedba nikako nema za posljedicu to da se radnicima zaposlenima preko poduzeća za privremeno zapošljavanje dodijeli status dužnosnika Unije. Sud pojašnjava da se, u nedostatku posebnog propisa, kada se agencije Unije koriste radnicima zaposlenima preko poduzeća za privremeno zapošljavanje na temelju ugovora sklopljenih s poduzećima za privremeno zapošljavanje, načelo jednakog postupanja u potpunosti primjenjuje na te radnike prilikom zadataka koje obavljaju u takvoj agenciji.

Sud zaključuje da se radno mjesto radnika zaposlenog preko poduzeća za privremeno zapošljavanje koji je ustupljen EIGE-u može smatrati „istim radnim mjestom“ u smislu Direktive 2008/104, čak i ako sva radna mjesta na koja EIGE izravno zapošljava radnike obuhvaćaju zadaće koje mogu izvršiti samo osobe na koje se primjenjuje Pravilnik o osoblju za dužnosnike Unije.

355] Članak 3. stavak 1. Uredbe (EZ) br. 1922/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. prosinca 2006. o osnivanju Europskog instituta za ravnopravnost spolova (SL 2006., L 403, str. 9.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 13., str. 155.), u kojem se, među ostalim, u točki (g) navodi organiziranje konferencija, kampanja i sastanaka na europskoj razini.

356] U skladu s člankom 14. stavkom 3. točkom (b) Uredbe br. 1922/2006

357] Članak 5. stavak 1. te direktive

Što se tiče zaštite radnika zaposlenih preko poduzeća za privremeno zapošljavanje, u ovom dijelu treba istaknuti i presudu od 3. lipnja 2021., **TEAM POWER EUROPE** (C-784/19, [EU:C:2021:427](#)), u kojoj je Sud u kontekstu koordinacije sustavâ socijalne sigurnosti odlučio o pojmu poslodavca „koji redovno obavlja svoju djelatnost” u državi članici³⁵⁸.

4. Koordinacija sustavâ socijalne sigurnosti

Presuda od 3. lipnja 2021. (veliko vijeće), **TEAM POWER EUROPE** (C-784/19, [EU:C:2021:427](#))

Bugarski državljanin sklopio je 2018. ugovor o radu s Team Power Europe, bugarskim društvom čiji je predmet poslovanja obavljanje djelatnosti privremenog zapošljavanja i posredovanja pri traženju zaposlenja u Bugarskoj i u drugim zemljama. Na temelju tog ugovora ustupljen je poduzeću preuzimatelju s poslovnim nastanom u Njemačkoj. Između 15. listopada i 21. prosinca 2018. morao je obavljati svoj posao pod vodstvom i nadzorom tog njemačkog poduzeća.

Budući da, s jedne strane, izravni odnos između društva Team Power Europe i predmetnog radnika nije zadržan i da, s druge strane, to poduzeće nije obavljalo značajan dio djelatnosti na bugarskom državnom području, služba za prihode Grada Varne odbila je zahtjev društva Team Power Europe za izdavanje potvrde A1 kojom se potvrđuje da se na predmetnog radnika tijekom razdoblja ustupanja primjenjuje bugarsko zakonodavstvo o socijalnoj sigurnosti. Prema toj službi, situacija tog radnika stoga nije obuhvaćena područjem primjene članka 12. stavka 1. Uredbe br. 883/2004³⁵⁹, na temelju kojeg bi se to bugarsko zakonodavstvo primjenjivalo. Upravna pritužba društva Team Power Europe protiv te odluke službe za prihode je odbijena.

U tim je okolnostima Administrativen sad – Varna (Upravni sud u Varni, Bugarska), pred kojim je pokrenut postupak radi poništenja odluke o odbijanju te upravne pritužbe, odlučio Sudu postaviti pitanja o relevantnim kriterijima koje treba uzeti u obzir kako bi se ocijenilo obavlja li poduzeće za privremeno zapošljavanje redovno „značajan dio djelatnosti koje nisu samo poslovi unutarnjeg upravljanja” na državnom području države članice u kojoj ima poslovni nastan, u smislu članka 14. stavka 2. Uredbe br. 987/2009³⁶⁰, u kojem se pojašnjava članak 12. stavak 1. Uredbe br. 883/2004. Naime, primjenjivost te odredbe na taj predmet ovisi o tome je li društvo Team Power Europe ispunilo taj zahtjev.

358 | Ta je presuda prikazana u dijelu XVI.4. „Koordinacija sustavâ socijalne sigurnosti”.

359 | Uredba (EZ) br. 883/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti (SL 2004., L 166, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 3., str. 160. i ispravak SL 2020., L 415, str. 88.), kako je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 465/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. (SL 2012., L 149, str. 4.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 6., str. 328.). Konkretno, na temelju članka 12. stavka 1. te uredbe „[n]a osobu koja obavlja djelatnost kao zaposlena osoba u državi članici za poslodavca koji ondje redovno obavlja svoje djelatnosti i kojeg je poslodavac uputio u drugu državu članicu radi obavljanja posla za tog poslodavca, i nadalje se primjenjuje zakonodavstvo prve države članice pod uvjetom da predviđeno trajanje takvog posla nije duže od 24 mjeseca i da nije poslana s ciljem da zamijeni drugu upućenu osobu”.

360 | Uredba (EZ) br. 987/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. o utvrđivanju postupka provedbe Uredbe (EZ) br. 883/2004 o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti (SL 2009., L 284, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 171.). Člankom 14. stavkom 2. te uredbe određuje se da se „[z]a potrebe primjene članka 12. stavka 1. osnovne Uredbe, riječi ‚koji tamo redovno obavlja svoju djelatnost’ odnose [...] na poslodavca koji redovno obavlja značajan dio djelatnosti, a ne samo poslove unutarnjeg upravljanja, na području države članice u kojoj ima poslovni nastan, uzimajući u obzir sve kriterije karakteristične za djelatnost koju obavlja poduzeće o kojemu je riječ. Primijenjena mjerila moraju biti prilagođena posebnim značajkama svakog poslodavca i stvarnoj naravi djelatnosti koja se obavlja”.

U svojoj presudi, koju je donijelo veliko vijeće, Sud u pogledu poduzeća za privremeno zapošljavanje pojašnjava doseg pojma poslodavca „koji redovno obavlja svoje djelatnosti“ u državi članici predviđen tom odredbom i koji je pojašnjen člankom 14. stavkom 2. Uredbe br. 987/2009.

Ocjena Suda

Sud najprije doslovno tumači potonju odredbu i ističe da poduzeće za privremeno zapošljavanje obilježava činjenica da obavlja skup djelatnosti koje se sastoje od provođenja odabira, zapošljavanja i ustupanja radnika poduzećima preuzimateljima. U tom pogledu navodi da, iako se djelatnosti odabira i zapošljavanja ustupljenih radnika ne mogu kvalificirati kao „samo poslovi unutarnjeg upravljanja“ u smislu te odredbe, obavljanje tih djelatnosti u državi članici u kojoj takvo poduzeće ima poslovni nastan nije dovoljno kako bi se za njega smatralo da tamo obavlja „značajan dio djelatnosti“. Naime, jedini cilj djelatnosti odabira i zapošljavanja ustupljenih radnika je da se takve radnike nakon toga ustupi poduzećima preuzimateljima. Sud u tom pogledu ističe da, iako odabir i zapošljavanje ustupljenih radnika doista doprinose stvaranju prihoda koje je ostvarilo poduzeće za privremeno zapošljavanje, s obzirom na to da su te djelatnosti nužna pretpostavka naknadnog ustupanja takvih radnika, samo ustupanje tih radnika poduzećima preuzimateljima prilikom izvršavanja ugovora koji su u tu svrhu sklopljeni s potonjima doista stvara taj prihod. Naime, promet takvog poduzeća ovisi o iznosu naknade isplaćene radnicima ustupljenima poduzećima preuzimateljima.

Nadalje, kad je riječ o kontekstu u kojem se nalazi navedena odredba, Sud podsjeća na to da slučaj u kojem se na upućenog radnika radi obavljanja posla u drugoj državi članici i dalje primjenjuje zakonodavstvo prve države članice predstavlja odstupanje od općeg pravila prema kojem se na osobu koja obavlja djelatnost kao zaposlena ili samozaposlena osoba u jednoj državi članici primjenjuje zakonodavstvo te države članice³⁶¹. Slijedom toga, odredbu koja uređuje takav slučaj treba usko tumačiti. U tom smislu to odstupanje ne može se primijeniti na poduzeće za privremeno zapošljavanje koje u državi članici u kojoj ima poslovni nastan uopće ne ustupa ili barem zanemarivo ustupa radnike poduzećima preuzimateljima koja također imaju poslovni nastan u istoj državi. Osim toga, s obzirom na to da iz definicija pojmova „poduzeće za privremeno zapošljavanje“ i „radnik zaposlen kod poduzeća za privremeno zapošljavanje“ predviđenih Direktivom 2008/104 proizlazi cilj djelatnosti poduzeća za privremeno zapošljavanje, one također potkrepljuju tumačenje prema kojem se može smatrati da takvo poduzeće obavlja, u državi članici u kojoj ima poslovni nastan, „značajan dio djelatnosti“ samo ako u njoj obavlja značajan dio djelatnosti ustupanja tih radnika poduzećima preuzimateljima koja imaju poslovni nastan i obavljaju svoje djelatnosti u istoj državi članici.

Naposljetku, što se tiče cilja koji se želi postići predmetnom odredbom, Sud navodi da se na odstupanje iz članka 12. stavka 1. Uredbe br. 883/2004, koje predstavlja prednost koja se nudi poduzećima koja izvršavaju slobodu pružanja usluga, ne mogu pozvati poduzeća za privremeno zapošljavanje koja svoje djelatnosti ustupanja radnika usmjere isključivo ili uglavnom prema jednoj državi članici ili više njih koje nisu države članice u kojoj imaju poslovni nastan. Naime, suprotno rješenje moglo bi potaknuti ta poduzeća na *forum shopping* tako što bi se nastanila u državi članici čije je zakonodavstvo o socijalnoj sigurnosti za njih najpovoljnije. U konačnici, takvo bi rješenje moglo dovesti do smanjenja razine zaštite koju pružaju sustavi socijalne sigurnosti država članica. Usto, Sud naglašava da bi dodjela takvog prava tim istim poduzećima narušila tržišno natjecanje među različitim mogućim načinima zapošljavanja, u korist rada preko poduzeća za privremeno zapošljavanje u odnosu na poduzeća koja izravno zapošljavaju svoje radnike, koji bi bili uključeni u sustav socijalne sigurnosti države članice u kojoj rade.

361| Predviđeno člankom 11. stavkom 3. točkom (a) Uredbe br. 883/2004

Sud zaključuje da poduzeće za privremeno zapošljavanje s poslovnim nastanom u državi članici mora, kako bi se smatralo da „redovno obavlja svoje djelatnosti“, u toj državi članici značajan dio svojih djelatnosti ustupanja radnika obavljati u korist poduzeća preuzimatelja koja imaju poslovni nastan i obavljaju svoje aktivnosti na području iste države članice.

Presuda od 15. srpnja 2021. (veliko vijeće), A (Javna zdravstvena zaštita) (C-535/19, EU:C:2021:595)

Osoba A, talijanski državljanin oženjen za latvijsku državljaniku, napustio je Italiju i nastanio se u Latviji kako bi se pridružio svojoj supruzi i njihovo dvoje maloljetne djece.

Ubrzo nakon svojeg dolaska u Latviju, osoba A zatražila je 22. siječnja 2016. od Latvijas Nacionālais veselības dienests (Državna zdravstvena služba, Latvija) uključivanje u latvijski sustav obveznog javnog zdravstvenog osiguranja. Njezin je zahtjev odbijen odlukom od 17. veljače 2016., koju je potvrdilo Ministarstvo zdravstva, zbog toga što osoba A nije bila obuhvaćena nijednom kategorijom korisnika zdravstvene zaštite koju financira država s obzirom na to da nije imala status zaposlene ni samozaposlene osobe u Latviji.

Budući da je odbijena njezina tužba podnesena protiv odluke latvijskih tijela o odbijanju, osoba A podnijela je žalbu Administratīvā apgabaltiesi (Okružni upravni sud, Latvija), koja je također donijela presudu koja nije bila u njezinu korist.

U tom je kontekstu Augstākā tiesa (Senāts) (Vrhovni sud, Latvija), kojoj je osoba A podnijela žalbu u kasacijskom postupku, odlučila postaviti pitanje Sudu o tome je li činjenica da su latvijska tijela odbila zahtjev osobe A u skladu s pravom Unije u područjima građanstva i socijalne sigurnosti.

U svojoj presudi donesenoj u velikom vijeću Sud potvrđuje pravo građana Unije, koji nisu ekonomski aktivni i koji borave u državi članici različitoj od one svojeg podrijetla, na uključivanje u sustav javnog zdravstvenog osiguranja države članice domaćina kako bi se mogli koristiti uslugama zdravstvene zaštite koje financira ta država. Međutim, Sud pojašnjava da pravo Unije ne propisuje obvezu besplatnog uključivanja u navedeni sustav.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud je provjerio primjenjivost Uredbe br. 883/2004 na usluge zdravstvene zaštite poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku. Zaključio je da usluge koje financira država i koje se pružaju bez ikakve pojedinačne i diskrecijske ocjene osobnih potreba osobama koje ulaze u kategorije korisnika, kako su one definirane nacionalnim zakonodavstvom, čine „davanja za slučaj bolesti“ u smislu članka 3. stavka 1. točke (a) Uredbe br. 883/2004. Te su usluge tako obuhvaćene područjem primjene te uredbe jer ne čine davanja u sklopu „socijalne i medicinske skrbi“ koja su isključena iz tog područja primjene³⁶².

362| Na temelju članka 3. stavka 5. točke (a) Uredbe br. 883/2004

Kao drugo, Sud u biti ispituje protivi li se članku 11. stavku 3. točki (e) Uredbe br. 883/2004 kao i članku 7. stavku 1. točki (b) Direktive 2004/38³⁶³ nacionalno zakonodavstvo koje iz prava na uključivanje u sustav javnog zdravstvenog osiguranja države članice domaćina, u svrhu korištenja uslugama zdravstvene zaštite koje financira ta država, isključuje građane Unije koji nisu ekonomski aktivni i koji su državljani druge države članice na koje se, na temelju članka 11. stavka 3. točke (e) te uredbe, primjenjuje zakonodavstvo države članice domaćina i koji ostvaruju svoje pravo boravka na njezinu državnom području u skladu s člankom 7. stavkom 1. točkom (b) te direktive.

U tom pogledu Sud najprije navodi da se u okviru sustava kolizijskih pravila uspostavljenih Uredbom br. 883/2004³⁶⁴, koja su namijenjena određivanju nacionalnog zakonodavstva koje se primjenjuje na primanje davanja iz sustava socijalne sigurnosti, na osobe koje nisu ekonomski aktivne načelno primjenjuje zakonodavstvo države članice njihova boravišta.

Zatim naglašava da su države članice, prilikom određivanja uvjeta za postojanje prava na uključivanje u sustav socijalne sigurnosti, obvezne poštovati važeće odredbe prava Unije. Konkretno, budući da su kolizijska pravila predviđena Uredbom br. 883/2004 obvezujuća za države članice, one ne mogu odrediti u kojoj je mjeri primjenjivo njihovo vlastito zakonodavstvo ili ono druge države članice.

Prema tome, država članica na temelju svojeg nacionalnog zakonodavstva ne može odbiti uključiti u svoj sustav javnog zdravstvenog osiguranja građanina Unije na kojeg se, u skladu s člankom 11. stavkom 3. točkom (e) Uredbe br. 883/2004 koji se odnosi na određivanje mjerodavnog zakonodavstva, primjenjuje zakonodavstvo te države članice.

Naposljetku, Sud je analizirao utjecaj odredbi Direktive o boravku i osobito njezina članka 7. stavka 1. točke (b) na uključivanje u sustav socijalne sigurnosti države članice domaćina. Iz te odredbe proizlazi da, tijekom cjelokupnog trajanja boravka na državnom području države članice domaćina duljeg od tri mjeseca i kraćeg od pet godina, građanin Unije koji nije ekonomski aktivan mora, među ostalim, raspolagati sveobuhvatnim zdravstvenim osiguranjem za sebe i članove svoje obitelji kako ne bi postao nerazuman teret za javne financije te države članice.

Kad je riječ o odnosu između tog uvjeta boravka u skladu s Direktivom o boravku i obveze uključivanja koja proizlazi iz Uredbe br. 883/2004, Sud navodi da država članica domaćin građanina Unije koji nije ekonomski aktivan može predvidjeti da pristup tom sustavu nije besplatan kako bi izbjegla da taj građanin postane nerazuman teret za javne financije navedene države članice.

Naime, Sud smatra da država članica domaćin ima pravo uključivanje u svoj sustav javnog zdravstvenog osiguranja građanina Unije koji nije ekonomski aktivan i koji boravi na njezinu državnom području na osnovi članka 7. stavka 1. točke (b) Direktive o boravku uvjetovati, primjerice, sklapanjem ili raspolaganjem sveobuhvatnim privatnim zdravstvenim osiguranjem tog građanina koje navedenoj državi članici omogućuje da ostvari povrat zdravstvenih troškova koje je snosila za tog građanina ili njegovim uplaćivanjem doprinosa u sustav javnog zdravstvenog osiguranja te države članice. Država članica domaćin ipak mora voditi računa o poštovanju načela proporcionalnosti u tom kontekstu i, slijedom toga, o tome da poštovanje takvih uvjeta tom građaninu ne bude pretjerano otežano.

363| Direktiva 2004/38/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji slobodno se kretati i boraviti na državnom području država članica, o izmjeni Uredbe (EEZ) br. 1612/68 i stavljanju izvan snage direktiva 64/221/EEZ, 68/360/EEZ, 72/194/EEZ, 73/148/EEZ, 75/34/EEZ, 75/35/EEZ, 90/364/EEZ, 90/365/EEZ i 93/96/EEZ (SL 2004., L 158, str. 77.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 42. i ispravak SL 2016., L 87, str. 36., u daljnjem tekstu: Direktiva o boravku)

364| Članak 11. stavak 3. točka (e) Uredbe br. 883/2004

Sud zaključuje da se članku 11. stavku 3. točki (e) Uredbe br. 883/2004, s obzirom na članak 7. stavak 1. točku (b) Direktive o boravku, protivi nacionalno zakonodavstvo koje iz prava na uključivanje u sustav javnog zdravstvenog osiguranja države članice domaćina, u svrhu korištenja uslugama zdravstvene zaštite koje financira ta država, isključuje građane Unije koji nisu ekonomski aktivni i koji su državljani druge države članice, na koje se na temelju te uredbe primjenjuje zakonodavstvo države članice domaćina i koji ostvaruju svoje pravo boravka na njezinu državnom području na temelju te direktive.

Nasuprot tomu, tim se odredbama ne protivi naplatnost uključivanja takvih građana Unije u taj sustav kako bi se izbjeglo da navedeni građani postanu nerazuman teret za javne financije države članice domaćina.

5. Provedba na razini Unije sporazuma sklopljenih između socijalnih partnera

Presuda od 2. rujna 2021. (veliko vijeće), EPSU/Komisija (C-928/19 P, [EU:C:2021:656](#))

Europska komisija započela je u travnju 2015. savjetovanje o mogućem proširenju područja primjene više direktiva o obavješćivanju i savjetovanju radnika³⁶⁵ na službenike i zaposlenike središnjih uprava država članica. Nekoliko mjeseci kasnije u okviru tog savjetovanja dva socijalna partnera, Sindikalno izaslanstvo nacionalne i europske uprave (TUNED) i Poslodavci europske javne uprave (EUPAE), sklopila su sporazum o uspostavi općeg okvira kojim se predviđa obavješćivanje i savjetovanje s javnim službenicima i zaposlenicima tih nacionalnih uprava. Stranke potpisnice sporazuma zatim su od Komisije zahtijevale da Vijeću Europske unije podnese prijedlog odluke za provedbu tog sporazuma na razini Unije na temelju članka 155. stavka 2. UFEU-a³⁶⁶. Odlukom od 5. ožujka 2018. Komisija je odbila njihov zahtjev (u daljnjem tekstu: sporna odluka).

U svibnju 2018. EPSU, udruženje koje okuplja europske sindikalne organizacije koje predstavljaju radnike javnih službi i koje je doprinijelo osnivanju TUNED-a, tražio je poništenje te odluke pred Općim sudom. Opći sud odbio je tu tužbu³⁶⁷ smatrajući da članak 155. stavak 2. UFEU-a ne obvezuje institucije Unije da udovolje zajedničkom zahtjevu koji su podnijele stranke potpisnice sporazuma za provedbu tog sporazuma na razini Unije. Nakon što je utvrdio da sporna odluka mora biti predmet ograničenog nadzora, Opći sud smatrao je da je tom odlukom ispunjena obveza obrazlaganja predviđena u članku 296. UFEU-a i da su osporavani razlozi iz navedene odluke bili osnovani.

Odlučujući o žalbi koju je podnio EPSU, Sud, zasjedajući u velikom vijeću, potvrđuje presudu Općeg suda podsjećajući na marginu prosudbe priznatu Komisiji u tom području i ograničen sudski nadzor koji se odnosi na takve odluke.

365| Direktiva Vijeća 98/59/EZ od 20. srpnja 1998. o usklađivanju zakonodavstava država članica u odnosu na kolektivno otkazivanje (SL 1998., L 225, str. 16.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 8., str. 86.), Direktiva Vijeća 2001/23/EZ od 12. ožujka 2001. o usklađivanju zakonodavstava država članica u odnosu na zaštitu prava zaposlenika kod prijenosa poduzeća, pogona ili dijelova poduzeća ili pogona (SL 2001., L 82, str. 16.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 3., str. 151.) i Direktiva 2002/14/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 2002. o uspostavljanju općeg okvira za obavješćivanje i savjetovanje s radnicima u Europskoj zajednici – Zajednička izjava Europskog parlamenta, Vijeća i Komisije o zastupanju radnika (SL 2002., L 80, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 5., str. 182.)

366| Iz te odredbe u biti proizlazi da se sporazumi sklopljeni između socijalnih partnera provode na razini Unije ili u skladu s postupcima i praksom socijalnih partnera i država članica ili, u područjima obuhvaćenima člankom 153. (odnosno područjima koja obuhvaćaju socijalnu politiku), na zajednički zahtjev stranaka potpisnica, odlukom Vijeća, donesenom na prijedlog Komisije.

367| Presuda od 24. listopada 2019., *EPSU i Goudriaan/Komisija* (T-310/18, EU:T:2019.757)

Ocjena Suda

Najprije, kad je riječ o doslovnom tumačenju članka 155. stavka 2. UFEU-a, Sud ističe da ta odredba ne sadržava naznake o mogućoj obvezi Komisije da Vijeću podnese prijedlog odluke. Obvezujućim formulacijama upotrijebljenima u više jezičnih verzija tako se želi samo izraziti isključiva priroda dvaju alternativnih postupaka koji su predviđeni tom odredbom, pri čemu je jedan od njih poseban postupak koji dovodi do donošenja akta Unije.

Nadalje, kad je riječ o kontekstualnom i teleološkom tumačenju, Sud analizira tu odredbu u okviru ovlasti koje su Ugovorima dodijeljene Komisiji i osobito člankom 17. UEU-a, čiji stavak 1. toj instituciji dodjeljuje zadaću promicanja općeg interesa Unije, dok joj stavak 2. dodjeljuje ovlast opće zakonodavne inicijative. Sud iz toga zaključuje da članak 155. stavak 2. UFEU-a Komisiji dodjeljuje posebnu nadležnost koja ulazi u okvir uloge koja joj je dodijeljena člankom 17. stavkom 1. UEU-a, a to je ocjena svrsishodnosti podnošenja prijedloga Vijeću na temelju sporazuma sklopljenog između socijalnih partnera radi njegove provedbe na razini Unije. Drukčije tumačenje dovelo bi do toga da bi interesi samo socijalnih partnera potpisnika sporazuma prevladali nad funkcijom promicanja općeg interesa Unije koja je povjerena Komisiji. Autonomija socijalnih partnera, utvrđena u članku 152. prvom stavku UFEU-a, koju treba uzeti u obzir u okviru socijalnog dijaloga koji je kao cilj Unije predviđen člankom 151. prvim stavkom UFEU-a, ne dovodi u pitanje taj zaključak. Postojanje te autonomije koja obilježava fazu pregovora o mogućem sporazumu između socijalnih partnera ne znači da Komisija na njihov zahtjev mora Vijeću automatski podnijeti prijedlog odluke o provedbi takvog sporazuma na razini Unije jer bi to dovelo do toga da se tim socijalnim partnerima prizna ovlast inicijative koja im ne pripada.

Sud usto ističe da se pitanje zakonodavne prirode pravnih akata donesenih na temelju članka 155. stavka 2. UFEU-a, koje je istaknuo EPSU, razlikuje od pitanja Komisijine ovlasti za odlučivanje o svrsishodnosti podnošenja prijedloga Vijeću na temelju te odredbe i da je opseg te Komisijine ovlasti jednak neovisno o tome je li akt zakonodavne prirode.

Osim toga, kad je riječ o problematici stupnja sudske nadzora nad spornom odlukom, Sud podsjeća na to da Komisija raspolaže marginom prosudbe za odlučivanje o svrsishodnosti podnošenja prijedloga Vijeću na temelju članka 155. stavka 2. UFEU-a. S obzirom na složene ocjene koje Komisija u tom pogledu mora provesti, sudski nadzor te vrste odluka je ograničen. Takvo ograničenje osobito se nalaže kada institucije Unije moraju, kao u ovom slučaju, uzeti u obzir potencijalno različite interese i donositi odluke koje podrazumijevaju političke odabire uzimajući u obzir političke, ekonomske i socijalne prilike.

Naposljetku, tužitelj je naveo navodnu povredu legitimnih očekivanja smatrajući da je Komisija odstupila od svojih ranijih komunikacija objavljenih u području socijalne politike. U tom pogledu Sud ističe da je točno da institucija, donošenjem pravila postupanja i njihovom objavom kojom najavljuje da će ih ubuduće primjenjivati na slučajeve na koje se odnose, sama sebe ograničava u izvršavanju svoje diskrecijske ovlasti. Međutim, ne može se smatrati, s obzirom na to da Komisija nije izričito i nedvosmisleno preuzela obvezu, da je ona u ovom slučaju sama sebe ograničila u izvršavanju svoje nadležnosti predviđene odredbom primarnog prava, obvezujući se na ispitivanje isključivo određenih posebnih razmatranja prije podnošenja svojeg prijedloga, izmjenjujući tako tu diskrecijsku ovlast u ovlast ograničenu ispunjenjem određenih uvjeta.

Stoga Sud utvrđuje da Opći sud nije počinio nikakvu pogrešku koja se tiče prava i, slijedom toga, odbija EPSU-ovu žalbu u cijelosti.

XVII. Okoliš

U području zaštite okoliša treba istaknuti pet presuda. Prva se presuda odnosi na tumačenje Direktive 92/43³⁶⁸ o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore. Ta se direktiva, istodobno s Direktivom 2009/147³⁶⁹ o očuvanju divljih ptica, tumači i u okviru druge presude. Na Direktivu 2009/147 odnosi se i treća presuda. Zadnje dvije presude odnose se na zahtjeve za pristup informacijama o okolišu podnesene u okviru Direktive 2003/43³⁷⁰, kojom se provodi Aarhuška konvencija.

1. Direktiva o staništima

Presuda od 4. ožujka 2021., *Föreningen Skydda Skogen (C-473/19 i C-474/19, EU:C:2021:166)*

Odlučujući o obavijesti o sječi u vezi sa šumskim područjem koje se nalazi u općini Härryda (Švedska), Skogsstyrelsen (Agencija za šumarstvo, Švedska) donio je mišljenje prema kojem, pod uvjetom da se poštuju preporučene mjere predostrožnosti, konačna sječa gotovo svog drveća u predmetnom području, koje čini prirodno stanište određenih zaštićenih vrsta, nije protivno švedskom propisu o zaštiti vrsta.

Smatrajući da se planiranom sječom povređuje navedeni propis, kojim se u švedski pravni poredak prenose Direktiva o pticama i Direktiva o staništima, tri udruge za zaštitu okoliša zatražile su intervenciju Länsstyrelsen i Västra Götalands län (Okružni upravni odbor Västra Götalanda, Švedska). Međutim, okružni odbor odlučio je da neće donijeti mjere nadzora, oslanjajući se u biti na povoljno mišljenje koje je donijela Agencija za šumarstvo.

Udruge su osporavale odluku okružnog odbora pred Vänersborgs tingsrätt, mark- och miljödomstolen (Prvostupanjski sud u Vänersborgu, vijeće za sporove o zemljištu i okolišu, Švedska). Tako je odlučujući o učinku predmetne šumarske aktivnosti na zaštitu vrsta koje se nalaze na predmetnom području potonji sud uputio Sudu nekoliko prethodnih pitanja koja se odnose na uvjete primjene i doseg zabrana predviđene u tom pogledu direktivama o pticama i staništima.

Ocjena Suda

Najprije, kad je riječ o Direktivi o pticama, Sud navodi da ona, u skladu sa svojim člankom 5., državama članicama nalaže da poduzmu potrebne mjere kako bi uspostavile opći sustav zaštite ptica, uključujući posebno zabrane njihova namjernog ubijanja, hvatanja, uznemiravanja i uzimanja njihovih jaja³⁷¹.

368 | Direktiva Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (SL 1992., L 206, str. 7.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 2., str. 14.; u daljnjem tekstu: Direktiva o staništima)

369 | Direktiva 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenoga 2009. o očuvanju divljih ptica (SL 2010., L 20, str. 7.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 32., str. 128. i ispravak SL 2015., L 75, str. 20.; u daljnjem tekstu: Direktiva o pticama)

370 | Direktiva 2003/4/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 28. siječnja 2003. o javnom pristupu informacijama o okolišu i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 90/313/EEZ (SL 2003., L 41, str. 26.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 1., str. 128.; u daljnjem tekstu: Direktiva o javnom pristupu informacijama o okolišu)

371 | Članak 5. Direktive o pticama

Sud je pojasnio da područje primjene tih zabrana obuhvaća sve vrste divljih ptica koje prirodno obitavaju na području država članica i stoga se ne odnosi, suprotno švedskoj praksi, samo na određene kategorije vrsta, odnosno one koje su nabrojane u Prilogu I. toj direktivi, koje su u određenoj mjeri ugrožene ili su izložene dugoročnom opadanju populacijske razine. To tumačenje potvrđuju predmet i svrha Direktive o pticama kao i kontekst u kojem se nalazi njezin članak 5.³⁷². Naime, očuvanje vrsta ptica potrebno je za postizanje visokog stupnja zaštite okoliša te ciljeva Unije u pogledu poboljšanja životnih uvjeta i održivog razvoja. Usto, Direktiva o pticama razlikuje opći sustav zaštite primjenjiv na sve vrste ptica i ciljani i pojačani sustav zaštite uspostavljen za vrste ptica nabrojane u njezinu Prilogu I.

Nadalje, Sud podsjeća na to da, poput Direktive o pticama, Direktiva o staništima predviđa uspostavu strogog sustava zaštite zaštićenih životinjskih vrsta, koji se, među ostalim, temelji na zabranama, navedenima u njezinu članku 12. stavku 1. točkama (a) do (c), namjernog hvatanja ili ubijanja, uznemiravanja primjeraka tih vrsta te uništavanja ili uzimanja njihovih jaja³⁷³.

S tim u vezi, Sud je presudio da uvjet koji se odnosi na namjeru podrazumijeva da je autor predmetne radnje htio jednu od prethodno navedenih štetnih radnji, ili je barem pristao na njezinu mogućnost, tako da se zabrane iz članka 12. stavka 1. točaka (a) do (c) Direktive o staništima mogu primjenjivati na aktivnosti, kao što je mjera u području šumarstva, čija je svrha očito različita od hvatanja, ubijanja ili uznemiravanja životinjskih vrsta ili namjernog uništavanja ili uzimanja jaja. Imajući u vidu ciljeve Direktive o staništima te tekst i kontekst prethodno navedene odredbe³⁷⁴, primjenjivost tih zabrana ne uvjetuje se opasnošću od štetnog učinka koji određena aktivnost podrazumijeva za stanje očuvanosti dotičnih vrsta. Suprotno tumačenje dovelo bi do zaobilaženja ispitivanja učinka aktivnosti na stanje očuvanosti životinjske vrste, iako je takvo ispitivanje nužno za potrebe donošenja odstupanja od tih zabrana³⁷⁵.

Usto, budući da je cilj Direktive o staništima, na temelju održavanja biološke raznolikosti, osiguranje obnove ili održavanja prirodnih staništa i vrsta divlje faune i flore u povoljnom stanju očuvanosti, zabrane predviđene u njezinu članku 12. stavku 1. točkama (a) do (c) primjenjuju se čak i na vrste koje su postigle takvo stanje očuvanosti, s obzirom na to da one moraju biti zaštićene od svakog pogoršanja tog stanja.

Zatim Sud podsjeća na to da za potrebe ostvarivanja ciljeva Direktive o staništima nadležna tijela moraju donijeti preventivne mjere i predvidjeti aktivnosti koje bi bile štetne za zaštićene vrste. Stoga je na sudu koji je uputio zahtjev da u glavnom postupku provjeri temelji li se šumarska aktivnost o kojoj je riječ na preventivnom pristupu koji uzima u obzir potrebe očuvanja dotičnih vrsta, uzimajući u obzir gospodarske, socijalne, kulturne, regionalne i lokalne zahtjeve.

Naposlijetku, u pogledu zabrane oštećivanja ili uništavanja lokaliteta za razmnožavanje ili odmor, iz članka 12. stavka 1. točke (d) Direktive o staništima³⁷⁶, Sud utvrđuje da stroga zaštita predviđena tom odredbom ne ovisi o broju primjeraka neke vrste koji su prisutni na predmetnom području. Ta zaštita *a fortiori* ne može ovisiti o opasnosti od štetnog učinka na stanje očuvanosti dotične vrsta kada se unatoč preventivnim mjerama kontinuirana ekološka funkcionalnost prirodnog staništa te vrste gubi.

372| Članak 5. Direktive o pticama

373| Članak 12. stavak 1. točke (a) do (c) Direktive o staništima

374| Članak 12. stavak 1. točke (a) do (c) Direktive o staništima

375| Članak 16. Direktive o staništima

376| Članak 12. stavak 1. točka (d) Direktive o staništima

Presuda od 28. listopada 2021., Magistrat der Stadt Wien (Europski hrčak – II) (C-357/20, [EU:C:2021:881](#))

Građevinsko poduzeće započelo je radove izgradnje zgrade na zemljištu na kojem se nastanio *Cricetus cricetus* (europski hrčak), vrsta zaštićena na temelju točke (a) Priloga IV. Direktivi o staništima. Prije izvođenja predmetnih radova to je građevinsko poduzeće bez prethodnog odobrenja provelo mjere čiji je cilj osobito bio uklanjanje te životinjske vrste s mjesta građevinskih radova i njezino premještanje na druge posebno zaštićene površine pri čemu su uništena najmanje dva ulaza u jazbine.

Magistrat der Stadt Wien (Gradska uprava grada Beča, Austrija) stoga je osobi IE, kao zaposleniku građevinskog poduzeća, naložila plaćanje novčane kazne zbog oštećivanja i uništavanja lokaliteta za odmor i lokaliteta za razmnožavanje europskog hrčka.

Osoba IE podnijela je Verwaltungsgerichtu Wien (Upravni sud u Beču, Austrija) tužbu kojom osporava izricanje te novčane kazne, među ostalim, zato što, s jedne strane, u trenutku provedbe predmetnih mjera *Cricetus cricetus* (europski hrčak) više nije nastanjivao predmetno područje i, s druge strane, te mjere nisu dovele do oštećivanja ili uništavanja lokaliteta za odmor ili lokaliteta za razmnožavanje te životinjske vrste.

U tom je kontekstu taj sud odlučio pitati Sud o prostornom i vremenskom dosegu pojma „lokalitet za razmnožavanje” te kriterijima razlikovanja između „oštećivanja” i „uništavanja” lokaliteta za razmnožavanje i/ili lokaliteta za odmor u smislu članka 12. stavka 1. točke (d) Direktive o staništima.

Ocjena Suda

Najprije, što se tiče prostornog dosega zaštite lokaliteta za razmnožavanje, Sud je doslovno, sustavno i teleološki protumačio članak 12. stavak 1. točku (d) Direktive o staništima.

Kao prvo, što se tiče teksta te odredbe, Sud ističe da ona državama članicama nalaže poduzimanje svih potrebnih mjera za uspostavu sustava stroge zaštite životinjskih vrsta navedenih u točki (a) Priloga IV. tog direktivi u njihovu prirodnom arealu, zabranjujući oštećivanje ili uništavanje lokaliteta za razmnožavanje ili lokaliteta za odmor.

Kao drugo, kad je riječ o kontekstu u kojem se nalazi navedena odredba, Sud naglašava da je svrha u njoj sadržane zabrane osiguranje ekološke funkcionalnosti lokaliteta za razmnožavanje te očuvanje važnih dijelova staništa zaštićenih životinjskih vrsta na način da one mogu imati uvjete potrebne, među ostalim, za razmnožavanje. Iz toga slijedi da pojam „lokalitet za razmnožavanje” treba razumjeti kao da obuhvaća sva područja potrebna za omogućavanje toga da se dotična životinjska vrsta uspješno razmnožava, uključujući prostore oko navedenog lokaliteta.

To je tumačenje potkrijepljeno ciljevima Direktive o staništima. Naime, cilj je te direktive, radi osiguranja biološke raznolikosti, osigurati održavanje očuvanosti prirodnih staništa i vrsta divlje faune i flore od interesa Unije u povoljnom stanju ili povrat u njega. Iz toga proizlazi da sustav zaštite predviđen člankom 12. stavkom 1. navedene direktive mora omogućiti stvarno izbjegavanje nanošenja štete staništu zaštićenih životinjskih vrsta.

Naime, tumačenje pojma „lokalitet za razmnožavanje” kojim bi doseg tog pojma bio ograničen samo na jazbine europskog hrčka može isključiti iz te zaštite područja potrebna za razmnožavanje i okot mladunčadi te zaštićene životinjske vrste. Usto, zaštita lokaliteta za razmnožavanje bila bi lišena korisnog učinka ako bi cilj ili učinak ljudskih radnji izvršenih na prostorima oko tog lokaliteta bio da ta životinjska vrsta prestane dolaziti na predmetni lokalitet za razmnožavanje.

Nadalje, što se tiče vremenskog doseg zaštite lokaliteta za razmnožavanje, Sud ga poima široko, kao što je široko poimao i vremenski doseg pojma „lokalitet za odmor“³⁷⁷.

Stoga, radi osiguranja stroge zaštite koju pruža članak 12. stavak 1. točka (d) Direktive o staništima, lokaliteti za razmnožavanje zaštićene životinjske vrste trebaju biti zaštićeni onoliko dugo koliko je potrebno kako bi se toj životinjskoj vrsti omogućilo da se uspješno razmnoži. U tom smislu njome predviđena zaštita obuhvaća i lokalitete za razmnožavanje koji više nisu nastanjeni ako postoji dovoljno velika vjerojatnost da će se navedena životinjska vrsta vratiti na te lokalitete kako bi se na njima razmnožavala.

Naposljetku, Sud pojašnjava kriterij razlikovanja između pojmova „oštećivanje“ i „uništavanje“ lokaliteta za razmnožavanje ili lokaliteta za odmor u smislu članka 12. stavka 1. točke (d) Direktive o staništima.

Uzimajući u obzir uobičajeno značenje tih pojmova u svakodnevnom jeziku, kontekst u kojem se oni upotrebljavaju i ciljeve koji se nastoje postići Direktivom o staništima, Sud je zaključio da je odlučujući kriterij za potrebe uspostave razlikovanja između, s jedne strane, radnje koja uzrokuje oštećivanje lokaliteta za razmnožavanje ili lokaliteta za odmor i, s druge strane, radnje koja uzrokuje njihovo uništavanje stupanj narušenosti ekološke funkcionalnosti navedenog lokaliteta za razmnožavanje ili navedenog lokaliteta za odmor, neovisno o tome je li to narušavanje bilo namjerno ili ne. Za potrebe tog određivanja valja uzeti u obzir ekološke zahtjeve svojstvene svakoj dotičnoj životinjskoj vrsti kao i situaciju na razini pojedinih jedinki te životinjske vrste koje nastanjuju predmetni lokalitet za razmnožavanje ili predmetni lokalitet za odmor.

Iz toga proizlazi da pojmove „oštećivanje“ i „uništavanje“ iz članka 12. stavka 1. točke (d) Direktive o staništima treba tumačiti na način da oni označavaju postupno smanjivanje ekološke funkcionalnosti lokaliteta za razmnožavanje ili lokaliteta za odmor zaštićene životinjske vrste odnosno potpuni gubitak te funkcionalnosti, neovisno o tome jesu li ta narušavanja bila namjerna ili ne.

2. Direktiva o pticama

Presuda od 17. ožujka 2021., *One Voice* i *Ligue pour la protection des oiseaux* (C-900/19, [EU:C:2021:211](#))

Udruge *One Voice* i *Ligue pour la protection des oiseaux* osporavaju uporabu ljepila za hvatanje ptica. One su pred Conseilom d'État (Državno vijeće, Francuska) pobijale propis kojim se dopušta uporaba ljepila u određenim francuskim departmanima³⁷⁸. U prilog svojim tužbama dvije su udruge istaknule povredu odredaba Direktive o pticama, osobito njezina članka 9., kojim se utvrđuju zahtjevi i uvjeti u kojima nadležna tijela, među ostalim, mogu odstupiti od zabrane lova uporabom ljepila predviđene člankom 8. i Prilogom IV. točkom (a) toj direktivi.

³⁷⁷ U glavnom postupku već je upućen zahtjev za prethodnu odluku o kojem je Sud odlučio u presudi od 2. srpnja 2020., *Magistrat der Stadt Wien (Europski hrčak)* (C-477/19, [EU:C:2020:517](#)). U toj je presudi Sud presudio da zaštita lokaliteta za odmor životinjske vrste *Cricetus cricetus* (europski hrčak) obuhvaća i lokalitete za odmor koje više ne nastanjuje ta vrsta ako postoji dovoljno velika vjerojatnost da će ona vratiti na te lokalitete za odmor.

³⁷⁸ Riječ je o cinq arrêtés du 24 septembre 2018, relatifs à l'emploi des gluaux pour la capture de grives et de merles noirs destinés à servir d'appelants pour des campagnes de chasse dans certains départements français (pet odluka od 24. rujna 2018. o uporabi ljepila za hvatanje drozdova i kosova koji trebaju služiti kao mamci u sezonama lova u određenim francuskim departmanima, JORF od 27. rujna 2018., tekstovi br. 10 do 13 i 15) i jednoj arrêtê du 17 août 1989. (odluka od 17. kolovoza 1989.) koja ima isti predmet (JORF od 13. rujna 1989., str. 11560.).

U tim je okolnostima Conseil d'État (Državno vijeće) Sudu uputio pitanja o tumačenju tih odredaba Direktive o pticama. U svojoj presudi Sud je iznio pojašnjenja u vezi s mogućnošću nadležnih tijela da odstupe od zabrane određenih metoda hvatanja zaštićenih ptica u okviru aktivnosti lova, predviđene člankom 8. te direktive.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud je presudio da članak 9. stavke 1. i 2. Direktive o pticama treba tumačiti na način da tradicionalni karakter metode hvatanja ptica sam po sebi nije dovoljan za utvrđenje da drugo zadovoljavajuće rješenje u smislu tih odredbi ne može nadomjestiti tu metodu.

Naime, najprije podsjeća na to da pri provedbi odstupajućih odredbi države članice moraju zajamčiti da se svaka intervencija koja se tiče zaštićenih vrsta odobri samo na temelju odluka koje sadržavaju precizno i prikladno obrazloženje koje se odnosi na razloge, uvjete i zahtjeve iz članka 9. stavaka 1. i 2. Direktive o pticama. Naime, pojašnjava da nacionalni propis kojim se primjenjuje odstupanje ne ispunjava uvjete koji se odnose na obvezu obrazlaganja kada on sadržava samo navod prema kojem ne postoji drugo zadovoljavajuće rješenje, a da taj navod nije potvrđen detaljnim obrazloženjem, koje se temelji na najboljim relevantnim znanstvenim spoznajama.

Zatim Sud naglašava da, iako tradicionalne metode lova mogu predstavljati „razborito korištenje“ koje je dopušteno Direktivom o pticama, zadržavanje tradicionalnih aktivnosti ipak ne može činiti samostalno odstupanje od sustava zaštite utvrđenog tom direktivom.

Naposljetku, Sud podsjeća na to da nadležno tijelo u okviru provjere nepostojanja drugog zadovoljavajućeg rješenja mora izvršiti usporedbu različitih rješenja koja zadovoljavaju uvjete za odstupanje kako bi se utvrdilo koje je u najvećoj mjeri zadovoljavajuće. U tu svrhu, budući da Unija i države članice u oblikovanju i provedbi politika Unije u određenim područjima u skladu s člankom 13. UFEU-a punu pažnju posvećuju zahtjevima za dobrobit životinja, jesu li alternativna rješenja zadovoljavajuća valja ocijeniti s obzirom na razumne mogućnosti i najbolje dostupne tehnike. Međutim, čini se da takva rješenja postoje u predmetnom slučaju. Naime, uzgoj i razmnožavanje zaštićenih vrsta u zatočeništvu mogu biti drugo zadovoljavajuće rješenje ako se pokažu mogućima i da je prijevoz ptica koje su zakonito uhvaćene ili se zakonito drže također razborito korištenje. S tim u vezi, okolnost da uzgoj i razmnožavanje dotičnih vrsta u zatočeništvu nisu još mogući u većem opsegu zbog nacionalnog propisa ne može sama po sebi dovesti u pitanje relevantnost tih rješenja.

Kao drugo, Sud je presudio da članak 9. stavak 1. točku (c) Direktive o pticama treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis koji odstupajući od članka 8. te direktive dopušta metodu hvatanja koja dovodi do sporednih ulova, kada oni, čak i malom opsegu i ograničenom trajanju, uhvaćenim vrstama koje nisu ciljane mogu uzrokovati nezanemarivu štetu.

Naime, države članice mogu odstupiti od zabrane određenih metoda lova pod uvjetom, među ostalim, da te metode omogućuju hvatanje određenih ptica na selektivnoj osnovi. Pri ocjeni selektivnosti neke metode valja u obzir uzeti ne samo načine te metode i opseg ulova koje podrazumijeva za ptice koje nisu ciljane nego također i njegove eventualne posljedice za uhvaćene vrste s obzirom na štetu prouzročenu uhvaćenim pticama.

Stoga se u okviru metode hvatanja koja nije pogubna, a koja dovodi do sporednih ulova, uvjet selektivnosti može ispuniti samo ako ulovi imaju ograničen opseg, odnosno ako se odnose na vrlo mali broj primjeraka uhvaćenih slučajno, u ograničenom trajanju i ako se oni mogu osloboditi uz zanemarivu štetu. Međutim, Sud utvrđuje da je vrlo vjerojatno, pod uvjetom da to naposljetku utvrdi Conseil d'État (Državno vijeće), da unatoč čišćenju, uhvaćene ptice pretrpe nepopravljivu štetu, s obzirom na to da ljepila po prirodi mogu oštetiti perje svih uhvaćenih ptica.

Valja istaknuti da je Sud u presudi *Föreningen Skydda Skogen* (C-473/19 i C-474/19, [EU:C:2021:166](#)), donesenoj 4. ožujka 2021., također odlučio o području primjene zabrana predviđenih Direktivom o pticama³⁷⁹.

3. Pristup informacijama o okolišu

Presuda od 20. siječnja 2021., Land Baden-Württemberg (Interna komunikacija) (C-619/19, [EU:C:2021:35](#))

U listopadu 2010. u dvorskom parku u Stuttgartu u Saveznoj zemlji Baden-Württemberg (Njemačka) posjećena su stabla u svrhu provedbe projekta izgradnje prometne i urbane infrastrukture „Stuttgart 21“. U tom je kontekstu D. R., fizička osoba, uputila Staatsministeriumu Baden-Württemberg (Ministarstvo Savezne zemlje Baden-Württemberg, Njemačka) zahtjev kojim je tražila pristup određenim dokumentima. Ti se dokumenti odnose na, s jedne strane, informaciju proslijeđenu navedenom ministarstvu o radovima istražnog odbora u pogledu policijske intervencije koja je prethodila sječi stabala i, s druge strane, napomene navedenog ministarstva o provedbi postupka mirenja u okviru projekta „Stuttgart 21“. Taj je zahtjev za pristup odbijen.

Tužbu koju je D. R. podnio protiv odluke o odbijanju pristupa prihvatio je Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg (Visoki upravni sud Baden-Württemberga, Njemačka), prema kojem se nijedan razlog za odbijanje pristupa ne primjenjuje na tražene dokumente. Navedeni je sud, među ostalim, smatrao da se nakon okončanja postupka odlučivanja predmetnog tijela više ne može pozivati na razlog za odbijanje koji se primjenjuje na njegovu „internu komunikaciju“. Taj je razlog za odbijanje pristupa predviđen zakonodavstvom kojim je u njemačko pravo prenesena Direktiva o javnom pristupu informacijama o okolišu koja državama članicama ostavlja mogućnost uvođenja takvog izuzeća od prava na javni pristup³⁸⁰.

Bundesverwaltungsgericht (Savezni upravni sud, Njemačka), kojem je podnesen prijedlog za ponavljanje postupka, polazi od pretpostavke da je osoba D. R. tražila pristup informacijama o okolišu u smislu Direktive o javnom pristupu informacijama o okolišu. Budući da je imao dvojbe o doseg i vremenskom ograničenju razloga za odbijanje pristupa „internoj komunikaciji“ na koju se odnosi ta direktiva, odlučio je postaviti pitanje Sudu u tom pogledu.

Ocjena Suda

Sud se najprije bavi tumačenjem pojma „interna komunikacija“ tijela javne vlasti u smislu Direktive o javnom pristupu informacijama o okolišu.

³⁷⁹| Ta je presuda prikazana u odjeljku XVII.1. „Direktiva o staništima“.

³⁸⁰| Članak 4. stavak 1. točka (c) Direktive o javnom pristupu informacijama o okolišu

Kao prvo, kad je riječ o izrazu „komunikacija“, navodi da se on odnosi na informaciju koju je autor uputio adresatu, pri čemu taj adresat može biti apstraktan subjekt i određena osoba koja pripada tom subjektu. To je tumačenje potkrijepljeno kontekstom u kojem se nalazi izuzeće koje države članice mogu predvidjeti za internu komunikaciju. Naime, ta direktiva preuzima razlikovanje iz Aarhuške konvencije³⁸¹ između pojma „dokument“ koji se ne odnosi nužno na informaciju koja je nekome upućena i pojma „komunikacija“.

Kao drugo, kad je riječ o pojmu „interna“, Sud navodi da se samo informacija o okolišu koja ne napušta unutarnju razinu tijela javne vlasti smatra „internom“. To također vrijedi za informaciju dobivenu iz vanjskog izvora nakon njezina primitka, pod uvjetom da ona nije otkrivena trećoj osobi ili da nije postala dostupna javnosti. To je tumačenje potkrijepljeno ciljem izuzeća kojim raspolažu države članice, da se tijelima javne vlasti zajamči zaštićeni prostor u svrhu razmatranja i vođenja unutarnjih rasprava.

Sud u tom pogledu navodi da okolnost da informacija o okolišu može napustiti unutarnju razinu tijela javne vlasti u određenom trenutku ne dovodi do toga da komunikacija u kojoj je sadržana odmah gubi svoju internu prirodu. Naime, iako se izuzeća od prava na pristup usko tumače, to ne može ograničiti doseg izuzeća za internu komunikaciju, protivno tekstu navedene direktive.

Posljedično, pojam „interna komunikacija“ obuhvaća sve informacije koje se šire unutar tijela javne vlasti i koje na datum podnošenja zahtjeva za pristup nisu napustile unutarnju razinu tog tijela, prema potrebi nakon njihova primitka, i pod uvjetom da nisu bile ili nisu smjele biti dostupne javnosti prije navedenog primitka.

Sud je zatim razmatrao vremensku primjenu razloga za odbijanje pristupa informacijama o okolišu sadržanima u internoj komunikaciji. U tom pogledu navodi da njegova primjena nije vremenski ograničena i da ne ovisi ni o dovršetku dokumenta ni o razvoju ili okončanju bilo kojeg upravnog postupka.

Međutim, odbijanje pristupa informaciji o okolišu zbog činjenice da se ona nalazi u internoj komunikaciji uvijek treba temeljiti na odvagivanju interesa koji postoje u svakom pojedinom slučaju. Naime, s obzirom na naročito široko materijalno područje primjene tog izuzeća, odvagivanje interesa koje mora proizlaziti iz stvarnog razmatranja svake situacije od posebne je važnosti i stoga mora biti strogo uređeno.

U okviru tog razmatranja, tijelo javne vlasti kojem je podnesen zahtjev za pristup u svakom je slučaju obvezno istražiti razloge koji mogu ići u prilog objavi, kao što su slobodna razmjena ideja, učinkovitije sudjelovanje javnosti u odlučivanju o okolišu ili kvalitetniji okoliš. Ono također treba ispitati naznake koje je podnositelj zahtjeva eventualno podnio u prilog objavi traženih informacija a da pritom nije obvezan iskazati poseban interes koji opravdava tu objavu.

Usto, kad se tražena informacija nalazi u internoj komunikaciji, tijelo javne vlasti treba voditi računa o vremenu koje je proteklo od sastavljanja te komunikacije i u njoj sadržanih informacija. Naime, to tijelo može smatrati da su, s obzirom na vrijeme koje je proteklo od njihova sastavljanja, takve informacije izgubile svoju osjetljivu prirodu. Stoga Sud naglašava da se izuzeće od prava na pristup koje države članice mogu predvidjeti može primijeniti samo tijekom razdoblja u kojem je opravdana zaštita traženih informacija.

Naposljetku, Sud navodi da treba postojati mogućnost provjere odvagivanja interesa i da ona treba biti predmet upravnog ili sudskog nadzora na nacionalnoj razini. Kako bi se ispunio taj zahtjev, odluka o odbijanju pristupa treba biti dostavljena podnositelju zahtjeva i treba postojati predvidljiva opasnost od toga da objavljivanje informacija konkretno i stvarno ugrozi interes zaštićen navedenim izuzećem.

381 | Konvencija o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša, potpisana u Aarhusu 25. lipnja 1998. i odobrena u ime Europske zajednice Odlukom Vijeća 2005/370/EZ od 17. veljače 2005. (SL 2005., L 124, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 3., str. 10.)

Presuda od 15. travnja 2021., *Friends of the Irish Environment* (C-470/19, EU:C:2021:271)

Nevladina organizacija Friends of the Irish Environment podnijela je 2016. pred Courts Service of Ireland (Irska sudska služba) zahtjev za pristup informacijama o okolišu sadržanima u sudskom spisu u postupku pobijanja građevinske dozvole izdane u svrhu izgradnje vjetroelektrana u okrugu Cork (Irska). Taj zahtjev, podnesen u skladu s Aarhuškom konvencijom i Direktivom o javnom pristupu informacijama o okolišu, odnosio se na određene postupovne dokumente kao i na pravomoćna rješenja kojima je okončan taj sudski postupak.

Irska sudska služba odbila je zahtjev za pristup zbog toga što irsko pravo ne predviđa da se pristup informacijama o okolišu odnosi na sudske postupke. Commissioner for Environmental Information (Ured za informacije o okolišu, Irska), kojemu je podnesena pritužba protiv odluke o odbijanju pristupa, potvrdio je tu odluku smatrajući da, s jedne strane, Irska sudska služba drži tražene spise u okviru izvršavanja sudskih ovlasti za račun sudskog tijela i da, s druge strane, taj ured djelujući u tom svojstvu nije „tijelo javne vlasti” u smislu irskog prava. Naime, nacionalni propis kojim je prenesena Direktiva o javnom pristupu informacijama o okolišu iz definicije tijela javne vlasti isključuje tijela kad djeluju u pravosudnom svojstvu i time primjenjuje mogućnost koju ta direktiva u tom pogledu daje državama članicama³⁸².

Nevladina organizacija podnijela je tužbu protiv odluke Ureda za informacije o okolišu High Courtu (Visoki sud, Irska) u kojoj je istaknula da se odstupanje od prava na pristup koje države članice mogu predvidjeti u korist tijela koja djeluju u pravosudnom svojstvu ne primjenjuje na sudske spise u zaključenim predmetima.

Budući da je imao dvojbe u pogledu dosega mogućnosti isključenja tijela ili institucija koje djeluju u pravosudnom svojstvu iz pojma „tijelo javne vlasti”³⁸³, High Court (Visoki sud) odlučio je Sudu postaviti pitanje o tome.

Ocjena Suda

Sud najprije navodi da je Direktiva o javnom pristupu informacijama o okolišu namijenjena tomu da građanima zajamči pristup informacijama o okolišu koje posjeduju tijela javne vlasti država članica. Međutim, ta im direktiva omogućuje da iz svojeg područja primjene isključe tijela javne vlasti kada djeluju „u pravosudnom svojstvu”. Ta se mogućnost odstupanja odnosi samo na tijela ili institucije koje odgovaraju definiciji pojma „tijelo javne vlasti” iz navedene direktive.

Zbog toga Sud najprije ispituje jesu li sudovi i fizičke ili pravne osobe pod njihovim nadzorom „tijela javne vlasti” u smislu Direktive o javnom pristupu informacijama o okolišu i prema tome jesu li obuhvaćeni njezinim područjem primjene.

U tom pogledu on smatra da se, kao prvo, pozivanje na „tijela javne vlasti” u Aarhuškoj konvenciji i u Direktivi o javnom pristupu informacijama o okolišu ne odnosi na pravosudna tijela, osobito sudove, nego samo na upravna tijela u državama članicama jer su ona ta koja prilikom izvršavanja svojih dužnosti obično pohranjuju informacije o okolišu. Naime, sudovi ne ulaze ni u jednu od kategorija tijela iz definicije „tijela javne vlasti” iz te direktive. Konkretnije, Sud smatra da sudovi nisu obuhvaćeni nijednom kategorijom tijela javne vlasti navedenom u toj direktivi jer ne čine vladu ni druga tijela javne vlasti iz te direktive kao niti fizičke ili pravne

³⁸²| Članak 2. stavak 2. drugi podstavak prva rečenica Direktive o javnom pristupu informacijama o okolišu

³⁸³| Članak 2. stavak 2. Direktive o javnom pristupu informacijama o okolišu

osobe koje obnašaju javne upravne funkcije u vezi s okolišem, uzimajući u obzir da se ta kategorija odnosi samo na fizičke ili pravne osobe koje obnašaju izvršnu vlast ili sudjeluju u njezinu izvršavanju. Posljedično, sudovi *a fortiori* nisu među osobama ili tijelima koja se nalaze pod nadzorom tijela ili institucije iz tih kategorija.

Sud usto navodi da, iako je zakonodavac Unije donošenjem Direktive o javnom pristupu informacijama o okolišu namjeravao potaknuti pristup građana informacijama o okolišu koje posjeduju tijela javne vlasti i njihovo sudjelovanje u donošenju upravne odluke u tom području, nije ipak namjeravao poticati obavještanje javnosti i njezino sudjelovanje u donošenju sudskih odluka. Nasuprot tomu, zakonodavac Unije vodio je računa o raznovrsnosti nacionalnih propisa u području pristupa informacijama sadržanima u sudskim spisima, pri čemu je predvidio mogućnost da države članice iz područja primjene prava na pristup tim informacijama isključe tijela ili institucije koje bi povremeno mogle djelovati u pravosudnom svojstvu a da pritom same nemaju svojstvo suda, poput određenih neovisnih upravnih tijela. Jednako tako, zakonodavac Unije predvidio je mogućnost da države članice odstupe od načela pristupa građana informacijama o okolišu ako bi njihovo otkrivanje dovelo u pitanje sudske postupke u tijeku, pravo svake osobe na pravedno suđenje ili pravo tijela javne vlasti na provođenje istrage kriminalističke ili disciplinske prirode³⁸⁴.

Iz toga slijedi da su sudovi i fizičke ili pravne osobe pod njihovim nadzorom „tijela javne vlasti” u smislu Direktive o javnom pristupu informacijama o okolišu. Oni stoga nisu obuhvaćeni područjem primjene te direktive i prema tome ne podliježu obvezi davanja pristupa javnosti informacijama o okolišu koje se nalaze u njihovu posjedu a koja je predviđena tom direktivom. U tim okolnostima, samo je na državama članicama da prema potrebi predvide pravo na pristup informacijama o okolišu sadržanima u sudskim spisima i da definiraju načine njegova ostvarivanja.

U ovom slučaju Sud navodi da je, u skladu s elementima iz spisa kojim raspolaže, Irska sudska služba nadležna za pohranu, vođenje evidencije i upravljanje sudskim spisima u ime i pod nadzorom predmetnog suda. Na sudu koji je uputio zahtjev je da provjeri treba li to tijelo, zbog uskih veza s irskim sudovima pod čijim se nadzorom nalazi, poput tih sudova smatrati sudskim tijelom, što bi dovelo do toga da ono ne bi bilo obuhvaćeno područjem primjene navedene direktive.

XVIII. Energetika

Presuda od 15. srpnja 2021. (veliko vijeće), Njemačka/Poljska (C-848/19 P, EU:C:2021:598)

Priključni plinovod plinovoda koji prolazi kroz Baltičko more (u daljnjem tekstu: plinovod OPAL) kopneni je krak, na zapadu, plinovoda Nord Stream 1 kojim se prenosi plin podrijetlom iz Rusije u Europu, zaobilazeći „tradicionalne” tranzitne zemlje poput Ukrajine, Poljske i Slovačke. Europska komisija je 2009. pod određenim uvjetima odobrila odluku Bundesnetzagentur (Savezna agencija za mreže, Njemačka) o izuzeću plinovoda

384| Članak 4. stavak 2. točka (c) Direktive o javnom pristupu informacijama o okolišu

OPAL od primjene pravila iz Direktive 2003/55³⁸⁵ (kasnije zamijenjene Direktivom 2009/73³⁸⁶) koja se odnose na pristup treće strane plinovodnim mrežama³⁸⁷ i regulaciju tarifa³⁸⁸. Budući da Gazprom, poduzetnik koji ima vladajući položaj na tržištu opskrbe plinom, nikada nije ispunio nijedan od uvjeta koje je propisala Komisija, mogao je rabiti samo 50 % kapaciteta plinovoda OPAL od njegova stavljanja u pogon 2011.

Njemačka Savezna agencija za mreže je 2016. na zahtjev, među ostalim Gazproma, priopćila Komisiji svoju namjeru izmjene određenih odredbi izuzeća dodijeljenog 2009. Predviđenom izmjenom trebalo se u bitnome omogućiti korištenje plinovodom OPAL u njegovom punom kapacitetu, pod uvjetom da na dražbi bude ponuđeno barem 50 % tog kapaciteta. Odlukom od 28. listopada 2016. Komisija je odobrila tu izmjenu pod određenim uvjetima³⁸⁹ (u daljnjem tekstu: pobijana odluka).

Budući da je smatrala da se pobijanom odlukom ugrožava sigurnost opskrbe plinom u Poljskoj zbog transfera na tranzitni pravac Nord Stream 1/OPAL dijela količine prirodnog plina koja je do tada prolazila kroz države regije Središnje Europe, među kojima je i Poljska, plinovodima konkurentnima plinovodu OPAL, Republika Poljska podnijela je Općem sudu tužbu za poništenje te odluke. Opći je sud prihvatio tu tužbu i poništio pobijanu odluku zbog povrede načela energetske solidarnosti utvrđenog u članku 194. stavku 1. UFEU-a³⁹⁰. Prema mišljenju Općeg suda, Komisija je trebala ispitati učinke izmjene sustava rada plinovoda OPAL na sigurnost opskrbe i energetske politiku Poljske.

Odlučujući o žalbi koju je podnijela Savezna Republika Njemačka, Sud je, zasjedajući u velikom vijeću, potvrdio presudu Općeg suda te je odlučio o naravi i dosegu načela energetske solidarnosti.

Ocjena Suda

Sud podsjeća na to da, kao prvo, u skladu s člankom 194. stavkom 1. UFEU-a, politika Unije u području energetike ima za cilj, u duhu solidarnosti među državama članicama, osigurati funkcioniranje energetskog tržišta i sigurnost opskrbe energijom u Uniji kao i promicati energetske učinkovitost i uštede energije, razvoj novih i obnovljivih izvora energije te međupovezanost energetskih mreža.

U tom pogledu Sud ističe da je načelo solidarnosti temeljno načelo prava Unije, navedeno u više odredaba UEU-a i UFEU-a, koje svoj specifičan izraz u području energetike ima u članku 194. stavku 1. UFEU-a. To je načelo usko povezano s načelom lojalne suradnje³⁹¹, kojim se Uniji i državama članicama nalaže poštovanje i uzajamna pomoć pri obavljanju zadaća koje proizlaze iz Ugovorâ. Budući da se na načelu solidarnosti temelje svi ciljevi energetske politike Unije, ne može se isključiti da to načelo proizvodi obvezujuće pravne učinke.

385 | Direktiva 2003/55/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2003. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina i stavljanju izvan snage Direktive 98/30/EZ (SL 2003., L 176, str. 57.)

386 | Direktiva 2009/73/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina i stavljanju izvan snage Direktive 2003/55/EZ (SL 2009., L 211, str. 94.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 12., svezak 5., str. 39.)

387 | Članak 18. Direktive 2003/55 i članak 32. Direktive 2009/73

388 | Članak 25. stavci 2. do 4. Direktive 2003/55

389 | Odluka Komisije C(2016) 6950 *final* od 28. listopada 2016. o izmjeni uvjeta za izuzeće plinovoda OPAL u skladu s Direktivom 2003/55 od pravila koja se odnose na pristup treće strane i regulaciju tarifa

390 | Presuda od 10. rujna 2019., **Poljska/Komisija** (T-883/16, [EU:T:2019:567](#))

391 | Članak 4. stavak 3. UEU-a

Naprotiv, obuhvaća prava i obveze za Uniju i države članice s obzirom na to da Unija ima obvezu solidarnosti u odnosu na države članice, dok su one istu obvezu dužne poštovati među sobom i s obzirom na zajednički interes Unije.

Sud je iz toga zaključio da, suprotno argumentaciji koju je istaknula Savezna Republika Njemačka, zakonitost svih akata institucija Unije koji su obuhvaćeni njezinom energetske politikom treba ocjenjivati s obzirom na načelo energetske solidarnosti, čak i kad se na to načelo izričito ne poziva u primjenjivom sekundarnom pravu, odnosno u predmetnom slučaju u Direktivi 2009/73³⁹². Stoga iz zajedničkog tumačenja načela energetske solidarnosti i lojalne suradnje proizlazi da je Komisija prilikom donošenja odluke o izmjeni sustava izuzeća, donesene na temelju Direktive 2009/73³⁹³, dužna ispitati moguće rizike za opskrbu plinom na tržištima država članica.

Kao drugo, Sud je pojasnio da se tekstom članka 194. UFEU-a primjena načela energetske solidarnosti ne ograničava na situacije terorističkih napada ili prirodnih katastrofa ili nesreća izazvanih ljudskim djelovanjem iz članka 222. UFEU-a. Naprotiv, duh solidarnosti naveden u članku 194. stavku 1. UFEU-a obuhvaća svako djelovanje u okviru energetske politike Unije.

Stoga obveza institucija Unije i država članica da uzmu u obzir načelo energetske solidarnosti prilikom donošenja akata koji se odnose na unutarnje tržište prirodnog plina, pri čemu, među ostalim, osobito vode brigu o osiguranju sigurnosti energetske opskrbe Unije, ima za posljedicu donošenje mjera za suočavanje s izvanrednim situacijama i preventivnih mjera. Unija i države članice moraju prilikom izvršavanja svojih nadležnosti u tom području odvagnuti energetske interese o kojima je riječ, pri čemu izbjegavaju poduzimanje mjera koje bi mogle utjecati na interese subjekata koji bi mogli biti pogođeni kad je riječ o sigurnosti opskrbe, ekonomskoj i političkoj održivosti i diversifikaciji izvora opskrbe, i to kako bi u obzir uzele svoju međuovisnost i svoju stvarnu solidarnost.

Sud zaključuje da Opći sud nije počinio pogrešku koja se tiče prava presudivši da pobijanu odluku treba poništiti zbog povrede načela energetske solidarnosti.

Presuda od 2. rujna 2021., Komisija/Njemačka (Prenošenje direktiva 2009/72 i 2009/73) (C-718/18, [EU:C:2021:662](#))

Direktive 2009/72³⁹⁴ i 2009/73 imaju za cilj ponuditi svim potrošačima Europske unije slobodu izbora na unutarnjim tržištima električne energije i prirodnog plina. Kako bi se izbjegla diskriminacija, tim se direktivama propisuje djelotvorno razdvajanje prijenosnih sustava od djelatnosti proizvodnje i opskrbe („djelotvorno razdvajanje“). Poštovanje odredaba navedenih direktiva osigurava se osnivanjem neovisnih, nepristranih i transparentnih regulatornih tijela (u daljnjem tekstu: NRT-ovi)³⁹⁵.

392| Članak 36. stavak 1. Direktive 2009/73

393| Članak 36. Direktive 2009/73

394| Direktiva 2009/72/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 2003/54/EZ (SL 2009., L 211, str. 55.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 12., svezak 4., str. 29.). Ta je direktiva stavljena izvan snage od 1. siječnja 2021. Direktivom (EU) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU (SL 2019., L 158, str. 125.). Međutim, i dalje se primjenjuje *ratione temporis* na ovaj spor.

395| Članak 35. stavak 4. Direktive 2009/72 i članak 39. stavak 4. Direktive 2009/73

Svojom presudom Sud u cijelosti prihvaća tužbu zbog povrede obveze koju je Europska komisija podnijela protiv Njemačke. Četiri prigovora koja je Komisija istaknula u prilog svojoj tužbi odnose se na to da je Njemačka pogrešno prenijela više odredbi direktiva 2009/72 i 2009/73 u Zakon o energetsom sektoru³⁹⁶.

Ocjena Suda

Sud prihvaća prvi prigovor kojim Komisija Njemačkoj predbacuje da nije pravilno prenijela pojam „vertikalno integriranog poduzeća” (u daljnjem tekstu: VIP), ograničivši taj pojam na poduzeća koja izvršavaju svoje djelatnosti u Uniji³⁹⁷. Ističe da je pojam VIP samostalni pojam prava Unije koji ne predviđa teritorijalna ograničenja i treba ga tumačiti u kontekstu „djelotvornog razdvajanja” da bi se izbjegla opasnost od diskriminacije u pristupu mrežama. Naime, mogao bi postojati sukob interesa između operatora prijenosnog sustava sa sjedištem u Uniji i proizvođača ili opskrbljivača električnom energijom ili prirodnim plinom koji obavljaju djelatnosti u tim područjima izvan nje. Široko tumačenje pojma „VIP” omogućuje da se, ovisno o slučaju, uključuju djelatnosti izvan Unije a da to pritom ne podrazumijeva proširenje regulatorne nadležnosti Unije. Slijedom toga, restriktivno tumačenje pojma „VIP” koje zagovara Njemačka nije u skladu s ciljevima koji se žele postići odredbama direktiva 2009/72 i 2009/73.

Što se tiče neovisnosti osoblja i posloводства operatora transportnog sustava, Sud prihvaća drugi prigovor, kojim Komisija predbacuje činjenicu da, prema njemačkom zakonodavstvu, primjena odredaba tih direktiva u području prijelaznih razdoblja, koja se odnose na promjenu funkcije u okviru VIP-a ograničena je na dijelove VIP-a koji obavljaju djelatnosti u području energetike³⁹⁸. Sud ističe da te odredbe ne sadržavaju takvo ograničenje koje bi bilo protivno cilju „djelotvornog razdvajanja” koji je nužan za osiguravanje funkcioniranja unutarnjeg tržišta energije, te sigurnosti energetske opskrbe. U skladu s navedenim odredbama, „prijelazna razdoblja” primjenjuju se na odgovorne osobe u upravi i/ili na članove upravnih tijela operatora prijenosnog sustava koji su prije zapošljavanja obavljali djelatnost u VIP-u ili u poduzetniku koji je većinski dioničar jednog od poduzetnika VIP-a, čak iako se te djelatnosti nisu obavljale u energetsom sektoru VIP-a ili u takvom poduzetniku koji je većinski dioničar.

U odgovoru na argument Njemačke o slobodnom kretanju radnika i temeljnom pravu slobodnog izbora zanimanja, Sud ističe da te slobode nisu apsolutna prava, nego mogu biti ograničene pod određenim uvjetima, kao što je to u predmetnom slučaju. Sud zaključuje da je osobno područje primjene njemačkog zakona protivno predmetnim odredbama direktiva 2009/72 i 2009/73.

Sud prihvaća treći prigovor kojim Komisija tvrdi da su odredbe tih direktiva kojima se zabranjuje posjedovanje određenih udjela ili primanje određenih financijskih koristi dijela VIP-a prenesene samo ograničeno u njemačko zakonodavstvo, uzimajući u obzir da se ne primjenjuju na udjele koje drže zaposlenici operatora prijenosnog sustava³⁹⁹, iako iz teksta tih odredbi proizlazi da se te zabrane primjenjuju i na takve zaposlenike. Takvo se rješenje potvrđuje ciljem „djelotvornog razdvajanja”, kao i rizikom da bi zaposlenici koji ne sudjeluju u svakodnevnom upravljanju operatorom prijenosnog sustava mogli utjecati na djelatnosti poslodavca, što može, prema tome, dovesti do situacija sukoba interesa u slučaju da imaju udjele u VIP-u ili njegovim dijelovima. U odgovoru na argument Njemačke koji se odnosi na pravo vlasništva zaposlenika zajamčeno člankom 17.

396 | Energiewirtschaftsgesetz (Zakon o energetsom sektoru) od 7. srpnja 2005. (BGBl. I, str. 1970. i 3621.), kako je izmijenjen člankom 2. stavkom 6. Zakona od 20. srpnja 2017. (BGBl. I, str. 2808., 2018. I, str. 472.)

397 | Povreda članka 2. točke 21. Direktive 2009/72 i članka 2. točke 20. Direktive 2009/73

398 | Povreda članka 19. stavaka 3. i 8. direktiva 2009/72 i 2009/73

399 | Povreda članka 19. stavka 5. direktiva 2009/72 i 2009/73

stavkom 1. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, Sud ističe da zabrane iz relevantnih odredaba direktiva 2009/72 i 2009/73 ne predstavljaju prekomjerno i neprihvatljivo uplitanje kojim se nanosi šteta samoj biti tako zajamčenih prava.

Sud prihvaća četvrti prigovor kojim Komisija Njemačkoj prigovara da je povrijedila isključive nadležnosti NRT-a kako su predviđene tim direktivama, time što je njemačkim zakonodavstvom saveznoj vladi dodijelila nadležnost za određivanje metodologije za izračun ili utvrđenje uvjeta spajanja na nacionalne mreže i pristupa njima, uključujući primjenjive tarife⁴⁰⁰. Sud u tom pogledu ističe da je puna neovisnost NRT-ova nužna kako bi se zajamčilo da su potpuno nepristrani i nediskriminatorni u pogledu gospodarskih i javnih subjekata. Ističe da postupovna autonomija država članica mora poštovati ciljeve i obveze utvrđene navedenim direktivama. Konkretno, tarife i metode izračuna za unutarnju i prekograničnu trgovinu električnom energijom i prirodnim plinom moraju se odrediti na temelju jedinstvenih kriterija, poput onih predviđenih direktivama i određenim drugim normativnim aktima Unije.

U odgovoru na argument Njemačke prema kojem je članak 24. Zakona o energetskom sektoru zakonodavne prirode, Sud ističe da se funkcioniranje Unije temelji na načelu predstavničke demokracije i da se, među ostalim, direktive donose zakonodavnim postupkom. Usto, navedenom se načelu ne protivi postojanje javnih tijela smještenih izvan klasične upravne hijerarhije koja su više ili manje neovisna o vladi. Neovisan status NRT-ova ne može sam po sebi tim tijelima oduzeti njihov demokratski legitimitet s obzirom na to da nisu posve oslobođena parlamentarnog utjecaja⁴⁰¹.

Sud naglašava da ovlasti koje su rezervirane za NRT-ove ulaze u područje primjene, na temelju posebne tehničke ocjene, i ne dodjeljuju tim tijelima marginu prosudbe koja može podrazumijevati izbore političke naravi. Dodaje da u ovom slučaju NRT-ovi podliježu načelima i pravilima utvrđenima detaljnim normativnim okvirom na razini Unije.

U ovom dijelu treba istaknuti i presudu od 2. rujna 2021., **Republika Moldova** (C-741/19, [EU:C:2021:655](#)), u kojoj se od Suda tražilo da tumači Ugovor o Energetskoj povelji⁴⁰².

400 Povreda članka 37. stavka 1. točke (a) i članka 37. stavka 6. točaka (a) i (b) Direktive 2009/72 te članka 41. stavka 1. točke (a) i članka 41. stavka 6. točaka (a) i (b) Direktive 2009/73

401 Vidjeti u tom smislu presude od 9. ožujka 2010., **Komisija/Njemačka** (C-518/07, [EU:C:2010:125](#), t. 42., 43. i 46.) i od 11. lipnja 2020., **Prezident Slovenske republike** (C-378/19, [EU:C:2020:462](#), t. 36. do 39.).

402 Ta je presuda prikazana u dijelu XIX.2. „Ugovor o Energetskoj povelji“.

XIX. Međunarodni sporazumi

U pogledu međunarodnih sporazuma treba istaknuti četiri odluke. U jednoj je presudi Sud odlučio o valjanosti arbitražne klauzule sadržane u međunarodnom sporazumu sklopljenom između dviju država članica. Osim toga, Sud je odlučio o tumačenju Ugovora o Energetskoj povelji⁴⁰³. Izjasnio se i o Sporazumu između Unije i Armenije, a u Mišljenju je odlučivao o Istanbulske konvenciji o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji⁴⁰⁴.

1. Arbitražna klauzula sadržana u međunarodnom sporazumu među državama članicama

Presuda od 26. listopada 2021. (veliko vijeće), PL Holdings (C-109/20, [EU:C:2021:875](#))

Društvu PL Holdings, osnovanom u skladu s luksemburškim pravom, 2013. ukinuto je pravo glasa vezano uz dionice koje ima u poljskoj banci te je naložena njihova prisilna prodaja. Budući da se nije slagalo s tom odlukom Komisije Nadzoru Finansowego (Komisija za financijski nadzor, Poljska), društvo PL Holdings odlučilo je pokrenuti arbitražni postupak protiv Poljske. U tu svrhu, oslanjajući se na bilateralni ugovor o ulaganju (BIT), sklopljen 1987. između Belgije i Luksemburga, s jedne strane, i Poljske, s druge strane⁴⁰⁵, društvo PL Holdings obratilo se arbitražnom sudu predviđenom arbitražnom klauzulom koja se nalazi u tom ugovoru⁴⁰⁶.

Dvjesto odlukama od 28. lipnja i 28. rujna 2017., arbitražni sud proglasio se nadležnim za rješavanje predmetnog spora, utvrdio je da je Poljska povrijedila svoje obveze koje proizlaze iz BIT-a te joj je naložio da društvu PL Holdings isplati naknadu štete.

Tužba za poništenje arbitražnih odluka koju je Poljska podnijela Svea hovrättu (Žalbeni sud u Stockholmu, Švedska) odbijena je. Taj je sud, među ostalim, presudio da, iako je arbitražna klauzula koja se nalazi u BIT-u i prema kojoj spor u vezi s tim ugovorom treba rješavati arbitražno tijelo ništetna, ta ništetnost ne sprečava državu članicu i ulagatelja iz druge države članice da u kasnijem stadiju sklope *ad hoc* arbitražni sporazum kako bi riješili taj spor.

Odlučujući o pravnom lijeku protiv odluke žalbenog suda, Högsta domstolen (Vrhovni sud, Švedska), odlučio se obratiti Sudu kako bi saznao protivi li se člancima 267. i 344. UFEU-a sklapanje *ad hoc* arbitražnog sporazuma između stranaka u sporu jer je sadržaj tog sporazuma istovjetan arbitražnoj klauzuli koju predviđa BIT i protivan pravu Unije.

403 Ugovor o Energetskoj povelji, potpisan u Lisabonu 17. prosinca 1994. (SL 1994., L 380, str. 24.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 12., svezak 2., str. 51., u daljnjem tekstu: ECT), koji je odobren u ime Europskih zajednica Odlukom Vijeća i Komisije 98/181/EZ, EZUČ, Euratom od 23. rujna 1997. (SL 1998., L 69, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 12., svezak 2., str. 149.)

404 U ovom dijelu treba istaknuti i presudu od 16. studenoga 2021., *Governor of Cloverhill Prison i dr.* (C-479/21 PPU, [EU:C:2021:929](#)), donesenu u pogledu Sporazuma o povlačenju Ujedinjene Kraljevine iz Europske unije i Sporazumu o trgovini i suradnji između Unije i te treće države, koja je prikazana u dijelu III. „Povlačenje Ujedinjene Kraljevine iz Europske unije“.

405 Sporazum između vlade Kraljevine Belgije i vlade Velikog Vojvodstva Luksemburga, s jedne strane, i vlade Narodne Republike Poljske, s druge strane, o poticanju i uzajamnoj zaštiti ulaganja, potpisan 19. svibnja 1987.

406 Članak 9. BIT-a

Sud, zasjedajući u velikom vijeću, razvija svoju sudsku praksu na temelju presude Achmea⁴⁰⁷ i presuđuje da pravo Unije državi članici brani sklapanje takvog arbitražnog sporazuma.

Ocjena Suda

Kao prvo, oslanjajući se na presudu Achmea, Sud potvrđuje da se pravu Unije protivi arbitražna klauzula koja se nalazi u BIT-u, na temelju koje ulagatelj iz jedne države članice može, u slučaju spora koji se odnosi na ulaganja u drugoj državi članici koja je sklopila taj BIT, pokrenuti arbitražni postupak protiv potonje države pred arbitražnim sudom čiju se nadležnost ta država obvezala prihvatiti. Naime, ta klauzula može dovesti u pitanje ne samo načelo uzajamnog povjerenja između država članica već i očuvanje posebne naravi prava Unije, koje je osigurano postupkom povodom zahtjeva za prethodnu odluku, predviđenim člankom 267. UFEU-a. Navedena klauzula stoga nije u skladu s načelom lojalne suradnje iz članka 4. stavka 3. prvog podstavka UEU-a te negativno utječe na autonomiju prava Unije zajamčenu osobito u članku 344. UFEU-a.

Kao drugo, Sud smatra da, kad bi se državi članici omogućilo da spor koji se može odnositi na primjenu ili tumačenje prava Unije uputi arbitražnom tijelu koje ima ista obilježja poput onog predviđenog takvom arbitražnom klauzulom koja je ništetna jer je protivna pravu Unije, sklapanjem *ad hoc* arbitražnog sporazuma čiji je sadržaj istovjetan onomu te klauzule, time bi se u stvarnosti zaobišle obveze koje za tu državu članicu proizlaze iz Ugovorâ i, osobito, navedenih članaka.

Prije svega, takav bi *ad hoc* arbitražni sporazum, u odnosu na spor u okviru kojeg je sklopljen, proizveo iste učinke kao i predmetna arbitražna klauzula. Svrha tog sporazuma upravo je zamijeniti tu klauzulu, kako bi se održali njezini učinci unatoč njezinoj ništetnosti.

Nadalje, posljedice tog izbjegavanja obveza dotične države članice nisu manje teške jer je riječ o pojedinačnom slučaju. Ustvari, taj pravni pristup mogao bi se primijeniti u mnogim sporovima koji se mogu odnositi na primjenu i tumačenje prava Unije, čime bi se opetovano ugrozila autonomija tog prava.

Štoviše, svaki zahtjev za arbitražu upućen državi članici na temelju ništetne arbitražne klauzule može sadržavati ponudu za pokretanje arbitražnog postupka te se za tu državu može smatrati da je prihvatila tu ponudu samo zato što je propustila istaknuti posebne argumente kojima se osporava postojanje *ad hoc* arbitražnog sporazuma. Posljedica takve situacije bila bi održavanje na snazi učinaka obveze prihvaćanja nadležnosti arbitražnog tijela pred kojim je pokrenut postupak, a koju je ta država članica preuzela protivno pravu Unije i koja je stoga ništetna.

Naposljetku, iz presude Achmea te iz načela nadređenosti prava Unije i lojalne suradnje proizlazi da države članice ne samo da se ne mogu obvezati da izuzmu iz pravosudnog sustava Unije sporove koji se mogu odnositi na primjenu i tumačenje prava Unije, nego i da su, ako je takav spor iznesen pred arbitražno tijelo na temelju obveze protivne navedenom pravu, dužne osporavati valjanost arbitražne klauzule ili *ad hoc* arbitražnog sporazuma na temelju kojeg je pred navedenim tijelom pokrenut postupak⁴⁰⁸.

Stoga bi svaki pokušaj države članice da otkloni ništetnost arbitražne klauzule putem ugovora s ulagateljem iz druge države članice bio protivan toj obvezi da osporava valjanost te klauzule te bi stoga mogao dovesti do nezakovitosti same pravne osnove tog ugovora jer bi ona bila protivna temeljnim odredbama i načelima kojima se uređuje pravni poredak Unije.

407 | Presuda od 6. ožujka 2018., *Achmea* (C-284/16, [EU:C:2018:158](#))

408 | Zaključak koji je potvrđen i člankom 7. točkom (b) Sporazuma o prestanku bilateralnih ugovora o ulaganju između država članica Europske unije (SL 2020., L 169, str. 1. i ispravak SL 2020., L 288, str. 29.)

Slijedom toga, Sud zaključuje da je nacionalni sud dužan poništiti arbitražnu odluku donesenu na temelju arbitražnog sporazuma kojim se povređuje pravo Unije.

U ovom dijelu treba istaknuti i presudu od 2. rujna 2021., **Republika Moldova** (C-741/19, [EU:C:2021:655](#)), koja je donesena povodom zahtjeva za prethodnu odluku upućenog u okviru provedbe arbitražnog postupka sadržanog u ECT-u⁴⁰⁹.

2. Ugovor o Energetskoj povelji

Presuda od 2. rujna 2021. (veliko vijeće), Republika Moldova (C-741/19, [EU:C:2021:655](#))

U izvršavanju niza ugovora sklopljenih tijekom 1999. društvo Ukrenergo, ukrajinski proizvođač, prodavalo je električnu energiju društvu Energoalians, ukrajinskom distributeru, koji je tu električnu energiju preprodavao društvu Derimen, registriranom na Britanskim Djevičanskim Otocima, koje je pak navedenu električnu energiju preprodavalo društvu Moldtranselectro, moldavskom javnom poduzeću, radi njezina izvoza u Moldovu. Količine električne energije koju je trebalo isporučiti određivane su svaki mjesec izravno između društava Moldtranselectro i Ukrenergo.

Društvo Derimen je društvu Energoalians u cijelosti platilo dugovane iznose za tako kupljenu električnu energiju, dok je društvo Moldtranselectro za tu električnu energiju samo djelomično platilo dugovane iznose društvu Derimen. Društvo Derimen prenijelo je 30. svibnja 2000. na društvo Energoalians tražbinu koju je imalo prema društvu Moldtranselectro. Društvo Moldtranselectro samo je djelomično podmirilo svoj dug prema društvu Energoalians tako što je na njega prenijelo više tražbina koje je imalo. Društvo Energoalians neuspješno je pokušalo ishoditi plaćanje preostalog iznosa tog duga, u iznosu od 16 287 185,94 američkih dolara (USD) (približno 13 735 000 eura), pokrenuvši postupak pred moldavskim, a potom pred ukrajinskim sudovima.

Društvo Energoalians smatralo je da određena postupanja Republike Moldove u tom kontekstu predstavljaju ozbiljne povrede obveza koje proizlaze iz ECT-a, čija je glavna svrha unapređenje gospodarskog rasta mjerama za liberalizaciju ulaganja i trgovine energijom.

Društvo Energoalians, čiji je pravni sljednik društvo Komstroy LLC, pokrenulo je arbitražni postupak predviđen ECT-om⁴¹⁰. Arbitražni sud koji je za rješavanje tog spora osnovan *ad hoc* u Parizu (Francuska) proglasio se nadležnim te je Republici Moldovi naložio plaćanje određenog novčanog iznosa društvu Energoalians na temelju ECT-a. Nastavno na tužbu za poništenje protiv odluke arbitražnog suda i presudu Coura de cassation (Kasacijski sud, Francuska), Republika Moldova osporavala je pred courrom d'appel de Paris (Žalbeni sud u Parizu, Francuska), koji je sud koji je uputio zahtjev, nadležnost tog arbitražnog suda s obrazloženjem da tražbina nastala ugovorom o prodaji električne energije nije „ulaganje” u smislu ECT-a⁴¹¹. Stoga je sud koji je uputio zahtjev postavio Sudu tri pitanja u vezi s pojmom „ulaganje”.

409 | Ta je presuda prikazana u dijelu XIX.2. „Ugovor o Energetskoj povelji”.

410 | Članak 26. stavak 1. ECT-a

411 | Članak 1. točka 6. i članak 26. stavak 1. ECT-a

Sud, odlučujući u velikom vijeću, u svojoj presudi odlučuje da stjecanje, od strane poduzeća iz ugovorne stranke ECT-a, tražbine proizišle iz ugovora o isporuci električne energije koji nije povezan s ulaganjem, a koju posjeduje poduzeće iz treće države s obzirom na taj ugovor prema javnom poduzeću iz druge ugovorne stranke tog ugovora ne predstavlja „ulaganje” u smislu ECT-a.

Ocjena Suda

Sud najprije provjerava svoju nadležnost za odgovaranje na postavljena prethodna pitanja jer je više stranaka, među kojima i društvo Komstroy, tvrdilo da se pravo Unije ne primjenjuje na predmetni spor s obzirom na to da stranke tog spora nisu povezane s Europskom unijom.

Sud potvrđuje svoju nadležnost za prethodno odlučivanje o tumačenju ECT-a, koji je mješoviti sporazum, odnosno sporazum koji je sklopila Unija i velik broj država članica. Ta se nadležnost tim više opravdava jer se upućena pitanja odnose na pojam „ulaganja” u smislu ECT-a i jer Unija od stupanja na snagu Ugovora iz Lisabona ima isključivu nadležnost u pogledu izravnih stranih ulaganja i podijeljenu nadležnost u odnosu na neizravna ulaganja⁴¹².

Taj zaključak nije doveden u pitanje okolnošću da se spor iz glavnog postupka vodi između ulagača iz treće države i druge treće države. Točno je da Sud u načelu nije nadležan tumačiti međunarodni sporazum u pogledu njegove primjene u okviru spora koji nije obuhvaćen pravom Unije. To osobito vrijedi kada se takav spor vodi između ulagača iz treće države i druge treće države. Međutim, Unija ima interes da se pojam „ulaganje” u smislu ECT-a tumači ujednačeno radi izbjegavanja budućih razlika u tumačenju, a bez obzira na okolnosti u kojima taj pojam treba primijeniti. To je slučaj s odredbama čije tumačenje traži sud koji je uputio zahtjev. Konkretno, ako je predmet obuhvaćen pravom Unije, od tog bi se suda moglo tražiti da odluči o tumačenju istih odredbi ECT-a, bilo u okviru zahtjeva za poništenje arbitražne odluke bilo u okviru redovnog sudskog spora.

U svakom slučaju, stranke u sporu odlučile su ga podnijeti *ad hoc* arbitražnom sudu osnovanom na temelju Pravila o arbitraži Komisije Ujedinjenih naroda za međunarodno trgovačko pravo (UNCITRAL)⁴¹³ te su u skladu s tim arbitražnim pravilima pristale da sjedište tog suda bude u Parizu, odnosno na državnom području države članice, u ovom slučaju Francuske, u kojoj se primjenjuje ECT kao akt prava Unije. Za potrebe postupka pokrenutog na državnom području te države članice, to utvrđivanje sjedišta arbitraže stoga dovodi do primjene prava Unije, čije je poštovanje dužan osigurati sud pred kojim je pokrenut postupak, u skladu s člankom 19. UEU-a.

Kako bi odgovorio na prvo pitanje suda koji je uputio zahtjev, koje se odnosi na tumačenje pojma „ulaganja” u smislu ECT-a koje je potrebno kako bi se provjerila nadležnost *ad hoc* arbitražnog suda, Sud najprije ispituje koji se sporovi mogu podnijeti arbitražnom sudom primjenom članka 26. ECT-a. Naime, više država članica koje su sudjelovale u pisanom i usmenom dijelu postupka pozvalo je Sud da pojasni može li takav arbitražni sud, poštujući načelo autonomije sudbenog sustava Unije, odlučivati o sporu između subjekta iz jedne države članice i druge države članice⁴¹⁴.

412| Članak 207. UFEU-a; Mišljenje 1/17 (*Sporazum CETA EU-Kanada*), od 30. travnja 2019. ([EU:C:2019:341](#))

413| Članak 26. stavak 4. točka (b) ECT-a

414| Članak 26. ECT-a

Sud u tom pogledu pojašnjava, kao prvo, da arbitražni sud odlučuje u skladu s ECT-om, koji je akt prava Unije, kao i međunarodnim pravom, tako da taj sud može biti doveden u situaciju da tumači i primjenjuje pravo Unije.

Kao drugo, taj arbitražni sud nije dio sudbenog sustava države članice, u ovom slučaju Francuske. Iz toga slijedi da se taj sud ne može smatrati sudom „jedne od država članica” u smislu članka 267. UFEU-a i stoga nije ovlašten uputiti Sudu zahtjev za prethodnu odluku⁴¹⁵.

Kao treće, radi osiguranja spojivosti arbitražne odluke s načelom autonomije sudbenog sustava Unije, ona mora biti podvrgnuta sudskom nadzoru države članice kako bi se osiguralo puno poštovanje prava Unije, čime se jamči da se pitanja koja se odnose na to pravo mogu eventualno uputiti Sudu zahtjevom za prethodnu odluku. U ovom su slučaju stranke u sporu izabrale arbitražni sud na temelju UNCITRAL-ovih arbitražnih pravila te su prihvatile da sjedište arbitraže bude smješteno u Parizu pa je time francusko pravo primjenjivo na postupak čiji je predmet sudski nadzor arbitražne odluke. Međutim, dotični nacionalni sud može provoditi takav sudski nadzor samo ako mu je to dozvoljeno nacionalnim pravom. Doista, francuskim se pravom predviđa samo ograničen nadzor koji se, među ostalim, odnosi na nadležnost arbitražnog suda. Usto, predmetni arbitražni postupak razlikuje se od postupka trgovačke arbitraže koji proizlazi iz autonomije volje dotičnih stranaka. Naime, predmetni arbitražni postupak proizlazi iz ugovora kojim države članice pristaju na to da su iz sustava sudbenih pravnih sredstava, koji su dužne uspostaviti, isključeni sporovi koji se mogu odnositi na primjenu ili tumačenje prava Unije.

Iz svih tih obilježja arbitražnog suda proizlazi da, ako bi se vodio spor među državama članicama, mehanizam rješavanja tog spora ne bi bio prikladan za osiguranje da sporove rješava sud koji je obuhvaćen sudbenim sustavom Unije, pri čemu se smatra da samo takav sud može jamčiti punu učinkovitost prava Unije⁴¹⁶. Posljedično, predmetna odredba ECT-a⁴¹⁷ ne primjenjuje se na sporove između države članice i ulagača iz druge države članice u pogledu ulaganja koje je potonji izvršio u prvoj državi članici.

Nadalje, Sud pojašnjava pojam „ulaganja” u smislu ECT-a. U tom pogledu smatra da je tražbina koja proizlazi iz ugovora o opskrbi električne energije doista imovina koju neposredno posjeduje ulagač, pri čemu valja pojasniti da pojam „ulagač”, koji je definiran ECT-om i koji se koristi, među ostalim, u njegovu članku 26. stavku 1., označava osobito, u pogledu ugovorne stranke kao što je Ukrajina, svako trgovačko društvo organizirano u skladu sa zakonodavstvom važećim na državnom području te ugovorne stranke. Međutim, ne može se smatrati da je tražbina koja proizlazi iz običnog ugovora o prodaji električne energije dodijeljena za obavljanje gospodarske djelatnosti u energetske sektoru. Iz toga slijedi da je običan ugovor o opskrbi električnom energijom, koju u ovom slučaju proizvode drugi subjekti, poslovna transakcija koja sama po sebi ne može predstavljati ulaganje. To tumačenje odgovara jasnom razlikovanju koje se utvrđuje ECT-om između trgovine i ulaganja.

U ovom dijelu valja istaknuti i presudu ***Stichting Cartel Compensation i Equilib Netherlands*** (C-819/19, [EU:C:2021:904](#)), donesenu 11. studenoga 2021.⁴¹⁸, u kojoj je Sud odlučio o tumačenju članka 53. Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru⁴¹⁹ i članka 8. Sporazuma između Europske zajednice i Švicarske

415| Presuda od 6. ožujka 2018., ***Achmea*** (C-284/16, [EU:C:2018:158](#), t. 43. do 49.)

416| Presuda od 6. ožujka 2018., ***Achmea*** (C-284/16, [EU:C:2018:158](#), t. 56.)

417| Članak 26. stavak 2. točka (c) ECT-a

418| Ta je presuda prikazana u dijelu XII.1. „Zabranjeni sporazumi (članak 101. UFEU-a)”.

419| Sporazum o Europskom gospodarskom prostoru (SL 1994., L 1, str. 3.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 106., str. 4.)

Konfederacije o zračnom prometu⁴²⁰, kojima se zabranjuju zabranjeni sporazumi i trgovinske prakse kojima se ograničava tržišno natjecanje. Konvenciju o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša, potpisanu u Aarhusu 25. lipnja 1998.⁴²¹, Sud je također tumačio u presudi *Land Baden-Württemberg (Interna komunikacija)* (C-619/19, [EU:C:2021:35](#)), donesenoj 20. siječnja 2021., i u presudi *Friends of the Irish Environment* (C-470/19, [EU:C:2021:271](#)), donesenoj 15. travnja 2021.⁴²².

3. Sporazum o partnerstvu između Unije i Armenije

Presuda od 2. rujna 2021. (veliko vijeće), Komisija/Vijeće (Sporazum s Armenijom) (C-180/20, [EU:C:2021:658](#))

Sveobuhvatan i pojačan sporazum o partnerstvu između Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju i njihovih država članica, s jedne strane, i Republike Armenije, s druge strane (u daljnjem tekstu: Sporazum o partnerstvu s Armenijom), potpisan je 24. studenoga 2017.⁴²³. Tim se sporazumom predviđa osnivanje Vijeća za partnerstvo i Odbora za partnerstvo kao i mogućnost osnivanja pododborâ i ostalih tijela. Njime se također predviđa da Vijeće za partnerstvo donosi svoj poslovnik i u njemu utvrđuje dužnosti i način rada Odbora za partnerstvo.

Europska komisija i Visoka predstavnica Europske unije za vanjsku i sigurnosnu politiku 29. studenoga 2018. donijele su, u skladu s člankom 218. stavkom 9. UFEU-a, Prijedlog odluke Vijeća Europske unije o stajalištu koje treba zauzeti u ime Unije u Vijeću za partnerstvo osnovanom Sporazumom o partnerstvu s Armenijom u pogledu donošenja odluka o poslovnicima Vijeća za partnerstvo, Odbora za partnerstvo i specijaliziranih pododborâ ili ostalih tijela. Komisija je u svojem izmijenjenom prijedlogu od 19. srpnja 2019. uklonila upućivanje na članak 37. UEU-a, koji se odnosi na sklapanje sporazuma u području zajedničke vanjske i sigurnosne politike (ZVSP), kao materijalnu pravnu osnovu. Vijeće je navedeni prijedlog odluke razdvojilo na dvije zasebne odluke. Ono je tako donijelo, s jedne strane, Odluku 2020/245, namijenjenu osiguranju primjene Sporazuma o partnerstvu, uz iznimku njegove glave II., navodeći pritom kao materijalnu pravnu osnovu članke 91., 207. i 209. UFEU-a, u području prometa, trgovine i razvoja. Ono je, s druge strane, samo na temelju članka 37. UEU-a kao materijalne pravne osnove donijelo Odluku 2020/246, namijenjenu osiguranju primjene glave II. tog sporazuma, koja se odnosi na suradnju u području ZVSP-a. Dok je Odluka 2020/245 donesena kvalificiranom većinom, Odluka 2020/246 donesena je jednoglasno. Komisija je pred Sudom osporavala razdiobu akta Vijeća na dvije odluke, kao i odabir članka 37. UEU-a kao pravne osnove Odluke 2020/246 te pravilo glasovanja koje je iz toga proizišlo pa je stoga zahtijevala poništenje obiju odluka Vijeća.

420 | Sporazum između Europske zajednice i Švicarske Konfederacije o zračnom prometu, potpisan 21. lipnja 1999. u Luxembourg u i odobren u ime Europske zajednice Odlukom 2002/309/EZ Vijeća i Komisije o Sporazumu o znanstvenoj i tehnološkoj suradnji od 4. travnja 2002. o sklapanju sedam sporazuma sa Švicarskom Konfederacijom (SL 2002., L 114, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 60., str. 3. i ispravak SL 2015., L 210, str. 38.)

421 | Konvencija o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša, potpisana u Aarhusu 25. lipnja 1998. i odobrena u ime Europske zajednice Odlukom Vijeća 2005/370/EZ od 17. veljače 2005. (SL 2005., L 124, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 3., str. 10.)

422 | Te su presude prikazane u dijelu XVII.3. „Pristup informacijama o okolišu“

423 | Odluka (EU) 2018/104 o potpisivanju, u ime Unije, i privremenoj primjeni Sveobuhvatnog i pojačanog sporazuma o partnerstvu između Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju i njihovih država članica, s jedne strane, i Republike Armenije, s druge strane (SL 2018., L 23, str. 1.)

Sud, u sastavu velikog vijeća, poništava odluke 2020/245 i 2020/246. Smatra da iako Sporazum o partnerstvu ima određene poveznice sa ZVSP-om, elementi ili izjave namjere koje on sadržava i koje su povezane sa ZVSP-om nisu dovoljne da bi predstavljale samostalan sastavni dio tog sporazuma na temelju kojeg se može opravdati to da se Odluka 2020/246 temelji na članku 37. UEU-a kao materijalnoj pravnoj osnovi i članku 218. stavku 8. drugom podstavku UFEU-a kao postupovnoj pravnoj osnovi. On također smatra da u tim okolnostima ništa ne opravdava razdvajanje akta o stajalištu koje treba zauzeti u ime Unije u okviru Vijeća za partnerstvo osnovanog Sporazumom o partnerstvu s Armenijom na dvije odluke.

Ocjena Suda

Sud najprije podsjeća na to da na temelju članka 218. stavka 8. UFEU-a Vijeće u pravilu odlučuje kvalificiranom većinom i da samo u slučajevima navedenim u drugom podstavku te odredbe odlučuje jednoglasno. U tim okolnostima, primjenjivo pravilo glasovanja treba u svakom pojedinom slučaju utvrditi ovisno o tome je li obuhvaćeno slučajevima predviđenima u članku 218. stavku 8. drugom podstavku UFEU-a, pri čemu se odabir pravne osnove predmetne odluke mora temeljiti na objektivnim elementima koji podliježu sudskom nadzoru, među kojima su cilj i sadržaj tog akta.

Sud u tom pogledu podsjeća na to da, ako analiza akta Unije pokaže da se njime nastoje postići dva cilja ili da ima dva sastavna dijela i ako se jedan od tih ciljeva ili sastavnih dijelova može prepoznati kao glavni ili prevladavajući, a drugi samo kao akcesoran, akt se mora temeljiti samo na jednoj pravnoj osnovi, to jest na onoj koja se zahtijeva glavnim ili prevladavajućim ciljem ili sastavnim dijelom. U predmetnom slučaju Sud ipak primjećuje da, iako se pobijane odluke formalno odnose na različite glave Sporazuma o partnerstvu, područje kojim su one obuhvaćene i, dakle, pravnu osnovu vanjskog djelovanja Unije o kojem je riječ, treba ocjenjivati s obzirom na cijeli sporazum jer se te odluke općenito odnose na način rada međunarodnih tijela osnovanih na temelju Sporazuma o partnerstvu s Armenijom. Uostalom, donošenje dviju zasebnih odluka Vijeća koje se temelje na različitim pravnim osnovama, ali kojima je cilj utvrditi jedinstveno stajalište koje treba zauzeti u ime Unije o načinu rada tijela osnovanih tim sporazumom, može se opravdati samo ako sporazum, razmatran u cjelini, sadržava zasebne sastavne dijelove koji odgovaraju različitim pravnim osnovama korištenima za donošenje navedenih odluka.

U tom pogledu Sud naglašava da kvalifikaciju sporazuma kao sporazuma o razvojnoj suradnji treba provesti uzimajući u obzir njegov temeljni predmet, a ne s obzirom na njegove pojedine odredbe. Naime, iako se neke odredbe glave II. Sporazuma o partnerstvu s Armenijom odnose na teme koje mogu biti obuhvaćene ZVSP-om te iako se njima potvrđuje volja stranaka da međusobno surađuju u tom području, te su odredbe u sporazumu ipak malobrojne i u biti su ograničene na programatske izjave kojima se samo opisuju postojeći međusobni odnosi ugovornih stranaka i njihove zajedničke buduće namjere.

Sud nadalje u pogledu ciljeva sporazuma utvrđuje da je njegov glavni cilj uspostava okvira suradnje u području prometa, trgovine i razvoja s Armenijom. U tom kontekstu ističe da bi nadležnost i postupak predviđeni člankom 208. UFEU-a u praksi izgubili smisao ako bi se svaki put kad se sporazum o razvojnoj suradnji dotiče posebnog područja zahtijevalo da se on temelji na drugoj odredbi osim one koja se odnosi na tu politiku. Iako neki posebni ciljevi za jačanje političkog dijaloga mogu zaista biti povezani sa ZVSP-om, njihovo nabranje u predmetnom slučaju nije popraćeno nikakvim akcijskim planom ili konkretnim načinima suradnje, na temelju kojih bi se moglo utvrditi da je ZVSP jedan od zasebnih sastavnih dijelova istog sporazuma, pored aspekata povezanih s trgovinom i razvojnom suradnjom.

Naposljetku, Sud utvrđuje da, iako se kontekstualni element u kojem se nalazi akt, kao što je u ovom slučaju sukob u Gorskom Karabahu, također može uzeti u obzir radi utvrđivanja pravne osnove navedenog akta, Sporazumom o partnerstvu s Armenijom ne predviđa se nikakva konkretna ili posebna mjera radi suočavanja s tom situacijom koja ugrožava međunarodnu sigurnost.

S obzirom na prethodno navedeno, Sud poništava Odluku 2020/246 jer se pogrešno temeljila na članku 37. UEU-a kao materijalnoj pravnoj osnovi. Sud također poništava Odluku 2020/245. Naime, iz njezine uvodne izjave 10. i njezina članka 1. proizlazi da se ona ne odnosi na stajalište koje treba zauzeti u ime Unije u okviru Vijeća za partnerstvo uspostavljenog Sporazumom o partnerstvu s Armenijom u dijelu u kojem se to stajalište odnosi na primjenu glave II. tog sporazuma. Međutim, odredbe koje sadržava ta glava ne čine zaseban sastavni dio navedenog sporazuma zbog kojeg bi Vijeće moralo navesti, među ostalim, članak 37. UEU-a i članak 218. stavak 8. drugi podstavak UFEU-a kao temelj za utvrđivanje tog stajališta. Stoga nema opravdanja za to da Vijeće predmetno stajalište isključi iz predmeta Odluke 2020/245 jer se odnosi na primjenu glave II. istog sporazuma i da na temelju članka 218. stavka 9. UFEU-a donese zasebnu odluku čiji je predmet utvrđenje navedenog stajališta jer se odnosi na tu istu primjenu.

Sud ipak u svrhu pravne sigurnosti odlučuje održati na snazi učinke poništenih odluka dok Vijeće ne donese novu odluku u skladu s presudom.

4. Istanbulska konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji

Mišljenje 1/19 (Istanbulska konvencija) od 6. listopada 2021. (veliko vijeće)

Istanbulska konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji⁴²⁴ obuhvaćena je djelomično nadležnošću Unije, a djelomično nadležnostima država članica. Stoga bi ta konvencija trebala postati mješoviti sporazum koji su kao takav sklopile Unija i države članice. Prijedlog odluke o potpisivanju te konvencije u ime Unije, koji je usvojila Komisija, sadržavao je kao materijalnu pravnu osnovu članak 82. stavak 2. i članak 84. UFEU-a. Budući da taj prijedlog nije dobio dovoljnu potporu u Vijeću Europske unije, odlučeno je da se potpisivanje konvencije ograniči na njezina područja koja su obuhvaćena isključivom nadležnošću Unije, kako ju je utvrdilo Vijeće. Stoga je ta institucija prethodno navedenu materijalnu pravnu osnovu zamijenila člankom 78. stavkom 2., člankom 82. stavkom 2. i člankom 83. stavkom 1. UFEU-a. Osim toga, kako bi se uzeo u obzir poseban položaj Irske, predviđen Protokolom br. 21⁴²⁵, odluka o potpisivanju razdvojena je na dvije zasebne odluke.

Te se dvije odluke odnose na potpisivanje Istanbulske konvencije u pogledu pitanja u vezi s pravosudnom suradnjom u kaznenim stvarima⁴²⁶ odnosno azilom i zabranom prisilnog udaljenja ili vraćanja⁴²⁷. U skladu s tim dvjema odlukama, Istanbulska konvencija potpisana je u ime Unije 13. lipnja 2017. Međutim, do danas

424| Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, donesena 7. travnja 2011. (u daljnjem tekstu: Istanbulska konvencija)

425| Protokol (br. 21) o stajalištu Ujedinjene Kraljevine i Irske s obzirom na područje slobode, sigurnosti i pravde, priložen UEU-u i UFEU-u (u daljnjem tekstu: Protokol br. 21)

426| Odluku Vijeća (EU) 2017/865 od 11. svibnja 2017. o potpisivanju, u ime Europske unije, Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji u odnosu na pitanja povezana s pravosudnom suradnjom u kaznenim stvarima (SL 2017., L 131, str. 11.)

427| Odluku Vijeća (EU) 2017/866 od 11. svibnja 2017. o potpisivanju, u ime Europske unije, Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji u odnosu na azil i zabranu prisilnog udaljenja ili vraćanja (*non-refoulement*) (SL 2017., L 131, str. 13.)

nije donesena nikakva odluka o sklapanju te konvencije od strane Unije s obzirom na to da se čini da Vijeće uvjetuje donošenje takve odluke prethodnim postojanjem „zajedničke suglasnosti” svih država članica da budu obvezane tom konvencijom u područjima koja su obuhvaćena njihovim nadležnostima.

Europski parlament podnio je 9. srpnja 2019. Sudu na temelju članka 218. stavka 11. UFEU-a zahtjev za mišljenje u pogledu Unijina sklapanja Istanbulske konvencije. Svojim prvim pitanjem Parlament pita, s jedne strane, koje su odgovarajuće pravne osnove akta Vijeća o sklapanju te konvencije i, s druge strane, je li potrebno ili moguće razdvojiti akt o potpisivanju i akt o sklapanju konvencije na dvije zasebne odluke. Svojim drugim pitanjem Parlament pita dopušta li se odnosno nalaže li se Ugovorima Vijeću da prije sklapanja Istanbulske konvencije u ime Unije čeka „zajedničku suglasnost” država članica da budu obvezane tom konvencijom u područjima koja su obuhvaćena njihovim nadležnostima.

Sud, zasjedajući u velikom vijeću, u svojem mišljenju odgovara na pitanja Parlamenta na sljedeći način.

Kao prvo, pod uvjetom da se u svakom trenutku potpuno poštuju zahtjevi predviđeni člankom 218. stavcima 2., 6. i 8. UFEU-a, Ugovorima se ne zabranjuje Vijeću, koje postupa u skladu sa svojim Poslovníkom, da prije donošenja odluke o Unijinu sklapanju Istanbulske konvencije čeka „zajedničku suglasnost” država članica. Nasuprot tomu, njima mu se zabranjuje dodavanje dodatnog stadija u postupku sklapanja koji je predviđen tim člankom, na način da se donošenje odluke o sklapanju navedene konvencije uvjetuje prethodnim utvrđenjem takve „zajedničke suglasnosti”.

Kao drugo, odgovarajuća materijalna pravna osnova za donošenje akta Vijeća o Unijinu sklapanju dijela Istanbulske konvencije koji je predmet predviđenog sporazuma sastoji se od članka 78. stavka 2., članka 82. stavka 2. te članka 84. i 336. UFEU-a.

Kao treće, protokoli br. 21 i 22⁴²⁸ opravdavaju razdvajanje akta o sklapanju na dvije zasebne odluke samo ako se takvim razdvajanjem nastoji uzeti u obzir okolnost da Irska odnosno Kraljevina Danska ne sudjeluju u mjerama koje su poduzete na temelju sklapanja predviđenog sporazuma i koje su obuhvaćene područjem primjene tih protokola, promatranih u njihovoj cjelini.

Ocjena Suda

- Dopuštenost zahtjeva za mišljenje

Postupkom za donošenje mišljenja nastoji se izbjeći komplikacije koje bi proizišle iz toga kad bi se spojivost međunarodnih sporazuma koji obvezuju Uniju s Ugovorima osporavala sudskim putem. Imajući u vidu, među ostalim, taj cilj, Sud utvrđuje da je zahtjev za mišljenje dopušten, osim drugog dijela prvog pitanja u dijelu u kojem se on odnosi na razdvajanje akta o potpisivanju na dvije odluke. Naime, Unija je potpisala Istanbulsku konvenciju više od dvije godine prije podnošenja zahtjeva za mišljenje, tako da se preventivni cilj koji se nastoji postići člankom 218. stavkom 11. UFEU-a više ne bi mogao ostvariti. Osim toga, Parlament je mogao tužbom za poništenje osporavati odluke o potpisivanju.

- Praksa „zajedničke suglasnosti”

Što se tiče prakse koja uključuje čekanje „zajedničke suglasnosti” država članica da budu obvezane mješovitim sporazumom, Sud najprije ističe da se Ugovorima zabranjuje Vijeću da pokretanje postupka sklapanja konvencije uvjetuje prethodnim utvrđenjem takve „zajedničke suglasnosti”. Naime, ako bi ta praksa trebala imati takav doseg, njome bi se uspostavio hibridni postupak odlučivanja jer bi sama mogućnost da Unija

428 | Protokol (br. 22) o stajalištu Danske priložen UEU-u i UFEU-u (u daljnjem tekstu: Protokol br. 22)

sklopi mješoviti sporazum u potpunosti ovisila o volji svake od država članica da bude obvezana takvim sporazumom u područjima koja su obuhvaćena njihovim nadležnostima. Međutim, takav hibridni postupak odlučivanja nije u skladu s člankom 218. stavcima 2., 6. i 8. UFEU-a, kojim se sklapanje međunarodnog sporazuma predviđa u obliku akta koji donosi Vijeće kvalificiranom većinom.

S obzirom na navedeno, Vijeće ima, u granicama postupka predviđenog tim odredbama, marginu političke prosudbe kako u pogledu odluke o tome hoće li postupiti po prijedlogu za sklapanje međunarodnog sporazuma i, ovisno o slučaju, u kojoj će to mjeri učiniti, tako i u pogledu odabira prikladnog trenutka za donošenje takve odluke. Slijedom toga, ništa ne sprečava Vijeće da produlji svoje interne rasprave kako bi se ostvarila bliža suradnja između država članica i institucija Unije u postupku sklapanja sporazuma, što može podrazumijevati čekanje „zajedničke suglasnosti” država članica.

Međutim, ta se margina političke prosudbe načelno izvršava kvalificiranom većinom, tako da takva većina u Vijeću može u svakom trenutku i u skladu s pravilima predviđenima njegovim poslovnikom naložiti okončanje rasprava i donošenje odluke o sklapanju međunarodnog sporazuma.

- Odgovarajuće pravne osnove za sklapanje Istanbulske konvencije

U okviru pitanja koje se odnosi na pravne osnove, Sud najprije mora definirati predmet i doseg svojeg razmatranja. U tom pogledu, budući da odluku o sklapanju Istanbulske konvencije mora donijeti Vijeće kvalificiranom većinom, uz prethodnu suglasnost Parlamenta, na tim je institucijama da, u granicama postavljenog pitanja, pojasne područje „predviđenog sporazuma” u smislu članka 218. stavka 11. UFEU-a. Stoga Sud razmatra Istanbulsku konvenciju samo u odnosu na one njezine dijelove koji prema tekstu tog pitanja i sadržaju odluka o potpisivanju trebaju biti obuhvaćeni aktom o sklapanju sporazuma. S obzirom na te elemente, Sud polazi od premise prema kojoj će se taj akt odnositi na odredbe Istanbulske konvencije koje su povezane s pravosudnom suradnjom u kaznenim stvarima, azilom i zabranom prisilnog udaljenja ili vraćanja te obvezama institucija i javne uprave Unije, u dijelu u kojem su te odredbe obuhvaćene nadležnošću Unije.

Što se tiče, kao prvo, pravosudne suradnje u kaznenim stvarima, a s obzirom na broj i doseg odredbi Istanbulske konvencije koje su obuhvaćene nadležnošću Unije iz članka 82. stavka 2.⁴²⁹ i članka 84. UFEU-a⁴³⁰, Sud smatra da te potonje odredbe moraju biti dio pravnih osnova akta o sklapanju sporazuma. Nasuprot tomu, obveze koje sadržava konvencija i koje ulaze u područje obuhvaćeno člankom 83. stavkom 1. UFEU-a⁴³¹ imaju izuzetno ograničen doseg za Uniju, tako da se akt o sklapanju sporazuma ne može temeljiti na toj odredbi.

Kao drugo, kad je riječ o azilu i zabrani prisilnog udaljenja ili vraćanja, iako Istanbulska konvencija sadržava samo tri članka koji se odnose na ta područja, oni čine zasebno poglavlje koje se ne može smatrati akcesornim ili izuzetno ograničenog dosega, tako da bi članak 78. stavak 2. UFEU-a⁴³² trebao biti sastavni dio materijalne pravne osnove akta o sklapanju sporazuma.

429] Na temelju te odredbe Unija može utvrditi minimalna pravila, među ostalim, o uzajamnom prihvaćanju dokaza među državama članicama, pravima pojedinaca u kaznenom postupku i pravima žrtava kaznenog djela.

430] Tom se odredbom Uniji dodjeljuje nadležnost za utvrđivanje mjera za promicanje i podupiranje djelovanja država članica u području suzbijanja kriminaliteta.

431] U skladu s tom odredbom, Unija je nadležna za utvrđivanje minimalnih pravila o definiranju kaznenih djela i sankcija u području, među ostalim, trgovanja ljudima i seksualnog iskorištavanja žena i djece.

432] Ta se odredba odnosi na nadležnosti Unije u području azila, supsidijarne zaštite i privremene zaštite.

Kao treće, Unija bi u pogledu svoje javne uprave trebala osigurati potpuno ispunjenje obveza naloženih Konvencijom koje su obuhvaćene člankom 336. UFEU-a⁴³³, pri čemu ta odredba stoga mora biti jedna od pravnih osnova.

- Razdvajanje akta o sklapanju Istanbulske konvencije na dvije zasebne odluke

Pitanje koje se odnosi na razdvajanje akta o sklapanju sporazuma na dvije odluke povezano je s primjenjivošću Protokola br. 21 u odnosu na Irsku, s obzirom na utvrđenje odredbi koje su obuhvaćene glavom V. trećeg dijela UFEU-a kao pravnih osnova za sklapanje predviđenog sporazuma. U načelu, Irska ne sudjeluje u usvajanju mjera Vijeća koje su obuhvaćene tim dijelom, osim ako ne prijavi svoju želju za sudjelovanjem. Na temelju tog protokola Irska nije namjeravala sudjelovati u Unijinu sklapanju dijela Istanbulske konvencije koji se odnosi na azil i zabranu prisilnog udaljenja ili vraćanja, ali je pritom sudjelovala u sklapanju drugih dijelova te konvencije.

Međutim, isključeno je selektivno sudjelovanje u istoj mjeri na koju se odnosi Protokol br. 21. Isto tako, nije dopušteno razdvajanje akta o sklapanju predviđenog sporazuma na dvije odluke kako bi se Irskoj omogućilo sudjelovanje u donošenju jedne od dviju odluka, ali ne i druge, iako se svaka od odluka o sklapanju sporazuma odnosi na mjere koje su obuhvaćene glavom V. trećeg dijela UFEU-a.

Međutim, ako se utvrdi da se na akt o sklapanju međunarodnog sporazuma primjenjuju različite pravne osnove, može postojati objektivna potreba za razdvajanjem tog akta na više odluka. To osobito može biti slučaj ako se takvim razdvajanjem uzima u obzir okolnost da Irska odnosno Kraljevina Danska ne sudjeluju u mjerama predviđenima za sklapanje međunarodnog sporazuma koje su obuhvaćene područjem primjene Protokola br. 21 odnosno Protokola br. 22, dok druge mjere predviđene za to isto sklapanje nisu obuhvaćene tim područjem primjene. U ovom slučaju, budući da se među sastavnim dijelovima materijalne pravne osnove akta o sklapanju predviđenog sporazuma nalazi članak 336. UFEU-a, koji nije obuhvaćen područjem primjene protokola br. 21 i 22, moguće je utvrditi postojanje objektivne potrebe za razdvajanje akta o sklapanju Istanbulske konvencije.

XX. Zajednička trgovinska politika

Presuda od 21. prosinca 2021. (veliko vijeće), Bank Melli Iran (C-124/20, EU:C:2021:1035)

Bank Melli Iran (u daljnjem tekstu: BMI) iranska je banka u vlasništvu Iranske Države i ima podružnicu u Njemačkoj. Ta je banka s Telekomom, društvom kćeri društva Deutsche Telekom AG sa sjedištem u Njemačkoj, kojemu otprilike polovica prihoda potječe od njegove djelatnosti u Sjedinjenim Američkim Državama, sklopila više ugovora o pružanju telekomunikacijskih usluga koji joj omogućavaju da obavlja svoje gospodarske aktivnosti. Sjedinjene Američke Države povukle su se 2018. iz Iranskog nuklearnog sporazuma, potpisanog 2015., čiji je cilj nadzirati iranski nuklearni program i ukinuti gospodarske sankcije protiv Irana. Posljedica tog povlačenja bila je ta da su Sjedinjene Američke Države ponovno, na temelju Iran Freedom and Counter-Proliferation Acta of 2012 (Zakon iz 2012. o slobodi i borbi protiv nuklearnog širenja u Iranu), Iranu i osobama

433 | Taj se članak odnosi na Pravilnik o osoblju za dužnosnike Europske unije i Uvjete zaposlenja ostalih službenika Europske unije.

na popisu⁴³⁴, među kojima je i društvo BMI, izrekle sankcije. Od tog je datuma svakoj osobi ponovno zabranjeno održavanje poslovnih odnosa s osobama koje se nalaze na tom popisu izvan državnog područja Sjedinjenih Američkih Država.

Nakon te odluke Unija je donijela Delegiranu uredbu 2018/1100⁴³⁵ o izmjeni Priloga Uredbi br. 2271/96⁴³⁶ tako da ona sadržava Zakon iz 2012. o slobodi i borbi protiv nuklearnog širenja u Iranu. Tom se uredbom osobito zabranjuje dotičnim osobama da postupaju u skladu sa zakonima koji su joj priloženi ili aktima koji iz njih proizlaze (članak 5. prvi stavak), osim ako ih Europska komisija ovlasti da mogu odstupiti od te zabrane kada bi nepoštovanje tih zakonodavstava moglo izrazito negativno utjecati na interese osoba obuhvaćenih uredbom ili na interese Unije (članak 5. drugi stavak).

Budući da njemačko pravo predviđa da je „[p]ravni posao kojim se povređuje zakonska zabrana [...] ništetan, osim ako iz zakona ne proizlazi drukčije“⁴³⁷ i da je društvo Telekom od 2018. otkazalo sve ugovore koji su ga vezali za društvo BMI, prije njihova isteka i bez izričitog obrazloženja i ovlaštenja Komisije, društvo BMI je pred njemačkim sudovima osporavalo otkaz navedenih ugovora. U prvom je stupnju Telekomu naloženo da izvrši ugovore o kojima je riječ u glavnom postupku do isteka redovnih otkaznih rokova. Nasuprot tomu, smatralo se da je redovni otkaz navedenih ugovora u skladu s člankom 5. Uredbe. Društvo BMI stoga je podnijelo žalbu Hanseatisches Oberlandesgerichtu Hamburg (Hanzeatski visoki zemaljski sud u Hamburgu, Njemačka), koji je Sudu uputio zahtjev za prethodnu odluku, u kojem ga je pitao o tumačenju članka 5. prvog stavka Uredbe s obzirom na osobito članke 16. i 52. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (Povelja) i mehanizam ovlaštenja predviđen u članku 5. drugom stavku iste uredbe.

Ocjena Suda

Sud, zasjedajući u velikom vijeću, smatrajući da je članak 5. prvi stavak Uredbe široko sastavljen, kao prvo, presuđuje da se zabrana ispunjavanja zahtjeva ili zabrana iz određenih zakona koje je treća država donijela povredom međunarodnog prava primjenjuje čak i u nedostatku konkretnih zahtjeva odnosno uputa upravnog ili sudskog tijela čiji je cilj osigurati njihovo poštovanje. Prema mišljenju Suda, to tumačenje potvrđuju ciljevi Uredbe, među kojima je zaštita postojećeg pravnog poretka te interesa Unije općenito, kako bi se u najvećoj mogućoj mjeri ostvario cilj slobodnog kretanja kapitala između država članica i trećih zemalja te zaštita interesa osoba o kojima je riječ. Naime, Sud primjećuje da s obzirom na prijetnju glede pravnih posljedica koju takav zakon podrazumijeva za osobe na koje se u načelu primjenjuju takvi zahtjevi ili zabrane, Uredba ne bi mogla spriječiti njegove učinke ako bi zabrana iz njezina članka 5. prvog stavka ovisila o tome jesu li strana upravna i sudska tijela donijela upute.

434 | Specially Designated Nationals and Blocked Persons List (Popis posebno imenovanih državljana i blokiranih osoba) (u daljnjem tekstu: popis SDN)

435 | Delegirana uredba Komisije (EU) 2018/1100 od 6. lipnja 2018. o izmjeni Priloga Uredbi Vijeća (EZ) br. 2271/96 o zaštiti od učinaka izvanteritorijalne primjene zakonodavstva koje donese treća zemlja i djelovanja koja se temelje na tom zakonodavstvu ili iz njega proizlaze (SL 2018., L 199 I, str. 1.)

436 | Uredba Vijeća (EZ) br. 2271/96 od 22. studenoga 1996. o zaštiti od učinaka izvanteritorijalne primjene zakonodavstva koje donese treća zemlja i djelovanja koja se temelje na tom zakonodavstvu ili iz njega proizlaze (SL 1996., L 309, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 10., svezak 1., str. 18.; u daljnjem tekstu: Uredba), kako je izmijenjena Uredbom (EU) br. 37/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. siječnja 2014. o izmjeni određenih uredbi koje se odnose na zajedničku trgovinsku politiku s obzirom na postupke za donošenje određenih mjera (SL 2014., L 18, str. 1.) i Delegiranom uredbom Komisije (EU) 2018/1100 od 6. lipnja 2018. o izmjeni Priloga Uredbi Vijeća (EZ) br. 2271/96 (SL 2018., L 199, str. 1.)

437 | Članak 134. Bürgerliches Gesetzbuch (Građanski zakonik)

Kao drugo, Sud utvrđuje da je zabrana iz članka 5. prvog stavka formulirana jasno, precizno i bezuvjetno, tako da se na nju može pozivati u građanskom postupku poput onog u glavnom postupku. Zatim potvrđuje da osoba obuhvaćena Uredbom koju Komisija nije za to ovlastila može, s obzirom na navedeni članak 5. prvi stavak, otkazati ugovore koji je vežu za osobu s popisa SDN bez obrazlaganja takvog otkaza. Međutim, u okviru građanskog postupka u vezi s navodnom povredom zabrane predviđene uredbom, osoba kojoj je navedena zabrana upućena mora u dovoljnoj mjeri dokazati da cilj koji je htjela postići svojim ponašanjem, u ovom slučaju otkazivanjem svih ugovora, nije postupanje u skladu s zakonodavstvom Sjedinjenih Američkih Država iz Uredbe, kad se na prvi pogled čini da je to tako.

Sud u predmetnom slučaju primjećuje da njemačko pravo dopušta stranci koja tvrdi da je pravni akt ništetan zbog povrede zakonske zabrane, poput one predviđene u članku 5. prvom stavku Uredbe, da se pozove na tu ništetnost pred sudom. Međutim, utvrđuje da, prema njemačkom pravu, stranka koja se poziva na takvu zabranu u cijelosti snosi teret dokazivanja, iako joj predmetni dokazi uglavnom nisu dostupni, što sudu pred kojim se vodi postupak može otežati utvrđivanje te povrede i tako ugroziti djelotvornost te odredbe Uredbe.

Kao treće, Sud presuđuje da se člancima 5. i 9.⁴³⁸ Uredbe, u vezi s člancima 16. i 52. Povelje, ne protivi to da se otkaz ugovora utvrdi ništetnim pod uvjetom da to utvrđenje ne dovede do neproporcionalnih učinaka za dotičnu osobu, osobito u gospodarskom smislu. U ovom slučaju, u nedostatku ovlaštenja u smislu članka 5. drugog stavka Uredbe, ako bi se ispostavilo da je otkaz o kojem je riječ protivan članku 5. prvom stavku Uredbe, taj je otkaz ništetan s obzirom na njemačko pravo. Međutim, budući da takvo utvrđenje ništetnosti može dovesti do ograničenja slobode poduzetništva, do njega može doći samo uz poštovanje uvjeta iz članka 52. stavka 1. Povelje.

U tom pogledu, kad je osobito riječ o uvjetu poštovanja biti slobode poduzetništva zajamčene u članku 16. Povelje, Sud određuje da utvrđenje ništetnosti otkaza ugovora između društava BMI i Telekom ne dovodi do toga da se Telekomu oduzima mogućnost da općenito ostvari svoje interese u okviru ugovornog odnosa, nego se ta mogućnost ograničava. Osim toga, ograničenje slobode poduzetništva koje proizlazi iz eventualnog utvrđenja ništetnosti otkaza ugovora protivno zabrani iz članka 5. prvog stavka Uredbe u načelu je nužno za sprečavanje posljedica stranog zakonodavstva o kojem je riječ, čime se štiti postojeći pravni poredak i interesi Unije općenito.

Sud stoga poziva sud koji je uputio zahtjev da, u okviru ispitivanja proporcionalnosti ograničenja Telekomove slobode poduzetništva, uravnoteži ostvarivanje ciljeva Uredbe, koji se postižu utvrđenjem ništetnosti otkaza ugovora kojim se povređuje zabrana predviđena člankom 5. prvim stavkom te uredbe, i vjerojatnost da će taj poduzetnik biti izložen gospodarskim gubicima te opseg tih gubitaka ako taj poduzetnik ne okonča svoje poslovne odnose s društvom BMI. Sud jednako tako smatra da je, u okviru tog ispitivanja proporcionalnosti, također relevantna okolnost da Telekom, podložno provjeri suda koji je uputio zahtjev, Komisiji nije podnio zahtjev za izuzeće od zabrane iz članka 5. prvog stavka Uredbe.

438 | Člankom 9. određuje se da „[s]vaka država članica određuje sankcije koje se nameću u slučaju kršenja odgovarajućih odredbi ove Uredbe. Sankcije moraju biti djelotvorne, razmjerne i imati učinak odvraćanja. Sankcije moraju biti djelotvorne, razmjerne i imati učinak odvraćanja”.

XXI. Zajednička vanjska i sigurnosna politika

Presuda od 23. studenoga 2021. (veliko vijeće), Vijeće/Hamas (C-833/19 P, EU:C:2021:950)

Presudom od 4. rujna 2019., Hamas/Vijeće⁴³⁹, povodom tužbe za poništenje podnesene na temelju članka 263. UFEU-a, Opći sud poništio je četiri akta Vijeća Europske unije donesena u 2018.⁴⁴⁰ kojima je Hamas bio zadržan na popisu priloženom Zajedničkom stajalištu 2001/931/ZVSP. On je na popis bio uvršten kao organizacija uključena u počinjenje terorističkih djela te su zato protiv njega bile donesene mjere zamrzavanja financijskih sredstava i gospodarskih izvora. Odbivši sedam od osam tužbenih razloga koje je Hamas istaknuo kako bi osporavao svoje uvrštenje na taj popis, Opći sud poništio je pobijane akte u dijelu u kojem se odnose na tu organizaciju zbog toga što Vijeće nije potpisom ovjerilo obrazloženja tih akata, koja su se nalazila u zasebnim dokumentima. Opći sud u tom se pogledu pozvao na obvezu potpisivanja iz članka 297. stavka 2. prvog podstavka UFEU-a i članka 15. Poslovnika Vijeća⁴⁴¹.

Sud je, odlučujući u velikom vijeću, ukinuo presudu Općeg suda od 4. rujna 2019. Smatra da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava kada je presudio da su predsjednik i glavni tajnik Vijeća morali potpisati obrazloženja u vezi sa zadržavanjem Hamasa na popisima priloženima pobijanim aktima, na isti način kao i same te akte koji sadržavaju općenito obrazloženje. Usto, ta je obrazloženja Vijeće donijelo istodobno s navedenim aktima, s kojima su ona bila neodvojivo povezana, te njihova vjerodostojnost nije bila valjano dovedena u pitanje.

Ocjena Suda

Sud je podsjetio, kao prvo, na to da iz presude *Komisija/BASF*⁴⁴², na koju se Opći sud oslonio u presudi koja je predmet žalbe, proizlazi da je vlastoručno potpisivanje akta, osobito od strane predsjednika institucije koja ga je donijela, način ovjeravanja tog akta koji ima za cilj osigurati pravnu sigurnost na način da se tekst koji je ta institucija donijela fiksno utvrdi u svim njegovim vjerodostojnim jezičnim verzijama. Takva ovjera u slučaju osporavanja omogućuje da se provjeri odgovaraju li dostavljeni ili objavljeni tekstovi u potpunosti

439 | Presuda od 4. rujna 2019., *Hamas/Vijeće* (T-308/18, [EU:T:2019:557](#))

440 | Odluka Vijeća (ZVSP) 2018/475 od 21. ožujka 2018. o ažuriranju popisa osoba, skupina i subjekata na koje se primjenjuju članci 2., 3. i 4. Zajedničkog stajališta 2001/931/ZVSP o primjeni posebnih mjera u borbi protiv terorizma i o stavljanju izvan snage Odluke (ZVSP) 2017/1426 (SL 2018., L 79, str. 26.); Provedbena uredba Vijeća (EU) 2018/468 od 21. ožujka 2018. o provedbi članka 2. stavka 3. Uredbe (EZ) br. 2580/2001 o posebnim mjerama ograničavanja protiv određenih osoba i subjekata s ciljem borbe protiv terorizma te o stavljanju izvan snage Provedbene uredbe (EU) 2017/1420 (SL 2018., L 79, str. 7.); Odluka Vijeća (ZVSP) 2018/1084 od 30. srpnja 2018. o ažuriranju popisa osoba, skupina i subjekata na koje se primjenjuju članci 2., 3. i 4. Zajedničkog stajališta 2001/931/ZVSP o primjeni posebnih mjera u borbi protiv terorizma i o stavljanju izvan snage Odluke (ZVSP) 2018/475 (SL 2018., L 194, str. 144.) i Provedbena uredba Vijeća (EU) 2018/1071 od 30. srpnja 2018. o provedbi članka 2. stavka 3. Uredbe (EZ) br. 2580/2001 o posebnim mjerama ograničavanja protiv određenih osoba i subjekata s ciljem borbe protiv terorizma i o stavljanju izvan snage Provedbene uredbe (EU) 2018/468 (SL 2018., L 194, str. 23.)

441 | U skladu s člankom 15. Poslovnika Vijeća, naslovljenim „Potpisivanje akata”: „Tekst akata koje donese Vijeće i onih koje donese Europski parlament i Vijeće u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom potpisuje predsjednik koji je na dužnosti u vrijeme donošenja i glavni tajnik. Glavni tajnik može delegirati svoje ovlasti za potpisivanje na glavne direktore Glavnog tajništva.” (Odluka Vijeća 2009/937/EU od 1. prosinca 2009. o donošenju Poslovnika Vijeća (SL 2009., L 325, str. 35.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 7., str. 181.)).

442 | Presuda od 15. lipnja 1994., *Komisija/BASF i dr.* (C-137/92 P, [EU:C:1994:247](#))

tekstovima kako su usvojeni i volji njihova donositelja. Međutim, napominje da, iako je u presudi *Komisija/BASF* Sud također podsjetio na to da izreka i obrazloženje odluke čine nedjeljivu cjelinu, sporne su akte, za razliku od odluke o kojoj je bila riječ u navedenoj presudi, potpisali predsjednik institucije koja ih je donijela, odnosno Vijeće, i njegov glavni tajnik. Usto, ti akti, kako su objavljeni, sadržavaju općenito obrazloženje. Sud je također istaknuo da se pitanje u presudi *Komisija/BASF* nije odnosilo na to treba li vlastoručnim potpisom ovjeriti cijelo obrazloženje nekog akta u situaciji kada se jedan dio tog obrazloženja nalazi u zasebnom dokumentu, nego na neusklađenost između teksta odluke kako ju je usvojio njezin donositelj i teksta iste odluke kako je bila objavljena i priopćena. S obzirom na te različite elemente, Sud je zaključio da se njegova razmatranja iz presude *Komisija/BASF* ne mogu primijeniti na taj predmet.

Sud je, kao drugo, podsjetio na svoju sudsku praksu prema kojoj su akti kojima se predviđaju mjere ograničavanja, poput spornih akata, akti posebne prirode jer ujedno nalikuju na akte opće primjene, u dijelu u kojem se upućuju jednoj kategoriji općenito i apstraktno određenih adresata, i skupu individualnih odluka u vezi s tim osobama i subjektima čija se imena nalaze na popisima sadržanima u njihovim priložima. Iz pravila propisanog člankom 297. stavkom 2. prvim podstavkom UFEU-a proizlazi da sporne akte, koji čine nezakonodavne akte koji se usvajaju bilo u obliku uredbi ili u obliku odluka u kojima se ne određuje kome su upućene, mora potpisati predsjednik Vijeća s obzirom na to da oni, u smislu te sudske prakse, nalikuju na opće akte. S druge strane, u mjeri u kojoj sporni akti nalikuju na skup individualnih odluka, za njih ne vrijedi takva obveza potpisivanja, nego samo obveza priopćavanja koja proizlazi iz članka 297. stavka 2. trećeg podstavka UFEU-a. Isto vrijedi i za obrazloženja koja su priložena spornim aktima, kako su dostavljena Hamasu, kojima se ne može pripisati opća priroda tih akata, nego njihov aspekt zbog kojih nalikuju na skup individualnih odluka. Slijedom toga, predsjednik Vijeća nije dužan, osim akta koji sadržava općenito obrazloženje mjera ograničavanja, potpisati i individualna obrazloženja koja se odnose na takav akt. Dovoljno je da se to obrazloženje valjano ovjeri na druge načine.

Prema mišljenju Suda, tumačenje članka 15. Poslovnika Vijeća dovodi do istog rješenja. Budući da taj članak treba tumačiti s obzirom na relevantne odredbe Ugovora, nije ga moguće tumačiti na način da se njime predsjedniku i glavnom tajniku te institucije nameće stroži zahtjev u vezi s potpisivanjem od onog koji proizlazi iz članka 297. stavka 2. prvog podstavka UFEU-a. Sud je istaknuo da se takva formalna obveza potpisivanja individualnih obrazloženja ne može izvesti ni iz obveze obrazlaganja predviđene člankom 296. UFEU-a. Naime, zahtjevi koji proizlaze iz te obveze ne smiju se miješati s onima koji se odnose na ovjeravanje akta Unije s obzirom na to da je nadzor poštovanja potonjeg zahtjeva preduvjet za bilo koji drugi nadzor tog akta. Stoga je Sud smatrao da je prvi žalbeni razlog osnovan te je ukinuo presudu Općeg suda.

Budući da je stanje postupka, u skladu s člankom 61. prvim stavkom Statuta Suda, dopuštalo da Sud konačno odluči o sporu, Sud je utvrdio, kao treće, da je Vijeće dostavilo dokumente kojima se dokazuje da su obrazloženja bila donesena istodobno sa spornim aktima koje su potpisali predsjednik i glavni tajnik Vijeća, s kojima su bila neodvojivo povezana, te da se Hamas nije pozvao ni na jednu indiciju kojom bi se moglo dovesti u pitanje to da tekst obrazloženja koje mu je bilo dostavljeno u potpunosti odgovara onomu koje je usvojilo Vijeće. Budući da Hamas nije valjano doveo u pitanje vjerodostojnost tih obrazloženja, Sud je njegovu tužbu odbio u cijelosti.

U ovom dijelu može se istaknuti jedna druga presuda donesena u području mjera ograničavanja koje je Europska unija donijela u okviru zajedničke vanjske i sigurnosne politike. Riječ je o presudi donesenoj 22. lipnja 2021., ***Venezuela/Vijeće (Utjecaj na treću državu)*** (C-872/19 P, [EU:C:2021:507](#))⁴⁴³, u kojoj je Sud odlučio o dopuštenosti tužbe za poništenje koju je podnijela treća država.

443| Ta je presuda prikazana u dijelu VI.2. „Tužba za poništenje“.



AKTIVNOST TAJNIŠTVA SUDA U 2021.

Kratak pregled glavnih statističkih trendova u prethodnoj godini

Marc-André Gaudissart, zamjenik tajnika

Jednako kao i u 2020., na sudsku aktivnost tijekom prethodne godine snažno je utjecala zdravstvena kriza povezana s pandemijom koronavirusa. Naime, taj virus, koji obilježava visoka razina zaraznosti i mnoštvo varijanti, prisilio je instituciju na to da ponovno prilagodi svoja uobičajena pravila ili prakse, s obzirom na konkretne poteškoće s kojima su se susreli njezini članovi i osoblje te zastupnici stranaka (agenti, odvjetnici ili savjetnici), kako bi u potpunosti mogli sudjelovati u postupcima pred Sudom.

Sud je stoga i u 2021. primjenjivao niz mjera koje je uveo na početku zdravstvene krize, a koje su se, među ostalim, sastojale od toga da se za mjesec dana produlje rokovi za podnošenje pisanih očitovanja u prethodnim postupcima, da se pokaže veća fleksibilnost prilikom prihvaćanja zahtjeva za produljenje rokova za podnošenje drugih podnesaka, dopusti strankama koje ne mogu doputovati u Luxembourg da sudjeluju u raspravama putem videokonferencije ili pak time da se umjesto održavanja određenih rasprava postave pitanja strankama radi davanja pisanog odgovora¹. Sve te mjere omogućile su Sudu da održi visoku razinu produktivnosti iako su, po svojoj prirodi, utjecale na trajanje postupaka. Djelomična zamjena članova Suda u listopadu 2021., zajedno s povećanjem broja novih predmeta, također je utjecala na rezultate u protekloj godini, s obzirom na potrebu da se novim članovima omogući određeno kratko razdoblje prilagodbe. Tako je 2021. čak devet novih članova Suda (pet sudaca i četiri nezavisna odvjetnika) stupilo na dužnost.

¹ Za potpuniji pregled mjera koje je Sud poduzeo radi suočavanja sa zdravstvenom krizom, vidjeti Godišnje izvješće 2020. (stranice 189. i 190.).

I. Novi predmeti

Kad je riječ o predmetima koji su pred Sudom pokrenuti u 2021., bez iznenađenja se zapaža njihovo povećanje u odnosu na prethodnu godinu. Dok je u 2020. pred Sudom pokrenuto 737 predmeta (u odnosu na 966 u 2019., koja je bila rekordna godina), tijekom protekle godine upisano je **838 novih predmeta**. To povećanje (od 13,7 %) dijelom je rezultat nastavka uobičajenog funkcioniranja nacionalnih sudova – čiji je broj zahtjeva za prethodnu odluku drastično pao u prvim mjesecima zdravstvene krize – ali i povećanja broja žalbi, povezanog s intenziviranjem aktivnosti Općeg suda. Budući da je taj sud u 2021. riješio veći broj predmeta (951) nego u 2020.(748), logično se povećao i broj žalbi podnesenih Sudu(232 u odnosu na 131 u 2020.).

Međutim, to povećanje nije bitno promijenilo odnos između broja odluka Općeg suda koje se mogu pobijati i broja odluka koje su pobijane pred Sudom, s obzirom na to da se udio odluka pobijanih žalbom u 2021. (29 %) nalazio u uobičajenom rasponu koji se u posljednjih više od deset godina kreće između 20 i 30 %. Međutim, broj žalbi koje je Sud prihvatio u protekloj godini znatno se smanjio.

Iako se tijekom protekle godine broj zahtjeva za prethodnu odluku i žalbi povećao – pri čemu samo te dvije kategorije predmeta čine više od 95 % ukupnog broja predmeta pokrenutih pred Sudom u 2021. – broj izravnih tužbi pao je na rekordno nisku razinu. Sa samo 29 novih predmeta po svim vrstama tužbi (za poništenje, zbog propusta ili zbog povrede obveze), izravne tužbe činile su jedva 3,5 % sporova, dok se broj posebnih postupaka povezanih, među ostalim, sa zahtjevima za besplatnu pravnu pomoć, zahtjevima za odluku o troškovima ili zahtjevima za tumačenje, preispitivanje ili ispravljanje propusta da se donese odluka nije mijenjao (10 novih predmeta, kao i 2020.).

Kad se analiziraju podaci o pitanjima koja su iznesena pred Sud u 2021. i tu se uočava znatna stabilnost. Sa 106 odnosno 84 nova predmeta, pitanja koja se odnose na područje slobode, sigurnosti i pravde, s jedne strane, i intelektualno i industrijsko vlasništvo, s druge strane, još uvijek zauzimaju vrh ljestvice, ali oporezivanje, promet, zaštita potrošača i socijalna politika također čine nezanemariv dio predmeta koji su u protekloj godini pokrenuti pred Sudom. Isto vrijedi i za sporove o državnim potporama, osobito zbog mjera koje su donijele institucije Unije i nacionalna tijela s ciljem podupiranja gospodarske aktivnosti, ozbiljno pogođene zdravstvenom krizom.

Kada je riječ, s druge strane, o državama članicama iz kojih potječu zahtjevi za prethodnu odluku, zamjećuje se znatna promjena. Iako su njemački sudovi oduvijek podnosili najveći broj zahtjeva za prethodnu odluku, taj je broj pao u protekloj godini (s 140 predmeta u 2020. na 106 u 2021.), dok se broj zahtjeva upućenih iz više država koje su Uniji pristupile 2004. odnosno 2007. više nego udvostručio u razdoblju od jedne godine. Takav je slučaj, na primjer, sa Slovenijom, Litvom i Bugarskom, čiji se broj zahtjeva za prethodnu odluku povećao, redom, s 2, 7 i 28 zahtjeva u 2020., na 7, 15 i 58 zahtjeva u 2021. S 11, 27 odnosno 38 zahtjeva za prethodnu odluku, Sud je također zabilježio znatno povećanje zahtjeva koji potječu od irskih, nizozemskih i rumunjskih sudova.

Naposljetku, valja navesti da je podnesen rekordan broj zahtjeva za primjenu ubrzanog postupka. Tako je u 2021. podneseno čak 60 zahtjeva te vrste, dok je primjena hitnog prethodnog postupka zatražena ili predložena u tridesetak predmeta! U obama slučajevima riječ je o najvišim godišnjim brojkama od uvođenja tih dvaju postupaka.

Zbog znatnih sredstava koja iziskuju te zbog ograničenja koja nameću svim zainteresiranim subjektima, svi ti zahtjevi ipak nisu u konačnici doveli do provedbe navedenih postupaka. Tako je na zahtjev Poljske i Europskog parlamenta ubrzani postupak proveden po trima izravnim tužbama u kojima se postavljaju vrlo važna pitanja² – kao i u dvama prethodnim postupcima, na traženje suda koji je uputio zahtjev – dok je, kao i u 2020., hitni prethodni postupak proveden devet puta. Predmeti o kojima je riječ odnosili su se na tumačenje Okvirne odluke Vijeća 2002/584/PUP od 13. lipnja 2002. o Europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica³, na sudski nadzor uvjeta smještaja podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji je zadržan ili pak na tumačenje pravila o priznavanju i izvršenju odluka donesenih u bračnim sporovima i sporovima koji se tiču roditeljske odgovornosti, osobito u slučaju nezakonitog odvođenja djece.

II. Riješeni predmeti

Kao što je to istaknuto u uvodu ovog poglavlja, unatoč poteškoćama povezanim s nastavkom zdravstvene krize, Sud je uspio održati visoku razinu produktivnosti. Naime, sa **772 riješena predmeta** u 2021. Sud je postigao rezultat vrlo sličan onom iz 2020., kada je riješio 792 predmeta, što je iznimno postignuće s obzirom na okolnosti slučaja jer, osim u 2019., nikada nije riješio toliki broj predmeta u jednoj jedinjoj godini.

Sud je tako donio jednu presudu manje nego u 2020. (450 presuda u 2021. u odnosu na 451 u 2020.), dok je broj rješenja donesenih tijekom protekle godine (257) bio neznatno manji od ukupnog broja rješenja donesenih 2020. (276). S druge strane, ono što će privući pažnju čitatelja veći je udio u 2021. takozvanih „sudskih“ rješenja, odnosno rješenja kojima se završava postupak, osim zbog brisanja, obustave postupka ili vraćanja predmeta Općem sudu na ponovno odlučivanje. Ta rješenja predstavljala su 14 % prethodnih postupaka i gotovo polovicu (47,30 %) žalbenih postupaka zaključenih u prošloj godini, dok su ti udjeli u 2020. iznosili 12 % odnosno 37 %. To povećanje dijelom je rezultat češće primjene mogućnosti iz članka 53. stavka 2., članka 99. i članka 181. Poslovnika Suda, ali i, možda prije svega, pojačane aktivnosti vijeća za dopuštanje žalbi. Naime, tijekom protekle godine to je vijeće donijelo čak 48 odluka od kojih je jedna – prvi put od uvođenja mehanizma prethodnog dopuštanja žalbi – dovela do toga da gore navedeno vijeće stvarno dopusti žalbu⁴.

2] Predmet C-121/21, *Češka Republika/Poljska (Rudnik Turów)*, zaključen rješenjem o brisanju od 4. veljače 2022. (EU:C:2022:82), kao i predmeti C-156/21, *Mađarska/Europski parlament i Vijeće* i C-157/21, *Poljska/Europski parlament i Vijeće*, zaključeni presudama od 16. veljače 2022. (EU:C:2022:97 i EU:C:2022:98).

3] SL 2002., L 190, str. 1. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3. str. 83. i ispravak SL 2013., L 222, str. 14.)

4] Rješenje od 10. prosinca 2021., *EUIPO/The KaiKai Company Jaeger Wichmann* (C-382/21 P, EU:C:2021:1050)

Sud se 2021. izjašnjavao o zahtjevu za donošenje mišljenja koji je podnio Europski parlament, a koji se odnosio na izbor odgovarajuće pravne osnove za Unijino sklapanje Istanbulske konvencije o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji⁵. Također valja spomenuti presudu koju je u skladu s člankom 16. četvrtim stavkom Protokola o Statutu Suda Europske unije⁶ donijela opća sjednica Suda 30. rujna 2021. u predmetu koji se vodio između Revizorskog suda i jednog od njegovih bivših članova⁷.

Nijedan drugi predmet u 2021., osim navedenog, nije zahtijevao sudjelovanje svih sudaca. Većina predmeta dodijeljena je vijećima sastavljenima od tri odnosno pet sudaca, dok je veliko vijeće Suda nastavilo svoju središnju ulogu u razvoju odnosno konsolidaciji prava Unije. Tako je veliko vijeće u protekloj godini zaključilo čak 83 predmeta – njihov je broj u 2020. iznosio 71 – koji su se odnosili na različita područja kao što su poštovanje temeljnih pravila i načela vladavine prava, poput neovisnosti sudbene vlasti, zaštita osobnih podataka, politika azila, bankovna i monetarna unija, prava potrošača ili zaštita okoliša.

Iako je Sudu u 2021. podnesen znatno veći broj žalbi nego prethodne godine – osobito u prosincu, tijekom kojeg je tajništvu podneseno čak 48 žalbi, odnosno gotovo četvrtina od ukupnog broja žalbi upisanih tijekom cijele godine – broj žalbi koje je Sud prihvatio znatno je smanjen. Dok su u 2020. odluke Općeg suda poništene, u cijelosti ili djelomično, u 40 predmeta (od ukupno 204 žalbe o kojima je odlučeno te godine), broj poništenih odluka u 2021. pao je na 23 (od ukupno 183 žalbe o kojima je Sud odlučio), što je naznaka o kvaliteti odluka donesenih u prvom stupnju.

Kada je riječ, naposljetku, o trajanju postupaka pred Sudom, zapaža se njegovo produljenje u svim vrstama predmeta. Prethodni postupci, postupci po izravnim tužbama i žalbeni postupci prosječno su trajali, redom, 16,7 mjeseci, 21,8 mjeseci i 15,1 mjesec u 2021. (u odnosu na 15,9 mjeseci, 19,2 mjeseca i 13,8 mjeseci u 2020.). To je produljenje rezultat, s jedne strane, mjera koje je Sud poduzeo kako bi uzeo u obzir poteškoće s kojima su se susretali zastupnici stranaka kako bi učinkovito sudjelovali u postupcima tijekom zdravstvene krize – što je, među ostalim, navelo Sud da za mjesec dana produlji rok za podnošenje podnesaka i pisanih očitovanja u svim pred njim pokrenutim predmetima, a zatim samo u prethodnim postupcima – ali se također, preciznije gledano, pojašnjava zaključivanjem više skupina opsežnih predmeta u području tržišnog natjecanja, od kojih su neki pred sudom pokrenuti 2016. Kada se potonji predmeti ne bi uzeli u obzir, prosječno trajanje žalbenih postupaka u 2021. iznosilo bi 14,1 mjesec, što je trajanje vrlo slično onom zabilježenom u 2020.

5| Mišljenje 1/19 Suda (veliko vijeće) od 6. listopada 2021. (EU:C:2021:832)

6| U toj se odredbi propisuje da Sud u slučaju pokretanja postupka na temelju članka 286. stavka 6. Ugovora o funkcioniranju Europske unije mora zasjedati u punom sastavu.

7| Presuda Suda (puni sastav) od 30. rujna 2021., *Revizorski sud/Pinxten* (C-130/19, EU:C:2021:782)

III. Neriješeni predmeti

Budući da je broj predmeta pokrenutih tijekom protekle godine bio veći od broja riješenih predmeta, broj neriješenih predmeta **na dan 31. prosinca 2021.** veći je nego krajem 2020. te je iznosio **1113 predmeta**, od kojih se većina tiče zahtjeva za prethodnu odluku (792 predmeta) i žalbi (246 predmeta). Sa 69 neriješenih predmeta na dan 31. prosinca 2021., izravne tužbe čine tek 6,2 % ukupnog radnog opterećenja Suda.

U tim se okolnostima čini da svojedobno razmatrana mogućnost prenošenja na Opći sud nadležnosti za odlučivanje o dijelu tih tužbi uopće ne bi rasteretila Sud, tim više što bi protiv odluka koje bi Opći sud donio povodom tih tužbi i dalje bilo moguće podnijeti žalbu. Ako bi bilo potrebno poduzimati određene mjere kako bi se Sudu omogućilo da nastavi ispunjavati svoje zadaće, te bi se mjere odnosile prije svega na zahtjeve za prethodnu odluku i žalbe. U svakom slučaju, te bi mjere podrazumijevale detaljnu analizu naravi i obilježja svojstvenih tim predmetima prije nego što se utvrde konkretni prijedlozi zakonodavne ili regulatorne naravi, koji bi, prema potrebi, uključivali redefiniranje podjele sudske nadležnosti između Suda i Općeg suda.

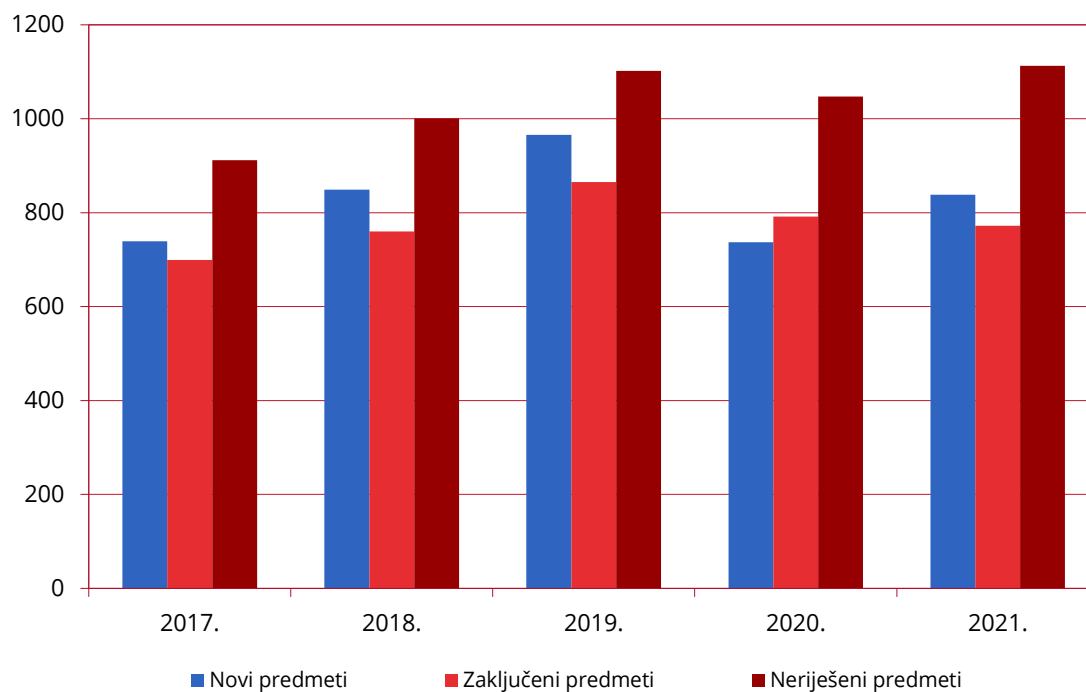
D.

Sudska statistika Suda

I.	Opća aktivnost Suda – Novi, zaključeni i neriješeni predmeti (2017.-2021.)	214
II.	Novi predmeti – Vrste postupaka (2017.-2021.)	215
III.	Novi predmeti – Predmet tužbe (2017.-2021.)	216
IV.	Novi predmeti – Predmet pravnog sredstva (2021.)	217
V.	Novi predmeti – Zahtjevi za prethodnu odluku po državama članicama (2017.-2021.)	218
VI.	Novi predmeti – Tužbe zbog povrede obveze države članice (2017.-2021.)	219
VII.	Zaključeni predmeti – Vrste postupaka (2017.-2021.)	220
VIII.	Zaključeni predmeti – Presude, mišljenja, rješenja (2021.)	221
IX.	Predmeti okončani presudom, mišljenjem ili rješenjem – Sastav suda (2017.-2021.)	222
X.	Predmeti završeni presudom, mišljenjem ili rješenjem – Predmet pravnog sredstva (2017.-2021.)	223
XI.	Predmeti završeni presudom, mišljenjem ili rješenjem – Predmet pravnog sredstva (2021.)	224
XII.	Zaključeni predmeti – Presude zbog povrede obveze države članice: ishod postupka (2017.-2021.)	225
XIII.	Zaključeni predmeti – Žalbe: smisao odluke (2017.-2021.)	226
XIV.	Zaključeni predmeti – Trajanje postupaka (2017.-2021.) u mjesecima i desetinama mjeseca	227
XV.	Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca – Vrste postupaka (2017.-2021.)	228
XVI.	Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca – Sastav suda (2017.-2021.)	229
XVII.	Ubrzani postupci (2017.-2021.)	230
XVIII.	Hitni prethodni postupci (2017.-2021.)	231
XIX.	Postupci privremene pravne zaštite (2017.-2021.)	232
XX.	Žalbe iz članka 58.a Statuta (2019.-2021.)	233
XXI.	Opći razvoj sudske aktivnosti (1952.-2021.) – Novi predmeti i presude ili mišljenja	234

XXII.	Opći trend u radu Suda (1952.-2021.) – Novi zahtjevi za prethodnu odluku prema državi članici i godini	236
XXIII.	Opći trend u radu Suda (1952.-2021.) – Novi zahtjevi za prethodnu odluku prema državi članici i sudu	238
XXIV.	Opći trend u radu Suda (1952.-2021.) – Nove tužbe podnesene zbog povrede obveze protiv država članica	241
XXV.	Djelatnost tajništva Suda (2017.-2021.)	242

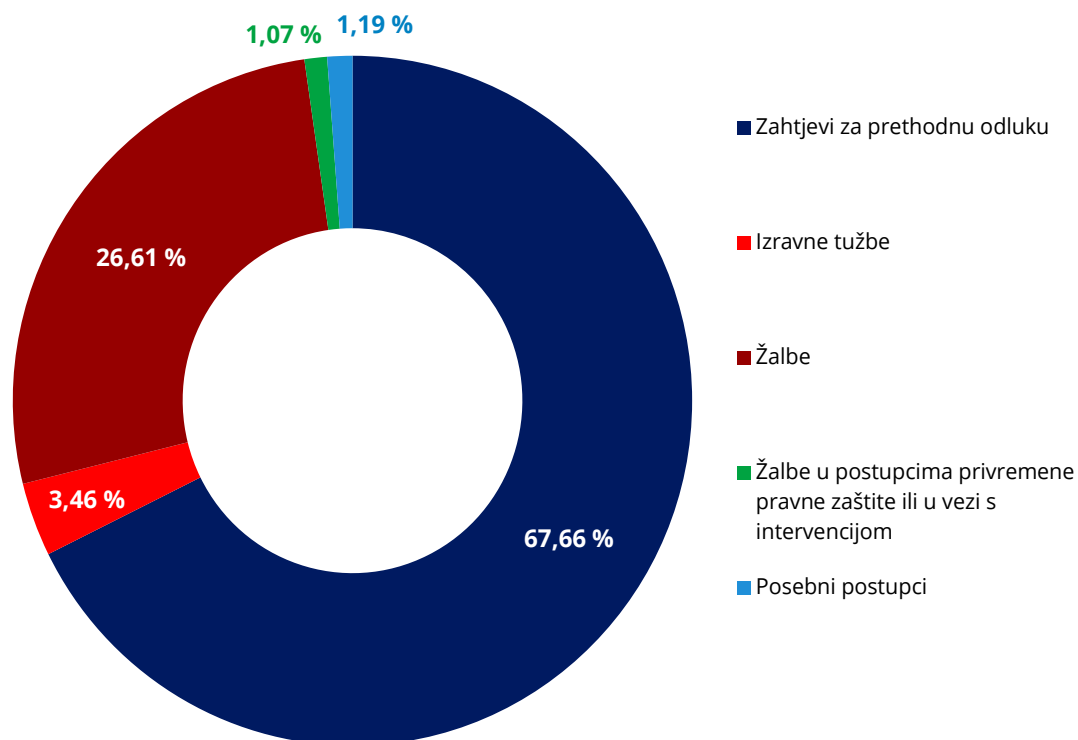
**I. Opća aktivnost Suda –
Novi, zaključeni i neriješeni predmeti (2017.-2021.)**



	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Novi predmeti	739	849	966	737	838
Zaključeni predmeti	699	760	865	792	772
Neriješeni predmeti	912	1001	1102	1047	1113

II. Novi predmeti – Vrste postupaka (2017.-2021.)

2021.



	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Zahtjevi za prethodnu odluku	533	568	641	557	567
Izravne tužbe	46	63	41	38	29
Žalbe	141	193	256	125	223
Žalbe u postupcima privremene pravne zaštite ili u vezi s intervencijom	6	6	10	6	9
Zahtjevi za mišljenje	1		1	1	
Posebni postupci ¹	12	19	17	10	10
Ukupno	739	849	966	737	838
Zahtjevi za privremenu pravnu zaštitu	3	6	6	3	8

1| „Posebnim postupcima” smatraju se: besplatna pravna pomoć, određivanje troškova, ispravak presude, propuštanje Suda da odluči, pobijanje presude zbog ogluhe, prigovor trećeg, tumačenje, ponavljanje postupka, ispitivanje prijedloga prvog nezavisnog odvjetnika da se preispita odluka Općeg suda, postupak oduzimanja, predmeti u vezi s imunitetom.

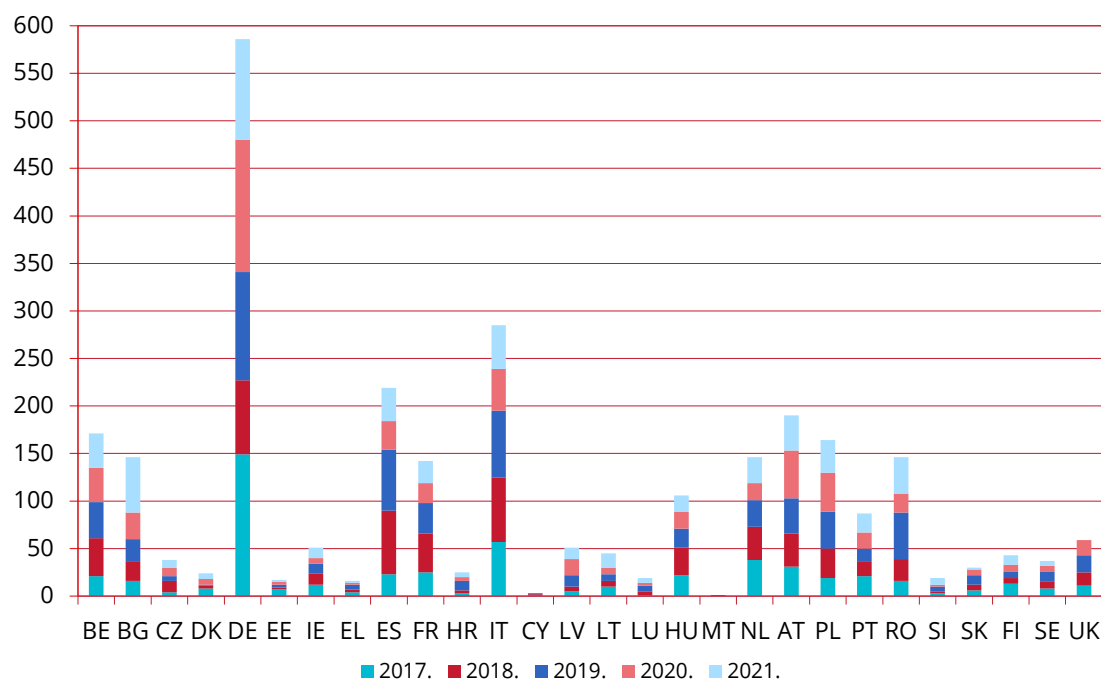
III. Novi predmeti – Predmet tužbe (2017.-2021.)

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Arbitražna klauzula	5	2	3	1	3
Carinska unija i zajednička carinska tarifa	14	13	18	19	11
Državne potpore	21	26	59	18	42
Ekonomska i monetarna politika	7	3	11	12	12
Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija	2	1	1	2	3
Energija	2	12	6	7	3
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevara itd.)	6	6	8	7	6
Građanstvo Unije	8	6	8	11	14
Industrijska politika	6	4	7	1	1
Intelektualno i industrijsko vlasništvo	73	92	74	51	84
Istraživanje, tehnološki razvoj i svemir	3	1			
Javna nabava	23	28	27	13	21
Javno zdravlje	1	4	6	4	10
Načela prava Unije	12	29	33	30	28
Obrazovanje, strukovno osposobljavanje, mladež i sport	2				2
Okoliš	40	50	47	23	23
Oporezivanje	55	71	73	64	54
Područje slobode, sigurnosti i pravde	98	82	107	96	106
Poljoprivreda	14	26	24	15	19
Pravo društava	1	2	3	1	1
Pravo institucija	26	34	38	27	39
Približavanje zakonodavstva	41	53	30	35	63
Pristup dokumentima	1	10	5	1	4
Pristupanje novih država	1				
Promet	83	39	54	99	52
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)	2	1	3		5
Sloboda poslovnog nastana	8	7	8	23	9
Slobodno kretanje kapitala	12	9	6	9	4
Slobodno kretanje osoba	16	19	40	14	12
Slobodno kretanje robe	6	4	8	5	3
Slobodno pružanje usluga	18	37	12	10	11
Socijalna politika	43	46	41	33	46
Socijalna sigurnost radnika migranata	7	14	2	6	7
Transeuropske mreže					1
Trgovinska politika	8	5	10	8	5
Tržišno natjecanje	8	25	42	16	26
Vanjsko djelovanje Europske unije	3	4	4	4	6
Zajednička ribarstvena politika	1	1	1	2	2
Zajednička vanjska i sigurnosna politika	6	7	19	1	6
Zapošljavanje				1	1
Zaštita potrošača	36	41	72	37	52
UFEU	719	814	910	706	797
Kontrola sigurnosti		1			
Zaštita stanovništva		1	1		
UEZAE		2	1		
Načela prava Unije		1	1		
UEU		1	1		
Pravo institucija					2
Sporazum o povlačenju UK-a					2
Postupak	12	12	16	10	7
Povlastice i imuniteti		2	3	2	
Pravilnik o osoblju za dužnosnike	8	16	35	19	31
Pravo institucija		2			1
Ostalo	20	32	54	31	39
SVEUKUPNO	739	849	966	737	838

IV. Novi predmeti – Predmet pravnog sredstva (2021.)

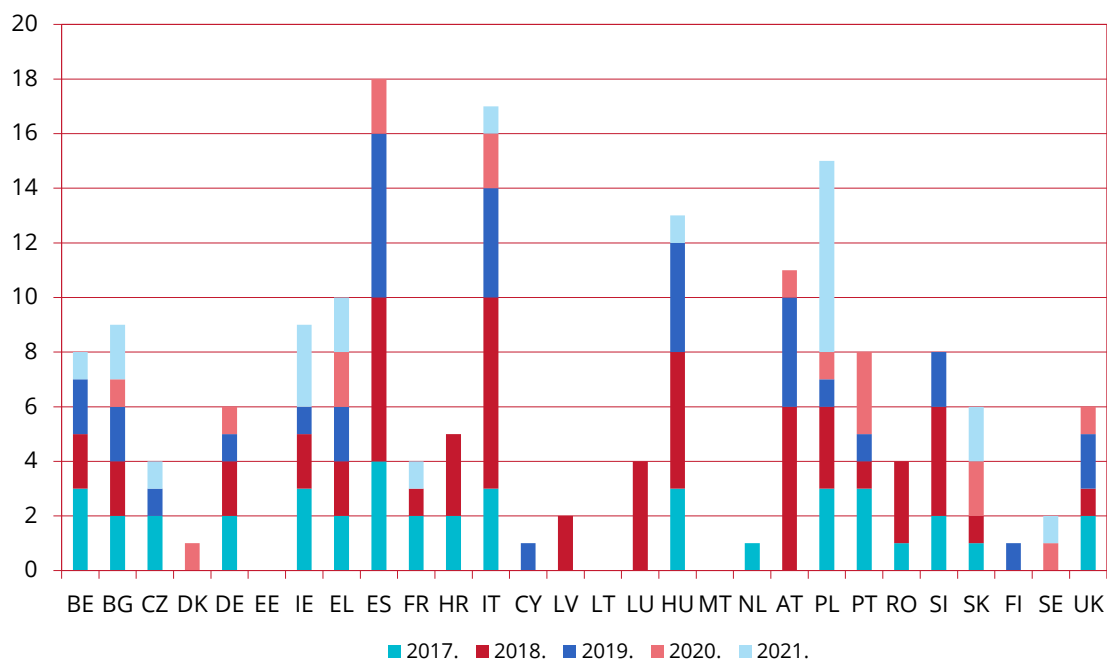
	Zahtjevi za prethodnu odluku	Izravne tužbe	Žalbe	Žalbe u postupcima privremene pravne zaštite ili u vezi s intervencijom	Posebni postupci	Ukupno
Arbitražna klauzula			3			3
Carinska unija i zajednička carinska tarifa	11					11
Državne potpore	6		35	1		42
Ekonomska i monetarna politika	5		7			12
Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija	2		1			3
Energija	2		1			3
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevara itd.)	4		2			6
Građanstvo Unije	10	3	1			14
Industrijska politika	1					1
Intelektualno i industrijsko vlasništvo	23		61			84
Javna nabava	18	1	1	1		21
Javno zdravlje	3		6	1		10
Načela prava Unije	24	3	1			28
Obrazovanje, strukovno osposobljavanje, mladež i sport	1		1			2
Okoliš	12	8	3			23
Oporezivanje	52	2				54
Područje slobode, sigurnosti i pravde	102	4				106
Poljoprivreda	15		3	1		19
Pravo društava			1			1
Pravo institucija	1	3	28	2	5	39
Približavanje zakonodavstava	62	1				63
Pristup dokumentima			4			4
Promet	50		2			52
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)			3	2		5
Sloboda poslovnog nastana	9					9
Slobodno kretanje kapitala	4					4
Slobodno kretanje osoba	11	1				12
Slobodno kretanje robe	3					3
Slobodno pružanje usluga	11					11
Socijalna politika	46					46
Socijalna sigurnost radnika migranata	7					7
Transeuropske mreže			1			1
Trgovinska politika			5			5
Tržišno natjecanje	15		10	1		26
Vanjsko djelovanje Europske unije	2		4			6
Zajednička ribarstvena politika	1	1				2
Zajednička vanjska i sigurnosna politika	2		4			6
Zapošljavanje	1					1
Zaštita potrošača	50	1	1			52
UFEU	566	28	189	9	5	797
Pravo institucija			2			2
Sporazum o povlačenju UK-a			2			2
Postupak			2		5	7
Pravilnik o osoblju za dužnosnike	1		30			31
Pravo institucija		1				1
Ostalo	1	1	32		5	39
SVEUKUPNO	567	29	223	9	10	838

V. Novi predmeti – Zahtjevi za prethodnu odluku po državama članicama (2017.-2021.)



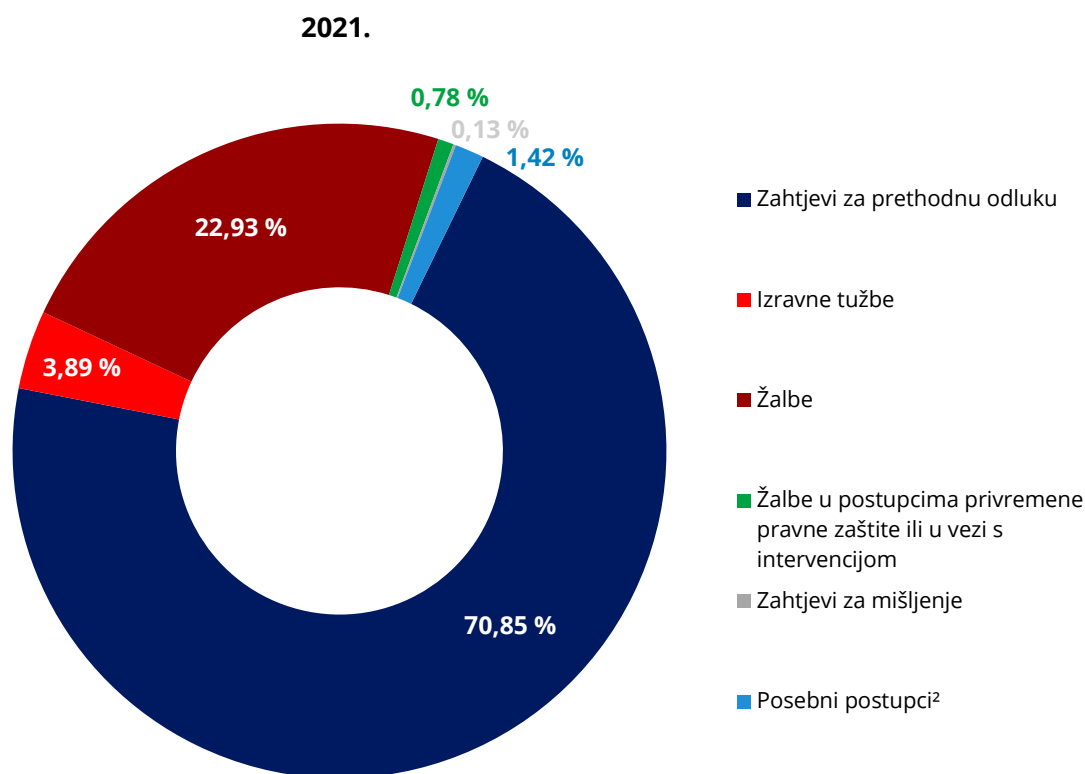
	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Ukupno
Belgija	21	40	38	36	36	171
Bugarska	16	20	24	28	58	146
Češka Republika	4	12	5	9	8	38
Danska	8	3	1	6	6	24
Njemačka	149	78	114	140	106	587
Estonija	7	2	3	3	2	17
Irska	12	12	10	5	11	50
Grčka	4	3	5	2	2	16
Španjolska	23	67	64	30	35	219
Francuska	25	41	32	21	23	142
Hrvatska	3	3	10	4	5	25
Italija	57	68	70	44	46	285
Cipar		1	1			2
Latvija	5	5	12	17	12	51
Litva	10	6	7	7	15	45
Luksemburg	1	4	6	3	5	19
Mađarska	22	29	20	18	17	106
Malta			1			1
Nizozemska	38	35	28	18	27	146
Austrija	31	35	37	50	37	190
Poljska	19	31	39	41	34	164
Portugal	21	15	14	17	20	87
Rumunjska	16	23	49	20	38	146
Slovenija	3	2	5	2	7	19
Slovačka	6	6	10	6	2	30
Finska	13	6	7	7	10	43
Švedska	8	7	11	6	5	37
Ujedinjena Kraljevina	11	14	18	17		60
Ukupno	533	568	641	557	567	2866

VI. Novi predmeti – Tužbe zbog povrede obveze države članice (2017.-2021.)



	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Ukupno
Belgija	3	2	2		1	8
Bugarska	2	2	2	1	2	9
Češka Republika	2		1		1	4
Danska				1		1
Njemačka	2	2	1	1		6
Estonija						
Irska	3	2	1		3	9
Grčka	2	2	2	2	2	10
Španjolska	4	6	6	2		18
Francuska	2	1			1	4
Hrvatska	2	3				5
Italija	3	7	4	2	1	17
Cipar			1			1
Latvija		2				2
Litva						
Luksemburg		4				4
Mađarska	3	5	4		1	13
Malta						
Nizozemska	1					1
Austrija		6	4	1		11
Poljska	3	3	1	1	7	15
Portugal	3	1	1	3		8
Rumunjska	1	3				4
Slovenija	2	4	2			8
Slovačka	1	1		2	2	6
Finska			1			1
Švedska				1	1	2
Ujedinjena Kraljevina	2	1	2	1		6
Ukupno	41	57	35	18	22	173

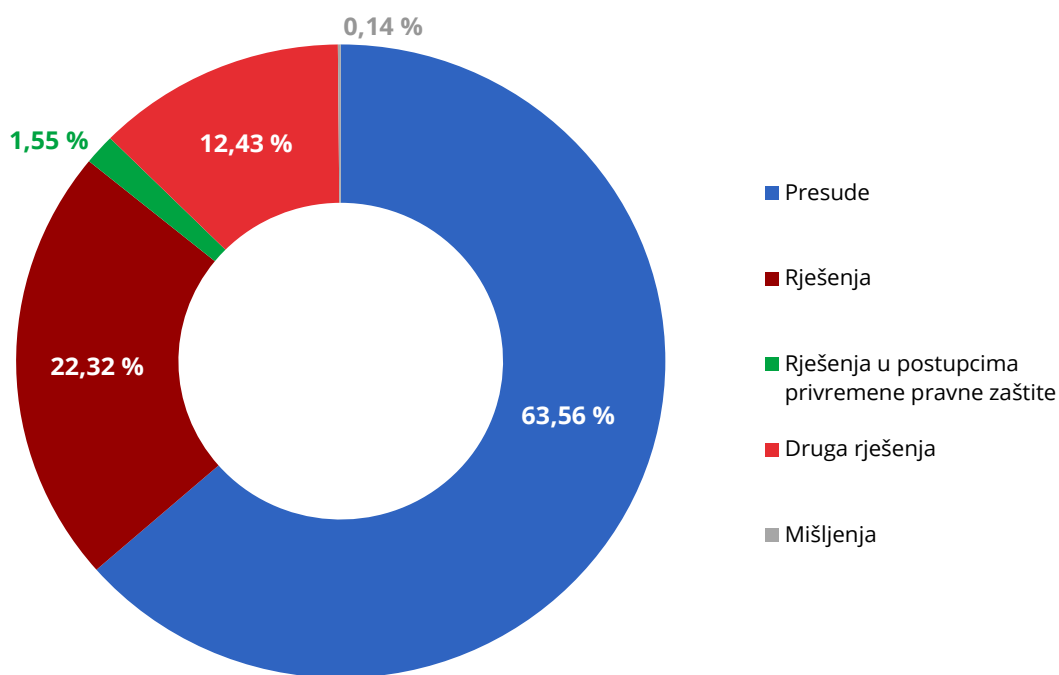
VII. Zaključeni predmeti – Vrste postupaka (2017.-2021.)¹



	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Zahtjevi za prethodnu odluku	447	520	601	534	547
Izravne tužbe	37	60	42	37	30
Žalbe	194	155	204	194	177
Žalbe u postupcima privremene pravne zaštite ili u vezi s intervencijom	4	10	6	10	6
Zahtjevi za mišljenje	3		1		1
Posebni postupci ²	14	15	11	17	11
Ukupno	699	760	865	792	772

- 1| Navedeni iznosi (bruto iznosi) označavaju ukupan broj predmeta, neovisno o njihovu spajanju zbog povezanosti (jedan broj predmeta = jedan predmet).
- 2| „Posebnim postupcima” smatraju se: besplatna pravna pomoć, određivanje troškova, ispravak presude, propuštanje Suda da odluči, pobijanje presude zbog ogluhe, prigovor trećeg, tumačenje, ponavljanje postupka, ispitivanje prijedloga prvog nezavisnog odvjetnika da se preispita odluka Općeg suda, postupak zapljene, predmeti u vezi s imunitetom.

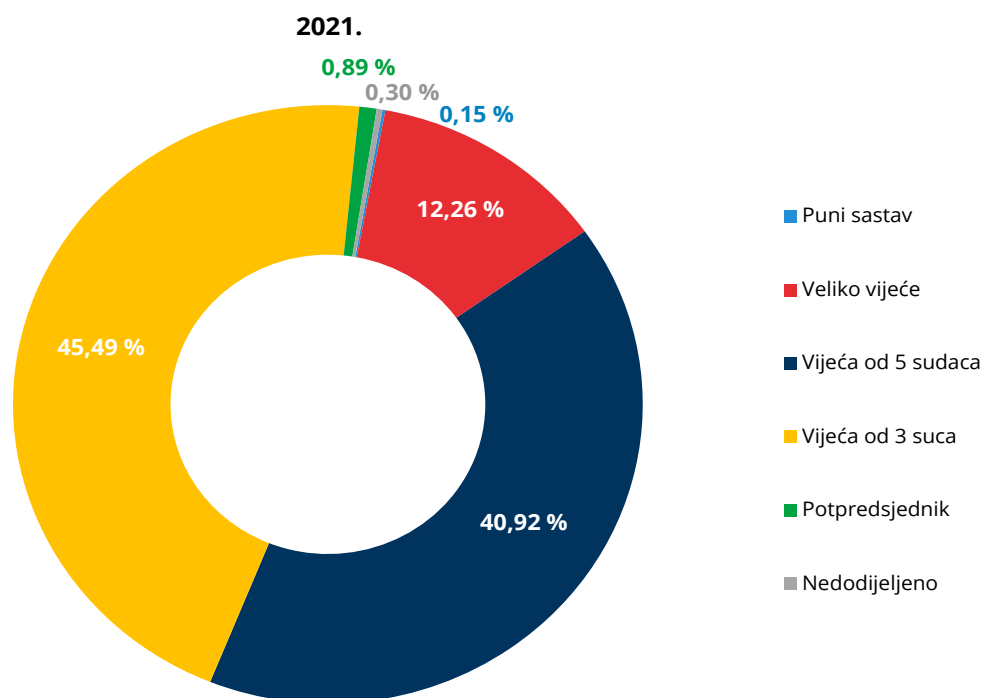
VIII. Zaključeni predmeti – Presude, mišljenja, rješenja (2021.)¹



	Presude	Rješenja ²	Rješenja u postupcima privremene pravne zaštite ³	Druga rješenja ⁴	Mišljenja	Ukupno
Zahtjevi za prethodnu odluku	338	69		81		488
Izravne tužbe	26	1	3	3		33
Žalbe	86	78	2	3		169
Žalbe u postupcima privremene pravne zaštite ili u vezi s intervencijom			6			6
Zahtjevi za mišljenje					1	1
Posebni postupci		10		1		11
Ukupno	450	158	11	88	1	708

- 1] Navedeni iznosi (neto iznosi) označavaju ukupan broj predmeta uzimajući u obzir njihovo spajanje zbog povezanosti (niz spojenih predmeta = jedan predmet).
- 2] Rješenja kojima se završava postupak, osim rješenja o brisanju predmeta, o obustavi postupka te o vraćanju predmeta na ponovno odlučivanje Općem sudu.
- 3] Rješenja donesena na temelju zahtjeva koji se temelji na člancima 278., 279. ili 280. UFEU-a ili na odgovarajućim odredbama EZA-e-a, ili pak nakon žalbe podnesene protiv rješenja o privremenoj pravnoj zaštiti ili o zahtjevu za intervenciju.
- 4] Rješenja kojima se postupak završava brisanjem predmeta, obustavom ili vraćanjem predmeta na ponovno odlučivanje Općem sudu.

IX. Predmeti okončani presudom, mišljenjem ili rješenjem – Sastav suda (2017.-2021.)¹



	2017.			2018.			2019.			2020.			2021.		
	Presude/Mišljenja	Rješenja ²	Ukupno	Presude/Mišljenja	Rješenja ²	Ukupno	Presude/Mišljenja	Rješenja ²	Ukupno	Presude/Mišljenja	Rješenja ²	Ukupno	Presude/Mišljenja	Rješenja ²	Ukupno
Puni sastav	1		1	1		1	1		1			1	1		1
Veliko vijeće	46		46	76		76	77		77	70		70	83		83
Vijeća od 5 sudaca	312	10	322	300	15	315	317	21	338	237	4	241	271	6	277
Vijeća od 3 suca	151	105	256	153	93	246	163	176	339	191	142	333	154	154	308
Potpredsjednik		3	3		7	7		6	6		10	10		6	6
Nedodijeljeno								2	2		3	3		2	2
Ukupno	510	118	628	530	115	645	558	205	763	498	159	657	509	168	677

- 1] Navedeni iznosi (bruto iznosi) označavaju ukupan broj predmeta, neovisno o njihovoj spajanju zbog povezanosti (jedan broj predmeta = jedan predmet).
- 2] Rješenja kojima se završava postupak, osim rješenja o brisanju predmeta, o obustavi postupka te o vraćanju predmeta na ponovno odlučivanje Općem sudu.

X. Predmeti završeni presudom, mišljenjem ili rješenjem – Predmet pravnog sredstva (2017.-2021.)¹

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Arbitražna klauzula		3	2	4	2
Carinska unija i zajednička carinska tarifa	19	12	12	16	18
Državne potpore	33	29	20	28	31
Ekonomska i monetarna politika	2	3	7	3	17
Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija		1		1	2
Energija	2	1	9	8	4
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevara itd.)	7	2	6	5	5
Građanstvo Unije	5	10	7	8	4
Industrijska politika	8	2	7	6	1
Intelektualno i industrijsko vlasništvo	60	74	92	76	61
Istraživanje, tehnološki razvoj i svemir	2	3	1	1	
Javna nabava	15	22	20	19	13
Javno zdravlje	5		6	3	5
Načela prava Unije	14	10	17	18	34
Obrazovanje, strukovno osposobljavanje, mladež i sport	2				
Okoliš	27	33	50	32	22
Oporezivanje	62	58	68	58	63
Područje slobode, sigurnosti i pravde	61	74	85	69	81
Poljoprivreda	22	15	23	15	21
Pravo društava	4	1	1	3	2
Pravo institucija	27	28	28	26	27
Približavanje zakonodavstava	29	28	44	28	26
Pristup dokumentima	9	2	5	8	1
Pristupanje novih država		1			
Promet	17	38	25	22	26
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)	7	1	1		6
Sloboda poslovnog nastana	10	13	5	6	7
Slobodno kretanje kapitala	1	13	8	5	8
Slobodno kretanje osoba	17	24	25	21	18
Slobodno kretanje robe	2	6	2	8	2
Slobodno pružanje usluga	13	21	23	13	17
Socijalna politika	26	42	36	25	37
Socijalna sigurnost radnika migranata	6	10	12	6	3
Trgovinska politika	14	6	11	4	7
Tržišno natjecanje	53	12	20	17	26
Vanjsko djelovanje Europske unije	1	3	4	3	3
Zajednička ribarstvena politika	2	2	2		2
Zajednička vanjska i sigurnosna politika	10	5	8	16	5
Zaštita potrošača	20	19	38	36	39
UFEU	614	627	730	617	646
Zaštita stanovništva			1		1
UEZAE			1		1
Načela prava Unije			1	1	
UEU			1	1	
Postupak	13	10	11	13	8
Povlastice i imuniteti		1		4	3
Pravilnik o osoblju za dužnosnike	1	7	18	22	19
Pravo institucija			2		
Ostalo	14	18	31	39	30
SVEUKUPNO	628	645	763	657	677

1| Navedeni iznosi (bruto iznosi) označavaju ukupan broj predmeta, neovisno o njihovu spajanju zbog povezanosti (jedan broj predmeta = jedan predmet).

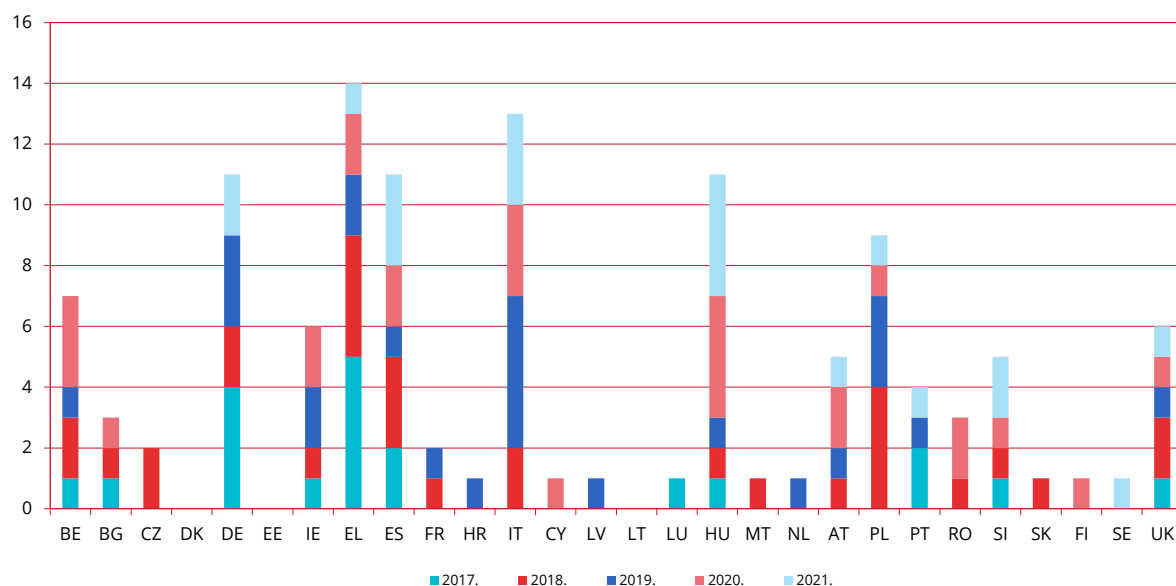
XI. Predmeti završeni presudom, mišljenjem ili rješenjem – Predmet pravnog sredstva (2021.)¹

Arbitražna klauzula	1	1	2
Carinska unija i zajednička carinska tarifa	16	2	18
Državne potpore	29	2	31
Ekonomska i monetarna politika	11	6	17
Ekonomska i socijalna kohezija	1	1	2
Energija	3	1	4
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevара itd.)	4	1	5
Građanstvo Unije	3	1	4
Industrijska politika	1		1
Intelektualno i industrijsko vlasništvo	11	50	61
Javna nabava	11	2	13
Javno zdravlje	4	1	5
Načela prava Unije	25	9	34
Okoliš	22		22
Oporezivanje	55	8	63
Područje slobode, sigurnosti i pravde	70	11	81
Poljoprivreda	17	4	21
Pravo društava	1	1	2
Pravo institucija	14	13	27
Približavanje zakonodavstva	21	5	26
Pristup dokumentima	1		1
Promet	22	4	26
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)	4	2	6
Sloboda poslovnog nastana	7		7
Slobodno kretanje kapitala	6	2	8
Slobodno kretanje osoba	18		18
Slobodno kretanje robe	2		2
Slobodno pružanje usluga	13	4	17
Socijalna politika	30	7	37
Socijalna sigurnost radnika migranata	2	1	3
Trgovinska politika	7		7
Tržišno natjecanje	23	3	26
Vanjsko djelovanje Europske unije	3		3
Zajednička ribarstvena politika	2		2
Zajednička vanjska i sigurnosna politika	5		5
Zaštita potrošača	27	12	39
UFEU	492	154	646
Zaštita stanovništva	1		1
UEZAE	1		1
Postupak		8	8
Povlastice i imuniteti	2	1	3
Pravilnik o osoblju za dužnosnike	14	5	19
Ostalo	16	14	30
SVEUKUPNO	509	168	677

- 1] Navedeni iznosi (bruto iznosi) označavaju ukupan broj predmeta, neovisno o njihovoj spajanju zbog povezanosti (jedan broj predmeta = jedan predmet).
- 2] Rješenja kojima se završava postupak, osim rješenja o brisanju predmeta, o obustavi postupka te o vraćanju predmeta na ponovno odlučivanje Općem sudu.

XII. Zaključeni predmeti –

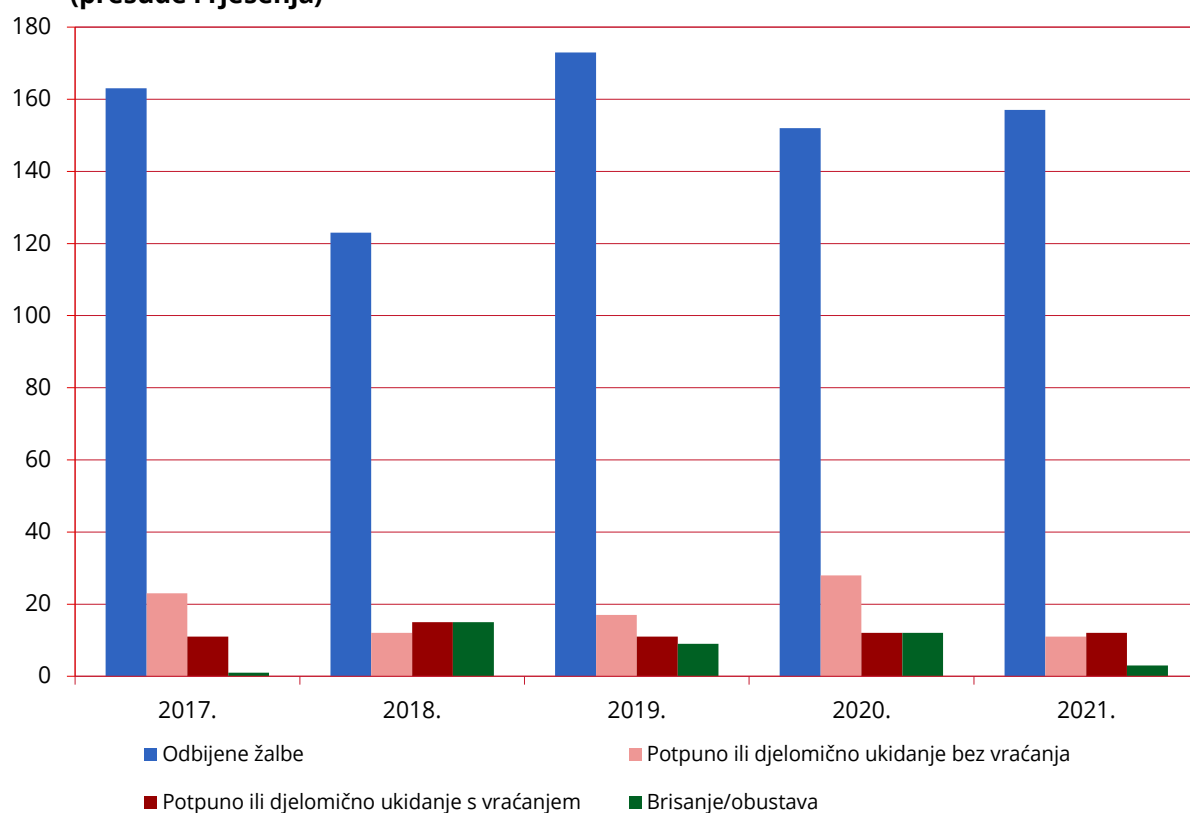
Presude zbog povrede obveze države članice: ishod postupka (2017.-2021.)¹



	2017.		2018.		2019.		2020.		2021.	
	Prihvaćeno	Odbijeno	Prihvaćeno	Odbijeno	Prihvaćeno	Odbijeno	Prihvaćeno	Odbijeno	Prihvaćeno	Odbijeno
Belgija	1		2		1		3			
Bugarska	1		1				1			
Češka Republika			2			1				
Danska				1						
Njemačka	4		2	1	3			1	2	
Estonija										
Irska	1		1		2		2			
Grčka	5		4		2		2		1	
Španjolska	2		3		1	1	2		3	
Francuska			1		1					
Hrvatska					1			1		
Italija			2		5	1	3		3	1
Cipar							1			
Latvija					1					
Litva										
Luksemburg	1									
Mađarska	1		1		1		4		4	
Malta			1							
Nizozemska					1					
Austrija			1	1	1		2		1	1
Poljska			4		3		1		1	
Portugal	2				1			1	1	
Rumunjska			1				2			
Slovenija	1		1				1		2	
Slovačka			1							
Finska							1			
Švedska									1	
Ujedinjena Kraljevina	1		2		1		1		1	
Ukupno	20		30	3	25	3	26	3	20	2

1] Navedeni iznosi (neto iznosi) označavaju ukupan broj predmeta uzimajući u obzir njihovo spajanje zbog povezanosti (niz spojenih predmeta = jedan predmet).

XIII. Zaključeni predmeti – Žalbe: smisao odluke (2017.-2021.)^{1 2} (presude i rješenja)

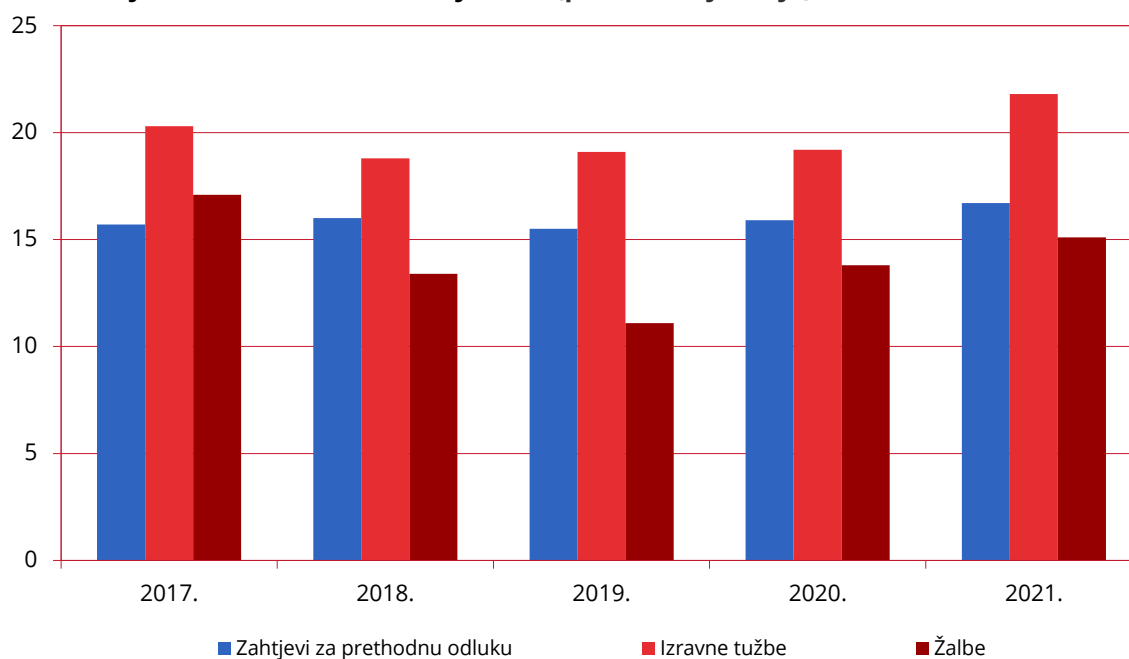


	2017.			2018.			2019.			2020.			2021.		
	Presude	Rješenja	Ukupno	Presude	Rješenja	Ukupno	Presude	Rješenja	Ukupno	Presude	Rješenja	Ukupno	Presude	Rješenja	Ukupno
Odbijene žalbe	103	60	163	59	64	123	63	110	173	75	77	152	71	86	157
Potpuno ili djelomično ukidanje bez vraćanja	23		23	11	1	12	17		17	28		28	11		11
Potpuno ili djelomično ukidanje s vraćanjem	11		11	14	1	15	9	2	11	12		12	12		12
Brisanje/obustava		1	1		15	15		9	9		12	12		3	3
Ukupno	137	61	198	84	81	165	89	121	210	115	89	204	94	89	183

1| Detaljniji podaci o žalbama podnesenima protiv odluka Općeg suda uključeni su u sudske statistike tog suda.

2| Navedeni brojevi (bruto brojevi) pokazuju ukupan broj predmeta, neovisno o spajanjima zbog povezanosti (jedan broj predmeta = jedan predmet). Oni uključuju i žalbe iz članka 58.a Protokola o Statutu Suda Europske unije koje su proglašene nedopuštenima ili koje nisu dopuštene na temelju članka 170.a ili 170.b Poslovnika. Za detaljnije informacije o mehanizmu iz članka 58.a Statuta, vidjeti tablicu XX. ovog izvješća.

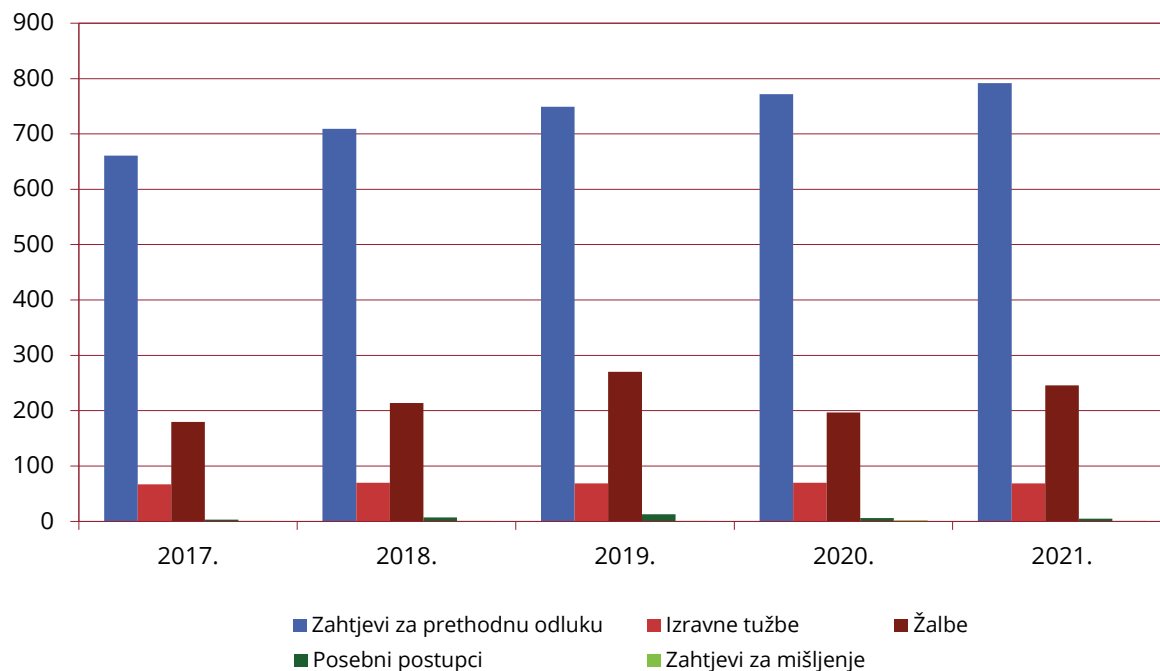
**XIV. Zaključeni predmeti – Trajanje postupaka (2017.-2021.)
u mjesecima i desetinama mjeseca¹ (presude i rješenja)**



	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Zahtjevi za prethodnu odluku	15,7	16	15,5	15,9	16,7
Hitni prethodni postupci	2,9	3,1	3,7	3,9	3,7
Ubrzani postupci	8,1	2,2	9,9		10,7
Izravne tužbe	20,3	18,8	19,1	19,2	21,8
Ubrzani postupci		9	10,3		
Žalbe	17,1	13,4	11,1	13,8	15,1
Ubrzani postupci					8,4

1) Pri izračunavanju trajanja postupaka ne uzimaju se u obzir: predmeti u kojima je donesena međupresuda ili mjera izvođenja dokaza; mišljenja; posebni postupci (i to: besplatna pravna pomoć, određivanje troškova, ispravak presude, propuštanje Suda da odluči, pobijanje presude zbog ogluhe, prigovor trećeg, tumačenje, ponavljanje postupka, ispitivanje prijedloga prvog nezavisnog odvjetnika da se preispita odluka Općeg suda, postupak oduzimanja i predmeti u vezi s imunitetom); predmeti koji su završeni rješenjem o brisanju, rješenjem o obustavi postupka ili rješenjem o vraćanju na ponovno odlučivanje Općem sudu; postupci privremene pravne zaštite kao i žalbe u tim postupcima ili u vezi s intervencijom.

XV. Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca – Vrste postupaka (2017.-2021.)¹

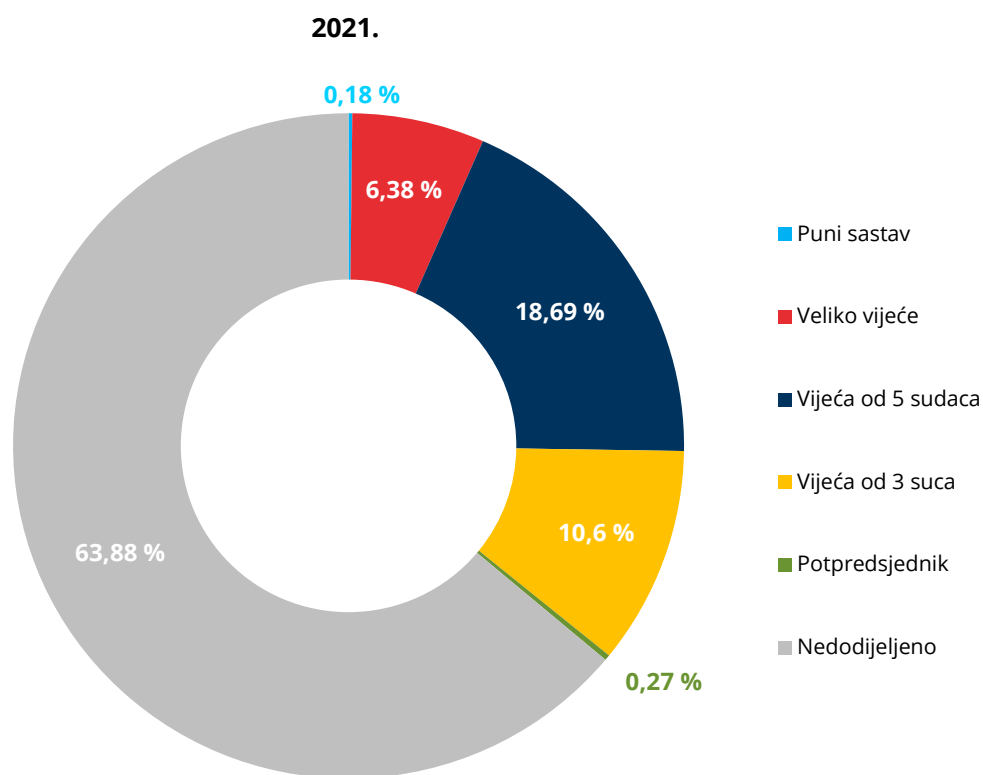


	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Zahtjevi za prethodnu odluku	661	709	749	772	792
Izravne tužbe	67	70	69	70	69
Žalbe	180	214	270	197	246
Posebni postupci ²	3	7	13	6	5
Zahtjevi za mišljenje	1	1	1	2	1
Ukupno	912	1001	1102	1047	1113

1] Navedeni iznosi (bruto iznosi) označavaju ukupan broj predmeta, neovisno o njihovu spajanju zbog povezanosti (jedan broj predmeta = jedan predmet).

2] „Posebnim postupcima“ smatraju se: besplatna pravna pomoć, određivanje troškova, ispravak presude, propuštanje Suda da odluči, pobijanje presude zbog ogluhe, prigovor trećeg, tumačenje, ponavljanje postupka, ispitivanje prijedloga prvog nezavisnog odvjetnika da se preispita odluka Općeg suda, postupak zapljene, predmeti u vezi s imunitetom.

XVI. Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca – Sastav suda (2017.-2021.)¹



	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Puni sastav		1		1	2
Veliko vijeće	76	68	65	74	71
Vijeća od 5 sudaca	194	236	192	225	208
Vijeća od 3 suca	76	77	130	103	118
Potpredsjednik	4	1	4		3
Nedodijeljeno	562	618	711	644	711
Ukupno	912	1001	1102	1047	1113

1| Navedeni iznosi (bruto iznosi) označavaju ukupan broj predmeta, neovisno o njihovu spajanju zbog povezanosti (jedan broj predmeta = jedan predmet).

XVII. Ubrzani postupci (2017.-2021.)

Zahtjevi za ubrzani postupak¹

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Ukupno
Zahtjevi za prethodnu odluku	30	33	50	40	56	209
Izravne tužbe	1	3	3		3	10
Žalbe		1	4	2	1	8
Posebni postupci			1			1
Ukupno	31	37	58	42	60	228

Zahtjevi za ubrzani postupak – smisao odluke²

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Ukupno
Prihvaćeno	4	9	3	3	6	25
Odbijeno	30	17	56	34	56	193
Odbačaji ³	1	3	1	3	2	10
U iščekivanju odluke		8	6	8	4	26
Ukupno	35	37	66	48	68	254

- 1| Brojke navedene u ovoj tablici upućuju na broj zahtjeva podnesenih tijekom predmetne godine, bez obzira na godinu u kojoj je pokrenut predmet na koji se zahtjev odnosi.
- 2| Brojke navedene u ovoj tablici upućuju na broj odluka donesenih tijekom predmetne godine u vezi sa zahtjevom za primjenu ubrzanog postupka, neovisno o godini podnošenja takvog zahtjeva.
- 3| Zbog brisanja predmeta ili njegova okončanja presudom ili rješenjem, o zahtjevu nije bilo potrebno formalno odlučiti.

XVIII. Hitni prethodni postupci (2017.-2021.)

Zahtjevi za hitni prethodni postupak¹

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Ukupno
Pravosudna suradnja u građanskim stvarima	5	5		2	1	13
Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima	6	8	10	8	8	40
Policijska suradnja			4			4
Granice, azil i imigracija	4	5	5	6	8	28
Drugi		1	1	1	14	17
Ukupno	15	19	20	17	31	102

Zahtjevi za hitni prethodni postupak – smisao odluke²

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Ukupno
Prihvaćeno	4	12	11	11	9	47
Odbijeno	11	7	7	8	20	53
Odbačaji ³					3	3
U iščekivanju odluke			2		1	3
Ukupno	15	19	20	19	33	106

- 1| Brojke navedene u ovoj tablici upućuju na broj zahtjeva podnesenih tijekom predmetne godine, bez obzira na godinu u kojoj je pokrenut predmet na koji se zahtjev odnosi.
- 2| Brojke navedene u ovoj tablici upućuju na broj odluka donesenih tijekom predmetne godine u vezi sa zahtjevom za primjenu hitnog postupka, neovisno o godini podnošenja takvog zahtjeva.
- 3| Nije bilo potrebno donijeti formalnu odluku o zahtjevu zbog njegova povlačenja, brisanja predmeta ili njegova okončanja presudom ili rješenjem.

XIX. Postupci privremene pravne zaštite (2017.-2021.)

Zahtjevi za privremenu pravnu zaštitu¹

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Ukupno
Državne potpore		2	1	1	1	5
Energija					1	1
Industrijska politika	1					1
Istraživanje, tehnološki razvoj i svemir					1	1
Javna nabava	1					1
Načela prava Unije		1		1	1	3
Okoliš	1				1	2
Poljoprivreda			1		1	2
Pravo institucija		2			1	3
Promet				1	1	2
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)			1			1
Tržišno natjecanje		1	3			4
Ukupno	3	6	6	3	8	26

Postupci privremene pravne zaštite – smisao odluke²

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Ukupno
Prihvaćeno	1	5	1	1	2	10
Odbijeno		3	4	1	4	12
Odbačaji ³				1	2	3
U iščekivanju odluke	2		1	1	1	5
Ukupno	3	8	6	4	9	30

- 1| Brojke navedene u ovoj tablici upućuju na broj zahtjeva podnesenih tijekom predmetne godine, bez obzira na godinu u kojoj je pokrenut predmet na koji se zahtjev odnosi.
- 2| Brojke navedene u ovoj tablici upućuju na broj odluka donesenih tijekom predmetne godine u vezi sa zahtjevom za privremenu pravnu zaštitu, neovisno o godini podnošenja takvog zahtjeva
- 3| Nije bilo potrebno donijeti formalnu odluku o zahtjevu zbog njegova povlačenja, brisanja predmeta ili njegova okončanja presudom ili rješenjem.

XX. Žalbe iz članka 58.a Statuta (2019.-2021.)

Žalbe protiv odluka Općeg suda koje se odnose na odluku neovisnog žalbenog vijeća

	2019.	2020.	2021.	Ukupno
Ured Europske unije za intelektualno vlasništvo	36	40	58	134
Ured Zajednice za biljne sorte	2			2
Ukupno	38	40	58	136

Odluke koje se odnose na dopuštanje žalbi¹

	2019.	2020.	2021.	Ukupno
Dopuštene			1	1
Nisu dopuštene	27	37	47	111
Nedopuštene	2	3		5
Bez daljnjeg postupanja		1		1
Ukupno	29	41	48	118

1| Brojevi navedeni u ovoj tablici upućuju na broj odluka donesenih tijekom predmetne godine, neovisno o godini podnošenja zahtjeva za dopuštanje žalbe.

XXI. Opći razvoj sudske aktivnosti (1952.-2021.) – Novi predmeti i presude ili mišljenja

Godine	Novi predmeti ¹						Presude/Mišljenja ²	
	Zahtjevi za prethodnu odluku	Izravne tužbe	Žalbe	Žalbe u postupcima privremene pravne zaštite ili u vezi s intervencijom	Zahtjevi za mišljenje	Ukupno		Zahtjevi za privremenu pravnu zaštitu
1953.		4				4		
1954.		10				10		2
1955.		9				9	2	4
1956.		11				11	2	6
1957.		19				19	2	4
1958.		43				43		10
1959.		46			1	47	5	13
1960.		22			1	23	2	18
1961.	1	24			1	26	1	11
1962.	5	30				35	2	20
1963.	6	99				105	7	17
1964.	6	49				55	4	31
1965.	7	55				62	4	52
1966.	1	30				31	2	24
1967.	23	14				37		24
1968.	9	24				33	1	27
1969.	17	60				77	2	30
1970.	32	47				79		64
1971.	37	59				96	1	60
1972.	40	42				82	2	61
1973.	61	131				192	6	80
1974.	39	63				102	8	63
1975.	69	61			1	131	5	78
1976.	75	51			1	127	6	88
1977.	84	74				158	6	100
1978.	123	146			1	270	7	97
1979.	106	1 218				1324	6	138
1980.	99	180				279	14	132
1981.	108	214				322	17	128
1982.	129	217				346	16	185
1983.	98	199				297	11	151
1984.	129	183				312	17	165
1985.	139	294				433	23	211
1986.	91	238				329	23	174

>>>

- 1] Brojke navedene u ovoj tablici odnose se na sve postupke pokrenute pred Sudom, osim posebnih postupaka.
- 2] Brojke navedene u ovoj tablici upućuju na broj presuda ili mišljenja koje je donio Sud, uzimajući u obzir spajanja predmeta zbog povezanosti (niz povezanih predmeta = jedan predmet).

Godine	Novi predmeti ¹						Ukupno	Zahtjevi za privremenu pravnu zaštitu	Presude/Mišljenja ²
	Zahtjevi za prethodnu odluku	Izravne tužbe	Žalbe	Žalbe u postupcima privremene pravne zaštite ili u vezi s intervencijom	Zahtjevi za mišljenje				
1987.	144	251				395	21	208	
1988.	179	193				372	17	238	
1989.	139	244				383	19	188	
1990.	141	221	15	1		378	12	193	
1991.	186	140	13	1	2	342	9	204	
1992.	162	251	24	1	2	440	5	210	
1993.	204	265	17			486	13	203	
1994.	203	125	12	1	3	344	4	188	
1995.	251	109	46	2		408	3	172	
1996.	256	132	25	3		416	4	193	
1997.	239	169	30	5		443	1	242	
1998.	264	147	66	4		481	2	254	
1999.	255	214	68	4		541	4	235	
2000.	224	197	66	13	2	502	4	273	
2001.	237	187	72	7		503	6	244	
2002.	216	204	46	4		470	1	269	
2003.	210	277	63	5	1	556	7	308	
2004.	249	219	52	6	1	527	3	375	
2005.	221	179	66	1		467	2	362	
2006.	251	201	80	3		535	1	351	
2007.	265	221	79	8		573	3	379	
2008.	288	210	77	8	1	584	3	333	
2009.	302	143	105	2	1	553	1	376	
2010.	385	136	97	6		624	3	370	
2011.	423	81	162	13		679	3	370	
2012.	404	73	136	3	1	617		357	
2013.	450	72	161	5	2	690	1	434	
2014.	428	74	111		1	614	3	416	
2015.	436	48	206	9	3	702	2	399	
2016.	470	35	168	7		680	3	412	
2017.	533	46	141	6	1	727	3	466	
2018.	568	63	193	6		830	6	462	
2019.	641	41	256	10	1	949	6	491	
2020.	557	38	125	6	1	727	3	451	
2021.	567	29	223	9		828	8	450	
Ukupno	12 482	9201	3001	159	29	24 872	390	13 344	

1) Brojke navedene u ovoj tablici odnose se na sve postupke pokrenute pred Sudom, osim posebnih postupaka.

2) Brojke navedene u ovoj tablici upućuju na broj presuda ili mišljenja koje je donio Sud, uzimajući u obzir spajanja predmeta zbog povezanosti (niz povezanih predmeta = jedan predmet).

XXII. Opći trend u radu Suda (1952.-2021.) -

Novi zahtjevi za prethodnu odluku prema državi članici i godini

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Drugi ¹	Ukupno
1961.																			1										1	
1962.																			5											5
1963.													1						5											6
1964.												2							4											6
1965.					4					2									1											7
1966.																			1											1
1967.	5				11					3						1			3											23
1968.	1				4					1		1							2											9
1969.	4				11					1						1														17
1970.	4				21					2		2							3											32
1971.	1				18					6		5				1			6											37
1972.	5				20					1		4							10											40
1973.	8				37					4		5				1			6											61
1974.	5				15					6		5							7								1			39
1975.	7			1	26					15		14				1			4								1			69
1976.	11				28					8		12							14								1			75
1977.	16				30					14		7							9								5			84
1978.	7				46					12		11							38								5			123
1979.	13				33					18		19				1			11								8			106
1980.	14				24					14		19							17								6			99
1981.	12				41					17		11				4			17								5			108
1982.	10				36					39		18							21								4			129
1983.	9				36					15		7							19								6			98
1984.	13				38					34		10							22								9			129
1985.	13				40					45		11				6			14								8			139
1986.	13				18					4		5				1			16								8			91
1987.	15				32					2		5				3			19								9			144
1988.	30				34					38		28				2			26								16			179
1989.	13				47					28		10				1			18			1					14			139
1990.	17				34					21		25				4			9			2					12			141
1991.	19				54					29		36				2			17			3					14			186
1992.	16				62					15		22				1			18			1					18			162

>>>

- 1] Predmet Campina Melkunje, C-265/00 (Cour de justice Benelux/Benelux Gerichtshof)
 Predmet Miles i dr., C-196/09 (Odbor za pritužbe europskih škola)
 Predmet Montis Design, C-169/15 (Cour de justice Benelux/Benelux Gerichtshof)

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Drugi ¹	Ukupno
1993.	22			7	57		1	5	7	22		24				1			43			3						12		204
1994.	19			4	44		2		13	36		46				1			13			1						24		203
1995.	14			8	51		3	10	10	43		58				2			19	2		5					6	20		251
1996.	30			4	66			4	6	24		70				2			10	6		6				3	4	21		256
1997.	19			7	46		1	2	9	10		50				3			24	35		2				6	7	18		239
1998.	12			7	49		3	5	55	16		39				2			21	16		7				2	6	24		264
1999.	13			3	49		2	3	4	17		43				4			23	56		7				4	5	22		255
2000.	15			3	47		2	3	5	12		50							12	31		8				5	4	26	1	224
2001.	10			5	53		1	4	4	15		40				2			14	57		4				3	4	21		237
2002.	18			8	59			7	3	8		37				4			12	31		3				7	5	14		216
2003.	18			3	43		2	4	8	9		45				4			28	15		1				4	4	22		210
2004.	24			4	50		1	18	8	21		48				1	2		28	12		1				4	5	22		249
2005.	21			1	4	51		2	11	10		18				2	3		36	15		1				4	11	12		221
2006.	17			3	77		1	14	17	24		34			1	1	4		20	12		2				1	5	2	10	251
2007.	22	1		2	5	59		2	8	14		26			1	2			19	20		7				5	6	16		265
2008.	24			1	6	71		2	1	17		12			3	4	6		34	25		4				4	7	14		288
2009.	35	8		5	3	59		2	11	11		28			4	3	10	1	24	15		10				2	5	28	1	302
2010.	37	9		3	10	71		4	6	22		33			3	2	9	6	24	15		8				6	6	29		385
2011.	34	22		5	6	83		1	7	9		31			10	1	13		22	24		11				12	4	26		423
2012.	28	15		7	8	68		5	6	1		15			5	2	8	18	44	23		6				9	3	8	16	404
2013.	26	10		7	6	97		3	4	5		24			3	5	10	20	46	19		11				4	12	14		450
2014.	23	13		6	10	87		5	4	41		20			2	7	6	23	30	18		14				8	3	12		428
2015.	32	5		8	7	79		2	8	2		5			9	8	7	14	40	23		15				4	7	16	1	436
2016.	26	18		5	12	84		1	6	6		23			9	8	1	15	40	20		19				5	5	23		470
2017.	21	16		4	8	149		7	12	4		25			5	10	1	22	38	31		21				6	7	11		533
2018.	40	20		12	3	78		2	12	3		41			5	6	4	29	35	35		15				6	6	7	14	568
2019.	38	24		5	1	114		3	10	5		32			12	7	6	20	28	37		14				7	11	18		641
2020.	36	28		9	6	140		3	5	2		30			17	7	3	18	18	50		17				6	7	6	17	557
2021.	36	58		8	6	106		2	11	2		35			12	15	5	17	27	37		34				2	10	5		567
Ukupno	991	247	91	208	2887	35	141	194	656	1096	33	1673	9	106	90	110	242	4	1121	680	272	240	269	36	68	145	163	672	3	12 482

1| Predmet Campina Melkunie, C-265/00 (Cour de justice Benelux/Benelux Gerichtshof)
Predmet Miles i dr., C-196/09 (Odbor za pritužbe europskih škola)
Predmet Montis Design, C-169/15 (Cour de justice Benelux/Benelux Gerichtshof)

XXIII. Opći trend u radu Suda (1952.-2021.) –

Novi zahtjevi za prethodnu odluku prema državi članici i sudu

			Ukupno
Belgija	Cour constitutionnelle	45	
	Cour de cassation	106	
	Conseil d'État	110	
	Drugi sudovi	730	991
Bugarska	Върховен касационен съд	8	
	Върховен административен съд	36	
	Drugi sudovi	203	247
Češka Republika	Ústavní soud		
	Nejvyššího soudu	13	
	Nejvyšší správní soud	38	
	Drugi sudovi	40	91
Danska	Højesteret	37	
	Drugi sudovi	171	208
Njemačka	Bundesverfassungsgericht	2	
	Bundesgerichtshof	274	
	Bundesverwaltungsgericht	159	
	Bundesfinanzhof	351	
	Bundesarbeitsgericht	59	
	Bundessozialgericht	77	
	Drugi sudovi	1965	2887
Estonija	Riigikohus	16	
	Drugi sudovi	19	35
Irska	Supreme Court	44	
	High Court	51	
	Drugi sudovi	46	141
Grčka	Άρειος Πάγος	14	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	62	
	Drugi sudovi	118	194
Španjolska	Tribunal Constitucional	1	
	Tribunal Supremo	114	
	Drugi sudovi	541	656
Francuska	Conseil constitutionnel	1	
	Cour de cassation	156	
	Conseil d'État	160	
	Drugi sudovi	779	1096
Hrvatska	Ustavni sud		
	Vrhovni sud	2	
	Visoki upravni sud	1	
	Visoki prekršajni sud		
	Drugi sudovi	30	33

>>>

Italija	Corte Costituzionale	7	
	Corte suprema di Cassazione	180	
	Consiglio di Stato	241	
	Drugi sudovi	1245	1673
Cipar	Ανώτατο Δικαστήριο	4	
	Drugi sudovi	5	9
Latvija	Augstākā tiesa (Senāts)	21	
	Satversmes tiesa	6	
	Drugi sudovi	79	106
Litva	Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas	2	
	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas	28	
	Lietuvos vyriausiasis administracinis Teismas	39	
	Drugi sudovi	21	90
Luksemburg	Cour constitutionnelle	1	
	Cour de cassation	31	
	Cour administrative	33	
	Drugi sudovi	45	110
Mađarska	Kúria	38	
	Fővárosi Ítéltábla	8	
	Szegedi Ítéltábla	5	
	Drugi sudovi	191	242
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Drugi sudovi	4	4
Nizozemska	Hoge Raad der Nederlanden	307	
	Raad van State	140	
	Centrale Raad van Beroep	71	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	168	
	Tariefcommissie	35	
	Drugi sudovi	400	1121
Austrija	Verfassungsgerichtshof	5	
	Oberster Gerichtshof	164	
	Verwaltungsgerichtshof	123	
	Drugi sudovi	388	680
Poljska	Trybunał Konstytucyjny	1	
	Sąd Najwyższy	45	
	Naczelny Sąd Administracyjny	60	
	Drugi sudovi	166	272
Portugal	Supremo Tribunal de Justiça	18	
	Supremo Tribunal Administrativo	78	
	Drugi sudovi	144	240
Rumunjska	Înalta Curte de Casație și Justiție	27	
	Curtea de Apel	131	
	Drugi sudovi	111	269

>>>

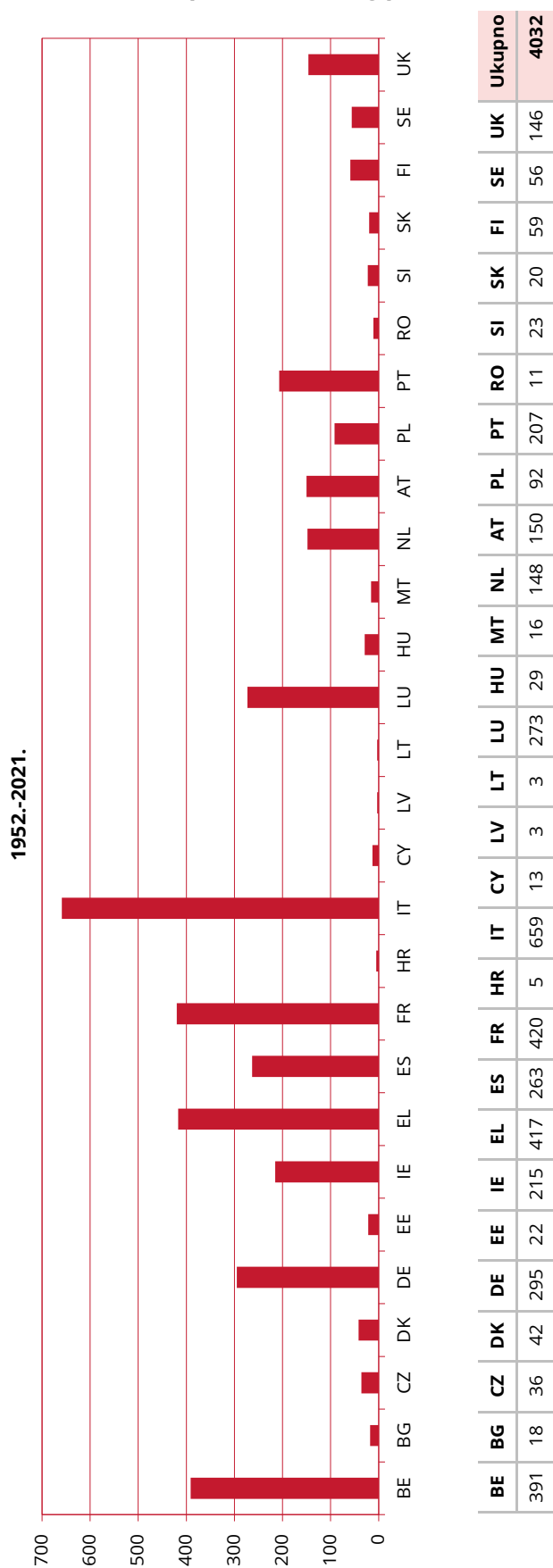
Slovenija	Ustavno sodišče	3	
	Vrhovno sodišče	22	
	Drugi sodovi	11	36
Slovačka	Ústavný Súd	1	
	Najvyšší súd	25	
	Drugi sodovi	42	68
Finska	Korkein oikeus	32	
	Korkein hallinto-oikeus	71	
	Työtuomioistuin	5	
	Drugi sodovi	37	145
Švedska	Högsta Domstolen	28	
	Högsta förvaltningsdomstolen	40	
	Marknadsdomstolen	5	
	Arbetsdomstolen	4	
	Drugi sodovi	86	163
Ujedinjena Kraljevina	House of Lords	40	
	Supreme Court	19	
	Court of Appeal	94	
	Drugi sodovi	519	672
Drugi	Cour de justice Benelux/Benelux Gerichtshof ¹	2	
	Odbor za pritužbe europskih škola ²	1	3
Ukupno			12 482

1| Predmet Campina Melkunie, C-265/00.
Predmet Montis Design, C-169/15.

2| Predmet Miles i dr., C-196/09

XXIV. Opći trend u radu Suda (1952.-2021.) -

Nove tužbe podnesene zbog povrede obveze protiv država članica



XXV. Djelatnost tajništva Suda (2017.-2021.)

Vrsta intervencije	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Pismena upisana u registar tajništva	99 266	108 247	113 563	107 697	116 340
Stranice podnesene putem e-Curije ¹	–	153 977	217 687	166 614	270 236
Postupovni akti podneseni putem e-Curije (postotak)	73 %	75 %	80 %	79 %	85 %
Sazvane i organizirane rasprave	263	295	270	157	107
Sazvane i organizirane rasprave za iznošenje mišljenja nezavisnih odvjetnika	301	305	296	269	283
Presude, mišljenja i rješenja kojima se okončava postupak dostavljeni strankama	654	684	785	726	703
Zapisnici (s rasprava, rasprava za iznošenje mišljenja i rasprava za objavu presuda)	1033	1062	1058	877	841
Priopćenja u SL-u u pogledu novih predmeta	679	695	818	601	676
Priopćenja u SL-u u pogledu zaključenih predmeta	637	661	682	759	690

1| Za 2017. nisu raspoloživi pouzdani podaci.



E.

Sastav Suda



(Protokolarni red na dan 31. prosinca 2021.)

Prvi red, slijeva nadesno:

Prvi nezavisni odvjetnik M. Szpunar, predsjednik vijeća C. Lycourgos, predsjednica vijeća A. Prechal, potpredsjednik L. Bay Larsen, predsjednik K. Lenaerts, predsjednik vijeća A. Arabadjiev, predsjednica vijeća K. Jürimäe, predsjednici vijeća E. Regan i S. Rodin

Drugi red, slijeva nadesno:

Suci T. von Danwitz i M. Ilešič, predsjednici vijeća J. Passer, N. Jääskinen i I. Jarukaitis, predsjednica vijeća I. Ziemele, nezavisna odvjetnica J. Kokott, sudac J.-C. Bonichot

Treći red, slijeva nadesno:

Nezavisni odvjetnik P. Pikamäe, sutkinja L. S. Rossi, suci P. G. Xuereb, F. Biltgen i M. Safjan, nezavisni odvjetnik M. Campos Sánchez-Bordona, sudac N. J. Piçarra, nezavisni odvjetnik G. Pitruzzella

Četvrti red, slijeva nadesno:

Sutkinja M. L. Arastey Sahún, nezavisni odvjetnik A. Rantos, suci N. Wahl i A. Kumin, nezavisni odvjetnik J. Richard de la Tour, sudac D. Gratsias, nezavisni odvjetnik A. M. Collins

Peti red, slijeva nadesno:

Nezavisna odvjetnica L. Medina, sutkinja O. Spineanu-Matei, nezavisni odvjetnik N. Emiliou, suci M. Gavalec i Z. Csehi, nezavisna odvjetnica T. Čapeta, tajnik A. Calot Escobar

I. Promjene u sastavu Suda u 2021.

Svečana sjednica održana 7. listopada 2021.

Odlukama od 2. rujna 2020. te 19. veljače, 21. travnja, 2. lipnja i 7. srpnja 2021. predstavnici vlada država članica ponovno su imenovali, na razdoblje od 7. listopada 2021. do 6. listopada 2027., sedam sudaca Suda, i to: Koena Lenaerts, Larsa Baya Larsena, Niila Jääskinen, Eugenea Regana, Sinišu Rodina, François Biltgen i Küllike Jürimäe.

Odlukama od 19. veljače, 21. travnja i 7. srpnja 2021. predstavnici vlada država članica također su ponovno imenovali, na isto razdoblje, trojicu nezavisnih odvjetnika Suda, i to: Julianu Kokott, Athanasiosa Rantosa i Manuela Camposa Sánchez-Bordonu.

Odlukama od 19. veljače, 21. travnja, 2. lipnja i 7. srpnja 2021. za suce Suda, na razdoblje od 7. listopada 2021. do 6. listopada 2027., imenovani su Miroslav Gavalec, u zamjenu za Daniela Švábyja, Octavia Spineanu-Matei, u zamjenu za Cameliju Toader, Dimitrios Gratsias, u zamjenu za Michaila Vilarasa, Zoltán Csehi, u zamjenu za Endreja Juhásza i Maria Lourdes Arastey Sahún, u zamjenu za Rosariju Silva de Lapuerta.

Odlukama od 21. travnja, 7. srpnja i 8. rujna 2021. za nezavisne odvjetnike Suda imenovani su, na razdoblje od 7. listopada 2021. do 6. listopada 2024., Anthony Michael Collins, u zamjenu za Gerarda Hogana, a na razdoblje od 7. listopada 2021. do 6. listopada 2027., Nicholas Emiliou, Tamara Čapeta i Laila Medina, u zamjenu za, redom, Michala Bobeka, Evgenija Tancheva i Henrika Saugmandsgaarda Øea.

Na Sudu je 7. listopada 2021. održana svečana sjednica u povodu, s jedne strane, prestanka dužnosti i odlaska Rosarije Silva de Lapuerta, Camelije Toader, Michaila Vilarasa, Endreja Juhásza, Daniela Švábyja, Henrika Saugmandsgaarda Øea, Michala Bobeka, Evgenija Tancheva i Gerarda Hogana i, s druge strane, davanja prisege i stupanja na dužnost novih članova institucije.

Izbor predsjednika, potpredsjednika, prvog nezavisnog odvjetnika i predsjednika vijeća

Nakon djelomične zamjene članova Suda, suci su 8. listopada 2021. ponovno izabrali Koena Lenaertsa za predsjednika Suda, na razdoblje od 8. listopada 2021. do 6. listopada 2024. Istoga dana Lars Bay Larsen izabran je za potpredsjednika Suda na isto razdoblje. On je na toj dužnosti naslijedio Rosariju Silva de Lapuerta, čiji je mandat istekao.

Suci Suda također su izabrali, na razdoblje od tri godine, predsjednike vijeća od pet sudaca, i to: Alexandera Arabadjieva, Alexandru Prechal, Külliku Jürimäe, Constantinosu Lycourgosa i Eugenea Regana. Istoga dana nezavisni odvjetnici ponovno su izabrali Macieja Szpunara za prvog nezavisnog odvjetnika Suda, na razdoblje od 8. listopada 2021. do 6. listopada 2024.

Naposljetku, suci Suda izabrali su 11. listopada 2021., na razdoblje od jedne godine, predsjednike vijeća od tri suca, i to: Sinišu Rodina, Irmantasa Jarukaitisa, Niilu Jääskinena, Inetu Ziemele i Jana Passera.

II. Protokolarni red na dan 31. prosinca 2021.

K. LENAERTS, predsjednik
L. BAY LARSEN, potpredsjednik
A. ARABADJIEV, predsjednik 1. vijeća
A. PRECHAL, predsjednica 2. vijeća
K. JÜRIMÄE, predsjednica 3. vijeća
C. LYCOURGOS, predsjednik 4. vijeća
E. REGAN, predsjednik 5. vijeća
M. SZPUNAR, prvi nezavisni odvjetnik
S. RODIN, predsjednik 9. vijeća
I. JARUKAITIS, predsjednik 10. vijeća
N. JÄÄSKINEN, predsjednik 8. vijeća
I. ZIEMELE, predsjednica 6. vijeća
J. PASSER, predsjednik 7. vijeća
J. KOKOTT, nezavisna odvjetnica
M. ILEŠIČ, sudac
J.-C. BONICHOT, sudac
T. von DANWITZ, sudac
M. SAFJAN, sudac
F. BILTGEN, sudac
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA, nezavisni odvjetnik
P. G. XUEREB, sudac
N. PIÇARRA, sudac
L. S. ROSSI, sutkinja
G. PITRUZZELLA, nezavisni odvjetnik
P. PIKAMÄE, nezavisni odvjetnik
A. KUMIN, sudac
N. WAHL, sudac
J. RICHARD DE LA TOUR, nezavisni odvjetnik
A. RANTOS, nezavisni odvjetnik
D. GRATSIAS, sudac
M. L. ARASTEY SAHÚN, sutkinja
A. M. COLLINS, nezavisni odvjetnik
M. GAVALEC, sudac
N. EMILIOU, nezavisni odvjetnik
Z. CSEHI, sudac
O. SPINEANU-MATEI, sutkinja
T. ČAPETA, nezavisna odvjetnica
L. MEDINA, nezavisna odvjetnica

A. CALOT ESCOBAR, tajnik





2

Poglavlje 2. Opći sud

A.

Aktivnost Općeg suda u 2021.

Marc van der Woude, predsjednik Općeg suda Europske unije

Pandemija je obilježila i 2021. godinu. Međutim, nakon iskustava stečenih 2020., tijekom koje su, među ostalim, razvijeni učinkoviti mehanizmi za održavanje rasprava putem videokonferencije i rad na daljinu, Opći sud funkcionirao je na gotovo uobičajen način i ostvario izvrsne rezultate. Rasprave, koje se nisu mogle organizirati tijekom nekoliko tjedana 2020., ove su se godine održavale bez većih problema, uz strogo poštovanje zdravstvenih protokola. Valja osobito spomenuti raspravu u predmetu Google Android (T-604/18) koja je trajala punih tjedan dana. Iako je zbog ograničenja kretanja osoba Opći sud u nekoliko navrata morao odgađati rasprave, zastupnici stranaka i osoblje institucije prilagodili su se situaciji kako bi se osiguralo kontinuirano postupanje s predmetima.

Ti su napori urodili plodom. Naime, Opći sud riješio je 951 predmet, čime je broj neriješenih predmeta smanjen za 69. Istodobno, broj upućivanja predmeta proširenom sastavu suda potvrđuje trend koji je započeo 2018., a u skladu s kojim Opći sud češće zasjeda u vijećima od pet sudaca, čime se strankama omogućuje da ih saslušaju veći broj sudaca. Točno je da se prosječno trajanje postupaka 2021. neznatno produžilo, ali to se povećanje uglavnom objašnjava odgodama rasprava u prethodnoj godini. U svakom slučaju, rezultati ostvareni 2021. ponovno potvrđuju da je reforma Općeg suda, koja je predviđena Uredbom 2015/2422¹, omogućila znatno skraćivanje trajanja postupaka.

Ti su rezultati tim više zadovoljavajući jer su ostvareni u okolnostima koje je obilježila velika nestabilnost sastava suda. Najprije je u kolovozu 2021. Opći sud primio tužnu vijest o smrti suca Berkea. Naš sud tako je izgubio velikog suca, vrlo cijenjenog među svojim kolegama. Nakon toga, Opći sud napustila su četiri člana – sutkinja Spineanu-Matei te suci Gratsias, Collins i Csehi – koji su se pridružili Sudu, kojem su prisegnuli 7. listopada 2021. Istodobno, Opći sud radovao se dolasku više novih članova. Sudac Petrlík, sutkinja Brkan, sudac Zilgalvis te suci Gâlea i Kecsmár prisegnuli su 1. ožujka, 6. srpnja, 27. rujna odnosno 27. listopada 2021. Niz odlazaka i dolazaka tijekom 2021. zahtijevao je mnogobrojne promjene u sastavima vijeća i dodjeljivanju predmeta sucima.

Uz intenzivnu pravosudnu aktivnost te unatoč javnozdravstvenoj situaciji, Opći sud posvetio se i nekim transverzalnim pitanjima. Najprije je riječ o nastavku ciklusa promišljanja započetog 2020. u kontekstu obilježenom prihvaćanjem izvješća Suda o funkcioniranju Općeg suda, predviđenog u članku 3. Uredbe 2015/2422. Rezultati tih promišljanja opisani su u nastavku. Nadalje, Opći sud prihvatio je niz prijedloga za izmjenu više odredaba svojeg Poslovnika. Tim prijedlozima želi se potaknuti proaktivno upravljanje predmetima, uz specijalizaciju vijeća, odgovoriti na određene regulatorne zahtjeve, osobito u području zaštite osobnih podataka, te uzeti u obzir pouke zdravstvene krize, osobito kad je riječ o korištenju videokonferencije na raspravama. Ti prijedlozi su 15. studenoga 2021. dostavljeni Sudu, u skladu s člankom 254. UFEU-a. Naposljetku, Opći je sud također pojednostavio pravila iz Pravidnika o osoblju koja se odnose na njegove dužnosnike

¹ Uredba (EU, Euratom) 2015/2422 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2015. o izmjeni Protokola br. 3 o Statutu Suda Europske unije (SL 2015., L 341, str. 14.)

i članove osoblja, tako što je pročistio relevantne tekstove. Također na kadrovskom planu, ustanovljena je jedinica sastavljena od triju sudskih savjetnika koji mogu pomoći kabinetima sudaca u uvjetima dugotrajne odsutnosti njihovih suradnika ili prilikom postupanja sa spisima od iznimne važnosti.

Kao što to proizlazi iz uvodne riječi našeg potpredsjednika, koja se odnosi na sudsku praksu Općeg suda, potonji je ove godine donio određeni broj nedvojbeno važnih odluka za društvo, osobito u području državnih potpora dodijeljenih zračnim prijevoznicima radi prevladavanja zdravstvene krize, u području pravila tržišnog natjecanja koja se primjenjuju na glavne digitalne gospodarske subjekte ili pak u području intelektualnog vlasništva. Kad je riječ o tim predmetima, Opći je sud u nekoliko navrata ocijenio da nužnost pravodobnog donošenja odluke opravdava primjenu ubrzanog postupka (članci 151. i 152. Poslovnika). Na taj je način, osiguravanjem kvalitetnog pravosuđa u kratkim rokovima, Opći sud uspio dokazati tijekom 2021. da može odgovoriti na očekivanja koja je zakonodavac izrazio pri donošenju Uredbe 2015/2422.

Međutim, ti dobri rezultati još uvijek ne mogu zadovoljiti u potpunosti. Osiguravanje kvalitetnog pravosuđa u razumnim rokovima i u skladu s okolnostima slučaja zahtijeva kontinuirani napor bilo kojeg suda. Navedeno vrijedi i za Opći sud. Prema tome, i dalje valja vrlo brižno postupati, osobito kad je riječ o velikim skupinama predmeta, koji se vode u dugim razdobljima, odnosno kad je riječ o određenim predmetima velike činjenične i tehničke složenosti. Stoga bi u 2022. godini trebalo nastaviti s naporima koji su u tom smislu uloženi 2021.

Mjere poduzete na temelju izvješća iz članka 3. stavka 1. Uredbe 2015/2422

Zakonodavac Europske unije prihvatio je 16. prosinca 2015. reformu sudskog ustrojstva Unije koja se sastojala od udvostručenja broja sudaca Općeg suda u trima uzastopnim fazama. U okviru provedbe te reforme, Sud je pozvan, na temelju članka 3. Uredbe 2015/2422¹, podnijeti dva izvješća Europskom parlamentu, Vijeću Europske unije i Europskoj komisiji. Prvo izvješće, podneseno 14. prosinca 2017., odnosilo se, među ostalim, na moguće izmjene podjele nadležnosti između dvaju sudova od kojih se sastoji Sud Europske unije. Drugo izvješće, podneseno 21. prosinca 2020., odnosilo se na funkcioniranje Općeg suda nakon provedbe reforme (u daljnjem tekstu: izvješće Suda). U ovom odjeljku Godišnjeg izvješća institucije za 2021. prikazuje se etapa u provedbi reforme koja se odnosi na mjere poduzete na temelju preporuka iz izvješća podnesenog 21. prosinca 2020.

Treća i posljednja faza reforme dovršena je u rujnu 2019. Nakon toga trajanje postupaka skraćeno je s 20,6 mjeseci u 2015. na 15,4 mjeseca na dan 31. prosinca 2020., što je bio jedan od glavnih ciljeva reforme, kao što je to navedeno u uvodnoj izjavi 5. Uredbe 2015/2422. Blago produljenje na 17,3 mjeseca u 2021. uglavnom se može pripisati zdravstvenoj krizi, osobito poteškoćama pri organiziranju rasprava tijekom nekoliko mjeseci u 2020. Nadalje, brže rješavanje predmeta popraćeno je povećanjem broja predmeta upućenih proširenom sastavu suda i time detaljnim sudskim nadzorom. Dok je u 2015. tek 11 predmeta riješio sastav od pet sudaca, takvih je predmeta u 2020. i 2021. bilo 111 odnosno 87. Ti pozitivni trendovi pozdravljeni su uostalom u izvješću Suda.

Opći sud, koji je sudjelovao u pripremnim radnjama, podržao je zaključke iz izvješća Suda u svojim očitovanjima priloženima tom izvješću. Budući da su dijagnoza stanja i opisane razvojne mogućnosti umnogome zajedničke, preporuke iz tog izvješća kao i utvrđene mjere poboljšanja te projekti koje je sam Opći sud prethodno pokrenuo uvelike se preklapaju.

Naime, od jeseni 2020. Opći sud započeo je ambiciozni ciklus promišljanja s ciljem poboljšanja svojeg ustroja i načina rada. S tim u vezi detaljno se – krajem 2020. i tijekom 2021. – raspravljalo o velikom broju povezanih tema: prekinutim postupcima, proaktivnom upravljanju predmetima, dodjeli predmeta i dinamičnom uravnoteženju radnog opterećenja sudaca te radu specijaliziranih vijeća odnosno odabiru sastava suda. Nakon tih rasprava prihvaćeno je više paketa mjera, dok su druge mjere još u pripremi. Valja napomenuti da su se sva navedena promišljanja odvijala unatoč kontekstu zdravstvene krize.

Razvojne mogućnosti koje se odnose na „rano, aktivno i nesmetano upravljanje predmetima“, a iznesene su u izvješću Suda, u cijelosti su u skladu s namjerom Općeg suda da proaktivno upravlja predmetima u ranoj fazi pisanog dijela postupka, u granicama predviđenima Poslovníkom.

S tim u vezi postignut je konsenzus o tome da se sastavi suda pobrinu za što je brže moguće identificiranje predmeta za koje valja predložiti upućivanje proširenom sastavu, u smislu članka 28. Poslovníka. Isto tako, suci su se složili da se aktivno koriste mogućnostima iz članka 83. Poslovníka u pogledu ispitivanja potrebe druge razmjene podnesaka i mogućnosti da se ona usredotoči na određena posebna pitanja, osobito u sporovima za koje je sudska praksa općenito ustaljena.

¹ Uredba (EU, Euratom) 2015/2422 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2015. o izmjeni Protokola br. 3 o Statutu Suda Europske unije (SL 2015., L 341, str. 14.)

Te mjere, zajedno s nekoliko drugih, svjedoče o odlučnoj namjeri Općeg suda da promijeni paradigmu, ne samo u odnosu na brzinu rješavanja predmeta, nego i na njihovo usredotočenije razmatranje i time veću kvalitetu donesenih odluka, uz još veću potporu strankama tijekom cijelog postupka.

Kad je riječ o prekinutim predmetima, poduzeto je više mjera za kako bi se optimiziralo upravljanje velikim skupinama predmeta, osobito s ciljem da se s većim brojem „oglednih” predmeta postupaju usporedno i da im se dodijeli prednost pri odlučivanju. U buduću će sastavi suda također sustavno istraživati mogućnosti usporednog postupanja s predmetima koji pripadaju istoj skupini, po potrebi, uz pomoć nekoliko sudaca izvjestitelja iz istog sastava suda. Suciima kojima je dodijeljena skupina predmeta moći će se, prema potrebi, smanjiti radno opterećenje kako bi se mogli u potpunosti posvetiti njihovu pažljivom rješavanju. Proaktivno upravljanje predmetima mora se načelno odnositi na sve postupke koji se vode pred Općim sudom, a u prvom redu na ogledne predmete identificirane u određenoj skupini. Smanjenje broja prekinutih predmeta ključno je za Opći sud, kao i za instituciju u cjelini, s obzirom na to da trajanje prekida u velikom broju predmeta ovisi o ishodu žalbenih postupaka pred Sudom u oglednim predmetima.

Drugi važan aspekt djelovanja Općeg suda odnosio se na optimizaciju postupka dodjele predmeta, uz poštovanje kriterija iz odluke Općeg suda objavljene u *Službenom listu Europske unije* i bolju raspodjelu radnog opterećenja između sudaca, što je ključni element produktivnosti. U tom pogledu postupak dodjele poboljšao je na način da je omogućena vrlo rana dodjela predmeta u dvama specifičnim područjima – javnoj službi i intelektualnom vlasništvu – u kojima je izvršena specijalizacija provedenom na razini Općeg suda. Istodobno, unutarnji alati za procjenu radnog opterećenja temeljito su preoblikovani te su sustavnije povezani s dodjelom (i preraspodjelom) predmeta. Također s ciljem uravnotežene raspodjele radnog opterećenja između sudaca, uvedena je mogućnost primjene ciljanih mjera potpore za suce kojima su dodijeljeni osobito složeni predmeti ili velike skupine predmeta.

Kad je riječ o radu specijaliziranih vijeća u području javne službe i intelektualnog vlasništva, u prvom tromjesečju 2021. provedena je prethodna ocjena kako bi se razmotrili načini proaktivnijeg upravljanja predmetima u tim specifičnim sporovima, smanjilo trajanje postupaka (osobito u području javne službe) i osigurala dosljednost odluka, što predstavlja veliki izazov s obzirom na broj predmeta pokrenutih svake godine. Među donesenim mjerama valja istaknuti skraćivanje roka za podnošenje prethodnog izvješća u predmetima koji se tiču javne službe.

Naposljetku, valja spomenuti to da je Opći sud proveo unutarnju procjenu duljine i razumljivosti svojih odluka, nakon čega je plenarna konferencija tog suda prihvatila niz preporuka upućenih njegovim sastavima.

Iz prethodno navedenog proizlazi da je reforma već djelomično urodila plodom, i to unatoč izbijanju zdravstvene krize. Kako bi se postupilo u skladu s izvješćem Suda, već je donesen veći broj mjera, uz bezrezervnu potporu tajništva Općeg suda i zajedničkih službi institucije. Unatoč teškim okolnostima, Opći sud je ambiciozno i sa zanosom pristupio svim tim odlukama. Međutim, puni njihov učinak moći će se osjetiti tek srednjoročno.

Kako bi se okončao navedeni proces, određene odluke još valja razraditi tijekom 2022., prije svega kad je riječ o osnivanju vijeća srednje veličine između sastava od 5 sudaca i velikog vijeća, automatskoj dodjeli određenih predmeta sastavima od pet sudaca i, naposljetku, eventualnom proširenju prakse specijaliziranih vijeća na druge vrste sporova.

B.

Sudska praksa Općeg suda u 2021.

Novosti u sudskoj praksi

Savvas Papasavvas, potpredsjednik

Kao i godina prije nje, 2021. zauzet će posebno mjesto u sjećanju Općeg suda Europske unije. Naime, ako je 2020. bila godina u kojoj su se testirale mogućnosti tog suda da mobilizira svoje resurse i prilagodi metode rada i ustroj ograničenjima koja je uzrokovala epidemija bolesti COVID-19, u 2021. godini zdravstvena kriza postala je predmet njegove sudske prakse, na kojoj je ostavila traga. Opći sud se u tom razdoblju – kao uostalom i mnogobrojni nacionalni sudovi – učinkovito i pragmatično suočio s novim pitanjima koja su mu postavljena u toj posebnoj vrsti sporova u posve novom kontekstu.

S posljedicama pandemije bolesti COVID-19 Opći sud se morao pozabaviti ponajprije i nadasve u području državnih potpora, gdje je bio pozvan ispitati, s obzirom na članak 107. stavak 3. točku (b) UFEU-a, zakonitost više programa potpora donesenih u tom kontekstu. U prvim dvama predmetima, u kojima je odlučivao u proširenom sastavu te u ubrzanom postupku, Opći sud bio je u prilici pojasniti odnos između pravila o državnim potporama i načela nediskriminacije na temelju državljanstva, utvrđenog u članku 18. prvom stavku UFEU-a, kao i načela slobodnog pružanja usluga. Tako je u presudi od 17. veljače 2021., **Ryanair/Komisija** (T-238/20, [EU:T:2021:91](#)), Opći sud ocijenio da je s pravom Unije spojiv program jamstava za zajmove koji je uspostavila Švedska kako bi u okviru pandemije bolesti COVID-19 podržala zračne prijevoznike koji su nositelji švedske operativne licencije i otklonila ozbiljne poremećaje u svojem gospodarstvu. Isto tako, u presudi od 17. veljače 2021., **Ryanair/Komisija** (T-259/20, [EU:T:2021:92](#)), Opći sud je zaključio da je u skladu s pravom Unije i moratorij na plaćanje pristojbe za civilno zrakoplovstvo i pristojbe solidarnosti na zrakoplovnim kartama, koje se duguju na mjesečnoj osnovi, tijekom razdoblja od ožujka do prosinca 2020., koji je Francuska uspostavila radi potpore zračnim prijevoznicima, nositeljima francuske licencije, u okviru pandemije bolesti COVID-19.

Nasreću, 2021. nije se svela samo na navedenu zdravstvenu krizu te je Opći sud nastavio izgrađivati svoju sudsku praksu s više novih i inovativnih odluka.

Osim pitanja povezanih s pandemijom bolesti COVID-19, sporovi u području državnih potpora postali su bogatiji za tehnički specifičnu temu prethodnih poreznih mišljenja (*tax rulings*) koja je Luksemburg donio za društva grupe Engie. Nakon što mu je podneseno više tužbi, Opći sud je, među ostalim, u svojoj presudi od 12. svibnja 2021., **Luksemburg i dr./Komisija** (T-516/18 i T-525/18, [EU:T:2021:251](#)), potvrdio pristup Europske komisije prema kojem, u slučaju složenog društvenog i financijskog aranžmana, valja uzeti u obzir gospodarsku i poreznu stvarnost, a ne formalistički pristup koji se sastoji od zasebnog razmatranja svake od transakcija koje čine aranžman. Usto, Opći je sud ocijenio pravilnim Komisijin zaključak prema kojem je neprimjenom nacionalnih odredbi o zlouporabi prava dodijeljena selektivna prednost.

U području zlouporabe vladajućeg položaja Opći sud bio je pozvan donijeti odluku u predmetu koji je bio iznimno zanimljiv kako zbog notornosti svojih protagonista tako i izrazito visokih ekonomskih uloga koje je taj predmet uključivao. U svojoj presudi od 10. studenoga 2021., **Google i Alphabet/Komisija** (Google Shopping) (T-612/17, [EU:T:2021:763](#)), Opći sud u bitnome je odbio tužbu društva Google protiv odluke Komisije kojom je utvrđeno da je to društvo zlouporalo svoj vladajući položaj na tržištu općeg pretraživanja na internetu, dajući prednost vlastitom uspoređivaču proizvoda, usluzi specijaliziranog pretraživanja, u odnosu na konkurentske uspoređivače proizvoda, te odstupajući od tržišnog natjecanja na temelju zasluga. Posljedično, taj je sud potvrdio novčanu kaznu od 2,42 milijarde eura izrečenu navedenom društvu.

U jednom drugom području, povlačenje Ujedinjene Kraljevine iz Europske unije dovelo je do toga da je Opći sud prvi put, u rješenju od 8. lipnja 2021., **Silver i dr./Vijeće** (T-252/20, [EU:T:2021:347](#)), i rješenju od 8. lipnja 2021., **Shindler i dr./Vijeće** (T-198/20, [EU:T:2021:348](#)), zaključio da odluka kojom se odobrava sklapanje međunarodnog sporazuma – u ovom slučaju odluka kojom se odobrava sklapanje sporazuma kojim se utvrđuju aranžmani za povlačenje Ujedinjene Kraljevine iz Unije – nije regulatorni akt u smislu trećeg dijela rečenice članka 263. četvrtog stavka UFEU-a. Slijedom toga, Opći je sud odbacio dvije tužbe kao nedopuštene smatrajući da tužitelji nemaju aktivnu procesnu legitimaciju u odnosu na takvu odluku.

U području pristupa dokumentima, Opći je sud u svojoj presudi od 14. srpnja 2021., **Public.Resource.Org i Right to Know/Komisija** (T-185/19, [EU:T:2021:445](#)), ocijenio da je na tijelu kojem je podnesen zahtjev za pristup dokumentima trećih osoba – kada se zahtijeva zaštita navedenih dokumenata na temelju autorskog prava – među ostalim, da utvrdi objektivne i dosljedne indicije koje mogu potvrditi postojanje autorskog prava na koje se poziva treća osoba o kojoj je riječ. Naime, prema mišljenju Općeg suda, takav nadzor odgovara zahtjevima svojstvenima podjeli nadležnosti između Unije i država članica u pitanjima autorskog prava.

U području javne službe, Opći je Sud, odlučujući o problematici ponovnog razvrstavanja članova privremenog osoblja, prvi put ocijenio – u svojoj presudi od 28. travnja 2021., **HR/EGSO** (T-843/19, [EU:T:2021:221](#)) – da nepostojanje jasnih, objektivnih i transparentnih kriterija ili elemenata usporedne analize može ugroziti načela jednakog postupanja i pravne sigurnosti i, posljedično, prava ponovno razvrstanih članova privremenog osoblja raspoređenih u institucije, tijela, urede ili agencije Unije. Nadalje, Opći je sud, u svojoj presudi od 3. ožujka 2021., **Barata/Parlament** (T-723/18, [EU:T:2021:113](#)), pojasnio sudsku praksu Unije u pogledu određivanja trenutka od kojeg počinju teći rokovi za podnošenje tužbe u sporovima uređenima Pravilnikom o osoblju kada je pojedinačna odluka poslana preporučenim pismom s povratnicom, ali je adresat nije preuzeo. Opći sud je zaključio da se u uvjetima nepostojanja odredbi trenutno važećih propisa pravna sigurnost i nužnost izbjegavanja svake diskriminacije ili arbitrarnog postupanja u dobrom sudovanju protive, u ovom slučaju, primjeni pretpostavke dostave.

Naposljetku, u području mjera ograničavanja, Opći je sud odlučivao o tužbi protiv akata koje je Vijeće Europske unije donijelo 5. ožujka 2014. Cilj tih akata bio je, među ostalim, zamrzavanje financijskih sredstava osoba za koje je utvrđeno da su odgovorne za pronevjeru državnih sredstava. U svojoj presudi od 21. prosinca 2021., **Klymenko/Vijeće** (T-195/21, [EU:T:2021:925](#)), Opći je sud podsjetio na to da je na Vijeću, kada temelji mjere ograničavanja na odlukama treće države, da se sâm uvjeri u to jesu li tijela predmetne treće države prilikom donošenja navedenih odluka poštovala prava priznata Poveljom Europske unije o temeljnim pravima i, konkretnije, prava obrane i pravo na djelotvornu sudsku zaštitu osobe na koju se te mjere odnose.

Ovaj sažeti pregled najvažnijih odluka koje je Opći sud donio tijekom 2021. dodatno potvrđuje njegovu sposobnost da se prilagodi ograničenjima s kojima se suočio u svojem radu i ustroju, istodobno unapređujući i obogaćujući svoju sudsku praksu.

I. Sudski postupak

1. Pojam akta koji se može pobijati

Presuda od 10. ožujka 2021., ViaSat/Komisija (T-245/17, [EU:T:2021:128](#))¹

Europska komisija pozivom na podnošenje prijava² pokrenula je postupak za odabir operatora paneuropskih sustava za pružanje pokretnih satelitskih usluga (MSS)³ u frekvencijskom pojasu 2 GHz, čiji su uvjeti korištenja i dostupnost bili usklađeni njezinom odlukom⁴. Po završetku tog postupka Komisija je odabrala dva kandidata, odnosno društvo Inmarsat Ventures Ltd (u daljnjem tekstu: društvo Inmarsat) i društvo Solaris Mobile Ltd (koje je postalo društvo EchoStar Mobile Ltd).

Društvo Inmarsat zatražilo je od nacionalnih regulatornih tijela (u daljnjem tekstu: NRT) potrebna odobrenja za korištenje sustava European Aviation Network (u daljnjem tekstu: sustav EAN) upotrebom frekvencije koja mu je dodijeljena u Odluci o odabiru.

Tužitelj, društvo ViaSat, Inc., uputio je 2. kolovoza 2016. dopis Komisiji kojim od nje traži da djeluje kako bi spriječila NRT-ove da društvu Inmarsat izdaju predmetna odobrenja bez novog poziva na podnošenje prijava prema zajedničkom postupku odabira. Tužitelj, koji nije sudjelovao u postupku odabira, želio je pružati, među ostalim, usluge povezivanja u letu sa satelitom u cijeloj Uniji i na glavnim zračnim putevima koji povezuju Sjevernu Ameriku i Europu posredstvom zajedničkog poduzetnika osnovanog 2016. s društvom Eutelsat SA.

Porukom elektroničke pošte od 31. listopada 2016. Komisija je odgovorila na tužiteljev dopis navodeći da nije donijela nikakvu odluku o zahtjevu jednog od odabranih operatora za odobrenje uporabe frekvencijskog pojasa 2 GHz za MSS i da to pitanje moraju u svakom slučaju razmotriti nadležna nacionalna tijela.

Budući da nije bio zadovoljan Komisijinim odgovorom, tužitelj joj je 22. prosinca 2016. uputio dopis kojim od nje traži da zauzme stajalište nakon poziva koji joj je uputio u dopisu od 2. kolovoza 2016. kako bi ispunila svoju obvezu djelovanja⁵.

1] Vidjeti u pogledu pojma „akt koji se može pobijati“ presudu od 10. studenoga 2021., *Rumunjska/Komisija* (T-495/19, u žalbenom postupku, [EU:T:2021:781](#)), prikazanu u dijelu „II. 3. Europska građanska inicijativa“ i presudu od 28. travnja 2021., *Correia/EGSO* (T-843/19, [EU:T:2021:221](#)), prikazanu u dijelu „XIII. 3. Ponovno razvrstavanje članova privremenog osoblja“.

2] SL 2008., C 201, str. 4.

3] Odluka br. 626/2008/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. lipnja 2008. o odabiru i odobrenju sustava za pružanje pokretnih satelitskih usluga (MSS) (SL 2008., L 172, str. 15.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 39., str. 177.; u daljnjem tekstu: Odluka o MSS-u), glava II.

4] Odluka Komisije 2007/98/EZ od 14. veljače 2007. o usklađenoj uporabi radiofrekvencijskog spektra u pojasevima 2 GHz za uvođenje sustava za pružanje pokretnih satelitskih usluga (SL 2007., L 43, str. 32.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 38., str. 141.; u daljnjem tekstu: Odluka o usklađivanju)

5] Na temelju članka 17. UEU-a, članka 9. stavka 2. trećeg podstavka i uvodne izjave 22. Odluke o MSS-u; uvodnih izjava 24. i 35. te članka 5. stavka 2. Direktive 2002/20/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o ovlaštenju u području elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga (Direktiva o ovlaštenju) (SL 2002., L 108, str. 21.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 53., str. 62.); članka 19. Direktive 2002/21/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o zajedničkom regulatornom okviru za elektroničke komunikacijske mreže i usluge (Okvirna direktiva) (SL 2002., L 108, str. 33.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 49., str. 25.)

Komisija je na taj dopis odgovorila dopisima od 14. i 21. veljače 2017.

Budući da je tužitelj i dalje bio nezadovoljan Komisijinim odgovorima, od Općeg suda zahtijevao je da utvrdi njezin propust⁶ i, podredno, u cijelosti ili djelomično poništi Komisijinu odluku sadržanu u navedenim dopisima.

Odlučujući u proširenom vijeću, Opći sud odbio je tužiteljevu tužbu u cijelosti.

Ocjena Općeg suda

Kad je riječ o dopuštenosti tužbe zbog propusta, Opći sud ističe da iz navedenih Komisijinih dopisa proizlazi da je smatrala da zbog nenadležnosti ne može djelovati nakon tužiteljeva poziva da poduzme mjere kako bi spriječila NRT-ove da društvu Inmarsat izdaju odobrenje za uporabu frekventijskog pojasa 2 GHz za korištenje sustavom EAN kako bi se očuvalo unutarnje tržište koje proizlazi iz usklađivanja korištenja tim frekventijskim pojaskom za MSS-ove. Riječ je o odbijanju djelovanja koje predstavlja zauzimanje stajališta kojim se okončava propust koji se Komisiji stavljao na teret prije podnošenja tužbe. Stoga, Opći sud odbacio je tužbu zbog propusta kao nedopuštenu.

Kad je riječ o dopuštenosti tužbe za poništenje odluke sadržane u predmetnim dopisima, Opći sud podsjeća na to da je, kako bi se ocijenilo je li predmetni zahtjev za poništenje dopušten, potrebno ispitati je li akt koji je Komisija bila pozvana donijeti sam po sebi akt čiju zakonitost Opći sud može nadzirati. To je pitanje povezano s pitanjem Komisijine nadležnosti za donošenje takvog akta.

- Postojanje izričitih nadležnosti Komisije

Kao prvo, Opći sud ističe da regulatorni okvir o upravljanju radiofrekvencijskim spektrom⁷ i MSS-ovima predviđa jasnu podjelu nadležnosti između Komisije i država članica. U tom pogledu, Komisija ima nadležnost za određivanje dostupnosti i svrhe korištenja određenih frekvencija, kao i za odabir operatora MSS-a u frekventijskom pojasu 2 GHz čija je svrha uporabe za MSS-ove bila usklađena, dok NRT-ovi prilikom izdavanja odobrenja nemaju nikakvu marginu prosudbe, tako da oni ta odobrenja ne mogu odbiti ako zahtjev potječe od operatora kojeg je odabrala Komisija. Opći sud također ističe da su nadležnost za nadzor poštovanja zajedničkih uvjeta, kojima su odobrenja uvjetovana⁸, i obveza koje je predmetni operator preuzeo u okviru postupka odabira⁹, kao i nadležnost za sankcioniranje eventualnih povreda, povjerene državama članicama, pri čemu Komisija u tom pogledu ima samo ovlast koordinacije¹⁰.

Kad je riječ o Komisijinim nadležnostima u okviru postupka nadzora i provedbe, Opći sud ističe da bi Komisija, kada je to potrebno, morala imati mogućnost istaknuti probleme u provedbi koji su povezani s time ispunjavaju li operatori zajedničke uvjete odobrenja te uputiti preporuku ili mišljenje nadležnim nacionalnim tijelima¹¹.

6| Na temelju članka 265. UFEU-a

7| Odluka br. 676/2002/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o regulatornom okviru za politiku radiofrekvencijskog spektra u Europskoj [uniji] (Odluka o radiofrekvencijskom spektru) (SL 2002., L 108, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 38., str. 63.)

8| Članak 7. stavak 2. i članak 8. stavak 3. Odluke o MSS-u

9| Članak 2. stavak 2. točka (a), članak 7. stavak 1. i članak 7. stavak 2. točke (a) i (c) te članak 8. stavak 3. točka (a) Odluke o MSS-u

10| Članak 9. stavak 2. prvi i drugi podstavak i članak 10. Odluke o MSS-u

11| Uvodna izjava 22. i članak 9. stavak 2. treći podstavak Odluke o MSS-u

Dakle, Odluka o MSS-u Komisiji ne dodjeljuje izričite nadležnosti za ocjenu usklađenosti sustava EAN s Odlukom o odabiru ili s regulatornim okvirom primjenjivim na MSS-ove, niti za donošenje akta koji bi se mogao pobijati, a kojim bi se NRT-ove spriječilo da izdaju dozvole društvu Inmarsat ili ih se prisililo da povuku dodijeljene dozvole.

Kao drugo, kad je riječ o Komisijinim nadležnostima koje proizlaze iz Okvirne direktive, Opći sud ističe da obvezujuće odluke koje je Komisija nadležna donijeti¹² imaju ograničen sadržaj. Naime, one mogu sadržavati samo definiciju usklađenog ili koordiniranog pristupa za rješavanje pitanja navedenih u relevantnoj odredbi¹³. Međutim, među tim pitanjima nije ono koje se odnosi na usklađen pristup u pogledu dozvola koje treba izdati operatoru odabranom u skladu sa zajedničkim postupkom nakon što je usklađena uporaba frekvencije.

Kao treće, kad je riječ o Komisijinim nadležnostima za izmjenu svrhe korištenja frekvencijskog pojasa 2Ghz, Opći sud ističe da Komisija na temelju Odluke o usklađivanju može donijeti novu odluku kojom se predviđa usklađivanje uvjeta uporabe i dostupnosti frekvencijskog pojasa 2 GHz u svrhe različite od korištenja sustava za pružanje MSS-ova, stavljajući tako izvan snage Odluku o usklađivanju koja je trenutačno na snazi. Usto, Odlukom o usklađivanju¹⁴ Komisiji se dodjeljuju nadležnosti za preispitivanje te odluke. Iako bi takav Komisijin akt mogao proizvesti učinke koje zahtijeva tužitelj, njemu ipak nije dopušteno zahtijevati poništenje takvog akta jer on nema aktivnu procesnu legitimaciju.

Naposljetku, kad je riječ o Komisijinim nadležnostima koje proizlaze iz Direktive o ovlaštenju, Opći sud ističe da su nadležnosti NRT-ova u vezi s odobrenjima primarno one predviđene Odlukom o MSS-u, a ne one predviđene Direktivom o ovlaštenju. Slijedom toga, eventualne Komisijine nadležnosti u okviru NRT-ove primjene tako predviđenih sustava odobrenja obuhvaćene su tom odlukom i sastoje se od usklađivanja postupaka nadzora i provedbe zajedničkih uvjeta kojima podliježu odobrenja¹⁵.

- Postojanje implicitnih nadležnosti Komisije

U tom pogledu, Opći sud podsjeća na to da postojanje implicitne ovlasti, koja predstavlja iznimku od načela dodjeljivanja¹⁶, treba ocjenjivati usko. Tako sudska praksa takve implicitne ovlasti priznaje samo iznimno, a kako bi bile priznate, one moraju biti nužne za osiguranje korisnog učinka odredaba Ugovora ili predmetne temeljne uredbe. Opći sud ističe da se Komisiji ne mogu priznati implicitne nadležnosti u pogledu odobrenja jer bi se mogle dovesti u pitanje nadležnosti koje je zakonodavac izričito dodijelio državama članicama, niti joj se mogu priznati implicitne nadležnosti koje nadilaze nadležnosti koordinacije koje su joj izričito dodijeljene u vezi s mjerama izvršenja. Slijedom toga, Opći sud odbio je predmetnu tužbu u cijelosti.

12| Članak 19. stavak 1. Okvirne direktive

13| Članak 19. stavak 3. Okvirne direktive

14| Uvodna izjava 12. i članak 4. Odluke o usklađivanju

15| Članak 9. Odluke o MSS-u

16| Članak 5. stavak 1. UEU-a

Rješenje od 30. studenoga 2021., Airoldi Metalli/Komisija (T-744/20, [EU:T:2021:853](#))

Nakon pritužbe koju je podnijelo udruženje europskih proizvođača proizvoda od ekstrudiranog aluminijskog aluminija, Europska komisija donijela je nakon antidampinškog ispitnog postupka provedbenu uredbu o uvođenju privremene antidampinške pristojbe na uvoz takvih proizvoda podrijetlom iz Narodne Republike Kine (u daljnjem tekstu: pobijana uredba)¹⁷.

Tužbom podnesenom 21. prosinca 2020. Airoldi Metalli SpA (u daljnjem tekstu: tužitelj), društvo uvoznik proizvoda od ekstrudiranog aluminijskog aluminija, pokrenulo je postupak za poništenje pobijane uredbe.

Nakon podnošenja te tužbe Komisija je donijela Provedbenu uredbu o uvođenju konačne antidampinške pristojbe i konačnoj naplati privremene pristojbe uvedene na uvoz proizvoda od ekstrudiranog aluminijskog aluminija podrijetlom iz Narodne Republike Kine (u daljnjem tekstu: Konačna uredba)¹⁸.

Pred Općim sudom Komisija je istaknula prigovor nedopuštenosti tužbe za poništenje pobijane uredbe s obrazloženjem, među ostalim, da takva privremena uredba nije akt koji se može pobijati i da tužitelj više nema interes za njezino osporavanje.

Prihvaćajući taj prigovor nedopuštenosti, Opći sud prvi put utvrđuje da uredba o uvođenju privremene antidampinške pristojbe ne predstavlja akt koji se može pobijati u smislu članka 263. UFEU-a.

Ocjena Općeg suda

Što se tiče kvalifikacije uredbe kojom se uvodi privremena antidampinška pristojba kao akta koji se može pobijati u smislu članka 263. UFEU-a, Opći sud najprije podsjeća na to da samo mjere koje proizvode obvezujuće pravne učinke koji mogu utjecati na interese tužitelja mijenjajući na bitan način njegov pravni položaj i koje konačno određuju stajalište institucije čine akte koji mogu biti predmet tužbe za poništenje. Nasuprot tomu, međumjere čiji je cilj priprema konačne odluke nisu akti koji se mogu pobijati. Drukčije bi bilo samo kad bi akti ili odluke doneseni tijekom pripremnog postupka ne samo ispunjavali pravna svojstva akata koji se mogu pobijati nego i sami činili konačnu fazu posebnog postupka koji je različit od onoga koji treba omogućiti instituciji da odluči o meritumu i proizvodili prema tome samostalne, trenutne i nepovratne pravne učinke koji opravdavaju činjenicu da navedeni akti ili odluke mogu biti predmet tužbe za poništenje.

Međutim, uredba kojom se uvode privremene antidampinške pristojbe je međufaza između pokretanja antidampinškog postupka i njegova okončanja, koja dovodi ili do uvođenja konačnih pristojbi ili neutvrđivanja pristojbi. Cilj je takve uredbe, među ostalim, osigurati odgovarajuću zaštitu Unije čim se prethodnim ispitivanjem utvrdi postojanje doppinga i spriječiti nastanak štete tijekom postupka utvrđivanjem privremenih antidampinških pristojbi koje se mogu naplatiti retroaktivno u trenutku okončanja postupka.

Iz toga slijedi da se ne može smatrati da se pobijanom uredbom, time što se njome uvode privremene antidampinške pristojbe, okončava postupak različit od onog koji je okončan Konačnom uredbom. Pobijanu uredbu stoga treba kvalificirati kao pripremni akt Konačne uredbe koja se pak može pobijati.

17 | Provedbena uredba Komisije (EU) 2020/1428 od 12. listopada 2020. o uvođenju privremene antidampinške pristojbe na uvoz proizvoda od ekstrudiranog aluminijskog aluminija podrijetlom iz Narodne Republike Kine (SL 2020., L 336, str. 8.)

18 | Provedbena uredba Komisije (EU) 2021/546 od 29. ožujka 2021. o uvođenju konačne antidampinške pristojbe i konačnoj naplati privremene pristojbe uvedene na uvoz proizvoda od ekstrudiranog aluminijskog aluminija podrijetlom iz Narodne Republike Kine (SL 2021., L 109, str. 1.)

Nadalje, Opći sud ističe da pobijana uredba ne utječe neposredno i nepovratno na pravni položaj tužitelja.

U tom pogledu Opći sud naglašava da pobijana uredba, koja zainteresiranim strankama, među kojima su uvoznici, daje mogućnost da podnesu očitovanja ili da budu saslušani, ne podrazumijeva nikakvo ograničenje suradnje u ispitnom postupku. Isto tako, pobijana uredba ne nameće ni uvoznicima ni drugim dotičnim gospodarskim subjektima obvezu da izmijene ili ponovno razmotre svoje poslovne prakse. Osim toga, iako se pobijanom uredbom uvode antidampinške pristojbe, one su po definiciji privremene i uvoznici ih ne moraju platiti u tom stadiju.

Niti okolnost da se pobijanom uredbom uvoz proizvoda od ekstrudiranog aluminija podrijetlom iz Narodne Republike Kine uvjetuje podnošenjem jamstva jednakog iznosu privremene pristojbe ne omogućuje da se tvrdi da se ona može pobijati. Naime, budući da ta obveza ima za cilj osigurati plaćanje pristojbi u slučaju da se o njihovoj naplati konačno odluči, ona ovisi o obvezi plaćanja koja će tek naknadno biti određena i naložena konačnom uredbom. Iz toga slijedi da obveza davanja jamstva za pokrivanje privremenih pristojbi ne proizvodi autonomne i nepovratne pravne učinke na dan podnošenja tužbe za poništenje, koji je također datum na koji se mora ocijeniti dopuštenost navedene tužbe.

Naposljetku, Opći sud ističe da bi, kad bi se presudilo da privremena uredba predstavlja akt koji se može pobijati, to štetilo dobrom sudovanju i institucionalnoj ravnoteži jer bi takav pristup mogao dovesti do zabune između upravnog i sudskog stadija u području uvođenja antidampinških pristojbi. Eventualno poništenje privremene uredbe usto ne podrazumijeva nužno obvezu Komisije da iz toga izvede zaključke o konačnoj uredbi, na temelju članka 266. UFEU-a. Osim toga, nedopuštenost tužbe za poništenje pobijane uredbe ne znači da se tužitelju uskraćuje sudska zaštita na koju ima pravo jer mu je i dalje dopušteno podnijeti, ako je potrebno, tužbu za naknadu štete na temelju članka 268. UFEU-a.

Podredno, Opći sud dodaje da je, čak i ako se prizna da se pobijana uredba može pobijati nakon donošenja Konačne uredbe, tužitelj u svakom slučaju izgubio svoj interes da zahtijeva njezino poništenje. U tom pogledu Opći sud pojašnjava da, iako takav interes može postojati u odnosu na iznose zajamčene na temelju pobijane uredbe, koji su oslobođeni zbog toga što se stopa konačne pristojbe pokazala nižom od stope privremene pristojbe, ipak se na temelju elemenata koje je dostavio tužitelj ne može utvrditi stvarna šteta u vezi s navedenim iznosima.

2. Rokovi za podnošenje pravnog sredstva

Rješenje od 17. ožujka 2021., 3M Belgium/ECHA (T-160/20, [EU:T:2021:149](#))¹⁹

Nadležno norveško tijelo podnijelo je 5. kolovoza 2019. dosje kojim predlaže identifikaciju perfluorobutan sulfonske kiseline (u daljnjem tekstu: PFBS) i njezinih soli kao posebno zabrinjavajuće tvari²⁰. Europska agencija za kemikalije (ECHA) pozvala je zainteresirane strane da u okviru savjetovanja s javnošću podnesu svoja očitovanja o tom dosjeu. Tako je svoja očitovanja podnio 3M Belgium, jedinstveni zastupnik društva 3M za sve uvoze aditiva za usporavanje gorenja, u čijem se sastavu nalazi jedna od soli PFBS-a.

ECHA je zatim dosje uputila Odboru država članica. Taj je odbor PFBS i njegove soli jednoglasno identificirao kao tvar kod koje postoje znanstveni dokazi o vjerojatnim ozbiljnim učincima na zdravlje ljudi i okoliš, koja je jednako zabrinjavajuća kao učinci upotrebe drugih tvari navedenih u članku 57. točkama (a) do (e) Uredbe REACH.

ECHA je 16. siječnja 2020. donijela odluku (u daljnjem tekstu: pobijana odluka) kojom su PFBS i njegove soli identificirani kao posebno zabrinjavajuća tvar i uvršteni na popis tvari predloženih za uvrštenje na popis tvari koje podliježu autorizaciji (u daljnjem tekstu: popis predloženih tvari).

Društvo 3M Belgium podnijelo je tužbu Općem sudu radi poništenja pobijane odluke. Opći sud odbacio je tužbu kao nedopuštenu te je, među ostalim, prvi put od reforme Poslovnika Općeg suda iz 2015., odlučivao o primjeni dodatnog roka od četrnaest dana za podnošenje tužbe protiv akata objavljenih na internetskoj stranici ECHA-e.

Ocjena Općeg suda

Najprije, kada je riječ o argumentu prema kojem je pobijana odluka trebala biti objavljena u *Službenom listu Europske unije*, Opći sud ističe da pojam „objavljivanje” iz članka 263. UFEU-a u kontekstu podnošenja tužbe²¹ ne mora nužno odgovarati pojmu „objave” iz članka 297. UFEU-a²². S jedne strane, tu tvrdnju potkrjepljuje činjenica da iz teksta članka 263. UFEU-a proizlazi da pojam „objavljivanje” nije ograničen na samu objavu u Službenom listu, nego se općenito odnosi na objavljivanje akata. S druge strane, iako je Sud dakako uzeo

¹⁹ Vidjeti o rokovima za podnošenje tužbe u području javne službe presudu od 3. ožujka 2021., *Barata/Parlament* (T-723/18, u žalbenom postupku, [EU:T:2021:113](#)), prikazanu u dijelu „XIII. 7. Rokovi za podnošenje pravnog sredstva”.

²⁰ Na temelju članka 57. točke (f) Uredbe (EZ) br. 1907/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. prosinca 2006. o registraciji, evaluaciji, autorizaciji i ograničavanju kemikalija (REACH) i osnivanju Europske agencije za kemikalije te o izmjeni Direktive 1999/45/EZ i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EEZ) br. 793/93 i Uredbe Komisije (EZ) br. 1488/94 kao i Direktive Vijeća 76/769/EEZ i direktiva Komisije 91/155/EEZ, 93/67/EEZ, 93/105/EZ i 2000/21/EZ (SL 2006., L 396, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 23., str. 3. i ispravak SL 2017., L 135, str. 46.; u daljnjem tekstu: Uredba REACH)

²¹ Člankom 263. šestim stavkom UFEU-a predviđa se da se „[p]ostupak predviđen ovim člankom mora [...] pokrenuti u roku od dva mjeseca, ovisno o slučaju, od objavljivanja mjere ili obavješćivanja tužitelja o njoj ili, ako takva objava ili obavijest izostanu, od dana kada je tužitelj doznao za mjeru”.

²² Na temelju članka 297. stavka 2. drugog podstavka „[u]redbe i direktive upućene svim državama članicama kao i odluke u kojima nije određeno kome su upućene objavljuju se u *Službenom listu Europske unije*”, a na temelju trećeg podstavka „[o]stale direktive te odluke u kojima je određeno komu su upućene priopćuju se onima kojima su upućene, a proizvode učinke od tog priopćenja”.

u obzir tekst članka 263. u vezi s člankom 297. UFEU-a kako bi tumačio pojam „objave“ u kontekstu podnošenja tužbe, ta se sudska praksa odnosi na podrednu prirodu kriterija objave u odnosu na kriterij dostave akta njegovu adresatu, a ne, kao u predmetnom slučaju, na tumačenje samog kriterija objave.

Nadalje, Opći sud napominje da argumentacija koja se odnosi na neprovjerljivost objave na internetskoj stranici ECHA-e u odnosu na objavu u Službenom listu lišava korisnosti svaki drugi oblik objavljivanja koji ne ispunjava zahtjeve koji se primjenjuju na objavu u Službenom listu. Međutim, činjenica da je zakonodavac Unije propisima uredio elektroničko objavljivanje Službenog lista ne znači da sličnim zahtjevima treba urediti objavu na ECHA-inoj internetskoj stranici. Usto, Opći sud utvrđuje da stupanje na snagu pobijane odluke 16. siječnja 2020., s obzirom na činjenicu da ta odluka nema adresata, nije ovisilo o njezinoj dostavi adresatu ili tužitelju. Štoviše, Opći sud pojašnjava da je za popis predloženih stvari predviđen poseban način objave. Naime, ECHA na svojim internetskim stranicama bez odlaganja objavljuje i ažurira popis predloženih stvari čim se donese odluka o uvrštenju stvari na taj popis²³. Osim toga, s obzirom na to da se odluke kojima se nalaže ažuriranje popisa predloženih stvari objavljuju samo na tom popisu, datum objave takve odluke odgovara datumu objave ažuriranog popisa predloženih stvari. Slijedom toga, s jedne strane, ECHA je mogla valjano objaviti pobijanu odluku na svojoj internetskoj stranici i, s druge strane, na temelju te objave mogao je početi teći rok od dva mjeseca za podnošenje tužbe.

Osim toga, kada je riječ o roku za podnošenje ove tužbe, Opći sud utvrđuje, kao prvo, da se on ne računa od isteka četrnaestog dana nakon dana objave pobijane odluke. Naime, pravilo kojim se početak roka za podnošenje tužbe odgađa za četrnaest dana primjenjuje se samo na akte objavljene u Službenom listu²⁴. U tom pogledu, Opći sud kao prvo pojašnjava da postoji objektivna razlika između akata objavljenih u Službenom listu i onih koji su objavljeni samo na internetu, i to konkretno na ECHA-inoj internetskoj stranici, a riječ je o razlici koja se odnosi na oblik u kojem su objavljeni. Stoga Opći sud u svojem Poslovniku može predvidjeti posebna pravila kojima se rok za podnošenje tužbe odgađa samo za akte institucija objavljene u Službenom listu. Kao drugo, pobijana odluka objavljena je samo na ECHA-inoj internetskoj stranici, tako da su svi potencijalni tužitelji imali isti rok za podnošenje tužbe. Kao treće, objava odluke o identifikaciji neke stvari kao posebno zabrinjavajuće u Službenom listu ili na ECHA-inoj internetskoj stranici, kao i primjena pravila o odgodi početka roka za podnošenje tužbe za četrnaest dana, ne ovisi o ECHA-inom izboru, nego o činjenici je li takvu odluku donijela ECHA ili Komisija, ovisno o slučajevima predviđenima u članku 59. Uredbe REACH.

Kao drugo, Opći sud napominje da je točno da je Sud primjenu pravila predviđenog u prijašnjem Poslovniku Općeg suda, prema kojem se rok za podnošenje tužbe protiv akta institucije računa od isteka četrnaestog dana nakon dana objave akta u Službenom listu doduše proširio na ECHA-ine objave na internetu²⁵. Međutim, Opći sud pojašnjava da, iako je u trenutku donošenja njegova prijašnjeg Poslovnika jedina moguća opcija bila objava u Službenom listu, to razmatranje ne može vrijediti u pogledu istog pravila predviđenog njegovim sadašnjim Poslovnikom, koji je donesen 4. ožujka 2015., odnosno na datum kada je postojala mogućnost objave na internetu, koja se razlikuje od elektroničke ili tiskane objave u Službenom listu. Štoviše, s jedne strane, potonje pravilo upućuje isključivo na objavu u Službenom listu, a Poslovnik je, s druge strane, izmijenjen upravo zato da bi se ograničilo područje primjene dodatnog roka od četrnaest dana. Osim toga, Opći sud ističe da su njegov Poslovnik i Poslovnik Suda različiti akti, koje su donijeli različiti sudovi, kojima se uređuju

23| Članak 59. stavak 10. Uredbe REACH

24| U skladu s člankom 59. Poslovnika Općeg suda od 4. ožujka 2015., „kad rok za podnošenje tužbe protiv akta institucije počinje teći od trenutka objave tog akta u *Službenom listu Europske unije*, rok se računa [...] od isteka četrnaestog dana nakon dana te objave“.

25| Presuda od 26. rujna 2013., *PPG i SNF/ECHA* (C-625/11 P, [EU:C:2013:594](#)). Poslovnik Općeg suda od 2. svibnja 1991., članak 102. stavak 1.

različiti postupci pred različitim sudovima i koji stoga nisu jednaki²⁶. Slijedom toga, razlika između članaka, koji se nalaze u svakom od tih dvaju akata, a koji se odnose na pravilo o odgodi predviđenog roka za podnošenje tužbe za četrnaest dana, nema za posljedicu nikakvu neopravdanu diskriminaciju.

S obzirom na prethodno navedeno, Opći sud odbacuje tužbu podnesenu 27. ožujka 2020. kao nedopuštenu zbog nepravodobnosti. Naime, budući da je pobijana odluka na ECHA-inoj internetskoj stranici objavljena 16. siječnja 2020., a rok za podnošenje tužbe teče od 17. siječnja 2020., rok od dva mjeseca je dakle istekao 16. ožujka 2020., s obzirom na to da rok izražen u mjesecima završava istekom dana koji, u zadnjem mjesecu, nosi jednak broj kao i dan kad je nastupio događaj ili je poduzeta radnja od koje se računa početak roka. Uzimajući u obzir rok zbog udaljenosti, koji iznosi deset dana i dodaje se postupovnim rokovima, rok za podnošenje tužbe istekao je 26. ožujka 2020., odnosno dan prije podnošenja tužbe.

3. Povlačenje Ujedinjene Kraljevine iz Europske unije

Rješenje od 8. lipnja 2021., *Shindler i dr./Vijeće (T-198/20, u žalbenom postupku*²⁷, [EU:T:2021:348](#))²⁸

Tužitelji, među kojima su H. Shindler i J. Silver, državljani su Ujedinjene Kraljevine koji borave u Ujedinjenoj Kraljevini i na državnom području više država članica Europske unije.

Nakon referenduma od 23. lipnja 2016. Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske obavijestila je Europsko vijeće o svojoj namjeri povlačenja iz Europske unije na temelju članka 50. stavka 2. UEU-a. Predstavnici Unije i Ujedinjene Kraljevine potpisali su 24. siječnja 2020. Sporazum o povlačenju²⁹, nakon čega je Vijeće Europske unije donijelo pobijanu odluku³⁰ kojom je taj sporazum odobren u ime Unije i Europske zajednice za atomsku energiju (EZAE). Ujedinjena Kraljevina povukla se iz Unije i EZAE-a 31. siječnja 2020. Sporazum o povlačenju stupio je na snagu 1. veljače 2020.

U tim okolnostima tužitelji su Općem sudu podnijeli dvije tužbe za djelomično poništenje pobijane odluke u dijelu u kojem im se tim aktom oduzima status građana Unije i s njime povezana prava³¹.

26| Članak 63. Protokola o Statutu Suda Europske unije (SL 2016., C 203, str. 72.)

27| Predmet C-501/21 P, *Shindler i dr./Vijeće*

28| Vidjeti u pogledu utjecaja povlačenja Ujedinjene Kraljevine iz Unije na žigove Europske unije i presudu od 6. listopada 2021., *Indo European Food/EUIPO – Chakari (Abresham Super Basmati Selaa Grade One World's Best Rice)* (T-342/20, u žalbenom postupku, [EU:T:2021:651](#)), prikazanu u dijelu „V. 2. Povlačenje Ujedinjene Kraljevine iz Europske unije“.

29| Sporazum o povlačenju Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske iz Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju (SL 2020., L 29, str. 7.) (u daljnjem tekstu: Sporazum o povlačenju)

30| Odluka Vijeća (EU) 2020/135 od 30. siječnja 2020. o sklapanju Sporazuma o povlačenju Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske iz Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju (SL 2020., L 29, str. 1., u daljnjem tekstu: pobijana odluka)

31| Prava među kojima se nalaze pravo slobodnog kretanja i boravka na državnim područjima država članica te aktivno i pasivno biračko pravo na izborima za Europski parlament i lokalnim izborima u njihovoj državi boravišta.

U svojim dvama rješenjima, koja je donio u proširenom vijeću, Opći sud prvi put presuđuje da odluka o odobravanju sklapanja međunarodnog sporazuma – u konkretnom slučaju odluka o odobravanju sklapanja sporazuma kojim se utvrđuju aranžmani za povlačenje Ujedinjene Kraljevine iz Unije – nije regulatorni akt u smislu trećeg dijela rečenice članka 263. četvrtog stavka UFEU-a³². Slijedom toga, Opći sud odbacuje obje tužbe kao nedopuštene jer tužitelji nemaju aktivnu procesnu legitimaciju u odnosu na takvu odluku.

Ocjena Općeg suda

Opći sud prije svega utvrđuje da tužitelji nisu adresati ni Sporazuma o povlačenju ni pobijane odluke te nemaju, dakle, pravo na pravnu zaštitu na temelju prvog dijela rečenice članka 263. četvrtog stavka UFEU-a. U tim okolnostima Opći sud ispituje bi li tužitelji mogli imati pravo na pravnu zaštitu na temelju jednog ili drugog slučaja koji su predviđeni drugim i trećim dijelom rečenice članka 263. četvrtog stavka UFEU-a.

Što se tiče drugog dijela rečenice članka 263. četvrtog stavka UFEU-a, Opći sud podsjeća na to da su pretpostavka izravnog utjecaja, s jedne strane, i pretpostavka osobnog utjecaja, s druge strane, koje su predviđene u toj odredbi, kumulativno postavljene. U okolnostima konkretnog slučaja Opći sud najprije ispituje je li ispunjena druga pretpostavka koja se odnosi na osobni utjecaj. U tom pogledu utvrđuje da je pobijana odluka, na temelju koje akt o povlačenju ulazi u pravni poredak Unije, sama akt opće primjene i da se po toj osnovi tiče tužitelja zbog njihova objektivnog svojstva državljana Ujedinjene Kraljevine. Na temelju okolnosti koje su potonji tužitelji istaknuli i koje se, među ostalim, temelje na pripadnosti posebnim kategorijama državljana Ujedinjene Kraljevine koji su se koristili svojim pravom slobodnog kretanja unutar Unije, ne može se za njih smatrati da su dio uskog kruga osoba na koje se pobijana odluka osobno odnosi u trenutku njezina donošenja s obzirom na to da se status građanina Unije i prava povezana s njim ne mogu kvalificirati kao specifična ili isključiva prava čiji bi gubitak za tužitelje imao konkretne, različite i znatne učinke koji bi ih pojedinačno izdvojili u odnosu na bilo koju drugu osobu, na sličan način kao i adresate pobijane odluke.

Slijedom toga, Opći sud smatra da se pobijana odluka osobno ne odnosi na tužitelje i da, stoga, oni nemaju aktivnu procesnu legitimaciju s obzirom na drugi dio rečenice članka 263. četvrtog stavka UFEU-a.

Što se tiče trećeg dijela rečenice članka 263. četvrtog stavka UFEU-a, Opći sud podsjeća na to da su pretpostavke koje su povezane, kao prvo, s regulatornom prirodom osporavanog akta, kao drugo, s izravnim utjecajem na tužitelje i, kao treće, s nepostojanjem provedbenih mjera predviđenih trećim dijelom rečenice članka 263. četvrtog stavka UFEU-a, kumulativno postavljene. U okolnostima konkretnog slučaja Opći sud najprije ispituje je li pobijana odluka „regulatorni akt”. U tom pogledu podsjeća na to da je doseg pojma „regulatorni akti” u smislu te odredbe ograničeniji od dosega pojma „akti”, korištenog u prvom i drugom dijelu rečenice članka 263. četvrtog stavka UFEU-a, s obzirom na to da se odnosi na jednu ograničeniju kategoriju akata opće primjene i ne uključuje zakonodavne akte.

U konkretnom slučaju Opći sud utvrđuje, kao prvo, da je pobijana odluka nezakonodavni akt opće primjene jer je donesena na temelju članka 50. stavka 2. UEU-a. U tom pogledu Opći sud ističe da, iako je tom odredbom određeno da se sporazum kojim se utvrđuju aranžmani za povlačenje države članice Vijeće sklupa u ime Unije odlučujući kvalificiranom većinom, uz prethodnu suglasnost Parlamenta, ona ne upućuje izričito ni na redovni zakonodavni postupak ni na poseban zakonodavni postupak. Iz toga proizlazi da se pobijana odluka ne može kvalificirati kao zakonodavni akt.

32| Člankom 263. četvrtim stavkom UFEU-a određuje se: „Svaka fizička ili pravna osoba može pod uvjetima utvrđenima u stavku prvom i drugom pokrenuti postupke protiv akta koji je upućen toj osobi ili koji se izravno i osobno odnosi na nju te protiv regulatornog akta koji se izravno odnosi na nju, a ne podrazumijeva provedbene mjere.”

Kao drugo, Opći sud ističe da Sud nije još imao priliku ispitati moraju li se odluke kojima se odobrava sklapanje međunarodnog sporazuma, a osobito odluke kojima se odobrava sklapanje sporazuma kojim se utvrđuju aranžmani za povlačenje države članice, kvalificirati kao regulatorni akti u smislu trećeg dijela rečenice članka 263. četvrtog stavka UFEU-a. U tim okolnostima Opći sud ispituje obuhvaća li pojam „regulatorni akti” i takve odluke. U tom pogledu Opći sud ističe, među ostalim, da, kao i svaki međunarodni sporazum koji sklopi Unija, sporazum kojim se utvrđuju aranžmani za povlačenje države članice jest obvezujući za njezine institucije i nadređen je zakonodavnim i regulatornim aktima opće primjene koje one donose. Slijedom toga, pobijanom odlukom uvode se u pravni poredak Unije pravila sadržana u Sporazumu o povlačenju koja su nadređena zakonodavnim i regulatornim aktima i koja, stoga, sama ne mogu biti regulatorna. Stoga pojam „regulatorni akti” u smislu trećeg dijela rečenice članka 263. četvrtog stavka UFEU-a treba tumačiti na način da ne uključuje odluke kojima se odobrava sklapanje međunarodnog sporazuma, kao što su konkretno odluke kojima se odobrava sklapanje sporazuma kojim se utvrđuju aranžmani za povlačenje države članice.

Slijedom toga, pobijana odluka nije regulatorni akt u smislu trećeg dijela rečenice članka 263. četvrtog stavka UFEU-a i tužitelji nemaju aktivnu procesnu legitimaciju s obzirom na tu odredbu³³.

Rješenje od 7. prosinca 2021., Daimler/EUIPO – Volkswagen (T-422/21, EU:T:2021:888)

Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 12. srpnja 2021. društvo Daimler AG pokrenulo je postupak protiv odluke žalbenog vijeća Ureda Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO) od 7. svibnja 2021. Društvo Daimler navelo je da ga zastupaju dva odvjetnika ovlaštena za zastupanje pred sudovima Ujedinjene Kraljevine.

Sporazum o povlačenju predviđa prijelazno razdoblje koje je završilo 31. prosinca 2020.

Svojim rješenjem Opći sud odbacuje tužbu društva Daimler kao očito nedopuštenu. Prvi put odlučuje o dopuštenosti tužbe koju je podnio tužitelj kojeg zastupaju odvjetnici ovlaštena za zastupanje pred sudovima Ujedinjene Kraljevine protiv odluke žalbenog vijeća EUIPO-a donesene nakon isteka prijelaznog razdoblja.

Ocjena Općeg suda

Kao prvo, Opći sud podsjeća na to da samo odvjetnik koji je ovlašten za zastupanje pred sudom države članice ili druge države koja je stranka Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru može zastupati ili pomagati stranci u postupcima pred sudovima Unije³⁴. U tom pogledu, Sporazum o povlačenju predviđa različite slučajeve u kojima odvjetnik koji je ovlašten za zastupanje pred sudovima Ujedinjene Kraljevine može zastupati ili pomagati stranci u postupcima pred sudovima Unije³⁵.

Kao drugo, Opći sud utvrđuje da predmetna tužba nije obuhvaćena nijednim od navedenih slučajeva utvrđenih Sporazumom o povlačenju, tako da tužitelji odvjetnici nisu mogli zastupati tužitelja pred sudovima Unije.

³³| Rješenje od 8. lipnja 2021., *Price/Vijeće* (T-231/20, neobjavljeno, [EU:T:2021:349](#)) odnosi se na istu problematiku.

³⁴| Članak 19. četvrti stavak Statuta Suda Europske unije

³⁵| Članak 91. stavci 1. i 2. Sporazuma o povlačenju

Naime, on ističe da, s obzirom na to da je tužba podnesena nakon isteka prijelaznog razdoblja, odredba Sporazuma o povlačenju koja se odnosi na postupke koji su u tijeku pred sudovima Unije prije isteka tog razdoblja nije primjenjiva. Isto tako, s obzirom na činjenicu da je pobijana odluka donesena nakon isteka prijelaznog razdoblja, ni odredba koja se odnosi na odluke koje su donijele institucije, tijela, uredi i agencije Unije prije isteka tog razdoblja također se ne primjenjuje³⁶.

Osim toga, Opći sud utvrđuje da u ovom slučaju nije riječ ni o postupku zbog povrede obveze koji je pokrenula Komisija³⁷, ni o upravnom postupku koji se odnosi na to je li postupanje Ujedinjene Kraljevine, osoba s boravištem ili osoba s poslovnim nastanom u toj državi u skladu s pravom Unije ili koji se odnose na postupanje u skladu s pravom Unije u području tržišnog natjecanja³⁸, ni o postupku Europskog ureda za borbu protiv prijevara ili postupku u području državnih potpora³⁹. Predmet nije obuhvaćen ni člankom 97. Sporazuma o povlačenju jer se ta odredba odnosi samo na zastupanje u postupcima koji su u tijeku pred EUIPO-om, a ne pred Općim sudom.

II. Institucionalno pravo

1. Ugovor iz Lisabona – Prijelazne odredbe

Presuda od 27. siječnja 2021., Poljska/Komisija (T-699/17, u žalbenom postupku⁴⁰, EU:T:2021:44)

Komisija je 9. ožujka 2017. Odboru uspostavljenom Direktivom o industrijskim emisijama⁴¹ (u daljnjem tekstu: Odbor) predstavila nacrt provedbene odluke kojom se utvrđuju zaključci o najboljim raspoloživim tehnikama (u daljnjem tekstu: NRT) za velike uređaje za loženje. Sukladno navedenoj direktivi⁴², njezini zaključci o NRT-u služe kao referentna vrijednost za određivanje uvjeta za izdavanje dozvole za korištenje velikih uređaja za loženje koje izdaju tijela država članica.

36| Članak 91. stavci 1. i 2. u vezi s člankom 95. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju

37| Članak 91. stavak 1. u vezi s člankom 87. Sporazuma o povlačenju

38| Članak 91. stavak 2. u vezi s člankom 92. stavkom 1. Sporazuma o povlačenju

39| Članak 91. stavak 2. u vezi s člankom 93. Sporazuma o povlačenju

40| Predmet C-207/21 P, *Komisija/Poljska (Protokol br. 36)*

41| Članak 75. Direktive 2010/75/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 24. studenoga 2010. o industrijskim emisijama (integrirano sprečavanje i kontrola onečišćenja) (SL 2010., L 334, str. 17.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 15., str. 159.; u daljnjem tekstu: Direktiva o industrijskim emisijama)

42| Članak 14. stavak 3. Direktive o industrijskim emisijama

U tom pogledu, Direktiva o industrijskim emisijama predviđa da se zaključci o NRT-u donose u dvjema fazama⁴³. Prva faza sastoji se od izrade referentnog tehničkog dokumenta o NRT-u. U drugoj fazi Komisija podnosi nacrt provedbene odluke o zaključcima o NRT-u odboru koji se sastoji od predstavnika država članica. Kada taj odbor da pozitivno mišljenje, Komisija donosi provedbenu odluku kojom se utvrđuju zaključci o NRT-u.

Konkretno, što se tiče donošenja nacrta koji je predstavila Komisija, a o kojem je ovdje riječ, Uredbom o komitologiji⁴⁴ zahtijeva se, među ostalim, da se mišljenje odbora donosi kvalificiranom većinom određenom u članku 16. stavcima 4. i 5. UEU-a.

U tom kontekstu, Republika Poljska je 30. ožujka 2017. zatražila da odbor donese svoje mišljenje u skladu s pravilima glasovanja kvalificiranom većinom navedenima u članku 3. stavku 3. Protokola (br. 36) o prijelaznim odredbama⁴⁵ (u daljnjem tekstu: Protokol br. 36), koja odgovaraju onima koja su bila primjenjiva prije stupanja na snagu Ugovora iz Lisabona, u skladu s člankom 3. stavkom 2. navedenog protokola. Potonjom odredbom predviđa se da, u razdoblju od 1. studenoga 2014. do 31. ožujka 2017., kad se akt donosi kvalificiranom većinom, član Vijeća može zatražiti da bude donesen u skladu s kvalificiranom većinom kako je definirano u članku 3. stavku 3. Protokola br. 36.

Međutim, taj je poljski zahtjev odbijen i odbor je donio pozitivno mišljenje kvalificiranom većinom u skladu s novim pravilima predviđenima člankom 16. stavkom 4. UEU-a. Nastavno na to mišljenje, Komisija je donijela Provedbenu odluku kojom se utvrđuju zaključci o NRT-u za velike uređaje za loženje⁴⁶.

Republika Poljska podnijela je tužbu za poništenje te provedbene odluke pri čemu se pozvala, među ostalim, na povredu odredbi primjenjivih u području kvalificirane većine.

Tu je tužbu prihvatilo treće prošireno vijeće Općeg suda. U svojoj presudi on ispituje dosad novo pitanje u pogledu toga je li dovoljno da država članica, kako bi iskoristila pravila glasovanja kvalificiranom većinom iz članka 3. stavka 3. Protokola br. 36, koja odgovaraju onima koja su bila primjenjiva prije stupanja na snagu Ugovora iz Lisabona, podnese zahtjev između 1. studenoga 2014. i 31. ožujka 2017. ili je potrebno da se i odluka također donese tijekom tog razdoblja.

Ocjena Općeg suda

Na temelju doslovnog, sustavnog, povijesnog i teleološkog tumačenja članka 3. stavka 2. Protokola br. 36, Opći sud smatra da je za donošenje nacrta akta u skladu s pravilima kvalificirane većine predviđenima u članku 3. stavku 3. Protokola br. 36 dovoljno da država članica zatraži primjenu tih pravila između 1. studenoga 2014. i 31. ožujka 2017. a da pritom nije potrebno glasovati o nacrtu predmetnog akta u tom razdoblju.

43| Članak 13. Direktive o industrijskim emisijama i prilog Provedbenoj odluci Komisije 2012/119/EU od 10. veljače 2012. o određivanju pravila u vezi sa smjernicama za prikupljanje podataka, sastavljanje referentnih dokumenata o NRT-u te osiguravanju njihove kvalitete u skladu s Direktivom 2010/75/EU (SL 2012., L 63, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 273.)

44| Članak 5. Uredbe (EU) br. 182/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. o utvrđivanju pravila i općih načela u vezi s mehanizmima nadzora država članica nad izvršavanjem provedbenih ovlasti Komisije (SL 2011., L 55, str. 13.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 5., str. 291. i ispravak SL 2016., L 6, str. 13.)

45| Protokol (br. 36) o prijelaznim odredbama (SL 2016., C 202, str. 321.)

46| Provedbena odluka Komisije (EU) 2017/1442 od 31. srpnja 2017. o utvrđivanju zaključaka o najboljim raspoloživim tehnikama (NRT-i) za velike uređaje za loženje u skladu s Direktivom 2010/75/EU (SL 2017., L 212, str. 1.)

Naime, pravo dodijeljeno državama članicama da tijekom razdoblja od 1. studenoga 2014. do 31. ožujka 2017. zatraže glasovanje kvalificiranom većinom u skladu s pravilima predviđenima u članku 3. stavku 3. Protokola br. 36 nužno podrazumijeva da se, nakon što država članica podnese takav zahtjev, glasovalo u skladu s tim istim pravilima, čak i ako se to glasovanje odvijalo nakon 31. ožujka 2017. Prema mišljenju Općeg suda, samo takvo tumačenje može osigurati da država članica može učinkovito ostvariti navedeno pravo tijekom cijelog tog razdoblja do posljednjeg dana predviđenog roka.

U tom pogledu Opći sud usto pojašnjava da je članak 3. stavak 2. Protokola br. 36 prijelazna odredba kojom se uređuje jedna od triju prijelaznih faza u području primjene pravila o glasovanju kvalificiranom većinom nakon stupanja na snagu Ugovora iz Lisabona, a ne iznimka od pravila utvrđenog u tom pogledu u članku 16. stavku 4. UEU-a.

To je tumačenje potkrijepljeno i načelom pravne sigurnosti koje zahtijeva, među ostalim, da propis omogućuje zainteresiranim osobama da znaju točan opseg obveza koje im taj propis nalaže i da potonje osobe mogu nedvojbeno znati svoja prava i obveze te da se posljedično mogu ponašati u skladu s njima.

Budući da nepoštovanje načina glasovanja predstavlja bitnu povredu postupka u smislu članka 263. UFEU-a, Opći sud prihvaća tužbu za poništenje Provedbene odluke kojom se utvrđuju zaključci o NRT-u za velike uređaje za loženje.

Međutim, s obzirom na to da bi poništenje te provedbene odluke s neposrednim učinkom moglo ugroziti jedinstvene uvjete za izdavanje dozvole za velike uređaje za loženje u Uniji te bi moglo dovesti do pravne nesigurnosti za zainteresirane stranke i bilo bi protivno ciljevima osiguravanja visoke razine zaštite okoliša i poboljšanja kvalitete okoliša, Opći sud zadržava učinke te odluke sve do stupanja na snagu, u razumnom roku, novog akta koji će je zamijeniti i koji će se donijeti u skladu s pravilima kvalificirane većine predviđenima u članku 3. stavku 3. Protokola br. 36.

2. Sustav stegovnih mjera koji se primjenjuje na članove Europskog parlamenta

Presuda od 3. veljače 2021., *Moi/Parlament (T-17/19, u žalbenom postupku*⁴⁷, [EU:T:2021:51](#))⁴⁸

Tužiteljica je bila zastupnica u Europskom parlamentu od 2014. do 2019. U studenom 2017. godine, nakon što su podnijeli zahtjev za pomoć⁴⁹ pozivajući se na tešku radnu situaciju, dvoje njezinih akreditiranih parlamentarnih asistenata podnijelo je prijavu zbog uznemiravanja savjetodavnom odboru Parlamenta nadležnom za tu problematiku⁵⁰.

⁴⁷ Predmet C-246/21 P, *Parlament/Moi*

⁴⁸ Vidjeti u pogledu zahtjeva za pomoć zbog uznemiravanja koje je počinio službenik Europske unije, presudu od 14. srpnja 2021., *AI/ECDC* (T-65/19, [EU:T:2021:454](#)), prikazanu u dijelu „XIII. 6. Uznemiravanje“).

⁴⁹ Na temelju članka 24. Pravilnika o osoblju za dužnosnike Europske unije (u daljnjem tekstu: Pravilnik o osoblju)

⁵⁰ Savjetodavni odbor nadležan za prijave zbog uznemiravanja na radnom mjestu između akreditiranih parlamentarnih asistenata i zastupnika u Parlamentu i za njegovo sprečavanje osnovan je člankom 1. stavkom 1. Unutarnjeg pravilnika Parlamenta od 14. travnja 2014., kako je izmijenjen 6. srpnja 2015.

Dvama različitim dopisima od 2. listopada 2018., predsjednik Parlamenta donio je, nakon što je razmotrio mišljenje savjetodavnog odbora i tužiteljčina očitovanja, s jedne strane, odluku kojom je utvrđeno postojanje uznemiravanja koje su pretrpjela dva podnositelja prijave i, s druge strane, odluku kojom se tužiteljci izriče sankcija zbog njezina ponašanja prema dvama podnositeljima prijave u obliku gubitka prava na dnevnicu u razdoblju od dvanaest dana.

Tužiteljica je 16. listopada 2018. podnijela predsjedništvu Parlamenta unutarnju žalbu⁵¹ protiv predsjednikove odluke o sankciji. Odlukom od 12. studenoga 2018., izrečenom 14. studenoga na plenarnoj sjednici i dostavljenom istog dana, predsjedništvo Parlamenta potvrdilo je predsjednikovu odluku o sankciji. Tužiteljica je stoga 11. siječnja 2019. podnijela tužbu kojom je tražila poništenje predsjednikovih odluka o uznemiravanju i sankciji, poništenje odluke predsjedništva Parlamenta, kao i naknadu štete.

Svojom je presudom Opći sud, u proširenom vijeću, poništio tri prethodno navedene odluke i odbio tužiteljčinu tužbu u preostalom dijelu, među ostalim, njezin zahtjev za naknadu štete. On je tako pojasnio sudsku praksu u pogledu, s jedne strane, odnosa između prava na saslušanje i prava obrane i, s druge strane, elemenata koje treba dokazati u svrhu poništenja nakon što se utvrdi povreda prava obrane. Osim toga, Opći sud pojašnjava ograničenja primjene takozvanog pravila „o podudarnosti“⁵² između žalbe i tužbe.

Ocjena Općeg suda

Kao prvo, prilikom ispitivanja dopuštenost zahtjeva za poništenje u dijelu u kojem se on odnosi na predsjednikovu odluku o sankciji, Opći sud smatra da donošenje odluke predsjedništva Parlamenta ne sprečava tužiteljicu da podnese tužbu protiv predsjednikove odluke o sankciji, čak i ako je ta odluka bila predmet unutarnje žalbe na temelju članka 167. Poslovnika⁵³. Usto, Opći sud smatra da je tužiteljica mogla tražiti poništenje predsjednikove odluke o sankciji najkasnije na dan isteka roka za podnošenje tužbe koji se izračunava počevši od dostave odluke predsjedništva Parlamenta. U ovom slučaju, Opći sud smatra da se zahtjev ne može smatrati nepravodobnim i da je, prema tome, dopušten.

Kao drugo, prilikom ispitivanja dopuštenosti zahtjeva za poništenje u dijelu u kojem se odnosi na predsjednikovu odluku o uznemiravanju, Opći sud smatra da pravo na djelotvoran pravni lijek i načelo dobrog sudovanja zajedno zahtijevaju da se u ovom slučaju pred sudom Unije istodobno pokrene postupak o zakonitosti odluka koje pripadaju istom sporu odnosno, u ovom slučaju, odluke kojom se utvrđuje postojanje činjenica uznemiravanja i odluke koja o njoj ovisi, to jest odluke o sankciji na koju upućuju takve činjenice. Tako je, s obzirom na to da je predsjednikova odluka o uznemiravanju neodvojivo povezana s onom o sankciji, rok za podnošenje tužbe za poništenje protiv prve odluke, kao i u slučaju druge odluke, počeo teći od dostave odluke predsjedništva Parlamenta donesene nakon podnošenja unutarnje žalbe. Jednako tako, Opći sud smatra da se taj zahtjev ne može smatrati nepravodobnim i da je stoga dopušten.

Kad je riječ o dopuštenosti prvog tužbenog razloga koji se temelji na povredi načela poštovanja prava obrane, Opći sud najprije podsjeća na to da se tužiteljčina tužba temelji na članku 263. UFEU-a a ne na članku 270. UFEU-a koji se odnosi na sve sporove između Unije i njezinih službenika. Pravilo o podudarnosti razvijeno je

51| Na temelju članka 167. Poslovnika Europskog parlamenta

52| To pravilo zahtijeva da su tužbeni razlog ili prigovor izneseni pred sudom Unije već bili izneseni u okviru predsudskog postupka ili da su usko povezani s kritikom iznesenom u istom okviru, uz mogućnost da ih se proglašeni nedopuštenima u protivnom slučaju.

53| Presude od 21. veljače 2018., *LL/Parlament* (C-326/16 P, [EU:C:2018:83](#), t. 34. do 37.) i od 19. rujna 2018., *Selimovic/Parlament* (T-61/17, neobjavljena, [EU:T:2018:565](#), t. 45.)

u sporovima koji su pokrenuti na temelju potonje odredbe i u vezi s obveznom prethodnom žalbom uvedenom Pravilnikom o osoblju a da ga pritom ni Sud ni Opći sud nisu zasad proširili na tužbe kojima, s obzirom na to da se podnose na temelju članka 263. UFEU-a, prethodi upravna faza. Tako Opći sud smatra da pravilo o podudarnosti nije primjenjivo u sporu poput onog koji je tužiteljica pokrenula pred njim i, posljedično, da se prvi tužbeni razlog ne može proglasiti nedopuštenim zbog toga što se u okviru unutarnje žalbe pred predsjedništvom Parlamenta nije pozivalo na povredu načela poštovanja prava obrane.

Kad je riječ o osnovanosti prvog tužbenog razloga, Opći sud podsjeća na to da prava obrane podrazumijevaju pravo na saslušanje i pravo na pristup spisu te pripadaju temeljnim pravima koja su sastavni dio pravnog poretka Unije i koja su propisana Poveljom Europske unije o temeljnim pravima. Tako Opći sud naglašava da se opće načelo poštovanja prava obrane primjenjuje u ovom slučaju s obzirom na to da postupak pokrenut protiv tužiteljice može dovesti, a i doveo je, do sankcije članu Parlamenta zbog uznemiravanja. U postupku u kojem se nastoji utvrditi postojanje uznemiravanja, to načelo podrazumijeva da se, uz poštovanje eventualnih zahtjeva za povjerljivost, osobi protiv koje je postupak pokrenut prije donošenja odluke koja na nju nepovoljno utječe dostave svi dokumenti iz spisa u pogledu navedenog uznemiravanja, i oni koji je terete i oni koji joj idu u korist, i da je se u vezi s njima saslušala. U ovom slučaju Opći sud navodi da tijekom postupka koji je doveo do utvrđivanja uznemiravanja i izricanja sankcije, iako je tužiteljica obaviještena o sadržaju prijave dvaju akreditiranih parlamentarnih asistenata, nije imala pristup ni njihovim izjavama podnesenima savjetodavnom odboru ni dokumentima iz spisa, osobito cijelom sadržaju poruka elektroničke pošte i tekstualnih poruka, a te su se različite informacije uzele u obzir za donošenje zaključka o postojanju uznemiravanja i sankcioniranju tužiteljice. Posljedično, Opći sud smatra da je opće načelo poštovanja tužiteljičkih prava obrane u ovom slučaju povrijeđeno.

Prilikom razmatranja posljedica povrede tog načela, Opći sud podsjeća na to da povreda prava obrane dovodi do poništenja odluke donesene na kraju postupka samo ako bi navedeni postupak bez te nepravilnosti mogao imati drukčiji ishod⁵⁴. Taj je zahtjev ispunjen ako, s obzirom na to da nije imala pristup dokumentima koji su joj trebali biti dostavljeni u skladu s poštovanjem prava obrane, tužiteljica nije mogla valjano iznijeti svoja očitovanja i na taj je način lišena – makar ograničene – mogućnosti da bolje osigura svoju obranu. U takvom slučaju nedostavljanje dokumenata iz spisa na koje se oslonila uprava neizbježno utječe, s obzirom na zaštitu prava obrane, na pravilnost akata donesenih nakon okončanja postupka koji bi mogao nepovoljno utjecati na tužiteljicu. U ovom slučaju, Opći sud smatra da je tužiteljica, time što joj je uskraćen pristup cijelom sadržaju spisa, bila lišena mogućnosti da bolje osigura svoju obranu te da je ta nepravilnost neizbježno utjecala na sadržaj odluka donesenih o postojanju uznemiravanja i sankciji.

Posljedično, Opći sud smatra da tri predmetne odluke treba poništiti zbog povrede općeg načela poštovanja prava obrane.

54| Presude od 4. travnja 2019., *OZ/BEI* (C-558/17 P, [EU:C:2019:289](#), t. 76. do 78.) i od 25. lipnja 2020., *HF/Parlament* (C-570/18 P, [EU:C:2020:490](#), t. 73.)

3. Europska građanska inicijativa

Presuda od 10. studenoga 2021., Rumunjska/Komisija (T-495/19, u žalbenom postupku⁵⁵, [EU:T:2021:781](#))

Europskoj komisiji podnesen je 18. lipnja 2013. prijedlog građanske inicijative (EGI) pod nazivom „Kohezijska politika za jednakost regija i održivost regionalnih kultura”⁵⁶. Prema informacijama koje su podnijeli organizatori on je bio namijenjen tomu da Europska unija u okviru kohezijske politike posveti posebnu pozornost regijama čije su etničke, kulturne, vjerske ili jezične značajke različite od onih okolnih regija.

Odlukom od 25. srpnja 2013.⁵⁷ Komisija je odbila zahtjev za registraciju spornog prijedloga EGI-ja uz obrazloženje da on očito izlazi iz okvira njezinih ovlasti na temelju kojih ona može podnijeti prijedlog pravnog akta Unije radi provedbe Ugovorâ. Opći sud Europske unije odbio je tužbu za poništenje podnesenu protiv te odluke⁵⁸. Sud je u žalbenom postupku ukinuo presudu Općeg suda i poništio odluku od 25. srpnja 2013.⁵⁹.

Komisija je 30. travnja 2019. donijela novu odluku kojom je registrirala sporni prijedlog EGI-ja⁶⁰. Rumunjska je podnijela tužbu za poništenje protiv te odluke.

Opći sud odbio je tužbu Rumunjske i prvi put izričito razmatrao pitanje poboynosti Komisijine odluke o registraciji predloženog EGI-ja. Iznio je i pojašnjenja, s jedne strane, o obilježjima Komisijina nadzora u svrhu donošenja takve odluke i, s druge strane, o prirodi nadzora zakonitosti koji Opći sud provodi nad tom odlukom.

Ocjena Općeg suda

Kad je riječ o dopuštenosti tužbe, Opći sud bavio se pitanjem poboynosti pobijane odluke⁶¹. On najprije podsjeća na postupke i uvjete koji se zahtijevaju za podnošenje EGI-ja i navodi da je pobijana odluka namijenjena stvaranju obvezujućih učinaka prema organizatorima, institucijama i predmetnim državama članicama. Naime, kad je riječ o organizatorima, odluka o registraciji pokreće mehanizam prikupljanja izjava o potpori i daje im – među ostalim – kao prvo, pravo na podnošenje EGI-ja Komisiji i njegova detaljnog predstavljanja⁶²,

55| Predmet C-54/22 P, *Rumunjska/Komisija*

56| Prijedlog podnesen u skladu s člankom 11. stavkom 4. UEU-a i Uredbom (EU) br. 211/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. o građanskoj inicijativi (SL 2011., L 65, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 20., svezak 1., str. 31.; u daljnjem tekstu: sporni prijedlog EGI-ja).

57| Odluka Komisije C(2013)4975 *final* od 25. srpnja 2013. o odbijanju registracije predložene građanske inicijative pod nazivom „Kohezijska politika za jednakost regija i održivost regionalnih kultura”

58| Presuda od 10. svibnja 2016., *Izsák i Dabis/Komisija* (T-529/13, [EU:T:2016:282](#))

59| Presuda od 7. ožujka 2019., *Izsák i Dabis/Komisija* (C-420/16 P, [EU:C:2019:177](#))

60| Odluka Komisije (EU) 2019/721 od 30. travnja 2019. o predloženoj građanskoj inicijativi pod nazivom „Kohezijska politika za jednakost regija i održivost regionalnih kultura” (SL 2019., L 122, str. 55.; u daljnjem tekstu: pobijana odluka)

61| U smislu članka 263. UFEU-a

62| Uredba br. 211/2011, članak 9. prvi stavak i članak 10. stavak 1. točka (b)

kao drugo, pravo tražiti od Komisije da podnese priopćenje iz članka 10. stavka 1. točke (c) Uredbe br. 211/2011⁶³ i, kao treće, pravo na predstavljanje EGI-ja na javnom saslušanju u Europskom parlamentu. Ta prava koja su dodijeljena organizatorima istodobno čine obveze za predmetne institucije jer je Komisija dužna primiti organizatore i podnijeti svoje priopćenje o EGI-ju, a Parlament je obavezan organizirati javno saslušanje. Kad je riječ o predmetnim državama članicama, odluka o registraciji predloženog EGI-ja u odnosu na njih stvara obvezu da odobre prikupljanje izjava o potpori, da ih provjere i potvrde.

Osim toga, Opći sud navodi da odluka o registraciji predloženog EGI-ja ne čini pripremni ili posredni akt čiji je cilj priprema za donošenje Komisijina priopćenja o EGI-ju. Naime, odluka o registraciji predloženog EGI-ja podrazumijeva njegovu prvu pravnu ocjenu i ne prejudicira ocjenu koju Komisija donosi u okviru priopćenja o EGI-ju koje, među ostalim, sadržava njezine „pravne i političke zaključke“. Opći sud navodi da, u skladu sa sudskom praksom⁶⁴, posebna dodana vrijednost mehanizma EGI-ja nije u izvjesnosti njegova ishoda, nego u mogućnostima i prilikama koje on stvara za građane Unije da pokrenu političku raspravu u njezinim institucijama a da ne moraju čekati pokretanje zakonodavnog postupka. Međutim, politička rasprava s građanima i s institucijama osobito se odvija tijekom kampanje kojoj je cilj prikupiti izjave o potpori na sastanku s Komisijom i na javnom saslušanju u Parlamentu. Konkretnije, ta rasprava proizlazi iz odluke o registraciji predloženog EGI-ja i postupka koji slijedi te se odvija prije nego što Komisija donese svoje priopćenje o EGI-ju. Prema tome, poput pobijane odluke, ta odluka čini završetak posebne faze u postupku koji se odnosi na EGI, koja proizvodi obvezujuće pravne učinke različite od onih koje proizvodi priopćenje o EGI-ju i, poput tog priopćenja, čini akt koji se može pobijati, u smislu članka 263. UFEU-a.

Kad je riječ o meritumu, Opći sud ispituje, kao prvo, uvjete za registraciju predloženog EGI-ja i osobito onaj koji se odnosi na pitanje ulazi li takav prijedlog u Komisijine ovlasti⁶⁵. U tom kontekstu, on je naveo značajke ispitivanja koje Komisija mora provesti na temelju tog uvjeta za registraciju predloženog EGI-ja.

Kao prvo, naveo je da je Komisija, kako bi osigurala jednostavan pristup EGI-ju, ovlaštena odbiti registraciju takvog prijedloga samo ako, s obzirom na svoj predmet i ciljeve, očito izlazi iz okvira ovlasti na temelju kojih ta institucija može podnijeti prijedlog pravnog akta Unije radi provedbe Ugovorâ.

Kao drugo, Opći sud pojasnio je da postoji razlika između ispitivanja koje je Komisija obvezna provesti na temelju uvjeta za registraciju koji se odnosi na pitanje ulazi li prijedlog EGI-ja u njezine ovlasti i ispitivanja koje je ta institucija obvezna provesti u okviru priopćenja o EGI-ju. Tako u okviru ispitivanja tog uvjeta za registraciju, Komisija treba samo ispitati mogu li se s objektivne točke gledišta mjere predložene u okviru predmetnog EGI-ja poduzeti na temelju Ugovorâ i nije obvezna provjeriti jesu li dokazani svi istaknuti činjenični elementi niti je li obrazloženje na kojem se temelje prijedlog i predložene mjere dostatno. Odluka o registraciji predloženog EGI-ja podrazumijeva njegovu prvu pravnu ocjenu i ne prejudicira ocjenu koju Komisija provodi u okviru priopćenja o EGI-ju koje sadržava njezino konačno stajalište o tome hoće li podnijeti prijedlog pravnog akta Unije kao odgovor na predmetni EGI. Prema tome, Komisija može odbiti registraciju predloženog EGI-ja samo ako, prilikom ispitivanja poštovanja uvjeta za registraciju koji se odnosi na činjenicu ulazi li predloženi EGI u okvir njezinih ovlasti, dođe do zaključka da se može u potpunosti isključiti mogućnost njezina podnošenja prijedloga pravnog akta Unije radi provedbe Ugovorâ. Nasuprot tomu, ako Komisija ne može doći do takvog zaključka, ona je obvezna registrirati predloženi EGI o kojem je riječ kako bi omogućila političku raspravu u institucijama koja se pokreće nakon te registracije.

63] Na temelju te odredbe, kad Komisija primi EGI, u roku od tri mjeseca u priopćenju navodi svoje pravne i političke zaključke o EGI-ju, eventualnim djelovanjima koje namjerava poduzeti i razloge poduzimanja ili nepoduzimanja djelovanja (u daljnjem tekstu: priopćenje o EGI-ju).

64] Presuda od 19. prosinca 2019., *Puppinck i dr./Komisija* (C-418/18 P, [EU:C:2019:1113](#), t. 70.)

65] Uredba br. 211/2011, članak 4. stavak 2. točka (b)

Kao drugo, Opći je sud, izjašnjavajući se o pitanju je li Komisija pravilno odredila sadržaj spornog prijedloga EGI-ja, utvrdio da je taj prijedlog pravilno iznesen u pobijanoj odluci i da nije bilo nikakvog iskrivljavanja njegova sadržaja. Naime, primjenom sudske prakse⁶⁶ Komisija je s objektivne točke gledišta ispitivala predložene apstraktno planirane mjere ograničavajući se u bitnome na iznošenje predmeta i ciljeva spornog prijedloga EGI-ja i na zaključak da je taj prijedlog obuhvaćen kohezijskom politikom Unije.

Kao treće, Opći sud odbija prigovor koji se odnosi na postojanje pridržaja u Komisijinoj ocjeni. Naime, Opći sud naglašava da Komisija može, kako bi osigurala jednostavan pristup EGI-ju, prema potrebi provesti „određivanje okvira”, „kvalifikaciju” ili čak djelomičnu registraciju predloženog EGI-ja o kojem je riječ, pod uvjetom da poštuje svoju obvezu obrazlaganja te da sadržaj tog prijedloga nije iskrivljen. Naime, taj način djelovanja Komisiji omogućuje da, umjesto da odbije registraciju predloženog EGI-ja, provede njegovu registraciju na kvalificirani način, kako bi očuvala koristan učinak cilja koji se nastoji postići Uredbom br. 211/2011.

Kao četvrto i posljednje, izjašnjavajući se o pitanju mogu li članci 174. do 178. UFEU-a činiti pravnu osnovu za djelovanje Unije u smislu spornog prijedloga EGI-ja⁶⁷, Opći sud naveo je da Komisija nije počinila pogrešku time što je u pobijanoj odluci zaključila da sporni prijedlog EGI-ja, u dijelu u kojem se odnosi na njezino predlaganje pravnih akata kojima se utvrđuju zadaci, prioritetni ciljevi i ustroj strukturnih fondova te pod uvjetom da aktivnosti koje će se financirati dovode do jačanja ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije Unije, očito ne izlazi iz okvira njezinih ovlasti.

66 | Presuda od 7. ožujka 2019., *Izsák i Dabis/Komisija* (C-420/16 P, [EU:C:2019:177](#), t. 62.)

67 | Ti se članci nalaze u glavi XVIII. UFEU-a koja se odnosi na ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju.

III. Pravila o tržišnom natjecanju koja se primjenjuju na poduzetnike

1. Doprinosi sudskoj praksi u području primjene članka 102. UFEU-a

Presuda od 10. studenoga 2021., Google i Alphabet/Komisija (Google Shopping) (T-612/17, u žalbenom postupku⁶⁸, [EU:T:2021:763](#))

Odlukom od 27. lipnja 2017.⁶⁹ Europska komisija utvrdila je da je Google LLC u 13 zemalja Europskog gospodarskog prostora (EGP)⁷⁰ zlorabio vladajući položaj koji drži na tržištu općeg pretraživanja na internetu time što je u povoljniji položaj stavio vlastiti uspoređivač proizvoda, odnosno uslugu specijaliziranog pretraživanja, u odnosu na konkurentske uspoređivače proizvoda.

S jedne strane, Komisija je smatrala da su rezultati pretraživanja proizvoda na Googleovu općem pretraživaču bili pozicionirani te su se prikazivali povoljnije kad je bila riječ o vlastitim rezultatima Googleova uspoređivača proizvoda, nego kad je bila riječ o rezultatima konkurentske uspoređivača proizvoda. S druge strane, potonji uspoređivači proizvoda, koji se pojavljuju kao obični generički rezultati (u obliku plavih poveznica) zbog toga su mogli biti slabije rangirani primjenom algoritama prilagodbe na stranicama s rezultatima općeg pretraživanja, za razliku od rezultata Googleova uspoređivača proizvoda. Na taj je način Google u biti smanjio promet koji potječe s njegovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja prema konkurentskim uspoređivačima proizvoda, dok se taj promet povećao prema njegovu uspoređivaču proizvoda (u daljnjem tekstu: sporna praksa).

Prema Komisijinu mišljenju, taj je praksa proizvodila protutržišne učinke na 13 nacionalnih tržišta specijaliziranog pretraživanja za uspoređivanje proizvoda i na 13 nacionalnih tržišta općeg pretraživanja.

Budući da je zaključila da postoji povreda zabrane zlorabe vladajućeg položaja predviđene člankom 102. UFEU-a i člankom 54. Sporazuma o EGP-u, Komisija je Googleu izrekla novčanu kaznu u iznosu od 2 424 495 000 eura, od kojih 523 518 000 eura treba platiti solidarno sa svojim društvom majkom Alphabet, Inc.

Opći sud u bitnome je odbio tužbu koju su Google i Alphabet podnijeli protiv te odluke te je pritom i potvrdio iznos novčane kazne koju je izrekla Komisija.

68 | Predmet C-48/22 P, *Google i Alphabet/Komisija (Google Shopping)*

69 | Odluka Komisije C(2017) 4444 *final* od 27. lipnja 2017. u vezi s postupkom na temelju članka 102. UFEU-a i članka 54. Sporazuma o EGP-u (predmet AT.39740 – Google pretraživanje (kupnja))

70 | Belgija, Češka Republika, Danska, Njemačka, Španjolska, Francuska, Italija, Nizozemska, Austrija, Poljska, Švedska, Ujedinjena Kraljevina i Norveška

Ocjena Općeg suda

Kao prvo, što se tiče protutržišne prirode sporne prakse, Opći sud smatra da utvrđenje postojanja vladajućeg položaja poduzetnika, pa čak i ako je tako snažan kao Googleov vladajući položaj, samo po sebi ne podrazumijeva nikakav prigovor u odnosu na predmetnog poduzetnika, čak ni ako se on namjerava proširiti na susjedno tržište. Naime, članak 102. UFEU-a zabranjuje „zlouporabu“ vladajućeg položaja. Osobitu odgovornost koju u tom kontekstu ima poduzetnik u vladajućem položaju treba ocijeniti s obzirom na posebne okolnosti svakog slučaja koje pokazuju slabljenje tržišnog natjecanja.

Međutim, s obzirom na količinu prometa koju Googleov opći pretraživač generira za uspoređivače proizvoda, ponašanje korisnika koji se obično usredotočuju na prve rezultate, kao i veliku količinu „preusmjerenog“ prometa te činjenicu da ga se ne može djelotvorno zamijeniti, Opći sud odlučuje da sporna praksa zapravo predstavlja različito postupanje koje odstupa od tržišnog natjecanja na temelju zasluga te može dovesti do slabljenja tržišnog natjecanja na tržištu, što se može protiviti članku 102. UFEU-a.

U tim okolnostima Opći sud naglašava da, s obzirom na opću namjenu Googleova općeg pretraživača, koji je osmišljen za indeksiranje rezultata bilo kakvog mogućeg sadržaja, davanje prednosti samo jednoj vrsti specijaliziranih rezultata na njegovim stranicama s rezultatima općeg pretraživanja, odnosno njegovim rezultatima, predstavlja određeni oblik nepravilnosti.

Opći sud usto ističe da se, iako Googleova stranica s rezultatima općeg pretraživanja ima obilježja zbog kojih je se može smatrati „nužnom pogodnosti“, u smislu neophodne usluge za koju ne postoji ni jedna stvarna ili potencijalna alternativa, sporna praksa po sastavnim elementima razlikuje od odbijanja pružanja pristupa nužnoj pogodnosti. Zbog toga se analiza koju je Sud razvio u presudi Bronner⁷¹ u odnosu na takvo odbijanje ne može primijeniti u predmetnom slučaju.

Naposljetku, Opći sud napominje da, kao što se različito postupanje koje primjenjuje Google provodi s obzirom na podrijetlo rezultata, odnosno ovisno o tome potječu li s njegova uspoređivača ili konkurentskih uspoređivača, iz toga proizlazi da se prema rezultatima konkurentskih uspoređivača nikad ne može postupati kao prema rezultatima Googleova uspoređivača u pogledu njihova pozicioniranja i prikazivanja. Tako Google stavlja u povoljniji položaj vlastiti uspoređivač u odnosu na konkurentске uspoređivače, a ne najbolje rezultate.

Kao drugo, što se tiče protutržišnih učinaka koje je imala sporna praksa, Opći sud podsjeća na to da zlouporaba vladajućeg položaja postoji ako poduzetnik u vladajućem položaju pribjegavanjem sredstvima različitima od onih mjerodavnih za normalno tržišno natjecanje narušava održavanje razine tržišnog natjecanja ili njegov razvoj. U tom kontekstu, kako bi se utvrdila povreda članka 102. UFEU-a Komisija nije dužna dokazati da su predmetne prakse imale stvarne učinke istiskivanja, nego je dovoljan dokaz o postojanju potencijalnih učinaka.

U tom pogledu Opći sud potvrđuje Komisijin zaključak prema kojem sporna praksa može imati potencijalne protutržišne učinke na tržištu specijaliziranog pretraživanja za uspoređivanje proizvoda. Komisija je konkretnije utvrdila, s jedne strane, da postoje konkretni učinci na promet s Googleovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja na štetu konkurentskih uspoređivača proizvoda i u korist Googleova uspoređivača proizvoda i, s druge strane, da promet konkurentskih uspoređivača proizvoda s tih stranica predstavlja veliki dio njihova ukupnog prometa te ga se ne može djelotvorno zamijeniti drugim izvorima kao što su oglasi (AdWords) ili mobilne aplikacije, tako da sporna praksa može dovesti do nestanka konkurenata, smanjenja inovacija na tržištu i suženog izbora za potrošače, što su uobičajeni elementi slabljenja tržišnog natjecanja.

71| Presuda od 26. studenoga 1998., **Bronner** (C-7/97, [EU:C:1998:569](#))

Suprotno tomu, Opći sud smatra da Komisija nije utvrdila da Googleovo sporno postupanje ima protutržišne učinke, pa čak ni potencijalne, na tržište općeg pretraživanja te stoga poništava utvrđenje povrede samo za to tržište.

Što se tiče potencijalnih protutržišnih učinaka na tržište specijaliziranog pretraživanja za uspoređivanje proizvoda, Opći sud, osim toga, odbija Googleov argument prema kojem je tržišno natjecanje ostalo snažno zbog pristupnosti platformi za prodaju na tom tržištu, čime potvrđuje Komisijinu analizu prema kojoj te platforme nisu aktivne na istom tržištu.

Opći sud odbio je i opravdanja koja je Google istaknuo kako bi osporavao to da je njegovo postupanje predstavljalo zlouporabu. U tom pogledu, ističe da, iako algoritmi za rangiranje generičkih rezultata ili kriteriji za pozicioniranje i prikazivanje specijaliziranih rezultata za Googleove proizvode sami po sebi mogu predstavljati poboljšanja njegove usluge s pozitivnim učincima na tržišno natjecanje, ta okolnost ne opravdava spornu praksu, odnosno nejednako postupanje između rezultata Googleova uspoređivača proizvoda i rezultata konkurentskih uspoređivača proizvoda. Štoviše, Google nije dokazao povećanje učinkovitosti povezano s tom praksom koje bi nadomjestilo negativne učinke za tržišno natjecanje.

Nakon nove ocjene povrede Opći sud naposljetku potvrđuje iznos novčane kazne koju je izrekla Komisija, pri čemu odbija Googleove argumente koji se temelje na činjenici da je Komisija prvi put analizirala sporno postupanje s obzirom na pravila o tržišnom natjecanju i da je u određenoj fazi postupka pristala pokušati riješiti spor preuzimanjem obveza.

Nakon što je proveo vlastitu ocjenu činjenica radi utvrđivanja razine kazne, Opći sud utvrđuje, s jedne strane, da djelomično poništenje pobijane odluke u dijelu u kojem se odnosi na tržište općeg pretraživanja ne utječe na iznos novčane kazne jer Komisija nije uzela u obzir vrijednosti prihoda od prodaje na tom tržištu kako bi odredila osnovni iznos izrečene novčane kazne. S druge strane, Opći sud naglašava da, iako je uzeo u obzir da se nije dokazala zlouporaba na tržištu općeg pretraživanja, uzima u obzir i činjenicu da sporno postupanje predstavlja posebno tešku povredu i da je počinjeno namjerno, a ne nepažnjom.

Nakon te analize Opći sud potvrđuje iznos novčane kazne koja je izrečena Googleu.

2. Doprinosi sudskoj praksi u području koncentracija

Presude od 20. listopada 2021., *Poljskie Linie Lotnicze „LOT”/Komisija (T-240/18, EU:T:2021:723 i T-296/18, EU:T:2021:724)*

Zračni prijevoznik Air Berlin plc, suočen s trajnim pogoršanjem svoje financijske situacije, pokrenuo je 2016. plan restrukturiranja. U tim je okolnostima 16. prosinca 2016. sklopio sporazum sa zračnim prijevoznikom Deutsche Lufthansa AG (u daljnjem tekstu: društvo Lufthansa), na temelju kojeg je potonjem društvu dao u podzakup različite zrakoplove s posadom.

Međutim, nakon što je društvo Air Berlin izgubilo financijsku potporu u obliku zajma koji mu je bio odobrio jedan od njegovih glavnih dioničara, ono je 15. kolovoza 2017. bilo primorano zatražiti pokretanje postupka za slučaj nesolventnosti. U tim su mu okolnostima njemačka tijela odobrila jamstvo za zajam kao potporu za sanaciju, koju je odobrila Komisija⁷², što mu je trebalo omogućiti nastavak obavljanja djelatnosti tijekom razdoblja od tri mjeseca radi, među ostalim, omogućavanja prodaje njegove imovine.

Taj je cilj konkretno ostvaren sklapanjem dvaju sporazuma. S jedne strane, 13. listopada 2017. sklopljen je sporazum kojim je bilo predviđeno da društvo Lufthansa preuzme, među ostalim, jedno društvo kćer društva Air Berlin, na koje je prethodno trebalo prenijeti različite zrakoplove s posadom kao i slotove⁷³ koji su bili u vlasništvu društva Air Berlin u određenom broju zračnih luka, među kojima su luke u Düsseldorfu, Zürichu, Hamburgu, Münchenu, Stuttgartu i Berlin-Tegelu. S druge strane, 27. listopada 2017. sklopljen je sporazum sa zračnim prijevoznikom easyJet plc čiji je cilj bio prije svega prijenos slotova koji su bili u vlasništvu društva Air Berlin na tog zračnog prijevoznika, osobito u zračnoj luci u Berlin-Tegelu. Društvo Air Berlin prestalo je obavljati svoje djelatnosti sljedećeg dana, nakon čega je sudskom odlukom od 1. studenoga 2017. proglašeno nesolventnim.

Društvo Lufthansa prijavilo je 31. listopada 2017. Komisiji, u skladu s njezinim ovlastima u području kontrole koncentracija⁷⁴, operaciju koncentracije predviđenu sporazumom od 13. listopada 2017. Društvo easyJet prijavilo je 7. studenoga 2017. na isti način operaciju predviđenu sporazumom od 27. listopada 2017. (u daljnjem tekstu, zajedno s operacijom koju je prijavilo društvo Lufthansa: predmetne koncentracije). Komisija je Odlukom C(2017) 9118 *final* od 21. prosinca 2017. utvrdila sukladnost koncentracije koju je prijavilo društvo Lufthansa, s obzirom na obveze koje je to društvo preuzelo⁷⁵, te Odlukom C(2017) 8776 *final* od 12. prosinca 2017. sukladnost koncentracije koju je prijavilo društvo easyJet (u daljnjem tekstu zajedno: pobijane odluke). Naime, Komisija je zaključila da predmetne koncentracije ne uzrokuju ozbiljne sumnje u pogledu svoje sukladnosti s unutarnjim tržištem. Komisija tom prilikom prvi put u predmetima koji se odnose na usluge zračnog prijevoza putnika nije utvrđivala mjerodavna tržišta posredstvom parova gradova između ishodišne i odredišne točke (u daljnjem tekstu: tržišta O & D). Naime, s jedne strane, Komisija je utvrdila da je društvo Air Berlin prestalo obavljati djelatnosti prije tih koncentracija i neovisno o njima. Komisija je iz toga zaključila da se društvo Air Berlin povuklo sa svih tržišta O & D na kojima je prethodno bilo prisutno. S druge strane, Komisija je smatrala da se predmetne koncentracije uglavnom odnose na prijenos slotova te je utvrdila da ti slotovi nisu bili raspoređeni ni na jednom posebnom tržištu O & D. Slijedom toga, Komisija je radi svoje analize smatrala pogodnijim zbrojiti sva tržišta O & D s ishodištem ili odredištem u svakoj od zračnih luka s kojima su ti slotovi bili povezani. Komisija je dakle na taj način definirala mjerodavna tržišta kao tržišta usluga zračnog prijevoza putnika s ishodištem ili odredištem u tim zračnim lukama. Ona je zatim provjerila da navedene koncentracije u ovom slučaju ne stvaraju „bitno ograničenje učinkovitom tržišnom natjecanju“, među ostalim na način da društvu easyJet odnosno društvu Lufthansa daju sposobnost i poticaj da zatvore pristup tim tržištima.

72| Odluka C(2017) 6080 *final* od 4. rujna 2017. o državnoj potpori SA.48937 (2017/N) – Njemačka, sanacija društva Air Berlin (SL 2017., C 400, str. 7.)

73| Slotovi su dopuštenja zračnim prijevoznicima da se koriste čitavom infrastrukturom zračne luke koja je potrebna za pružanje usluga zračnog prijevoza na određeni datum i u određeno vrijeme, s ishodištem ili odredištem u toj zračnoj luci.

74| U predmetnom slučaju riječ je o ovlaštenjima iz Uredbe Vijeća (EZ) br. 139/2004 od 20. siječnja 2004. o kontroli koncentracija između poduzetnika (Uredba EZ o koncentracijama) (SL 2004., L 24, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 5., str. 73.).

75| Društvo Lufthansa u ovom je slučaju radi otklanjanja sumnji u pogledu sukladnosti prijavljene koncentracije povezane s njegovim položajem u zračnoj luci u Düsseldorfu predložilo Komisiji, u skladu s člankom 6. stavkom 2. Uredbe EZ o koncentracijama, znatno smanjenje broja slotova koji su mu preneseni na temelju te koncentracije.

Zračni prijevoznik Polskie Linie Lotnicze „LOT” (u daljnjem tekstu: tužitelj), kao izravan konkurent stranaka predmetnih koncentracija, smatrao je da je takva Komisijina analiza pogrešna, kako s metodološkog aspekta tako i u pogledu rezultata, te je Općem sudu podnio dvije tužbe za poništenje dviju pobijanih odluka.

Opći sud odbio je te tužbe presudama od 20. listopada 2021., priznajući na taj način, konkretno, da Komisija može jednostavno razmotriti skup tržišta O & D s ishodištem ili odredištem u zračnim lukama s kojima su bili povezani slotovi društva Air Berlin umjesto da pojedinačno razmatra svako od tržišta O & D na kojima su društva Air Berlin i Lufthansa odnosno easyJet bila prisutna.

Ocjena Općeg suda

Kao prvo, što se tiče tužbenog razloga koji se temelji na pogrešnoj definiciji mjerodavnih tržišta, Opći sud smatra prije svega da tužitelj uzalud osporava materijalnu točnost Komisijina opisa predmetnih koncentracija i njihova konteksta. Opći sud u tim okolnostima navodi, među ostalim, da je Komisija opravdano smatrala da su djelatnosti društva Air Berlin prestale prije predmetnih koncentracija i neovisno o njima i da, stoga, to društvo više nije bilo prisutno ni na jednom tržištu O & D. Nadalje, budući da slotovi društva Air Berlin nisu bili povezani ni s jednim tržištem O & D, Opći sud smatra da je Komisija opravdano istaknula da se tim slotovima mogu koristiti društvo Lufthansa odnosno društvo easyJet na drugim tržištima O & D, koja nisu ona na kojima je poslovalo društvo Air Berlin. Slijedom toga, Opći sud smatra da, za razliku od koncentracija koje uključuju zračne prijevoznike koji su još aktivni, u predmetnom slučaju nije bilo sigurno imaju li predmetne koncentracije ikakav učinak na tržišno natjecanje na tržištima O & D na kojima je društvo Air Berlin bilo prisutno prije prestanka obavljanja svojih djelatnosti. Naposljetku, Opći sud utvrđuje da tužitelj nije podnio ozbiljne naznake da bi pojedinačno razmatranje tržišta O & D, koja je on identificirao, omogućilo utvrđivanje postojanja bitnog ograničenja učinkovitog tržišnog natjecanja koje nije moglo biti ustanovljeno Komisijinom definicijom tržišta.

Kao drugo, što se tiče tužbenog razloga koji se temelji na očitoj pogrešci u ocjeni učinaka predmetnih koncentracija, Opći sud najprije podsjeća na to da Komisija u izvršavanju nadležnosti koje su joj povjerene Uredbom EZ o koncentracijama raspolaže određenom diskrecijskom ovlašću, osobito u pogledu složenih ekonomskih ocjena koje je pozvana provesti u tom pogledu. Posljedično, nadzorom suda Unije u pogledu izvršavanja takve ovlasti mora se uzeti u obzir margina prosudbe koja se na taj način priznaje Komisiji. Imajući to u vidu, Opći sud smatra da analiza učinaka predmetnih koncentracija na tržišta usluga zračnog prijevoza putnika s ishodištem ili odredištem u predmetnim zračnim lukama ne upućuje ni na jednu očitu pogrešku u ocjeni s obzirom na, među ostalim, blago povišenu stopu zagušenja tih zračnih luka odnosno na ograničeni učinak tih koncentracija na povećanje udjela slotova u vlasništvu društava Lufthansa i easyJet. Konkretno, što se tiče koncentracije koju je prijavilo društvo Lufthansa, tužitelj također neopravdano tvrdi da je Komisija počinila očitu pogrešku u ocjeni učinaka sporazuma od 16. prosinca 2016. s obzirom na to da se, među ostalim, već tim sporazumom omogućilo društvu Lufthansa da iskoristava zrakoplove s posadom u razdoblju od šest godina, prije nego što ih to društvo konačno stekne u okviru navedene koncentracije. Naposljetku, što se tiče koncentracije koju je prijavilo društvo easyJet, Opći sud ističe da su slotovi nužni za pružanje usluga zračnog prijevoza putnika. On iz toga zaključuje da postoji „vertikalni” odnos između dodjele tih slotova i pružanja tih usluga pa je Komisija opravdano odlučivala na temelju Smjernica o „nehorizontalnim” koncentracijama⁷⁶.

⁷⁶ Smjernice za ocjenu nehorizontalnih koncentracija prema Uredbi EZ o kontroli koncentracija (SL 2008., C 265, str. 6.). Usto, Opći sud odbija tužiteljev prigovor koji se temelji na povredi tih smjernica, pri čemu ističe da posjedovanje znatne tržišne snage na jednom od mjerodavnih tržišta nije samo po sebi dostatno za utvrđivanje problema u pogledu tržišnog natjecanja.

Kao treće, Opći sud odbija prigovore koji se temelje na navodnoj nedostatnosti obveza koje je preuzelo društvo Lufthansa u okviru koncentracije koju je ono prijavilo, kao i prigovore koji se temelje na nepostojanju takvih obveza u pogledu koncentracije koju je prijavilo društvo easyJet, s obzirom na to da tužitelj neosnovano tvrdi da te koncentracije očito mogu predstavljati bitno ograničenje stvarnog tržišnog natjecanja. Opći sud stoga smatra također neosnovanim prigovore kojima tužitelj stavlja na teret Komisiji okolnost da nije uzela u obzir moguće koristi koje bi mogle proizlaziti iz navedenih koncentracija.

Kao četvrto, Opći sud primjećuje da tužitelj nije dokazao da je financijska potpora kojom se koristilo društvo Air Berlin na osnovi potpore za sanaciju dio imovine koja je prenesena na društvo easyJet odnosno na društvo Lufthansa u okviru predmetnih koncentracija te stoga odbija prigovore prema kojima je Komisija morala uzeti u obzir tu potporu u svrhu svoje analize. Usto, što se tiče povrede članka 8.a stavka 2. Uredbe br. 95/93⁷⁷, koju također ističe tužitelj u jednoj od svojih tužbi, Opći sud ističe da Komisija nije bila nadležna za primjenu te odredbe.

Naposlijetku, budući da je Opći sud presudio da nedostatnost obrazloženja na koju se poziva tužitelj nije osnovana te je stoga odbio sve tužbene razloge koji su istaknuti u obama predmetima, on nalaže da se odbiju obje tužbe, pri čemu u tim okolnostima ne treba odlučivati o njihovoj dopuštenosti.

IV. Državne potpore

1. Pojam državne potpore

a) Selektivna porezna prednost

Presuda od 12. svibnja 2021., Luksemburg i Amazon/Komisija (T-816/17 i T-318/18, u žalbenom postupku⁷⁸, [EU:T:2021:252](#))

Od 2006. grupa Amazon obavljala je svoje poslovne djelatnosti u Europi preko dvaju društava sa sjedištem u Velikom Vojvodstvu Luksemburgu, odnosno, s jedne strane, društva Amazon Europe Holding Technologies SCS (u daljnjem tekstu: LuxSCS), luksemburškog jednostavnog komanditnog društva čiji su članovi bili američki subjekti grupe Amazon i, s druge strane, društva Amazon EU Sàrl (u daljnjem tekstu: LuxOpCo), društva kćeri u punom vlasništvu LuxSCS-a.

Od 2006. do 2014. LuxSCS bio je društvo vlasnik nematerijalne imovine potrebne za djelatnosti grupe Amazon u Europi. U tu je svrhu sklopio različite sporazume s američkim subjektima grupe Amazon, odnosno sporazume o licenciranju i ustupu postojećih prava intelektualnog vlasništva s društvom Amazon Technologies, Inc. (ATI) (u daljnjem tekstu: sporazumi o ulasku) i sporazum o podjeli troškova u vezi s programom razvoja te

⁷⁷ Konkretno, riječ je o Uredbi Vijeća (EEZ) br. 95/93 od 18. siječnja 1993. o zajedničkim pravilima za dodjelu slotova u zračnim lukama Zajednice (SL 1993., L 14, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 18., str. 5.), kako je izmijenjena Uredbom (EZ) br. 545/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. lipnja 2009. (SL 2009., L 167, str. 24.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 23., str. 49.)

⁷⁸ Predmet C-457/21 P, *Komisija/Amazon.com i dr.*

nematerijalne imovine (u daljnjem tekstu: Sporazum o podjeli troškova) s društvom ATI i jednim drugim subjektom, društvom A.9.com, Inc. Tim je sporazumima LuxSCS stekao pravo iskorištavanja određenih prava intelektualnog vlasništva uglavnom u vezi s tehnologijom, podacima o klijentima i žigovima kao i pravo davanja nematerijalne imovine u podlicenciju. Na temelju toga LuxSCS sklopio je Sporazum o licenciranju s LuxOpCo-om kao glavnim operaterom poslovnih djelatnosti grupe Amazon u Europi. U skladu s tim sporazumom LuxOpCo obvezao se plaćati naknadu LuxSCS-u u zamjenu za iskorištavanje nematerijalne imovine.

Luksemburška porezna tijela izdala su 6. studenoga 2003. grupi Amazon, na njezin zahtjev, obvezujuće porezno mišljenje (*tax ruling*, u daljnjem tekstu: porezno rješenje). Tim se zahtjevom nastojala dobiti potvrda tretmana LuxOpCo-a i LuxSCS-a za potrebe luksemburškog poreza na dobit društava. Konkretno, što se tiče utvrđivanja oporezivog godišnjeg prihoda LuxOpCo-a, grupa Amazon predložila je da se iznos naknade „po tržišnim uvjetima” koju je LuxOpCo dugovao LuxSCS-u izračuna prema metodi transakcijske neto marže (u daljnjem tekstu: MTNM), s LuxOpCo-om kao „ispitanom strankom”.

Poreznim rješenjem potvrdilo se, s jedne strane, da LuxSCS nije porezni obveznik luksemburškog poreza na dobit društava zbog svojeg oblika društva i odobrila se, s druge strane, metoda izračuna iznosa godišnje naknade koju je LuxOpCo dugovao LuxSCS-u na temelju Sporazuma o licenciranju.

Europska komisija smatrala je 2017. da – s obzirom na to da se njime potvrdilo to da je metoda izračuna iznosa naknade koju je LuxOpCo dugovao LuxSCS-u „po tržišnim uvjetima” – to porezno rješenje kao i njegova godišnja provedba od 2006. do 2014. čine državnu potporu u smislu članka 107. UFEU-a, odnosno u predmetnom slučaju operativnu potporu nespojivu s unutarnjim tržištem⁷⁹. Konkretno, Komisija je zaključila da postoji prednost za LuxOpCo, pri čemu je u biti smatrala da je naknada LuxOpCo-a LuxSCS-u na temelju metode izračuna odobrene u spornom poreznom rješenju tijekom razmatranog razdoblja bila previsoka pa su naknada LuxOpCo-a i, prema tome, njegova osnovica bile umjetno smanjene. U tom smislu Komisijina odluka temeljila se na jednom glavnom zaključku i trima podrednim zaključcima. Konkretno, glavni zaključak temeljio se na pogrešci u odabiru „ispitane stranke” radi primjene MTNM-a. Tri su se podredna zaključka redom temeljila na pogrešci u odabiru MTNM-a kao takvoga, pogrešci u odabiru pokazatelja razine dobiti kao relevantnog parametra za primjenu MTNM-a i pogrešci zbog primjene mehanizma gornje granice u okviru MTNM-a. Zaključivši na kraju da je porezno rješenje Luksemburg proveo a da ga nije prethodno priopćio, Komisija je naložila da LuxOpCo izvrši povrat te nezakonite potpore koja je nespojiva s unutarnjim tržištem.

Veliko Vojvodstvo Luksemburga i grupa Amazon podnijeli su zasebne tužbe za poništenje te odluke. U njima su doveli u pitanje svaki od zaključaka na kojima se temeljilo Komisijino rasuđivanje o postojanju prednosti.

U današnjoj presudi Opći sud u biti je prihvatio tužbene razloge i argumente tužiteljâ kojima se osporavaju glavni zaključak i podredni zaključci o prednosti te je posljedično poništio sporno rješenje u cijelosti.

Oslonivši se na već razvijena načela o primjeni kriterijâ za pojam „državna potpora” u kontekstu obvezujućih poreznih rješenja, Opći sud pružio je važna pojašnjenja o dosegu Komisijina tereta dokazivanja prilikom utvrđivanja postojanja prednosti kad se razina oporezive dobiti društva koje je dio grupe određuje odabirom metode izračuna transfernih cijena.

79| Odluka Komisije (EU) 2018/859 od 4. listopada 2017. o državnoj potpori SA.38944 (2014/C) (ex 2014/NN) koju je proveo Luksemburg za društvo Amazon (SL 2018., L 153, str. 1.)

Ocjena Općeg suda

Opći sud najprije je podsjetio na ustaljenu sudsku praksu prema kojoj se prilikom ispitivanja poreznih mjera s obzirom na pravila Unije u području državnih potpora sâmo postojanje prednosti može utvrditi samo u odnosu na „uobičajeno“ oporezivanje tako da, kako bi se utvrdilo postoji li porezna prednost, valja usporediti položaj korisnika nastao primjenom predmetne mjere s onim bez predmetne mjere i uz primjenu uobičajenih pravila o oporezivanju.

U tom smislu Opći sud naveo je da se u slučaju društva koje je dio grupe cijene transakcija unutar grupe ne određuju po tržišnim uvjetima. Međutim, kad su integrirani i samostalni poduzetnici porezni obveznici poreza na dobit pod istim uvjetima na temelju nacionalnog prava, može se smatrati da se tim pravom želi oporezivati dobit koju je ostvario takav integrirani poduzetnik kao da je rezultat transakcija po tržišnim cijenama. U tim uvjetima, kad ispituje poreznu mjeru dodijeljenu takvom integriranom poduzetniku, Komisija može porezno opterećenje takvog integriranog poduzetnika koje je nastalo primjenom navedene porezne mjere usporediti s poreznim opterećenjem koje bi nastalo primjenom pravila o uobičajenom oporezivanju nacionalnog prava poduzetnika koji se nalazi u sličnoj činjeničnoj situaciji i koji svoje djelatnosti obavlja u tržišnim uvjetima.

Usto, Opći sud ističe da, u okviru ispitivanja metode izračuna oporezive dobiti integriranog poduzetnika koja je odobrena obvezujućim poreznim mišljenjem, Komisija može utvrditi postojanje prednosti samo pod uvjetom da dokaže da eventualne metodološke pogreške koje, prema njezinu mišljenju, utječu na izračun transfernih cijena nisu omogućile utvrđivanje pouzdane približne vrijednosti rezultata po tržišnim uvjetima, nego su, naprotiv, smanjile oporezivu dobit određenog društva u odnosu na porezno opterećenje koje proizlazi iz uobičajenih pravila o oporezivanju.

S obzirom na ta načela Opći sud ispituje osnovanost Komisijine analize u prilog njezinu utvrđenju da je primjenom metode određivanja transfernih cijena kojom nije dobiven rezultat po tržišnim uvjetima sporno porezno rješenje dalo prednost LuxOpCo-u.

U okviru toga Opći sud presudio je, s jedne strane, da se glavni zaključak o prednosti temelji na analizi koja je pogrešna u nekoliko aspekata. Tako je, kao prvo, u dijelu u kojem se Komisija oslonila na vlastitu funkcionalnu analizu LuxSCS-a kako bi u biti tvrdila da je, za razliku od onoga što se uzelo u obzir prilikom donošenja spornog poreznog rješenja, to društvo bilo samo pasivni vlasnik predmetne nematerijalne imovine, Opći sud tu analizu smatrao pogrešnom. Konkretno, prema mišljenju Općeg suda, Komisija nije na odgovarajući način uzela u obzir funkcije koje je LuxSCS obavljao u svrhu iskorištavanja predmetne nematerijalne imovine ni rizike koje je to društvo preuzelo u tom kontekstu. Nije ni dokazala da je bilo lakše pronaći poduzetnike usporedive s LuxSCS-om nego poduzetnike usporedive s LuxOpCo-om kao ni činjenicu da bi uzimanje u obzir LuxSCS-a kao ispitanog subjekta omogućilo dobivanje pouzdanijih podataka za usporedbu. Posljedično, suprotno onomu što je tvrdila u pobijanoj odluci, Komisija prema mišljenju Općeg suda nije dokazala da su luksemburška porezna tijela pogrešno utvrdila LuxOpCo kao „ispitanu stranku“ radi utvrđivanja iznosa naknade.

Kao drugo, Opći sud presudio je da, čak i pod pretpostavkom da je iznos naknade „po tržišnim uvjetima“ trebalo izračunati uzimajući u obzir LuxSCS kao „ispitanu stranku“ u okviru primjene MTNM-a, Komisija nije uspjela dokazati postojanje prednosti jer nije mogla ni osnovano tvrditi da se naknada LuxSCS-a mogla izračunati na temelju pukog prebacivanja troškova razvoja nematerijalne imovine koji su se snosili u vezi sa sporazumima o ulasku i Sporazumom o podjeli troškova a da se pritom ne uzmu u obzir kasnija povećanja vrijednosti te nematerijalne imovine.

Kao treće, Opći sud presudio je da je također pogrešna Komisijina procjena naknade koju je LuxSCS mogao tražiti, s obzirom na načelo nepristrane transakcije, na ime funkcija u vezi s održavanjem svojeg vlasništva nad predmetnom nematerijalnom imovinom. Naime, suprotno onomu što proizlazi iz pobijane odluke, te

funkcije ne mogu se izjednačiti s pružanjem usluge „s niskom dodanom vrijednošću“ tako da Komisijina primjena naknade koja je najčešće zabilježena za pružanje usluga unutar grupe s niskom dodanom vrijednošću nije prikladna u ovom slučaju.

S obzirom na sva ta razmatranja, Opći sud zaključio je da Komisijini glavni argumenti ne omogućuju da se utvrdi da je porezno opterećenje LuxOpCo-a bilo umjetno smanjeno zbog previsoke procjene naknade.

S druge strane, nakon ispitivanja triju podrednih zaključaka o prednosti Opći sud zaključio je da Komisija nije uspjela dokazati ni da su utvrđene metodološke pogreške nužno dovele do preniske procjene naknade koju bi LuxOpCo dobio u tržišnim uvjetima i, prema tome, do postojanja prednosti u obliku smanjenja njegova poreznog opterećenja. Konkretno, iako je Komisija mogla valjano smatrati da određene funkcije koje je obavljao LuxOpCo u vezi s nematerijalnom imovinom nisu bile samo puke funkcije „upravljanja“, ona ipak nije u dovoljnoj mjeri opravdala metodološki odabir koji je iz toga izvela. Nije dokazala ni zbog čega bi funkcije LuxOpCo-a, kako ih je utvrdila Komisija, nužno morale dovesti do veće naknade LuxOpCo-a. Također, ni što se tiče odabira najprikladnijeg pokazatelja razine dobiti ni što se tiče mehanizma gornje granice koji je odobren spornim poreznim rješenjem radi utvrđivanja oporezivog prihoda LuxOpCo-a, Komisija nije ispunila zahtjeve u pogledu dokazivanja, u dijelovima u kojima su pogrešni.

Zbog toga je Opći sud zaključio da ni jedan od Komisijinih zaključaka u pobijanoj odluci nije dovoljan kako bi se dokazalo postojanje prednosti u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, tako da je treba poništiti u cijelosti.

Presuda od 12. svibnja 2021., ispravljena rješenjem od 16. rujna 2021., Luksemburg i dr./Komisija (T-516/18 i T-525/18, u žalbenom postupku⁸⁰, [EU:T:2021:599](#))

Između 2008. i 2014. luksemburška porezna tijela donijela su dva skupa prethodnih poreznih mišljenja (*tax rulings*) u okviru društvenih i financijskih struktura koje se odnose na prijenos djelatnosti između društava iz grupe Engie, koja su sva rezidentna u Luksemburgu.

Shematski, transakcije izvršene u okviru svake strukture odvijaju se u trima uzastopnim fazama. Kao prvo, holding društvo prenosi imovinu na svoje društvo kćer. Kao drugo, za financiranje prenesene imovine to društvo kći prima od posredničkog društva beskamatni zajam koji je obvezno konvertibilan u dionice (u daljnjem tekstu: ZORA). Osim činjenice da dodijeljeni zajam ne stvara redovne kamate, društvo kći koje je primilo ZORA-u u trenutku njezine konverzije plaća povrat zajma izdavanjem dionica čiji iznos predstavlja nominalni iznos zajma, uvećan za bonus koji se u biti sastoji od ukupne dobiti koju društvo kći ostvari tijekom trajanja zajma (u daljnjem tekstu: prirast u okviru ZORA-e). Kao treće, posredničko društvo financira zajam dodijeljen društvu kćeri tako što s holding društvom sklapa ugovor o prethodno plaćenju terminskoj prodaji u skladu s kojim holding društvo plaća posredničkom društvu iznos jednak nominalnom iznosu zajma u zamjenu za stjecanje prava na dionice koje će društvo kći izdati pri konverziji predmetne ZORA-e. Stoga, ako društvo kći ostvari dobit tijekom trajanja ZORA-e, holding društvo bit će nositelj prava na sve izdane dionice, koje će, osim vrijednosti nominalnog iznosa zajma, uključivati vrijednost eventualno ostvarene dobiti.

U prethodnim poreznim mišljenjima te su se strukture smatrale dopuštenima. S poreznog stajališta, na temelju prethodnih poreznih mišljenja društvo kći oporezuje se na temelju marže dogovorene s luksemburškom poreznom upravom. Nakon što je od luksemburških tijela zatražila podatke o tim prethodnim poreznim mišljenjima, Komisija je pokrenula službeni istražni postupak slijedom kojeg je utvrdila da iz struktura koje je odobrila porezna uprava proizlazi da gotovo sva dobit koju su ostvarila društva kćeri sa sjedištem

⁸⁰ | Predmeti C-451/21 P, [Luksemburg/Komisija](#), i C-454/21 P, [Engie Global LNG Holding i dr./Komisija](#)

u Luksemburgu nije bila oporezovana. Slijedom toga, Komisija je u odluci donesenoj 2018. (u daljnjem tekstu: pobijana odluka) zaključila da ta prethodna porezna mišljenja predstavljaju državne potpore koje su nespojive s unutarnjim tržištem i nezakonite te koje luksemburška tijela moraju povratiti od njihovih korisnika.

Veliko Vojvodstvo Luksemburg (predmet T-516/18) i društva iz grupe Engie (predmet T-525/18) podnijeli su Općem sudu tužbu za poništenje pobijane odluke.

Opći sud u svojoj presudi potvrđuje Komisijin pristup koji se sastoji od toga da se u slučaju složene društvene i financijske strukture uzima u obzir gospodarska i porezna stvarnost, a ne formalistički pristup u kojem se svaka od transakcija u strukturi razmatra zasebno. Usto, Opći sud smatra da je Komisija pravilno utvrdila da je neprimjenom nacionalnih odredbi o zlouporabi prava dodijeljena selektivna prednost.

Ocjena Općeg suda

Imajući u vidu da izravno oporezivanje ulazi u isključivu nadležnost država članica, Opći sud podsjetio je na to da Komisija prilikom razmatranja usklađenosti prethodnih poreznih mišljenja s pravilima o državnim potporama nije provela nikakvo „pokriveno porezno usklađivanje“, nego je izvršila nadležnost koju ima na temelju prava Unije. Naime, budući da je Komisija nadležna nadzirati poštovanje članka 107. UFEU-a, ne može joj se prigovoriti da je prekoračila svoje nadležnosti kad je ispitivala prethodna porezna mišljenja kako bi provjerila predstavljaju li ona državnu potporu i, ako predstavljaju, je li ona spojiva s unutarnjim tržištem. U ovom slučaju Opći sud ističe da je Komisija prilikom provjere toga jesu li prethodna porezna mišljenja u skladu s pravilima u području državnih potpora samo ocijenila takozvano „normalno“ oporezivanje, definirano luksemburškim poreznim pravom kako ga primjenjuju luksemburška porezna tijela.

Opći sud također odbija tužbene razloge koji se u biti temelje na pogreškama u ocjeni i pogreškama koje se tiču prava prilikom utvrđivanja selektivne prednosti, što je dovelo do državne potpore.

U okviru ispitivanja tih tužbenih razloga najprije se odbijaju argumenti kojima se navodi postojanje zamjene pretpostavki koje se odnose na postojanje prednosti i dokazivanje selektivnosti prethodnih poreznih mišljenja. U tom pogledu Opći sud podsjeća na to da se, s obzirom na poreznu prirodu prethodnih poreznih mišljenja, te dvije pretpostavke mogu ocijeniti istodobno. Naime, ispitivanje prednosti i ispitivanje selektivnosti u poreznim se pitanjima preklapaju jer ta dva kriterija zahtijevaju da se dokaže da sporna porezna mjera dovodi do umanjenja porezne obveze korisnika predmetne mjere koju bi inače imao primjenom redovnog poreznog sustava koji je, dakle, primjenjiv na druge porezne obveznike koji se nalaze u istom položaju. Doista, Opći sud utvrđuje da je Komisija u ovom slučaju nastojala dokazati da prethodna porezna mišljenja dovode do umanjenja porezne obveze koja bi inače postojala primjenom redovnog poreznog sustava i da stoga te mjere čine odstupanje od poreznih pravila koja se primjenjuju na druge porezne obveznike u usporedivom činjeničnom i pravnom položaju.

Nadalje, Opći sud odbija argumente koji se odnose na nepostojanje selektivne prednosti na razini društava iz grupe s obzirom na uski referentni okvir koji je utvrđen na temelju luksemburških poreznih odredbi u vezi s oporezivanjem raspodjela dobiti i izuzećem prihoda na temelju sudjelovanja⁸¹. Što se tiče definicije tog referentnog okvira, Opći sud smatra, pri čemu ističe da iz analize tih poreznih odredbi proizlazi da se izuzeće prihoda na temelju sudjelovanja primjenjuje samo na dobit koja nije odbijena od porezne osnovice društva kćeri, da Komisija nije počinila nikakvu pogrešku koja se tiče prava time što je utvrdila da izuzeće prihoda na temelju sudjelovanja na razini matičnog društva ovisi o oporezivanju na razini njegova društva kćeri dobiti

81| Članci 164. i 166. Zakona o porezu na dobit

koju raspodjeljuje to društvo kći. U pogledu utvrđenja odstupanja od definiranog referentnog okvira, Opći sud naglašava da je, za razliku od formalističkog pristupa koji se sastoji od zasebnog razmatranja svake od transakcija koje čine razrađenu financijsku strukturu, važno nadići pravnu vanjštinu kako bi se ocijenila gospodarska i porezna stvarnost navedene strukture. U ovom slučaju Opći sud naglašava da se prethodnim poreznim mišljenjima potvrđuju različite transakcije, koje čine cjelinu kojom se provodi kružni i međuovisni prijenos sektora djelatnosti i njegova financiranja između triju društava koja pripadaju istoj grupi. Te su transakcije zamišljene tako da se izvršavaju u tri uzastopne, ali međuovisne faze, koje uključuju intervenciju holding društva, posredničkog društva i društva kćeri. U tim okolnostima Opći sud smatra da je Komisija mogla smatrati da je luksemburška porezna uprava odstupila od referentnog okvira time što je potvrdila izuzeće prihoda na temelju sudjelovanja na razini holding društava koje s gospodarskog stajališta odgovara iznosu koji je u okviru društvene i financijske strukture odbijen kao trošak na razini društava kćeri⁸². Uzimajući u obzir veze koje je Komisija utvrdila u okviru te strukture, Opći sud presuđuje da ona nije počinila nikakvu pogrešku koja se tiče prava time što je na razini holding društava ocijenila kombinirani učinak mogućnosti odbijanja dobiti na razini društva kćeri i njezina kasnijeg izuzeća na razini njegova matičnog društva.

Nakon što je odbio argumente kojima se navodi, s jedne strane, da Komisija nije dokazala povredu nacionalnih poreznih odredbi i, s druge strane, da nisu utvrđena društva kojima je odbijen jednak porezni tretman za istu financijsku strukturu, Opći sud zaključuje da je Komisija dokazala selektivnost prethodnih poreznih mišljenja s obzirom na uski referentni okvir.

Komisija je u pobijanoj odluci također provjerila selektivnost prethodnih poreznih mišljenja s obzirom na odredbu koja se odnosi na zlouporabu prava kao sastavnog dijela luksemburškog sustava poreza na dobit. Uzimajući u obzir novost tog rasuđivanja kojim se nastoji dokazati selektivnost prethodnih poreznih mišljenja, Opći sud smatra korisnim ispitati osnovanost iznesenih protuargumenata. U tom pogledu, budući da je Komisija utvrdila da su ispunjeni kriteriji predviđeni luksemburškim pravom za utvrđenje zlouporabe prava⁸³, Opći sud smatra da se ne može osporiti da je grupa Engie ostvarila povlašteni porezni tretman zbog neprimjene odredbe o zlouporabi prava u prethodnim poreznim mišljenjima. Naime, s obzirom na cilj koji se nastoji postići odredbom o zlouporabi prava, odnosno borbu protiv zlouporabe u području poreza, grupa Engie i osobito holding društva nalaze se u položaju koji je činjenično i pravno usporediv s položajem svih luksemburških poreznih obveznika koji ne mogu legitimno očekivati da će također imati pravo na neprimjenu odredbe o zlouporabi prava u slučajevima kad su ispunjeni uvjeti za njezinu primjenu. Stoga je Opći sud presudio da je Komisija u dovoljnoj mjeri dokazala odstupanje od referentnog okvira koji uključuje odredbu o zlouporabi prava.

82| Riječ je o prirastu u okviru ZORA-e koji je društvo kći odbilo kao trošak.

83| Uvjeti za utvrđenje zlouporabe prava su, kao prvo, upotreba pravnog oblika privatnog prava, kao drugo, umanjenje porezne obveze, kao treće, upotreba neprimjerenog pravnog sredstva i, kao četvrto, nepostojanje razloga koji nisu povezani s porezom.

b) Prednost financirana državnim sredstvima

Presuda od 9. lipnja 2021., Dansk Erhverv/Komisija (T-47/19, u žalbenom postupku⁸⁴, [EU:T:2021:331](#))

Njemačkim saveznim propisom „Uredba o ambalaži“⁸⁵ prenosi se Direktiva 94/62 o ambalaži i ambalažnom otpadu⁸⁶. Taj propis uspostavlja sustav pologa za određenu ambalažu pića namijenjenu jednokratnoj uporabi, koji uključuje porez na dodanu vrijednost i mora se naplaćivati u svim stadijima prodajnog lanca, sve do prodaje krajnjem potrošaču, a njegov iznos treba vratiti nakon povrata ambalaže. Nenaplaćivanje tog pologa je prekršaj za koji se može izreći novčana kazna u najvećem iznosu od 100 000 eura.

U skladu s podjelom ovlasti koju predviđa Ustav Savezne Republike Njemačke, za provedbu tog propisa nadležna su regionalna tijela koja ga mogu provesti donošenjem upravnog akta ili izricanjem novčanih kazni. U tim okolnostima tijela saveznih zemalja Schleswig-Holsteina i Mecklenburga-Zapadnog Pomorja smatrala su da se obveza naplate pologa ne primjenjuje na pogranične trgovine ako se piće prodaje isključivo kupcima s prebivalištem, među ostalim, u Danskoj i ako se oni obvežu pisanim putem (potpisujući izveznu deklaraciju) da će konzumirati ta pića i odložiti njihovu ambalažu izvan njemačkog državnog područja.

Budući da je smatrao da se izuzećem od naplate pologa na ambalažu pića namijenjenu jednokratnoj uporabi dodjeljuje nezakonita potpora jednoj grupi poduzeća za maloprodaju sa sjevera Njemačke i da je to nespojivo s unutarnjim tržištem, Dansk Erhverv (u daljnjem tekstu: tužitelj), strukovna udruga koja zastupa interese danskih poduzeća, podnio je Europskoj komisiji pritužbu u području državnih potpora. Nakon faze prethodnog ispitivanja Komisija je donijela odluku da sporne mjere, odnosno nenaplaćivanje pologa, nenaplaćivanje poreza na dodanu vrijednost na polog i neizricanje novčane kazne poduzećima koja ne naplaćuju polog, nisu državna potpora u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a (u daljnjem tekstu: pobijana odluka)⁸⁷.

Tužitelj je 23. siječnja 2019. podnio tužbu za poništenje te odluke. Prilikom ispitivanja te tužbe Opći sud iznosi važna pojašnjenja, s jedne strane, o vezi između odredaba o državnim potporama i drugih odredaba prava Unije ili nacionalnog prava i, s druge strane, o posljedicama za utvrđenje postojanja državnih sredstava u području novčanih kazni, koje proizlaze iz postojanja poteškoća u tumačenju primjenjivog pravnog pravila.

Ocjena Općeg suda

Kao prvo, Opći sud pojašnjava u kojoj se mjeri nepoštovanje odredaba koje se ne odnose na pravo državnih potpora može korisno isticati radi utvrđenja nezakonitosti odluke koju je u tom području donijela Komisija. U tom pogledu, prema mišljenju Općeg suda, valja razlikovati odlučuje li se predmetnom Komisijinom odlukom o spojivosti državne potpore s unutarnjim tržištem ili se utvrđuje njezino postojanje. U prvom slučaju, budući

⁸⁴ Predmeti C-508/21 P, *Komisija/Dansk Erhverv*, i C-509/21 P, *IGG/Dansk Erhverv*,

⁸⁵ Verordnung über die Vermeidung und Verwertung von Verpackungsabfällen (Verpackungsverordnung) je uredba donesena 21. kolovoza 1998., koja se odnosi na sprečavanje nastanka i recikliranje ambalažnog otpada (BGBl. 1998. I., str. 2379.).

⁸⁶ Direktiva 94/62/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 20. prosinca 1994. o ambalaži i ambalažnom otpadu (SL 1994., L 365, str. 10.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 64., str. 12.)

⁸⁷ Odluka Komisije C(2018) 6315 *final* od 4. listopada 2018. o državnoj potpori SA.44865 (2016/FC) – Njemačka – Navodna državna potpora njemačkim trgovinama pića koje se nalaze na granici

da državna potpora koja pojedinim svojim uvjetima povređuje druge odredbe UFEU-a ne može biti proglašena spojivom s unutarnjim tržištem, okolnost da nacionalna mjera koja je kvalificirana kao državna potpora povređuje odredbe UFEU-a različite od onih koje se odnose na državne potpore, može se korisno istaknuti radi osporavanja zakonitosti odluke kojom je Komisija ocijenila da je takva potpora spojiva s unutarnjim tržištem.

Suprotno tomu, prema mišljenju Općeg suda, isto ne vrijedi kada je riječ o odlukama kojima se odlučuje o samom postojanju državne potpore. U tom je pogledu točno da članak 11. UFEU-a određuje da se zahtjevi u pogledu zaštite okoliša moraju uključiti u utvrđivanje i provedbu politika i aktivnosti Unije. Međutim, cilj je takvog uključivanja da se ono provede na razini ispitivanja spojivosti državne potpore, a ne na razini ispitivanja njezina postojanja. Budući da uzimanje u obzir razloga općeg interesa čini okolnost koja je bespredmetna u fazi kvalifikacije državne potpore, Opći sud presuđuje da se okolnost da je određena nacionalna mjera protivna odredbama prava Unije različitima od onih koje se odnose na državne potpore ne može kao takva korisno isticati radi utvrđenja da je ta mjera državna potpora. Naime, kad bi se smatralo da nacionalna mjera čini potporu zato što je protivna drugim odredbama Ugovorâ, iako ne ispunjava uvjete za utvrđivanje potpore izričito predviđene tom odredbom, to bi bilo protivno sadržaju članka 107. stavka 1. UFEU-a.

Prema mišljenju Općeg suda, isto vrijedi *a fortiori* kada je riječ o odredbama prava države članice. Naime, iz zahtjeva za ujednačenu primjenu prava Unije kao i načela jednakosti proizlazi da se izrazi odredbe prava Unije, koja ne sadržava nikakvo izravno upućivanje na pravo država članica radi utvrđenja njezina smisla i dosega, moraju u pravilu autonomno i ujednačeno tumačiti u cijeloj Uniji, uzimajući u obzir kontekst odredbe i cilj koji se želi postići propisom o kojem je riječ. Međutim, Opći sud utvrđuje da nikakvo izričito upućivanje na pravo država članica nije predviđeno člankom 107. stavkom 1. UFEU-a. Usto, nije na Komisiji da nadzire zakonitost nacionalnih mjera s obzirom na nacionalno pravo, nego na nadležnim nacionalnim sudovima. Ako bi se pak u tom pogledu prihvatilo to da Komisija zbog nepoštovanja odredaba prava države članice mora kvalificirati nacionalne mjere kao državnu potporu, to bi moglo dovesti do toga da Komisija, povredom nadležnosti nacionalnih sudova, odlučuje o zakonitosti tih mjera s obzirom na nacionalno pravo.

Opći sud tako odbija tužiteljevu tvrdnju da je Komisija, kako bi ispitala je li mjera koja se sastoji od izuzeća od naplate pologa državna potpora, morala uzeti u obzir obveze koje Savezna Republika Njemačka ima na temelju Direktive 94/62, načela „onečišćivač plaća” i njemačkog prava.

Kao drugo, prilikom ispitivanja prigovora koji se temelji na tome da je Komisija, radi ocjene čini li neizricanje novčane kazne financijsku prednost iz državnih sredstava, pogrešno primijenila novi pravni kriterij, koji se temelji na postojanju poteškoća u tumačenju predmetnog propisa, Opći sud ističe da je u predmetnom slučaju neizricanje novčane kazne neraskidivo povezano s nenaplaćivanjem pologa i stoga s načinom na koji nadležna njemačka regionalna tijela u praksi tumače propis koji je na snazi. Takav kontekst međutim ne odgovara nijednom do sada ispitanom slučaju u sudskoj praksi koja se odnosi na novčane kazne.

U tim se okolnostima Komisija osnovano, prema mišljenju Općeg suda, oslonila na novi pravni kriterij koji se temelji na vezi između tumačenja relevantnog propisa i represivnih ovlasti koje izvršavaju tijela koja ih imaju, radi ispitivanja toga može li se smatrati da je neizricanje novčane kazne prednost financirana iz državnih sredstava. Isto je tako osnovano Komisija ocijenila da poteškoće u tumačenju propisa načelno mogu isključiti to da se smatra da je neizricanje novčane kazne izuzeće od novčane kazne koje čini državnu potporu. Naime, situacija u kojoj postoje poteškoće u tumačenju pravnog pravila čija povreda može biti kažnjena izricanjem novčane kazne jasno se s aspekta predmetne prednosti razlikuje od situacije u kojoj nadležno tijelo odluči osloboditi poduzetnika od plaćanja novčane kazne koju bi on morao platiti na temelju propisa. U prvom slučaju, za razliku od drugoga, nema već postojećeg tereta. Naime, vodeći računa o neizvjesnom dosegu pravnog pravila, postojanje kažnjivog ponašanja nije očito, pa sankcija za takvo ponašanje u obliku novčane kazne u tako neizvjesnoj situaciji nije nužna ili neizbježna.

Opći sud međutim pojašnjava da se kriterij koji se temelji na poteškoćama u tumačenju primjenjivog propisa može primijeniti samo pod uvjetom da su poteškoće privremene i da su dio postupka postupnog razjašnjavanja pravnih pravila. Međutim, Komisija nije navela da su poteškoće u tumačenju privremene i da su svojstvene postupku postupnog razjašnjavanja pravnih pravila, iako ta dva uvjeta moraju biti ispunjena da bi se moglo utvrditi da ne postoje državna sredstva. U tom pogledu, kada je riječ o privremenosti eventualnih poteškoća u tumačenju, Opći sud ističe da Komisija ne dokazuje postojanje ijedne posebne okolnosti koja bi opravdala postojanje takve nesigurnosti od 2005., odnosno 2003. Usto, kada je riječ o okolnosti da su navedene poteškoće u tumačenju propisa svojstvene postupku postupnog razjašnjavanja pravnih pravila, nesporno je da ni jedan dokument iz sudskog spisa ne upućuje na to da su te poteškoće bile u postupku rješavanja.

Prema tome, Opći sud ocjenjuje da je Komisija počinila pogrešku koja se tiče prava kada je zaključila da uvjet koji se odnosi na državna sredstva nije ispunjen, a da nije ispitala jesu li poteškoće u tumačenju na koja se pozvala privremene i svojstvene postupku postupnog razjašnjavanja pravnih pravila. To utvrđenje predstavlja indiciju na temelju koje se može smatrati da Komisija u toj prethodnoj fazi nije mogla razriješiti sve ozbiljne poteškoće s kojima se susrela prilikom utvrđenja čine li nenaplaćivanje pologa i neizricanje novčane kazne državnu potporu. Budući da su utvrđene i druge indicije ozbiljnih poteškoća koje Komisija nije mogla razriješiti u fazi prethodnog ispitivanja, Opći sud poništava pobijanu odluku u cijelosti.

2. Potpore u sektoru zračnog prometa povezane s pandemijom bolesti COVID-19

Presuda od 17. veljače 2021., *Ryanair/Komisija (T-259/20, u žalbenom postupku*⁸⁸, [EU:T:2021:92](#))⁸⁹

U ožujku 2020. Francuska Republika prijavila je Europskoj komisiji mjeru potpore u obliku moratorija na plaćanje pristojbe za civilno zrakoplovstvo i pristojbe solidarnosti na zrakoplovnim kartama, koje se duguju na mjesečnoj osnovi, tijekom razdoblja od ožujka do prosinca 2020. (u daljnjem tekstu: moratorij na plaćanje pristojbi). Taj moratorij, kojim se koriste zračni prijevoznici koji su nositelji francuske licencije⁹⁰, sastoji se od odgađanja plaćanja tih pristojbi do 1. siječnja 2021. i zatim raspodjele njihova plaćanja na razdoblje od 24 mjeseca, odnosno do 31. prosinca 2022. Točan iznos pristojbi određuje se ovisno o broju prevezenih putnika i broju letova izvršenih iz francuske zračne luke.

88| Predmet C-210/21 P, *Ryanair/Komisija*

89| Vidjeti o istoj problematici i presude od 14. travnja 2021., *Ryanair/Komisija (SAS, Danska; Covid-19)* (T-378/20, u žalbenom postupku, [EU:T:2021:194](#)), *Ryanair/Komisija (SAS, Švedska; Covid-19)* (T-379/20, u žalbenom postupku, [EU:T:2021:195](#)), *Ryanair/Komisija* (Finnair I; Covid-19) (T-388/20, u žalbenom postupku, [EU:T:2021:196](#)); od 19. svibnja 2021., *Ryanair/Komisija* (TAP; Covid-19) (T-465/20, [EU:T:2021:284](#)), *Ryanair/Komisija (Španjolska; Covid-19)* (T-628/20, u žalbenom postupku, [EU:T:2021:285](#)), *Ryanair/Komisija (KLM; Covid-19)* (T-643/20, [EU:T:2021:286](#)); od 9. lipnja 2021., *Ryanair/Komisija (Condor; Covid-19)* (T-665/20, [EU:T:2021:344](#)) i od 14. srpnja 2021., *Ryanair i Laudamotion/Komisija (Austrian Airlines; Covid-19)* (T-677/20, u žalbenom postupku, [EU:T:2021:465](#)).

90| Licencija izdana na temelju članka 3. Uredbe (EZ) br. 1008/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. rujna 2008. o zajedničkim pravilima za obavljanje zračnog prijevoza u Zajednici (SL 2008., L 293, str. 3.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 8., str. 164.).

Odlukom od 31. ožujka 2020.⁹¹ Komisija je, u skladu s člankom 107. stavkom 2. točkom (b) UFEU-a, utvrdila da je moratorij na plaćanje pristojbi državna potpora⁹² spojiva s unutarnjim tržištem. Na temelju te odredbe, potpore za otklanjanje štete nastale zbog prirodnih nepogoda ili drugih izvanrednih događaja spojive su s unutarnjim tržištem.

Zračni prijevoznik Ryanair podnio je tužbu za poništenje te odluke, koju je međutim odbilo deseto prošireno vijeće Općeg suda. Opći sud u tom kontekstu prvi put ispituje zakonitost programa državne potpore koji je usvojen radi odgovora na posljedice pandemije bolesti COVID-19 s obzirom na članak 107. stavak 2. točku (b) UFEU-a. Opći sud usto pojašnjava međuodnos između pravila o državnim potporama i načela nediskriminacije na temelju državljanstva iz članka 18. prvog stavka UFEU-a, s jedne strane, te načela slobodnog pružanja usluga, s druge strane.

Ocjena Općeg suda

Opći sud, kao prvo, provodi nadzor Komisijine odluke s obzirom na članak 18. prvi stavak UFEU-a, kojim se zabranjuje svaka diskriminacija na temelju državljanstva unutar područja primjene Ugovorâ, ne dovodeći u pitanje bilo koju njihovu posebnu odredbu. Doista, budući da smatra da je članak 107. stavak 2. točka (b) UFEU-a jedna od tih posebnih odredbi, Opći sud ispituje može li se moratorij na plaćanje pristojbi proglašiti spojivim s unutarnjim tržištem na temelju te odredbe.

Opći sud u tom pogledu potvrđuje, s jedne strane, da pandemija bolesti COVID-19 te mjere ograničavanja prometa i ograničenja kretanja koje je donijela Francuska Republika radi suočavanja s tom pandemijom zajedno čine izvanredni događaj u smislu članka 107. stavka 2. točke (b) UFEU-a koji je uzrokovao gospodarsku štetu zračnim prijevoznicima koji posluju u Francuskoj. Opći sud smatra da također nije sporno da je cilj moratorija na plaćanje pristojbi zapravo otklanjanje navedene štete.

Opći sud utvrđuje, s druge strane, da je ograničenje primjene moratorija na plaćanje pristojbi na zračne prijevoznike koji posjeduju francusku licenciju prikladno za postizanje cilja otklanjanja štete uzrokovane navedenim izvanrednim događajem. Opći sud u tom pogledu ističe da se na temelju Uredbe o zajedničkim pravilima za obavljanje zračnog prijevoza u Zajednici posjedovanje francuske licencije činjenično odražava u prisutnosti glavnog poslovnog sjedišta zračnih prijevoznika na francuskom državnom području i njihovoj podloženosti financijskom nadzoru i nadzoru dobrog ugleda, koje provode francuska tijela. Opći sud smatra da se odredbama navedene uredbe uspostavljaju uzajamne obveze između zračnih prijevoznika koji posjeduju francusku licenciju i francuskih tijela, kao i, dakle, stabilna i posebna uzajamna veza koja na prikladan način odgovara uvjetima propisanim člankom 107. stavkom 2. točkom (b) UFEU-a.

Što se tiče proporcionalnosti moratorija na plaćanje pristojbi, Opći sud usto naglašava da su zračni prijevoznici koji ispunjavaju uvjete programa potpore najteže pogođeni mjerama ograničavanja prometa i ograničenja kretanja koje je usvojila Francuska. Nasuprot tomu, proširenje predmetnog moratorija na prijevoznike koji nemaju poslovni nastan u Francuskoj ne bi omogućilo tako precizno postizanje cilja otklanjanja gospodarske štete koju su pretrpjeli zračni prijevoznici koji posluju u Francuskoj, bez opasnosti od prekomjerne naknade.

91| Odluka Komisije C(2020) 2097 *final* od 31. ožujka 2020. o državnoj potpori SA.56765 (2020/N) – Francuska – COVID-19: moratorij na plaćanje zrakoplovnih pristojbi namijenjen poduzetnicima javnog zračnog prijevoza

92| U smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a

S obzirom na ta utvrđenja, Opći sud potvrđuje da je cilj moratorija na plaćanje pristojbi ispunjavao zahtjeve odstupanja predviđenog člankom 107. stavkom 2. točkom (b) UFEU-a i da načini dodjele te potpore ne prekoračuju ono što je nužno za postizanje tog cilja. Dakle, navedeni program ne predstavlja ni diskriminaciju zabranjenu na temelju članka 18. prvog stavka UFEU-a.

Kao drugo, Opći sud ispituje Komisijinu odluku s obzirom na slobodno pružanje usluga iz članka 56. UFEU-a. Opći sud u tom pogledu navodi da se ta temeljna sloboda ne primjenjuje kao takva u području prometa, koje podliježe posebnom pravnom sustavu kojim je obuhvaćena navedena uredba, kojom se utvrđuju zajednička pravila za obavljanje zračnog prijevoza u Zajednici. Doista, predmet te uredbe upravo je definiranje uvjeta primjene načela slobodnog pružanja usluga u sektoru zračnog prijevoza. Međutim, Ryanair uopće nije isticao povredu navedene uredbe.

Kao treće, Opći sud odbija tužbeni razlog prema kojem je Komisija počinila očitu pogrešku u ocjeni vrijednosti prednosti dodijeljene zračnim prijevoznicima koji se mogu koristiti moratorijem na plaćanje pristojbi. Opći sud utvrđuje da je iznos štete koju su pretrpjeli korisnici moratorija, prema svemu sudeći, nominalno veći od ukupnog nominalnog ukupnog iznosa moratorija, tako da element moguće prekomjerne naknade treba jasno odbiti. Usto, Opći sud naglašava da je Komisija uzela u obzir obveze Francuske Republike da joj dostavi detaljnu metodologiju u pogledu načina na koji ta država članica namjerava za svakog korisnika naknadno odrediti iznos štete uzrokovane pandemijom, što predstavlja dodatno jamstvo otklanjanja svake opasnosti od prekomjerne naknade.

Naposlijetku, Opći sud odbija kao neosnovan tužbeni razlog koji se temelji na navodnoj povredi obveze obrazlaganja te utvrđuje da nije nužno ispitati osnovanost tužbenog razloga koji se temelji na povredi postupovnih prava izvedenih iz članka 108. stavka 2. UFEU-a.

Presuda od 17. veljače 2021., Ryanair/Komisija (T-238/20, u žalbenom postupku⁹³, EU:T:2021:91)

U travnju 2020. Kraljevina Švedska prijavila je Europskoj komisiji mjeru potpore u obliku programa jamstava za zajmove u okviru pandemije bolesti COVID-19 radi podrške zračnim prijevoznicima koji su nositelji švedske operativne licencije (u daljnjem tekstu: program jamstava za zajmove). Taj se program konkretno odnosi na zračne prijevoznike koji su na dan 1. siječnja 2020. bili nositelji licencije za obavljanje komercijalnih djelatnosti u području zrakoplovstva, osim na one koji su obavljali izvanredne letove. Najveći iznos zajmova osiguranih na temelju tog programa jest 5 milijardi švedskih kruna (SEK), pri čemu se jamstvo, u trajanju od najviše šest godina, moralo odobriti do 31. prosinca 2020.

Budući da je smatrala da prijavljeni program predstavlja državnu potporu u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, Komisija ga je ocjenjivala s obzirom na Komunikaciju od 19. ožujka 2020., naslovljenu „Privremeni okvir za mjere državne potpore u svrhu podrške gospodarstvu u aktualnoj pandemiji COVIDA-19”⁹⁴. Odlukom

93| Predmet C-209/21 P, *Ryanair/Komisija*

94| (SL 2020., C 91 I, str. 1.), izmijenjena Komunikacijom Komisije „Izmjena Privremenog okvira za mjere državne potpore u svrhu podrške gospodarstvu u aktualnoj pandemiji COVIDA-19” (SL 2020., C 112 I, str. 1.)

od 11. travnja 2020.⁹⁵ Komisija je, u skladu s člankom 107. stavkom 3. točkom (b) UFEU-a, proglasila prijavljeni program spojivim s unutarnjim tržištem. Na temelju te odredbe, potpore namijenjene otklanjanju ozbiljnih poremećaja u gospodarstvu neke države članice mogu se smatrati spojivima s unutarnjim tržištem.

Zračni prijevoznik Ryanair podnio je tužbu za poništenje te odluke, koju je međutim odbilo deseto prošireno vijeće Općeg suda. U tom kontekstu prvi put ispituje zakonitost programa državne potpore koji je usvojen radi odgovora na posljedice pandemije bolesti COVID-19 s obzirom na članak 107. stavak 3. točku (b) UFEU-a. Opći sud usto pojašnjava međuodnos između pravila o državnim potporama i načela nediskriminacije na temelju državljanstva iz članka 18. prvog stavka UFEU-a, s jedne strane, te načela slobodnog pružanja usluga, s druge strane.

Ocjena Općeg suda

Opći sud, kao prvo, provodi nadzor Komisijine odluke s obzirom na članak 18. prvi stavak UFEU-a, kojim se zabranjuje svaka diskriminacija na temelju državljanstva unutar područja primjene Ugovorâ, ne dovodeći u pitanje bilo koju njihovu posebnu odredbu. Doista, budući da smatra da je članak 107. stavak 3. točka (b) UFEU-a jedna od tih posebnih odredbi, Opći sud ispituje može li se program jamstava za zajmove proglasiti spojivim s unutarnjim tržištem na temelju te odredbe.

Opći sud u tom pogledu potvrđuje, s jedne strane, da je cilj programa jamstava za zajmove ispunio uvjete utvrđene člankom 107. stavkom 3. točkom (b) UFEU-a jer se doista odnosi na otklanjanje ozbiljnog poremećaja švedskog gospodarstva zbog pandemije bolesti COVID-19 i, konkretnije, njezinih znatnih negativnih učinaka na zrakoplovni sektor u Švedskoj, a time i na zračnu povezanost državnog područja te države članice.

Opći sud utvrđuje, s druge strane, da je ograničenje programa jamstava za zajmove na zračne prijevoznike koji posjeduju švedsku licenciju prikladno za postizanje cilja otklanjanja ozbiljnih poremećaja u gospodarstvu Švedske. Opći sud u tom pogledu ističe da se na temelju Uredbe o zajedničkim pravilima za obavljanje zračnog prijevoza u Zajednici posjedovanje švedske licencije činjenično odražava u prisutnosti glavnog poslovnog sjedišta zračnih prijevoznika na švedskom državnom području i njihovoj podloženosti financijskom nadzoru i nadzoru dobrog ugleda, koje provode švedska tijela. Opći sud smatra da se odredbama navedene uredbe uspostavljaju uzajamne obveze između zračnih prijevoznika koji posjeduju švedsku licenciju i švedskih tijela, kao i, dakle, stabilna i posebna uzajamna veza koja na prikladan način odgovara uvjetima propisanim člankom 107. stavkom 3. točkom (b) UFEU-a.

Što se tiče proporcionalnosti programa jamstava za zajmove, Opći sud usto naglašava da zračni prijevoznici koji ispunjavaju uvjete programa potpore u velikoj mjeri doprinose redovnoj povezanosti Švedske, kako u pogledu prijevoza tereta tako i putničkog prijevoza, što odgovara cilju osiguranja povezanosti Švedske. Nasuprot tomu, proširenje navedenog programa potpore na prijevoznike koji nemaju poslovni nastan u Švedskoj ne bi omogućilo postizanje tog cilja.

Uzimajući u obzir raznolikost predmetnih situacija, Opći sud također potvrđuje da Komisija nije počinila pogrešku u ocjeni time što je smatrala da predmetni program potpore nije prekoračivao ono što je bilo nužno za postizanje cilja švedskih tijela, koji je postao presudan, s obzirom na to da je potkraj ožujka 2020. ta država utvrdila smanjenje zračnog prometa putnika u trima glavnim švedskim zrakoplovnim lukama za otprilike 93 %.

95| Odluka Komisije C(2020) 2366 *final* od 11. travnja 2020. o državnoj potpori SA.56812 (2020/N) – Švedska – COVID-19: program jamstava za zajmove u korist zračnih prijevoznika

S obzirom na ta utvrđenja, Opći sud potvrđuje da je cilj programa jamstava za zajmove ispunjavao zahtjeve odstupaanja predviđenog člankom 107. stavkom 3. točkom (b) UFEU-a i da načini dodjele potpore ne prekoračuju ono što je nužno za postizanje tog cilja. Dakle, navedeni program ne predstavlja ni diskriminaciju zabranjenu na temelju članka 18. prvog stavka UFEU-a.

Kao drugo, Opći sud ispituje Komisijinu odluku s obzirom na slobodno pružanje usluga iz članka 56. UFEU-a. Opći sud u tom pogledu navodi da se ta temeljna sloboda ne primjenjuje kao takva u području prometa, koje podliježe posebnom pravnom sustavu kojim je obuhvaćena navedena uredba, kojom se utvrđuju zajednička pravila za obavljanje zračnog prijevoza u Zajednici. Doista, predmet te uredbe upravo je definiranje uvjeta primjene načela slobodnog pružanja usluga u sektoru zračnog prijevoza. Međutim, Ryanair uopće nije isticao povredu navedene uredbe.

Kao treće, Opći sud odbija tužbeni razlog prema kojem je Komisija povrijedila svoju obvezu odvagivanja korisnih učinaka potpore na trgovinske uvjete i na održavanje nenarušenog tržišnog natjecanja s njezinim negativnim učincima. Opći sud u tom pogledu naglašava da se takvo odvagivanje ne zahtijeva člankom 107. stavkom 3. točkom (b) UFEU-a jer se, naime, smatra da su mjere donesene radi otklanjanja ozbiljnih poremećaja u gospodarstvu te države članice, poput predmetnog programa jamstava za zajmove, donesene u interesu Unije ako su nužne, prikladne i proporcionalne.

Naposljetku, Opći sud odbija kao neosnovan tužbeni razlog koji se temelji na navodnoj povredi obveze obrazlaganja te utvrđuje da nije nužno ispitati osnovanost tužbenog razloga koji se temelji na povredi postupovnih prava izvedenih iz članka 108. stavka 2. UFEU-a.

3. Potpore u energetsom sektoru

Presuda od 15. rujna 2021., CAPA i dr./Komisija (T-777/19, u žalbenom postupku⁹⁶, EU:T:2021:588)

Francuska je 2011. i 2013. pokrenula postupke nadmetanja radi izgradnje prvih odobalnih vjetroelektrana kojima se upravlja u Francuskoj. Tih šest projekata, čije je planirano trajanje korištenja 25 godina, smješteno je unutar morskih područja koja se iskorištavaju za ribolov.

Projekti izgradnje vjetroelektrana i upravljanja njima subvencionirani su u obliku obveze otkupa električne energije po cijeni višoj od tržišne, pri čemu višak u cijelosti nadoknađuje država.

U odluci od 26. srpnja 2019.⁹⁷ (u daljnjem tekstu: pobijana odluka) Europska komisija smatrala je da su te subvencije državne potpore spojive s unutarnjim tržištem⁹⁸ (u daljnjem tekstu: sporne potpore). Zbog toga je odlučila da neće istaknuti prigovore.

96 | Predmet C-742/21 P, *CAPA i dr./Komisija*

97 | Odluka Komisije C(2019) 5498 *final* od 26. srpnja 2019. o državnim potporama SA.45274 (2016/NN), SA.45275 (2016/NN), SA.45276 (2016/NN), SA.47246 (2017/NN), SA.47247 (2017/NN) i SA.48007 (2017/NN) koje je Francuska Republika provela u korist šest odobalnih vjetroelektrana (u općinama Courseulles-sur-Mer, Fécamp, Saint-Nazaire, Îles d'Yeu i Noirmoutier, Dieppe i Le Tréport, Saint-Brieuc)

98 | Na temelju članka 107. stavka 3. točke (c) UFEU-a

Coopérative des artisans pêcheurs associés (CAPA), društvo čiji su klijenti ribari i deset ribarskih poduzetnika odnosno ribarskih poslodavaca (u daljnjem tekstu: ribari tužitelji), podnijeli su Općem sudu tužbu za poništenje pobijane odluke. Međutim, tu je tužbu deveto prošireno vijeće Općeg suda, koje je utvrdilo da tužitelji nemaju aktivnu procesnu legitimaciju protiv pobijane odluke, odbacilo kao nedopuštenu.

Ocjena Općeg suda

Opći je sud uvodno podsjetio na to da pobijana odluka jest odluka o neospornosti spornih potpora kojom je Komisija prešutno, ali nužno odbila pokrenuti službeni istražni postupak predviđen u članku 108. stavku 2. UFEU-a. Budući da ta odluka sprečava „zainteresirane strane”⁹⁹ da podnesu svoje primjedbe u okviru službenog istražnog postupka glede predmetnih potpora, njima je dopušteno osporavati navedenu odluku pred sudom Unije u dijelu u kojem se njome povređuju njihova postupovna prava. Kako bi se osobu, poduzetnika ili udruženje poduzetnika moglo kvalificirati kao „zainteresiranu stranu”, važno je da oni u dovoljnoj mjeri dokažu postojanje opasnosti od konkretnog utjecaja potpore na njihov položaj.

Što se tiče kvalifikacije ribara tužitelja kao „zainteresiranih strana” kojima je dopušteno podnijeti tužbu protiv pobijane odluke, Opći sud utvrđuje da se oni radi opravdanja svoje aktivne procesne legitimacije pozivaju, s jedne strane, na postojanje neizravnog odnosa tržišnog natjecanja između svojih djelatnosti i djelatnosti korisnika spornih potpora te, s druge strane i u svakom slučaju, na opasnost od konkretnog utjecaja tih potpora na svoj položaj.

Glede neizravnog odnosa tržišnog natjecanja, čije priznanje traže ribari tužitelji, Opći sud ističe da tužitelji ne mogu tvrditi da njihov proizvodni postupak uključuje korištenje iste „sirovine” poput sirovine upravitelja tih vjetroelektrana. Naime, prema uobičajenom smislu izraza „sirovina”, on označava prirodni resurs ili neprerađeni proizvod koji se koristi kao ulazni materijal u postupku proizvodnje robe. U konkretnom slučaju „sirovina” za odnosnu gospodarsku djelatnost tužitelja i upravitelja odobalnih vjetroelektrana nije pristup području javnog morskog prostora kojim se koriste i jedni i drugi kao takav, nego prirodni resursi koji se u njemu nalaze, to jest, s jedne strane, riblji resursi i, s druge strane, kinetička energija vjetra. Budući da se navedeni resursi razlikuju, ribari tužitelji nisu, dakle, u situaciji tržišnog natjecanja s upraviteljima vjetroelektrana zbog njihova korištenja.

Slijedom navedenog, Opći sud zaključuje da se ribari tužitelji ne mogu smatrati zainteresiranim stranama kojima je dopušteno podnijeti tužbu protiv pobijane odluke na temelju navodnog odnosa neizravnog tržišnog natjecanja s korisnicima spornih potpora.

Glede istaknute opasnosti od konkretnog utjecaja spornih potpora na položaj ribara tužitelja, Opći sud potom ispituje mogu li se navodni negativni utjecaji upravljanja vjetroelektranama na njihov okoliš, a osobito na supostojeće ribarske djelatnosti, morski okoliš i riblje resurse, smatrati konkretnim utjecajem dodjele tih potpora na položaj dotičnih ribarskih poduzetnika.

U tom pogledu Opći sud naglašava da, iako se ne može načelno isključiti da potpora konkretno utječe na interese trećih osoba zbog utjecaja koje postrojenje koje prima potporu stvara na svoj okoliš, a osobito na druge djelatnosti koje se obavljaju u blizini, te treće osobe, kako bi ih se kvalificiralo kao zainteresirane strane,

⁹⁹ U smislu članka 1. točke (h) Uredbe Vijeća (EU) 2015/1589 od 13. srpnja 2015. o utvrđivanju detaljnih pravila primjene članka 108. [UFEU-a] (SL 2015., L 248, str. 9. i ispravak SL 2017., L 186, str. 17.)

moraju u dovoljnoj mjeri dokazati opasnost od takvog konkretnog utjecaja. Usto, za to nije dovoljno dokazati postojanje navedenih utjecaja, nego se još mora dokazati da ti utjecaji proizlaze iz same potpore. Međutim, ribari tužitelji nisu podnijeli takav dokaz.

Naime, navodni utjecaji predmetnih projekata na djelatnosti ribara tužitelja svojstveni su, s jedne strane, odlukama francuskih tijela o provedbi tih projekata u dotičnim područjima u okviru njihove politike iskorištavanja energetske izvora te, s druge strane, propisima o javnom morskom prostoru i tehničkim mjerama primjenjivima na navedene projekte. Iako odluka tih tijela da im se odobre potpore u obliku obveze otkupa koju je država preuzela daje izvođačima tih projekata prednost u odnosu na proizvođače nesubvencionirane električne energije, ona je sama po sebi bez utjecaja na gospodarske rezultate ribara tužitelja.

S obzirom na prethodno navedeno, Opći sud zaključuje da se za sporne potpore ne može smatrati da same po sebi mogu konkretno utjecati na njihov položaj, tako da ribari tužitelji ne mogu iz njih izvesti aktivnu procesnu legitimaciju protiv pobijane odluke.

Što se, naposljetku, tiče kvalifikacije CAPA-e kao „zainteresirane strane“, Opći sud ističe da djelatnost tog društva, čiji su klijenti ribari, ovisi o gospodarskim odlukama njegovih stranaka, a ne o isplati spornih potpora. Iz toga slijedi da opasnost od konkretnog utjecaja navedenih potpora na njegov položaj u svakom slučaju nije dokazana i da se to društvo i ne može smatrati zainteresiranom stranom.

Presuda od 6. listopada 2021., Tempus Energy Germany i T Energy Sweden/ Komisija (T-167/19, [EU:T:2021:645](#))

Odlukom od 7. veljače 2018.¹⁰⁰ Europska komisija odlučila je da neće istaknuti prigovore protiv programa potpora koji je prijavila Poljska, koji predviđa godišnje plaćanje pružateljima kapaciteta na poljskom tržištu električne energije četiri milijarde poljskih zlot (PLN), u više navrata u razdoblju od deset godina (u daljnjem tekstu: prijavljeni program potpora). Komisija je osobito smatrala da je navedeni program spojiv s unutarnjim tržištem na temelju članka 107. stavka 3. točke (c) UFEU-a, a da pritom nije pokrenula formalni istražni postupak¹⁰¹.

Tako odobren mehanizam kapaciteta ima za cilj ukloniti očekivano odstupanje na poljskom tržištu električne energije između potražnje za električnom energijom i kapaciteta i stoga trajno zajamčiti sigurnost opskrbe. U skladu s navedenim mehanizmom pružatelji kapaciteta biraju se putem centraliziranih dražbi, koje se organiziraju u redovitim vremenskim razmacima. U zamjenu za fiksno plaćanje tijekom trajanja ugovora dobavljači osiguravaju pružanje kapaciteta tijekom razdoblja isporuke kao i učinkovitu opskrbu tijekom kriznih razdoblja. Ti se kapaciteti mogu staviti na raspolaganje bilo proizvodnjom električne energije i njezinom opskrbom ili, u slučaju upravljanja potražnjom, smanjivanjem potražnje u razdoblju opterećenja mreže.

Te su dražbe u načelu otvorene za proizvođače, operatore upravljanja potražnjom i postojeće i nove operatore skladištenja sa sjedištem u Poljskoj ili u susjednim državama. Trajanje ugovora o kapacitetu koje treba dodijeliti određeno je, u načelu, ovisno o razini investicijskih troškova dotičnih pružatelja kapaciteta. Fiksna plaćanja financiraju se pristojbom za opskrbu električnom energijom koja se naplaćuje od krajnjih potrošača.

100 Odluka Komisije C(2018) 601 *final* od 7. veljače 2018. o neospornosti programa potpora koji se odnosi na tržište kapaciteta u Poljskoj – Državna potpora SA.46100 (2017/N)

101 U skladu s tom odredbom, potpore za olakšavanje razvoja određenih gospodarskih djelatnosti ili određenih gospodarskih područja mogu se smatrati spojivima s unutarnjim tržištem ako ne utječu negativno na trgovinske uvjete u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu.

Odluku o neospornosti prijavljenog programa potpora osporavala su društva Tempus Energy Germany GmbH i T Energy Sweden AB (u daljnjem tekstu zajedno: Tempus), koja stavljaju na tržište tehnologiju upravljanja potražnjom pojedincima i poslovnim korisnicima, osobito na njemačkom i švedskom tržištu električne energije.

Međutim, tužbu za poništenje koju je podnio Tempus Opći sud odbija. U svojoj presudi on osobito iznosi pojašnjenja o dopuštenosti tužbe za poništenje podnesene protiv Komisijine odluke o neospornosti prijavljenog programa potpora, kao i pojašnjenja o doseg u određenih odredbi Smjernica o državnim potporama za zaštitu okoliša i energiju¹⁰².

Ocjena Općeg suda

Kao prvo, što se tiče dopuštenosti tužbe za poništenje koju je podnio Tempus, Opći sud ističe da on ima svojstvo zainteresirane strane, u smislu članka 108. stavka 2. UFEU-a i članka 1. točke (h) Uredbe o utvrđivanju detaljnih pravila primjene članka 108. UFEU-a, jer je odlukom o neospornosti spriječen podnijeti svoja očitovanja tijekom službenog istražnog postupka u smislu članka 108. stavka 2. UFEU-a.

U tom pogledu, Opći sud odbija argument prema kojem Tempus ne opravdava svojstvo zainteresirane strane jer nije „izravni konkurent” prisutan na poljskom tržištu kapaciteta. Naime, budući da ima čvrstu namjeru i vlastiti kapacitet uči na to tržište u bliskoj budućnosti i da prijavljeni program potpora predstavlja prepreke koje otežavaju taj ulazak, Tempus je u najmanju ruku potencijalni konkurent na navedenom tržištu. Prema tome, Tempus je u dovoljnoj mjeri dokazao da program potpora može utjecati na njegove interese i da dodjela kako sporazumâ tako i plaćanja kapaciteta može imati konkretan utjecaj na njegov položaj. Tempusov status zainteresirane strane usto je potkrijepljen njegovim svojstvom aktivnog operatera na susjednom njemačkom i švedskom tržištu električne energije, što mu omogućuje da sudjeluje na poljskom tržištu kapaciteta.

Stoga, time što je utvrdio da se tužbenim razlozima za poništenje koje je iznio Tempus nastoji istaknuti postojanje ozbiljnih poteškoća zbog kojih je Komisija trebala pokrenuti službeni istražni postupak radi zaštite postupovnih prava koja ima na temelju članka 108. stavka 2. UFEU-a, Opći sud potvrđuje da je njegova tužba dopuštena.

Kao drugo, Opći sud ispituje meritorno pitanje u pogledu toga je li prethodno ispitivanje koje je Komisija provela u ovom slučaju dovelo do ozbiljnih poteškoća ili sumnji¹⁰³ u spojivost prijavljenog programa potpora s unutarnjim tržištem, tako da je morala pokrenuti službeni istražni postupak predviđen člankom 108. stavkom 2. UFEU-a, a da pritom nije raspolagala marginom prosudbe u tom pogledu.

Međutim, nakon što je pojasnio da se postojanje ozbiljnih poteškoća ili sumnji treba ispitati ne samo u okolnostima donošenja Komisijine odluke donesene nakon prethodnog ispitivanja, nego i u ocjenama na koje se oslonila, Opći sud odbacuje sve argumente koje je iznio Tempus u pogledu postojanja ozbiljnih poteškoća ili sumnji u spojivost prijavljenog programa potpora s unutarnjim tržištem. Ti su se argumenti temeljili, s jedne strane, na odvijanju i trajanju postupka i, s druge strane, na sadržaju odluke o neospornosti i, konkretnije, na tvrdnji da je pogrešna, nepotpuna ili nedostatna ocjena spojivosti potpore s unutarnjim tržištem s obzirom na odredbe Smjernica o državnim potporama za zaštitu okoliša i energiju.

102| Komunikacija Komisije, Smjernice o državnim potporama za zaštitu okoliša i energiju za razdoblje 2014. – 2020. (SL 2014., C 200, str. 1.)

103| U smislu članka 4. stavka 3. Uredbe 2015/1589

U tom potonjem pogledu Opći sud ističe, među ostalim, da su na temelju Smjernica o državnim potporama za zaštitu okoliša i energiju države članice dužne odvagnuti potencijalno proturječne ciljeve sigurnosti opskrbe energijom i zaštite okoliša, poštujući pritom načelo proporcionalnosti. Stoga, iako se tim smjericama predviđa općenitiji cilj potpore za poticanje prijelaza na resursno učinkovito i konkurentno gospodarstvo s niskom razinom emisija ugljika¹⁰⁴, ne može ih se tumačiti na način da zabranjuju mjere potpore u korist konvencionalnih centrala za proizvodnju ako se pokažu nužnima za osiguranje adekvatnosti proizvodnih kapaciteta i stoga sigurnosti opskrbe energijom, ni na način da se njima propisuje davanje apsolutnog prioriteta alternativnim tehnikama, kao što je upravljanje potražnjom.

V. Intelektualno vlasništvo – Žig Europske unije

1. Apsolutni razlozi za odbijanje

a) Zvučni žig

Presuda od 7. srpnja 2021., Ardagh Metal Beverage Holdings/EUIPO (Kombinacija zvukova pri otvaranju limenke gaziranog pića) (T-668/19, [EU:T:2021:420](#))

Ardagh Metal Beverage Holdings GmbH & Co. KG podnio je Uredu Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO) prijavu za registraciju zvučnog znaka kao žiga Europske unije. Taj znak, predstavljen zvučnim zapisom, podsjeća na zvuk koji nastaje pri otvaranju limenke napitka, iza kojeg slijedi tišina od otprilike jednu sekundu i prštanje od otprilike devet sekundi. Registracija je zatražena za različite napitke i za spremnike za prijevoz i skladištenje od metala.

EUIPO je odbio tu prijavu za registraciju s obrazloženjem da žig za koji je podnesena prijava nema razlikovni karakter.

U svojoj presudi Opći sud odbija tužbu društva Ardagh Metal Beverage Holdings te prvi put odlučuje o registraciji zvučnog žiga predstavljenog zvučnim zapisom. On pojašnjava kriterije ocjene razlikovnog karaktera zvučnih žigova i percepciju potrošača tih žigova općenito.

Ocjena Općeg suda

Opći sud najprije podsjeća na to da se kriteriji ocjene razlikovnog karaktera¹⁰⁵ zvučnih žigova ne razlikuju od onih koji se primjenjuju na druge kategorije žigova i da zvučni znak treba imati određenu jezgrovitost koja odnosnom potrošaču omogućava da ga prepozna i smatra kao žig, a ne kao funkcionalni element ili kao

104| Vidjeti točku 30. Smjernica.

105| U smislu članka 7. stavka 1. točke (b) Uredbe (EU) 2017/1001 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2017. o žigu Europske unije (SL 2017., L 154, str. 1.)

pokazatelj bez vlastite bitne značajke¹⁰⁶. Stoga potrošač predmetnih proizvoda ili usluga mora moći samim poimanjem žiga – a da ga ne kombinira s drugim elementima kao što su, među ostalim, verbalni ili figurativni elementi odnosno drugi žig – povezati taj žig s njegovim trgovačkim podrijetlom.

Nadalje, budući da je EUIPO po analogiji primijenio sudsku praksu¹⁰⁷ prema kojoj samo onaj žig koji znatno odstupa od standarda ili poslovne prakse u određenom sektoru ima razlikovni karakter, Opći sud ističe da je ta sudska praksa razvijena u odnosu na trodimenzionalne žigove koji se sastoje od oblika samog proizvoda ili njegova pakiranja, iako postoji standard ili poslovna praksa koji se odnose na taj oblik. Međutim, u takvom slučaju dotični potrošač koji je navikao vidjeti jedan oblik ili oblike koji odgovaraju standardu ili poslovnoj praksi u tom sektoru neće percipirati trodimenzionalni žig kao oznaku trgovačkog podrijetla proizvoda ako je oblik istovjetan ili sličan uobičajenom obliku ili oblicima. Opći sud dodaje da ta sudska praksa ne utvrđuje nove kriterije za ocjenu razlikovnog karaktera žiga, nego samo pojašnjava da, u okviru primjene tih kriterija, percepcija prosječnog potrošača nije nužno ista u slučaju trodimenzionalnog žiga kao u slučaju verbalnog, figurativnog ili zvučnog žiga koji se sastoji od znaka koji je neovisan o vanjskom izgledu ili obliku proizvoda. Slijedom toga, Opći sud smatra da se navedena sudska praksa koja se odnosi na trodimenzionalne žigove načelno ne može primijeniti na zvučne žigove. Međutim, iako je EUIPO pogrešno primijenio tu sudsku praksu, Opći sud utvrđuje da ta pogreška ne može učiniti pogrešnim rasuđivanje izneseno u pobijanoj odluci, koje se temelji i na jednom drugom razlogu.

Što se tiče tog drugog razloga, koji se temelji na percepciji relevantne javnosti žiga za koji je podnesena prijava kao funkcionalnog elementa predmetnih proizvoda, Opći sud primjećuje, s jedne strane, da će se zvuk koji se čuje pri otvaranju limenke, s obzirom na vrstu proizvoda, stvarno smatrati isključivo tehničkim i funkcionalnim elementom. Naime, otvaranje limenke ili boce neraskidivo je povezano s određenim tehničkim rješenjem prilikom rukovanja s napitcima radi njihove potrošnje, pa se takav zvuk neće percipirati kao oznaka trgovačkog podrijetla tih proizvoda. S druge strane, relevantna javnost odmah povezuje zvuk prštanja mjehurića s napitcima. Usto, Opći sud ističe da zvučni elementi i tišina u trajanju od otprilike jedne sekunde, uzeti u cjelini, nemaju nikakvo svojstveno obilježje na temelju kojeg bi ih ta javnost također mogla percipirati kao oznaku trgovačkog podrijetla proizvoda. Ti elementi nisu dovoljno jezgroviti da bi se razlikovali od usporedivih zvukova u području napitaka. Stoga Opći sud potvrđuje EUIPO-ove zaključke o nepostojanju razlikovnog karaktera žiga za koji je podnesena prijava.

Naposljetku, Opći sud osporava EUIPO-ovo utvrđenje prema kojem je neuobičajeno označiti trgovačko podrijetlo proizvoda na tržištima napitaka i njihovih pakiranja samo s pomoću zvukova jer su ti proizvodi bez zvuka sve do trenutka svoje potrošnje. Naime, Opći sud ističe da je većina proizvoda sama po sebi bez zvuka i oni proizvode zvuk tek u trenutku svoje potrošnje. Stoga sama činjenica da se zvuk može čuti samo prilikom potrošnje ne znači da je uporaba zvukova za označavanje trgovačkog podrijetla proizvoda na određenom tržištu još uvijek neuobičajena. Međutim, Opći sud objašnjava da eventualna EUIPO-ova pogreška u tom pogledu ne dovodi do poništenja pobijane odluke jer ona nije imala odlučujući utjecaj na njezinu izreku.

106| Presuda od 13. rujna 2016., *Globo Comunicação e Participações/EUIPO (Zvučni žig)* (T-408/15, [EU:T:2016:468](#), t. 41. i 45.)

107| Vidjeti osobito presudu od 7. listopada 2004., *Mag Instrument/OHIM* (C-136/02 P, [EU:C:2004:592](#), t. 31.).

b) Žig koji sadržava amblem – Simbol ZOZP

Presuda od 1. prosinca 2021., Schmid/EUIPO – Landeskammer für Land- und Forstwirtschaft in Steiermark (Steirisches Kürbiskernöl g.g.A) (T-700/20, [EU:T:2021:851](#))

G. Schmid je nositeljica žiga Europske unije registriranog za proizvod „Ulje iz bučinih sjemenki, koje je u skladu sa zaštićenom oznakom zemljopisnog podrijetla „štajersko bučino ulje“. Taj figurativni žig sadržava simbol Europske unije za „zaštićene oznake zemljopisnog podrijetla“ (u daljnjem tekstu: simbol ZOZP). Zbog toga je Landeskammer für Land- und Forstwirtschaft in Steiermark (Regionalna poljoprivredna i šumarska komora u Štajerskoj, Austrija) podnio zahtjev za proglašenje žiga ništavim Uredu Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO).

Odjel za poništaje EUIPO-a poništio je osporavani žig. Žalbeno vijeće EUIPO-a potvrdilo je to poništenje s obrazloženjem da osporavani žig u cijelosti sadržava simbol ZOZP i da ni pravo ni obveza upotrebe tog simbola ne obuhvaća pravo da ga se zaštiti kao element žiga.

Opći sud poništava odluku žalbenog vijeća. On smatra da je ono trebalo ispitati je li žig koji sadržava amblem zaštićen člankom 7. stavkom 1. točkom (i) Uredbe br. 207/2009¹⁰⁸, promatran u cjelini, mogao dovesti javnost u zabludu glede postojanja veze između, s jedne strane, njegova nositelja ili korisnika i, s druge strane, tijela na koje se amblem o kojem je riječ odnosi. Pojašnjava da različite elemente od kojih se sastoji takav žig treba uzeti u obzir u okviru te ocjene.

Ocjena Općeg suda

Opći sud najprije ističe da se zabrana predviđena člankom 7. stavkom 1. točkom (i) Uredbe br. 207/2009 primjenjuje kada su ispunjena tri kumulativna uvjeta:

- službeni znak, amblem ili grb o kojem je riječ je od posebnog javnog interesa, pri čemu je postojanje veze s jednom od djelatnosti Unije dostatno da se pokaže kako je njegova zaštita u javnom interesu;
- nadležno tijelo nije odobrilo registraciju;
- žig koji sadržava službeni znak, amblem ili grb o kojem je riječ može dovesti javnost u zabludu o vezi koja postoji između, s jedne strane, njegova nositelja ili korisnika i, s druge strane, tijela na koje upućuje navedeni element.

108| Članak 7. stavak 1. točka (i) Uredbe Vijeća (EZ) br. 207/2009 od 26. veljače 2009. o žigu Europske unije (SL 2009., L 78, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 1., str. 228.) zabranjuje registraciju žigova koji sadržavaju službene znakove, ambleme ili grbove koji nisu obuhvaćeni člankom 7. stavkom 1. točkom (h) iste uredbe, odnosno osim onih država ili međunarodnih međuvladinih organizacija koji se redovito priopćavaju državama strankama Konvencije za zaštitu industrijskog vlasništva, potpisane u Parizu 20. ožujka 1883., posljednji put revidirane u Stockholmu 14. srpnja 1967. i izmijenjene 28. rujna 1979. (Zbirka međunarodnih ugovora Ujedinjenih naroda, sv. 828., br. 11851, str. 305.; u daljnjem tekstu: Pariška konvencija), a koji su od posebnog javnog interesa, osim ako su odgovarajuća nadležna tijela odobrila njihovu registraciju.

Kada je riječ o trećem uvjetu, on proizlazi iz činjenice da opseg zaštite iz članka 7. stavka 1. točke (i) Uredbe br. 207/2009 ne može biti veći od onoga zaštite dane amblemima međunarodnih međuvladinih organizacija koji se državama strankama Pariške konvencije redovno priopćavaju¹⁰⁹. Naime, ti emblemni zaštićeni su samo ako, gledano u cjelini, žig koji sadržava takav amblem u javnosti pobuđuje misao da postoji veza između, s jedne strane, njegova nositelja ili korisnika i, s druge strane, predmetne međunarodne nevladine organizacije¹¹⁰.

Stoga se članak 7. stavak 1. točka (i) Uredbe br. 207/2009 primjenjuje kada javnost može povjerovati da označeni proizvodi ili usluge potječu od tijela na koje upućuje amblem reproduciran u žigu ili da su dobili odobrenje ili jamstvo tog tijela ili su s njim povezani na neki drugi način.

Nadalje, Opći sud utvrđuje da žalbeno vijeće nije ispitalo treći uvjet te je stoga počinilo pogrešku koja se tiče prava. Naime, ono nije ocijenilo ni način na koji javnost percipira simbol ZOZP kao sastavni dio osporavanog žiga, promatranog u cjelini, ni pitanje može li ta percepcija navesti javnost da vjeruje da proizvodi obuhvaćeni takvim žigom uživaju jamstvo Unije.

Naposljetku, Opći sud pojašnjava da EUIPO ne mora samo ispitati je li amblem o kojem je riječ u cijelosti ili djelomično preuzet u žigu u koji je uključen. Različite elemente od kojih se sastoji takav žig treba također uzeti u obzir u okviru te ocjene. Ta obveza konkretnog i cjelovitog ispitivanja nije dovedena u pitanje činjenicom da dodjeljivanje, na temelju žigovnog prava, zaštite simbolu ZOZP u pravilu može ugroziti sustav zaštićenih oznaka zemljopisnog podrijetla koji je uspostavila Unija.

2. Povlačenje Ujedinjene Kraljevine iz Europske unije

Presuda od 6. listopada 2021., Indo European Foods/EUIPO – Chakari (Abresham Super Basmati Selaa Grade One World’s Best Rice) (T-342/20, u žalbenom postupku¹¹¹, [EU:T:2021:651](#))

H. A. Chakari zatražio je od EUIPO-a registraciju figurativnog žiga Europske unije Abresham Super Basmati Selaa Grade One World’s Best Rice za rižino brašno i druge prehrambene proizvode na bazi riže. Društvo Indo European Foods Ltd podnijelo je prigovor protiv registracije tog žiga na temelju neregistriranog verbalnog žiga u Ujedinjenoj Kraljevini BASMATI, koji se koristi u odnosu na rižu, koji mu, na temelju mjerodavnog prava u Ujedinjenoj Kraljevini, omogućuje da spriječi upotrebu prijavljenog žiga.

Odlukom od 2. travnja 2020. žalbeno vijeće EUIPO-a odbilo je prigovor s obrazloženjem da društvo Indo European Foods nije dokazalo da mu naziv „basmati” omogućuje zabranu uporabe žiga za koji je podnesena prijava u Ujedinjenoj Kraljevini.

Opći sud poništio je odluku žalbenog vijeća EUIPO-a i odlučio o posljedicama povlačenja Ujedinjene Kraljevine iz Europske unije na predmete koji su u tijeku u vezi sa žigovima Europske unije.

109| Na temelju članka 7. stavka 1. točke (h) Uredbe br. 207/2009

110| Taj uvjet proizlazi iz članka 6.b stavka 1. točke (c) Pariške konvencije.

111| Predmet C-801/21 P, *EUIPO/Indo European Foods*

Ocjena Općeg suda

Kao prvo, Opći sud smatra da povlačenje Ujedinjene Kraljevine iz Unije nije dovelo do gubitka predmeta spora.

Najprije podsjeća na to da je Sporazum o povlačenju¹¹², kojim se utvrđuju načini povlačenja Ujedinjene Kraljevine iz Unije, stupio na snagu 1. veljače 2020. i predviđa prijelazno razdoblje od 1. veljače do 31. prosinca 2020., tijekom kojeg se pravo Unije nastavlja primjenjivati u Ujedinjenoj Kraljevini.

Nadalje, Opći sud ističe da je odluka žalbenog vijeća donesena 2. travnja 2020., odnosno tijekom prijelaznog razdoblja. Do kraja tog razdoblja raniji žig i dalje je uživao istu zaštitu koju bi uživao da nije došlo do povlačenja Ujedinjene Kraljevine iz Unije.

Naposlijetku, budući da je svrha tužbe podnesene Općem sudu nadzor zakonitosti odluka žalbenih vijeća EUIPO-a, Opći sud treba uzeti u obzir datum pobijane odluke kako bi ocijenio navedenu zakonitost. Međutim, kad bi se smatralo da predmet spora nestaje nakon povlačenja Ujedinjene Kraljevine iz Unije, to bi dovelo do toga da Opći sud uzme u obzir razloge koji su nastali nakon donošenja odluke žalbenog vijeća, a koji ne utječu na njezinu osnovanost.

Kao drugo, Opći sud smatra da društvo Indo European Foods zadržava pravni interes. U tom pogledu Opći sud podsjeća na to da pravni interes mora postojati do objave sudske odluke, što pretpostavlja da tužba može donijeti korist stranci koja ju je podnijela. S jedne strane, odbija EUIPO-ov argument prema kojem nepostojanje pravnog interesa proizlazi iz činjenice da bi, u slučaju prihvatanja prigovora, podnositelj prijave mogao svoj žig pretvoriti u prijave nacionalnih žigova u svim državama članicama Unije. Naime, ta razmatranja načelno vrijede za svaki postupak povodom prigovora. S druge strane, Opći sud smatra da, u slučaju poništenja odluke žalbenog vijeća i vraćanja predmeta na ponovno odlučivanje, žalbeno vijeće ne bi bilo obvezno odbiti žalbu zbog ranijeg žiga koji je zaštićen pravom države članice. Naime, nakon poništenja odluke žalbenog vijeća, ono mora ponovno odlučiti o istoj žalbi, i to s obzirom na situaciju koja je postojala u trenutku njezina podnošenja, s obzirom na to da je žalba ponovno postala predmet žalbenog postupka u istom stadiju u kojem se nalazila prije pobijane odluke.

Osim toga, Opći sud poništava odluku žalbenog vijeća zbog toga što nije poštovalo zakonske uvjete proširenog oblika tužbe zbog zavaravajućeg označivanja (*action for passing off*), koji je predviđen pravom primjenjivim u Ujedinjenoj Kraljevini, jer je njome isključen rizik zavaravajućeg prikaza i štete za *goodwill* koji uživa naziv „basmati“.

112 Sporazum o povlačenju Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske iz Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju (SL 2020., L 29, str. 7.)

VI. Zajednička vanjska i sigurnosna politika – Mjere ograničavanja

1. Ukrajina

Presuda od 3. veljače 2021., *Klymenko/Vijeće* (T-258/20, [EU:T:2021:52](#))¹¹³

Nakon suzbijanja prosvjeda na Trgu nezavisnosti u Kijevu (Ukrajina) u veljači 2014., Vijeće Europske unije donijelo je 5. ožujka 2014. Odluku 2014/119/ZVSP¹¹⁴ i Uredbu (EU) br. 208/2014¹¹⁵, o mjerama ograničavanja usmjerenima protiv određenih osoba, subjekata i tijela s obzirom na stanje u Ukrajini. Cilj tih akata osobito je zamrzavanje financijskih sredstava osoba za koje je utvrđeno da su odgovorne za zloupotrebu državnih sredstava. Tužiteljevo ime uvršteno je 14. travnja 2014. na popis osoba i subjekata na koje se te mjere odnose, jer su se protiv njega vodile preliminarne istrage u Ukrajini zbog zločina u vezi sa zloupotrebom državnih sredstava i njihovim nezakonitim prijenosom izvan Ukrajine. Vijeće je zatim u nekoliko navrata produljilo to uvrštenje¹¹⁶, jer su protiv tužitelja ukrajinska tijela vodila kaznene postupke zbog zloupotrebe državnih sredstava ili imovine.

Nakon donošenja Odluke 2020/373¹¹⁷ i Uredbe 2020/370¹¹⁸, kojima je Vijeće produljilo uvrštenje njegovih imena na sporni popis zadržavši iste razloge protiv njega, tužitelj je podnio tužbu za poništenje tih akata.

Opći sud poništava ta dva akta u dijelu u kojem se odnose na tužitelja i podsjeća na to da Vijeće mora, kada temelji mjere ograničavanja na odlukama treće države, zajamčiti da su pri donošenju navedenih odluka tijela predmetne treće države poštovala temeljna prava zajamčena u Povelji Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).

113| Vidjeti o istoj problematici i presudu od 21. prosinca 2021., *Klymenko/Vijeće* (T-195/21, [EU:T:2021:925](#)).

114| Odluka Vijeća 2014/119/ZVSP od 5. ožujka 2014. o mjerama ograničavanja usmjerenima protiv određenih osoba, subjekata i tijela s obzirom na stanje u Ukrajini (SL 2014., L 66, str. 26. i ispravak SL 2014., L 70, str. 35.)

115| Uredba Vijeća (EU) br. 208/2014 od 5. ožujka 2014. o mjerama ograničavanja usmjerenima protiv određenih osoba, subjekata i tijela s obzirom na stanje u Ukrajini (SL 2014., L 66, str. 1. i ispravak SL 2014., L 70, str. 36.)

116| Vidjeti rješenje od 10. lipnja 2016., *Klymenko/Vijeće* (T-494/14, [EU:T:2016:360](#)); presude od 8. studenoga 2017., *Klymenko/Vijeće* (T-245/15, neobjavljenu, [EU:T:2017:792](#)), od 11. srpnja 2019., *Klymenko/Vijeće* (T-274/18, [EU:T:2019:509](#)), od 26. rujna 2019., *Klymenko/Vijeće* (C-11/18 P, neobjavljenu, [EU:C:2019:786](#)) i od 25. lipnja 2020., *Klymenko/Vijeće* (T-295/19, [EU:T:2020:287](#)).

117| Odluka Vijeća (ZVSP) 2020/373 od 5. ožujka 2020. o izmjeni Odluke 2014/119/ZVSP o mjerama ograničavanja usmjerenima protiv određenih osoba, subjekata i tijela s obzirom na stanje u Ukrajini (SL 2020., L 71, str. 10.)

118| Provedbena Uredba Vijeća (EU) 2020/370 od 5. ožujka 2020. o provedbi Uredbe (EU) br. 208/2014 o mjerama ograničavanja usmjerenima protiv određenih osoba, subjekata i tijela s obzirom na stanje u Ukrajini (SL 2020., L 71, str. 1.)

Ocjena Općeg suda

Opći je sud prije svega podsjetio na to da sudovi Europske unije moraju nadzirati zakonitost svih akata Unije s obzirom na temeljna prava. Sud Unije mora se osobito uvjeriti da se pobijani akt temelji na dovoljno čvrstoj činjeničnoj osnovi. U tom pogledu, iako donošenje mjera ograničavanja ili njihovo zadržavanje na snazi Vijeće može temeljiti na odluci treće države, ono mora provjeriti da su prilikom donošenja te odluke poštovana prava obrane i pravo na djelotvornu sudsku zaštitu. Opći sud osim toga pojašnjava da, iako činjenica da je predmetna treća država pristupila Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: EKLJP) podrazumijeva nadzor temeljnih prava priznatih EKLJP-om koji provodi Europski sud za ljudska prava (u daljnjem tekstu: ESLJP), takva okolnost ipak ne može učiniti suvišnom obvezu provjere koju ima Vijeće.

U ovom slučaju, iako je Vijeće u okviru svoje obveze obrazlaganja navelo razloge zbog kojih je smatralo da su se prilikom donošenja odluke ukrajinskih tijela o pokretanju i vođenju kaznenog postupka zbog zloupotrebe državnih sredstava ili imovine poštovala prava obrane i pravo na djelotvornu sudsku zaštitu, Opći sud ipak podsjeća na to da se obveza obrazlaganja razlikuje od ispitivanja osnovanosti obrazloženja koje se odnosi na materijalnu zakonitost pobijanih akata čiji nadzor osigurava Opći sud.

U tom pogledu, Opći sud primjećuje da, kao prvo, Vijeće nije dokazalo u kojoj mjeri sudske odluke navedene u pobijanim aktima svjedoče o poštovanju tužiteljevih prava obrane i prava na djelotvornu sudsku zaštitu tijekom kaznenih postupaka. Što se tiče, najprije, odluke suca istrage od 19. kolovoza 2019., Opći sud ističe da je Vijeće trebalo tražiti pojašnjenja od ukrajinskih tijela glede informacija na kojima je sudac istrage temeljio donošenje zaključka da je tužiteljevo ime uvršteno na „međunarodni popis traženih osoba“, u skladu s ukrajinskim Zakonikom o kaznenom postupku. Kad je riječ, osim toga, o odlukama suca istrage od 1. ožujka 2017. i od 5. listopada 2018., kao i odluci suca istrage od 8. veljače 2017., Opći ih sud odbacuje i ističe da su one, među ostalim, donesene prije donošenja pobijanih akata. Naposljetku i u svakom slučaju, Opći sud ističe da sve navedene sudske odluke ne mogu same po sebi dokazati da je odluka ukrajinskih pravosudnih tijela o vođenju kaznenih postupaka, na kojoj se temelji zadržavanje mjera ograničavanja, donesena uz poštovanje prava obrane i prava na djelotvornu sudsku zaštitu. Naime, sve sudske odluke koje je Vijeće spomenulo i koje su donesene u okviru kaznenih postupaka koji su opravdali uvrštenje i zadržavanje tužiteljeva imena na popisu samo su sporedne u odnosu na njih s obzirom na to da su postupovne prirode.

Kao drugo, Opći sud smatra da Vijeće nije uspjelo dokazati ni u kojoj su mu mjeri informacije kojima je raspolagalo kad je riječ osobito o postupku upoznavanja obrane s materijalima u kaznenim postupcima i odgovarajuće sudske odluke omogućile donošenje zaključka da su poštovana tužiteljeva predmetna prava dok su se ukrajinski kazneni postupci još nalazili u stadiju preliminarne istrage i dok predmeti o kojima je riječ, koji su se odnosili na djela navodno počinjena između 2011. i 2014., još nisu bili podneseni sudu radi odlučivanja o meritumu. U tom se pogledu Opći sud poziva na EKLJP¹¹⁹ i na Povelju¹²⁰, iz kojih proizlazi da načelo prava na djelotvornu sudsku zaštitu uključuje, među ostalim, pravo na suđenje u razumnom roku. Opći sud naglašava da je ESLJP već istaknuo da je povredu tog načela moguće među ostalim utvrditi kad stadij istrage iz kaznenog postupka karakterizira niz faza neaktivnosti koje se mogu pripisati tijelima nadležnima za vođenje te istrage. S tim u vezi Opći sud je podsjetio na to da je Vijeće, kad su protiv neke osobe već nekoliko godina na snazi mjere ograničavanja, i to zbog istog kaznenog postupka koji se vodi u dotičnoj trećoj državi, dužno podrobnije razmotriti pitanje eventualne povrede temeljnih prava te osobe koju su počinila tijela. Stoga je Vijeće trebalo barem navesti razloge zbog kojih je moglo smatrati da su se ta prava poštovala u pogledu pitanja je li tužiteljev slučaj ispitivan u razumnom roku.

119| Članak 6. stavak 1. EKLJP-a

120| Članak 47. Povelje

Slijedom toga, Opći sud zaključio je da nije utvrđeno da se Vijeće uvjerilo u to da su ukrajinska tijela poštovala tužiteljeva prava obrane i pravo na djelotvornu sudsku zaštitu u okviru kaznenih postupaka na kojima se temeljilo. On zaključuje, stoga, da je Vijeće, odlučivši zadržati tužiteljevo ime na spornom popisu, počinilo pogrešku u ocjeni koja dovodi do poništenja Odluke 2020/373 i Uredbe 2020/370.

Međutim, Opći sud odlučuje, s obzirom na odredbe članka 60. drugog stavka Statuta Suda Europske Unije i članka 264. UFEU-a, održati na snazi, u pogledu tužitelja, učinke Odluke 2020/373 sve dok poništenje Provedbene uredbe 2020/370 ne počne proizvoditi učinke. Budući da se tim dvama aktima predviđaju istovjetne mjere u pogledu tužitelja, postojanje razlike između datuma poništenja provedbene uredbe i datuma poništenja odluke u protivnom bi slučaju moglo ozbiljno ugroziti pravnu sigurnost.

2. Sirija

Presuda od 24. studenoga 2021., Assi/Vijeće (T-256/19, [EU:T:2021:818](#))

Bashar Assi poslovni je čovjek sirijskog državljanstva, s interesima i aktivnostima u različitim sektorima sirijskoga gospodarstva. Njegovo je ime u siječnju 2019. uvršteno na popise osoba i subjekata na koje se odnose mjere ograničavanja koje je Vijeće Europske unije poduzelo protiv Sirijske Arapske Republike¹²¹, a potom i zadržano na njima u svibnju 2019. i svibnju 2020. na temelju njegova svojstva, kao prvo, osnivačkog partnera zračnog prijevoznika, kao drugo, predsjednika uprave društva Aman Dimashq, koje je aktivni poduzetnik koji se bavi izgradnjom luksuznog stambenog i komercijalnog kompleksa koji ima potporu sirijskog režima, i, kao treće, od 2020., zbog osnivanja društva Aman Facilities sa Samerom Fozom i za njegov račun, pri čemu je S. Foz također bio uvršten na popise. Vijeće je smatralo da su te aktivnosti omogućavale Basharu Assiju da ostvaruje korist od sirijskog režima i da ga podupire.

Ti su se razlozi temeljili, s jedne strane, na kriteriju vodeće poslovne osobe koja djeluje u Siriji, koji je utvrđen u članku 27. stavku 2. točki (a) i članku 28. Odluke 2013/255¹²², kako je izmijenjena Odlukom 2015/1836, i u članku 15. stavku 1.a točki (a) Uredbe br. 36/2012¹²³, kako je izmijenjena Uredbom 2015/1828, i, s druge strane, na kriteriju povezanosti sa sirijskim režimom, koji je definiran u članku 27. stavku 1. i članku 28. navedene odluke i u članku 15. stavku 1. točki (a) navedene uredbe.

121 | Provedbena odluka Vijeća (ZVSP) 2019/87 od 21. siječnja 2019. o provedbi Odluke 2013/255/ZVSP o mjerama ograničavanja protiv Sirije (SL 2019., L 18 I, str. 13.), Provedbena uredba Vijeća (EU) 2019/85 od 21. siječnja 2019. o provedbi Uredbe (EU) br. 36/2012 o mjerama ograničavanja s obzirom na stanje u Siriji (SL 2019., L 18, str. 4.), Odluka Vijeća (ZVSP) 2020/719 od 28. svibnja 2020. o izmjeni Odluke 2013/255/ZVSP o mjerama ograničavanja protiv Sirije (SL 2020., L 168, str. 66.) i Provedbena uredba Vijeća (EU) 2020/716 od 28. svibnja 2020. o provedbi Uredbe (EU) br. 36/2012 o mjerama ograničavanja s obzirom na stanje u Siriji (SL 2020., L 168, str. 1.)

122 | Odluka Vijeća 2013/255/ZVSP od 31. svibnja 2013. o mjerama ograničavanja protiv Sirije (SL 2013., L 147, str. 14.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 18., svezak 15., str. 277. i ispravak SL 2018., L 190, str. 20.), kako je izmijenjena Odlukom Vijeća (ZVSP) 2015/1836 od 12. listopada 2015. (SL 2015., L 266, str. 75. i ispravak SL 2016., L 336, str. 42.)

123 | Uredba Vijeća (EU) br. 36/2012 od 18. siječnja 2012. o mjerama ograničavanja s obzirom na stanje u Siriji i o stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 442/2011 (SL 2012., L 16, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 18., svezak 10., str. 205. i ispravak SL 2018., L 190, str. 20.), kako je izmijenjena Uredbom Vijeća (EU) 2015/1828 od 12. listopada 2015. (SL 2015., L 266, str. 1.)

Opći sud prihvaća tužiteljevu tužbu za poništenje Odluke (ZVSP) 2020/719 i Provedbene uredbe (EU) 2020/716 (u daljnjem tekstu: akti o zadržavanju iz 2020.) jer Vijeće, koje se među ostalim oslonilo na tužiteljeve prošle aktivnosti, nije raspolagalo dovoljno konkretnim, preciznim i dosljednim indicijama u svrhu utvrđivanja osnovanosti navedenih razloga za uvrštenje, osobito s obzirom na suprotne dokaze koje je podnio tužitelj.

Općena Općeg suda

Kada je riječ, kao prvo, o navodnom statusu vodeće poslovne osobe koja djeluje u Siriji, Opći sud ispituje dokaze koje su podnijeli Vijeće i tužitelj u vezi s tužiteljevim gospodarskim aktivnostima.

Što se tiče statusa predsjednika uprave društva Aman Dimashq, Opći sud smatra da je Vijeće, u slučaju da je namjeravalo u aktima o zadržavanju iz 2020. svoje zaključke temeljiti na tužiteljevim aktivnostima, trebalo navesti ozbiljne i dosljedne indicije na temelju kojih se može razumno smatrati da je zainteresirana osoba zadržala veze s navedenom strukturom nakon podnošenja otkaza u svibnju 2019., što ono nije učinilo. Budući da je društvo Aman Dimashq bilo aktivno uključeno u stambeni projekt Marota City koji podupire sirijski režim, Opći sud također utvrđuje da Vijeće nije moglo smatrati dokazanim tužiteljevo sudjelovanje u navedenom stambenom projektu u svojstvu direktora društva Aman Dimashq imajući u vidu okolnost da on više nije bio povezan s tim društvom.

Naposljetku, što se tiče statusa osnivačkog člana društva Aman Facilities sa S. Fozom i za njegov račun, Opći sud utvrđuje da s obzirom na sadržaj spisa nije moguće tvrditi da je tužitelj djelovao za račun S. Foza, neovisno o tužiteljevu priznanju da je osnovao to društvo.

Uzimajući u obzir prethodno navedeno, Opći sud zaključuje da Vijeće prilikom donošenja akata o zadržavanju iz 2020. nije u dovoljnoj mjeri dokazalo status vodeće poslovne osobe koja djeluje u Siriji.

Kao drugo, kad je riječ o potpori sirijskom režimu i koristi koju je tužitelj zbog svojih poslovnih aktivnosti navodno ostvarivao od njega, Opći sud najprije podsjeća na to da se za određenu osobu razlozi za uvrštenje mogu preklapati i da se osobu stoga može kvalificirati kao vodeću poslovnu osobu koja djeluje u Siriji te da se zbog istih aktivnosti za nju može istodobno smatrati da ostvaruje koristi od sirijskog režima ili da ga podupire.

U ovom slučaju, budući da u trenutku donošenja akata o zadržavanju iz 2020. tužitelj više nije bio predsjednik uprave društva Aman Dimashq, ne može se smatrati da on zbog sudjelovanja tog društva u stambenom projektu Marota City ostvaruje koristi od sirijskog režima ili da ga podupire. Isto tako, budući da društvo Fly Aman još nije bilo operativno, ničime se ne dokazuje da je tužitelj u svojstvu osnivačkog partnera tog društva ostvarivao koristi od sirijskog režima ili da ga je podupirao. Naposljetku, što se tiče društva Aman Facilities, valja navesti također da sama činjenica osnivanja društva i njegove registracije radi osnivanja ne može biti dovoljna da bi se smatralo da tužitelj ostvaruje koristi od sirijskog režima ili da ga podupire.

Stoga Opći sud utvrđuje da Vijeće nije dovoljno potkrijepilo drugi razlog uvrštenja tužiteljeva imena zbog njegove povezanosti sa sirijskim režimom i da zadržavanje njegova imena u aktima iz 2020. nije osnovano.

Opći sud stoga poništava Odluku Vijeća (ZVSP) 2020/719 i Provedbenu uredbu Vijeća (EU) 2020/716 u dijelu u kojem se odnose na tužitelja.

VII. Zaštita zdravlja

Presuda od 5. svibnja 2021., *Pharmaceutical Works Polpharma/EMA (T-611/18, u žalbenom postupku*¹²⁴, [EU:T:2021:241](#))¹²⁵

Tužitelj, *Pharmaceutical Works Polpharma S.A.*, farmaceutsko je društvo koje razvija i stavlja u promet razne lijekove, među kojima su i generički lijekovi. Tužitelj je u lipnju 2018. Europskoj agenciji za lijekove (EMA) podnio zahtjev za izdavanje odobrenje za stavljanje u promet generičke verzije lijeka Tecfidera, koji se sastoji samo od jedne aktivne tvari¹²⁶.

EMA je svojom odlukom od 30. srpnja 2018. (u daljnjem tekstu: pobijana odluka) odbila taj zahtjev na temelju ocjene iz Komisijine provedbene odluke iz 2014. (u daljnjem tekstu: provedbena odluka) kojom je Komisija društvu *Biogen Idec* izdala odobrenje za stavljanje u promet lijeka Tecfidera¹²⁷. EMA je, među ostalim, pojasnila da se, s obzirom na to da se počevši od izdavanja tog odobrenja na taj referentni lijek primjenjivalo razdoblje zaštite podataka u trajanju od osam godina¹²⁸, tužiteljev zahtjev za izdavanje odobrenja za stavljanje lijeka u promet može prihvatiti tek nakon isteka tog razdoblja. Štoviše, podsjetila je na to da je Komisija u svojoj provedbenoj odluci smatrala da lijek Tecfidera nije bio obuhvaćen istim globalnim odobrenjem za stavljanje lijeka u promet¹²⁹ kao drugi lijek, *Fumaderm*, koji je bio odobren i stavljen u promet u Njemačkoj, a koji se sastoji, među ostalim, od iste djelatne tvari kao i lijek Tecfidera. Odobrenje koje se odnosi na lijek *Fumaderm* izdano je 1994. i preneseno na isto društvo *Biogen Idec*.

Tužitelj u prilog svojoj tužbi pred Općim sudom, s jedne strane, ističe prigovor nezakonitosti provedbene odluke u dijelu u kojem je Komisija u njoj smatrala da lijek Tecfidera nije obuhvaćen istim globalnim odobrenjem za stavljanje lijeka u promet kao lijek *Fumaderm*. S druge strane, zatražio je poništenje pobijane odluke.

Opći sud poništava pobijanu odluku, pri čemu se, s jedne strane, očitovao o dopuštenosti prigovora nezakonitosti i, s druge strane, o uvjetima pod kojima Komisija može smatrati da odobrenje za stavljanje u promet lijeka koji se sastoji samo od jedne djelatne tvari, koja ulazi u sastav prethodno odobrene kombinacije djelatnih tvari, nije obuhvaćeno istim globalnim odobrenjem za stavljanje lijeka u promet kao i ta kombinacija.

124 | Predmeti C-438/21 P, *Komisija/Pharmaceutical Works Polpharma i EMA*, C-439/21 P, *Biogen Netherlands/Pharmaceutical Works Polpharma i EMA* i C-440/21 P, *EMA/Pharmaceutical Works Polpharma*

125 | Vidjeti u pogledu zaštite zdravlja u kontekstu pandemije bolesti COVID-19 i rješenje od 29. listopada 2021., *Abenante i dr./Parlament i Vijeće* (T-527/21 R, neobjavljeno, [EU:T:2021:750](#)), prikazano u dijelu „XIV. 1. Pandemija bolesti COVID-19“.

126 | Na temelju članka 10. stavka 1. Direktive 2001/83/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 6. studenoga 2001. o zakoniku Zajednice o lijekovima za humanu primjenu (SL 2001., L 311, str. 67.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 56., str. 27.)

127 | Provedbena odluka Europske komisije C(2014) 601 *final* od 30. siječnja 2014. o izdavanju odobrenja za stavljanje u promet lijeka za humanu primjenu *Trecondi* – treosulfana na temelju Uredbe (EZ) br. 726/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 31. ožujka 2004. o utvrđivanju postupaka odobravanja primjene i postupaka nadzora nad primjenom lijekova koji se rabe u humanoj i veterinarskoj medicini, te uspostavi Europske agencije za lijekove (SL 2004., L 136, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 31., str. 18.)

128 | Na temelju članka 14. stavka 11. Uredbe br. 726/2004

129 | U skladu s člankom 6. stavkom 1. Direktive 2001/83

Ocjena Općeg suda

Kao prvo, Opći sud utvrđuje da je prigovor nezakonitosti koji je tužitelj istaknuo protiv provedbene odluke dopušten.

Najprije je provedbenu odluku kvalificirao kao „akt opće primjene“¹³⁰ u dijelu u kojem se njome utvrđuje da lijek Tecfidera nije dio istog globalnog odobrenja za stavljanje lijeka u promet kao prethodno odobreni lijek Fumaderm. Naime, ta se odluka primjenjuje na objektivno određene situacije zbog utvrđenja značajki tih dvaju lijekova. Osim toga, budući da se u toj odluci podrazumijeva primjena razdoblja zakonske zaštite podataka u vezi s lijekom Tecfidera, ona može proizvesti pravne učinke u pogledu svakog gospodarskog subjekta čija je djelatnost povezana s lijekom Tecfidera i, osobito, svakog gospodarskog subjekta koji ima mogućnost proizvodnje generičkog lijeka proizišlog iz lijeka Tecfidera.

Nadalje, Opći sud naglašava da, kako bi dokazao nezakonitost provedbene odluke, tužitelj ima pravo osporavati ocjene iz dokumenata Odbora za lijekove za humanu uporabu (u daljnjem tekstu: CHMP)¹³¹ koji se odnose na lijek Tecfidera, na kojima se temelji ta odluka i koje čine sastavni dio njezina obrazloženja. Naime, Komisija se izričito oslonila na CHMP-ove ocjene kako bi zaključila da lijek Tecfidera i lijek Fumaderm nisu bili dio istog globalnog odobrenja za stavljanje lijeka u promet.

Naposlijetku, nakon detaljne analize elemenata spisa, Opći sud zaključuje da tužitelju nije bilo dopušteno podnijeti izravnu tužbu za poništenje provedbene odluke jer nije ispunjavao kriterije koji se na njega odnose. U tom pogledu, s jedne strane, Opći sud ističe da se ta odluka nije osobno odnosila na tužitelja jer se ona na njega odnosila samo zbog njegova objektivnog svojstva proizvođača generičkih lijekova, na isti način kao i na sve druge gospodarske subjekte koji se nalaze u istovjetnom položaju. S druge strane, smatra da provedbena odluka sadržava provedbene mjere jer se u njoj utvrđuje da lijek Tecfidera nije dio istog globalnog odobrenja za stavljanje lijeka u promet kao i lijek Fumaderm te da pobijana odluka upućena tužitelju čini jednu od tih mjera. U svakom slučaju, istaknuo je da tužiteljev interes da zahtijeva poništenje provedbene odluke na datum na koji je imao pravo podnijeti tužbu za poništenje protiv te provedbene odluke nije bio postojeći i stvaran, već budući i neizvjestan, s obzirom na to da na taj datum tužiteljevo podnošenje zahtjeva za izdavanje odobrenja za stavljanje u promet generičkog lijeka proizišlog iz lijeka Tecfidera nije bilo moguće.

Kao drugo, Opći sud prihvaća prigovor nezakonitosti i utvrđuje da je pobijana odluka, koja se temelji na provedbenoj odluci, neosnovana i da je treba poništiti.

Kao prvo, Opći sud primjećuje da je Komisija pri donošenju provedbene odluke prvi put na razini Unije bila suočena s pitanjem o tome jesu li odobrene kombinacije djelatnih tvari, s jedne strane, i komponenta te kombinacije, s druge strane, obuhvaćene istim globalnim odobrenjem za stavljanje lijeka u promet. Osim toga, prilikom odgovora na pitanje o tome je li odobrenje za stavljanje u promet lijeka Tecfidera, čija je jedina djelatna tvar bila komponenta lijeka Fumaderm, bilo dio istog globalnog odobrenja za stavljanje lijeka u promet, Komisija je trebala uzeti u obzir činjenicu da su stanje prava Unije koje se odnosi na kombinacije djelatnih tvari, kao i znanstvene spoznaje, bili znatno drukčiji od onih iz 1994., kada je nacionalno tijelo izdalo odobrenje za lijek Fumaderm. Stoga je Komisija opravdano od CHMP-a zatražila da ocijeni razlikuje li se jedina djelatna tvar lijeka Tecfidera od lijeka Fumaderm, koji je, među ostalim, sadržavao tu tvar.

130 | Članak 277. UFEU-a

131 | Osnovan na temelju članka 5. stavka 1. Uredbe br. 726/2004, koji se odnosi na EMA-u.

Nadalje, Opći sud napominje da se, u posebnim slučajevima kad su interesi Unije u pitanju, države članice, Komisija, podnositelj zahtjeva ili nositelj odobrenja za stavljanje lijeka u promet mogu obratiti CHMP-u, koji je na razini Unije dužan provesti vlastitu ocjenu dotičnog lijeka, neovisno o ocjeni koju su izvršila nacionalna tijela. Stoga EMA i Komisija, osobito na razini Unije, imaju posebnu funkciju u okviru postupaka izdavanja odobrenja za stavljanje lijekova u promet koja se razlikuje od one nacionalnih tijela. U tom smislu, načelu uzajamnog priznavanja ne protivi se to da CHMP ispita ocjene koje je prethodno provelo nacionalno tijelo ili da provede neovisnu ocjenu. To je slučaj kada se zahtjev za izdavanje odobrenja za stavljanje lijeka u promet podnese na razini Unije za tvar koja ulazi u sastav kombinacije djelatnih tvari koja je prije petnaest godina bila odobrena na nacionalnoj razini. To tim više vrijedi jer pitanje je li lijek Tecfidera obuhvaćen istim globalnim odobrenjem za stavljanje lijeka u promet kao i lijek Fumaderm, o kojem se prvotno, preko CHMP-a, izjasnila EMA, a zatim i Komisija, predstavlja poseban slučaj kad su interesi Unije u pitanju s obzirom na ciljeve koji se općenito nastoje postići Direktivom 2001/83 i konkretno pojmom globalnog odobrenja za stavljanje lijeka u promet.

Naposlijetku, Opći sud ističe da su EMA i Komisija prilikom donošenja provedbene odluke raspolagale ili mogle raspolagati podacima koji mogu dovesti u pitanje vjerodostojnost teorije prema kojoj je druga djelatna tvar, koja je bila u sastavu lijeka Fumaderm, ali nije bila u sastavu lijeka Tecfidera, imala ulogu u lijeku Fumaderm. Stoga Komisija nije imala pravo zaključiti da je lijek Tecfidera bio obuhvaćen globalnim odobrenjem za stavljanje lijeka u promet različitim od onoga prethodno odobrenog lijeka Fumaderm a da nije provjerila ili od CHMP-a zatražila da provjeri ulogu te druge djelatne tvari. Stoga, u nedostatku takve provjere i s obzirom na činjenicu da Komisija nije analizirala sve relevantne podatke koje je trebalo uzeti u obzir prilikom donošenja zaključka da su lijek Tecfidera i lijek Fumaderm bili obuhvaćeni zasebnim globalnim odobrenjem za stavljanje lijeka u promet, provedbena odluka sadržava očitu pogrešku u ocjeni.

VIII. Okoliš

Presuda od 15. rujna 2021., Daimler/Komisija (T-359/19, [EU:T:2021:568](#))¹³²

U okviru primjene Uredbe br. 443/2009¹³³, kojom se nastoje smanjiti emisije ugljikova dioksida (CO₂) lakih vozila, svaki proizvođač osobnih automobila mora osigurati da njegove emisije CO₂ ne prelaze cilj specifičnih prosječnih emisija koji mu je određen¹³⁴. Uredba, kojom se žele potaknuti ulaganja u nove tehnologije,

¹³² Vidjeti u pogledu zaštite okoliša i presudu od 27. siječnja 2021., *Poljska/Komisija* (T-699/17, u žalbenom postupku, [EU:T:2021:44](#)), prikazanu u dijelu „II. 1. Ugovor iz Lisabona – Prijelazne odredbe”

¹³³ Uredba (EZ) br. 443/2009 od 23. travnja 2009. o utvrđivanju standardnih vrijednosti emisija za nove osobne automobile u okviru integriranog pristupa Zajednice smanjenju emisija CO₂ iz lakih vozila (SL 2009., L 140, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 10., str. 212.)

¹³⁴ Članak 4. Uredbe br. 443/2009

predviđa, među ostalim, da se smanjenja emisija dobivena uporabom inovativnih tehnologija odbijaju od specifičnih emisija CO₂ vozila u kojima se koriste te tehnologije¹³⁵. U tu je svrhu Europska komisija donijela provedbenu uredbu¹³⁶ kojom se uspostavlja postupak za odobravanje i certifikaciju tih inovativnih tehnologija.

Komisija je 2015. Provedbenom odlukom 2015/158¹³⁷ odobrila dva modela visokoučinkovitih alternatora kao eko-inovacije za smanjivanje emisija CO₂ iz osobnih automobila. Kako bi ih se odobrilo, neki od predmetnih alternatora bili su predmetom različitih metoda pripreme, označenih generičkim pojmom pretkondicioniranje.

Daimler AG, njemački proizvođač automobila koji oprema određena osobna vozila s visokoučinkovitim alternatorima, zatražio je i dobio od nadležnih njemačkih tijela certifikaciju smanjenja emisija CO₂ dobivenih korištenjem navedenih alternatora.

Međutim, tijekom 2017. Komisija je, po završetku *ad hoc* preispitivanja tih potvrda, utvrdila da su smanjenja utvrđena primjenom metode ispitivanja s pretkondicioniranjem bila mnogo veća od onih koja su se mogla dokazati primjenom metode propisane Provedbenom odlukom (EU) 2015/158¹³⁸, koja, prema njezinu mišljenju, ne podrazumijeva pretkondicioniranje. Posljedično, Komisija je u svojoj Provedbenoj odluci 2019/583¹³⁹ (u daljnjem tekstu: pobijana odluka) smatrala da smanjenja odobrena eko-inovacijama društva Daimler AG ne treba uzeti u obzir za izračun njegovih prosječnih specifičnih emisija CO₂ za 2017.¹⁴⁰

Stoga je Daimler AG podnio tužbu za poništenje pobijane odluke u dijelu u kojem se njome, u odnosu na njega, isključuju prosječne specifične emisije CO₂ i smanjenja emisija CO₂ koja se pripisuju eko-inovacijama. U svojoj presudi drugo prošireno vijeće Općeg suda prihvaća tužbu smatrajući da je Komisija prilikom *ad hoc* ispitivanja potvrda o smanjenju emisija CO₂ povrijedila provedbenu uredbu.

Ocjena Općeg suda

Kao prvo, Opći sud utvrđuje da je Komisija počinila pogrešku koja se tiče prava time što je pri *ad hoc* provjeri potvrda o smanjenju emisija CO₂ isključila primjenu metode ispitivanja s pretkondicioniranjem, poput one upotrijebljene u okviru postupka odobrenja predmetnih alternatora. Takav pristup nije u skladu s člankom 12. Provedbene uredbe kojim se, među ostalim, propisuju načini te provjere.

135| Članak 12. Uredbe br. 443/2009

136| Provedbena uredba Komisije (EU) br. 725/2011 od 25. srpnja 2011. o uspostavljanju postupka za odobravanje i certifikaciju inovativnih tehnologija za smanjenje emisija CO₂ iz osobnih automobila sukladno Uredbi (EZ) br. 443/2009 Europskog parlamenta i Vijeća (SL 2011., L 194, str. 19.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 30., str. 42.)

137| Provedbena odluka Komisije (EU) 2015/158 od 30. siječnja 2015. o odobrenju dvaju visokoučinkovitih alternatora proizvođača Robert Bosch GmbH kao inovativne tehnologije za smanjivanje emisija CO₂ iz osobnih automobila u skladu s Uredbom (EZ) br. 443/2009 Europskog parlamenta i Vijeća (SL 2015., L 26, str. 31.)

138| Članak 1. stavak 3. Provedbene odluke 2015/158

139| Provedbena odluka Komisije (EU) 2019/583 od 3. travnja 2019. o potvrđivanju ili izmjeni privremenog izračuna prosječnih specifičnih emisija CO₂ i ciljnih vrijednosti specifičnih emisija za proizvođače osobnih automobila za kalendarsku godinu 2017. te za određene proizvođače koji pripadaju udruženju Volkswagen za kalendarske godine 2014., 2015. i 2016. u skladu s Uredbom (EZ) br. 443/2009 Europskog parlamenta i Vijeća (SL 2019., L 100, str. 66.)

140| Komisijino pravo da provede to ispitivanje, kao i njegova pravila, predviđeni su člankom 12. Provedbene uredbe br. 725/2011.

Naime, primjenjujući drukčiju metodu ispitivanja od one upotrijebljene u okviru postupka odobrenja predmetnih alternatora, Komisija je zapravo onemogućila usporedbu utvrđenih smanjenja u odnosu na smanjenja koja proizlaze iz Provedbene odluke 2015/158.

Što se tiče Komisijina argumenta prema kojem je njezin pristup opravdan s obzirom na načela jednakog postupanja i pravne sigurnosti, Opći sud podsjeća na to da, s jedne strane, načelo jednakog postupanja zahtijeva da se u usporedivim situacijama ne postupa na različit način i da se u različitim situacijama ne postupa na jednak način. Opći sud u tom pogledu ističe da bi metoda ispitivanja koju je upotrijebila Komisija, koja ne uzima u obzir posebna tehnička svojstva svakog alternatora i način na koji je pretkondicioniran, mogla biti povoljna u pogledu određenih proizvođača automobila i nepovoljna u odnosu na druge.

Opći sud smatra, s druge strane, da potonja metoda nije jasno i precizno predviđena nijednim zakonodavnim tekstom i da nije uobičajena praksa u industriji. Stoga se ne može smatrati prikladnim sredstvom za osiguranje poštovanja načela pravne sigurnosti.

Što se tiče Komisijinih prigovora u vezi s korištenjem pretkondicioniranja, što je uobičajena praksa u industriji, Opći sud zaključuje da je Komisija ovlaštena iznijeti prigovore ili zatražiti dodatna pojašnjenja u pogledu metode ispitivanja u fazi postupka odobravanja alternatora, a ne u fazi *ad hoc* provjere.

Kao drugo, što se tiče tumačenja članka 12. stavka 2. Provedbene uredbe, kojim se predviđa Komisijino pravo da ne uzme u obzir, pod određenim uvjetima, „potvrđena smanjenja CO₂ prilikom izračuna prosječnih specifičnih emisija tog proizvođača za sljedeću kalendarsku godinu”, Opći sud pojašnjava da se to pravo odnosi samo na kalendarsku godinu nakon godine u kojoj je provedena *ad hoc* provjera. U tom pogledu Opći sud ističe da se izraz „sljedeća kalendarska godina” ne može tumačiti na način da se zapravo odnosi na kalendarsku godinu koja prethodi godini u kojoj je provedena *ad hoc* provjera, kao što predlaže Komisija. Naime, takvo tumačenje protivno je jasnom i nedvosmislenom tekstu te odredbe i otvara pitanja u pogledu načela pravne sigurnosti s obzirom na to da je pobijana odluka retroaktivno imala teške posljedice za Daimler AG, iako je do toga trebalo doći samo za „sljedeću kalendarsku godinu”.

Naposljetku, Opći sud smatra da je odredba predmetne provedbene uredbe jasna i nedvosmislena, tako da, suprotno Komisijinoj argumentaciji, tumačenje u skladu s osnovnom uredbom, odnosno Uredbom br. 443/2009, nije potrebno.

IX. Nadzor financijskog sektora

Rješenje od 20. siječnja 2021., ABLV Bank/SRB (T-758/18, u žalbenom postupku¹⁴¹, EU:T:2021:28)

Tužitelj ABLV Bank AS bio je, do 11. srpnja 2018., odobrena latvijska kreditna institucija i „značajan subjekt” podvrgnut nadzoru Europske središnje banke (ESB) u okviru jedinstvenog nadzornog mehanizma (SSM).

United States Department of the Treasury (Ministarstvo financija Sjedinjenih Američkih Država) objavilo je 13. veljače 2018. prijedlog mjere za označavanje tužitelja kao institucije koja predstavlja veliki rizik u području pranja novca. Nakon te objave, tužitelj više nije mogao izvršavati plaćanja u američkim dolarima te se suočio

141| Predmet C-202/21 P, *ABLV Bank/SRB*

s valom podizanja depozita. ESB je stoga zadužio Finanšu un kapitāla tirgus komisiju (Komisija za financijska tržišta i tržišta kapitala, Latvija) da uvede moratorij kako bi se tužitelju omogućilo da stabilizira svoju situaciju. ESB je 23. veljače 2018. zaključio da tužitelj propada ili je vjerojatno da će propasti te je Jedinostveni sanacijski odbor (SRB) zaključio da sanacijska mjera u pogledu tužitelja nije nužna u javnom interesu.

Tužitelj je platio iznose *ex ante* doprinosa koje duguje za 2015. i 2018. kako ih je naznačila Komisija za financijska tržišta i tržišta kapitala.

Nakon što mu je ESB oduzeo odobrenje za rad 11. srpnja 2018., tužitelj je od SRB-a zatražio povrat dijela doprinosa plaćenih za 2015., novi izračun *ex ante* doprinosa koji duguje za 2018. i povrat iznosa preplaćenih na ime *ex ante* doprinosa.

Dopisom od 17. listopada 2018. (u daljnjem tekstu: pobijana odluka), SRB je smatrao, s jedne strane, da ESB-ova odluka koja se odnosi na tužitelja nije utjecala na njegov *ex ante* doprinos za 2018. jer mu se njome nije nalagao ponovni izračun ili povrat dijela tog doprinosa. S druge strane, kada je riječ o *ex ante* doprinosima za 2015., SRB je smatrao da subjekti koji su platili svoje doprinose i kojima je potom oduzeto odobrenje za rad nisu imali pravo na povrat tih doprinosa.

Tužitelj je podnio tužbu za poništenje pobijane odluke, pozivajući se osobito na tužbene razloge koji se temelje na neuzimanju u obzir *pro rata temporis* karaktera *ex ante* doprinosa. Međutim, tu je tužbu odbio Opći sud, koji je zasjedajući u proširenom sastavu prvi put presudio o nepovratnosti uredno primljenih *ex ante* doprinosa.

Ocjena Općeg suda

Kao prvo, Opći sud je razmatrao *ex ante* doprinos za 2018. U tom pogledu, najprije podsjeća na, s jedne strane, godišnji karakter *ex ante* doprinosa koje svaka institucija kojoj je odobren rad s poslovnim nastanom u državi članici sudionici bankarske unije uplaćuje u Jedinostveni fond za sanaciju (SRF) i, s druge strane, na nepovratnost tih doprinosa koji su primljeni u propisanom obliku¹⁴². Kada je riječ o godišnjem karakteru tih doprinosa, to ne znači da se „odnose” na određenu godinu, što za posljedicu ima to da se prilagođavanje nužno mora provesti kad institucija tijekom godine izgubi svoje odobrenje za rad.

Nadalje, Opći sud ističe da se, s jedne strane, *ex ante* doprinosi kojima se financira SRF prikupljaju od subjekata financijskog sektora prije primjene sanacije i neovisno o tome. S druge strane, sanacijske mjere mogu se primjenjivati samo na subjekte koji propadaju ili je vjerojatno da će propasti i samo kada je to nužno radi postizanja cilja financijske stabilnosti u javnom interesu. Posljedično, jedino je očuvanje tog potonjeg interesa, a ne pojedinačnog interesa institucije, odlučujući čimbenik za korištenje SRF-a. U tom pogledu, Opći sud pojašnjava da se plaćanjem *ex ante* doprinosa ne jamči nikakva protunaknada, već je ono namijenjeno financiranju SRF-a u javnom interesu s ciljem osiguranja stabilnosti europskog bankarskog sustava. Tužitelj je stoga platio svoj obvezni doprinos SRF-u za 2018. kao subjekt financijskog sektora, kojem je zakonodavac povjerio zadatak financiranja stabilizacije financijskog sustava.

¹⁴² Članak 70. stavak 4. Uredbe (EU) br. 806/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. srpnja 2014. o utvrđivanju jedinstvenih pravila i jedinstvenog postupka za sanaciju kreditnih institucija i određenih investicijskih društava u okviru jedinstvenog sanacijskog mehanizma i jedinstvenog fonda za sanaciju te o izmjeni Uredbe (EU) br. 1093/2010 (SL 2014., L 225, str. 1. i ispravak SL 2015., L 101, str. 62.)

Konačno, kad bi SRB morao u obzir uzeti razvoj pravne i financijske situacije kreditnih institucija tijekom predmetnog razdoblja doprinosa, teško da bi, s jedno strane, pouzdano i stabilno mogao izračunati doprinose koje svaka od njih duguje i, s druge strane, slijediti cilj koji se sastoji od postizanja na kraju početnog razdoblja najmanje 1 % iznosa osiguranih depozita svih kreditnih institucija s odobrenjem za rad na državnom području države članice.

Kao drugo, Opći je sud razmatrao tumačenje pojma, promjena statusa kreditne institucije¹⁴³. Stoga se Opći sud oslonio na sudsku praksu Suda prema kojoj taj pojam može obuhvaćati svaku vrstu promjene pravne ili činjenične situacije institucije¹⁴⁴ te je pritom zaključio da je ESB-ovo oduzimanje odobrenja za rad kreditnoj instituciji obuhvaćeno tim pojmom, koji valja shvatiti na način da je njime obuhvaćen prestanak djelovanja institucije zbog toga što je ona tijekom razdoblja doprinosa izgubila svoje odobrenje za rad. Također pojašnjava do to oduzimanje ne utječe na institucijinu obvezu plaćanja cjelokupnog *ex ante* doprinosa koji se duguje za to razdoblje doprinosa.

Kao treće i posljednje, što se tiče povrata preostalog iznosa *ex ante* doprinosa koji je tužitelj platio za 2015., Opći sud na početku podsjeća na to da je nacionalne sanacijske fondove, osnovane u 2015., postupno trebao zamijeniti jedinstveni sanacijski fond zajednički državama članicama koje čine dio bankovne unije. Države članice u tom su kontekstu najprije morale skupljati *ex ante* doprinose od institucija koje su imale odobrenje za rad na njihovu državnom području počevši od 1. siječnja 2015. Kao drugo, doprinosi koje su države članice stoga primile preneseni su SRF-u¹⁴⁵. Nakon njihova prijenosa, ne pravi se razlika između doprinosa s obzirom na godinu ili pravnu osnovu na temelju koje su prikupljeni. Stoga su doprinosi za 2015. i sljedeće godine objedinjeni i pomiješani u okviru navedenog fonda.

Nadalje, Opći sud pojasnio je da se u odredbi koja se odnosi na metodu izračuna pojedinačnih doprinosa svake institucije koji provodi SRB tijekom početnog razdoblja (2016. – 2023.) ne navodi nikakvo pravo na povrat doprinosa za 2015. u slučaju u kojem se institucija povlači iz sanacijskog sustava tijekom tog razdoblja. Tom odredbom ne propisuje se ni da su doprinosi za 2015. predujmovi za početno razdoblje SRF-a¹⁴⁶. Naime, dok se navedenom odredbom predviđa da se *ex ante* doprinosi oduzimaju od iznosa koji svaka institucija duguje, cilj toga je „uključivanje” iznosa prenesenih SRF-u u izračun pojedinačnih doprinosa. Stoga, kada institucija izgubi odobrenje za rad, ona više ubuduće ne mora plaćati doprinose te se stoga na nju više ne odnosi navedena metoda izračuna. Posljedično, doprinosi za 2015. nisu predujmovi za početno razdoblje SRF-a i stoga ne moraju biti vraćeni kada institucija izgubi odobrenje za rad. Međutim, ne može se isključiti mogućnost da izračun godišnjeg doprinosa institucije za, primjerice, 2018., nakon oduzimanja doprinosa za 2015., rezultira negativnim iznosom i isplatom odgovarajućeg iznosa toj instituciji. Taj se povrat ipak ne temelji na načelu *pro rata temporis* već na matematičkoj transakciji izvršenoj kako bi se odredio iznos godišnjeg doprinosa navedene institucije za 2018. Osim toga, iako su iznos doprinosa za 2015. odredila nacionalna sanacijska tijela, te doprinose valja smatrati doprinosima SRF-u jednako kao i one koje je SRB¹⁴⁷ izračunao jer se doprinosi, jednom kada su preneseni, objedinjavaju i miješaju u okviru SRF-a.

143| Članak 12. stavak 2. Delegirane uredbe (EU) 2015/63 od 21. listopada 2014. o dopuni Direktive 2014/59/EU Europskog parlamenta i Vijeća u vezi s *ex ante* doprinosima aranžmanima financiranja sanacije (SL 2015., L 11, str. 44. i ispravak SL 2017., L 156, str. 38.)

144| Presuda od 14. studenoga 2019., *State Street Bank International* (C-255/18, [EU:C:2019:967](#))

145| Članak 3. Međuvladinog sporazuma o prijenosu i objedinjavanju doprinosa Jedinstvenom sanacijskom fondu (SRF), potpisanog u Bruxellesu 21. svibnja 2014.

146| Članak 8. stavak 2. Provedbene uredbe Vijeća (EU) 2015/81 od 19. prosinca 2014. o utvrđivanju jedinstvenih uvjeta primjene Uredbe (EU) br. 806/2014 Europskog parlamenta i Vijeća u vezi s *ex ante* doprinosima jedinstvenom fondu za sanaciju (SL 2015., L 15, str. 1.)

147| Članak 70. Uredbe br. 806/2014

Na kraju, Opći je sud zaključio da je SRB pravilno smatrao da ESB-ovo oduzimanje instituciji odobrenja za rad tijekom razdoblja doprinosa nije toj instituciji davalo pravo na povrat iznosa plaćenih na ime uredno primljenih *ex ante* doprinosa.

Presuda od 6. listopada 2021., Ukrselhosprom PCF i Versobank/ESB (T-351/18 i T-584/18, u žalbenom postupku¹⁴⁸, [EU:T:2021:669](#))

Versobank AS kreditna je institucija sa sjedištem u Estoniji, čiji je glavni dioničar Ukrselhosprom PCF LLC.

Versobank je, kao manje značajna kreditna institucija, bio predmet bonitetnog nadzora Finantsinspektsioon (FSA, Estonija), koji je djelovao u svojstvu nacionalnog nadležnog tijela¹⁴⁹. To je tijelo bilo nadležno i za nadzor poštovanja pravila u području sprečavanja pranja novca i financiranja terorizma (u daljnjem tekstu: SPN/FT).

Od 2015. FSA je opetovano utvrđivao povrede Versobanka povezane, s jedne strane, s nedjelotvornošću njegova sustava u području SPN/FT-a u upravljanju rizicima koji proizlaze iz njegova poslovnog modela i, s druge strane, s neprikladnošću njegovih sustava upravljanja primijenjenih u tom području. Nakon što je proveo nadzor na licu mjesta i Versobanku uputio više zahtjeva za postupanje u skladu s regulatornim zahtjevima, FSA je donio uputu kojom mu je naložio da odmah ispravi manjkove otkrivene prilikom tog nadzora i od njega zahtijevao da poduzme određene mjere.

Nakon drugih nadzora na licu mjesta FSA je utvrdio da Versobank još nije postupio u skladu sa svim obvezama predviđenima navedenom uputom te je zaključio da je potrebno provesti temeljitu istragu. Tako je utvrdio teške i ozbiljne povrede zakonodavstva u području SPN/FT-a.

Europska središnja banka (ESB) primila je 8. veljače 2018. od FSA-a prijedlog za oduzimanje odobrenja za rad Versobanka¹⁵⁰. ESB je 26. ožujka 2018. donio odluku o oduzimanju odobrenja za pružanje bankovnih usluga tog društva te ju je dostavio Versobanku¹⁵¹.

Nastavno na zahtjev koji je podnio Ukrselhosprom PCF u pogledu revizije odluke ESB-a od 26. ožujka 2018., upravno vijeće ESB-a donijelo je odluku od 17. srpnja 2018.¹⁵², kojom je stavljena izvan snage i zamijenjena odluka od 26. ožujka 2018.

Opći sud, zasjedajući u proširenom sastavu, obustavio je postupak u predmetu T-351/18. Usto, on je u predmetu T-584/18 u cijelosti odbio tužbu društava Ukrselhosprom PCF i Versobank.

148| Predmet C-803/21 P, *Versobank/ESB*

149| Uredba Vijeća (EU) br. 1024/2013 od 15. listopada 2013. o dodjeli određenih zadaća Europskoj središnjoj banci u vezi s politikama bonitetnog nadzora kreditnih institucija (SL 2013., L 287, str. 63.), članak 2. stavak 2. i članak 6. (u daljnjem tekstu: Temeljna uredba o SSM-u)

150| Uredba ESB-a (EU) br. 468/2014 od 16. travnja 2014. o uspostavljanju okvira za suradnju unutar Jedinog nadzornog mehanizma između [ESB-a] i nacionalnih nadležnih tijela te s nacionalnim imenovanim tijelima (SL 2014., L 141, str. 1.), članak 80. (u daljnjem tekstu: Okvirna uredba o SSM-u)

151| Odluka Europske središnje banke ECB/SSM/2018-EE-1 WHD-2017-0012 od 26. ožujka 2018. o oduzimanju odobrenja Versobanka AS za pružanje bankovnih usluga (u daljnjem tekstu: odluka od 26. ožujka 2018.)

152| Odluka ECB/SSM/2018-EE-2 WHD-2017-0012 Europske središnje banke (ESB) od 17. srpnja 2018. kojom se zamjenjuje prvotna odluka ESB-a od 26. ožujka 2018. o oduzimanju odobrenja Versobanka za pružanje bankovnih usluga (u daljnjem tekstu: odluka od 17. srpnja 2018.)

Ocjena Općeg suda

Na prvom mjestu, Opći sud utvrdio je da se obustavlja postupak po tužbi koja je podnesena u predmetu T-351/18, a kojom se zahtijevalo poništenje odluke od 26. ožujka 2018.

S tim u vezi, nakon što je podsjetio na doseg i tijek postupka upravnog preispitivanja odluka ESB-a¹⁵³, Opći je sud naglasio da odluka donesena nakon tog preispitivanja ima retroaktivan učinak od trenutka kada je prvotna odluka počela proizvoditi učinke, neovisno o rezultatu navedenog preispitivanja. Stoga zamjena prvotne odluke odlukom koja je istovjetna ili izmijenjena nakon postupka preispitivanja uključuje konačno prestajanje postojanja prvotne odluke u pravnom poretku.

U predmetnom je slučaju Opći sud istaknuo da je odluka od 17. srpnja 2018. donesena nakon upravnog preispitivanja odluke od 26. ožujka 2018. te da ima sadržaj istovjetan potonjoj odluci. Stoga je odlukom od 17. srpnja 2018. ESB zamijenio odluku od 26. ožujka 2018. s retroaktivnim učinkom *ex tunc*, a nije samo stavio izvan snage potonju odluku *ex nunc*. Slijedom toga, Ukrselhosprom PCF i Versobank više nemaju nikakav interes za poništenje odluke od 26. ožujka 2018. te je tužba protiv tih akata bespredmetna.

Na drugom mjestu, odlučujući o tužbi koju su podnijela društva Ukrselhosprom PCF i Versobank u predmetu T-584/18, Opći sud potvrđuje, kao prvo, ESB-ovu nadležnost za oduzimanje odobrenja za rad kreditne institucije i konkretnije za donošenje odluke od 17. srpnja 2018. Tako je pojasnio da odluka kojom se utvrđuje da sanacija nije u javnom interesu, poput one koju je donio FSA djelujući kao nacionalno sanacijsko tijelo, ni na koji način ne sprječava ESB da zatim donese odluku o oduzimanju odobrenja za rad. Usto, supostojanje jedinstvenog nadzornog mehanizma (SSM) i jedinstvenog sanacijskog mehanizma (SRM), koji dijele istu zadaću zaštite stabilnosti i sigurnosti financijskog sustava Unije, ne može se razumjeti tako kao da isključuje mogućnost da tijelo nadležno u području bonitetnog nadzora, u predmetnom slučaju ESB, povuče odobrenje za rad ako ne postoje uvjeti za donošenje sanacijske mjere, odnosno kada ne postoji rizik da predmetna institucija neće moći uspješno poslovati.

Kao drugo, Opći sud potvrđuje ESB-ovu nadležnost za donošenje odluke o oduzimanju odobrenja za rad zbog povrede obveza u području SPN/FT-a, pri čemu podsjeća na to da je oduzimanje odobrenja za rad predviđeno i u slučaju kada ta kreditna institucija ne poštuje navedene obveze¹⁵⁴. Stoga Opći sud smatra da je FSA utvrdio činjenice koje čine povrede zakonodavstva u području SPN/FT-a a da pritom nije povrijedio raspodjelu nadležnosti između nacionalnih nadležnih tijela država članica sudionica i ESB-a u okviru SSM-a, i da je za pravnu ocjenu toga opravdavaju li te činjenice oduzimanje odobrenja za rad te ocjenu proporcionalnosti bio nadležan ESB.

Kao treće, Opći sud utvrđuje da je postupak obavješćivanja, takozvani „sustav jedinstvene putovnice” obvezujući¹⁵⁵. Tako on podsjeća na to da kreditna institucija koja želi osnovati podružnicu na području druge države članice obavješćuje nadležna tijela svoje matične države članice¹⁵⁶. Osim toga, Opći sud pojašnjava

153| Kako su opisani u članku 24. stavcima 1. i 7. Temeljne uredbe o SSM-u.

154| Direktiva 2013/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima, izmjeni Direktive 2002/87/EZ te stavljanju izvan snage direktiva 2006/48/EZ i 2006/49/EZ (SL 2013., L 176, str. 338.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 14., str. 105. i ispravak SL 2017., L 20, str. 1.), članak 67.

155| Direktiva 2013/36, članak 39.

156| Direktiva 2013/36, članak 35.

da to što postupak obavješćivanja nije puko formalan proizlazi, s jedne strane, iz ovlasti nadležnog tijela matične države članice da odbije dostaviti navedene informacije nacionalnom nadležnom tijelu države domaćina i, s druge strane, iz margine kojom raspolaže prvonavedeno tijelo prilikom ocjene tih informacija.

Kao četvrto, odlučujući o povredi načela proporcionalnosti, Opći sud smatra da u predmetnom slučaju mjera oduzimanja odobrenja za rad nije prekoračila ono što je prikladno i nužno za postizanje ciljeva prestanka povreda koje je počinio Versobank. Usto, on osobito pojašnjava da mogućnosti samolikvidacije i prodaje drugom ulagaču nisu činile mjere alternativne oduzimanju odobrenja za rad radi postizanja ciljeva koje je ESB zakonito nastojao ostvariti.

Kao peto, Opći sud odbija argumente koji se temelje na povredi načela jednakog postupanja i nediskriminacije zbog nepostojanja komparativne analize između povreda koje se pripisuju Versobanku i onih koje je počinila druga kreditna institucija. Naime, prema mišljenju Općeg suda, takva analiza nije nužna radi pobijanja bilo koje nezakonite radnje koju je počinila fizička ili pravna osoba.

Kao šesto i posljednje, Opći sud odbija argumente koji se temelje na povredi prava društva Ukrselhosprom PCF na pristup spisu. Odlučujući, s jedne strane, o prvom zahtjevu za pristup spisu, Opći sud ističe da ESB nije počinio nikakvu pogrešku time što nije dopustio taj pristup s obzirom na to da to društvo nije bilo zainteresirana stranka¹⁵⁷ u trenutku podnošenja navedenog zahtjeva. S druge strane, odlučujući o drugom zahtjevu za pristup koji je podnesen u okviru postupka preispitivanja, Opći sud naglašava da je Administrativni odbor za preispitivanje prihvatio taj tužiteljev zahtjev u njegovu svojstvu podnositelja zahtjeva za preispitivanje¹⁵⁸.

X. Javna nabava koju provode Unijine institucije

Presuda od 21. travnja 2021., *Intering i dr./Komisija (T-525/19, EU:T:2021:202)*¹⁵⁹

Europska unija, koju zastupa Europska komisija, objavila je 19. ožujka 2019. obavijest o nadmetanju koja se odnosi na postupak javne nabave za dodjelu ugovora u svrhu smanjenja prašine i dušikovih oksida iz jedinica B1 i B2 termoelektrane Kosovo B¹⁶⁰ (u daljnjem tekstu: obavijest o nadmetanju). Tužitelji, četiri trgovačka društva, osnovali su konzorcij i izrazili interes za sudjelovanje u ograničenom postupku javne nabave o kojem je riječ.

Komisija je 7. lipnja 2019. obavijestila tužitelje da njihov zahtjev za sudjelovanje nije ušao u predodabir jer ne ispunjava kriterije navedene u točki 17.2. podtočkama (a) i (c) obavijesti o nadmetanju glede kriterija za odabir i dodjelu koji se odnose na tehničku i stručnu sposobnost natjecatelja (u daljnjem tekstu: odluka od 7. lipnja 2019.). Naime, u skladu s navedenom točkom 17.2. podtočkom (a), natjecatelj je u posljednjih osam godina morao dovršiti najmanje jedan projekt jednake naravi i složenosti u elektranama na lignit nominalne električne

¹⁵⁷ | Temeljna uredba o SSM-u, članak 22. stavak 2.; Okvirna uredba o SSM-u, članci 26. i 32.

¹⁵⁸ | Odluka 2014/360/EU od 14. travnja 2014. o osnivanju Administrativnog odbora za preispitivanja i njegov[im] pravil[ima] postupanja (SL 2014., L 175, str. 47.), članak 20.

¹⁵⁹ | Vidjeti u pogledu zahtjeva za privremenu pravnu zaštitu u pogledu postupka javne nabave koji provode Unijine institucije i rješenje od 26. svibnja 2021., *OHB System/Komisija* (T-54/21 R, neobjavljeno, [EU:T:2021:292](#)), koje je prikazano u dijelu „XIV. 3. Javna nabava koju provode Unijine institucije“.

¹⁶⁰ | EuropeAid/140043/DH/WKS/XK

snage od najmanje 200 megavata (MW), koji obuhvaća određene kategorije, točno navedene u toj obavijesti. U skladu s navedenom točkom 17.2. podtočkom (c), u slučaju ponude koju je dao zajednički pothvat ili konzorcij, njegov glavni član mora biti sposoban vlastitim sredstvima izvršiti najmanje 40 % radova iz ugovora.

Komisija je 30. srpnja 2019. tužitelje obavijestila, s jedne strane, da je odluka od 7. lipnja 2019. poništena zbog toga što kriterij za odabir iz točke 17.2. podtočke (c) obavijesti o nadmetanju nije bio dovoljno jasan, što je posljedično dovelo do njegova uklanjanja iz kriterija za odabir, te da je, s druge strane, njihov zahtjev za sudjelovanje ponovno odbijen (u daljnjem tekstu: odluka od 30. srpnja 2019.). Naime, utvrđeno je da se u njihovoj prijavi, među ostalim, ne nalazi ni jedan dokaz o tome da je ispunjen kriterij tehničke i stručne sposobnosti iz točke 17.2. podtočke (a) te obavijesti.

Ugovor je 18. listopada 2019. konačno dodijeljen drugom konzorciju (u daljnjem tekstu: odluka od 18. listopada 2019.). Slijedom toga, tužitelji su podnijeli tužbu kojom su tražili poništenje odluke od 30. srpnja 2019. o neprihvatanju njihova zahtjeva za sudjelovanje u ograničenom postupku javne nabave o kojem je riječ i repliku kojom su tražili poništenje odluke od 18. listopada 2019. o dodjeli navedenog ugovora.

Svojom presudom Opći sud djelomično prihvaća tužbu tužiteljâ i poništava odluku Komisije od 30. srpnja 2019. s obrazloženjem da je Komisija, uklanjanjem kriterija iz točke 17.2. podtočke (c) obavijesti o nadmetanju, pri čemu je nastavila provedbu postupka javne nabave, povrijedila obveze koje ima na temelju načela jednakog postupanja i obveze transparentnosti koja iz njega proizlazi. Opći sud stoga je u toj presudi prvi put odlučio da javni naručitelj ne može, kad poništi odluku koja se odnosi na kriterij za odabir, valjano nastaviti postupak javne nabave i izostaviti taj kriterij a da pritom ne povrijedi navedena načela. To pravilo, koje je već postojalo za kriterije dodjele, od sada vrijedi i za kriterije za odabir.

Općena Općeg suda

Kao prvo, što se tiče argumenta koji su istaknuli tužitelji, prema kojem Komisija nije podnijela odgovor na tužbu u za to određenim rokovima, Opći sud utvrđuje da navod tužiteljâ proizlazi iz njihove zabune u pogledu datuma podnošenja odgovora na tužbu tajništvu Općeg suda, s jedne strane, i njegove dostave tužiteljima, s druge strane. Opći sud u tom pogledu ističe da iz elemenata spisa proizlazi da je navedeni odgovor podnesen tajništvu Općeg suda 8. listopada 2019.¹⁶¹ i stoga u roku od dva mjeseca¹⁶², koji je produljen rokom zbog udaljenosti¹⁶³. Stoga je s pravom nastavljen postupak provođenjem njegova pisanog dijela.

Kao drugo, što se tiče zahtjeva za poništenje odluke od 18. listopada 2019. koji su tužitelji istaknuli u svojoj replici, Opći sud podsjeća na to da se postupak pred Sudom Europske unije pokreće pisanom tužbom upućenom tajniku, a ne, kao u ovom slučaju, podnošenjem akta u okviru postupka koji je već u tijeku¹⁶⁴. U tom pogledu, Opći sud pojašnjava da su tužitelji, u slučaju da su namjeravali samo izmijeniti svoj tužbeni zahtjev kako bi njime obuhvatili i navedenu odluku, dužni odrediti predmet spora i iznijeti svoj tužbeni zahtjev

161 | Članak 6. Odluke Općeg suda od 11. srpnja 2018. o podnošenju i dostavi postupovnih akata putem aplikacije e-Curia

162 | Članak 81. stavak 1. Poslovnika Općeg suda

163 | Članak 60. Poslovnika Općeg suda

164 | Članak 21. Statuta Suda Europske unije, koji se na Opći sud primjenjuje na temelju njegova članka 53.

u aktu kojim se pokreće postupak¹⁶⁵. Naime, podložno postojanju određenih okolnosti¹⁶⁶, u obzir se može uzeti samo tužbeni zahtjev iznesen u aktu kojim se pokreće postupak, a osnovanost tužbe treba ispitati samo s obzirom na taj tužbeni zahtjev.

U tom pogledu, nakon što je ispitao je li zahtjev za poništenje odluke od 18. listopada 2019. obuhvaćen takvim okolnostima, Opći sud ističe da navedena odluka, iako je donesena nakon podnošenja ove tužbe, ne zamjenjuje niti mijenja odluku od 30. srpnja 2019. Stoga, Opći sud navodi da tužitelji ne mogu u fazi replike prilagoditi svoj tužbeni zahtjev kako bi se on odnosio i na odluku od 18. listopada 2019. te pritom smatra da je zahtjev za njezino poništenje očito nedopušten.

Kao treće, što se tiče tužbe podnesene protiv odluke od 30. srpnja 2019., Opći sud ističe da načela jednakog postupanja i transparentnosti postupaka javne nabave podrazumijevaju da se javni naručitelj tijekom cijelog postupka mora držati istog tumačenja kriterija za dodjelu ugovora i da ih ne može mijenjati tijekom postupka. Iz toga slijedi da javni naručitelj ne može, kad poništi odluku koja se odnosi na kriterij dodjele, valjano nastaviti postupak javne nabave i izostaviti taj kriterij a da pritom ne povrijedi načela jednakog postupanja i transparentnosti jer bi to dovelo do izmjene kriterija koji se primjenjuju na postupak o kojem je riječ.

U tom pogledu Opći sud ističe da se navedena načela primjenjuju *mutatis mutandis* na kriterije za odabir. Naime, iako su kriteriji za odabir koji se primjenjuju tijekom prve faze ograničenog postupka objektivnije prirode jer ne podrazumijevaju ponderiranje, uklanjanje jednog od navedenih kriterija tijekom postupka javne nabave ipak može imati posljedice i biti protivno načelu jednakog postupanja. Stoga takvo uklanjanje utječe na svakog natjecatelja koji je sudjelovao u postupku javne nabave, a koji je isključen iz nastavka postupka zbog toga što nije ispunjavao kriterij za odabir koji je kasnije uklonjen. Isto tako, navedeno uklanjanje utječe na položaj svakog potencijalnog natjecatelja koji nije sudjelovao u postupku javne nabave, pogotovo zbog toga što je smatrao da ne može ispuniti kriterij koji je kasnije bez njegova znanja uklonjen.

Stoga Opći sud utvrđuje da je Komisija, uklanjanjem kriterija iz točke 17.2. podtočke (c) obavijesti o nadmetanju i istodobnim nastavljanjem provedbe postupka javne nabave, povrijedila obveze koje ima na temelju načela jednakog postupanja i obveze transparentnosti koja iz njega proizlazi.

Slijedom toga, Opći sud djelomično prihvaća tužbu tužiteljâ i poništava odluku od 30. srpnja 2019. o neprihvatanju njihova zahtjeva za sudjelovanje u ograničenom postupku javne nabave koji se odnosi na poziv na nadmetanje o kojem je riječ.

XI. Arbitražna klauzula

Presuda od 24. veljače 2021., *Universität Koblenz-Landau/EACEA (T-108/18, u žalbenom postupku*¹⁶⁷, [EU:T:2021:104](#))

Universität Koblenz-Landau (Sveučilište u Koblenz-Landauu, Njemačka) (u daljnjem tekstu: tužitelj) javna je njemačka visokoškolska ustanova.

¹⁶⁵| Članak 76. Poslovnika Općeg suda

¹⁶⁶| Članak 86. Poslovnika Općeg suda

¹⁶⁷| Predmet C-288/21 P, *Universität Koblenz-Landau/ EACEA*

Tužitelj je 2008. i 2010., u okviru programâ Europske unije za suradnju s trećim zemljama s ciljem osuvremenjivanja sustava visokog obrazovanja tih zemalja, potpisao tri sporazuma o dodjeli bespovratnih sredstava. Prvi su potpisali tužitelj, kao jedini korisnik, i Europska komisija. Potonja dva sporazuma potpisali su pak tužitelj, kao koordinator i sukorisnik, i Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizualnu djelatnosti i kulturu (EACEA). EACEA je tužitelju na temelju tih triju sporazuma isplatila bespovratna sredstva.

Dvama dopisima od 21. prosinca 2017., s jedne strane, i od 7. veljače 2018., s druge strane, EACEA je tužitelja obavijestila da je odlučila ostvariti puni ili djelomični povrat bespovratnih sredstava. Ukupni iznos zatražen na temelju triju sporazuma iznosio je 1 795 826,30 eura.

Tužitelj je 2018. podnio tužbu povodom zahtjeva na temelju članka 263. UFEU-a i za poništenje dvaju EACEA-inih dopisa u vezi s iznosima isplaćenima tužitelju u okviru sporazumâ o dodjeli bespovratnih sredstava.

U prilog osnovanosti svoje tužbe tužitelj se osobito pozvao na tri tužbena razloga od kojih se prvi temelji na povredi prava na saslušanje, drugi na „nepravilnoj primjeni europskog prava” i treći na nedostatku u obrazloženju. Svojom presudom Opći sud, odlučujući u proširenom sastavu, odbija tužbu i pritom, među ostalim, daje pojašnjenja o mogućnosti pozivanja na pravo na saslušanje i obvezu obrazlaganja u okviru spora ugovorne prirode te ispituje usklađenost povrata punog iznosa bespovratnih sredstava s odredbama financijske uredbe koja se primjenjuje.

Ocjena Općeg suda

Nakon što je proglasio nedopuštenim zahtjev za poništenje zbog nepostojanja akta koji se može pobijati u smislu članka 263. UFEU-a i preinačio tužbu na način da se temelji na članku 272. UFEU-a, s ciljem utvrđenja da potraživanja koja se zahtijevaju na temelju sporazumâ o dodjeli bespovratnih sredstava ne postoje, Opći sud zajedno ispituje prvi i treći tužbeni razlog.

U tom pogledu odbija EACEA-in argument u skladu s kojim se na pravo na saslušanje i obvezu obrazlaganja ne može valjano pozvati u okviru spora ugovorne prirode. Naime, ta su prava propisana u članku 41. stavku 2. točkama (a) i (c) Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja), koja je dio primarnog prava. U skladu sa sudskom praksom Suda i Općeg suda, temeljna su prava iz Povelje namijenjena uređenju izvršenja ovlasti koje su povjerene institucijama Unije, uključujući u ugovornom okviru, među ostalim pri izvršavanju ugovora. Usto, Opći sud podsjeća na to da, ako se, kao u ovom slučaju, arbitražnom klauzulom navedenom u ugovoru sudu Unije dodijeli nadležnost za odlučivanje o sporovima u vezi s tim ugovorom, taj će sud biti nadležan, neovisno o primjenjivom pravu predviđenom u navedenom ugovoru, za ispitivanje mogućih povreda Povelje i općih načela prava Unije.

Kad je riječ o eventualnoj povredi prava na saslušanje, Opći sud provjerava je li EACEA tužitelju zajamčila mogućnost da na smislen i djelotvoran način iznese svoje stajalište prije nego što mu je dostavila sporne dopise i obavijest o terećenju izdanu na temelju prvog sporazuma o dodjeli bespovratnih sredstava. Opći sud podsjeća na to da su, u skladu sa sudskom praksom Suda, institucije, tijela, uredi i agencije Unije dužni, među ostalim i u skladu sa zahtjevima načela dobre uprave, poštovati načelo kontradiktornosti u postupku revizije, kao što je onaj u predmetnom slučaju. Ti subjekti moraju prikupiti sve relevantne informacije, osobito one koje im njihov suugovaratelj može pružiti, prije nego što odluče ostvarivati povrat.

U tom pogledu Opći sud ističe da je EACEA dostavila tužitelju relevantne dokumente i da ga je obavijestila o svojoj namjeri povrata bespovratnih sredstava o kojima je riječ zbog potencijalno sustavne i ponavljajuće prirode odnosno težine nepravilnosti utvrđenih u okviru revizije. Nakon što je utvrdio da je tužitelj bio pozvan iznijeti svoje stajalište o utvrđenjima revizora i da je on to zapravo detaljno učinio, Opći sud odbija tužbeni razlog koji se temelji na povredi prava na saslušanje kao neosnovan.

Što se tiče eventualne povrede obveze obrazlaganja, Opći sud podsjeća na to da je akt dostatno obrazložen ako je donesen u kontekstu koji dotični adresat poznaje i koji mu omogućuje da razumije doseg mjere donesene u odnosu na njega. Opći sud utvrđuje da se predmetnim dopisima jasno određuje pravna osnova planiranog povrata i da je opsežna prepiska između stranaka tužitelju omogućila da razumije razloge zbog kojih je EACEA odlučila zatražiti predmetni povrat i način na koji su utvrđeni iznosi za povrat. U tom se pogledu EACEA oslonila na završno izvješće o reviziji, u kojem su se uzele u obzir sve tužiteljeve primjedbe i dokazi koje je podnio, ispitalo ih se i pojedinačno odbilo, pri čemu su u svakom navratu objašnjeni razlozi zbog kojih se tim primjedbama ili dokazima ne dovode u pitanja utvrđenja do kojih su došli revizori. Stoga Opći sud odbija i taj tužbeni razlog kao neosnovan.

Osim toga, Opći sud odbija tužbeni razlog koji se temelji na nepravilnoj primjeni europskog prava, a kojim tužitelj navodi da ni sporni sporazumi ni pravo Unije ne omogućavaju EACEA-i potpuni povrat iznosa koji su mu isplaćeni u okviru spornih sporazuma. Nakon ispitivanja ugovornih odredaba i relevantnih odredaba financijskih uredaba koje se primjenjuju, kako ih tumači sud Unije, u skladu s njihovim tekstovima, utvrđuje da one načelno ne sprečavaju EACEA-u da izvrši povrat punih iznosa isplaćenih tužitelju na temelju spornih sporazuma.

Presuda od 10. studenoga 2021., Jenkinson/Vijeće i dr. (T-602/15 RENV, u žalbenom postupku¹⁶⁸, [EU:T:2021:764](#))

Tužitelj, irski državljanin, bio je zaposlen od kolovoza 1994. do studenoga 2014. u tri međunarodne misije Europske unije s kratkim prekidima između razdoblja zaposlenja u okviru svake od navedenih misija na temelju uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme (u daljnjem tekstu: ugovori o radu na određeno vrijeme). Naposljedku je između travnja 2010. i studenoga 2014. bio zaposlen kao član međunarodnog osoblja u Misiji Eulex Kosovo, koja je bila uspostavljena u okviru zajedničke vanjske i sigurnosne politike (ZVSP) radi upravljanja međunarodnom krizom. Njegov jedanaesti i posljednji ugovor o radu na određeno vrijeme nije bio obnovljen nakon 14. studenoga 2014. zbog odluke o restrukturiranju te misije koja je podrazumijevala ukidanje njegova radnog mjesta.

Tužitelj je u listopadu 2015. Općem sudu podnio tužbu protiv Vijeća Europske unije, Europske komisije, Europske službe za vanjsko djelovanje kao i protiv Misije Eulex Kosovo (u daljnjem tekstu: tuženici). Tom tužbom on je u biti zahtijevao:

- kao prvo, prekvalifikaciju svih uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme u jedan ugovor o radu na neodređeno vrijeme (u daljnjem tekstu: ugovor o radu na neodređeno vrijeme) i naknadu ugovorne štete pretrpljene zbog zlouporabe uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme i zbog nezakonitog razvrgnuća tako prekvalificiranog ugovora o radu na neodređeno vrijeme (u daljnjem tekstu: prvi dio tužbenog zahtjeva);
- kao drugo, naknadu izvanugovorne štete koju je pretrpio jer nije bio zaposlen u skladu s propisima koji se primjenjuju na osoblje Unije (u daljnjem tekstu: drugi dio tužbenog zahtjeva); i
- kao treće i podredno, naknadu pretrpljene štete zbog toga što su tuženici u okviru ugovornog odnosa koji su mu nametnuli povrijedili brojna opća načela prava Unije (u daljnjem tekstu: treći dio tužbenog zahtjeva).

168 | Predmet C-46/22 P, *Jenkinson/Vijeće i dr.*

Rješenjem od 9. studenoga 2016.¹⁶⁹ Opći sud odbacio je tužbu zbog očite nenadležnosti za odlučivanje o prvom i drugom dijelu tužbenog zahtjeva te zbog očite nedopuštenosti trećeg dijela tužbenog zahtjeva. Međutim, Sud je presudom od 5. srpnja 2018.¹⁷⁰, donesenom povodom tužiteljeve žalbe, ukinuo to rješenje i vratio predmet Općem sudu na ponovno odlučivanje.

Opći sud u svojoj se presudi donesenoj nakon tog vraćanja predmeta proglašava nadležnim za odlučivanje o trima dijelovima tužbenog zahtjeva, ali ipak opet odbija tužbu kao djelomično neosnovanu i odbacuje kao djelomično nedopuštenu. Opći sud u toj presudi odlučuje, s jedne strane, o opsegu nadležnosti suda Unije s obzirom na arbitražnu klauzulu i, s druge strane, o pitanju koji su sustav i pravo primjenjivi na ugovore o zapošljavanju međunarodnog civilnog osoblja međunarodnih misija Unije.

Ocjena Općeg suda

Prije svega, Opći sud potvrđuje svoju nadležnost za odlučivanje u sporu.

Što se tiče prvog dijela tužbenog zahtjeva, koji se u biti odnosi na prekvalifikaciju svih uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme u jedan ugovor o radu na neodređeno vrijeme i na naknadu povezane ugovorne štete, Opći sud utvrđuje da njegova nadležnost proizlazi iz arbitražne klauzule, u smislu članka 272. UFEU-a, sadržane u posljednjem tužiteljevu ugovoru o radu na određeno vrijeme, kojom se određuje nadležnost suda Unije za sve sporove koji se odnose na ugovor. Konkretno, Opći sud smatra da se ta nadležnost odnosi i na ispitivanje ugovora o radu na određeno vrijeme koji su prethodili posljednjem ugovoru, iako oni nisu sadržavali takvu arbitražnu klauzulu, s obzirom na to da su tužitelji zahtjevi povezani s jedinstvenim i trajnim radnim odnosom koji se temelji na uzastopnim ugovorima o radu na određeno vrijeme, pri čemu zahtjevi također proizlaze iz posljednjeg ugovora o radu na određeno vrijeme.

Što se tiče drugog i trećeg dijela tužbenog zahtjeva, koji se u biti odnose na moguću izvanugovornu odgovornost tuženikâ za upravljanje osobljem u pogledu operacija „na terenu”, što uključuje zapošljavanje međunarodnog civilnog osoblja međunarodnih misija Unije, nadležnost Općeg suda da o tome odlučuje proizlazi iz općih odredaba UFEU-a kojima se sudu Unije dodjeljuje nadležnost za sporove u području izvanugovorne odgovornosti¹⁷¹.

Nadalje, tijekom ispitivanja osnovanosti prvog dijela tužbenog zahtjeva Opći sud najprije podsjeća na to da on, s obzirom na arbitražnu klauzulu kojom se određuje njegova nadležnost, treba odlučiti o zahtjevu za prekvalifikaciju jedanaest ugovora o radu na određeno vrijeme sklopljenih s Misijom Eulex Kosovo u skladu s nacionalnim materijalnim radnim pravom koje se primjenjuje na navedene ugovore, uz poštovanje općih načela prava Unije, osobito zabrane zlouporabe prava. Radi određivanja mjerodavnog prava Opći sud primjenjuje pravila međunarodnog privatnog prava i, osobito, odredbe Uredbe Rim I¹⁷².

169| Rješenje od 9. studenoga 2016., *Jenkinson/Vijeće i dr.* (T-602/15, [EU:T:2016:660](#))

170| Presuda od 5. srpnja 2018., *Jenkinson/Vijeće i dr.* (C-43/17 P, [EU:C:2018:531](#))

171| Vidjeti članak 268. UFEU-a u vezi s člankom 340. drugim stavkom UFEU-a.

172| Uredba (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) (SL 2008., L 177, str. 6.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 109. i ispravci SL 2015., L 66, str. 22. i SL 2019., L 149, str. 85.)

Ispitujući zatim jedanaest ugovora o radu na određeno vrijeme s obzirom na te odredbe, Opći sud zaključuje da na cijeli ugovorni odnos uspostavljen na temelju navedenih ugovora valja primijeniti irsko pravo. Naime, s jedne strane, što se tiče prvih devet ugovora o radu na određeno vrijeme, Opći sud utvrđuje da su primjenom pravila o stranačkom odabiru prava¹⁷³ ugovorne stranke kao mjerodavno nacionalno radno pravo odredile pravo zemlje podrijetla i stalne porezne rezidentnosti tužitelja prije njegova preuzimanja dužnosti u okviru misije, odnosno irsko pravo. S druge strane, što se tiče dvaju posljednjih ugovora o radu na određeno vrijeme koji nisu sadržavali odredbu u pogledu odabira mjerodavnog prava, Opći sud primjenjuje pravilo najuže povezanosti¹⁷⁴ koje ga navodi na zaključak da se na ta dva ugovora i dalje primjenjuje irsko pravo, s obzirom na to da je stvarni trajni radni odnos između stranaka već postojao od prvog od jedanaest ugovora o radu na određeno vrijeme i da su u skladu s posljednjim dvama ugovorima o radu na određeno vrijeme porezni sustav te sustavi socijalne sigurnosti i mirovinskog osiguranja kojima je podlijegao tužitelj bili uređeni irskim pravom.

Stoga, u skladu s irskim zakonodavstvom primjenjivim na ugovore o radu na određeno vrijeme¹⁷⁵, kojim se prenosi propis Unije u tom području¹⁷⁶, produljenje ugovora o radu na određeno vrijeme nakon najduljeg trajanja radnih odnosa pretpostavlja postojanje „objektivnih razloga” koji ga opravdavaju, a u slučaju da oni ne postoje, smatra se da je obnovljeni ugovor sklopljen na neodređeno vrijeme.

Doista, utvrdivši da je u ovom slučaju u trenutku sklapanja dvaju posljednjih predmetnih ugovora o radu na određeno vrijeme bilo prekoračeno najdulje trajanje dopušteno irskim zakonodavstvom, Opći sud ispituje jesu li postojali objektivni razlozi koji opravdavaju njihovo sklapanje. Opći sud u tom pogledu smatra da su okolnosti koje su svojstvene Misiji Eulex Kosovo, osobito privremenost njezina mandata koji se stalno mijenja u pogledu trajanja, sadržaja i financiranja, što nužno određuje i privremenost uvjeta zaposlenja njegova osoblja, objektivni razlozi koji opravdavaju primjenu spornih uzastopnih ugovora o radu na određeno vrijeme. Konkretno, kad je riječ o posljednjem ugovoru o radu na određeno vrijeme, Opći sud navodi da su uz prethodno navedene razloge postojali i drugi, još konkretniji i obrazloženiji objektivni razlozi koji su se odnosili na odluku o ukidanju tužiteljeva radnog mjesta zbog restrukturiranja misije, pri čemu se datum prestanka tog ugovora podudara s datumom predviđenim za to ukidanje. Opći sud iz toga zaključuje da je tužitelju ponuđeno sklapanje predmetnih ugovora o radu na određeno vrijeme a da pritom nije počinjena zlouporaba.

Slijedom toga, Opći sud odbija zahtjev za prekvalifikaciju ugovora o radu na određeno vrijeme u jedinstveni ugovor o radu na neodređeno vrijeme i, prema tome, i naknadni zahtjev za naknadu ugovorne štete.

Što se tiče drugog dijela tužbenog zahtjeva, kojim tužitelj u biti zahtijeva naknadu izvanugovorne štete koju je navodno pretrpio jer je bio zaposlen kao član međunarodnog civilnog osoblja na ugovornoj osnovi, a ne u okviru povoljnijeg sustava koji se primjenjivao na osoblje Unije upućeno u predmetnu misiju, Opći sud taj zahtjev također odbija kao neosnovan. U tom pogledu Opći sud smatra, među ostalim, da primarno pravo Unije koje se posebno odnosi na ZVSP i normativne odredbe koje se odnose na Misiju Eulex Kosovo čine pravnu osnovu koja omogućuje zapošljavanje tužitelja kao člana međunarodnog civilnog osoblja na ugovornoj osnovi kao i to da nije postojala diskriminacija ni nejednako postupanje prema tužitelju u odnosu na druge članove ugovornog osoblja te misije ili osoblja Unije koje je upućeno u tu misiju.

173| Vidjeti članak 8. stavak 1. Uredbe Rim I.

174| Vidjeti članak 8. stavak 4. Uredbe Rim I.

175| Protection of Employees (Fixed – Term Work) Act 2003 (Zakon iz 2003. o zaštiti zaposlenika (rad na određeno vrijeme))

176| Direktiva Vijeća 1999/70/EZ od 28. lipnja 1999. o Okvirnom sporazumu o radu na određeno vrijeme koji su sklopili ETUC, UNICE i CEEP (SL 1999., L 175, str. 43.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 4., str. 228.) kao i sam Okvirni sporazum koji se nalazi u njezinu prilogu

Naposljetku, budući da odbija posljednji dio tužbenog zahtjeva kao očito nedopušten zbog nedostatka jasnoće i preciznosti u pogledu postojanja dovoljno izravne uzročne veze između povreda koje su navodno počinili tuženici i navedene štete, Opći sud odbija tužbu u cijelosti.

XII. Pristup dokumentima institucija

1. Izuzeće koje se odnosi na zaštitu komercijalnih interesa

a) Zaštita autorskog prava

Presuda od 14. srpnja 2021., *Public.Resource.Org* i *Right to Know*/Komisija (T-185/19, u žalbenom postupku¹⁷⁷, [EU:T:2021:445](#))

Tužitelji, *Public. Org, Inc.* i *Right to Know CLG*, neprofitne su organizacije čija je primarna zadaća učiniti pravo slobodno dostupnim svim građanima. Oni su 25. rujna 2018. podnijeli Europskoj komisiji zahtjev za pristup četirima usklađenim normama koje je donio Europski odbor za normizaciju (CEN) i koje se odnose osobito na sigurnost igračkaka¹⁷⁸.

Komisija je odbila zahtjev za pristup s obrazloženjem da su te norme zaštićene autorskim pravom. Odbijanje se temeljilo na članku 4. stavku 2. prvoj alineji Uredbe br. 1049/2001¹⁷⁹ na temelju kojeg pristup dokumentu treba odbiti ako bi njegovo otkrivanje ugrozilo zaštitu komercijalnih interesa fizičke ili pravne osobe, uključujući intelektualno vlasništvo, osim ako za njegovo otkrivanje postoji prevladavajući javni interes.

Opći sud odbija tužbu koju su podnijeli tužitelji i pojašnjava opseg nadzora koji institucije Unije trebaju provesti kako bi se utvrdio utjecaj na komercijalne interese koji proizlaze iz zaštite zatraženih dokumenata autorskim pravom.

Ocjena Općeg suda

Kao prvo, Opći sud smatra da tužitelji imaju interes za otkrivanje zatraženih usklađenih normi. U tom pogledu podsjeća na to da osoba kojoj je odbijen pristup dokumentu već samo zbog te činjenice ima interes za poništenje odluke o odbijanju. Usto, Opći sud ističe da mogućnost da se zatraženim usklađenim normama pristupi u određenim knjižnicama na licu mjesta ne utječe na pravni interes tužitelja jer takvim pristupom

¹⁷⁷| Predmet C-588/21 P, *Public.Resource.Org* i *Right to Know*/Komisija i dr.

¹⁷⁸| Riječ je o normi EN 71 – 5:2015., naslovljenoj „Sigurnost igračkaka – 5. dio; Kemijske igračke (oprema) koje se ne ubrajaju u eksperimentalnu opremu“, normi EN 71-4:2013, naslovljenoj „Sigurnost igračkaka – 4. dio: Eksperimentalna oprema za kemiju i srodne aktivnosti“, normi EN 71-12:2013 naslovljenoj „Sigurnost igračkaka – 12. dio: N-nitrozamini i prekursori nitrozamina“ i normi EN 12472:2005+A 1:2009 naslovljenoj „Metoda simulacije korištenja i korozije za određivanje oslobađanja nikla iz obloženih predmeta“.

¹⁷⁹| Uredba (EZ) br. 1049/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2001. o javnom pristupu dokumentima Europskog parlamenta, Vijeća i Komisije (SL 2001., L 145, str. 43.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 16., str. 70.)

ne ostvaruju u cijelosti ciljeve koje su namjeravali postići, a to je slobodan i besplatan pristup navedenim normama. Kad je riječ o naplatnom pristupu tim normama, Opći sud utvrđuje da ni on ne odgovara cilju koji žele postići tužitelji.

Kao drugo, Opći sud smatra da je Komisija poštovala doseg nadzora koji je bila dužna provesti prilikom primjene izuzeća koje se odnosi na zaštitu koja proizlazi iz autorskog prava.

Opći sud najprije navodi da je konačna odgovornost za pravilnu primjenu Uredbe br. 1049/2001 na instituciji kojoj je zahtjev za pristup upućen. U tom pogledu ističe da, ako ta institucija smatra da je jasno da se pristup dokumentu koji potječe od trećih strana mora odbiti zbog postojanja zaštite na temelju autorskog prava, ona podnositelju zahtjeva odbija pristup, a da se pritom ne mora savjetovati s trećom stranom od koje potječe dokument.

Nadalje, Opći sud naglašava da je autorsko pravo i dalje uvelike uređeno nacionalnim pravom i da opseg zaštite dodijeljene tim autorskim pravom uređuje isključivo zakonodavstvo države u kojoj se zahtijeva zaštita. Pojašnjava da je stoga na tijelu kojem je podnesen zahtjev za pristup dokumentima trećih osoba, kada se zahtijeva zaštita na temelju autorskog prava navedenih dokumenata, među ostalim, utvrditi objektivne i dosljedne indicije koje mogu potvrditi postojanje autorskog prava na koje se poziva treća strana o kojoj je riječ. Naime, takav nadzor odgovara zahtjevima svojstvenima podjeli nadležnosti između Unije i država članica u području autorskog prava.

Naposljetku, Opći sud ističe da je Komisija u ovom slučaju svoj zaključak o postojanju zaštite na temelju autorskog prava za zatražene usklađene norme temeljila na objektivnim i dosljednim indicijama koje mogu potkrijepiti postojanje autorskog prava navedenih normi koje ističe CEN. Usto, utvrđuje da Komisija nije počinila pogrešku time što je smatrala da je prag originalnosti potreban za zaštitu autorskim pravom bio dosegnut za predmetne usklađene norme.

Kao treće, Opći sud ističe da ni jedan prevladavajući javni interes nije opravdavao otkrivanje zatraženih usklađenih normi. U tom pogledu Opći sud naglašava da je na onome tko tvrdi da postoji prevladavajući javni interes da konkretno navede okolnosti koje opravdavaju otkrivanje predmetnih dokumenata. Međutim, tužitelji ističu opću tvrdnju prema kojoj usklađene norme čine dio „prava Unije“ koje bi trebalo biti slobodno i besplatno dostupno javnosti, a da ne objašnjavaju zbog čega bi takva razmatranja trebala prevladati nad zaštitom komercijalnih interesa CEN-a ili njegovih nacionalnih članova. Stoga Opći sud smatra točnom Komisijinu ocjenu prema kojoj javni interes osiguravanja funkcioniranja europskog normizacijskog sustava prevladava nad jamstvom slobodnog i besplatnog pristupa usklađenim normama. Usto, ističe da tužitelji ne opravdavaju zašto te norme treba podvrgnuti zahtjevu objavljivanja i pristupačnosti koji se veže uz „pravo“ s obzirom na to da te norme nisu obvezne i proizvode pravne učinke koji su s njima povezani samo u odnosu na zainteresirane osobe.

b) Istraživački projekt koji financira Unija

Presuda od 15. prosinca 2021., Breyer/REA (T-158/19, [EU:T:2021:902](#))

Europska izvršna agencija za istraživanje (REA) sklopila je 2016. s jednim konzorcijem sporazum o dodjeli bespovratnih sredstva o istraživačkom projektu na temelju Okvirnog programa Europske unije za istraživanja i inovacije Obzor 2020., koji je trebao pridonijeti upravljanju vanjskim granicama Unije. Tužitelj, fizička osoba, zahtijevao je na temelju Uredbe br. 1049/2001 pristup brojnim dokumentima koji su se odnosili na različite faze razvoja tog projekta, a koje su REA-i podnijeli članovi navedenog konzorcija. REA je dodijelila samo

djelomičan pristup zatraženim dokumentima, a opravdala je uskraćivanje punog pristupa primjenom izuzeća sadržanih u Uredbi br. 1049/2001, osobito izuzećem koje se odnosi na zaštitu komercijalnih interesa članova predmetnog konzorcija¹⁸⁰.

Odlučujući o tužbi protiv REA-ine odluke¹⁸¹ o dodjeli djelomičnog pristupa zatraženim dokumentima, Opći sud poništava tu odluku u dijelu u kojem njome REA, s jedne strane, nije sveobuhvatno ispitala zahtjev za pristup i, s druge strane, nije dodijelila pristup informacijama koje su sadržane u predmetnim dokumentima, a koje nisu obuhvaćene predmetnim izuzećem.

Ovaj je predmet omogućio Općem sudu da razvije i upotpuni svoju sudsku praksu o pristupu dokumentima u okviru istraživačkih projekata koje financira Unija te sudsku praksu o obvezi sveobuhvatnog ispitivanja zahtjeva za pristup od faze početnog zahtjeva. Usto, omogućio je Općem sudu da odgovori na dosad nepostavljena pitanja koja se osobito odnose na utjecaj Uredbe br. 1290/2013¹⁸² u okviru zahtjeva za pristup dokumentima koji je podnesen na temelju Uredbe br. 1049/2001 i na posljedice tužiteljeva postupanja koje se sastojalo u ishođenju, vlastitim sredstvima i prije nego što je Opći sud odlučio o tužbi, pristupa zatamnjenim dijelovima dokumenta u odnosu na koji mu je dodijeljen samo djelomičan pristup.

Ocjena Općeg suda

Uvodno, Opći sud utvrđuje da je, u predmetnom slučaju, REA povrijedila svoju obvezu sveobuhvatnog ispitivanja svih dokumenata na koje se odnosi zahtjev za pristup, s obzirom na to da se ta obveza ne primjenjuje samo tijekom obrade ponovnog zahtjeva za pristup, nego i tijekom obrade početnog zahtjeva za pristup. Konkretno, REA nije odlučila o početnom zahtjevu za pristup u dijelu u kojem se taj zahtjev odnosio na pristup dokumentima o odobrenju predmetnog projekta te je tako očito nanijela štetu ciljevima koji se nastoje postići Uredbom br. 1049/2001.

U tom kontekstu Opći sud ističe da je, s jedne strane, u svojem ponovnom zahtjevu za pristup tužitelj izričito naveo da se on nastavlja na njegov početni zahtjev za pristup koji se, među ostalim, odnosio na dokumente o odobrenju predmetnog projekta. Stoga na temelju nijedne okolnosti REA nije mogla pretpostaviti da je tužitelj u okviru svojeg ponovnog zahtjeva od toga odustao. S druge strane, u svojem ponovnom zahtjevu tužitelj nije bio obvezan izričito pobijati REA-ino neodlučivanje, u njezinoj početnoj odluci, o dijelu njegova početnog zahtjeva. Naime, to neodlučivanje dovelo je do toga da nije pokrenut drugi stupanj postupka u pogledu dokumenata obuhvaćenih tim neodlučivanjem. Usto, čak i kada u slučaju uskraćivanja pristupa osoba može podnijeti novi zahtjev za pristup, neodlučivanje o dijelu zahtjeva za pristup ne može se izjednačiti s uskraćivanjem pristupa. Stoga, mogućnost podnošenja novog zahtjeva za pristup ne može služiti tomu da ispravi to što predmetna institucija nije sveobuhvatno ispitala prvi zahtjev za pristup ili predstavljati argument za oduzimanje podnositelju zahtjeva mogućnosti pokretanja sudskog postupka.

180| Članak 4. stavak 2. prva alineja Uredbe br. 1049/2001

181| Odluka REA-e od 17. siječnja 2019. [ARES (2019) 266593] o djelomičnom pristupu dokumentima

182| Uredba (EU) br. 1290/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2013. o utvrđivanju pravila za sudjelovanje u Okvirnom programu za istraživanja i inovacije Obzor 2020. (2014. – 2020.) i širenje njegovih rezultata te stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1906/2006 (SL 2013., L 347, str. 81.)

Nadalje, Opći sud odlučuje o dosljednoj primjeni uredbi br. 1290/2013 i br. 1049/2001 u predmetnom slučaju. S tim u vezi, on pobliže određuje da pravilo predviđeno Uredbom br. 1290/2013, u skladu s kojim se dokumenti priopćeni kao povjerljivi u okviru mjere poput predmetnog projekta čuvaju kao povjerljivi¹⁸³, valja uzeti u obzir prilikom ispitivanja zahtjeva treće osobe za pristup tom dokumentu. Činjenica da su u predmetnom slučaju strane sporazuma kvalificirale dokument podnesen REA-i kao povjerljiv predstavlja indiciju da je njegov sadržaj osjetljiv s točke gledišta interesa članova konzorcija. Međutim, kvalifikacija dokumenata kao povjerljivih u okviru projekta ne može biti dovoljna da opravda primjenu izuzeća koje se odnosi na zaštitu komercijalnih interesa iz Uredbe br. 1049/2001. Stoga ta kvalifikacija ne lišava REA-u obveze da u okviru konkretnog i pojedinačnog ispitivanja zahtjeva za pristup tim dokumentima ispita jesu li oni djelomično ili u cijelosti obuhvaćeni tim izuzećem.

Zatim, nakon provjere toga je li REA konkretno i pojedinačno ispitala zatražene dokumente, Opći sud zaključuje da REA-ino uskraćivanje pristupa određenim informacijama sadržanima u nekima od tih dokumenata nije bilo opravdano zaštitom komercijalnih interesa članova konzorcija. Osobito je riječ o informacijama koje se odnose na opća pitanja koja se mogu nametnuti neovisno o konkretnom dizajnu sustava i projektu koji su izradili članovi konzorcija i koje se ne odnose na ocjene konkretnih pravnih i etičkih implikacija predmetnog projekta ili rješenja oblikovanih u razvoju tehnologija ili funkcionalnosti tog projekta.

Kad je riječ o zatraženim dokumentima ili dijelovima tih dokumenata u odnosu na koje je REA pravilno zaključila da su obuhvaćeni izuzećem koje se odnosi na zaštitu komercijalnih interesa članova konzorcija, Opći sud utvrđuje da tužitelj nije dokazao postojanje prevladavajućeg javnog interesa koji opravdava javno otkrivanje informacija obuhvaćenih tim izuzećem¹⁸⁴.

U tom kontekstu, osobito kada je odlučivao o javnom interesu za širenje rezultata projekata koji su financirani sredstvima Unije, Opći sud primjećuje da je taj interes osiguran uspostavom odredbi zakonodavstva i sporazuma koje se odnose na širenje rezultata projekata koji su financirani na temelju programa Obzor 2020. i da tužitelj nije dokazao potrebu širenja informacija obuhvaćenih predmetnim izuzećem. Kad je riječ o zakonodavnim odredbama, Opći sud pojašnjava da Uredba br. 1290/2013 predviđa obvezu sudionika u mjeri da šire rezultate projekta uz pridržaj određenih ograničenja i pravo pristupa institucija, tijela, ureda i agencija Unije te država članica informacijama o rezultatima koje su ostvarili ti sudionici¹⁸⁵.

Naposlijetku, Opći sud ističe da činjenica da je tužitelj vlastitim sredstvima ishodio pristup punoj verziji dokumenta koji mu je REA dostavila u djelomično zatamnjenoj verziji i objavio tu punu verziju na internetu ne dovodi u pitanje njegov interes za poništenje pobijane odluke u dijelu u kojem je REA uskratila pristup zatamnjenim dijelovima tog dokumenta. To postupanje ni na koji način ne utječe na zakonitost pobijane odluke po tom pitanju niti na sudski nadzor Općeg suda u tom pogledu.

Međutim, Opći sud pojašnjava da tužitelj time nije poštovao postupke predviđene pravom Unije koji se odnose na pristup dokumentima niti je čekao ishod spora kako bi saznao može li ili ne zakonito ishoditi pristup punoj verziji predmetnog dokumenta. Slijedom toga, uzima u obzir to tužiteljevo postupanje prilikom raspodjele troškova tako što mu nalaže plaćanje nepotrebnih troškova koje je prouzročio REA-i.

183] Članak 3. Uredbe br. 1290/2013

184] Na temelju članka 4. stavka 2. Uredbe br. 1049/2001, institucije uskraćuju pristup dokumentu ako bi njegovo otkrivanje ugrozilo, među ostalim, zaštitu komercijalnih interesa fizičke ili pravne osobe „osim ako za njegovo otkrivanje postoji prevladavajući javni interes“.

185] Članci 4., 43. i 49. Uredbe br. 1290/2013

2. Iznimka koja se odnosi na zaštitu povjerljivosti vijećanja ESB-ovih tijela

Presuda od 6. listopada 2021., *Aeris Invest/ESB*, (T-827/17, u žalbenom postupku¹⁸⁶, [EU:T:2021:660](#))

Tužitelj, *Aeris Invest Sàrl*, imao je dionice društva *Banco Popular Español, SA* (u daljnjem tekstu: *Banco Popular*), kreditne institucije sa sjedištem u Španjolskoj, na koje se primjenjuje izravan bonitetni nadzor Europske središnje banke (ESB)¹⁸⁷. ESB je 6. lipnja 2017., nakon savjetovanja s Jedinstvenim sanacijskim odborom (Odbor), napravio ocjenu propada li *Banco Popular* odnosno je li vjerojatno da će propasti¹⁸⁸. Upravni odbor društva *Banco Popular* istog je dana obavijestio ESB da je došao do zaključka da je vjerojatno da će banka propasti. Odbor je 7. lipnja 2017. donio odluku o sanacijskom programu za *Banco Popular*¹⁸⁹. Komisija je istog dana donijela Odluku 2017/1246¹⁹⁰ o potvrđivanju sanacijskog programa.

Između 19. lipnja i 2. kolovoza 2017. tužitelj je ESB-u u podnio tri zahtjeva za pristup dokumentima u skladu s Odlukom 2004/258¹⁹¹. ESB je 7. studenoga 2017. donio tri odluke kojima je odbio odobriti pristup zatraženim dokumentima. ESB je osobito istaknuo da su neki od tih dokumenata obuhvaćeni pretpostavkom povjerljivosti koja se temelji na različitim iznimkama od prava na pristup iz Odluke 2004/258.

Odlučujući u proširenom vijeću, Opći sud djelomično prihvaća tužiteljevu tužbu tako što poništava drugu pobijanu odluku u dijelu u kojem se njome odbija pristup ishodu glasovanja u Upravnom vijeću ESB-a, a u preostalom dijelu tužbu odbija. Ovaj predmet prvi put pruža Općem sudu priliku da odluči o priznavanju pretpostavke povjerljivosti na temelju iznimke od prava na pristup predviđene Odlukom 2004/258, koja se odnosi na zaštitu povjerljivosti informacija koje se kao takve štite na temelju prava Unije¹⁹². Usto, omogućava da se pojasni sudska praksa Suda kada je riječ o opsegu ESB-ove obveze obrazlaganja u slučaju kada primjenjuje iznimku od prava na pristup iz Odluke 2004/258 koja se odnosi na zaštitu javnog interesa povezanog s povjerljivosti vijećanja ESB-ovih tijela nadležnih za odlučivanje¹⁹³.

186| Predmet C-782/21 P, *Aeris Invest/ESB*

187| Na temelju Uredbe Vijeća (EU) br. 1024/2013 od 15. listopada 2013. o dodjeli određenih zadaća [ESB-u] u vezi s politikama bonitetnog nadzora kreditnih institucija (SL 2013., L 287, str. 63.)

188| U skladu s člankom 18. stavkom 1. drugim podstavkom Uredbe (EU) br. 806/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. srpnja 2014. o utvrđivanju jedinstvenih pravila i jedinstvenog postupka za sanaciju kreditnih institucija i određenih investicijskih društava u okviru jedinstvenog sanacijskog mehanizma i jedinstvenog fonda za sanaciju te o izmjeni Uredbe (EU) br. 1093/2010 (SL 2014., L 225, str. 1. i ispravak SL 2015., L 101, str. 62.)

189| Na temelju Uredbe br. 806/2014

190| Odluka Komisije (EU) 2017/1246 od 7. lipnja 2017. o potvrđivanju sanacijskog programa za društvo *Banco Popular Español S.A.* (SL 2017., L 178, str. 15. i ispravak SL 2017., L 320, str. 31.)

191| Odluka ESB-a 2004/258/EZ od 4. ožujka 2004. o javnom pristupu dokumentima [ESB-a] (SL 2004., L 80, str. 42.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 14., str. 49.), kako je izmijenjena, s jedne strane, Odlukom ESB-a 2011/342/EU od 9. svibnja 2011. (SL 2011., L 158, str. 37.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 4., str. 303.) i, s druge strane, Odlukom (EU) 2015/529 ESB-a od 21. siječnja 2015. (SL 2015., L 84, str. 64.), članak 6. stavak 1.

192| Na temelju članka 4. stavka 1. točke (c) Odluke 2004/258

193| Na temelju članka 4. stavka 1. točke (a) prve alineje Odluke 2004/258

Ocjena Općeg suda

Kao prvo, Opći sud presuđuje da ESB nije dovoljno obrazložio drugu pobijanu odluku u dijelu u kojem se njome odbija pristup informacijama o gornjoj granici hitne likvidnosne pomoći (u daljnjem tekstu: HLP), stvarno dodijeljenom iznosu HLP-a i danim jamstvima, na temelju iznimke koja se odnosi na zaštitu javnog interesa povezanog s povjerljivošću vijećanja ESB-ovih tijela nadležnih za odlučivanje, uzimajući u obzir da su te informacije sadržane u dopisu guvernera Španjolske narodne banke koji je 5. lipnja 2017. uputio predsjedniku ESB-a, naslovljenom „Emergency liquidity assistance“, popratnom dopisu guvernera Španjolske narodne banke koji je 5. lipnja 2017. uputio predsjedniku ESB-a, naslovljenom „Emergency liquidity assistance“, prijedlogu Izvršnog odbora Upravnom vijeću ESB-a, naslovljenom „Emergency liquidity assistance request from Banco de España“ od 5. lipnja 2017. Usto, Opći sud također je smatrao da druga pobijana odluka nije obrazložena u dijelu u kojem se njome odbija pristup ishodu glasovanja u Upravnom vijeću.

Kao prvo, Opći sud smatra da Odluka 2004/258 daje pravo na pristup dokumentima ESB-a na koje se primjenjuju određena ograničenja koja se temelje na razlozima javnog ili privatnog interesa kojima se uspostavlja sustav iznimaka od prava na pristup¹⁹⁴ koje treba usko tumačiti i primjenjivati.

Kao drugo, Opći sud naglašava da je Sud u presudi ESB/Espírito Santo Financial (Portugal)¹⁹⁵ presudio da je odluka o uskraćivanju pristupa ishodu vijećanja Upravnog vijeća u dovoljnoj mjeri obrazložena samim upućivanjem na iznimku od prava na pristup predviđenu Odlukom 2004/528, koje se odnosi na zaštitu javnog interesa u pogledu povjerljivosti vijećanja ESB-ovih tijela nadležnih za odlučivanje kada je riječ o dokumentima koji odražavaju ishod tih vijećanja. Međutim, Opći sud utvrđuje da je u predmetnom slučaju ESB samo općenito naveo da se tri vrste informacija nalaze u dokumentima kojima je odobrio djelomičan pristup. Jedini dokument kojim se utvrđuje ishod vijećanja Upravnog vijeća ESB-a jest zapisnik s njegovog 447. sastanka održanog putem telekonferencije 5. lipnja 2017., koji sadržava gornju granicu HLP-a. Stoga je ESB u dovoljnoj mjeri obrazložio pravo na odbijanje pristupa informacijama o toj gornjoj granici koje se nalaze u zapisniku s 447. sastanka Upravnog vijeća, s obzirom na to da taj dokument odražava ishod vijećanja Upravnog vijeća. Nasuprot tomu, drugi dokumenti prethode sastanku vijeća i stoga ne odražavaju ishod njegovog vijećanja. Opći sud stoga smatra da je ESB mogao valjano odbiti pristup tim informacijama i dokumentima na temelju drugih iznimaka od prava na pristup na koje se pozvao.

Štoviše, što se tiče odbijanja pristupa ishodu glasovanja Upravnog vijeća, Opći sud smatra da ESB mora pružiti obrazloženje na temelju kojeg je moguće razumjeti i provjeriti, s jedne strane, odnosi li se doista zatraženi dokument na područje obuhvaćeno iznimkom na koju se poziva i, s druge strane, je li zaštita u vezi s tom iznimkom doista potrebna. Stoga je nepostojanje bilo kakvog rasuđivanja kojim bi se objasnilo zbog čega je odbijanje pristupa tim dokumentima, uzimajući u obzir da ti dokumenti sadržavaju predmetne informacije, obuhvaćeno iznimkom, onemogućilo tužitelju da shvati razloge za odbijanje pristupa tim informacijama i da istakne tužbeni razlog kojim bi pobijao osnovanost primjene iznimke na navedene dokumente. Obrazloženje načelno mora biti priopćeno zainteresiranoj osobi istodobno s odlukom koja na nju negativno utječe. Nepostojanje obrazloženja ne može biti otklonjeno činjenicom da je zainteresirana osoba saznala za razloge odluke tijekom postupka pred tijelima Unije, kao što je to bio slučaj u predmetnom slučaju.

Kao drugo, Opći sud odlučuje o postojanju opće pretpostavke povjerljivosti na temelju iznimke od prava na pristup predviđene Odlukom 2004/258, koja se odnosi na zaštitu povjerljivosti informacija koje se kao takve štite na temelju prava Unije.

¹⁹⁴ | Članak 4. stavci 1. i 2. Odluke 2004/258

¹⁹⁵ | Presuda od 19. prosinca 2019., *ESB/Espírito Santo Financial (Portugal)* (C-442/18 P, [EU:C:2019:1117](#), t. 43., 44. i 46.)

U tom pogledu Opći sud podsjeća na to da su opće pretpostavke iznimka od obveze dotične institucije Unije da konkretno i pojedinačno ispita svaki dokument na koji se odnosi zahtjev za pristup i, općenitije, od načela najšireg mogućeg pristupa javnosti dokumentima koje posjeduju institucije Unije. Stoga ih se mora usko tumačiti i primjenjivati.

Kao prvo, Opći sud utvrđuje da, s obzirom na tekst odredbe Odluke 2004/258 koja predviđa da ESB mora odbiti pristup dokumentu u slučaju kad bi njegovo otkrivanje ugrozilo zaštitu povjerljivosti informacija koje su kao takve zaštićene „na temelju prava Unije”¹⁹⁶, opća pretpostavka povjerljivosti koja se temelji na toj odredbi nema jasno i precizno određeno područje primjene te je protivna sudskoj praksi prema kojoj pretpostavke, s obzirom na to da predstavljaju iznimku od načela najšireg mogućeg pristupa, treba usko tumačiti.

Kao drugo, Opći sud primjećuje da se priznanje opće pretpostavke povjerljivosti koja se temelji na navedenoj odredbi Odluke 2004/258 ne može pomiriti s pristupom koji je Sud zagovarao u presudi *Baumeister*¹⁹⁷. ESB treba provjeriti jesu li ispunjena dva uvjeta utvrđena u toj presudi¹⁹⁸ u pogledu svake informacije u vezi s kojom se traži pristup. Ako su ti uvjeti stvarno ispunjeni, ESB mora odbiti pristup predmetnim informacijama, pri čemu ne raspolaže nikakvom marginom prosudbe u tom pogledu. Ta provjera nužno zahtijeva konkretnu i pojedinačnu ocjenu svake predmetne informacije koja se ne može zaobići primjenom opće pretpostavke povjerljivosti.

Kao treće, Opći sud podsjeća na to da je iznimka od prava na pristup iz iste odredbe Odluke 2004/258 takozvana „apsolutna” iznimka, čija je primjena obvezna, čim otkrivanje predmetnog dokumenta javnosti može ugroziti interese koji se njome štite.

S obzirom na to, Opći sud nije poništio odluke ESB-a koje se pozivaju na tu opću pretpostavku povjerljivosti jer su predmetni podaci i dokumenti povjerljivi podaci kojima je pristup pravilno odbijen na temelju iznimke od prava na pristup predviđene Odlukom 2004/258, koja se odnosi na zaštitu povjerljivosti informacija koje se kao takve štite na temelju prava Unije.

Kao treće, Opći sud smatra da se odstupanja od obveze čuvanja poslovne tajne predviđena direktivama 2013/36¹⁹⁹ i 2014/59²⁰⁰ ne primjenjuju na zatražene dokumente.

Naime, primjena izuzeća predviđenog Direktivom 2013/36 kojim se omogućuje otkrivanje povjerljivih informacija koje se ne odnose na treće strane uključene u pokušaj spašavanja predmetne kreditne institucije u okviru građanskih ili trgovačkih postupaka zahtijeva da je nad njom otvoren stečaj ili da se provodi prisilna

196| Članak 4. stavak 1. točka (c) Odluke 2004/258

197| Presuda od 19. lipnja 2018., *Baumeister* (C-15/16, [EU:C:2018:464](#))

198| To da informacije koje posjeduju nadležna tijela nisu javne i da bi njihovo otkrivanje moglo naštetiti interesima fizičke ili pravne osobe koja ih je dostavila ili trećim osobama ili pravilnom funkcioniranju sustava nadzora djelovanja investicijskih društava.

199| Direktiva 2013/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima, izmjeni Direktive 2002/87/EZ te stavljanju izvan snage direktiva 2006/48/EZ i 2006/49/EZ (SL 2013., L 176, str. 338.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 6., svezak 14., str. 105. i ispravak SL 2017., L 20, str. 1.), članak 53. stavak 1. treći podstavak

200| Direktiva 2014/59/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o uspostavi okvira za oporavak i sanaciju kreditnih institucija i investicijskih društava te o izmjeni Direktive Vijeća 82/891/EEZ i direktiva 2001/24/EZ, 2002/47/EZ, 2004/25/EZ, 2005/56/EZ, 2007/36/EZ, 2011/35/EU, 2012/30/EU i 2013/36/EU te uredbi (EU) br. 1093/2010 i (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća (SL 2014., L 173, str. 190. i ispravak SL 2015., L 216, str. 9.), članak 84. stavak 6.

likvidacija, što ovdje nije slučaj. Što se tiče odstupanja predviđenog Direktivom 2014/59, ono se odnosi na otkrivanje povjerljivih informacija samo u okviru nacionalnih postupaka. Međutim, tužitelj priznaje da je podnio zahtjeve za pristup jer je namjeravao podnijeti tužbu Općem sudu.

Kao četvrto i posljednje, Opći sud analizira doseg prava na djelotvornu sudsku zaštitu zajamčenog člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja) u okviru zahtjeva za pristup podnesenih na temelju Odluke 2004/258. Opći sud zaključuje da to pravo ne obvezuje ESB da odobri pristup određenim dokumentima kako bi podnositelji zahtjeva pripremili tužbu za poništenje odluke koju je donijela druga institucija.

Naime, kao prvo, cilj Odluke 2004/258 nije urediti pitanja koja se odnose na dokaze koje stranke trebaju podnijeti u okviru sudskog postupka. Kao drugo, njezina svrha nije donošenje pravila namijenjenih zaštititi posebnog interesa koji bi određena osoba mogla imati za pristup dokumentu. Kao treće, činjenica da dokument otkriven nakon zahtjeva za pristup postaje dostupan svima očito izlazi iz područja legitimnih interesa stranke koja samo traži izvršenje svojeg prava na djelotvoran pravni lijek u svrhu ispitivanja drugog predmeta pred Općim sudom. Opći sud zaključuje da ESB nije povrijedio članak 47. Povelje.

XIII. Javna služba

1. Raskid ugovora na neodređeno vrijeme

Presuda od 16. lipnja 2021., CE/Odbor regija (T-355/19, u žalbenom postupku²⁰¹, [EU:T:2021:369](#))

Tužiteljica, CE, bila je zaposlena u svojstvu člana privremenog osoblja na temelju članka 2. točke (c) Uvjeta zaposlenja koji se primjenjuju na ostale službenike Europske unije (u daljnjem tekstu: Uvjeti zaposlenja) kao glavni tajnik jedne od političkih skupina (u daljnjem tekstu: skupina) u Odboru regija.

Nakon niza pritužbi na nepravilnosti u tužiteljičinu obavljanju upravljačkih dužnosti u odnosu na njezine podređene, na temelju članka 47. točke (c) podtočke i. Uvjeta zaposlenja, tijelo nadležno za sklapanje ugovora o radu Odbora regija otkazalo je tužiteljičin ugovor o radu kao člana privremenog osoblja, uz otkazni rok od šest mjeseci, zbog toga što je odnos povjerenja između tužiteljice i skupine prekinut njezinim neprikladnim rukovođenjem svojim suradnicima, što je dovelo do ozbiljnog narušavanja njihova zdravlja (u daljnjem tekstu: pobijana odluka).

Uz tu su odluku donesene i mjere za njezino provođenje. U tom je pogledu bilo navedeno da je tužiteljica oslobođena od rada tijekom otkaznog roka i da će u obnašanju svojih dužnosti biti zamijenjena, da u određenom razdoblju može pristupiti svojem uredu radi preuzimanja svojih osobnih stvari, da će dobiti novu iskaznicu za pristup s kojom neće moći prisustvovati sastancima odbora političke skupine i plenarnim sjednicama te da će svojoj elektroničkoj pošti moći pristupati isključivo u načinu „samo za čitanje“. U toj je odluci također bilo navedeno da ugovor prestaje istekom otkaznog roka. Tužiteljica je podnijela žalbu tijelu nadležnom za sklapanje ugovora o radu Odbora regija, koja je odbijena.

²⁰¹ | Predmet C-539/21 P, *CE/Odbor regija*

Postupajući po tužbi za poništenje pobijane odluke, Opći sud pojašnjava posebne uvjete izvršenja otkaznog roka u okviru otkaza ugovora na temelju članka 47. točke (c) podtočke i. Uvjeta zaposlenja te zaključuje da je tijelo nadležno za sklapanje ugovora o radu Odbora regija, na temelju članka 47. točke (c) podtočke i. Uvjeta zaposlenja, bilo ovlašteno otkazati tužiteljičin ugovor prije njegova isteka i uz otkazni rok od šest mjeseci, uz odluku da tužiteljica tijekom otkaznog roka ne treba raditi i bez potrebe pokretanja stegovnog postupka. Međutim, Opći sud poništava pobijanu odluku u dijelu u kojem je njome povrijeđeno tužiteljičino pravo na saslušanje prije donošenja pobijane odluke u pogledu posebnih uvjeta izvršenja otkaznog roka.

Ocjena Općeg suda

Opći sud najprije ističe da, zbog široke diskrecijske ovlasti kojom tijelo nadležno za sklapanje ugovora o radu raspolaže u slučaju povrede koja može opravdati otpuštanje člana privremenog osoblja, to tijelo ništa ne obvezuje da, umjesto primjene mogućnosti jednostranog otkaza ugovora iz članka 47. točke (c) Uvjeta zaposlenja, pokrene stegovni postupak protiv tog člana te da tijelo nadležno za sklapanje ugovora o radu treba pokrenuti stegovni postupak u skladu s člankom 49. stavkom 1. Uvjeta zaposlenja samo u slučaju kada namjerava otpustiti člana privremenog osoblja bez otkaznog roka zbog toga što je on teško povrijedio svoje obveze.

Nadalje, što se tiče uvjeta otkaznog roka, Opći sud ističe da, iako članak 47. točka (c) podtočka i. Uvjeta zaposlenja izričito ne propisuje da se radni uvjeti službenika čiji je ugovor otkazan mogu mijenjati tijekom otkaznog roka, zbog čega se to razdoblje smatra redovnim radnim vremenom, činjenica je da institucije, tijela, uredi i agencije Unije imaju široku diskrecijsku ovlast u organizaciji svojih službi i raspodjeli osoblja koje im je na raspolaganju, pod uvjetom da je ta raspodjela u interesu službe i da se njome poštuje istovrijednost radnih mjesta, uključujući i članove osoblja koji su u fazi otkaznog roka. U tom se pogledu ne može isključiti da interes službe u određenim posebnim okolnostima zahtijeva da se dotična osoba oslobodi obavljanja svih svojih zadataka tijekom otkaznog roka. To posebno može biti slučaj u vezi s otkazom zbog gubitka povjerenja u službenika zaposlenog na temelju članka 2. točke (c) Uvjeta zaposlenja koji nije bio optužen za tešku povredu u smislu članka 23. Priloga IX. Pravilniku o osoblju za dužnosnike Europske unije (u daljnjem tekstu: Pravilnik o osoblju) niti mu se ona stavljala na teret. Naime, svi članovi privremenog osoblja zaposleni na temelju članka 2. točke (c) Uvjeta zaposlenja imaju ugovor o radu sklopljen *intuitu personae* čiji je osnovni element uzajamno povjerenje. Stoga gubitak takvog uzajamnog povjerenja može biti takve naravi da osoba ili subjekt koji je zaposlio člana privremenog osoblja tom članu ne može povjeriti ni najmanji zadatak tijekom otkaznog roka. U takvom slučaju odluka da se tijekom otkaznog roka ne povjeri ni najmanji zadatak predstavlja mjeru donesenu u interesu službe i ne može se nužno izjednačiti s odlukom o suspenziji donesenom na temelju članaka 23. i 24. Priloga IX. Pravilniku o osoblju. Isto tako, kada se zbog situacije koja je dovela do gubitka povjerenja u člana privremenog osoblja zaposlenog na temelju članka 2. točke (c) Uvjeta zaposlenja tom članu tijekom otkaznog roka ne mogu povjeriti zadaci, od tijela nadležnog za sklapanje ugovora o radu ne može se zahtijevati da tijekom tog razdoblja pokrene stegovni postupak.

Opći sud u tom pogledu zaključuje da je tijelo nadležno za sklapanje ugovora o radu Odbora regija moglo, na temelju članka 47. točke (c) podtočke i. Uvjeta zaposlenja, otkazati tužiteljičin ugovor prije njegova isteka i uz otkazni rok od šest mjeseci, bez obveze pokretanja stegovnog postupka i uz odluku da tužiteljica ne treba raditi tijekom otkaznog roka.

Naposljetku, što se tiče prava na saslušanje u okviru donošenja pobijane odluke, u dijelu u kojem se njome predviđaju uvjeti izmjene otkaznog roka, Opći sud utvrđuje da prije donošenja pobijane odluke tužiteljici nije bila dana mogućnost da se o tome očituje. Međutim, takve se mjere ne mogu donijeti bez prethodnog saslušanja dotične osobe, kako bi se osiguralo da je ona o njima mogla iznijeti svoje stajalište. U tom smislu Opći sud podsjeća na to da je svrha prava na saslušanje, među ostalim, omogućiti dotičnoj osobi da razjasni

određene okolnosti ili da upozori na druge, primjerice u pogledu svoje osobne situacije, zbog kojih se predviđena odluka ne bi donijela ili bi imala drukčiji sadržaj. Opći sud smatra da se razumno ne može isključiti da su posebni uvjeti izvršenja otkaznog roka iz pobijane odluke, osobito onaj da se tijekom otkaznog roka tužiteljicu oslobodi od obavljanja radnih dužnosti koje proizlaze iz njezina ugovora, da je tužiteljica bila uredno saslušana, mogli dovesti do drukčijeg ishoda. Slijedom navedenog, Opći sud poništava pobijanu odluku u dijelu u kojem su njome određeni posebni uvjeti izvršenja otkaznog roka zbog povrede tužiteljčina prava na saslušanje. Međutim, ta nezakonitost sama po sebi ne dovodi u pitanje zakonitost navedene odluke u dijelu u kojem je njome raskinut tužiteljčin ugovor.

2. Stegovna mjera

Presuda od 6. listopada 2021., IP/Komisija (T-121/20, [EU:T:2021:665](#))

Tužitelj, osoba IP, bivši je član ugovornog osoblja Europske komisije. Komisija mu je 2019. izrekla stegovnu mjeru prekida radnog odnosa bez otkaznog roka (u daljnjem tekstu: pobijana odluka), prigovorivši mu da je podnio dva zahtjeva za naknadu liječničkih troškova koji nisu odgovarali stvarno plaćenim iznosima ili primljenoj skrbi. Te je činjenice kvalificirala kao pokušaj prijave na teret proračuna Europske unije, što je prema njezinu mišljenju predstavljalo osobito tešku povredu dužnosti. Kako bi odredila navedenu stegovnu mjeru, Komisija se zbog ponavljanja povrede oslonila na postojanje ranije mjere ukora koju je tužitelj primio 2010. U tom pogledu, nakon što je utvrdila da je tužitelj počinio djela slična onima kojima je opravdano izricanje mjere ukora, Komisija je smatrala da je time dokazao da nije izvukao pouku iz ranije stegovne mjere i da je nastavio davati prednost svojim osobnim interesima nad interesima institucije.

Nakon što mu je tužitelj podnio tužbu, Opći sud poništava pobijanu odluku i pojašnjava da stegovno tijelo, koje se zbog ponavljanja povrede oslanjanja na stegovnu mjeru o kojoj ne postoji nikakva naznaka u osobnom dosjeu dotičnog dužnosnika, nakon što je odobren zahtjev koji je taj dužnosnik podnio na temelju članka 27. Priloga IX. Pravilniku o osoblju, povređuje prava koja dužnosnicima jamči navedeni pravilnik, a osobito njegov članak 26.

Ocjena Općeg suda

Opći sud najprije ističe da članak 26. Pravilnika o osoblju propisuje niz jamstava kojima je cilj zaštita dužnosnika, time što se izbjegava da se odluke koje donosi uprava, a koje utječu na njegov administrativni položaj, temelje na činjenicama čije postojanje proizlazi iz dokumenata koji nisu uloženi u njegov osobni dosje.

S obzirom na ključnu ulogu osobnog dosjea u zaštiti i informiranju dužnosnika, Opći sud zaključuje da se odluka o stegovnoj mjeri, čak i ako je prethodno bila uložena u osobni dosje dužnosnika, ne može upotrijebiti protiv njega, niti se moguće na nju pozvati protiv njega, ako o toj odluci više ne postoji nikakva naznaka u navedenom dosjeu.

Naime, pravo koje bi se dalo administraciji, da se osloni na odluku o stegovnoj mjeri koja je povučena iz dužnosnikova osobnog dosjea kako bi zaključila da je došlo do ponavljanja povrede u smislu članka 10. Priloga IX. Pravilniku o osoblju, lišilo bi članak 27. tog priloga korisnog učinka u tom pogledu, a taj članak dužnosniku omogućuje da zatraži povlačenje odluke o stegovnoj mjeri iz svojeg osobnog dosjea i daje pravo

upravi da odluči treba li taj zahtjev odobriti. Stoga, oslanjajući se na takvu odluku o stegovnoj mjeri koju je, koristeći se svojom širokom diskrecijskom ovlasti, ipak odlučila povući iz osobnog dosjea dužnosnika, administracija zapravo nastoji takvu odluku ponovno vratiti u taj dosje.

Nadalje, Opći sud podsjeća na to da osobni dosje ima jedinstven karakter koji zabranjuje postojanje, u bilo kojem obliku, svih drugih skupina dokumenata koje sadržavaju dokumente o administrativnom statusu dužnosnika.

Dakako, administracija može otvoriti dosje o istrazi, ili, ako je to slučaj, o stegovnom postupku koji se odnosi na tu istragu. Međutim, takav se dosje otvara samo za svrhe postupka o kojem je riječ. Slijedom toga, sadržaj dosjea i dokumenti koje sadržava, osobito eventualna odluka o stegovnoj mjeri kojom se okončava taj postupak, ne mogu se upotrijebiti protiv dužnosnika niti je dopušteno pozivanje na njih izvan tog postupka, osim što se mogu uložiti u osobni dosje navedenog dužnosnika.

Usto, Opći sud zaključuje da iako postoji pravni temelj koji Komisiji omogućuje pohranjivanje odluka o stegovnim mjerama u trajanju od 20 godina, cilj predmetnog propisa nije, suprotno odredbama članka 26. Pravilnika o osoblju, utvrditi uvjete pod kojima je dokumente moguće upotrijebiti protiv dužnosnika ili se na njih pozvati protiv njega. Taj propis stoga ne može omogućiti Komisiji da se, zbog ponavljanja povrede, osloni na ranije izrečenu sankciju dužnosniku, ali o kojoj više ne postoji nikakva napomena u osobnom dosjeu dotičnog dužnosnika.

3. Ponovno razvrstavanje članova privremenog osoblja

Presuda od 28. travnja 2021., *Correia/EGSO*, (T-843/19, [EU:T:2021:221](#))

Europski gospodarski i socijalni odbor (EGSO) – savjetodavno tijelo koje predstavlja europske organizacije poslodavaca, zaposlenika i drugih predstavnika civilnog društva – u rujnu 2000. zaposlio je tužiteljicu kao člana privremenog osoblja, na temelju ugovora na neodređeno vrijeme. Tijekom karijere u EGSO-u tužiteljica je samo dva puta bila razvrstana u viši razred, posljednji put 2016. godine.

Tužiteljica je 10. srpnja 2019. podnijela žalbu protiv odluke da je se ne razvrstava u viši razred na temelju postupka razvrstavanja za 2019. (u daljnjem tekstu: pobijana odluka).

Budući da je ta žalba odbijena, tužiteljica je Općem sudu podnijela tužbu za poništenje pobijane odluke i za dodjelu naknade štete od 2000 eura na ime naknade pretrpljene neimovinske štete.

Opći sud poništava pobijanu odluku, donesenu dana koji je tužiteljici nepoznat, i prvi put odlučuje o pitanju razvrstavanja privremenog osoblja u nedostatku jasnih, objektivnih i transparentnih usporednih kriterija ili elemenata analize. U tom pogledu Opći sud utvrđuje da nedostatak takvih kriterija ili elemenata može ugroziti načela jednakog postupanja i pravne sigurnosti i, slijedom toga, prava članova privremenog osoblja koji su raspoređeni u institucijama, tijelima, uredima i agencijama Unije te dolaze u obzir za razvrstavanje. Usto, Opći sud nalaže EGSO-u da tužiteljici isplati zatraženi iznos od 2000 eura na ime neimovinske štete koju je pretrpjela.

Ocjena Općeg suda

Opći sud, prije svega, podsjeća na to da dokaz trenutka u kojem je zainteresirana osoba saznala za pojedinačnu odluku i od kojeg počinju teći rokovi za žalbu i tužbu, iz članaka 90. i 91. Pravilnika o osoblju, može proizlaziti i iz drugih okolnosti, a ne samo iz službene dostave navedene odluke. U tom pogledu, iako puke indicije koje upućuju na to da je odluka zaprimljena ne mogu biti dovoljne, taj dokaz može, među ostalim, proizići iz poruke elektroničke pošte zainteresirane osobe iz koje nedvojbeno proizlazi da je ona stvarno saznala za navedenu odluku prije navodnog datuma.

Opći sud također podsjeća na to da samo one mjere koje proizvode obvezujuće pravne učinke i koje mogu utjecati na tužiteljeve interese, pri čemu na specifičan način mijenjaju njegovu pravnu situaciju, mogu predstavljati akte ili odluke koji mogu biti predmet tužbe za poništenje. Kad je riječ o aktima ili odlukama čije se donošenje odvija u nekoliko faza, osobito tijekom internog postupka, kao što je to odluka koja se odnosi na postupak razvrstavanja članova privremenog osoblja, akti koji se mogu pobijati predstavljaju samo mjere koje konačno određuju položaj institucije nakon završetka tog postupka. Međutim, međumjere čiji je cilj priprema konačne odluke ne nanose štetu u smislu članka 90. stavka 2. Pravilnika o osoblju i ne mogu se neizravno osporavati u okviru tužbe protiv akata koji se mogu poništiti. U tom pogledu, tek se u trenutku utvrđenja propisno objavljenog popisa razvrstanih članova privremenog osoblja može utjecati na pravnu situaciju članova privremenog osoblja koji ispunjavaju uvjete za ponovno razvrstavanje.

Nadalje, kad je riječ o nedostatku odluke o donošenju pravila u području razvrstavanja članova privremenog osoblja unutar EGSO-a, Opći sud ističe da, premda institucije Unije nisu obvezne donijeti specifičan sustav ocjenjivanja i razvrstavanja koji bi imao prednost pred nekim drugim sustavom, svaki postupak razvrstavanja ipak se mora odvijati uz poštovanje općih načela prava, poput načela jednakog postupanja i pravne sigurnosti. Poštovanje načela jednakog postupanja zahtijeva da institucije, tijela, uredi i agencije Unije pribave sve elemente analize, kao što su izvješća o ocjenjivanju, kako bi utemeljili svoju ocjenu zasluga i izbjegli opasnost od proizvoljnosti te osigurali jednako postupanje prema kandidatima koji ispunjavaju uvjete za promaknuće. Opći sud dodaje da proračunski ili „izrazito politički“ razlozi dotičnog tijela ne mogu to tijelo osloboditi te obveze.

Osim toga, Opći sud ističe da se neobjavlivanjem odluka u području ponovnog razvrstavanja unutar EGSO-a, u skladu s člankom 25. trećim stavkom Pravilnika o osoblju, povređuju načelo pravne sigurnosti i obveza transparentnosti, koja proizlazi iz načela jednakosti postupanja, a čija je svrha omogućiti nadzor nepristranosti i neproizvoljnosti uprave. Slijedom toga, to što EGSO nije objavio odluke o ponovnom razvrstavanju ne samo da je u suprotnosti s odredbama Pravilnika o osoblju nego može ugroziti i prava članova privremenog osoblja pridruženih tajništvima različitih skupina EGSO-a time što sprečava nadzor nepristranosti uprave tijekom postupka ponovnog razvrstavanja.

Naposljetku, kad je riječ o zahtjevu za naknadu štete, Opći sud utvrđuje da se u ovom slučaju poništenjem pobijane odluke kao takvim ne može u potpunosti nadoknaditi neimovinska šteta koju je tužiteljica pretrpjela ni, osobito, neizvjesnost koju je osjećala kad je riječ o razvoju svoje karijere. Naime, nemoguće je predvidjeti značajke elemenata analize koje EGSO može donijeti i teško je odrediti kako se, s obzirom na njih, može ocjenjivati tužiteljin rad. Stoga će, bez obzira na sadržaj odluka koje EGSO donese u okviru izvršenja presude, i dalje postojati dvojba u pogledu mogućnosti da se tužiteljicu retroaktivno ponovno razvrsta kao i, ovisno o okolnostima, glede uspješnosti koju bi tužiteljica mogla dokazati da su elementi analize u vezi s ponovnim razvrstavanjem bili prvotno utvrđeni.

4. Primici od rada

Presuda od 12. svibnja 2021., Alba Aguilera i dr./ESVD (T-119/17 RENV, EU:T:2021:254)

Tužitelji, Ruben Alba Aguilera i drugi, dužnosnici su ili službenici Europske službe za vanjsko djelovanje (ESVD) koji su radili u Etiopiji u vrijeme kad je ESVD donio odluku o usklađivanju stope naknade za životne uvjete (u daljnjem tekstu: NŽU) koja se isplaćuje službenicima koji rade u trećim zemljama počevši od 1. siječnja 2016. (u daljnjem tekstu: pobijana odluka)²⁰².

Tom se odlukom stopa NŽU-a, koja se primjenjuje na osoblje Unije koje radi u Etiopiji, smanjila s 30 % na 25 % referentnog iznosa. To je smanjenje tužiteljima uzrokovalo gubitak prava na dopust za oporavak²⁰³.

U svrhu pobijanja smanjenja stope NŽU-a, tužitelji su pojedinačno podnijeli žalbe protiv pobijane odluke u dijelu u kojem se njome, počevši od 1. siječnja 2016., smanjuje NŽU koji se isplaćuje osoblju Europske unije koje radi u Etiopiji. Budući da te žalbe nisu prihvaćene, tužitelji su podnijeli tužbu Općem sudu kojom se u biti tražilo poništenje pobijane odluke.

Opći sud poništava pobijanu odluku i prvi put odlučuje o pitanju koje se odnosi na načelo regionalne usklađenosti u svrhu utvrđivanja NŽU-a u mjestu rada.

Ocjena Općeg suda

Opći sud najprije odlučuje o navodnoj ESVD-ovoj obvezi donošenja općih provedbenih odredbi članka 10. Priloga X. Pravilniku o osoblju, koji se odnosi na NŽU. U tom pogledu, Opći sud smatra da tom članku, zbog njegova teksta, svrhe i postupovnih jamstava koja predviđa za godišnje usklađivanje NŽU-a nakon dobivanja mišljenja odbora osoblja, u dijelu u kojem se njime uređuje NŽU, ne nedostaje jasnoće ni preciznosti, čime se izbjegava njegova arbitrarna primjena i stoga on ne zahtijeva iznimno donošenje općih provedbenih odredbi.

Zatim, kad je riječ o pravilima primjene članka 10. Priloga X. Pravilniku o osoblju, Opći sud navodi da tijelo za imenovanje raspolaže širokom marginom prosudbe kad je riječ o čimbenicima i elementima koje treba uzeti u obzir prilikom prilagodbe primitaka od rada dužnosnika. Posljedično, Opći sud smatra da smjernice koje je donio ESVD kojima se određuje metodologija za utvrđivanje, među ostalim, NŽU-a (u daljnjem tekstu: smjernice) ne povređuju članak 10. Priloga X. Pravilniku o osoblju time što vode računa o načelu regionalne usklađenosti.

202| Odluka ADMIN (2016) 7 glavnog ravnatelja za proračun i upravu ESVD-a od 19. travnja 2016. o utvrđivanju naknade za životne uvjete iz članka 10. Priloga X. Pravilnika o osoblju – Financijska godina 2016.

203| Članak 8. Priloga X. Pravilniku o osoblju, naslovljenog „Posebne i iznimne odredbe koje se primjenjuju na dužnosnike koji rade u trećoj zemlji“, određuje da „[i]znimno, tijelo za imenovanje može posebnom obrazloženom odlukom dužnosniku odobriti dopust za oporavak zbog posebno teških životnih uvjeta u njegovu mjestu rada. Tijelo za imenovanje za svako takvo mjesto određuje grad odnosno gradove u kojima se dopust za oporavak može koristiti.“

U tom pogledu, Opći sud navodi da je načelo regionalne usklađenosti namijenjeno osiguravanju objektivnosti uspoređivanja životnih uvjeta u mjestu rada s onima koji postoje u Uniji, uz poštovanje svrhe NŽU-a. Naime, primjena tog načela namijenjena je osiguravanju toga da se slični uvjeti koji postoje u dvjema zemljama u istoj regiji ocjenjuju na sličan način.

Naposljetku, Opći sud izjašnjava se o ESVD-ovoj ocjeni parametara koji se odnose na „zdravstvene i bolničke uvjete“ i „ostale lokalne životne uvjete“.

U tom pogledu, Opći sud utvrđuje da je u smjernicama navedeno da se bodovi za parametar koji se odnosi na „zdravstvene i bolničke uvjete“ određuju na temelju usporednog plana za zdravstvo koji utvrđuje International SOS, ali se njima ne propisuje da stupnjevi unutar ljestvice u okviru tog plana moraju odgovarati bodovima koje treba dodijeliti za taj parametar. Prema tome, ESVD-ova odluka da Etiopiji dodijeli 4 boda od ukupno 5 ne premašuje granice margine prosudbe koju je zakonodavac namjeravao povjeriti ESVD-u prilikom određivanja NŽU-a.

Naposljetku, Opći se sud izjašnjava o kriteriju „javnih službi“, koji je doveo do izmjene bodova dodijeljenih parametru koji se odnosi na „ostale lokalne životne uvjete“. U tom pogledu, uzimajući u obzir, s jedne strane, argumente tužiteljâ u skladu s kojima se kvaliteta javnih službi u Etiopiji nije poboljšala između 2014. i 2015. godine i, s druge strane, nepostojanje ESVD-ovih objašnjenja kojima se opravdava smanjenje bodova dodijeljenih tom kriteriju, Opći sud zaključuje da je ESVD počinio očitu pogrešku u ocjeni u pogledu procjene navedenog kriterija. Takva pogreška može opravdati poništenje pobijane odluke, s obzirom na to da je kriterij „javnih službi“ bio onaj koji je doveo do smanjenja broja bodova dodijeljenih parametru koji se odnosi na „ostale lokalne životne uvjete“ za jedan bod čime je iznos ukupnih bodova dodijeljenih Etiopiji pao ispod praga od 14 bodova, propisanog za određivanje stope NŽU-a na 30 %.

Presuda od 15. rujna 2021., LF/Komisija (T-466/20, [EU:T:2021:574](#))

Tužitelj, osoba LF, belgijski je državljanin koji je živio u Francuskoj između 1982. i 2013. Dana 1. svibnja 2013. stupio je u službu Europske komisije u Bruxellesu u svojstvu člana ugovornog osoblja na temelju ugovora koji je istekao 30. travnja 2019. Nakon toga je u Belgiji bio prijavljen kao nezaposlena osoba do 1. rujna 2019., kada je stupio u službu u Europskoj izvršnoj agenciji za istraživanje (REA).

Odlukom od 11. rujna 2019. (u daljnjem tekstu: pobijana odluka) Komisijin Ured za upravljanje individualnim materijalnim pravima i njihovu isplatu (PMO) odlučio je da tužitelj nema pravo na naknadu za život u inozemstvu, jer nije dokazao da tijekom razdoblja od deset godina koje je završilo na datum njegova stupanja u službu u REA-i nije imao uobičajeno boravište na području države članice rada, suprotno onomu što zahtijeva članak 4. stavak 1. točka (b) Priloga VII. Pravilniku o osoblju²⁰⁴, za dužnosnike koji su državljani ili su bili državljani države rada.

Budući da je smatrao da je njegova nazočnost u Belgiji bila isključivo povezana s poslom koji je obavljao za Komisiju, što se protivi stvaranju trajnih veza između njega i te države članice te, posljedično, i premještanju njegova uobičajenog boravišta iz Francuske u Belgiju, tužitelj je Općem sudu podnio tužbu za poništenje pobijane odluke.

²⁰⁴ Članak 4. stavak 1. Priloga VII. Pravilniku o osoblju po analogiji se primjenjuje i na članove ugovornog osoblja, na temelju članka 20. stavka 2. i članaka 21. i 92. Uvjeta zaposlenja ostalih službenika Europske unije.

Svojom presudom Opći sud odbija tu tužbu, pri čemu pojašnjava uvjete pod kojima dužnosnik ili član ugovornog osoblja koji je državljanin države rada može ishoditi naknadu za život u inozemstvu nakon što je radio za međunarodnu organizaciju sa sjedištem u toj državi rada.

Ocjena Općeg suda

Kao prvo, Opći sud određuje referentno razdoblje od deset godina koje treba uzeti u obzir za potrebe primjene članka 4. stavka 1. točke (b) Priloga VII. Pravilniku o osoblju. Utvrdio je da se ono u ovom predmetu proteže od 1. veljače 2006. do 31. kolovoza 2019. Kako bi došao do tog zaključka Opći sud neutralizirao je razdoblje od tri godine i sedam mjeseci tijekom kojega je tužitelj radio za jedno francuskom ministarstvo, u skladu s odredbama Pravilnika kojima se isključuje uzimanje u obzir razdoblja tijekom kojih je dužnosnik radio za drugu državu ili međunarodnu organizaciju izvan države rada²⁰⁵. Nasuprot tomu, razdoblje tijekom kojega je radio za Komisiju nije bilo predmetom nikakve neutralizacije, jer ona Pravilnikom o osoblju nije predviđena za razdoblja provedena u službi međunarodne organizacije u samoj državi rada.

S obzirom na navedeno, Opći sud, kao drugo, navodi da se rad za međunarodnu organizaciju sa sjedištem u državi rada može uzeti u obzir radi utvrđivanja uobičajenog boravišta dužnosnika ili člana ugovornog osoblja koji ima ili je imao državljanstvo te države tijekom referentnog razdoblja od deset godina. U tom pogledu, iako rad za takvu organizaciju može spriječiti stvaranje trajnih veza između dužnosnika ili člana ugovornog osoblja i države rada²⁰⁶, pretpostavka postojanja višestrukih i bliskih poveznica između te osobe i države njezina državljanstva ima značajniju ulogu za utvrđivanje njezina uobičajenog boravišta²⁰⁷, što podrazumijeva analizu poslovnih i osobnih veza koje je stvorila u toj državi.

Stoga je Opći sud, kao treće, ispitao činjenične elemente koji se odnose na privatni i profesionalni život tužitelja kako bi utvrdio je li on zadržao svoje uobičajeno boravište u Francuskoj tijekom cijelog referentnog razdoblja, unatoč preseljenju u Belgiju, i treba li stoga imati pravo na naknadu za život u inozemstvu.

On na temelju te analize zaključuje da se, kao prvo, suprotno tužiteljevim tvrdnjama, njegovo uobičajeno boravište ne može utvrditi u Francuskoj samo zbog toga što je živio, studirao i radio u toj državi prije početka referentnog razdoblja. Kao drugo, isto vrijedi i za okolnost da njegovi bliski srodnici žive u Francuskoj. Naime, iako se ne poriče važnost odnosa s roditeljima, činjenica da je dužnosnik ili službenik zasnovao vlastitu obitelj, da s njom živi u određenoj državi, i da članovi te obitelji sudjeluju u aktivnostima koje odgovaraju njihovim stadijima života značajna je u svrhu utvrđivanja uobičajenog boravišta. Nasuprot tomu, subjektivni razlozi koji su ga naveli da se sa svojom obitelji nastani u nekoj državi ili pak državljanstvo supruge nisu značajni u prostoru u kojem se građani Unije mogu slobodno kretati a da ne budu izloženi diskriminaciji na temelju državljanstva.

Kao treće, činjenica da je tužitelj zadržao nekretninu, broj mobilnog telefona i bankovni račun u Francuskoj također ne dokazuje tužiteljevu namjeru da u toj državi uspostavi stalno ili uobičajeno središte svojih interesa. Isto tako ni činjenica da je za Komisiju radio samo u okviru ugovora na određeno vrijeme ne isključuje mogućnost da se nastanio u Belgiji s namjerom da ondje i ostane. Dokaz tomu je i to što je po isteku navedenog ugovora tužitelj s obitelji ostao u Belgiji te se tijekom četiri mjeseca u njoj prijavio kao nezaposlena osoba, što pokazuje da je u toj državi imao uobičajeno boravište barem tijekom jednog dijela referentnog razdoblja.

205| Članak 4. stavak 1. točka (b) Priloga VII. Pravilniku o osoblju

206| Ta je pretpostavka utvrđena presudom od 13. srpnja 2018., *Quadri di Cardano/Komisija* (T-273/17, [EU:T:2018:480](#), t. 63.).

207| Ta je pretpostavka utvrđena presudom od 5. listopada 2020., *Brown/Komisija* (T-18/19, [EU:T:2020:465](#), t. 82.).

U tom pogledu Opći sud podsjeća na to da je zadržavanje boravišta u državi rada čije državljanstvo osoba posjeduje, čak i tijekom vrlo kratkog razdoblja tijekom desetogodišnjeg referentnog razdoblja, dovoljno za gubitak ili uskraćivanje prava na naknadu za život u inozemstvu. Naposljetku, okolnost da je tijekom svojeg rada u Komisiji tužitelj imao pravo na navedenu naknadu ne može pobiti taj zaključak, jer njegovo pravo na tu naknadu treba ponovno ispitati prilikom njegova stupanja u službu u REA-i.

S obzirom na to da tužitelj nije dokazao da je tijekom cijelog desetogodišnjeg referentnog razdoblja imao svoje uobičajeno boravište izvan države rada, Opći sud zaključuje da tužbu treba odbiti.

5. Mirovinska prava

Presuda od 24. ožujka 2021., Picard/Komisija (T-769/16, u žalbenom postupku²⁰⁸, EU:T:2021:153)

Tužitelj, Maxime Picard, član je ugovornog osoblja pri PMO-u Europske komisije od 2008. Prvotno je bio zaposlen kao član ugovornog osoblja u prvoj funkcijskoj skupini, na temelju ugovora potpisanog 2008. (u daljnjem tekstu: ugovor iz 2008.) koji je u tri navrata obnovljen na određeno vrijeme, prije nego što je 2011. bio obnovljen na neodređeno vrijeme.

Tužitelj je 16. svibnja 2014. potpisao novi ugovor člana ugovornog osoblja na neodređeno vrijeme uz razvrstavanje u drugu funkcijsku skupinu, nakon što je dokazao da je obavljao poslove iz potonje funkcijske skupine. Taj je ugovor stupio na snagu 1. lipnja 2014. (u daljnjem tekstu: ugovor iz 2014.).

Pravilnik o osoblju za dužnosnike Europske unije i Uvjeti zaposlenja ostalih službenika u međuvremenu su izmijenjeni 2014.²⁰⁹, i s jedne strane uvode novu godišnju stopu stjecanja mirovinskih prava od 1,8 %, koja je nepovoljnija od prethodne stope od 1,9 %, te s druge strane utvrđuju dob za odlazak u mirovinu na 66 godina, za razliku od ranijih 63 godine života²¹⁰. Ipak, prema prijelaznom sustavu koji on predviđa, dužnosnici „koji su stupili u službu u razdoblju od 1. svibnja 2004. do 31. prosinca 2013.“, i dalje imaju pravo na mirovinska prava po godišnjoj stopi od 1,9 %²¹¹. Usto, „dužnosnici koji 1. svibnja 2014. imaju 35 ili više godina i koji su stupili u službu prije 1. siječnja 2014. imaju pravo na starosnu mirovinu u dobi od 64 godine i 8 mjeseci“²¹². Te se prijelazne odredbe primjenjuju po analogiji na druge službenike zaposlene 31. prosinca 2013.²¹³.

208 | Predmet C-366/21 P, *Picard/Komisija*

209 | Uredba (EU, Euratom) br. 1023/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. o izmjeni Pravilnika o osoblju za dužnosnike Europske unije i Uvjeta zaposlenja ostalih službenika Europske unije (SL 2013., L 287, str. 15.) stupila je na snagu 1. studenoga 2013. i primjenjuje se, kad je riječ o relevantnim odredbama u ovom predmetu, od 1. siječnja 2014.

210 | Članak 77. drugi i peti stavak Pravilnika o osoblju, kako je izmijenjen Uredbom br. 1023/2013.

211 | Članak 21. drugi stavak Priloga XIII. Pravilniku o osoblju

212 | Članak 22. stavak 1. drugi podstavak Priloga XIII. Pravilniku o osoblju

213 | Članak 1. stavak 1. Priloga Uvjetima zaposlenja ostalih službenika

Nakon što je potpisao novi ugovor nakon stupanja na snagu reforme Pravilnika o osoblju, tužitelj je zatražio objašnjenja od voditelja sektora za mirovine PMO-a u pogledu posljedica koje bi ona mogla imati na njegov položaj. U svojem odgovoru voditelj je potvrdio da se zbog promjene ugovora na tužitelja ne primjenjuju, od 1. lipnja 2014., prijelazne odredbe koje se odnose na stopu stjecanja mirovinskih prava i dob za stjecanje prava na odlazak u mirovinu.

Budući da je žalba koju je tužitelj podnio protiv tog odgovora odbijena, on je Općem sudu podnio tužbu za poništenje odgovora voditelja kao i odluke o odbijanju njegove žalbe. U prilog svojoj tužbi tužitelj je tvrdio da je, u svrhu primjene predmetnih prijelaznih odredaba, uprava trebala kao datum stupanja u službu utvrditi 1. srpnja 2008., dan kad je prvotno zaposlen kao član ugovornog osoblja prve funkcijske skupine, a ne datum početka novog ugovora iz 2014.

Međutim, tu je tužbu odbilo prvo prošireno vijeće Općeg suda. Opći sud u svojoj presudi odlučuje o primjeni prijelaznih odredaba koje se odnose na stopu stjecanja mirovinskih prava i dob za stjecanje prava na odlazak u mirovinu, uvedene izmjenom Pravilnika o osoblju, na ugovorno osoblje koje je potpisalo novi ugovor nakon navedene reforme²¹⁴.

Ocjena Općeg suda

Kao prvo, Opći sud razmatra tumačenje članka 1. stavka 1. Priloga Uvjetima zaposlenja ostalih službenika, prema kojem se prijelazne odredbe koje se odnose na stopu stjecanja mirovinskih prava i dob za stjecanje prava na odlazak u mirovinu, uvedene reformom Pravilnika o osoblju u korist dužnosnika, „primjenjuju analogno na druge službenike zaposlene 31. prosinca 2013.”²¹⁵. Opći sud početno podsjeća na to da se prijelazne odredbe tumače strogo i da njihova primjena po analogiji na druge službenike pretpostavlja uzimanje u obzir posebnih obilježja dužnosnika i službenika. U tom pogledu, razlika između tih dviju kategorija osoblja počiva osobito na prirodi obavljenih zadataka i pravnoj vezi između dužnosnika ili službenika i uprave Unije. Konkretno, dužnosnik stupa u službu i ostaje u njoj na temelju službeničkog propisa, dok član ugovornog osoblja stupa u službu i ostaje u njoj na temelju ugovora²¹⁶. Stoga, kako bi se na njih mogle primijeniti prijelazne odredbe, ostali službenici moraju „biti zaposleni na dan 31. prosinca 2013.”, odnosno imati ugovor s Unijinom upravom na taj dan.

Kao drugo, Opći sud pojašnjava pojam „biti zaposlen na dan 31. prosinca 2013.”. Prema mišljenju Općeg suda, ta se situacija može utvrditi samo u slučaju kada član osoblja ne potpisuje novi ugovor koji podrazumijeva početak novog radnog odnosa s upravom Unije, odnosno, u slučaju da navedeni ugovor ne mijenja bitno njegove dužnosti, što može dovesti u pitanje funkcionalni kontinuitet navedenog radnog odnosa. Iz toga slijedi da se prijelazne odredbe na odgovarajući način primjenjuju na ostale službenike zaposlene na dan 31. prosinca 2013. i koji nakon tog datuma ostaju zaposleni na temelju ugovora koji ne dovodi do prekida radnog odnosa. To tumačenje uzima u obzir pravnu snagu potpisivanja novog ugovora, pri čemu štiti stečena prava i legitimna očekivanja osoblja.

214| Što se tiče dužnosnika, u presudi od 14. prosinca 2018., *Torné/Komisija* (T-128/17, [EU:T:2018:969](#)), Opći je sud tumačio pojam „stupanje u službu” u smislu prijelaznih odredbi o stopi stjecanja mirovinskih prava i dobi za umirovljenje predviđenima u člancima 21. i 22. Priloga XIII. Pravilniku o osoblju.

215| Članak 1. stavak 1. Uvjeta zaposlenja, kako su izmijenjeni Uredbom br. 1023/2013.

216| Članak 3.a Uvjeta zaposlenja

U ovom slučaju Opći sud utvrđuje da je tužitelju novi ugovor koji je potpisao omogućio pristup višoj funkcijskoj skupini, što je dovelo u pitanje funkcionalni kontinuitet radnog odnosa koji je imao s upravom Unije na temelju ugovora iz 2008. Slijedom toga, iako je tužitelj bio u službi 31. prosinca 2013. na temelju prvotnog ugovora iz 2008., novi ugovor iz 2014. doveo je do prekida tog radnog odnosa i početka novog, tako da se tužitelj ne može pozivati na prijelazne odredbe o stopi stjecanja mirovinskih prava i dobi za stjecanje prava na odlazak u mirovinu.

6. Uznemiravanje

Presuda od 14. srpnja 2021., AI/ECDC (T-65/19, [EU:T:2021:454](#))²¹⁷

U lipnju 2017. tužitelj AI, član osoblja Europskog centra za sprečavanje i kontrolu bolesti (ECDC), podnio je zahtjev za pomoć u smislu članka 24. Pravilnika o osoblju u pogledu uznemiravanja koje je navodno počinio njegov načelnik odjela.

Nastavno na taj zahtjev direktorica ECDC-a (u daljnjem tekstu: direktorica) ovlastila je vanjsku osobu na provođenje istrage o ponašanjima načelnika odjela koje su prijavili tužitelj i drugi podnositelj zahtjeva za pomoć. To je izvješće dovršeno krajem siječnja 2018. Tužitelj je zatražio pristup tom izvješću u ožujku i travnju 2018. Ti zahtjevi su odbijeni.

Tijekom travnja i svibnja 2018. održani su sastanci između direktorice i načelnika odjela tijekom kojih je taj načelnik bio obaviješten o ishodu istrage i namjeri direktorice da raskine njegov ugovor na temelju članka 47. točke (c) podtočke i. Uvjeta zaposlenja. U tom je kontekstu načelnik odjela podnio ostavku. Direktorica ju je prihvatila. Tijekom razdoblja otkaznog roka od deset mjeseci nakon te ostavke načelnik odjela bio je zadužen za poslove koje mu je direktorica izravno povjeravala i koje je nadzirala a da pritom nije postojao nikakav hijerarhijski odnos s tužiteljem. Te je zadaće obavljao na daljinu.

Odmah nakon prihvaćanja ostavke načelnika odjela, direktorica je tužitelju uputila dopis koji se odnosio na njegov zahtjev za pomoć (u daljnjem tekstu: prva pobijana odluka). Direktorica je u tom dopisu obavijestila tužitelja o istražiteljevu zaključku prema kojem se njegova pritužba može prihvatiti a da mu pritom nije dostavila izvješće o istrazi. Nakon što je pročitala izvješće o istrazi i druge elemente kojima je raspolagala, direktorica je zaključila da postoje „elementi uznemiravanja”, pri čemu je pojasnila da je izvješće o istrazi sadržavalo „nekoliko činjeničnih pogrešaka”. Dodala je da su način na koji je načelnik odjela obradio određene poteškoće i njegov način upravljanja uzrokovali nepotreban stres i anksioznost osoblja, pri čemu je u obzir uzela činjenicu da je on u svojoj ulozi trebao djelovati u pogledu određenih pitanja. Naposljetku, direktorica je navela da je namjeravala poduzeti „odgovarajuće mjere”, ali da je načelnik odjela u međuvremenu dao ostavku na svoje radno mjesto i više se nije pojavljivao u uredu.

Tužitelj je iznova zatražio pristup izvješću o istrazi i svim dokumentima na temelju kojih je direktorica donijela prvu pobijanu odluku. Direktorica je odbila taj zahtjev (u daljnjem tekstu: druga pobijana odluka).

Nakon toga direktorica je tužitelju dala mogućnost da samo jednom i na licu mjesta izvrši uvid u verziju izvješća o istrazi koja nije povjerljiva.

²¹⁷ Vidjeti u pogledu predmeta koji se odnosi na uznemiravanje koje je počinio član Europskog parlamenta i presudu od 3. veljače 2021., *Moi/Parlament* (T-17/19, u žalbenom postupku, [EU:T:2021:51](#)), prikazanu u dijelu „II. 2. Sustav stegovnih mjera koji se primjenjuje na članove Europskog parlamenta”.

Tužiteljeva žalba protiv dviju pobijanih odluka, koja je također uključivala zahtjev za naknadu nematerijalne štete povezane s tim odlukama, odbijena je.

Nakon što je tužitelj Općem sudu podnio tužbu, on je djelomično poništio prvu i drugu pobijanu odluku i odluku o odbijanju žalbe te je pojasnio opseg dužnosti pružanja pomoći u posebnom slučaju u kojem se nadležno tijelo nije u potpunosti složilo sa zaključcima istražitelja niti je u potpunosti utvrdilo činjenice niti je obavijestilo podnositelja zahtjeva za pomoć o svim mjerama poduzetima nakon izvješća o istrazi. U presudi se također navode pojašnjenja u pogledu prava na saslušanje podnositelja zahtjeva za pomoć i njegova prava na pristup spisu istrage.

Općena Općeg suda

Što se tiče dopuštenosti tužbe, Opći sud utvrđuje da odluka kojom se podnositelja zahtjeva za pomoć obavještava o zaključenju upravne istrage u vezi s uznemiravanjem, kojom se prijavljeno ponašanje kvalificira s obzirom na Pravilnik o osoblju i pojašnjavaju daljnje posljedice, proizvodi pravne učinke koji mogu utjecati na tužiteljeve interese i stoga ona ima prirodu odluke i čini akt kojim se nanosi šteta. Što se tiče tužiteljeva pravnog interesa, zahtjevima djelotvornog sudskog nadzora svojstveno je da podnositelj zahtjeva za pomoć, u okviru svoje tužbe protiv odluke koja se odnosi na njegov zahtjev, može osporavati prikladnost mjera donesenih kao odgovor na taj zahtjev, uključujući i kada se donositelju tih mjera prigovara da nije pokrenuo stegovni postupak protiv treće osobe koja je proglašena krivom za uznemiravanje, pod uvjetom da u tom pogledu ističe osobne prigovore.

Što se tiče navodne povrede članaka 24. i 86. Pravilnika o osoblju, Opći sud zaključuje da direktorica nije počinila očitu pogrešku u ocjeni kada je prihvatila ostavku načelnika odjela umjesto da raskine njegov ugovor ili pokrene stegovni postupak protiv njega. Usto, nijedna odredba Pravilnika o osoblju ne zahtijeva pokretanje stegovnog postupka u slučaju utvrđenja da je dužnosnik ili član osoblja povrijedio svoje obveze. Naime, što se tiče mjera koje treba poduzeti u situaciji koja ulazi u područje primjene članka 24. Pravilnika o osoblju, uprava raspolaže širokom diskrecijskom ovlašću.

S druge strane, Opći sud presuđuje da se prvom pobijanom odlukom povređuje članak 24. Pravilnika o osoblju jer ECDC nije u dovoljnoj mjeri utvrdio činjenice nakon izvješća o istrazi, na toj osnovi nije zauzeo konačno i nedvosmisleno stajalište u pogledu postojanja uznemiravanja u smislu članka 12.a stavka 3. Pravilnika o osoblju te nije obavijestio tužitelja o daljnjim posljedicama njegova zahtjeva za pomoć, osobito u pogledu obavještavanja tužitelja o prvotnoj volji direktorice da s načelnikom odjela raskine ugovor, prije nego što je on podnio ostavku, i o uvjetima u kojima je ta ostavka prihvaćena, uključujući načine odrađivanja otkaznog roka.

Što se tiče dosega prava na saslušanje podnositelja zahtjeva za pomoć, Opći sud ističe da je, s obzirom na to da je direktorica odlučila da neće u potpunosti prihvatiti zaključke iz izvješća o istrazi u vezi sa zahtjevom za pomoć, ona tužitelju morala omogućiti da prije donošenja prve pobijane odluke zauzme stajalište o svim elementima koji su je naveli da se u potpunosti ne složi s navedenim zaključcima. Da nije bilo te nepravilnosti, postupak je mogao imati drukčiji ishod. Nasuprot tomu, direktorica nije bila obvezna saslušati tužiteljeva očitovanja o razlozima koji su je doveli do toga da prihvati ostavku načelnika odjela umjesto da raskine njegov ugovor ili pokrene disciplinski postupak jer te odluke nisu bile donesene protiv tužitelja.

Opći sud također smatra da je povrijeđena obveza obrazlaganja s obzirom na to da u prvoj pobijanoj odluci nije izričito raspravljena ni jedna od situacija koje je tužitelj naveo u svojem zahtjevu za pomoć, nego se u njoj samo uputilo na činjenice opisane u izvješću o istrazi kojemu tužitelj u tom trenutku nije imao pristup i informacije kojima je direktorica raspolagala a da pritom one nisu pojašnjene. U navedenoj se odluci također navodi postojanje „činjeničnih pogrešaka” u izvješću o istrazi, a da ih se pritom ne opisuje, i „pitanja” odnosno

„teškoće“ u pogledu kojih je načelnik odjela „trebao djelovati“, koje se također ne pojašnjava. Naposljetku, direktorica, bez dodatnih pojašnjenja, napominje da je razmatrala „odgovarajuće mjere“ koje nisu bile donesene zbog ostavke načelnika odjela.

S obzirom na sva prethodna razmatranja, Opći sud poništava prvu pobijanu odluku.

Što se tiče prava podnositelja zahtjeva za pomoć da pristupi izvješću o istrazi, Opći sud podsjeća na to da je slanje preslike izvješća sastavljenih nakon upravne istrage, po potrebi u verziji koja nije povjerljiva, nužno s obzirom na načelo dobre uprave zajamčeno člankom 41. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja) i dužnost pružanja pomoći, koji podrazumijevaju da nadležno tijelo obavijesti zainteresirane osobe o ishodu njihova zahtjeva za pomoć, posebno kada se u izvješću priznaje postojanje uznemiravanja.

Međutim, pravo na pristup spisu nije apsolutno. Navedenim se člankom Povelje to pravo jamči pod dvama uvjetima.

S jedne strane, pravo na pristup osobe odnosi se samo na spis koji se na nju odnosi. U tim uvjetima tužitelj nije imao pravo pristupiti dijelovima izvješća o istrazi koji su se odnosili na drugog podnositelja zahtjeva za pomoć i koji opisuju osobnu situaciju drugih članova ECDC-a.

S druge strane, pristup se mora osigurati uz poštovanje legitimnih interesa povjerljivosti te profesionalne i poslovne tajne. U ovom slučaju, u verziji izvješća o istrazi koja nije povjerljiva, ECDC nije samo zatamnio dijelova koji se odnose na svjedočenje, nego je izostavio cijeli sadržaj istražiteljeve analize, uključujući njegove zaključke o tužiteljevu zahtjevu za pomoć, što se ne može opravdati zaštitom legitimnih interesa povjerljivosti svjedoka i dobrog odvijanja istraga.

Na temelju toga Opći sud djelomično poništava drugu pobijanu odluku.

Naposljetku, Opći sud odbija zahtjev za naknadu štete koji je tužitelj podnio zbog toga što on nije dokazao postojanje nematerijalne štete odvojive od nezakonitosti na kojima se temelji poništenje dviju pobijanih odluka, a koja se ne može u potpunosti popraviti tim poništenjem.

7. Rokovi za podnošenje pravnog sredstva

Presuda od 3. ožujka 2021., Barata/Parlament (T-723/18, u žalbenom postupku²¹⁸, EU:T:2021:113)

Europski parlament objavio je 22. rujna 2017. natječaj za podnošenje prijave (u daljnjem tekstu: obavijest o natječaju) za razdoblje certifikacije 2017. kako bi se izabralo dužnosnike funkcijske skupine AST koji se mogu imenovati na radno mjesto funkcijske skupine AD na temelju članka 45.a Pravilnika o osoblju. Tužitelj, dužnosnik Europskog parlamenta, bio je kandidat za predmetni postupak.

218| Predmet C-305/21 P, *Barata/Parlament*

Tijelo za imenovanje u Parlamentu (u daljnjem tekstu: tijelo za imenovanje) odbacilo je tu prijavu kao nedopuštenu zbog toga što nije bila popraćena popisom priloga, kako se zahtijeva u obavijesti o natječaju. Tijelo za imenovanje potvrdilo je to odbijanje dvjema odlukama donesenima nakon internih postupaka preispitivanja koje je pokrenuo tužitelj.

Odlukom od 23. srpnja 2018. tijelo za imenovanje odbilo je tužiteljeve žalbe protiv odluka o odbijanju njegovih zahtjeva, potvrđujući svoje ranije odluke. Parlament je poslao tu posljednju odluku preporučenim pismom s povratnicom na tužiteljevu kućnu adresu. Belgijska je poštanska služba 25. srpnja 2018. pokušala dostaviti to pismo na tužiteljevu adresu i, s obzirom na to da ga nije zatekla, ostavila je obavijest o pokušaju dostave. Budući da tužitelj nije preuzeo navedeno pismo, belgijska ga je poštanska služba vratila Parlamentu 9. kolovoza 2018. Usto, Parlament je 28. kolovoza 2018. tužitelju poslao poruku elektroničke pošte kojoj je priložena odluka od 23. srpnja 2018., a tužitelj potvrđuje da je za nju saznao istog dana.

Tužitelj je 7. prosinca 2018., navodeći da je rok za podnošenje tužbe počeo teći od datuma saznanja za poruku elektroničke pošte, podnio tužbu Općem sudu radi poništenja odluka o nedopuštanju njegove prijave kao i poništenja obavijesti o natječaju.

Iako je Opći sud presudio da je tužba podnesena u roku predviđenom u tu svrhu, on ju je ipak odbio kao neosnovanu. U svojoj presudi Opći sud pojašnjava sudsku praksu Unije u pogledu određivanja trenutka od kojeg počinju teći rokovi za podnošenje tužbe u sporovima uređenima Pravilnikom o osoblju kada je pojedinačna odluka upućena preporučenim pismom s povratnicom a da je adresat ipak ne preuzme.

Osim toga, presuda sadržava dopunu sudske prakse u pogledu primjene Uredbe br. 1/58 o pravilima o jeziku²¹⁹ u slučaju postupka certifikacije, odnosno internog natječaja koji je namijenjen određenim dužnosnicima.

Ocjena Općeg suda

Opći sud najprije utvrđuje da uprava u načelu može odabrati metodu za koju smatra da je najprikladnija s obzirom na okolnosti slučaja kako bi dostavila odluku o odbijanju žalbe jer Pravilnik o osoblju ne propisuje nikakav redoslijed prvenstva između različitih mogućih metoda, kao što su elektronički način ili preporučeno pismo s povratnicom.

Opći sud u tom pogledu podsjeća na to da je odluka uredno dostavljena ako je priopćena svojem adresatu i ako je on bio u mogućnosti upoznati se s njom. Potonji uvjet ispunjen je ako je adresat u mogućnosti upoznati se sa sadržajem te odluke kao i s razlozima na kojima se temelji.

Osim toga, Opći sud ističe da nijedna odredba iz Pravilnika o osoblju ili drugih normativnih instrumenata Europske unije ne precizira da se u slučaju neuspješne dostave preporučenog pisma početak računanja roka za podnošenje tužbe odgađa do isteka roka za čuvanje tog pisma, umjesto do datuma stvarnog upoznavanja s njegovim sadržajem.

Opći sud zaključuje da se, u nedostatku odredaba u primjenjivim propisima koji su trenutačno na snazi, pravna sigurnost i nužnost izbjegavanja svake diskriminacije ili proizvoljnog postupanja u dobrom sudovanju protive tomu da se u predmetnom slučaju primijeni pretpostavka dostave. Parlament stoga pogrešno tvrdi da samo dostavu slanjem preporučenog pisma treba uzeti u obzir za potrebe izračuna roka za podnošenje

219| Uredba Vijeća br. 1 od 15. travnja 1958. o određivanju jezika koji se koriste u Europskoj ekonomskoj zajednici (SL 1958., 17, str. 385.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 3., str. 3.), kako je izmijenjena Uredbom Vijeća (EU) br. 517/2013 od 13. svibnja 2013. (SL 2013., L 158, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 10., str. 31.)

tužbe, čak i ako ono nije preuzeto u roku koji je odredila belgijska poštanska služba. Stoga je, budući da se 28. kolovoza 2018. tužitelj u potpunosti upoznao s odlukom od 23. srpnja 2018., rok za podnošenje tužbe počeo teći 28. kolovoza 2018.

Što se tiče navodne povrede pravila o jeziku Unije jer se Parlament u obavijesti o natječaju i u odluci od 23. srpnja 2018. propustio koristiti tužiteljevim materinskim jezikom, odnosno portugalskim, Opći sud podsjeća na to da se odstupanje od navedenih pravila može opravdati s obzirom na internu prirodu natječaja namijenjenog dužnosnicima i članovima osoblja koji rade u instituciji. Činjenica da su dokumenti koje je uprava poslala jednom od svojih dužnosnika sastavljeni na jeziku različitom od njegova materinskog jezika ne čini povredu prava navedenog dužnosnika ako on poznaje jezik kojim se uprava koristi, što mu omogućuje da se stvarno i lako upozna sa sadržajem dokumenata o kojima je riječ. Opći sud u tom pogledu ističe da je tužitelj u obrascu za prijavu naveo da ima vrlo dobar stupanj jezika koji se stvarno upotrebljava u obavijesti o natječaju i u odluci od 23. srpnja 2018. te da se sam poslužio tim jezikom kako bi tijekom predsudskog postupka komunicirao s upravom.

Opći sud zaključuje da postupak certifikacije o kojem je riječ u ovom predmetu nije vanjski natječaj koji se obvezno objavljuje u *Službenom listu Europske unije* na svim službenim jezicima i koji je otvoren svim građanima Unije, nego interni natječaj namijenjen samo određenim dužnosnicima koji imaju više od šest godina radnog staža. Parlament je stoga mogao propustiti objavljivanje obavijesti o natječaju na portugalskom jeziku a da pritom ne povrijedi prethodno navedena načela o Unijinih pravilima o jeziku. Parlament također nije povrijedio navedena načela kad je u toj obavijesti zatražio od tužitelja da s njim komunicira na jeziku koji nije portugalski jezik i da raspolaže odgovarajućim poznavanjem engleskog ili francuskog jezika.

XIV. Zahtjevi za privremenu pravnu zaštitu

1. Pandemija bolesti COVID-19

Rješenje od 29. listopada 2021., Abenante i dr./Parlament i Vijeće (T-527/21 R, neobjavljeno, [EU:T:2021:750](#))

Kako bi se ograničilo širenje teškog akutnog respiratornog sindroma (SARS-CoV-2), države članice donijele su određene mjere koje su utjecale na ostvarivanje prava građana Europske unije na slobodno kretanje i boravak na državnom području država članica.

Kako bi se olakšalo ostvarivanje prava na slobodno kretanje i boravak na državnom području država članica, Europski parlament i Vijeće Europske unije donijeli su 14. lipnja 2021. Uredbu 2021/953²²⁰. Ta je uredba trebala pridonijeti tomu da države članice postupno ukinu ta ograničenja na koordiniran način.

Naime, odredbe te uredbe omogućuju, među ostalim, prekogranično izdavanje, provjeru i prihvaćanje bilo koje od sljedećih potvrda: (a) potvrde kojom se potvrđuje da je njezin nositelj primio cjepivo protiv koronavirusne bolesti iz 2019. (COVID-19) koju uzrokuje SARS-CoV-2 u državi članici koja izdaje potvrdu, nazvane „potvrda

²²⁰ | Uredba (UE) 2021/953 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2021. o okviru za izdavanje, provjeru i prihvaćanje interoperabilnih potvrda o cijepljenju, testiranju i preboljenju bolesti COVID-19 (EU digitalna COVID potvrda) radi olakšavanja slobodnog kretanja tijekom pandemije bolesti COVID-19 (SL 2021., L 211, str. 1.)

o cijepljenju“; (b) potvrde kojom se potvrđuje da je njezin nositelj bio podvrgnut testu koji su proveli zdravstveni djelatnici ili stručno osoblje u državi članici koja izdaje potvrdu u kojoj se navodi vrsta testa, datum kada je proveden i rezultat testiranja, nazvane „potvrda o testiranju“; (c) potvrde kojom se nakon pozitivnog rezultata testa koji su proveli zdravstveni djelatnici ili stručno osoblje potvrđuje da je nositelj prebolio infekciju virusom SARS-CoV-2, nazvane „potvrda o preboljenju“.

Više je građana Unije 30. kolovoza 2021. podnijelo Općem sudu Europske unije tužbu za potpuno ili djelomično poništenje Uredbe. Ti su građani 31. kolovoza 2021. također podnijeli zahtjev za privremenu pravnu zaštitu kojim su tražili trenutnu i privremenu suspenziju primjene odredbi koje se odnose na prekogranično izdavanje, provjeru i prihvaćanje potvrda. U prilog tom zahtjevu tužitelji tvrde, kao prvo, da pobijana uredba stvara diskriminaciju između cijepljenih i necijepjenih osoba u ostvarivanju njihovih temeljnih prava. Naime, smatraju da se Uredbom povređuje njihovo pravo na slobodno kretanje ako se protiv svoje volje ne podvrgnu invazivnom medicinskom postupku, što dovodi do izravnog ograničenja njihove osobne slobode predviđene člankom 6. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, kao i njihove slobode izbora zanimanja te njihova prava na rad, koji su predviđeni u članku 15. Povelje. Kao drugo, tužitelji navode da tešku povredu njihovih temeljnih prava, nastalu zbog sadržaja pobijane uredbe, koja nije u skladu ni s kojim znanstvenim standardom, treba odmah prekinuti, uzimajući u obzir materijalnu i prije svega nematerijalnu štetu koja im se njome nanijela izravno i trenutačno, time što im se oduzela mogućnost da vode normalan društveni život.

Predsjednik Općeg suda odbija zahtjev za privremenu pravnu zaštitu.

On najprije podsjeća na to da se člankom 278. UFEU-a utvrđuje načelo nesuspensivne prirode tužbi jer se na akte koje donesu institucije Unije primjenjuje pretpostavka zakonitosti i da sudac privremene pravne zaštite samo iznimno može naložiti suspenziju primjene akta koji se pobija pred Općim sudom.

Predsjednik Općeg suda zatim navodi da se suspenzija primjene može odobriti ako stranka koja je traži utvrdi da je njezino određivanje na prvi pogled činjenično i pravno opravdano (*fumus boni juris*) i da je hitna jer ju je nužno odrediti kako bi se izbjeglo da joj se nanese teška i nepopravljiva šteta i da proizvodi učinak prije odluke u glavnom predmetu. Ti su uvjeti kumulativni, tako da zahtjeve za privremene mjere treba odbiti ako jedan od njih nije ispunjen. Sudac privremene pravne zaštite po potrebi provodi i odvagivanje postojećih interesa.

Slijedom toga, predsjednik Općeg suda najprije ispituje je li ispunjen uvjet koji se odnosi na hitnost te u tom pogledu podsjeća na to da, kad je riječ o argumentu prema kojem Uredba u praksi stvara diskriminaciju među građanima Unije u ostvarivanju njihovih temeljnih prava, ne može se automatski i strogo primijeniti uvjet povezan s nepopravljivom štetom, nego treba uzeti u obzir okolnosti svojstvene svakom predmetu, a navedeni kriterij treba izuzeti iz primjene ako nije spojiv sa zahtjevima djelotvorne privremene zaštite.

U tom pogledu, kao prvo, predsjednik Općeg suda ističe da ni jedan argument tužiteljâ na prvi pogled ne dokazuje očitu prirodu navodne povrede jer posjedovanje potvrda predviđenih Uredbom ne predstavlja preduvjet za ostvarivanje prava na slobodno kretanje. Usto, naglašava da tužitelji ne ističu ni jedan element koji dokazuje pogoršanje njihovih uvjeta kretanja koje je nastalo zbog Uredbe u odnosu na situaciju koja je postojala prije njezina stupanja na snagu. Naime, svrha pobijane uredbe jest, naprotiv, olakšati ostvarivanje prava na slobodno kretanje unutar Unije tijekom pandemije bolesti COVID-19 zahvaljujući uspostavljanju okvira za izdavanje, provjeru i prihvaćanje digitalnih COVID potvrda Europske unije.

Kao drugo, predsjednik Općeg suda navodi da sudac privremene pravne zaštite u svakom slučaju treba raspolagati konkretnim i preciznim informacijama koje potkrepljuju detaljni dokumenti koji dokazuju financijsku situaciju stranke koja traži privremenu mjeru i omogućuju da se ocijene posljedice do kojih bi vjerojatno došlo da se ne odrede zatražene mjere. U tom pogledu utvrđuje da tužitelji nisu podnijeli konkretne i precizne informacije, potkrijepljene ovjerenim dokumentima, tako da nije u mogućnosti ocijeniti može li se navodna

šteta kvalificirati kao teška i nepopravljiva. Dodaje da se ni materijalna ni nematerijalna šteta koje navode tužitelji ne mogu smatrati nepopravljivima jer se materijalna šteta može naknadno financijski nadoknaditi i da poništenje Uredbe u glavnom postupku predstavlja dovoljnu naknadu nematerijalne štete.

Predsjednik zaključuje da tužitelji nisu dokazali da je ispunjen uvjet koji se odnosi na hitnost, tako da se odbija zahtjev za privremenu pravnu zaštitu, a da pritom nije potrebno ispitati uvjet koji se odnosi na postojanje *fumus boni juris* ili provesti odvagivanje interesa.

Rješenja od 30. studenoga 2021., Roos i dr./Parlament (T-710/21 R, neobjavljeno, [EU:T:2021:838](#)) i ID i dr./Parlament (T-711/21 R, neobjavljeno, [EU:T:2021:837](#))²²¹

Ured Europskog parlamenta uveo je 27. listopada 2021. izvanredna pravila o zdravlju i sigurnosti za pristup zgradama Parlamenta na njegova tri mjesta rada (Bruxelles, Strasbourg i Luxembourg). Cilj je te odluke, u biti, uvjetovati pristup zgradama Parlamenta predočenjem COVID-19 potvrde o cijepljenju, testiranju ili preboljenju ili jednakovrijedne potvrde²²². Ta se odluka primjenjuje na sve osobe koje žele pristupiti navedenim zgradama.

Nekoliko je europskih zastupnika, dužnosnika, akreditiranih parlamentarnih asistenata i drugih službenika tražilo poništenje predmetne odluke. Usto su u postupku privremene pravne zaštite tražili da predsjednik Općeg suda naloži suspenziju primjene te odluke do objave presude o meritumu.

Rješenjima od 5. studenoga 2021.²²³, predsjednik Općeg suda privremeno je naložio da tužitelji mogu pristupiti prostorima Parlamenta na temelju negativnog testa za samotestiranje. U slučaju pozitivnog rezultata, nakon tog testa trebaju napraviti test PCR. U slučaju pozitivnog rezultata potonjeg testa, Parlament može odbiti da tužitelji pristupe njegovim prostorima.

Predsjednik Općeg suda ukida svoja rješenja od 5. studenoga 2021. i odbija zahtjeve za suspenziju.

Predsjednik najprije napominje da odluka o uvjetovanju pristupa zgradama Parlamenta na njegova tri mjesta rada predočenjem EU digitalne COVID potvrde ili jednakovrijedne potvrde nema ni za cilj ni posljedicu dovesti u pitanje ostvarivanje mandata tužitelja kao izabраниh zastupnika u Parlamentu ni ostvarivanje profesionalne djelatnosti tužitelja koji su dužnosnici, akreditirani parlamentarni asistenti i drugi službenici Parlamenta. Sama činjenica da moraju ispuniti uvjete za pristup zgradama parlamenta na njegova tri mjesta rada, bilo zbog razloga sigurnosti ili javnog zdravlja, ipak ne znači da ta obveza tužiteljima stvara tešku i nepopravljivu štetu zbog koje je potrebno donijeti privremene mjere. Što se tiče navodne izravne štete ovlasti zastupanja europskih zastupnika i njihove sposobnosti da korisno i učinkovito rade jer se pobijana odluka primjenjuje i na njihove asistente i osoblje Parlamenta, predsjednik napominje da tužitelji ne ističu ni jedan specifičan argument na temelju kojeg se može utvrditi da te osobe nisu u mogućnosti pravodobno postupiti u skladu s naloženim uvjetima pristupa.

Usto, ni jedan argument ne dokazuje da je navodna šteta povezana s ugrožavanjem temeljnih prava teška i teško popravljiva, ili čak nepopravljiva. Naime, u tom kontekstu, osobni podaci koji se obrađuju prilikom postupka čitanja QR koda s potvrda ne koriste se ni u koju drugu svrhu, a službenici za sigurnost podliježu strogim obvezama čuvanja poslovne tajne.

221 | O istoj problematici vidjeti i rješenja od 8. prosinca 2021., *D'Amato i dr./Parlament* (T-722/21 R, neobjavljeno, [EU:T:2021:874](#)), *Rooker i dr./Parlament* (T-723/21 R, neobjavljeno, [EU:T:2021:872](#)) i *IL i dr./Parlament* (T-724/21 R, neobjavljeno, [EU:T:2021:873](#)).

222 | U smislu članka 8. Uredbe 2021/953 (COVID-19 potvrde i ostala dokumentacija koju izdaje treća zemlja)

223 | Rješenja od 5. studenoga 2021. *Roos i dr./Parlament* (T-710/21 R, neobjavljeno) i *ID i dr./Parlament* (T-711/21 R, neobjavljeno)

Naposljetku, predsjednik utvrđuje da se, u pogledu onih tužitelja koji nisu ni cijepljeni niti su preboljeli bolest, na temelju nijednog podnesenog dokaza ne može utvrditi da nazofaringealni brisevi koji su potrebni za dobivanje potvrde o testiranju uzrokuju ozbiljne rizike za njihovo zdravlje. Osim toga, utvrđuje da dotične osobe imaju mogućnost tražiti izuzeće i iznijeti u svojem zahtjevu razloge zbog kojih bi u njihovu pojedinačnom slučaju nazofaringealni brisevi prouzročili ozbiljne rizike za njihovo zdravlje.

2. Imunitet članova Europskog parlamenta

Rješenja od 30. srpnja 2021., Puigdemont i Casamajó i dr./Parlament (T-272/21 R, neobjavljeno, u žalbenom postupku²²⁴, [EU:T:2021:497](#)) i od 26. studenoga 2021., Puigdemont i Casamajó i dr./Parlament (T-272/21 RII, neobjavljeno, u žalbenom postupku²²⁵, [EU:T:2021:834](#))

Europski parlament zaprimio je 13. siječnja i 10. veljače 2020. zahtjeve za ukidanje imuniteta Carlesu Puigdemontu i Casamaji, Antoniju Comínu i Oliveresu i Clari Ponsatí i Obiols, izabranim zastupnicima u Parlamentu. Ti su se zahtjevi, koje je Tribunal Supremo (Vrhovni sud, Španjolska) podnio u okviru kaznenog postupka u pogledu, među ostalim, navodnih kaznenih djela ugrožavanja nacionalne sigurnosti, odnosili na izvršenje europskih uhidbenih naloga izdanih protiv tih zastupnika u kontekstu tog kaznenog postupka.

Belgijska pravosudna tijela odbila su 7. siječnja 2021. izvršiti europski uhidbeni nalog izdan protiv Lluísa Puiga i Gordija, na kojeg se također odnose predmetni kazneni postupak i europski uhidbeni nalog, ali koji za razliku od zastupnika ne uživa parlamentarni imunitet, pri čemu su tvrdila da izvršenje tog naloga ugrožava temeljna prava dotične osobe. Zbog toga je Tribunal Supremo (Vrhovni sud) u okviru predmetnog kaznenog postupka 9. ožujka 2021. podnio zahtjev za prethodnu odluku Suda kako bi, među ostalim, saznao može li pravosudno tijelo izvršenja odbiti predaju osobe koja se traži na temelju europskog uhidbenog naloga pri čemu se oslanja na razloge za odbijanje koje su predviđeni njegovim nacionalnim pravom, ali koji se kao takvi ne navode u Okvirnoj odluci o europskom uhidbenom nalogu²²⁶.

Parlament je odlukom od 9. ožujka 2021. ukinuo imunitet trima zastupnicima. Oni su 19. svibnja 2021. podnijeli Općem sudu Europske unije tužbu za poništenje tih odluka. Zastupnici su 26. svibnja 2021. podnijeli zahtjev za privremenu pravnu zaštitu u kojem su od potpredsjednika Općeg suda tražili da suspendira primjenu navedenih odluka. Smatrali su da odluke Parlamenta omogućuju svim državama članicama da ih uhite ili ograniče njihova kretanja i da ih predaju španjolskim tijelima. Prema njihovu mišljenju, odluke se ne protive tomu da ih se stavi u pritvor nakon njihove eventualne predaje navedenim tijelima. Tvrde da bi im se time nanijela teška i nepopravljiva šteta te bi se ugrozila njihova prava na izvršavanje dužnosti kao europskih zastupnika. Dodaju da se eventualno poništenje odluka Parlamenta neće moći izvršiti ako su u trenutku u kojem se ono provede oni već bili predmet takve predaje i takvog premještanja.

224| Predmet C-629/21 P(R), *Puigdemont i Casamajó i dr./Parlament i Španjolska*

225| Predmet C-81/22 P(R), *Puigdemont i Casamajó i dr./Parlament*

226| Predmet C-158/21, *Puig Gordi i dr.*

Rješenjem od 30. srpnja 2021. potpredsjednik Općeg suda odbio je taj zahtjev, pri čemu je smatrao da zastupnici nisu uspjeli dokazati da je ispunjen uvjet koji se odnosi na hitnost jer se trenutačno teška i nepopravljiva šteta na koju se pozivaju ne može kvalificirati kao sigurna šteta ili šteta koja je utvrđena s dovoljnim stupnjem vjerojatnosti.

Unatoč odbijanju tog zahtjeva za privremenu pravnu zaštitu, potpredsjednik je pojasnio da zastupnici zadržavaju mogućnost ponovnog podnošenja tog zahtjeva ako, nakon tog rješenja, navodna šteta postane dovoljno vjerojatna, osobito u slučaju ako ih uhite tijela izvršenja države članice ili ako se poduzmu koraci za njihovu predaju španjolskim tijelima.

Carles Puigdemont uhićen je 23. rujna 2021. u zračnoj luci Alghero (Italija) u okviru izvršenja europskog uhidbenog naloga koji je izdan protiv njega. Zastupnici su 1. listopada 2021. podnijeli drugi zahtjev za privremenu pravnu zaštitu u kojem su se pozvali na nove elemente.

Rješenjem od 26. studenoga 2021. potpredsjednik Općeg suda odbio je taj drugi zahtjev za privremenu pravnu zaštitu.

Potpredsjednik Općeg suda odlučio je da je predmetni kazneni postupak prekinut dok Sud ne odluči o zahtjevu za prethodnu odluku te pojašnjava da je taj prekid izravna posljedica podnošenja tog zahtjeva te u tom pogledu nije potrebna posebna odluka Tribunala Supremo (Vrhovnog suda). Dodaje da je španjolski sud, osim toga, svjestan tog suspenzivnog učinka. Također potvrđuje da, uzimajući u obzir da se navedeni zahtjev odnosi na izvršenje europskih uhidbenih naloga izdanih u okviru predmetnog kaznenog postupka, prekid tog postupka nužno dovodi do suspenzije izvršenja navedenih naloga. Pojašnjava da ta suspenzija proizlazi izravno iz prekida predmetnog kaznenog postupka i da se njezini učinci primjenjuju na nadležna nacionalna tijela, uključujući pravosudna, a da pritom nije potrebna njihova posebna odluka.

Zastupnici prigovaraju da ih se unatoč svemu može uhititi, da im se može ograničiti sloboda kretanja ili ih se čak može izručiti Španjolskoj i ondje staviti u pritvor, čime ih se izlaže teškoj i nepopravljivoj šteti, što dokazuju nove činjenice na koje se pozivaju.

Prema mišljenju potpredsjednika Općeg suda, iako neke okolnosti koje ističu zastupnici mogu dokazati da je moguće da određena nacionalna tijela nisu utvrdila sve posljedice podnošenja zahtjeva za prethodnu odluku, konkretno one koje se odnose na prekid predmetnog kaznenog postupka i suspenziju izvršenja europskih uhidbenih naloga, na temelju elemenata podnesenih u potporu drugom zahtjevu za privremenu pravnu zaštitu ne mogu se dovesti u pitanje ocjene provedene u prvom rješenju u postupku privremene pravne zaštite.

Potpredsjednik Općeg suda u tom pogledu naglašava da uhićenje zastupnika samo po sebi ne predstavlja tešku i nepopravljivu štetu. Ono bi trebalo ugroziti pravo zastupnika na slobodno izvršavanje njihova parlamentarnog mandata i dobro funkcioniranje Parlamenta. Međutim, kao što se to istaknulo u prvom rješenju u postupku privremene pravne zaštite, zastupnici i dalje uživaju imunitet prilikom svojih putovanja kako bi sudjelovali na sjednicama Parlamenta, tako da je teška i nepopravljiva šteta prouzročena uhićenjem i dalje hipotetska.

Naglašava da u skladu s posljedicama koje proizlaze iz podnošenja zahtjeva za prethodnu odluku, pravosudna tijela izvršenja ne namjeravaju izvršiti europske uhidbene naloge izdane protiv zastupnika prije nego što Sud odluči o tom zahtjevu i da stoga oni u toj fazi nisu izloženi opasnosti od predaje španjolskim tijelima. Osim toga i u svakom slučaju, na temelju načela lojalne suradnje, nacionalna tijela trebaju uzeti u obzir prekid kaznenog postupka i suspenziju izvršenja europskih uhidbenih naloga izdanih protiv zastupnika.

3. Javna nabava koju provode Unijine institucije

Rješenje od 26. svibnja 2021., OHB System/Komisija (T-54/21 R, neobjavljeno, EU:T:2021:292)

Njemačko društvo koje upravlja satelitima, OHB System AG (u daljnjem tekstu: OHB), podnijelo je 29. siječnja 2021. tužbu Općem sudu Europske unije za poništenje dviju odluka Europske svemirske agencije (ESA). Tim odlukama ESA, koja djeluje u ime i za račun Komisije, u postupku javne nabave nije prihvatila OHB-ovu ponudu te je dva ugovora za „isporuku tranzicijskih satelita Galileo” dodijelila društvima Thales Alenia Space Italia S.p.A. (u daljnjem tekstu: Thales Alenia) i Airbus Defence & Space GmbH (u daljnjem tekstu: Airbus). OHB je uz svoju tužbu Općem sudu podnio i zahtjev za privremenu pravnu zaštitu kojim se kao privremenu mjeru nastoji ishoditi suspenzija primjene ESA-inih odluka kojima ga se u biti isključuje s predmetnog tržišta.

U prilog svojem zahtjevu OHB u bitnome tvrdi da je njegov konkurent Airbus zaposlio jednog od njegovih rukovoditelja, čije je sudjelovanje bilo odlučujuće u izradi njegove ponude. OHB sumnja da je taj bivši zaposlenik nezakonito stekao osjetljive informacije koje su novom poslodavcu (Airbusu) omogućile nedopuštene prednosti u okviru postupka javne nabave.

U kontekstu postupka privremene pravne zaštite, predsjednik Općeg suda privremeno je 31. siječnja 2021., a da pritom nije saslušao Komisiju, prihvatio OHB-ov zahtjev za suspenziju primjene ESA-ine odluke kojom ga se obavještava da nije prihvaćena njegova ponuda u predmetnom postupku javne nabave. Zatim je u rješenju od 26. veljače 2021. pojasnio da se rješenje od 31. siječnja 2021. odnosi samo na Airbus, a ne na Thales Aleniju. Naime, OHB je istaknuo elemente samo u pogledu Airbusa.

Predsjednik Općeg suda, kao sudac u postupku privremene pravne zaštite, nakon što je saslušao Komisiju, poništava svoja prethodna rješenja i odbija OHB-ov zahtjev za privremenu pravnu zaštitu.

Predsjednik Općeg suda ističe da na prvi pogled OHB-ov zahtjev nije u potpunosti bez ozbiljne osnove i da je šteta na koju se poziva objektivno teška. Naime, predsjednik Općeg suda osobito smatra, a da pritom ne dovodi u pitanje odluku Općeg suda u glavnom postupku, da valja provesti detaljno ispitivanje moguće Komisijine povrede obveze dužne pažnje u pogledu osiguranja poštovanja jednakog postupanja prema društvima koja sudjeluju u postupku javne nabave. U tom pogledu, predsjednik Općeg suda utvrđuje da je ESA 29. siječnja 2021. (odnosno na dan na koji je OHB podnio tužbu) podnijela zahtjev za pružanje informacija Airbusu osobito u pogledu doprinosa bivšeg OHB-ova zaposlenika u izradi ponude u okviru njegovih novih dužnosti u Airbusu. Airbus je u tom pogledu podnio kratak i nejasan odgovor. Predsjednik Općeg suda zaključuje da se ne može isključiti da ta nepravodobna i nepotpuna ESA-ina provjera nije bila dovoljna kako bi se ocijenio doseg sudjelovanja bivšeg OHB-ova zaposlenika u pripremi javne nabave u okviru njegovih novih dužnosti u Airbusu.

Predsjednik Općeg suda ipak smatra da je potrebno odvagnuti rizike povezane sa svakim mogućim rješenjem u okviru postupka privremene pravne zaštite (a to su prihvaćanje odnosno odbijanje zahtjeva za suspenziju primjene kao privremena mjera).

U tom pogledu predsjednik Općeg suda napominje, kao prvo, da se u slučaju da OHB bude uspješan u postupku o meritumu može procijeniti šteta povezana s konačnim gubitkom njegove prilike da mu se dodijeli predmetni ugovor o javnoj nabavi (zbog odbijanja zahtjeva za privremenu pravnu zaštitu), što bi omogućilo da se u cijelosti nadoknadi pojedinačna šteta koju je stvarno pretrpio na temelju toga. Suprotno tomu, u slučaju da se nalože zatražene privremene mjere, Komisija nije u mogućnosti sklopiti ugovor s jednim od uspješnih ponuditelja, što bi za svemirski program Unije imalo znatne tehničke i financijske posljedice. Brzo sklapanje tog ugovora stoga je od važnog općeg interesa.

Kao drugo, predsjednik Općeg suda utvrđuje da, iako gubitak dobiti koju je očekivao OHB i naknade koje treba isplatiti svojim suradnicima iznose oko 30 milijuna eura, taj iznos treba uzeti u obzir u odnosu na vrijednost europskih programa satelitske navigacije, koja je znatna jer je Unija u njih samo tijekom razdoblja od 2014. do 2020. uložila više od 7 milijardi eura, i u odnosu na ukupnu vrijednost satelita na koje se odnosi predmetni postupak javne nabave, koja iznosi oko 1,47 milijardi eura.

Kao treće, predsjednik Općeg suda ističe da se vjerojatna osnovanost OHB-ovih tvrdnji odnosi samo na jedan aspekt: moguću Komisijinu povredu obveze dužne pažnje u pogledu osiguravanja poštovanja jednakog postupanja prema društvima koja sudjeluju u postupku javne nabave. Međutim, u tom pogledu valja napomenuti da, ne samo da je obustavljeno postupanje po pritužbi koju je OHB podnio njemačkom državnom odvjetništvu a da nisu poduzete daljnje mjere, nego je i ESA, koja djeluje u ime i za račun Komisije, na svoju inicijativu podnijela Airbusu zahtjev za pružanje informacija kako bi ispitala rizik nezakonitosti.

S obzirom na ta razmatranja, predsjednik Općeg suda zaključuje da odvagivanje postojećih interesa ide u korist tomu da se ne odrede zatražene privremene mjere.

C.

Aktivnost tajništva Općeg suda u 2021.

Emmanuel Coulon, tajnik Općeg suda

Zadaća tajništva Općeg suda je da, pod nadzorom predsjednika tog suda, sudjeluje u sudovanju. Ono upravlja, koristeći se sredstvima koja mu stoje na raspolaganju, svim aktivnostima koje sucima omogućuju da svoje pravosudne funkcije obavljaju u najboljim mogućim uvjetima. Te se aktivnosti sastoje, među ostalim, od organiziranja cjelokupnog odvijanja postupka u svim njegovim dijelovima – od podnošenja pravnog sredstva do objave odluke kojom se završava postupak – uz poštovanje primjenjivih propisa, ciljeva koje nastoji postići Opći sud te uzimajući u obzir promjene njegova sastava. Tajništvo mora biti moderna i dinamična služba koja svoju aktivnost temelji na postupovnom mehanizmu prilagođenom sporovima pred Općim sudom, koristeći se učinkovitim informatičkim sustavima i poboljšavajući svoj upravni ustroj i djelatnost.

Pod vodstvom tajnika Općeg suda, tajništvo obavlja svoju zadaću sa 69 iz proračuna financiranih radnih mjesta (na dan 31. prosinca 2021.). Na tim su radnim mjestima zaposleniiskusni dužnosnici i članovi osoblja različitih profila, uključujući pravnike poliglote različitih nacionalnosti, što službi osigurava snažnu jezičnu pokrivenost i širok raspon kompetencija.

Zadaća: sudjelovanje u djelotvornom sudovanju

Četiri cilja:

osigurati **komunikaciju** između zastupnika stranaka i sudaca Općeg suda u okviru predmeta.

skrbiti se za **nesmetano odvijanje** postupaka i uredno vođenje spisa predmeta.

pružati aktivnu, pravnu i tehničku podršku sucima Općeg suda i njihovim suradnicima.

upravljati **poslovima Općeg suda** pod nadzorom njegova predsjednika i uz podršku službi Suda Europske unije.

I. Izazovi godine za tajništvo

Nekoliko je detalja obilježilo 2021. godinu.

Prije svega, tajništvo je drugu godinu zaredom moralo obavljati svoju zadaću u **kontekstu zdravstvene krize**. Poteškoće u ustroju i radu, svojstvene situaciji koju je obilježivala nepredvidljivost, bile su doista vidljive. Komunikacija i koordinacija, bitne za obavljanje zadaća tajništva, bile su složenije, osobito zbog činjenice da se **rad uglavnom obavljao na daljinu**. Međutim, unatoč tim preprekama, sve su aktivnosti obavljene bez ikakvog prekida te je tajništvo i dalje jamac **stabilnosti** na koji se Opći sud može osloniti.

Nadalje, tajništvo je pružalo potporu Općem sudu u uvjetima mnogobrojnih promjena koje je doživio njegov sastav činjenicom stupanja na dužnost, odlazaka i zamjena više sudaca¹. Jedna od tih promjena, ona povezana sa smrću suca Berkea 1. kolovoza 2021., duboko je dirnula instituciju. Navedene promjene zahtijevale su preustroj sastava u deset vijeća Općeg suda kao i preraspodjelu predmeta između sudaca. Tajništvo je u svim tim radnjama sudjelovalo i na pravosudnoj i na administrativnoj razini, pri čemu je u obavljanju administrativnih radnji uživalo potporu službi institucije.

K tome, ono je djelovalo s ciljem da Općem sudu omogući ostvarivanje ciljeva koje si je on postavio za drugu punu godinu rada nakon reforme sudskog ustrojstva Europske unije². S tim u vezi navedeni sud utvrdio je skup internih mjera namijenjenih **optimalnom korištenju vremena posvećenog sudovanju, poticanju brzog postupanja s predmetima** i snažnijoj razmjeni informacija s ciljem doista proaktivnog upravljanja predmetima. Tim se mjerama upotpunjuju **prilagodbe** unutarnjih **metoda rada** tajništva koje su prihvaćene 2020., tijekom općeg prelaska na rad na daljinu, te prilagođavane i proširivane u skladu sa stečenim iskustvima. Spomenute mjere, koje je odobrila konferencija predsjednika vijeća (tijelo Općeg suda u kojem se, osim predsjednika i predsjednika, nalaze predsjednici deset vijeća od kojih se sastoji taj sud) savršeno se uklapaju u širi okvir promišljanja kojima je Opći sud pristupio na temelju preporuka iz izvješća koje 2020. podnio Opći sud³.

Naposlijetku, tajništvo je poduzelo korake kako bi se uhvatilo u koštac s novom vrstom **predmeta povezanih uz pandemiju bolesti Covid-19**. Ono što je bilo zajedničko tim predmetima, koji su se odnosili na različita područja, jest velika medijska pozornost koja im je poklonjena i činjenica da je u njima često zahtijevano hitno postupanje (kako bi se izrekla privremena mjera u postupku privremene pravne zaštite odnosno ishodila brza odluka o meritumu). Neke od tih predmeta pokrenuo je vrlo velik broj tužitelja dok je u nekima podnesen velik broj zahtjeva za intervenciju.

1| Sastav Općeg suda u 2021. detaljno je prikazan na stranici 382 ovog izvješća.

2| Reforma je započeta Uredbom (EU, Euratom) 2015/2422 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2015. o izmjeni Protokola br. 3 o Statutu Suda Europske unije (SL 2015., L 341, str. 14.) i Uredbom (EU, Euratom) 2016/1192 Europskog parlamenta i Vijeća od 6. srpnja 2016. o prijenosu na Opći sud nadležnosti za odlučivanje u prvom stupnju o sporovima između Europske unije i njezinih službenika (SL 2016., L 200, str. 137.).

3| Izvješće predviđeno u članku 3. stavku 1. Uredbe 2015/2422: [https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2020-12/tra-doc-fr-div-t-0000-2020-202009736-05_01.pdf].

II. Odgovori na izazove: 2021. godina u brojkama

Statistički podaci upućuju na to da je tajništvo uspjelo odgovoriti na izazove iz protekle godine.

Nastavno na podatke koje je u uvodu prokomentirao predsjednik Općeg suda, posebnu pažnju valja posvetiti određenim radnjama tajništva.

One se općenito provode u različitim stadijima postupka. Tako je, neposredno nakon podnošenja tužbe, tajništvo 2021. osiguralo **prethodno ispitivanje** 882 tužbi kojima se pokreće postupak⁴, uključujući utvrđivanje povezanosti između predmeta i detektiranje tužbi koje bi valjalo odbaciti zbog očite nenadležnosti ili nedopuštenosti. Ono je **ispravilo** 41 % tužbi zbog nepoštovanja formalnih zahtjeva.

Tijekom postupka, tajništvo **upisuje postupovne akte u upisnik** (56 827 upisa u upisnik 2021.⁵) i priprema **nacrte postupovnih rješenja** u okviru aktivne potpore kabinetima sudaca (371 nacrt u 2021.). Nakon analize dokumenata koje su podnijele stranke, tajništvo upućuje **komunikacije kabinetima sudaca** (elektronički predajni obrasci) kako bi ih obavijestila ili pozvala da odluče o nastavku postupka. Broj tih komunikacija u vrlo je snažnom porastu (14 314 u 2021. u odnosu na 12 636 u 2020.).

Hitni postupci i dalje su brojni s 45 **zahtjeva za privremenu pravnu zaštitu** (u odnosu na 38 u 2020.), 38 zahtjeva za primjenu ubrzanog postupka kako bi se ishodila brza meritorna odluka u predmetu (22 takva zahtjeva u 2020.) i jednim **ubrzanim postupkom** čiju je primjenu Opći sud prihvatio **po službenoj dužnosti**. Tajništvo uvijek daje veliku prednost u postupanju dokumentima koji su podneseni ili će biti dostavljeni u tim postupcima.

Nadalje, Opći sud organizirao je **240 rasprava**, od kojih je jedna trajala pet dana⁶. Osim toga, koristeći se iskustvima stečenima 2020. godine, tajništvo je sudjelovalo u organizaciji **72 rasprave putem videokonferencije** kada zastupnici stranaka nisu mogli doputovati u Luxembourg zbog razloga povezanih sa zdravstvenom krizom (uz poštovanje određenih tehničkih zahtjeva te nakon uspješnih testova usmenog prevođenja kako bi se osigurao kvalitetan prijenos).

S tim u vezi europska ombudsmanica prepoznala je kolektivni rad tajništva i različitih uključenih službi institucije kada je u lipnju 2021. dodijelila **nagradu za dobru upravu zbog izvrsnosti** u osmišljavanju sustava rasprave putem videokonferencije pred dvama sudovima Unije.

Naposljetku, tajništvo je poštovalo svoje zakonske obveze i nastavilo biti **sugovornik građana**. Naime, usporedno s 882 predmeta koja su pokrenule stranke zastupane po odvjetniku ili agentu, tajništvo je zaprimilo 988 pisanih zahtjeva građana (brojka koja nikad prije nije dosegnuta). U skladu sa zahtjevima Europskog kodeksa dobrog administrativnog ponašanja, tajništvo je odgovorilo na svaki od tih zahtjeva na jeziku kojim se koristio autor.

Također, tajništvo je i dalje aktivno u **zaštiti okoliša**, tako što vodi računa o smanjenju potrošnje papira promjenom praksi i prilagođenom komunikacijom.

4| Valja istaknuti povećanje broja predmeta u području pristupa dokumentima (32 u 2021. u odnosu na 8 u 2020.) te u području javnog zdravlja (25 u 2021. u odnosu na 8 u 2020.). Taj trend izravan je povezan s mjerama upravljanja zdravstvenom krizom.

5| U 2021. obilježena je 15. godišnjica uspostave višejezičnog elektroničkog registra. Također je riječ o godini u kojoj je izvršen milijunti upis u upisnik tajništva Općeg suda.

6| Predmet T-604/18, **Google i Alphabet/Komisija** (Google Android)

Naposljetku, ono je nastavilo s konkretnim radnjama i aktivnostima na osvješćivanju o potrebi **zaštite osobnih podataka** na temelju Uredbe 2018/1725⁷, kako u okviru svojih administrativnih zadaća tako i u okviru pravosudnih funkcija Općeg suda.

III. Partner u digitalnoj preobrazbi

Prilagodba tehnološkim promjenama i predviđanje budućeg razvoja informacijskih sustava utječu na aktivnost tajništva. Taj budući izazov postao je svakodnevnica u 2021.

Stoga je služba **preustrojena** u protekloj godini kako bi mogla bolje odgovoriti na očekivanja institucionalnih partnera koji upravljaju digitalnom preobrazbom. Jedan od odjela, kojim upravlja načelnik, osigurava usklađeno praćenje svih aktivnosti povezanih s novih tehnologijama.

K tomu, nastavljene su aktivnosti, i dalje uz blisku suradnju s Upravom za informacijske tehnologije, na dovršetku **digitalizacije sudskog postupka**, osobito poboljšanjem sustavâ unosa podataka koji su spontano ustanovljeni u ožujku 2020. te uključivanjem u ambiciozni projekt elektroničkog potpisa sudskih odluka Općeg suda. Tajništvo je također sudjelovalo, posredstvom svojih predstavnika, u radu radnih skupina u području novih tehnologija, uz poseban angažman u budućim projektima poput **integriranog sustava upravljanja predmetima i umjetne inteligencije**.

Zahvale

Ovaj bi sažetak bio nepotpun bez neizostavne ljudske dimenzije. Iskrenu zahvalu valja, naime, uputiti svima onima koji su sve ovo omogućili. Doista, zahvaljujući ustrajnim naporima kolegica i kolega u službi – tim više što su uloženi u razdoblju zdravstvene krize – odgovoreno je na izazove iz 2021. godine te je tajništvo, koje je pokazalo svoju sposobnost regeneracije, ostalo ono što i treba biti: tajništvo prijedlogâ i rješenjâ.

7| Uredba (EU) 2018/1725 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2018. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka u institucijama, tijelima, uredima i agencijama Unije i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 45/2001 i Odluke br. 1247/2002/EZ (SL 2018., L 295, str. 39.)

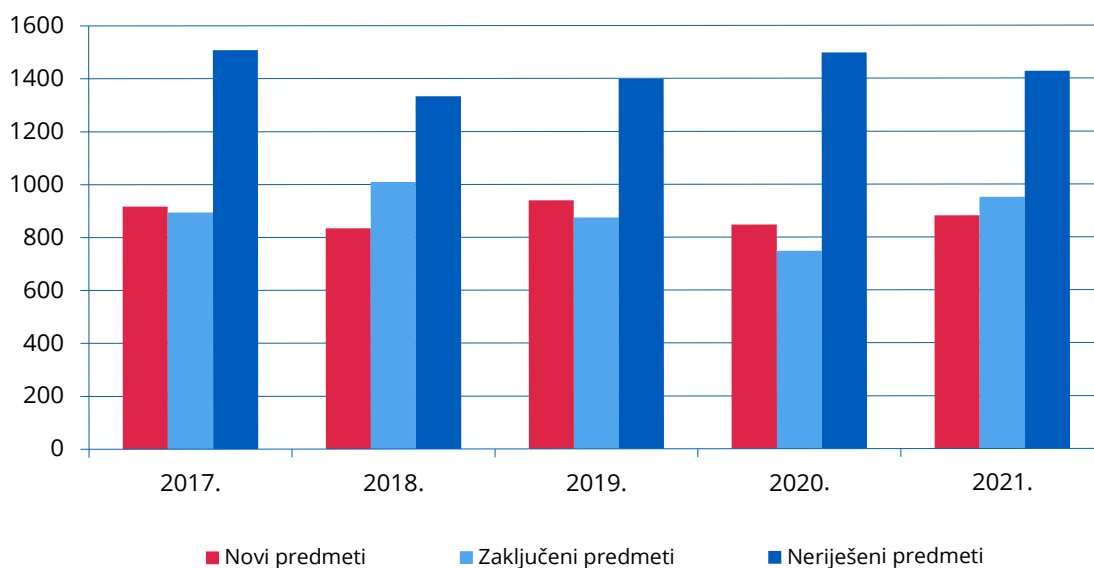
D.

Sudska statistika Općeg suda

I. Opća aktivnost Općeg suda – Novi, zaključeni i neriješeni predmeti (2017.-2021.)	355
II. Novi predmeti – Vrste postupaka (2017.-2021.)	356
III. Novi predmeti – Vrste pravnog sredstva (2017.-2021.)	357
IV. Novi predmeti – Predmet pravnog sredstva (2017.-2021.)	358
V. Zaključeni predmeti – Vrste postupaka (2017.-2021.)	359
VI. Zaključeni predmeti – Predmet pravnog sredstva (2021.)	360
VII. Zaključeni predmeti – Predmet pravnog sredstva (2017.-2021.) (presude i rješenja)	361
VIII. Zaključeni predmeti – Sastav suda (2017.-2021.)	362
IX. Zaključeni predmeti – Trajanje postupaka u mjesecima (2017.-2021.) (presude i rješenja)	363
X. Trajanje postupaka u mjesecima (2017.-2021.) (presude)	364
XI. Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca – Vrste postupaka (2017.-2021.)	365
XII. Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca – Predmet pravnog sredstva (2017.-2021.)	366
XIII. Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca – Sastav suda (2017.-2021.)	367
XIV. Razno – Postupci privremene pravne zaštite (2017.-2021.)	368
XV. Razno – Ubrzani postupci (2017.-2021.)	369
XVI. Razno – Odluke Općeg suda protiv kojih je Sudu podnesena žalba (1990.-2021.)	370
XVII. Razno – Podjela žalbi podnesenih Sudu prema vrsti postupka (2017.-2021.)	371
XVIII. Razno – Ishodi žalbenih postupaka pred Sudom (2021.) (presude i rješenja)	372
XIX. Razno – Ishodi žalbenih postupaka pred Sudom (2017.-2021.) (presude i rješenja)	373
XX. Razno - Opći trend (1989.-2021.) Novi, zaključeni i neriješeni predmeti	374
XXI. Djelatnost tajništva Općeg suda (2017.-2021.)	375

XXII.	Načini predaje postupovnih akata pred Općim sudom	376
XXIII.	Stranice podnesene putem e-Curije (2017.-2021.)	377
XXIV.	Obavijesti u Službenom listu Europske unije (2017.-2021.)	378
XXV.	Raspravljani predmeti (2017.-2021.)	379
XXVI.	Rasprave (2017.-2021.)	380

I. Opća aktivnost Općeg suda – Novi, zaključeni i neriješeni predmeti (2017.-2021.)^{1 2}



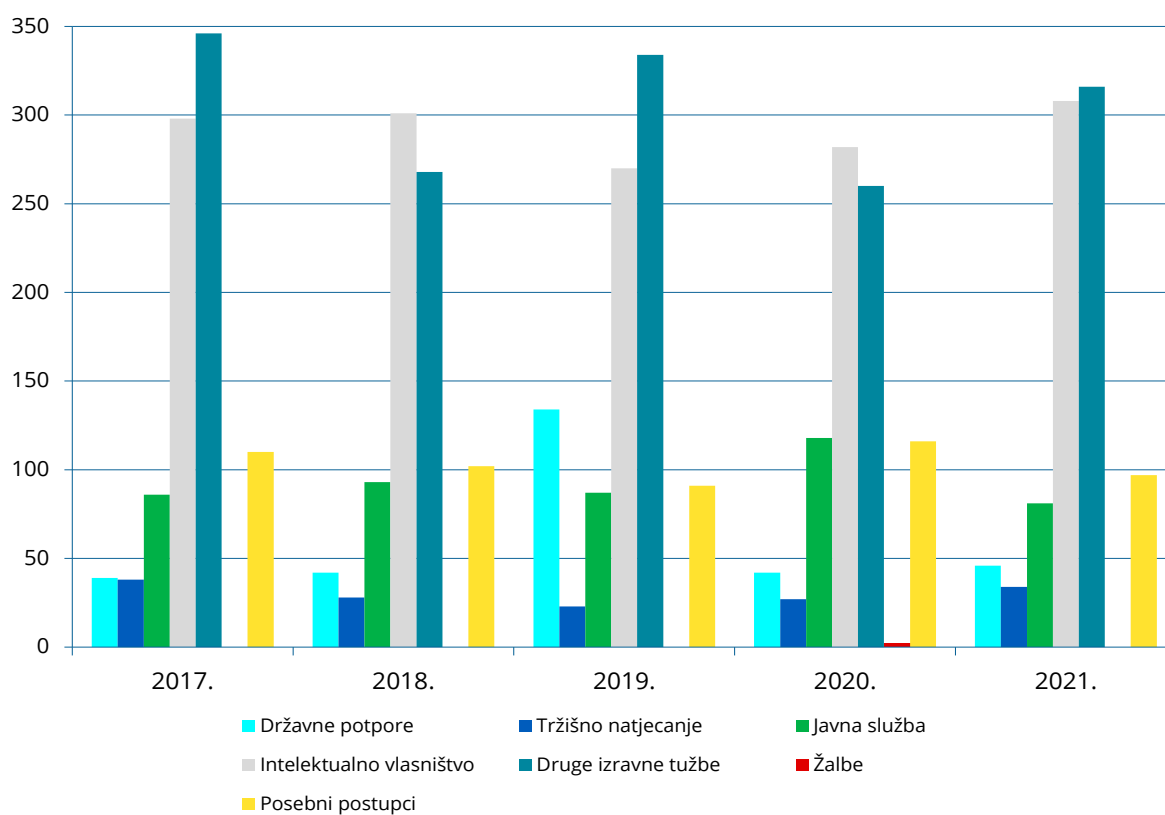
	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Novi predmeti	917	834	939	847	882
Zaključeni predmeti	895	1009	874	748	951
Neriješeni predmeti	1508	1333	1398	1497	1428

1| Ako nije drukčije naznačeno, ova tablica i tablice na sljedećim stranicama uzimaju u obzir posebne postupke.

„Posebnim postupcima“ smatraju se: prigovor protiv presude zbog ogluhe (članak 41. Statuta Suda; članak 166. Poslovnika Općeg suda); prigovor trećeg (članak 42. Statuta Suda; članak 167. Poslovnika Općeg suda); tumačenje presuda i rješenja (članak 43. Statuta Suda; članak 168. Poslovnika Općeg suda); ponavljanje postupka (članak 44. Statuta Suda; članak 169. Poslovnika Općeg suda); zahtjev za besplatnu pravnu pomoć (članak 148. Poslovnika Općeg suda); ispravci presuda i rješenja (članak 164. Poslovnika Općeg suda); propust Općeg suda da odluči (članak 165. Poslovnika Općeg suda) i spor o troškovima čiju je naknadu moguće tražiti (članak 170. Poslovnika Općeg suda).

2| Osim ako nije drukčije naznačeno, ova tablica i tablice na sljedećim stranicama ne uzimaju u obzir postupke privremene pravne zaštite.

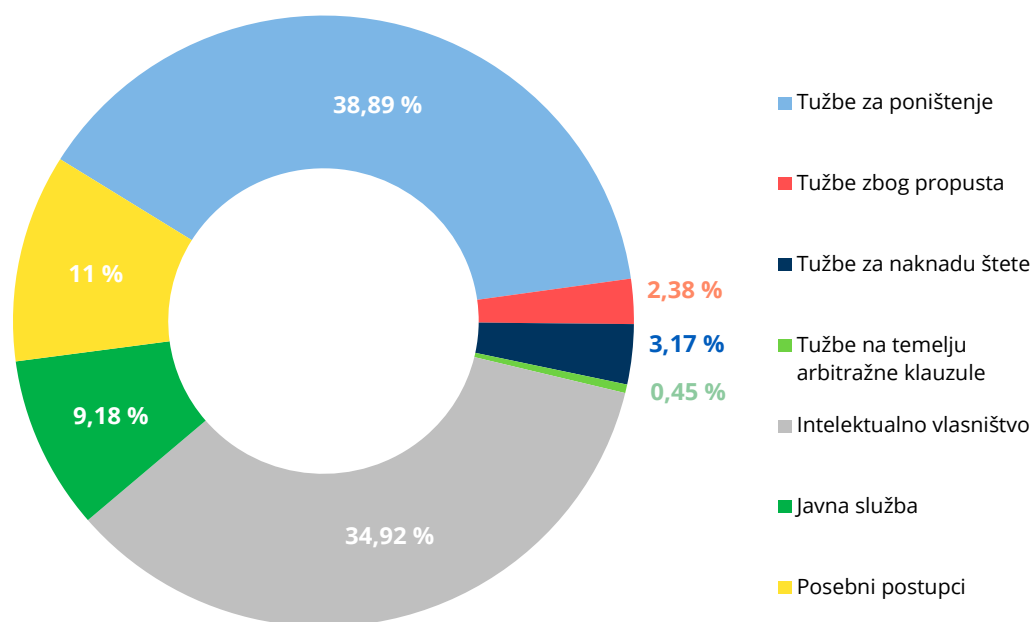
II. Novi predmeti – Vrste postupaka (2017.-2021.)



	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Državne potpore	39	42	134	42	46
Tržišno natjecanje	38	28	23	27	34
Javna služba	86	93	87	118	81
Intelektualno vlasništvo	298	301	270	282	308
Druge izravne tužbe	346	268	334	260	316
Žalbe				2	
Posebni postupci	110	102	91	116	97
Ukupno	917	834	939	847	882

III. Novi predmeti – Vrste pravnog sredstva (2017.-2021.)

2021.

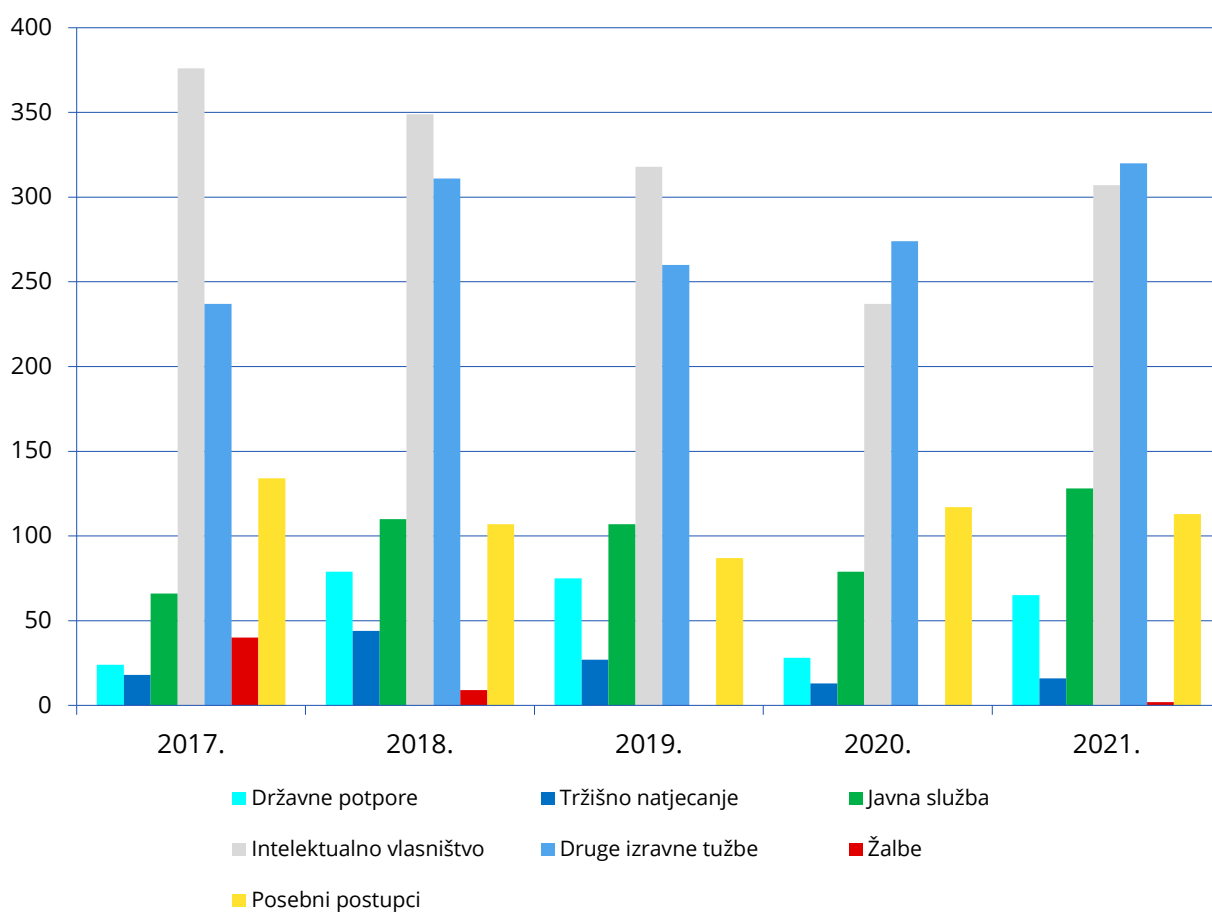


	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Tužbe za poništenje	371	288	445	284	343
Tužbe zbog propusta	8	14	14	15	21
Tužbe za naknadu štete	23	29	24	17	28
Tužbe na temelju arbitražne klauzule	21	7	8	13	4
Intelektualno vlasništvo	298	301	270	282	308
Javna služba	86	93	87	118	81
Žalbe				2	
Posebni postupci	110	102	91	116	97
Ukupno	917	834	939	847	882

IV. Novi predmeti – Predmet pravnog sredstva (2017.-2021.)

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Arbitražna klauzula	21	7	8	15	4
Carinska unija i zajednička carinska tarifa	1		2		3
Državne potpore	39	42	134	42	46
Ekonomska i monetarna politika	98	27	24	36	34
Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija	3		3		2
Energija	8	1	8	8	9
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevара)	5	4	5	4	8
Građanstvo Unije			1	1	1
Intelektualno i industrijsko vlasništvo	298	301	270	282	308
Istraživanje, tehnološki razvoj i svemir	2	1	3	6	
Javna nabava	19	15	10	13	19
Javno zdravlje	5	9	5	8	25
Mjere ograničavanja (vanjsko djelovanje)	27	40	42	25	42
Obrazovanje, strukovno osposobljavanje, mladež i sport		1	1		
Okoliš	8	7	10	8	11
Oporezivanje	1	2			
Područje slobode, sigurnosti i pravde		2	1		3
Poljoprivreda	22	25	12	14	13
Pravo društava				1	
Pravo institucija	65	71	148	65	73
Približavanje zakonodavstava	5	3	2		
Pristup dokumentima	25	21	17	8	32
Promet		1	1	6	1
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)	10	4	6	7	2
Sloboda poslovnog nastana		1			
Slobodno kretanje kapitala		1			1
Slobodno kretanje osoba	1	1	2		
Slobodno kretanje robe					1
Slobodno pružanje usluga				1	1
Socijalna politika		1	1		8
Transeuropske mreže	2	1	1	1	
Trgovinska politika	14	15	13	27	15
Tržišno natjecanje	38	28	23	27	34
Vanjsko djelovanje Europske unije	2	2	6	3	2
Zajednička ribarstvena politika	2	3			1
Zajednička vanjska i sigurnosna politika			1		
Zapošljavanje					1
Zaštita potrošača		1	1	3	4
Ukupno UEZ/UFEU	721	638	761	611	704
Posebni postupci	110	102	91	116	97
Pravilnik o osoblju za dužnosnike	86	94	87	120	81
SVEUKUPNO	917	834	939	847	882

V. Zaključeni predmeti – Vrste postopaka (2017.-2021.)



	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Državne potpore	24	79	75	28	65
Tržišno natjecanje	18	44	27	13	16
Javna služba	66	110	107	79	128
Intelektualno vlasništvo	376	349	318	237	307
Druge izravne tužbe	237	311	260	274	320
Žalbe	40	9			2
Posebni postupci	134	107	87	117	113
Ukupno	895	1009	874	748	951

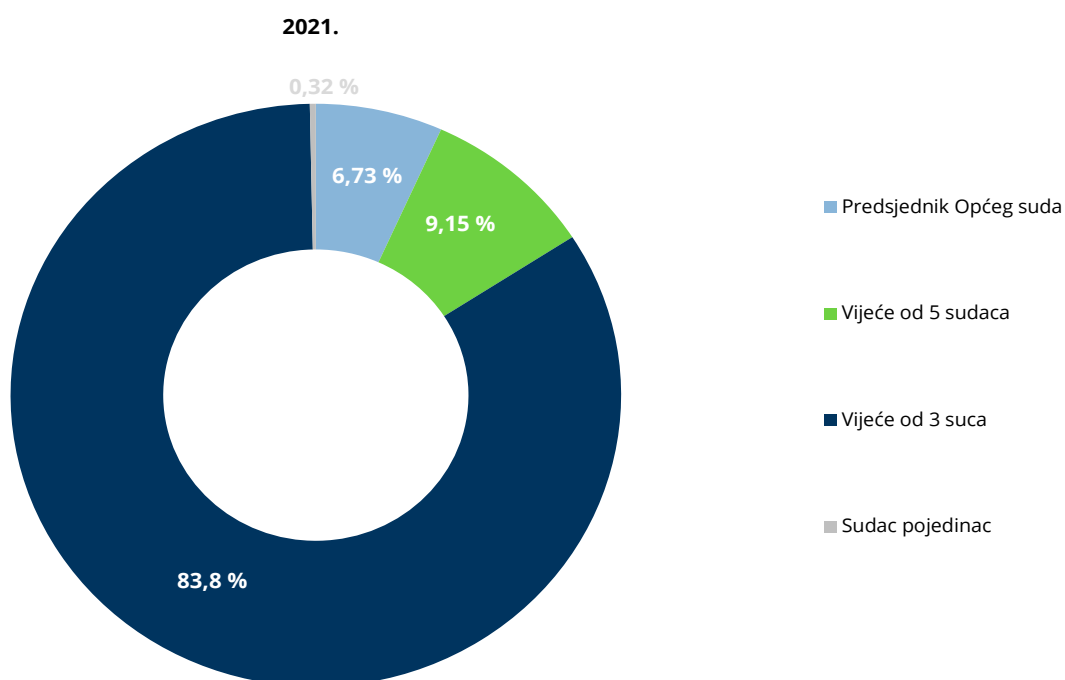
VI. Zaključeni predmeti – Predmet pravnog sredstva (2021.)

	Presude	Rješenja	Ukupno
Arbitražna klauzula	15	2	17
Državne potpore	43	22	65
Ekonomska i monetarna politika	4	7	11
Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija	1		1
Energija		4	4
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevara)	2	3	5
Građanstvo Unije		1	1
Intelektualno i industrijsko vlasništvo	236	71	307
Istraživanje, tehnološki razvoj i svemir	2	3	5
Javna nabava	8	7	15
Javno zdravlje	1	18	19
Mjere ograničavanja (vanjsko djelovanje)	55	1	56
Obrazovanje, strukovno osposobljavanje, mladež i sport	1		1
Okoliš	6	3	9
Područje slobode, sigurnosti i pravde		1	1
Poljoprivreda	8	3	11
Pravo društava		1	1
Pravo institucija	56	49	105
Približavanje zakonodavstava	1		1
Pristup dokumentima	9	3	12
Promet		6	6
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)	5	4	9
Slobodno kretanje kapitala		1	1
Socijalna politika		6	6
Transeuropske mreže		1	1
Trgovinska politika	8	7	15
Tržišno natjecanje	10	6	16
Vanjsko djelovanje Europske unije	3	2	5
Zapošljavanje		1	1
Zaštita potrošača	1		1
Ukupno UEZ/UFEU	475	233	708
Posebni postupci		113	113
Pravilnik o osoblju za dužnosnike	90	40	130
SVEUKUPNO	565	386	951

VII. Zaključeni predmeti – Predmet pravnog sredstva (2017.-2021.) (presude i rješenja)

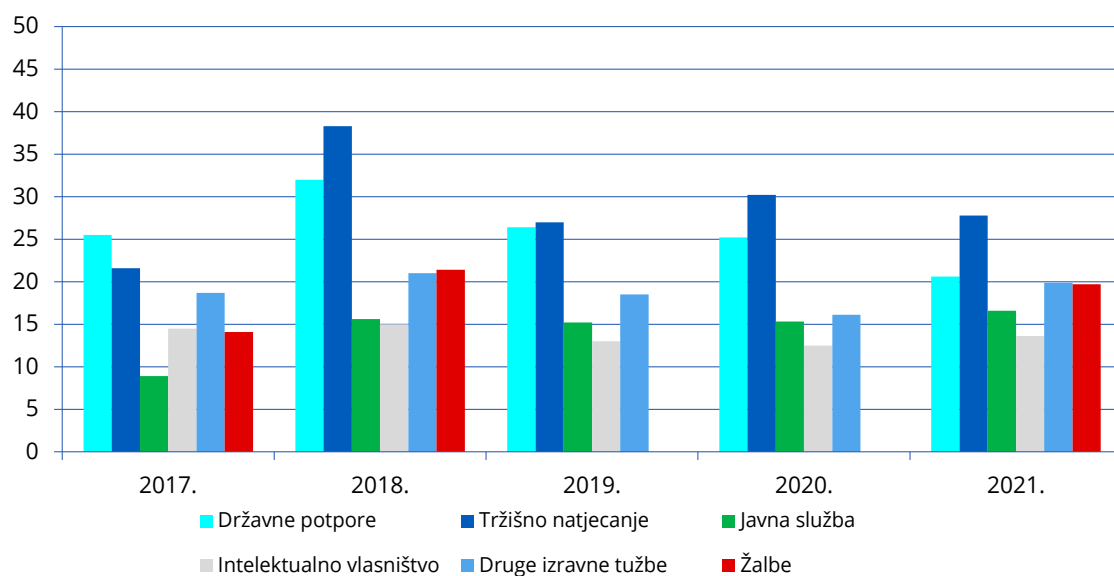
	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Arbitražna klauzula	17	7	13	6	17
Carinska unija i zajednička carinska tarifa	5	1		2	
Državne potpore	24	79	75	28	65
Ekonomska i monetarna politika	6	16	13	18	11
Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija	12	4	2	1	1
Energija	3	6	3	5	4
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevara)	5	5	4	9	5
Građanstvo Unije			1		1
Intelektualno i industrijsko vlasništvo	376	349	318	237	307
Istraživanje, tehnološki razvoj i svemir	12	7	3	2	5
Javna nabava	16	20	17	7	15
Javno zdravlje	3	5	7	6	19
Kultura	1				
Mjere ograničavanja (vanjsko djelovanje)	26	42	30	32	56
Obrazovanje, strukovno osposobljavanje, mladež i sport		3		1	1
Okoliš	3	11	6	6	9
Oporezivanje	3		2		
Područje slobode, sigurnosti i pravde	5	3		2	1
Poljoprivreda	21	25	33	15	11
Pravo društava			1		1
Pravo institucija	54	64	71	127	105
Približavanje zakonodavstava	2	1	4	3	1
Pristup dokumentima	14	67	17	14	12
Promet		1			6
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)	4	4	10	4	9
Sloboda poslovnog nastana			1		
Slobodno kretanje kapitala			1		1
Slobodno kretanje osoba	2	1	1	1	
Socijalna politika		1	1	1	6
Transeuropske mreže		1	2		1
Trgovinska politika	15	10	12	5	15
Tržišno natjecanje	18	44	27	13	16
Vanjsko djelovanje Europske unije	4	2	3	2	5
Zajednička ribarstvena politika	2	2		2	
Zajednička vanjska i sigurnosna politika		1		1	
Zapošljavanje					1
Zaštita potrošača	1	1	1	2	1
Ukupno UEZ/UFEU	654	783	679	552	708
Posebni postupci	134	107	87	117	113
Pravilnik o osoblju za dužnosnike	107	119	108	79	130
SVEUKUPNO	895	1 009	874	748	951

VIII. Zaključeni predmeti – Sastav suda (2017.-2021.)



	2017.			2018.			2019.			2020.			2021.		
	Presude	Rješenja	Ukupno	Presude	Rješenja	Ukupno	Presude	Rješenja	Ukupno	Presude	Rješenja	Ukupno	Presude	Rješenja	Ukupno
Veliko vijeće								1	1						
Žalbeno vijeće	29	17	46	9	2	11		2	2						
Predsjednik Općeg suda		80	80		43	43		47	47		73	73		64	64
Vijeće od 5 sudaca	13	5	18	84	3	87	50	9	59	104	7	111	73	14	87
Vijeće od 3 suca	450	301	751	546	317	863	499	261	760	309	254	563	489	308	797
Sudac pojedinac				5		5	5		5	1		1	3		3
Ukupno	492	403	895	644	365	1009	554	320	874	414	334	748	565	386	951

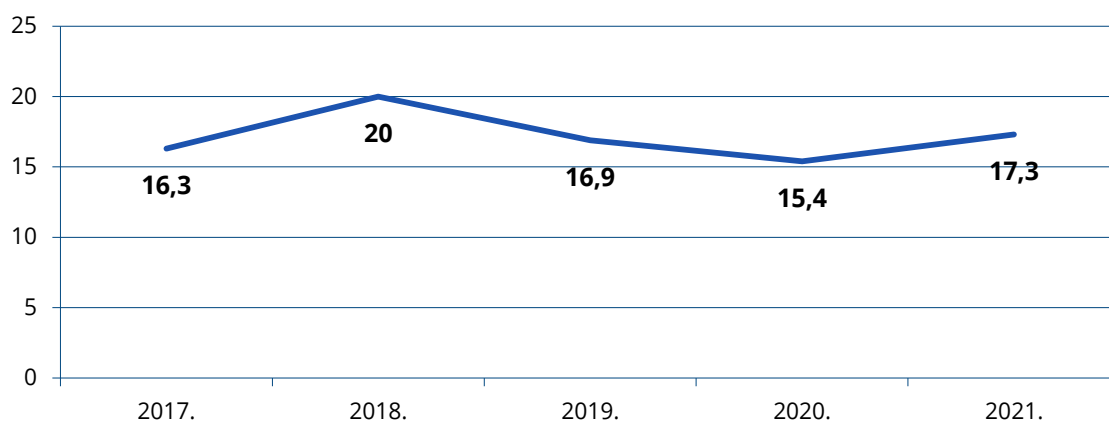
IX. Zaključeni predmeti – Trajanje postupaka u mjesecima (2017.-2021.)¹ (presude i rješenja)



	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Državne potpore	25,5	32	26,4	25,2	20,6
Tržišno natjecanje	21,6	38,3	27	30,2	27,8
Javna služba	8,9	15,6	15,2	15,3	16,6
Intelktualno vlasništvo	14,5	15	13	12,5	13,6
Druge izravne tužbe	18,7	21	18,5	16,1	19,9
Žalbe	14,1	21,4			19,7
Svi predmeti	16,3	20	16,9	15,4	17,3

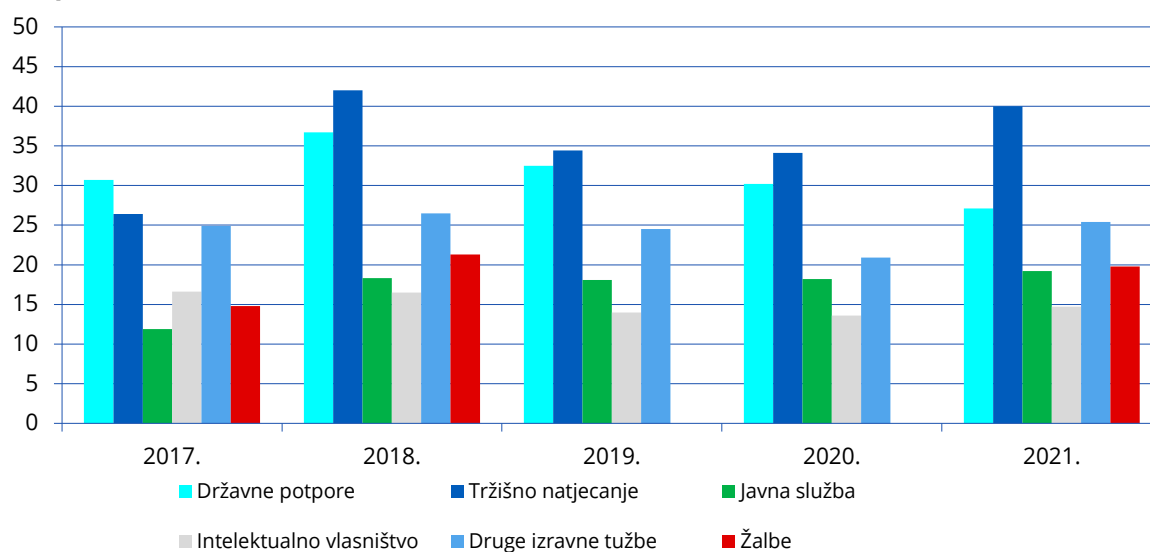
Trajanje postupaka (u mjesecima)

Svi predmeti riješeni presudom ili rješenjem



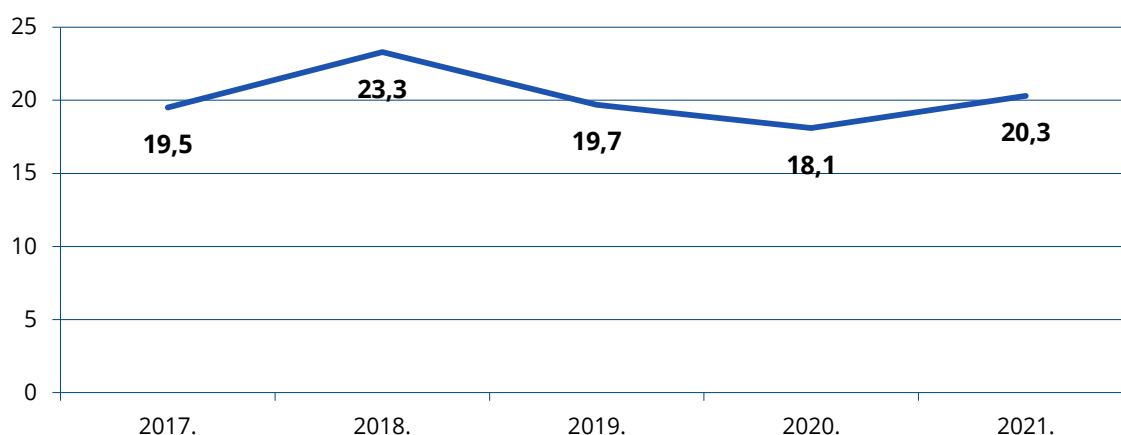
1| Trajanje se izražava u mjesecima i desetinama mjeseca. Izračun prosječnog trajanja postupaka ne uzima u obzir: predmete u kojima je donesena međupresuda; posebne postupke, žalbe na odluke o privremenoj pravnoj zaštiti i o zahtjevima za intervenciju; službeničke predmete prebačene na Opći sud 1. rujna 2016. Prosječno trajanje postupaka u službeničkim predmetima prebačenima na Opći sud 1. rujna 2016. i u kojima je Opći sud odlučio presudom ili rješenjem iznosi 20,7 mjeseci (uzimajući u obzir razdoblje pred Službeničkim sudom i pred Općim sudom).

X. Trajanje postupaka u mjesecima (2017.-2021.)¹ (presude)



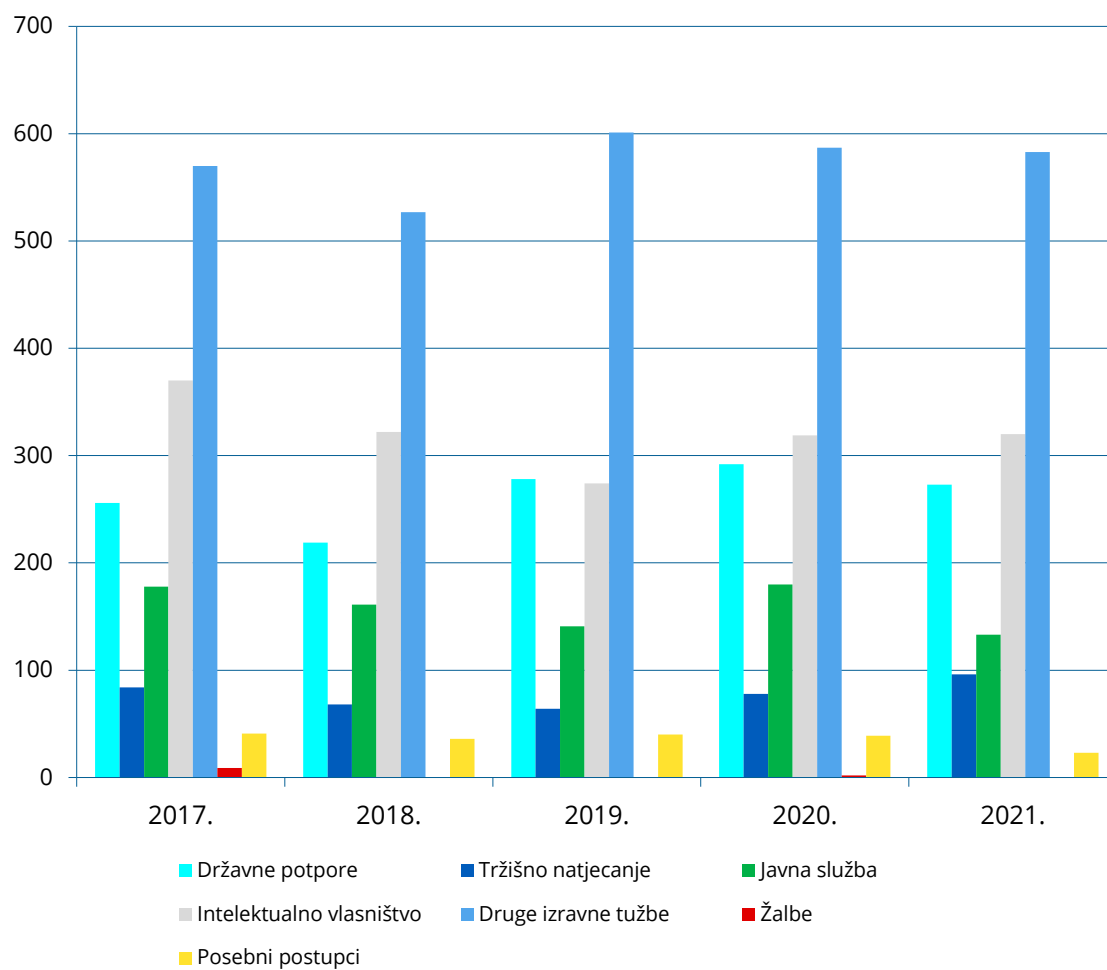
	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Državne potpore	30,7	36,7	32,5	30,2	27,1
Tržišno natjecanje	26,4	42	34,4	34,1	40
Javna služba	11,9	18,3	18,1	18,2	19,2
Intelektualno vlasništvo	16,6	16,5	14	13,6	14,7
Druge izravne tužbe	24,9	26,5	24,5	20,9	25,4
Žalbe	14,8	21,3			19,8
Svi predmeti	19,5	23,3	19,7	18,1	20,3

Trajanje postupaka (u mjesecima) Svi predmeti riješeni presudom



1| Trajanje se izražava u mjesecima i desetinama mjeseca. Izračun prosječnog trajanja postupaka ne uzima u obzir: predmete u kojima je donesena međupresuda; posebne postupke, žalbe na odluke o privremenoj pravnoj zaštiti i o zahtjevima za intervenciju; službeničke predmete prebačene na Opći sud 1. rujna 2016. Prosječno trajanje postupka u službeničkim predmetima prebačenima na Opći sud 1. rujna 2016. i u kojima je Opći sud odlučio presudom iznosi 24,2 mjeseca (uzimajući u obzir razdoblje pred Službeničkim sudom i pred Općim sudom).

XI. Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca – Vrste postupaka (2017.-2021.)

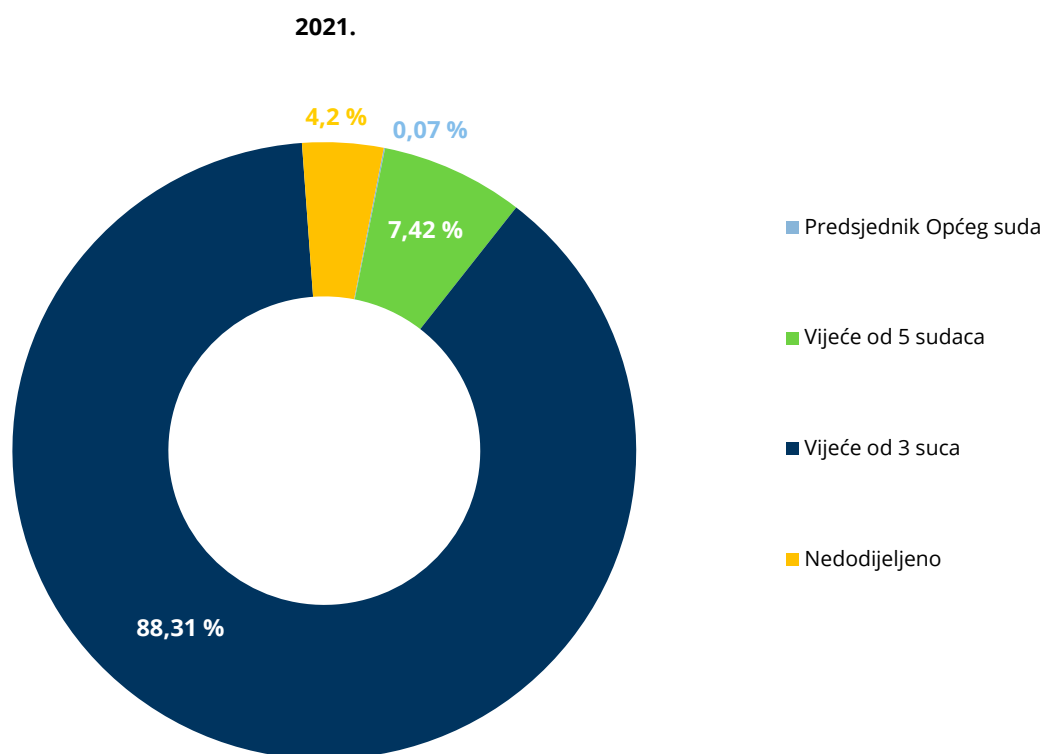


	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Državne potpore	256	219	278	292	273
Tržišno natjecanje	84	68	64	78	96
Javna služba	178	161	141	180	133
Intelektualno vlasništvo	370	322	274	319	320
Druge izravne tužbe	570	527	601	587	583
Žalbe	9			2	
Posebni postupci	41	36	40	39	23
Ukupno	1508	1333	1398	1497	1428

XII. Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca – Predmet pravnog sredstva (2017.-2021.)

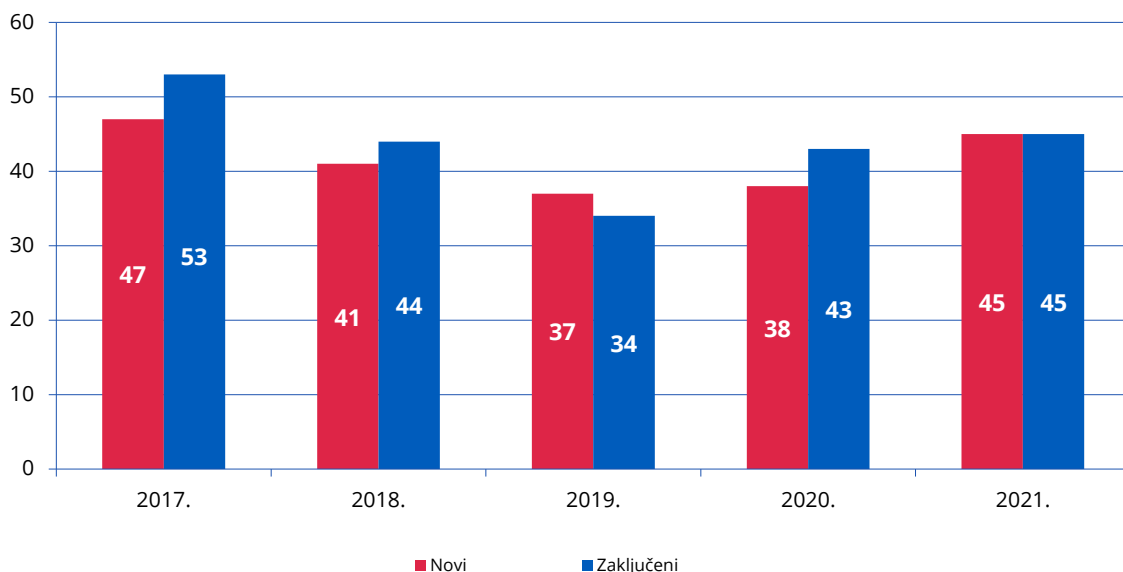
	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Arbitražna klauzula	27	27	22	31	18
Carinska unija i zajednička carinska tarifa	1		2		3
Državne potpore	256	219	278	292	273
Ekonomska i monetarna politika	116	127	138	156	179
Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija	6	2	3	2	3
Energija	9	4	9	12	17
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevara)	10	9	10	5	8
Građanstvo Unije				1	1
Intelektualno i industrijsko vlasništvo	370	322	274	319	320
Istraživanje, tehnološki razvoj i svemir	9	3	3	7	2
Javna nabava	27	22	15	21	25
Javno zdravlje	9	13	11	13	19
Mjere ograničavanja (vanjsko djelovanje)	62	60	72	65	51
Obrazovanje, strukovno osposobljavanje, mladež i sport	3	1	2	1	
Okoliš	12	8	12	14	16
Oporezivanje		2			
Područje slobode, sigurnosti i pravde	2	1	2		2
Poljoprivreda	43	43	22	21	23
Pravo društava	1	1		1	
Pravo institucija	96	103	180	118	86
Približavanje zakonodavstava	4	6	4	1	
Pristup dokumentima	76	30	30	24	44
Promet			1	7	2
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)	14	14	10	13	6
Sloboda poslovnog nastana		1			
Slobodno kretanje kapitala		1			
Slobodno kretanje osoba			1		
Slobodno kretanje robe					1
Slobodno pružanje usluga				1	2
Socijalna politika	1	1	1		2
Transeuropske mreže	2	2	1	2	1
Trgovinska politika	35	40	41	63	63
Tržišno natjecanje	84	68	64	78	96
Vanjsko djelovanje Europske unije	2	2	5	6	3
Zajednička ribarstvena politika	1	2	2		1
Zajednička vanjska i sigurnosna politika	1		1		
Zaštita potrošača	1	1	1	2	5
Ukupno UEZ/UFEU	1280	1135	1217	1276	1272
Posebni postupci	41	36	40	39	23
Pravilnik o osoblju za dužnosnike	187	162	141	182	133
SVEUKUPNO	1508	1333	1398	1497	1428

XIII. Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca – Sastav suda (2017.-2021.)



	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Veliko vijeće		1			
Žalbeno vijeće	11	1			
Predsjednik Općeg suda	1	1	9	4	1
Vijeće od 5 sudaca	100	77	88	112	106
Vijeće od 3 suca	1323	1187	1218	1271	1261
Sudac pojedinac		2			
Nedodijeljeno	73	64	83	110	60
Ukupno	1508	1333	1398	1497	1428

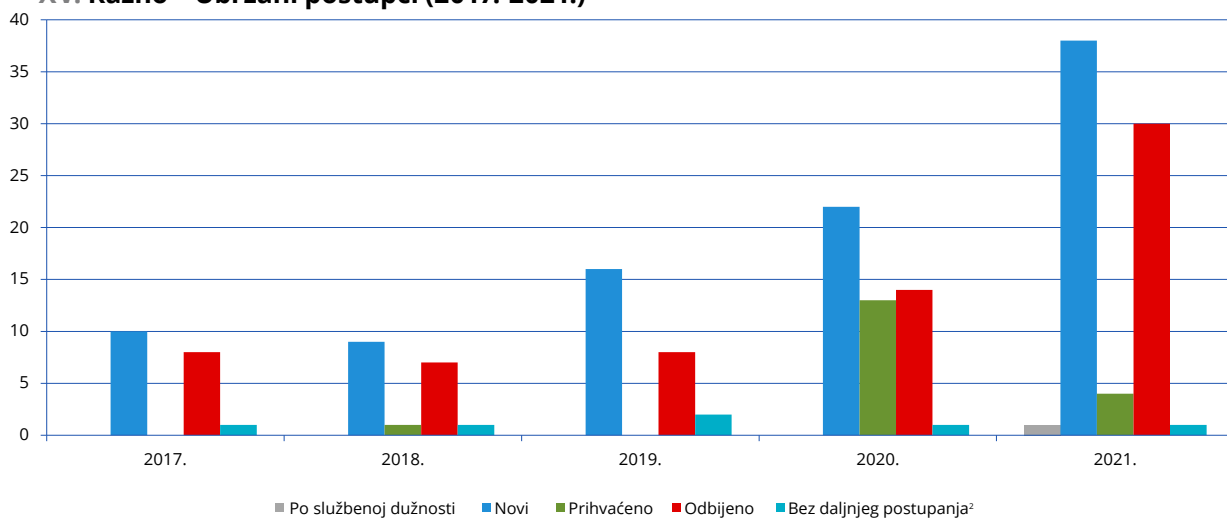
XIV. Razno – Postupci privremene pravne zaštite (2017.-2021.)



2021.

	Novi postupci privremene pravne zaštite	Zaključeni postupci privremene pravne zaštite	Ishod postupka		
			Prihvaćeno	Brisanje predmeta/Obustava postupka	Odbijeno
Arbitražna klauzula		1			1
Državne potpore	3	3			3
Ekonomska i monetarna politika		1			1
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevvara)	1				
Istraživanje, tehnološki razvoj i svemir		1			1
Javna nabava	10	5			5
Javno zdravlje	9	8		3	5
Mjere ograničavanja (vanjsko djelovanje)	1	1			1
Okoliš	2	2			2
Poljoprivreda		1			1
Pravilnik o osoblju za dužnosnike	7	7	1	1	5
Pravo institucija	7	8		3	5
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)	2	4			4
Socijalna politika	1	1		1	
Tržišno natjecanje	1	1			1
Zaštita potrošača	1	1			1
Ukupno	45	45	1	8	36

XV. Razno – Ubrzani postupci (2017.-2021.)¹

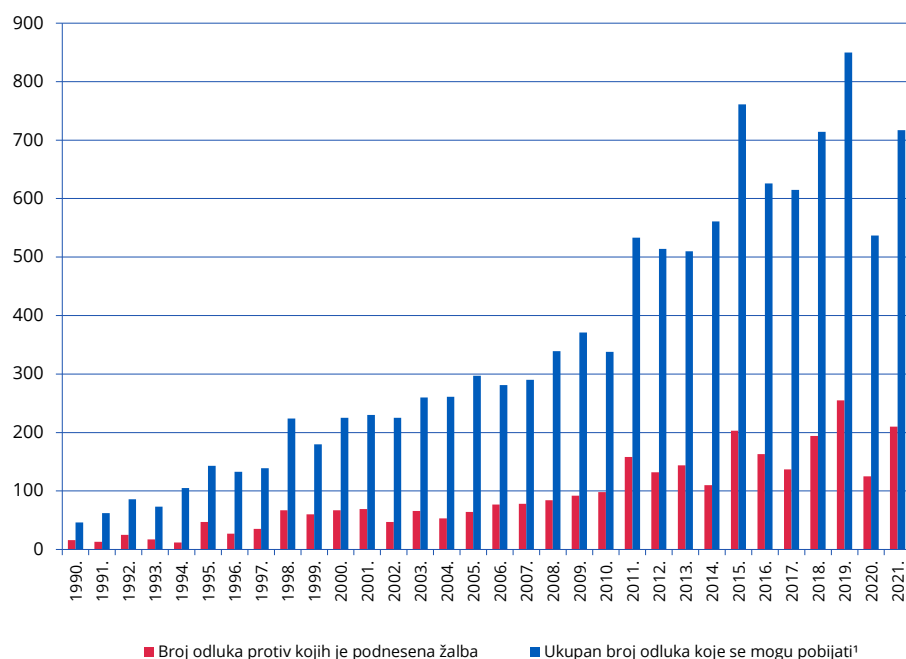


	2017.				2018.				2019.				2020.				2021.					
	Ishod postupka				Ishod postupka				Ishod postupka				Ishod postupka				Ishod postupka					
	Po službenoj dužnosti	Novi	Prihvaćeno	Odbijeno	Bez daljnijeg postupanja ²	Po službenoj dužnosti	Novi	Prihvaćeno	Odbijeno	Bez daljnijeg postupanja ²	Po službenoj dužnosti	Novi	Prihvaćeno	Odbijeno	Bez daljnijeg postupanja ²	Po službenoj dužnosti	Novi	Prihvaćeno	Odbijeno	Bez daljnijeg postupanja ²		
Carinska unija i zajednička carinska tarifa																	1		1			
Državne potpore										2	2			11	10	1		7		7		
Ekonomska i monetarna politika					1		1										1					
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevara)										1				1		2						
Intelektualno i industrijsko vlasništvo										5					5							
Javna nabava	1		1														2					
Javno zdravlje														2	2		1	11	2	8		
Mjere ograničavanja (vanjsko djelovanje)										1	1						1		1			
Područje slobode, sigurnosti i pravde					1		1															
Poljoprivreda					1		1															
Pravilnik o osoblju za dužnosnike	1		1		2		2						3	1	1		2		3			
Pravo institucija	5		4	1						2	1	1		5	1	3	1	2		1		
Pristup dokumentima	2		1				1			2	2						2		2			
Trgovinska politika										1	1						3		3			
Tržišno natjecanje	1		1			3	1	2		2	1			1			6	2	4			
Zaštita potrošača					1							1										
Ukupno	10		8	1	9	1	7	1		16	8	2		22	13	14	1	1	38	4	30	1

1] Ubrzano postupanje u predmetu pred Općim sudom moguće je odrediti na zahtjev jedne od glavnih stranaka te, od 1. srpnja 2015., po službenoj dužnosti.

2] U kategoriju „bez daljnijeg postupanja“ pripadaju sljedeći slučajevi: povlačenje zahtjeva, odustanak te predmeti u kojima je odlučeno rješenjem i prije donošenja odluke o zahtjevu za ubrzani postupak.

XVI. Razno – Odluke Općeg suda protiv kojih je Sudu podnesena žalba (1990.-2021.)



	Broj odluka protiv kojih je podnesena žalba	Ukupan broj odluka koje se mogu pobijati ¹	Postotak odluka protiv kojih je podnesena žalba
1990.	16	46	35 %
1991.	13	62	21 %
1992.	25	86	29 %
1993.	17	73	23 %
1994.	12	105	11 %
1995.	47	143	33 %
1996.	27	133	20 %
1997.	35	139	25 %
1998.	67	224	30 %
1999.	60	180	33 %
2000.	67	225	30 %
2001.	69	230	30 %
2002.	47	225	21 %
2003.	66	260	25 %
2004.	53	261	20 %
2005.	64	297	22 %
2006.	77	281	27 %
2007.	78	290	27 %
2008.	84	339	25 %
2009.	92	371	25 %
2010.	98	338	29 %
2011.	158	533	30 %
2012.	132	514	26 %
2013.	144	510	28 %
2014.	110	561	20 %
2015.	203	761	27 %
2016.	163	626	26 %
2017.	137	615	22 %
2018.	194	714	27 %
2019.	255	850	30 %
2020.	125	537	23 %
2021.	210	717	29 %

1] Ukupan broj odluka koje se mogu pobijati – presude, rješenja u postupku privremene pravne zaštite i rješenja o odbijanju intervencije te sva rješenja kojima se završava postupak, osim onih o brisanju i ustupanju predmeta – kojima je istekao rok za žalbu ili protiv kojih je žalba podnesena.

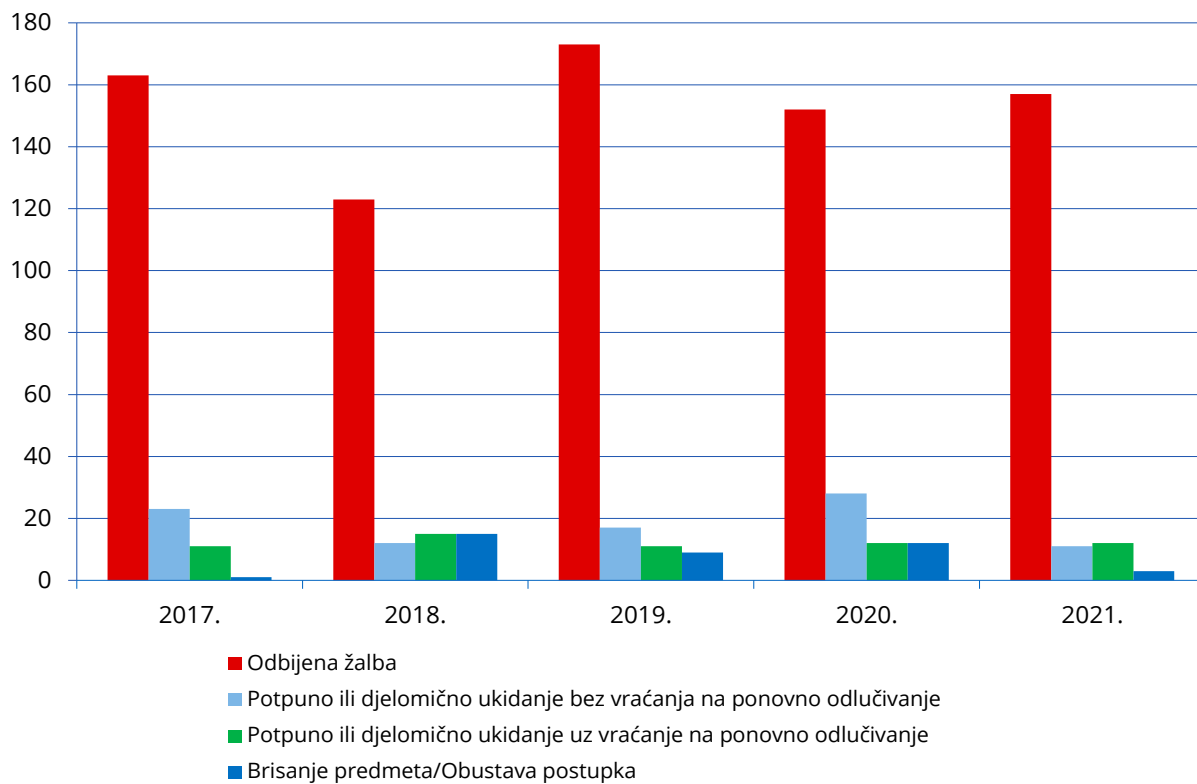
XVII. Razno – Podjela žalbi podnesenih Sudu prema vrsti postupka (2017.-2021.)

	2017.			2018.			2019.			2020.			2021.		
	Odluke protiv kojih je podnesena žalba	Odluke koje se mogu pobijati	Žalbe u %	Odluke protiv kojih je podnesena žalba	Odluke koje se mogu pobijati	Žalbe u %	Odluke protiv kojih je podnesena žalba	Odluke koje se mogu pobijati	Žalbe u %	Odluke protiv kojih je podnesena žalba	Odluke koje se mogu pobijati	Žalbe u %	Odluke protiv kojih je podnesena žalba	Odluke koje se mogu pobijati	Žalbe u %
Državne potpore	8	25	32 %	20	55	36 %	38	86	44 %	9	25	36 %	28	44	64 %
Tržišno natjecanje	5	17	29 %	21	35	60 %	28	39	72 %	4	18	22 %	11	19	58 %
Javna služba	8	37	22 %	15	79	19 %	32	110	29 %	19	71	27 %	26	94	28 %
Intelektualno vlasništvo	52	297	18 %	68	295	23 %	57	315	18 %	40	213	19 %	60	279	22 %
Druge izravne tužbe	61	236	26 %	69	249	28 %	97	297	33 %	52	209	25 %	83	279	30 %
Posebni postupci	3	3	100 %	1	1	100 %	3	3	100 %	1	1	100 %	2	2	100 %
Ukupno	137	615	22 %	194	714	27 %	255	850	30 %	125	537	23 %	210	717	29 %

XVIII. Razno – Ishodi žalbenih postupaka pred Sudom (2021.)
(presude i rješenja)

	Odbijena žalba	Potpuno ili djelomično ukidanje bez vraćanja na ponovno odlučivanje	Potpuno ili djelomično ukidanje uz vraćanje na ponovno odlučivanje	Brisanje predmeta/Obustava postupka	Ukupno
Arbitražna klauzula	2				2
Carinska unija i zajednička carinska tarifa	1				1
Državne potpore	20	4	1		25
Ekonomska i monetarna politika	10	2	1		13
Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija	2				2
Energija	3				3
Financijske odredbe (proračun, financijski okvir, vlastita sredstva, borba protiv prijevara)	1				1
Intelektualno i industrijsko vlasništvo	52				52
Javna nabava	1				1
Javno zdravlje	1			1	2
Poljoprivreda	8				8
Postupak	2				2
Pravilnik o osoblju za dužnosnike	15	1	2		18
Pravo društava	2				2
Pravo institucija	15		3		18
Pristup dokumentima			1		1
Registracija, evaluacija, autorizacija i ograničavanje kemikalija (Uredba REACH)	5	1			6
Socijalna politika	1				1
Trgovinska politika	1		2		3
Tržišno natjecanje	14	2		1	17
Zajednička vanjska i sigurnosna politika	1	1	2	1	5
Ukupno	157	11	12	3	183

XIX. Razno – Ishodi žalbenih postupaka pred Sudom (2017.-2021.)
(presude i rješenja)



	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Odbijena žalba	163	123	173	152	157
Potpuno ili djelomično ukidanje bez vraćanja na ponovno odlučivanje	23	12	17	28	11
Potpuno ili djelomično ukidanje uz vraćanje na ponovno odlučivanje	11	15	11	12	12
Brisanje predmeta/Obustava postupka	1	15	9	12	3
Ukupno	198	165	210	204	183

XX. Razno - Opći trend (1989.-2021.)
Novi, zaključeni i neriješeni predmeti

	Novi predmeti ¹	Zaključeni predmeti ²	Neriješeni predmeti na dan 31. prosinca
1989.	169	1	168
1990.	59	82	145
1991.	95	67	173
1992.	123	125	171
1993.	596	106	661
1994.	409	442	628
1995.	253	265	616
1996.	229	186	659
1997.	644	186	1117
1998.	238	348	1007
1999.	384	659	732
2000.	398	343	787
2001.	345	340	792
2002.	411	331	872
2003.	466	339	999
2004.	536	361	1174
2005.	469	610	1033
2006.	432	436	1029
2007.	522	397	1154
2008.	629	605	1178
2009.	568	555	1191
2010.	636	527	1300
2011.	722	714	1308
2012.	617	688	1237
2013.	790	702	1325
2014.	912	814	1423
2015.	831	987	1267
2016.	974	755	1486
2017.	917	895	1508
2018.	834	1009	1333
2019.	939	874	1398
2020.	847	748	1497
2021.	882	951	1428
Ukupno	17 876	16 448	

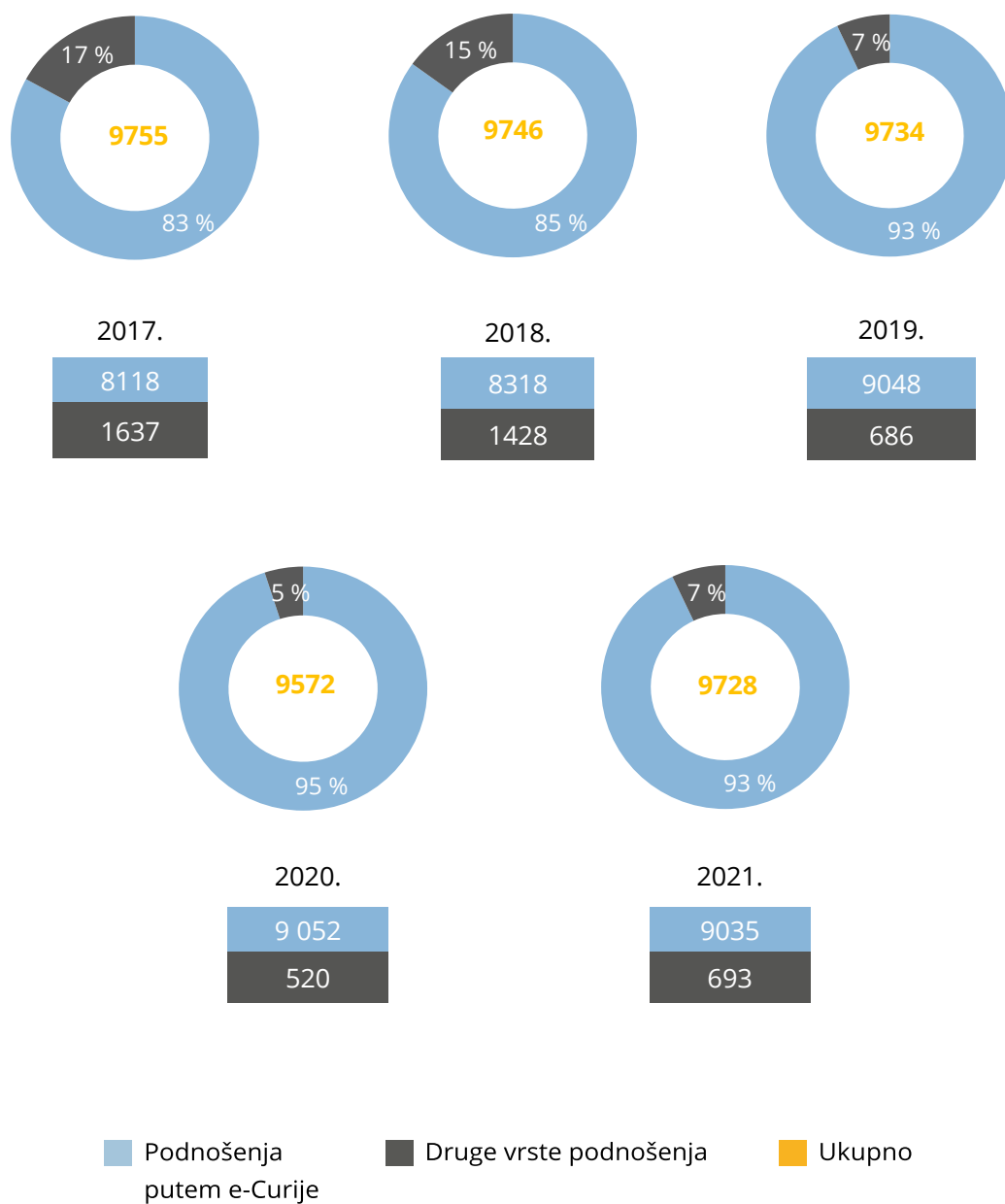
- 1| «1989.: Sud je 153 predmeta ustupio na odlučivanje novoosnovanom Općem sudu.
1993.: Sud je 451 predmet ustupio na odlučivanje Općem sudu, kao posljedica prvog proširenja njegovih nadležnosti.
1994.: Sud je 14 predmeta ustupio na odlučivanje Općem sudu, kao posljedica drugog proširenja njegovih nadležnosti.
2004.-2005.: Sud je 25 predmeta ustupio na odlučivanje Općem sudu, kao posljedica trećeg proširenja njegovih nadležnosti.
2016.: 1. rujna 2016. 139 predmeta koji se odnose na službenike premješteno je na Opći sud»
- 2| 2005.-2006.: Opći sud ustupio je 118 predmeta na odlučivanje novoosnovanom Službeničkom sudu.

XXI. Djelatnost tajništva Općeg suda (2017.-2021.)

Vrsta intervencije	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Postupovni akti upisani u registar tajništva ¹	55 069	55 389	54 723	51 399	56 827
Akti kojima se pokreće postupak ²	917	834	939	847	882
Stopa uređivanja akata kojima se pokreće postupak ³	41,2 %	35,85 %	35,04 %	34,59 %	41,2 %
Podnesci (osim tužbi)	4449	4562	4446	4122	4385
Zahtjevi za intervenciju	565	318	288	318	306
Zahtjevi za povjerljivo postupanje (s podacima sadržanima u postupovnim aktima) ⁴	212	197	251	224	253
Nacrti rješenja koje je pripremila tajništvo ⁵ (očita nedopuštenost prije dostave, prekid/nastavak, spajanje predmeta, spajanje prigovora nedopuštenosti i meritorne odluke, neosporena intervencija, brisanje, obustava postupka u predmetima o intelektualnom vlasništvu, ponovno otvaranje usmenog dijela postupka i ispravci)	317	285	299	259	371
Sjednice vijeća	405	381	334	325	338
Raspravni zapisnici i utvrđenja objava presuda	812	924	787	589	784

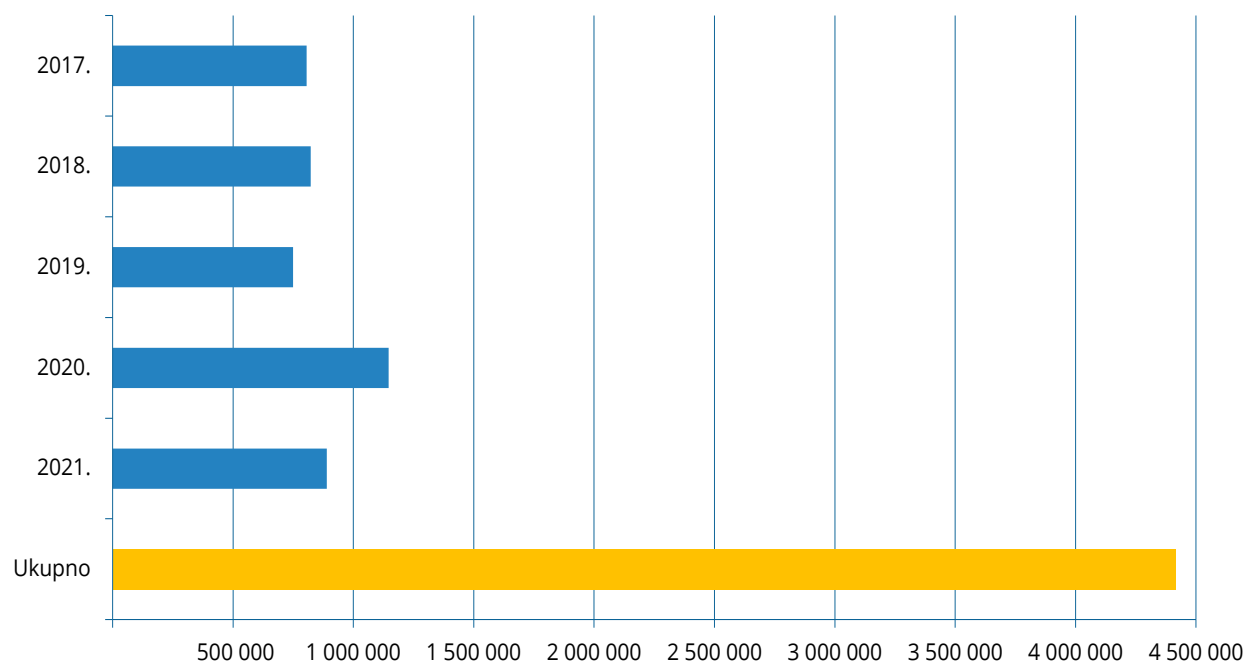
- 1| Taj je broj pokazatelj opsega posla službe jer svaki podnesak koji ulazi ili izlazi mora biti upisan u registar. Broj postupovnih akata upisanih u upisnik treba vrednovati s obzirom na narav postupaka u nadležnosti suda. S obzirom na to da je broj stranaka u izravnim tužbama ograničen (tužitelj, tuženik i, ako je prikladno, intervenijent/i), dostave se obavljaju samo njima.
- 2| Svaki zaprimljeni podnesak (uključujući i tužbu) mora biti upisan u registar, priložen u spis, u slučaju potrebe ispravljen, dostavljen kabinetima sudaca zajedno s pripadajućim obrascem, povremeno detaljno obrazloženim, te potom eventualno preveden i naposljetku dostavljen strankama.
- 3| Ako tužba kojom se pokreće postupak (a isto vrijedi i za sve ostale podneske) ne poštuje određene odredbe, tajništvo pristupa otklanjanju nedostataka, u skladu s pravilima postupka.
- 4| Broj zahtjeva za povjerljivo postupanje nema veze s brojem podataka sadržanih u jednom ili više podnesaka kojima se traži povjerljivo postupanje.
- 5| Od 1. srpnja 2015., kada je stupio na snagu novi Poslovnik Općeg suda, određene odluke koje su se do tada donosile u obliku rješenja (prekid/nastavak, spajanje predmeta, intervencija bez povjerljivosti države članice ili institucije) donose se u obliku obične odluke priložene u spis predmeta.

XXII. Načini predaje postupovnih akata pred Općim sudom¹



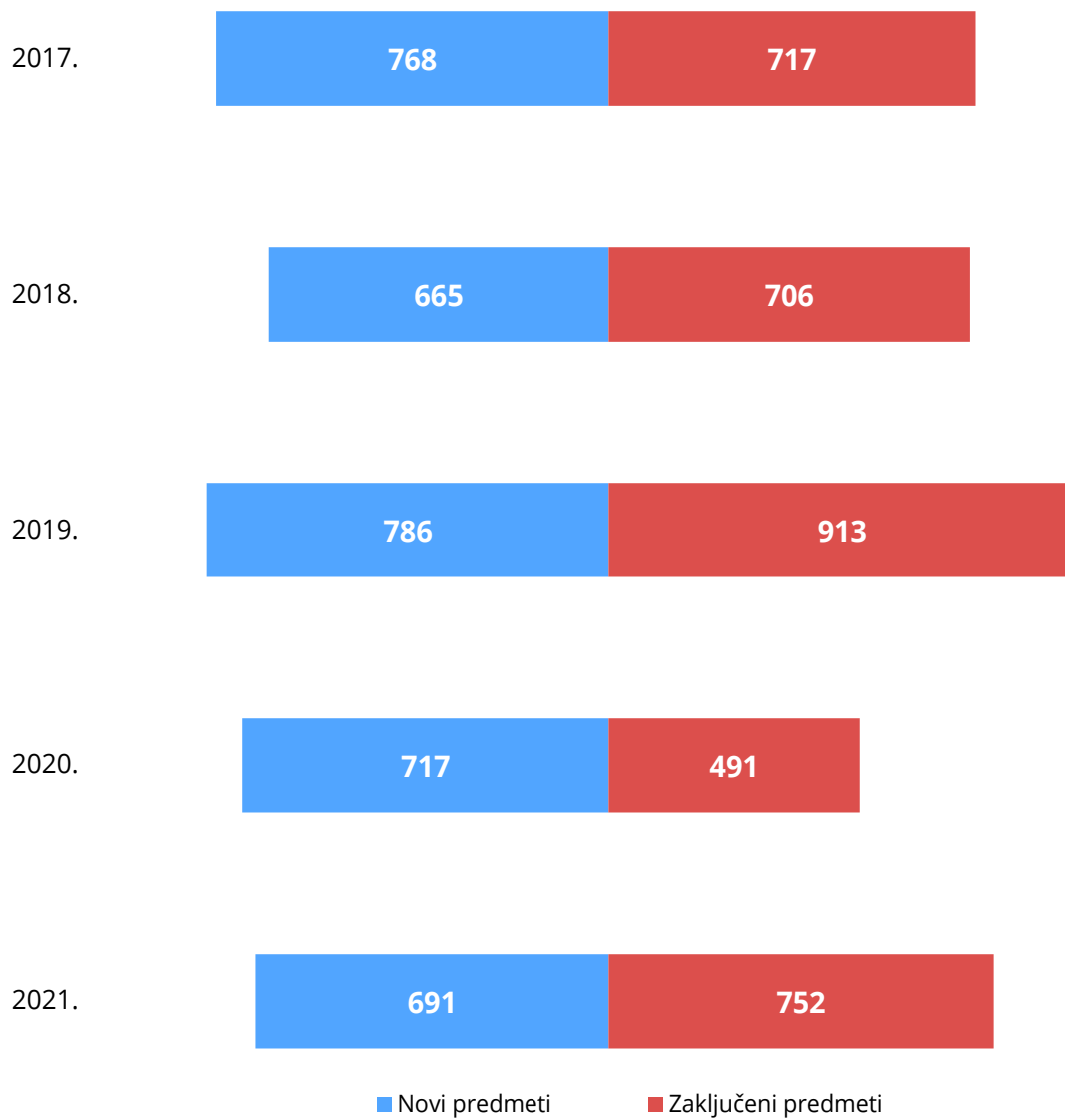
1| Od 1. prosinca 2018. e-Curia je postala obavezan način razmjene dokumenata sa zastupnicima stranaka u svim postupcima pred Općim sudom (ne dovodeći u pitanje iznimke utvrđene propisima).

XXIII. Stranice podnesene putem e-Curije (2017.-2021.)



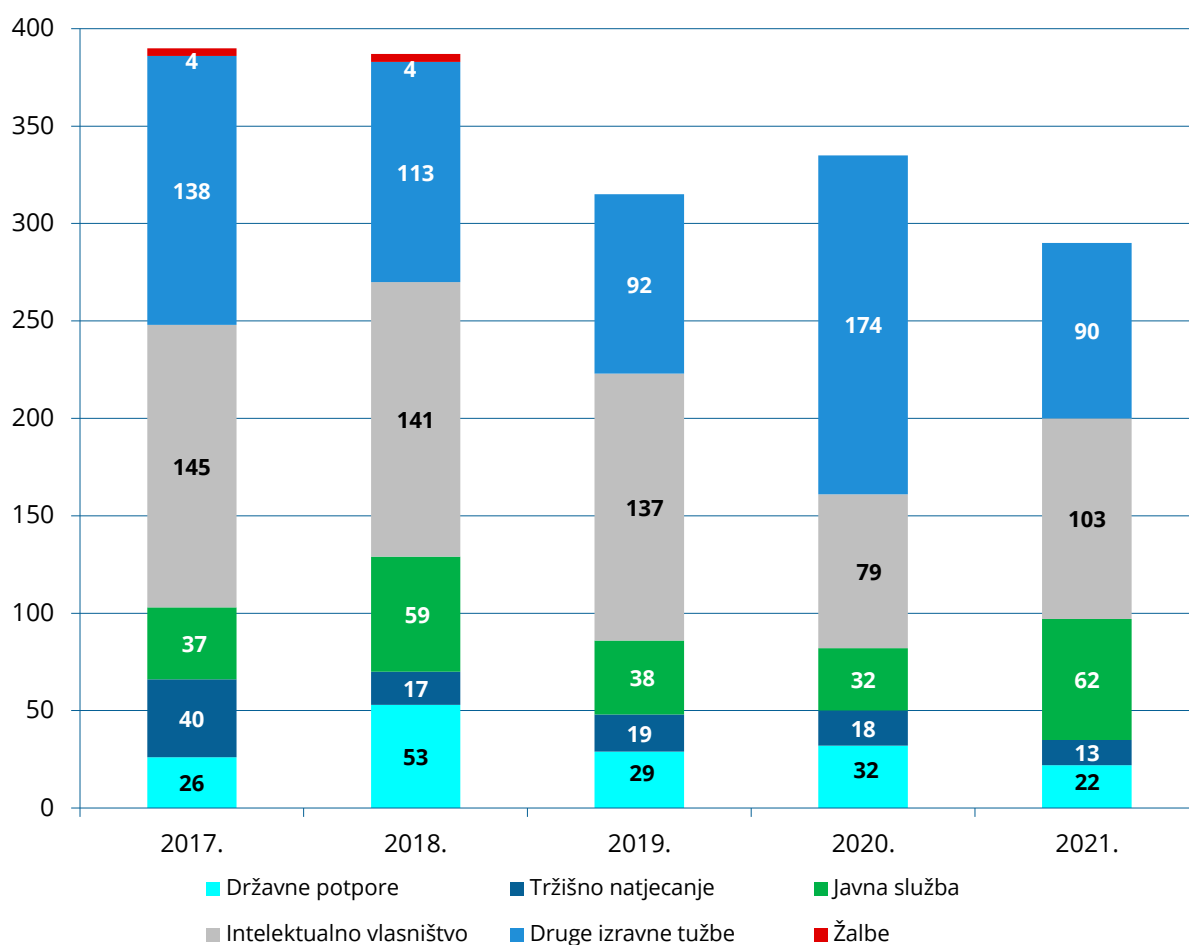
	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Ukupno
Stranice podnesene putem e-Curije	805 768	823 076	749 895	1 146 664	889 353	4 414 756

XXIV. Obavijesti u Službenom listu Europske unije (2017.-2021.)¹



1| U skladu s Poslovníkom (članci 79. i 122.), priopćenja o novim zahtjevima i odlukama kojima se okončava postupak moraju se objaviti u *Službenom listu Europske unije*

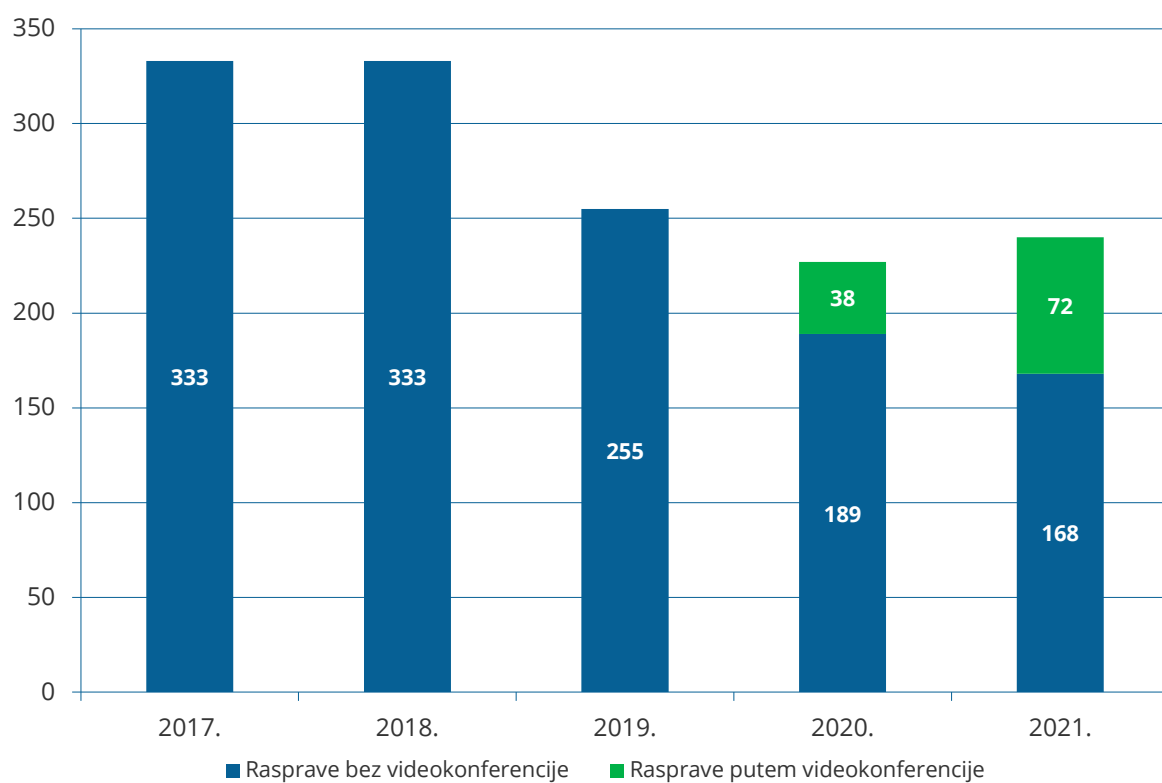
XXV. Raspravljani predmeti (2017.-2021.)¹



	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Ukupno	390	387	315	335	290

1| Broj raspravljenih predmeta je izračunan neovisno o spajanjima postupaka.

XXVI. Rasprave (2017.-2021.)¹



	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Ukupno	333	333	255	227	240

1| Broj rasprava vodi računa o spajanju postupaka (više spojenih postupaka = jedna rasprava)

E.

Sastav Općeg suda



M. van der Woude
predsjednik



S. Papisavvas
potpredsjednik



H. Kanninen
predsjednik vijeća



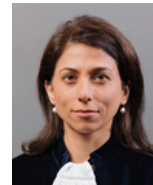
V. Tomljenović
predsjednica vijeća



S. Gervasoni
predsjednik vijeća



D. Spielmann
predsjednik
vijeća



A. Marcoulli
predsjednica
vijeća



R. da Silva Passos
predsjednik
vijeća



J. Svenningsen
predsjednik
vijeća



M. J. Costeira
predsjednica
vijeća



A. Kornezov
predsjednik
vijeća



G. De Baere
predsjednik
vijeća



M. Jaeger
sudac



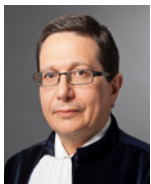
S. Frimodt Nielsen
sudac



J. Schwarcz
sudac



M. Kancheva
sutkinja



E. Buttigieg
sudac



V. Kreuzschitz
sudac



L. Madise
sudac



C. Iliopoulos
sudac



V. Valančius
sudac



N. Pótorak
sutkinja



F. Schalin
sudac



I. Reine
sutkinja



R. Barents
sudac



P. Nihoul
sudac



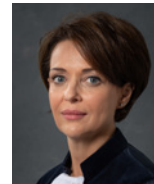
U. Öberg
sudac



K. Kowalik-Bańczyk
sutkinja



C. Mac Eochaidh
sudac



R. Frendo
sutkinja



T. Pynnä
sutkinja



L. Truchot
sudac



J. Laitenberger
sudac



R. Mastroianni
sudac



J. Martín y Pérez
de Nanclares
sudac



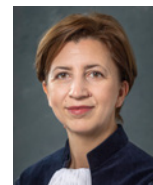
O. Porchia
sutkinja



G. Hesse
sudac



M. Sampol Pucurull
sudac



M. Stancu
sutkinja



P. Škvařilová-Pelz
sutkinja



I. Nömm
sudac



G. Steinfatt
sutkinja



R. Norkus
sudac



T. Perišin
sutkinja



D. Petrlik
sudac



M. Brkan
sutkinja



P. Zilgalvis
sudac



K. A. Kecsmár
sudac



I. Gálea
sudac



E. Coulon
tajnik

I. Promjene u sastavu Općeg suda u 2021.

Svečana sjednica održana 1. ožujka 2021.

Predstavnici vlada država članica Europske unije imenovali su odlukom od 19. veljače 2021. Davida Petrlíka za suca Općeg suda, na razdoblje od 25. veljače 2021. do 31. kolovoza 2025., u zamjenu za Jana Passera.

Na Sudu je 1. ožujka 2021. održana svečana sjednica u povodu davanja prisege i stupanja na dužnost Davida Petrlíka.

Svečana sjednica održana 6. srpnja 2021.

Predstavnici vlada država članica Europske unije imenovali su odlukom od 2. lipnja 2021. Maju Brkan za sutkinju Općeg suda, na razdoblje od 10. lipnja 2021. do 31. kolovoza 2025.

Na Sudu je 6. srpnja 2021. održana svečana sjednica u povodu davanja prisege i stupanja na dužnost Maje Brkan.

1. kolovoza 2021.

Smrt Barne Berkea, suca Općeg suda od 19. rujna 2016.

Svečana sjednica održana 27. rujna 2021.

Predstavnici vlada država članica Europske unije imenovali su odlukom od 8. rujna 2021. Pēterisa Zilgalvisa za suca Općeg suda, na razdoblje od 10. rujna 2021. do 31. kolovoza 2025.

Na Sudu je 27. rujna 2021. održana svečana sjednica u povodu davanja prisege i stupanja na dužnost Pēterisa Zilgalvisa.

7. listopada 2021.

Antony Michael Collins, sudac Općeg suda od 16. rujna 2013., prestao je obnašati svoju dužnost na Općem sudu te je 8. listopada 2021. stupio na dužnost nezavisnog odvjetnika na Sudu.

Dimitrios Gratsias, sudac Općeg suda od 25. listopada 2010., Zoltán Csehi, sudac Općeg suda od 13. travnja 2016. i Octavia Spineanu-Matei, sutkinja Općeg suda od 19. rujna 2016., prestali su obnašati svoje dužnosti na Općem sudu te su 8. listopada 2021. stupili na dužnost sudaca Suda.

8. listopada 2021.

Nakon prestanka dužnosti Antonyja Michaela Collinsa na Općem sudu, suci Općeg suda izabrali su Geerta De Baerea za predsjednika vijeća, na razdoblje od 8. listopada 2021. do 31. kolovoza 2022.

Svečana sjednica održana 27. listopada 2021.

Predstavnici vlada država članica Europske unije imenovali su odlukom od 13. listopada 2021. za suce Općeg suda, na razdoblje od 18. listopada 2021. do 31. kolovoza 2022., Krisztiána Kecsmára, u zamjenu za Zoltána Csehija i Iona Gâleu, u zamjenu za Octaviju Spineanu-Matei.

Na Sudu je 27. listopada 2021. održana svečana sjednica u povodu davanja prisege i stupanja na dužnost dvaju novih sudaca Općeg suda.

II. Protokolarni red na dan 31. prosinca 2021.

M. van der WOUDE, predsjednik Općeg suda
S. PAPASAVVAS, potpredsjednik Općeg suda
H. KANNINEN, predsjednik vijeća
V. TOMLJENOVIĆ, predsjednica vijeća
S. GERVASONI, predsjednik vijeća
D. SPIELMANN, predsjednik vijeća
A. MARCOULLI, predsjednica vijeća
R. da SILVA PASSOS, predsjednik vijeća
J. SVENNINGSSEN, predsjednik vijeća
M. J. COSTEIRA, predsjednica vijeća
A. KORNEZOV, predsjednik vijeća
G. DE BAERE, predsjednik vijeća
M. JAEGER, sudac
S. FRIMODT NIELSEN, sudac
J. SCHWARCZ, sudac
M. KANCHEVA, sutkinja
E. BUTTIGIEG, sudac
V. KREUSCHITZ, sudac
L. MADISE, sudac
C. ILIOPOULOS, sudac
V. VALANČIUS, sudac
N. PÓŁTORAK, sutkinja
F. SCHALIN, sudac
I. REINE, sutkinja
R. BARENTS, sudac
P. NIHOUL, sudac
U. ÖBERG, sudac
K. KOWALIK-BAŃCZYK, sutkinja
C. MAC EOCHADH, sudac
R. FRENDO, sutkinja
T. PYNNÄ, sutkinja
L. TRUCHOT, sudac
J. LAITENBERGER, sudac
R. MASTROIANNI, sudac
J. MARTÍN Y PÉREZ DE NANCLARES, sudac
O. PORCHIA, sutkinja
G. HESSE, sudac
M. SAMPOL PUCURULL, sudac
M. STANCU, sutkinja
P. ŠKVAŘILOVÁ-PELZL, sutkinja
I. NÖMM, sudac
G. STEINFATT, sutkinja
R. NORKUS, sudac
T. PERIŠIN, sutkinja
D. PETRLÍK, sudac
M. BRKAN, sutkinja
P. ZILGALVIS, sudac

K. KECSMÁR, sudac
I. GÂLEA, sudac

E. COULON, tajnik

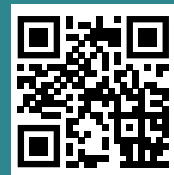






SUD
EUROPSKE UNIJE

Uprava za komunikaciju
Odjel za publikacije i elektroničke medije



Otisnuto na ekološkom papiru